

POLGÁR

JÁRÁSI SZINTŰ KISVÁROS

INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

2015 - 2020

ELSŐ ÉS MÁSODIK KÖTET

EGYBE SZERKESZTVE

Készítette: Kassai Zsolt építész Debrecen, 2015. November

Tartalom

Bevezetés.....	22
Jelen Integrált Településfejlesztési Stratégia (továbbiakban ITS) nem helyettesíti a város településfejlesztési koncepcióját	22
Bevezetés a megalapozó munkarészek tanulmányozásához.....	22
Bevezetés a település-mezőgazdasági programba	23
Bevezetés a depriváció és az elvándorlás országos gondjain keresztül a térségi problémakör megértésébe.....	26
Bevezetés a várostérségi programba	27
Bevezetés a térségi település-mezőgazdasági programokba.....	28
Bevezetés az ITS-be	29
Bevezetés a termőföld közösségépítő erőforrásként való hasznosításába	30
Bevezetés az erőforrások méltányos használatába	31
Bevezetés a térségi multiplikátorok használatának lehetőségébe	32
1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ	33
1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok. 33	
1.1.1. Polgár helye a településhálózatban	33
1.1.2. Térségi kapcsolatok	34
1.1.3. Polgár megközelítése közlekedési eszközökkel.....	35
1.1.4. Járási Környezet.....	36
1.1.4.1. A hajdúnánási járás.....	36
1.1.4.2. A járásközpont intézményei.....	38
1.1.5. Várostérségi környezet.....	38
1.1.6. A város gazdasági kapcsolatrendszere	39
1.1.7. A város szakmai szervezeti és egyesületi kapcsolatai	39
1.1.8. A város hazai és nemzetközi kapcsolatrendszere	40
1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Koncepcióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata	40
1.2.1. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepcióval való kapcsolat	41
1.2.2. A területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal való kapcsolat.....	41
1.2.2.1. Stratégiai ágazati célok:	42
1.2.2.2. Stratégiai területi célok:.....	42
1.2.2.3. Fejlesztési prioritások	42

1.2.3. Tiszaújváros stratégiai dokumentumaival való kapcsolat összehangolása	43
1.2.4. Hajdúnánás stratégiai dokumentumaival való kapcsolat összehangolása.....	44
1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata	46
1.3.1. Országos Területrendezési tervvel való kapcsolat	46
1.3.2. Megyei rendezési Tervvel való kapcsolat.....	47
1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai	49
1.5. Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása	50
1.5.1. A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai.....	50
1.5.1.1. IVS Vezetői összefoglaló című fejezet:	51
1.5.1.2. Helyzetelemzés című fejezet:.....	51
1.5.1.3. Stratégia című fejezet.....	51
1.5.1.4. Fejlesztési akcióterületek kijelölése című fejezet	52
1.5.1.5. Összegzés:.....	52
1.5.2. A külterületek és a gazdálkodók lehetőségeinek támogatása a családi gazdaságok támogatása, tanyák és tanyaközpontok kialakításával, fejlesztésével.....	52
1.6. A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata	54
HÉSZ módosításának előzményei	54
Véleményezési eljárás kötelezettsége nélküli lehetséges módosítások	54
1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök	55
1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek	55
1.6.2.1. A jelenleg érvényes településrendezési eszközök módosításának szükségessége	55
1.6.2.2. A jelenleg érvényes településrendezési eszközök terület felhasználási szempontból az érvényes előírásoktól és követelményektől jelentős eltéréseket tartalmaznak:	56
1.6.2.3. A felsoroltakon kívül további módosítások is szükségessé válnak:.....	56
1.3.6.4. A problémákat egy mindenre kiterjedő felülvizsgálat tudja csak megfelelően kezelni.	57
1.3.6.4. A meglévő településrendezési eszközök helyett újat szükséges készíteni	57
1.7. A település társadalma	57
1.7.1. Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség	57
1.7.1.1. Főbb demográfiai jellemzők.....	57
1.7.1.2. Várostérségi demográfiai összefüggések.....	58
1.7.1.3. Népesesség	60

1.7.1.4. Nemzetiségi összetétel	62
1.7.1.5. Polgári Roma Nemzetiségi Önkormányzat	65
1.7.1.6. Képzettség	66
1.7.1.7. Foglalkoztatottság	67
1.7.1.8. Közfoglalkoztatás	68
1.7.1.9. A 2014. évi közfoglalkoztatási programok bemutatása	69
1.7.1.9.1. Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás	69
1.7.1.9.2. 2013-2014. évi téli közfoglalkoztatás	69
1.7.1.9.3. Munkaerőpiaci képzések	69
1.7.1.9.4. Mezőgazdasági Startmunka Mintaprogram	70
1.7.1.9.5. Egyéb értékteremtő (helyi sajátosságra épülő) startmunka mintaprogram, azaz a „Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program	70
1.7.1.9.6. Közúthálózat karbantartására irányuló startmunka mintaprogram	70
1.7.1.9.7. 2014-2015. évi téli közfoglalkoztatás	71
1.7.1.9.8. Közérdekű munka	71
1.7.1.10. A foglalkoztatottság várostérségi összefüggései	72
1.7.1.11. jövedelmi viszonyok	75
1.7.1.12. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció	75
1.7.1.13. Életminőség	76
1.7.1.13.1. Elvándorlási jellemzők	76
1.7.1.13.2. Polgár szociális szolgáltatási terv 2014	76
1.7.1.13.3. Polgár helyi esélyegyenlőségi program 2013, és annak felülvizsgálata 2015	76
1.7.1.13.4. Fejlesztési javaslatok, irányok	77
1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok	77
1.7.2.1. Regisztrált munkanélküliek	77
1.7.2.3. Szociális kiadások	78
1.7.2.3. Romák helyzete	79
1.7.2.4. Közfoglalkoztatás helyzete	79
1.7.2.5. Konfliktusok, problémák	80
1.7.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.)	85
1.7.3.1. Polgár településtörténete és történelmi tanulságai	85
1.7.3.1.1. Időszakos elnéptelenedések újratelepedések, a kiváltó tényezők nem csak a háborúkban, hanem a földbirtokok tulajdonviszonyainak változásában keresendők	87
1.7.3.1.2. Értékeink, küldetésünk	103

1.7.3.1.3. A város címere.....	107
1.7.3.1.4. Vallási közösségek, hitélet.....	108
1.7.3.1.4.1. Római katolikus gyülekezet Polgári Nagyboldogasszony egyházközség.....	108
1.7.3.1.4.2. Református gyülekezet Polgári Református Egyházközség.....	109
1.7.3.1.5. Közművelődés	109
1.7.3.1.6. Városi rendezvények.....	110
1.7.3.1.7. Önművelési hajlandóság polgáron és a várostérségben.....	111
1.7.3.1.8. Civil szerveződések	112
1.7.3.1.8.1. Sportegyesületek.....	112
1.7.3.1.8.2. Közcélú egyesületek.....	112
1.7.3.1.8.2.1. Polgár Város Önkéntes Tűzoltó Egyesület	113
1.7.3.1.8.2.2. Polgári Polgárőr Egyesület	113
1.7.3.1.8.2.3. Élet Virága Egészségmegőrző Egyesület.....	114
1.7.3.1.8.2.4. Polgári Lovas Hagyományőrző Egyesület	114
1.7.3.1.8.2.5. Magyar Vöröskereszt Hajdú-Bihar Megyei Szervezetének helyi szervezeti egysége.....	114
1.8. A település humán infrastruktúrája	115
1.8.1. Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.).....	116
1.8.1.1. Az önkormányzat feladat- és szervezeti rendszere.....	116
1.8.1.1.1. Az önkormányzati intézmények 2015-ben	116
1.8.1.2. A polgármesteri hivatal feladatköri változásai.....	117
1.8.1.3. Önkormányzati igazgatás	118
1.8.1.4. Közoktatási-köznevelési alapfeladatok ellátása	119
1.8.1.4. Közszolgáltatások.....	120
1.8.1.5. Egészségügyi alapellátás.....	120
1.8.1.6. Egészségügyi szakellátás: Járóbeteg Szakellátó Központ.....	120
1.8.1.7. Napsugár Óvoda és Bölcsőde.....	121
1.8.1.6. Munkaerő-piaci képzések	121
1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása	121
1.8.2.1. Helyi esélyegyenlőségi program	121
1.8.2.2. HEP fórum a program felülvizsgálatáról, és aktuális módosításáról:	122
1.8.2.2.1. Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége.....	122
1.8.2.2.2. A gyermekek esélyegyenlősége.....	123
1.8.2.2.3. A nők esélyegyenlősége.....	123

1.8.2.2.4. Az idősek esélyegyenlősége.....	123
1.8.2.2.5. A fogyatékkal élők esélyegyenlősége.....	124
1.8.3. A HEP céljai	125
1.8.3. HEP Intézkedési Terv	125
1.8.4. Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása	126
1.8.5. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége	127
1.8.6. Jövedelmi és vagyoni helyzet	127
1.8.7. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció	128
1.8.8. Közfoglalkoztatásra vonatkozó javaslatok.....	129
1.9. A település gazdasága	130
1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre	130
1.9.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői	133
1.9.2.1. A vállalkozói környezet állapota	133
1.9.2.1. A várostérség regisztrált vállalkozásainak jellemzői.....	134
1.9.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése	135
1.9.3.1. Ipari Park Polgár	135
1.9.3.2. M3 Outlet Center.....	137
1.9.3.3. Turizmus	138
1.9.3.3.1. M3 Archeopark.....	139
1.9.3.3.1. Polgár közvetlen, épített települési turisztikai attrakciói az alábbiak:.....	140
1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.).....	140
1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)	143
1.9.5.1. Önkormányzati ingatlanok	144
1.9.5.2. Önkormányzati Ingatlanvásárlások.....	145
1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere.....	145
1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program.....	145
1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	145
1.10.2.1. A feladatfinanszírozás rendszere	146
1.10.2.2. A városi költségvetés összeállításának szempontjai.....	146
1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység	147
1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere	147

1.10.2.0.1. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenységének várostérségi összefüggései.....	147
1.10.2.0.2. A házkörűli gazdálkodás lehetősége várostérségi erőforrás lehet.....	148
1.10.2.0. 3. Városfejlesztési összefüggések.....	148
1.10.2.1. A feladatfinanszírozás rendszere	149
1.10.2.1.1. Pályázati lehetőségek	150
1.10.2.1.1.1. Az élhető település megteremtése, a városépítészeti és az épített környezet minőségének fejlesztésével	150
1.10.2.1.1.2. Közlekedés.....	150
1.10.2.1.1.3. Emberi kompetenciák.....	151
1.10.2.1.1.4. Környezetvédelem és energiahatékonyság	151
1.10.2.1.1.5. Gazdaságfejlesztés.....	151
1.10.2.1.1.6. Területfejlesztés.....	151
1.10.2.1.1.7. Versenyképesség	151
1.10.2.1.1.8. Közigazgatás	152
1.10.2.1.1.9. Mezőgazdaság	152
1.10.2.1.1.10. Halászat.....	152
1.10.2.1.1.11. Szegénység.....	152
1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység	152
1.10.3.1. Mezőgazdaság.....	153
1.10.3.2. Ipar és kereskedelem	153
1.10.3.3. Szolgáltatások.....	153
1.10.3.4. Élelmiszer kereskedelem.....	154
1.10.3.5. Nagykereskedelem	154
1.10.3.6. A helyi adóbefizetések tükrözik a vállalkozások sikerét, vagy sikertelenségét.....	154
1.10.3.6. 1. Helyi iparűzési adó	155
1.10.3.6. 2. Magánszemélyek kommunális adója:	155
1.10.3.6. 3. Gépjárműadó:.....	155
1.10.4. Foglalkoztatáspolitikai.....	155
1.10.4.1. Európai Bizottság iránymutatásai 2015 márciusában.....	156
1.10.4.1. Partnerségi együttműködés a foglalkoztatáspolitikában.....	156
1.10.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás.....	157
1.10.5. 1. Bérlakások, bérlemények	157
1.10.5. 2. Egyéb lehetőségek	157
1.10.6. Intézményfenntartás	158

1.10.6.1. Költségvetési intézmények	158
1.10.6.2. Önkormányzati igazgatás	158
1.10.6.3. Hajdúnánási Járási Hivatal Kirendeltsége és Munkaerő-piaci Pont.....	159
1.10.6.4. Közoktatási-köznevelési alapfeladatok ellátása.....	159
1.10.6.5. A közművelődés feltételeinek biztosítása.....	160
1.10.6.6. Közszolgáltatások	160
1.10.6.6. „Polgár Város Önkormányzatának Szervezetfejlesztése” elnevezésű projekt.....	161
1.10.7. Energiagazdálkodás	161
1.10.7.1. Megújuló és alternatív energiaforrások használata.....	161
1.10.7.2. ELENA programban a termálkút integrált többcélú környezetkímélő hasznosítása	162
1.10.7.3. Mezőgazdasági hulladékok energiacélú hasznosítása	162
1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások	163
1.11.1. Ivóvízhálózat hálózat karbantartása és bővítése.....	163
1.11.2. Szennyvízhálózat további kiépítése.....	163
1.11.2. Kommunális hulladék, és a szelektív gyűjtés feltételeinek megteremtése.....	164
1.11.3. Posta	164
1.11.4. Távközlés/internet.....	164
1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata	164
TISZAMENTE	165
1.12.1. Természeti adottságok	165
1.12.1.1. Földrajz	165
1.12.1.2. Éghajlat.....	166
1.12.1.3. Növénytakaró	166
1.12.1.4. Állatvilág.....	167
1.12.1.4. Talaj	168
1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet	169
1.12.2.1. Táj történeti vizsgálat.....	169
1.12.2.2. Tájhasználat értékelése	170
1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek.....	171
1.12.3.1. Országos jelentőségű védett természeti területek.....	172
1.12.3.2. Tervezett országos jelentőségű védett természeti területek.....	172
1.12.3.3. Helyi védett területek.....	172
1.12.3.4. Tervezett helyi jelentőségű természetvédelmi területek.....	173

1.12.3.1. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek.....	174
1.12.3.2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék.....	177
1.12.3.3. Ökológiai hálózat.....	177
1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése.....	178
1.12.4.1. A tájhasználat történelmi konfliktusai.....	178
1.12.4.2. A tájhasználat történelmi konfliktusai ma ismételten kiéleződtek és gerjesztik a népesség elvándorlását.....	179
1.12.4.3. A Hortobágnak, mint a tájsebnak a kialakulása, a birtokkoncentráció hatása az elvándorlás, a falvak pusztulása.....	179
1.12.4.4. A táj és az ember kapcsolatának humánökológiai elveken kell alapulnia és az ITS erre adjon sajátos megoldást.....	180
1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata	181
1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei.....	181
1.13.1.1. Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek.....	183
1.13.1.2. Zöldfelületi ellátottság értékelése.....	183
1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái	183
1.14. Az épített környezet vizsgálata.....	184
1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata	184
1.14.1.1. A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata	184
1.14.1.2. Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok (lásd: 1.12.1.5. Talaj)	186
1.14.1.3. Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek.....	186
1.14.1.4. Funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási)	186
1.14.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek.....	188
1.14.1.6. Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület, a déli városrész	190
1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata	190
1.14.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat	190
1.14.2.2. Tulajdonjogi vizsgálat	191
1.14.3. Önkormányzati tulajdon kataszter	191
1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése	191
1.14.5. Az építmények vizsgálata	191
1.14.5.1. Funkció, kapacitás	192
1.14.5.2. beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)	192

1.14.5.3. Magasság, szintszám, tetőidom	192
1.14.5.4. Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok	192
1.14.6. Az épített környezet értékei	193
1.14.6.1. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag.....	194
1.14.6.1.1. Építészeti sajátosságok, hagyományok	195
1.14.6.2. Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület.....	196
1.14.6.3. Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők	197
1.14.6.4. Világörökségi és világörökségi várományos terület.....	198
1.14.6.5. Műemlék, műemlékegyüttes	199
1.14.6.6. műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely.....	200
1.14.6.7. műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet	200
1.14.6.8. Nemzeti emlékhely	200
1.14.6.9. Helyi védelem	201
1.14.7. Az épített környezet konfliktusai, problémái.....	201
1.15. Közlekedés	201
1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok	202
1.15.2. Közúti közlekedés	202
1.15.3. Közösségi közlekedés	202
1.15.3.1. Közúti	202
1.15.3.2. Kötőtpályás	202
1.15.4. Kerékpáros és gyalogos közlekedés	203
1.15.5. Parkolás	204
1.16. Közművesítés.....	204
1.16.1. Víziközművek.....	204
1.16.1.1. Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás).....	204
1.16.1.2. Szennyvízelvezetés.....	205
1.16.1.3. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés	206
1.16.2. Energia.....	206
1.16.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)	207

1.16.2.2. Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei	208
1.16.2.3. Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése.....	208
1.16.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)	208
1.17. Környezetvédelem (és településüzemeltetés)	209
1.17.1. A talaj.....	209
1.17.2. Felszíni és a felszín alatti vizek	211
1.17.3. Levegőtisztaság és védelme	212
1.17.4. Zaj- és rezgésterhelés	213
1.17.4.1. Zajterhelés:	213
1.17.4.2. Környezeti rezgések:	214
1.17.5. Sugárzás védelem	215
1.17.6. Hulladékkezelés	215
1.17.7. Vizuális környezetterhelés.....	216
1.17.8. Árvízvédelem	217
1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák	218
1.18. Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők)...	219
1.18.1. Építésföldtani korlátok	219
1.18.1.1. Alábányászott területek, barlangok és pincék területei	219
1.18.1.2. Csúszás-, süllyedés veszélyes területek.....	220
1.18.1.3. Földrengés veszélyeztetett területei.....	220
1.18.2. Vízzajzi veszélyeztetettség.....	221
1.18.2.1. Árvízveszélyes területek.....	221
1.18.2.2. Belvízveszélyes területek	222
1.18.2.3. Mély fekvésű területek.....	223
1.18.2.4. Árvíz és belvízvédelem	223
1.18.3. Egyéb	224
1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely.....	225
1.20. Városi klíma	226
2. HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ.....	229
2.1. A vizsgált tényezők elemzése	229
2.1.1. Az erőforrások és az erőforrások tulajdonviszonyainak kapcsolata	229
2.1.2. A tulajdonviszonyok méltányossága	229

2.1.3. A várostérség értelmezése	230
2.1.4. Térszervező erők	231
2.1.5. A nagyüzemi mezőgazdaság és a mezőgazdasági feldolgozó kisipar	231
2.2. Polgár és a várostérség fejlesztésének motorjai	232
2.3.1. házkörüli-, háztáji-, zártkerti kertészkedés, és állattartás	232
2.3.2. terméknyersanyagok feldolgozóiparának megtelepedése	233
2.3.4. nyitott beavatkozási tér	233
2.3.5. térségi együtt tervezés víziója	234
2.3.4. népműveléssel, népfőiskolával a természeti környezet értékeinek megőrzéséért	234
2.3.5. helyi közösségek	236
2.3.6. helyi közösségek „védművei”	237
2.3.7. egyének és családok „védművei”	237
2.4. Polgár zászlóshajó szerepe a várostérségi elmaradottság felszámolásában	238
2.5. A vizsgált tényezők egymásra gyakorolt hatásának összevetése	239
2.5.1. Kiváló logisztikai pozíció kihasználása a Járásközpont és Polgár együttműködésében	240
2.5.2. A kedvező logisztikai helyzet a térségi erőforrások használatát lendületbe hozhatja	241
3. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ	243
3.1. A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis	243
3.1.0.1. Erőforrások	246
3.1.0.1.1 Természeti erőforrások:	246
3.1.0.1.1.1. Termőföld	247
3.1.0.1.1.2. Termálvíz	249
3.1.0.1.1.3. Védett természeti értékek megőrzésének stratégiai vonzatai	249
3.1.0.1.2. Tisztességen és emberségen alapuló társadalom emberi erőforrása	250
3.1.0.1.2.1.. A népességfogyás nem természetes jelenség	251
3.1.0.1.2.2. A lakosság egészségi állapotának javulását nem az egészségipar fejlődésétől, hanem az életkörülmények javulásától várják az emberek	252
3.1.0.1.2.3. A legnagyobb probléma az agyagi-pénzügy depriváció	252
3.1.0.1.2.4. Az ingázás kényszere	253
3.1.0.2 A természettel való kapcsolat helyreállítása	253
3.1.0.2.1. Az országos termőföld viszonylatok méltányos elosztása, és ezek kihatása a térség fejlődésére	254
3.1.1. A folyamatok értékelése	254

3.1.1.1. A várostérség gazdaságának és Polgár várospolitikájának összefüggései	254
3.1.1.2. A kertészetek jelentősége	256
3.1.1.3. A városi kert fogalmának bevezetése.....	257
3.1.1.4. Polgár város- és várostérség fejlesztési prioritásai és szempontjai	257
3.1.1.5. Városterégi integráció	258
3.1.1.6. Városterégi prioritások	259
3.1.1.6.1. . A fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat.....	259
3.1.1.6.2. Szabályozások, adók, pénzügyi ösztönzők	260
3.1.1.6.3. A zöld és kék gazdaság céljainak és elveinek követése	260
3.1.1.6.4. A zöld gazdaság megvalósítása	261
3.1.1.6.5. A kék gazdaság megvalósítása.....	261
3.1.1.6.6. Többközpontúság kiépítése.....	262
3.1.2. A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése	263
3.1.2.1. A város és a várostérség munkamegosztási rendszerének újjászervezése a mezőgazdaságban, a település-mezőgazdasági program alapjai.....	263
3.1.2.1.1. A falukultúra rehabilitáció szükségessége Magyarországon, és Polgár várostérségében.....	264
Mezőgazdasági integráció helyett mezőgazdasági inkubáció szükséges a családi gazdálkodás elindításához!.....	264
3.1.2.1.2. A teljes falusi-vidéki lakosság nem segíyezhető, ezért be kell vezetni a falurehabilitáció és a település-mezőgazdasági program fogalmát	265
3.1.2.2. Fenntartható és kompakt városszerkezet kialakítása:	266
3.1.2.3. Az energiatüggőség csökkentése és a klímavédelem	266
3.1.2.3.1 A biodiverzitás, biokertészkedési és állattartás ökológiai kultúrája a nagyipari monokultúrák ellensúlyozására.....	267
3.1.2.3.2. Fenntartható mobilitás.....	267
Tiszafüred és Tiszadada közötti hajózási viszonylat?	267
3.1.2.4. A demográfiai változások kezelése helyi közösségi létformák fejlesztésével	268
3.1.2.4.1. Polgár és a várostérség helyi közösségeinek erőssége a család, ennek „védműve” a társadalom.....	268
3.1.2.4.2. A demográfiai változások kezelése csak Partnerségi együttműködésben valósítható meg.....	269
3.1.2.4.2.1. Partnerség a járásközponttal Hajdúnánással	269
3.1.2.4.2.2. Partnerség a járás többi településével	270
3.1.2.4.2.3. A partnerség alapja a bizalom.....	270

3.1.2.4.2.4. A partnerség kezdeményezése az ITS várostérségi kihatású multiplikátor projektjének megvalósításában.....	271
3.1.2.4.2.5. A partnerségi alapelvek	271
3.1.2.4.2.6. A társadalmi konzultáció formái:.....	272
3.1.2.4.2.7. A társadalmi egyeztetés módszerei	272
3.1.2.4.2.8. A társadalmi egyeztetés eszközrendszere	273
3.1.2.5. Az ITS küldetése	273
3.1.3. A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata	273
3.1.3.1. Területfejlesztés	273
3.1.3.2. Területrendezés.....	274
3.1.3.3. Integrált Településfejlesztési Stratégia	274
3.1.3.4. A stratégiakészítés lépései	276
3.2. Problématérkép/értéktérkép	277
3.3. Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek	278
3.3.1. Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása	279
3.3.1.1. Történelmileg kialakult városszerkezet.....	279
3.3.1.2. Településszerkezeti sajátosságok.....	280
3.3.1.1. Városmagközpont „A” városrész	282
3.3.1.2. Nyugati lakóterület „B” városrész	283
3.3.1.3. Keleti északkeleti lakóterület „C” városrész.....	284
3.3.1.4. Déli lakó és iparterületek terület „D” városrész.....	285
3.3.1.5. Déli gazdasági funkciójú „E” városrész.....	286
3.3.1.5. Beépítésre nem szánt mező- és erdőgazdálkodási terület „F” városrész „külsőterület”	286
3.3.2. Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)	287
3.3.2.1. A társadalmi kohéziót veszélyeztető szegregáció:	288
3.3.2.2. Szegregátumok a városban.....	290
3.3.2.3. Szegregátum 1.....	291
3.3.2.4. Szegregátum 2.....	292
3.3.2.5. Szegregátum 3.....	292
3.3.3. Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)	294
4. JAVASLATOK A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ELKÉSZÍTÉSÉHEZ	295

4.1. JÖVŐKÉP	296
4.1.1. A település jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetére vonatkozóan	296
4.1.1.1. Országos szintű változások.....	296
4.1.1.2. Városi és várostérségi szintű változások.....	297
4.1.1.2. A településfejlesztési koncepció és az ITS összehangolt jövőképe	298
4.1.1.2.1. Logisztikai központi szerepkör fejlesztése a helyi gazdasági tevékenység élénkítésére	298
4.1.1.2.2. A lakosság anyagi-pénzügyi depriváltságának csökkentése.....	299
5.1.1.2.3. A táji természeti adottságainak megfelelő, magyar nemzeti erősségű gazdaság fejlesztése	299
4.1.1.2.4. népességmegtartó célkitűzések.....	300
4.1.2. Polgár jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan.....	301
4.1.3. A településfejlesztési elvek rögzítése	301
5. INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA	303
1. KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK, ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI	303
1.1. A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása	303
1.1.1. Átfogó cél:	303
Az átfogó célok megvalósításának alapjai:.....	303
1.1.2. Horizontális célok	304
1.1.2.1. HC-1. Helyi gazdaságfejlesztési intézkedéseken keresztül megvalósuló munkahelyteremtés (TOP 1.1.3-15).....	304
1.1.2.2. HC-2. Mezőgazdasági feldolgozóparki park létesítése (TOP-1.1.1-15).....	305
1.1.2.3. HC-3. Helyi foglalkoztatási együttműködések, megállapodások, paktumok megvalósítása (TOP-5.1.2-15).....	305
1.1.2.4. HC-4. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok (TOP-5.2.1-15).....	307
1.1.2.5. HC-5. Leromlott városi területek rehabilitációja TOP-4.3.1-15	307
1.1.2.6. HC-6. Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése (TOP-4.2.1-15)	308
1.1.2.7. HC-7. Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése (TOP-4.1.1-15)	308
1.1.2.8. HC-8. Helyi közcélú energiaellátás megvalósítása megújuló energiaforrások felhasználásával (TOP 3.2.2).....	309
1.1.2.9. HC-9. Energiahatékonyság és megújuló-energiaforrás használat fokozása (TOP-3.2.1-15)	309
1.1.2.10. HC-10. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (TOP-3.1.1-15).....	310

1.1.2.11. HC-11. Belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztésének megvalósítása települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztés (TOP-2.1.3-15)	310
1.1.2.12. HC-12. Polgár városi területeinek környezettudatos megújítása „Zöld város” kialakítása (TOP-2.1.2-15).....	310
1.1.2.13. HC-13. Gyermekellátási szolgáltatások fejlesztésének megvalósítása Polgáron (TOP 1.4.1-15)	311
1.1.2.14. HC-14. Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés TOP-1.2.1-15.....	311
1.1.2.15. HC-15. Épített örökség megóvása és helyi értékek védelme	311
1.1.2.16. HC-16 Ipari Park, Iparterületek Fejlesztése (TOP-1.1.1-15).....	311
2. A MEGVALÓSÍTÁST SZOLGÁLÓ BEAVATKOZÁSOK.....	312
2.1 Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával	312
2.1.1. AT-1. Akcióterület Település-mezőgazdasági program akcióterülete	313
2.1.1.1. RC-32. „Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program folytatása	314
2.1.1.2. RC-11. Település-mezőgazdasági program megszervezése	314
2.1.1.3. RC-9. Népfőiskola alapítása	314
2.1.1.4. RC-10. Csemete Szociális Szövetkezet fejlesztése.....	316
2.1.1.6. RC-15. Ady Endre Művelődési Ház tevékenységének bővítése	316
2.1.1.7. RC-44. Városi piac felújítása.....	317
A pályázati kiírásnak megfelelően, a szükséges parkolókkal.....	317
2.1.1.8. RC-33. Térfigyelő rendszer kiépítésének további fejlesztése.....	317
2.2.1.9 RC-34. További játszóparkok kialakítása	317
2.1.2. AT-2. Akcióterület: Mezőgazdasági Feldolgozóipari park program akcióterülete.	317
2.1.2.1. RC-13. Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park kialakításának előkészítése	318
2.1.2.2. RC-14. Élelmiszeripari inkubátorház kialakítása.....	320
2.1.3. AT-3. Akcióterület: Turizmus fejlesztése program akcióterülete.....	323
2.1.3.1. RC-5. Polgár volt községháza épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció	324
2.1.3.2. RC-17. Polgár volt községháza épületének turisztikai fejlesztése.....	324
2.1.3.4. RC-6. Polgár első emeletes épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció	325
2.1.3.5. RC-7. Kálvária kápolna műemlékrekonstrukció.....	325
2.1.3.6. RC-8 Római Katolikus Nagyboldogasszony Templom műemlék rekonstrukció	325
2.1.3.7. RC-16 A Polgári Strandfürdő fedett medencéjének és épületének teljes rekonstrukciója	325
2.1.3.8. RC-21. Első Magyar Fotópuskás Vadásztársaság ökoturisztikai fejlesztés.....	325

2.1.3.9. RC-20. Ráhordó kerékpárút, amely összeköti Polgár turisztikai attrakcióit turisztikai fejlesztés.....	327
2.1.3.10. RC-22. Polgári Turisztikai Szolgáltató Termékcsoomag Klaszter létrehozása	328
2.1.3.11.. RC-23. M3 Archeopark fejlesztése	329
2.1.4. AT-4. Akcióterület: Szociális célú városrehabilitáció program akcióterülete.....	330
2.4. Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz	332
2.4.1. HC-10. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (TOP-3.1.1-15).....	332
2.4.1.1. RC-2. Helyi és helyközi közösségi közlekedésfejlesztési program végrehajtása.....	332
2.4.1.2. RC-26. Kerékpárút építése I. ütem:	333
2.4.1.3. RC-27. Kerékpárút II. ütem, és új járdák építése	334
2.4.1.4. RC-28 . Kistérségi kerékpárút hálózat fejlesztése.....	334
2.4.1.5. RC-24. Kiépítetlen utak megépítése.....	335
2.4.1.6. RC-25. Belterületi utak karbantartása	335
2.4.2. HC-11. Belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztésének megvalósítása települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztés (TOP-2.1.3-15)	335
2.4.2.1. RC-31. Csapadékvíz elvezető hálózat fejlesztése.....	335
2.4.3. HC-13. Gyermekellátási szolgáltatások fejlesztésének megvalósítása Polgáron (TOP 1.4.1-15)	336
2.4.3.1. RC-4. Köznevelési intézmények fejlesztése.....	336
2.4.3.1.1. RC-4.1. Napsugár Óvoda férőhelybővítése:.....	336
2.4.3.1.2. RC-4.2. Zólyom úti Általános Iskola felújítása:.....	336
2.4.3.1.3. RC-4.3 .Móricz úti iskolaudvar és sportudvar fejlesztése	336
2.4.3.1.4. RC-4.4. Rákóczi utca 105. alatti önkormányzati ingatlan rehabilitációja	337
2.4.3.1.5. RC-4.5. Kiss Ernő úti játszótér, közpark és járda felújítása és fejlesztése	337
2.4.3.1.6. RC-4.6. Városi sportrendezvényeknek is otthont adó tornatermi szárny építése.....	337
2.4.3.2. RC-36. Középtekztetési intézmények korszerűsítés (energetika, és üzemelés-technológia).....	337
2.4.3.3. RC-43. Köznevelési alapfeladatok ellátása	337
2.4.4. HC-6. Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése (TOP-4.2.1-15)	337
2.4.4.1. RC-18. Szociális intézményrendszer komplex fejlesztése	338
2.4.4.2. RC-45 A szociális intézmény szakmai előírásoknak való megfeleltetése	338
2.4.4.3. RC-46. Idősek bentlakásos otthonának megvalósítása.....	339
2.4.4.3. RC-48 Helyi szintű idősbárát várospolitikai megvalósítása.....	339
2.4.5. RC-1. Elektronikus kormányzás eszközeinek fejlesztése	339

2.4.6. Víz-gazdálkodással kapcsolatos áthúzódo feladatok végrehajtása	339
2.4.6. 1. RC-29. Ivóvíz hálózat rekonstrukciója	339
2.4.6.2.. RC- 30. A szennyvízhálózat továbbépítése.....	340
2.4.6.3. RC-3. Egyéb, vízgazdálkodási programmal kapcsolatos feladatok	340
2.4.7. HC-16 Polgár Ipari Park, és iparterületek tejesztése (TOP-1.1.1-15).....	340
2.4.7.1. RC-12. Polgár Ipar Park fejlesztése, új munkahelyek létrehozásának támogatása.	341
2.4.8. . RC-19. Ifjúsági garzonház kialakítása, bérbe adható házak vásárlása, építése.	341
2.4.9. . HC-9. Energiahatékonyság és megújuló-energiaforrás használat fokozása (TOP-3.2.1-15)	
.....	341
2.4.9.1. RC-35 Az önkormányzati intézmények épületeinek energetikai korszerűsítése	341
2.4.9.2. RC-38 Lakóépületek energetikai korszerűsítése.....	341
2.4.9.3. RC-42. József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola (JAGSZI) felújítása.....	342
2.4.9.4. RC-55. Biomassza, geotermikus energia hasznosítása.....	342
2.4.9.5. RC-56. Napenergia hasznosítása	343
2.4.9.6. RC-57. Termásvíz energetikai célú hasznosítása	343
2.4.10. RC-37 Az M3 Outlet Center működésének segítése	343
2.4.11.. RC-39 A város civil. szakmai szervezeti és egyesületi kapcsolatainak erősítése	343
2.4.12. . RC-40 Az Önkormányzat gazdasági kapcsolatrendszernek erősítése.	344
2.4.13. . RC-41. Polgár Város Önkormányzatának Szervezetfejlesztése” elnevezésű projekt	344
2.4.14. RC-47 Az önkormányzat kötelező feladatain túli, önként vállalt pénzbeni és természetbeni támogatási rendszerének további fenntartása	344
2.4.15. RC-49. Közfoglalkoztatási programok.....	345
2.4.15.1. RC-50. Értékteremtő mintaprogramok.....	345
2.4.15.2. RC-51. Startmunka Mintaprogramok	345
2.4.15.3. RC-54 Közérdeket szolgáló magasépítési jellegű közcélú munkaprogramok	345
2.4.16. RC-52 Stratégiai ingatlanvásárlások	346
2.4.17. RC-53 Városi kulturális és szórakoztató programok, rendezvények	346
2.4.18. RC-58 A szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek fejlesztése.....	346
2.4.19. RC-60 Városi sportcsarnok építése.....	346
2.4.20. Antiszegregációs programok	347
2.4./B Részcélok projektlistája	347
2.5. A jövőkép: a településfejlesztési elvek, és a részcélok kapcsolata.....	349
2.6. A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve	350
3. ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM	350

3.1. A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések (a település egészét érintő és az egyes szegregátumokra vonatkozó fejlesztések, programok meghatározása).....	350
3.2. A fejlesztések szegregációs hatásának kivédésére hozott intézkedések, társadalmi kultúrával a szegregáció ellen:	351
3.3. A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések.....	351
3.3.1. Oktatási kultúrával a szegregáció ellen.....	351
3.3.1.1. Mászágjegyek az oktatásban:.....	351
3.3.1.2. Az elmaradás területei az oktatásban:.....	351
3.3.2. Megoldási víziók	352
3.3.3. Együttműködés megteremtése:.....	352
3.3.4. Folyamatos szociális munka megteremtése:	352
3.3.5. Törekvés a foglalkoztatás elősegítésére:.....	353
3.3.6. Törekvés a kora-gyermekkori, gyermekkori és iskolán kívüli fejlesztés és oktatás fejlesztésére:.....	353
3.3.7. Törekvés az egészség fejlesztésére:.....	353
3.3.8. Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása.....	353
3.4. Projektkészítési szempontok	353
3.4.1. Községi Beavatkozási Terv elkészítése.....	353
3.4.2. Settlement típusú programelem	354
4. A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI	355
4.1. Külső összefüggések	355
4.1.2. A stratégia illeszkedése a területi dokumentumokhoz	355
4.1.2.1. Illeszkedés a 2014-2020 időszakra vonatkozó Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptióhoz.....	356
4.1.2.1.1. Illeszkedés a célrendszerhez:.....	357
4.1.2.1.1.1. Illeszkedés a megyei stratégiai ágazati célokhoz:	357
4.1.2.1.1.1.1. Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet. Stratégiai ágazati cél 1 (Á1)	357
4.1.2.1.1.1.1.1. (Á1.1) A fenntartható vízgazdálkodás feltételeinek javítása a klímaváltozás kihívásaira válaszolva.....	357
4.1.2.1.1.1.1.2. (Á1.2) A fenntartható energia-használat széleskörű elterjesztése	358
4.1.2.1.1.1.1.3. (Á1.3) A gazdaságilag és környezetileg fenntartható hulladék-gazdálkodás, valamint környezet és természetvédelmi fejlesztések támogatása	358
4.1.2.1.1.2. Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer Stratégiai ágazati cél 2 (Á2).....	358
4.1.2.1.1.2.1. (Á2.1) A gazdaság megújulását akadályozó infrastrukturális hátrányok felszámolása	359

4.1.2.1.1.2.2. (Á2.2) Helyi termékek előállításának és kereskedelmének fejlesztése a fenntartható és klímabarát gazdaság ösztönzése érdekében	359
4.1.2.1.1.2.3. (Á2.3) Mezőgazdasági fejlesztések támogatása a megye versenyképes élelmiszeriparának erősítésére	359
4.1.2.1.1.2.4. (Á2.4) Helyi vállalkozások fejlesztése.....	360
4.1.2.1.1.2.5. (Á2.5) Hajdúszoboszló, Debrecen és Hortobágy mint kiemelt nemzetközi turisztikai desztináció, valamint a nemzet-közi turisztikai potenciállal bíró területek és települések fejlesztése Kelet-Magyarország turisztikai rendszeréhez kapcsolódva az épített és természeti környezet megőrzésével	360
4.1.2.1.1.2.6. (Á2.6) Helyi jelentőségű turisztikai fejlesztések az épített és természeti környezet megőrzésével.....	360
4.1.2.1.1.3. A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés Stratégiai ágazati cél 3 (Á3)	360
4.1.2.1.1.3.1. (Á3.1) Intézményi feltételek biztosítása a megye oktatási intézményeiben ..	360
4.1.2.1.1.3.2. (Á3.2) Szemléletformálás	361
4.1.2.1.1.3.3. (Á3.3) Tehetséggondozás.....	361
4.1.2.1.1.3.4. (Á3.4) Nemzetközi oktatási programok és kísérleti kezdeményezések.....	361
4.1.2.1.1.3.5. (Á3.5) Vállalati vezetők, vállalkozók képzése	361
4.1.2.1.1.4. Közösségi, szociális és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítására Stratégiai ágazati cél 4 (Á4)	362
4.1.2.1.1.4.1. (Á4.1) Szociális, egészségügyi és társadalmi infrastruktúra-fejlesztés, valamint az egészség-ügyhöz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése felkészülve az öregedő társadalom kihívásaira.....	362
4.1.2.1.1.4.2. (Á4.2) Szociálisan leszakadó csoportok felzárkóztatásának segítése, valamint az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítása.....	362
4.1.2.1.1.4.3. (Á4.3) Szociális gazdálkodás modellkísérlet a Bihari Szociális Nonprofit Kft, valamint a Hajdú-sági Szociális Nonprofit Kft intézményeiben.....	362
4.1.2.1.1.4.4. (Á4.4) Közösségi- és sportfejlesztések	362
4.1.2.1.1.4.5. (Á4.5) A települések közszolgáltatási, közigazgatási, közbiztonsági funkcióinak ellátásához szükséges fejlesztések	363
4.1.2.1.1.4.6. (Á4.6) A helyi identitástudat és népességmegtartó képesség növelése, a helyi kultúra értékeinek megőrzésével és fejlesztésével.....	363
4.1.2.1.1.4.7. (Á4.7) Befektetés a társadalomba, az állampolgári aktivitás növelése.....	363
4.1.2.1.2. Illeszkedés a megyei stratégiai területi célokhoz.	364
4.1.2.1.2.1. Járasközpontok és járási szintű kisvárosok, mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai Stratégiai területi cél 2 (T2)	364

4.1.2.1.2.1. Kistelepülések, mint az élhető vidéki közösségek színterei Stratégiai területi cél 3 (T3).....	366
4.1.1. A stratégia illeszkedése a településrendezési eszközökhöz.....	367
4.1.3. A stratégia illeszkedése az önkormányzat gazdasági programjához.....	368
4.2. Belső összefüggések	368
4.2.1. A célok logikai összefüggései.....	368
5. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI	371
6. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI, ÉS NYOMON KÖVETÉSE	372
6.1 A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek..	372
6.2. Az integrált településfejlesztési stratégia szervezeti kereteinek meghatározása a stratégia megvalósításához	373
6.3. Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok.....	373
6.4. Monitoring rendszer kialakítása	374
6.4.1. Eredmények értékelése a megnyert és megvalósított pályázatok monitoringján keresztül, és éves KSH adatok alapján.....	375
6.4.2. Interim (közbenső) értékelés.....	375
6.4.3. On-going (folyamatos) értékelés	375
6.4.4. Ex-post (utólagos) értékelés.....	376

Bevezetés

Jelen Integrált Településfejlesztési Stratégia (továbbiakban ITS) nem helyettesíti a város településfejlesztési koncepcióját

Polgár Integrált Településfejlesztési Stratégiája (továbbiakban ITS) a város középtávú, stratégiai szemléletű, megvalósítás orientált fejlesztésének legfontosabb irányait és beavatkozásait jelöli ki. 2020 évig kívánja megvalósítani a tervezett fejlesztéseket, az EU programozási ciklusához igazodva. Jelen várospolitikai dokumentum várospolitikai elhatározása nyomán szakági tervezők bevonásával készül a településfejlesztési koncepció, amely a várospolitikai célkitűzések megvalósításához a településszerkezeti terv térképi megjelenítésével, és szakági tervezők bevonásával szakmailag tisztázza a funkcionális területeket, határozza meg a területfelhasználásokat. A rendezési terv módosítását tehát jelen várospolitikai elhatározások nyomán kell elvégezni a településfejlesztési koncepció, a szerkezeti terv, és a szabályozási terv, valamint a helyi építési szabályzat készítési követelményeinek megfelelően.

A középtávú célokat realizálni tervezett fejlesztések részletesebb vizsgálatára és alátámasztására az Integrált Településfejlesztési Stratégia (ITS), a hosszú távú fejlesztési célok meghatározására pedig a Településfejlesztési Koncepció szolgál. E két dokumentum tartalmi és eljárási jellegű követelményeit a 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet tartalmazza.

Bevezetés a megalapozó munkarészek tanulmányozásához

A helyzetfeltáró munkarész az ITS előtanulmánya, azonban a településfejlesztési koncepció készítése során területrendezési szempontból számos szakmai és szakági kiegészítésre szorul, hiszen az ITS készítéséhez a váropolitika szempontjából releváns adatokat vettük figyelembe, míg egy településfejlesztési koncepció, rendezési terv készítéséhez speciális jogosítványokkal felszerelt tervezők szükségesek.

A helyzetfeltárás során törekedtünk arra, hogy az összefüggések feltárása ne csak a szűken vett városterületet, hanem a várostérséget is érintse.

A nemzeti fejlesztés 2030 Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót az 1/2014. (I. 3.) OGY határozatban fogadta el a Magyar Országgyűlés. A koncepcióban a területi fejlesztések alapegységei a városok és a vidéki térségek együttműködésére épülő, a várost és vonzáskörzetét magában foglaló várostérségek. (szakmai kifejezéssel funkcionális várostérség – FVT) Lehatárolásuk alapulhat a különböző funkciók vonzáskörzeteit kimutató területi

elemzésekre, de ugyanígy a térségi együttműködés hagyományokra és a térségi identitásminták eloszlására is.

Polgár társadalmi-gazdasági fejlődése megindult, és ezt a fejlődést a dinamikus településvezetés mellett elsősorban az M3 autópálya közelsége és a város megközelítését lehetővé tevő csomópontnak köszönheti. A közvetlenül a csomópont mellett elhelyezkedő Ipari Park egyik sajátossága, hogy a fejlődését nem a város eredeti funkciójának, nemzeti sajátosságú hagyományokon alapuló iparának, vagy a mezőgazdasági termelés és élelmiszeripar eredményeinek köszönheti, hanem az olcsó munkaerőre és kiváló logisztikai földrajzi helyzetre alapozott idegen befektetőknek.

Polgár a funkcióváltás hatására veszített korábbi szerepköréből, hiszen egyrészt a területpolitikai átrendezés miatt megszűnt az a kistérségi területi rendszer, amelynek központja volt, másrészt az új vállalkozás típusokkal gazdagodó Ipari Park a vártnál kevesebb munkahelyet teremtett, és a vártnál alacsonyabb szintű jövedelmet termelt a helyi lakosok számára.

A szomszédos Tiszaújváros fejlődése Polgártól eltérően dinamikusabb. Ez elsősorban annak köszönhető, hogy a város megtartotta eredeti funkcióját, és a '60-as '70-es években megalapozott sajátosságú hagyományokon alapuló iparfejlesztést vitt véghez. Polgár nem rendelkezik ipari hagyományokkal, ipara elsősorban mezőgazdasági szerepkörére épült, és az elmúlt 25 év nem kedvezett a mezőgazdaságnak. Polgár lakosainak jelentős része helyi munkalehetőség hiányában a közeli Tiszaújvárosban vállal munkát, így fenn áll a veszélye annak, hogy a város szinte csak alvófunkcióval rendelkező szuburbán településsé válik.

Polgár járási szintű kisváros olyan sajátos mikrotérségi vonzáskörzettel rendelkezik, amely ugyan az OFTK-ban nincs külön megnevezve, azonban az elmaradottságok tekintetében körülhatárolható egységet képez. A várostérségi sajátos helyzetkép megváltoztatása a mezőgazdaság versenyképességének erősítésével, a biotermelés ösztönzésével, az agrármarketing tevékenység fejlesztésével és a helyi termékek támogatásával, a kék gazdaság elveinek fokozatos megvalósításával, a fejlesztésekkel sajátos térségi képet formálhat.

Bevezetés a település-mezőgazdasági programba

A térség természeti erőforrása a termőföld. Elsősorban erre az erőforrásra alapozható a vállalkozási környezet fejlesztése ipari park létrehozásával, a meglévő továbbfejlesztésével, a klaszteresedési folyamat elindításával, erősítésével, valamint az üzleti, logisztikai, közlekedési és szolgáltatási háttér fejlesztésével, a táji, környezeti szempontok figyelembevételével.

A mezőgazdaság versenyképességének erősítése a biotermelés ösztönzésével, az agrármarketing tevékenység fejlesztésével és a helyi termékek támogatásával lehetséges.

Azonban figyelembe véve a földterületek tulajdonviszonyait beláthatjuk, hogy az őstermelők, családi gazdaságok száma kevés. A területi mezőgazdasági integrátori dominanciát, a

tulajdonosi erőegyensúly eltolódását, elsősorban a családi gazdaságok, valamint a háztáji, házkörüli, és zárkerti lakossági tulajdonú területek aktivizálásával lehet ellensúlyozni.

„A mezőgazdaság nem egyszerű árutermelő ágazat. A városnak és vonzáskörzetének újra fel kell ismerni, hogy a mezőgazdaság erőforrás. Mind emellett azt is fel kell ismerni, hogy a mezőgazdaság olyan erőforrás, amelynek a termelési feladatok mellett környezetvédelmi és foglalkoztatási feladatokat is magára kell vállalnia, hiszen a környezeti és szociális, közösségi szolgáltatási igények helyben keletkeznek, a szolgáltatások nem importálhatók.” (forrás: Nemzeti Vidékstratégia 2010)

A nagyüzemi mezőgazdaság a saját profitját termeli, és a székhelye messze esik a kistelepülésektől, a kistelepülések csupán olcsó munkaerővel szolgálják ezeket a cégeket, azonban ezen túl a kistelepüléseknek kevés hasznuk van belőlük.

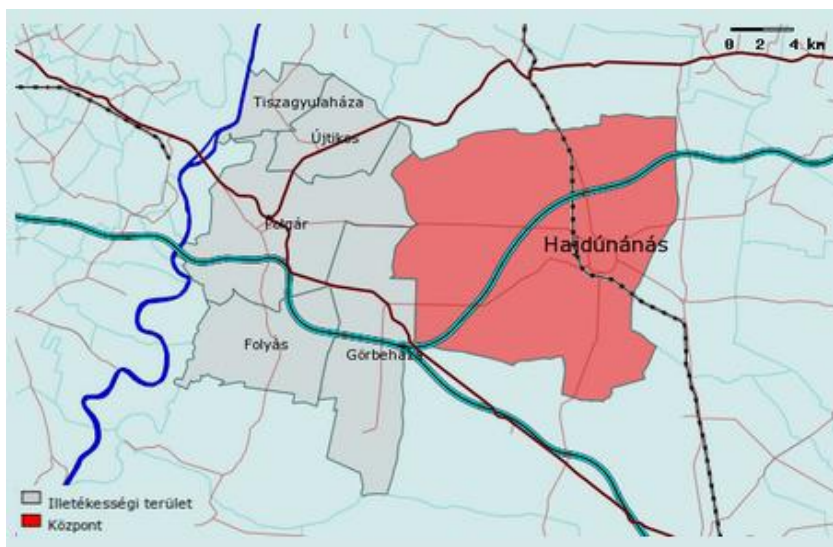
A megfelelő mezőgazdasági földhasználati és gazdálkodási rendszerek alkalmazása Polgár jelenlegi, történelmi hagyományokon alapuló státuszának, társadalma megmaradásának kulcskérdése. Ezt azonban csak „fenntartható” rendszerek képesek biztosítani, amelyek úgy állítanak elő jó minőségű, egészséges és elegendő termékeket, hogy közben megőrzik az élővilágot, a tájat, s benne az embert, közösségeit, kultúráját, munkát és megélhetést biztosítva a polgári népesség, a helyi közösségek számára. E feladatok egyidejű megoldására az iparszerű mezőgazdálkodás nem alkalmas, hiszen az egybefüggő, hatalmas területeken folytatott monokultúrás és automatizált nagyüzemi gépi földművelés kevés emberi, élőmunkát igényel, és mindemellett vegyszerekkel szennyezi a környezetét, csökkenti a biodiverzitást.

Hajdú-Bihar megye területfejlesztési koncepció helyzetfeltáró munkarésze 2012-ben készült el. A vizsgálatokra alapozottan kijelenthetjük, hogy Polgár önálló várostérsséggel rendelkezik. Gyakorlatilag a kialakított új járás területi lehatárolása nyomán, sajátos kétközpontú térszerkezet alakult ki.

A járási székhely Hajdúnánás, azonban a térségen belül valódi várostérsségi települési környezettel Polgár rendelkezik. Ezen a helyzeten próbál korrigálni, hogy Folyás, Újtikos és Tiszagyulaháza Hajdúnánással közös önkormányzati hivatalt működtet, Tedej pedig önálló városrészévé vált Hajdúnánásnak, azonban a Hajdúnánási ITS Tedejt kivéve nem foglalkozik ezekkel a településekkel.

A várostérsségek kialakulásában fontos tényező a térség települései és egyéb szereplői közötti együttműködési készség. A sikeres fejlesztésekhez a megye koordinációs támogatása mellett aktív helyi/térsségi fejlesztési partnerségek működtetésére van szükség (non-profit, kormányzati, önkormányzati, for-profit szereplőkkel).

A közös táj és történelem a közös kulturális értékek szerepét erősíti. A hajdúvárosi múlt, a helyi identitás, összetartozás az együttműködés alapjait jelentik a járás közös kulturális gyökereit, a tájhasználat, és a tájhasználatához kötődő közös gazdaságfejlesztés pedig a várostérsség fejlődésének legfontosabb erőforrása.

A Hajdúnánási Járási Hivatal illetékességi területe forrás: TEIR

Polgár Város Integrált Városfejlesztési Stratégiát a Képviselő-testület 73/2008. (V.22.) sz. határozatával fogadta el. A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 7. §-a az integrált településfejlesztési stratégiával kapcsolatban előírja, hogy: „Az önkormányzat a stratégiát legalább négyévente áttekinti, ellenőrzi és dönt arról, hogy továbbra is változatlan tartalommal alkalmazza, módosítja, vagy újat készít.” A Korm. rendelet alapján a Stratégia áttekintése és ellenőrzése szükségessé vált, a képviselő testület új stratégia készítésének szándékát 4/2015 (I.29.) sz. határozatában rögzítette.

Az új stratégia készítését nem csak az indokolja, hogy megváltozott a stratégiakészítés tartalmi követelményrendszere, hanem az is, hogy az IVS elkészítése óta eltelt időszakban a város társadalmi, gazdasági és környezeti helyzetében jelentős változások következtek be.

Ez évben készült el a járási székhely Hajdúnánás ITS-e, és a szomszédos Tiszaújváros ITS-e. Lassan, főleg a pályázati lehetőségek tekintetében pontosodik Hajdú-Bihar megye Területi Operatív Programja is. Ezek a fejlesztési stratégiák az országos programokon belül lokálisan azok a fejlesztési irányok, amelybe Polgár járási szintű kisváros integrálódhat.

A jellegzetesen településhiányos járási térségen belül a térszerkezet szempontjából Polgár a kistelepülésekről könnyebben elérhető, mint a járási székhely. A térségre jellemző népességcsökkenés, és az alacsony gazdasági növekedés felveti a kérdését, hogy a fejlesztésekkel erősödő városi funkciók milyen hatással lesznek a környező településekre. Polgár kedvező térségi szerepét kiváló logisztikai adottságai erősítik, így lehetőség nyílik a város gazdasági multiplikátor jellegének erősítésére, vonzaskörzetének gazdasági fejlesztésére.

A járás jövőjének kulcskérdése, hogy természetes erőforrásának hasznosítása egy-egy mezőgazdasági nagyvállalkozó egyéni gazdasági profitérdekeit, vagy sok kistermelőn keresztül a helyi közösségek érdekeit szolgálják.

Bevezetés a depriváció és az elvándorlás országos gondjain keresztül a térségi problémakör megértésébe

Az MNB 2015 decemberi növekedési jelentése is felvázolja, hogy mik a nagy problémák: évi 35 ezer fővel csökken a magyar népesség, elfogy a munkaképesek tábora, egyre több lesz a nyugdíjas, a magyar termékenység európai összevetésben az egyik legalacsonyabb.

2060-ig 9,4 millió főre csökkenhet a magyar népesség, de van olyan számítás is, ami szerint 6,7 millióra zuhan. Ha nem tudjuk megállítani a tendenciát, pár éven belül felborul a társadalmi egyensúly, és veszélybe kerül a nyugdíjrendszer, az egészségügy, a közoktatás. (forrás: Dr. Benda József „A szakadék szélén”)

'89 előtt, a kistelepülések TSZ-ei munkát és megélhetést adtak a kistelepülések lakóinak. A TSZ-ek sajátos bedolgozói, beszállítói helyi hálózatokat is működtettek, amivel előmozdították a háztáji gazdálkodást, takarmánnyal, felvásárlással, helyi feldolgozóiparral, melléküzemágakkal rendelkeztek.

Mindezt az állami gazdaságokról már nem mondhattuk el a 80-as években sem, hiszen minden részmunkafolyamatot saját belső rendszerben próbáltak nagyüzemi módon megszervezni. Az iparszerű gazdálkodáshoz olcsó bérmunkások kellettek már akkor is. Néhány kivételtől eltekintve akkor sem volt szüksége az állami gazdaságoknak a háztáji gazdálkodás működtetésére, hiszen mindent "kerítésen belül" oldottak meg.

Tehát a valódi kérdés, az hogy: HA A NAGYIPARI MEZŐGAZDASÁGOT TEKINTJÜK MINTAGAZDASÁGNAK, AKKOR MI LESZ MAGYARORSZÁG VIDÉKI TELEPÜLÉSEINEK A SORSA ??? Ha az emberek olcsó munkaereje az egyetlen helyi erőforrás, akkor ennek az erőforrásnak a fenntartásában érdekelt minden szereplő. Ez a fajta közös érdekelttség a bérek egyre alacsonyabb szintjét eredményezi.

Ha ezt a mintát követjük, akkor pénzügyi, anyagi és erkölcsi depriváció teszi értéktelenné a vidéki népességet, aki feleslegessé válik a kapitalizmusban, hiszen vásárlóerőt sem képvisel, sőt önmaga pusztta létezését sem képes fenntartani. (Lásd vidéki közmunka programok).

További probléma a külföldi ipari cégek, logisztikai központok kérdése. A problémajelleg megegyező, hiszen ezek a cégek is saját beszállítói hálózatokkal rendelkeznek, éppen úgy, ahogy valaha az állami gazdaságok. Vegyük észre, hogy a multinacionális cégek saját szervezetten zárt piacokra dolgoznak, és a helyi kis és középvállalkozások csak a legritkább esetben válnak ezeknek a cégeknek a beszállítóivá, hiszen ez a beszállítói piac is zárt. Vegyük észre azt is, hogy a hazai erőforrásokra épülő kis és középvállalkozások adják a hazai foglalkoztatás legfontosabb bázisát, azonban ezek a cégek a legtöbb esetben a hazánkban

„összeszerelő üzemeket működtető” multinacionális cégektől gyakorlatilag függetlenek. Ezek a kkv-k vagy hazai piacra dolgoznak, vagy külföldi piacokra, ahol az alacsonyabb hazai előállítási költségéből, vagy a minőségi többletből adódik olyan árelőny, amely a hazai az olcsó munkaerőn alapul.

Érdemes végigsétálni a kereskedelmi bevásárló központokban, plázákban, outletekben, és keresni a magyar árukat. A sétánk tanulságos lesz különösen azon idősebb barátaink számára, akiknek volt alkalmuk 89 előtt vásárolni. Akkor volt magyar áru a polcokon, ma gyakorlatilag szinte nincs is. Ha a nagyipari mezőgazdaság szervezési mintáit követjük, akkor a magyar nép az elkövetkező 50 évben éppen úgy tűnik el a magyar vidékről, ahogy mára a magyar termékek az áruházak polcairól.

Az elvándorlás mellett további probléma, hogy a születések száma Magyarországon – kisebb-nagyobb hullámmal – megállíthatatlannak tűnő módon, több mint egy évszázada fogyásban van, ami az utóbbi 40 évben a korábbinál sokkal erőteljesebb. Magyarország népessége európai és világviszonylatban a leggyorsabban fogyatkozó közé tartozik. Ma már több szakmai szinten is konszenzus övezi, hogy társadalmunk egy beláthatatlan következményekkel fenyegető krízis küszöbére érkezett.

A járást összeköti a történelem, az ember és a táj sajátosságos kapcsolatában, a természetes erőforrások hasznosításában, és ez a történelmi folytonosság az elvándorlással nem szakadhat meg.

A járás jövőjét olyan helyi mezőgazdaság megszervezése jelenti, amelynek az alapja a sok, magas élelmiszeripari minőséget előállító kisvállalkozás, egyéni és család gazdaság, helyi kisvállalkozói feldolgozóipar, és szervezett kereskedelem, amely a településhálózat térségi együttműködésén alapul. Ennek érdekében a Hajdúnánási járásban létre kell hozni azt az együttműködésre képes gazdasági hálózatot, amely kihasználja az egyes települések lehetőségeit, és összevontan, szövetkezett gazdasági hálózategységekbe szervezi a helyi kistermelőket. A probléma megoldása nem egyszerű feladat, de addig kell elkezdni ameddig nem késő. A helyi mezőgazdasági termelés „divatba hozása” a lakossági termelés, háztáji gazdálkodás tömegbázisának megteremtése, komplex feladat. Azonban ebből a tömegből „kinőhetnek” azok a kereskedő-feldolgozó szervezők, akinek tevékenysége nyomán aktivizálható a településhatárokon belül még megmaradt természetes erőforrás.

Bevezetés a várostérségi programba

Polgár járási szintű kisváros stratégiai programjaiban, a várostérség zászlóshajójaként, érvényre kívánja juttatni mikroagglomerációja érdekeit, stratégiai dokumentumainak tervezésében partnereinek tekinti térsége településeit.

A várostérségi együttműködés feltétele, hogy a város biztonsággal úgy működtesse saját intézményeit, hogy azok ne csak a városi közösségek számára szolgáljanak, hanem a lehetőségekhez mérten pótolni tudjanak olyan funkciókat, amelyek a környező

kistelepülésekről hiányoznak. A város vonzáskörzetének kiterjedése azon múlik, hogy intézményeivel, az intézmények fejlesztéseivel mennyire tudja pótolni azokat a funkcióhiányokat, amelyekre térségében igény mutatkozik.

A várostérség együttműködése olyan partnerségben valósítható meg, amely a résztvevők közös önérdekeltségén alapul. Ezeket az önérdekeket olyan közös célok mentén lehet összehangolni, amely egyaránt érdeke a partnerség minden egyes résztvevőjének. A célok összehangolásának folyamatát érdekeltségi alapon a partnerek kezdeményezik, és a törekvés lényegi jellemzője a vitalitás, azaz a pusztta létezés, az erősödés, vagy a növekedés.

A szervezeti hierarchia szempontjából a kezdeményezés iránya történhet alulról fölfelé, felülről lefelé, vagy az azonos rangú partnerek közötti megegyezéssel önálló, a hierarchiát befolyásoló szerveződésként. A partnerség alapja, hogy a résztvevők olyan lehetőségeket kínálnak egymás számára, amelyben a résztvevők biztonsággal találják meg saját önérdekük számításait. Várostérségi szinten Polgár új lehetőségeket kínál az együttműködésre, egyéni célja természetesen önmaga megerősödése, éppen úgy, ahogyan ez lesz a célja a partnerség többi résztvevőjének is. A partnerség alapja a bizalom, ennek hiányában az együttműködés csak erőszakkal lenne megvalósítható kényszereken keresztül. Polgár Integrált Településfejlesztési Stratégiája legelső sorban bizalmat épít.

A bizalomépítés eszköze a cselekedet, és nem az írás, és főleg nem a szó. A bizalom megalapozása és felépítése hosszú folyamat, alapja a tisztességünk és az emberségünk. A bizalmat felépíteni egy élet műve, elveszíteni egy pillanat alatt is lehet, ha az alapvetést, a tisztességünket és az emberségünket nem tartjuk szem előtt. Polgár képviselő-testülete 73/2008. (V.22.) sz. határozatával fogadta el a város integrált stratégiáját, és ez a stratégia most felülvizsgálatra szorul, hiszen az elmúlt években Polgár városa cselekedeteiben teljesített, megerősítve a bizalmat.

Minden terv annyit ér, mint amennyit megvalósítanak belőle, hiszen cselekedetek híján pusztta szó, teljesítetlen ígéret marad csupán. A 2008-as IVS-ben megfogalmazott célok teljesítésére való törekvés, főleg a városközpont rehabilitációval, közmunkaprogramokkal alapvetően emelte és hozta létre a fejlett köz- és közösségi szolgáltatások színvonalát, és erre az alapra építkezve 2015-ben az új stratégia a deprivációs problémák megoldása felé fordul.

Az ITS eszközeül a lokális ágazati integrációt választja, a tisztesség és emberség alapértékét tartja szem előtt, és fejlesztéseit legelsősorban méltányossági jelentőségük alapján priorizálja.

Bevezetés a térségi település-mezőgazdasági programokba

A vidéken élők népességfogyását, az elvándorlás élénkülését, a települések előregedését, a születések számának csökkenését, a lakosságot érintő anyagi-pénzügyi-erkölcsi depriváció

folyamatát a korábbi beavatkozások sem megállítani, sem visszafordítani nem tudták. Álláspontunk szerint ennek az az oka, hogy nem értettük meg a népességfogyás több meghatározó tényezőjét.

A rohamos népességfogyás és társadalmi értékvesztés okainak a megértése, és sokrétű, jövőbe látó kezelése nem csak a demográfiai krízis megoldásában segítheti nemzetünket, hanem hozzájárulhat olyan akut problémák megoldásához is, amelyek közül Polgáron és a várostérségben a legfontosabbak: a fiatalok és a munkaképes lakosság emigrációs szándékának csökkenése, az értékrendszer és életminőség krízise, a deviáns életutak kiegyenesítése, és a gazdasági eredményesség.

„A népesség növekedési pályára állítása (vagy legalább a népesség számának állandósítása, a fogyás megállítása), egy átgondolt, több lépcsőben megvalósított, több társadalmi szektorra és intézményrendszerre kiterjedő komplex stratégia alapján történhet, amelynek a fő iránya a magyar társadalom bizalmi tőkéjének emelése, a személyes, családi, közösségi és intézményi kapcsolatrendszer és működési folyamatok minőségelvű újraépítése, rehabilitációja.” (Dr. Benda J.) Ennek a komplex programnak legfontosabb vidéki erőforrásai a helyi emberi közösségek, és a termőföld. E két legfontosabb erőforrásra épülve erkölcsi és gazdasági téren olyan hazai „vállalkozásokra” van szükség, amelyek társadalmi összefogásban működnek együtt.

A település-mezőgazdasági program komplex kulturális-gazdasági vízióként a fiatal generációk elsődleges és másodlagos szocializációs folyamatait célozza. A népességfogyás másik, és nagyon mély társadalmi okát azonban, amely a koragyermekkori anya-gyermek kapcsolat tömeges sérülésében, és az iskolarendszerünk működésében található meg, helyi stratégiákkal nem lehet megoldani (Lásd: Dr. Benda József publicisztikák)

Bevezetés az ITS-be

Az ITS alapvetően városi dokumentum, azonban a dokumentum bizalmi alapú partnerséget kezdeményez nem csak a város, hanem a környező települések és helyi közösségeik számára is, azoknak a tervezett programcéloknak megvalósításában, amelyek a térségi társadalomfejlődést szolgálják. A tennivalók egyfajta sorvezetőjeként működik, elmagyarázza, kiszámíthatóvá és átláthatóvá teszi az egyes programok céljait, útmutatást ad a célok megvalósításához. Szándékaink szerint a megszerzett bizalmi tőke, és az elérendő célok olyan alapot teremtenek, amelyek erősítik a várostérségi együttműködést. Lehetőséget kívánunk teremteni arra, hogy a résztvevők partnersége lehetőleg ne irányított legyen, hanem spontán partnerségekben is megnyilvánulhasson. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy partnerséget nem azért alapítunk, mert törvény, kormányrendelet, vagy egyéb kényszer írja elő, hanem azért, mert az együttműködés a legalapvetőbb társadalmi szükséglet.

A Képviselő-testület a 65/2015. (VI. 25.) sz. határozatával jóváhagyta Polgár járási szintű kisváros 2015-2020 évekre vonatkozó gazdasági programját. A gyakorlati eredményekből

látható és mérhető, hogy Polgár Város alapvetően teljesítette a programjaiban, illetve az Integrált Városfejlesztési Stratégiában vállalt célkitűzéseit. Ezzel együtt az is érzékelhető, hogy az integrált városfejlesztési stratégia készítésének idején még nem voltak láthatók azok a körülmények és következmények, amelyek a később bekövetkező, és jelen program készítésekor is fennálló elhúzódó országos gazdasági- és erkölcsi válság jelenségei okoztak. A középtávra szóló stratégia hatálya lejárt, és az elért eredményekre építkezve a továbbhaladást új stratégia mentén kell megvalósítani, a lokálisan jelentkező, felmerülő, vagy a múltból napjainkig húzódó társadalmi problémák orvosolására adott válaszokkal.

Polgár az elmúlt évek sikeres várospolitikájának következtében a hátrányos helyzetű várostérség húzóereje. A kistérségi rendszer járásokká történő alakítása, és az új járás sajátos földrajzi és településhálózati kétpólusúsága, az anyagi-pénzügyi helyzetből adódó deprivációs jelenségek erősödése felveti a környező települések Egyek, Görbeháza, Polgár, Tiszacsege, Újtikos, Folyás Tiszagyulaháza újfajta gazdasági jellegű stratégiai együttműködésének, térségfejlesztésének kérdéseit. Az ITS a várostérségi vonzáskörzet összefogási lehetőségeinek újfajta, kulturális-, gazdasági-, és egyéb a járás közigazgatási jellegét nem befolyásoló közeledésére nyitott.

A kistérség gazdasági fejletlenségének oka nem csak az, hogy a térség Hajdú-Bihar megye periferiáján helyezkedik el, és a környező megyeszékhelyektől is egyformán távol van, hanem az is, hogy a várostérség kistelepüléseit is az országos átlaghoz képest nagyobb földrajzi távolságok választják el egymástól. Sajátos kezelést igényelnek a nagy területen, elszórt helyzetű települések, hiszen ez a sajátos elszigetelt helyzet nehezíti a térségi együttműködést. Magától értetődik a válasz, hogy a térség fejlődésének lehetőségeit a térségben fellelhető erőforrások hatékony hasznosításának módjaiban lehet megtalálni.

A várostérség legfontosabb erőforrása a termőföld, művelésének hagyományait a tájhasználat történelmében kell keresni. Ennek során a Hortobágyi-pusztá -mint tájsebkialakulásának története, sőt magának Polgár város történetének tanulmányozása is intő jelekkel szolgál. Érdemes párhuzamba állítani az elnéptelenedés időszakainak egybeesését az egybefüggő nagybirtokok kialakításának idejével, és hatásának mechanizmusával. Megállapítható, hogy a népesség elvándorlása a legfontosabb erőforrásnak, a termőföld használatának méltányosságán múlt. A megélhetés lehetőségének függvénye a birtokszerkezet. Az elvándorlás a helyi lakosok, és helyi közösségek felszámolódása mindig akkor következett be, amikor a térségben élők nem jutottak termelő eszközökhöz. A termelő eszközök birtoklása alapvető szükséglete a termelésnek, és meghatározója a gazdaság fejlődési tendenciáinak.

Bevezetés a termőföld közösségépítő erőforrásként való hasznosításába

A lakosság helyben tartásának egyetlen lehetősége, hogy fennmaradáshoz szükséges termelési eszközök méltányos módon kerüljenek elosztásra. Ebből a szempontból a térség

legfontosabb erőforrásának a termőföld hasznosításának, a kialakult birtokviszonyok rendszerében, ma már csak a házkörüli kertészkedésben van realitása.

Azonban a házkörüli kertészkedés kiválóan alkalmas a nagy élőmunka igényű „bio” minősítésű élelmiszerek előállítására. Ezek az áruk „hiánycikknek” számítanak, és világpiaci áruk, ma négy-ötszöröse azoknak az élelmiszeráraknak, mint a vegyszerekkel előállított és kezelt, nagyüzemileg géppel munkált élelmiszerek árai. A keresleti oldalt vizsgálva a termékek iránti kereslet függvényében további értékkülönbözet növekedés várható. Bár mind a nagyüzemi, mind a házkörüli előállítás egyaránt élelmiszertermelés, azonban a termékjelleg nem azonos, és a két jelleg csak látszólagos vetélytársa egymásnak a piacokon, hiszen maga a piaci jelleg válik el egymástól, úgy mint tömegtermelési és úgy mint minőségi piac.

A minőségi piac erősödése, a kereslet fellendülésével járó magasabb fogyasztói áron történő értékesítés, magával hozhatja a nagyüzemi mezőgazdaság önkorlátozását a vegyszerek alkalmazása terén. A két mezőgazdasági ágazat együttes jelenléte a helyi munkaerő foglalkoztatása szempontjából akár kedvező fordulatot is vehetne, azonban a termelőeszközök jellege, és tulajdonlása továbbra is kérdéses marad, és fenntartja a túlkínálati munkaerő helyzetét, azaz marad az anyagi-pénzügyi deprivált állapot a térség sajátosságaként. A túlkínálati munkaerőpiaci jelleg megváltoztatása alapvetően nem érdeke egyetlen munkaadónak sem, hiszen az olcsó munkaerő fenntartása alapvető profitérdek, és az is fenntartja az alacsony béreket ha a vállalkozók a nehéz gazdasági környezetben kénytelenek életben tartani vállalkozásukat. Az alacsony bérekkel fenntartott lassú növekedés, vagy gazdasági stagnálás a másik tényező, amely a lakosság deprivált helyzetét fenntartja.

Bevezetés az erőforrások méltányos használatába

A méltányosabb elosztásnak lehetne eszköze, a felvásárlás és feldolgozás szövetkezeti jellegének létrehozása. Erre szolgálhat a mezőgazdasági inkubáció. A mezőgazdasági inkubátorház egy olyan ipari park jellegű várostérségi szempontból központi területen valósulhat meg, ahol a termelő-felvásárló-feldolgozó-értékesítő manufaktúrák területi egységben dolgozhatnak, és sajátos hálózatba szerveződésüket kormányzati intézkedések segítik. Csakis ebben az esetben élhető túl a magyar vidékre sajnálatosan jellemző, és napjainkra ismételten megjelenő birtokkoncentráció, amely az integrált mezőgazdaság sajátos kísérő jelensége Magyarországon, és sajátosan negatív példaként jelen van Polgár várostérségében.

2014-2020 ciklus nagy kihívása lesz a mezőgazdaság fejlődése. A korábbi években az ágazat egyes szakterületein megvalósultak bizonyos gazdasági integrációk, azonban a térségi hálózati csomópontok kialakulásai - jelen ITS megírásának idején, a várható fejlődés tükrében - még valójában kezdeti stádiumban vannak. Az erőforrások birtoklásának átrendeződési folyamata zajlik, a termőföld területek hasznosítása nemzetstratégiai kérdés.

Ma a földbirtok rendszerek, kontra családi gazdaságok viszonylatában a tulajdonosi szerkezet sajátos arculatú kialakulása zajlik, azonban ennek konszolidálódása után a magyar mezőgazdaság az ország legerősebb húzóágazata lesz. Elsősorban a kereskedelem és a kereskedelemmel összehangolt termelés és feldolgozás, és az ehhez tartozó minőségbiztosítási rendszerek kialakításában, a tudásbázisok hasznosításában várható áttörés, és a mezőgazdasághoz kapcsolódó nagykereskedelem, logisztika területén várható integráció. Ebből a szempontból pozícionálni szükséges a várostérseget, és a várostérsegi szerepköröket, meg kell teremteni a települési önfenntartás képességét, erősíteni kell a tisztesség és emberség erkölcsi alapjain álló helyi közösségeket, és újra kell gondolni a méltányos elosztás elveit is.

Bevezetés a térségi multiplikátorok használatának lehetőségébe

A Képviselő-testület a 65/2015. (VI. 25.) sz. határozatával jóváhagyott Polgár járási szintű kisváros 2015-2020 évekre vonatkozó gazdasági programjában a saját költségvetési lehetőségeinek figyelembevételével, természetesen elsősorban a szűken vett városfejlesztési tevékenységét tervezi. A gazdasági program csak másodlagosan foglalkozik a várostérseget érintő kérdésekkel. Ez természetes, hiszen a települések önálló saját költségvetéssel rendelkeznek, tehát ebben a kontextusban minden egyes település önmagára koncentrál.

Polgár járási szintű kisváros ITS azonban ennél tágabban tervez, figyelembe veszi a saját városi problémáin túlmenően a várostérsege problémáit is, és az összefüggő problémákra keres olyan sajátos válaszokat, amelyekből a környező települések is profitálhatnak. Ez az ITS még nem jelent együtt-tervezést, azonban felveti az együtt-tervezés lehetőségét azzal, hogy egyfajta vitaindítóként a városfejlesztési tevékenységbe integrál olyan programelemeket, amelyek a várostérsegre multiplikátor jelleggel bírhatnak. Az ITS tehát P-1 és P-2 prioritások szempontjából zárt, másrészt a többi elem tekintetében nyitott azokban a témákban, amelyek a város középtávú céljain messze túlmutató kezdeményezések és várostérsege hatásúak.

1. HELYZETFELTÁRO MUNKARÉSZ

1.1. Településhálózati összefüggések, a település helye a településhálózatban, térségi kapcsolatok

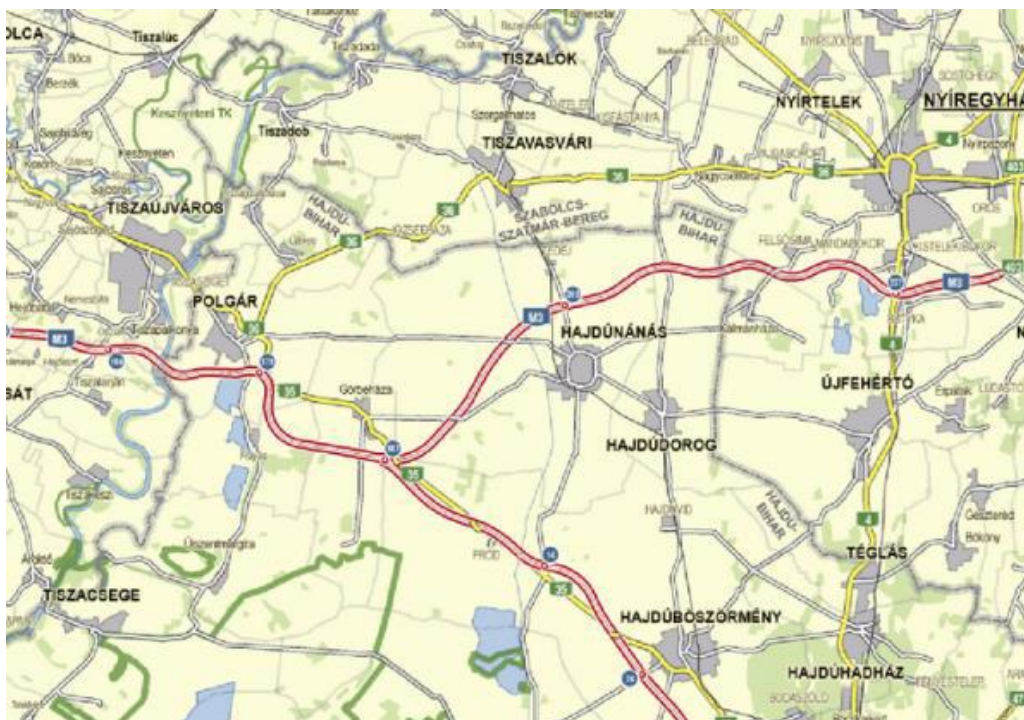
Polgár járási szintű kisváros Hajdú-Bihar megye északnyugati peremén található. Nyugaton és észak-nyugaton, a szomszédos Borsod-Abaúj-Zemplén megyéhez tartozó települések Tiszapalkonya, Tiszaújváros, Hejőkürt – irányában a Tisza természetes határvonala, északkeleten és délen pedig a valamikor még a városhoz tartozó Tiszagyulaháza, Újtikos, illetve Újszentmargita és Görbeháza határolják. Keleten külterülete Hajdúnánással is érintkezik.

A településhez 14 külterületi lakott hely és szórvány tartozik, összesen 174 fős népességgel.

1.1.1. Polgár helye a településhálózatban

Polgár elhelyezkedéséből adódóan, jelentős távolságra van minden nagyobb környékbeli várostól, Debrecentől 55, Miskolctól 49, Nyíregyházától 51, Hajdúnánástól 25 kilométerre fekszik, sajátosan belső perifériális helyzetű járási szintű kisváros. Történelmi múltja, és belső perifériális helyzete folytán Polgár, a vonzáskörzetéhez potenciálisan hozzászámítható környékbeli községek szempontjából nézve hagyományosan kiemelt hely, természetes várostérségi, gazdasági-igazgatási központ. Polgár és a szomszédos BAZ megyei Tiszaújváros földrajzi közelsége egy sajátos viszony. A testvérvárosi együttműködés dokumentumának aláírására 2007. április 20-án került sor. A két város a köznevelés, az egészségügyi ellátás, a közigazgatás, a városüzemeltetés és városfejlesztés, a környezetvédelem, a kultúra, a turizmus és a sport területén megvalósuló együttműködés érdekében kötött megállapodást. A két város képviselőtestületei által megtárgyalt és jóváhagyott dokumentumban rögzítésre kerültek az együttműködés keretei, amely az intézmények, az egyesületek valamint a gazdasági szervezetek számára teremti meg a kapcsolatok további erősítését a kultúra, a közművelődés, a sport és a turizmus területén.

Polgár közlekedés-földrajzi helyzete jó, hiszen a városon halad át a nagy forgalmú 35-ös út, és ebből kiágazik a 36-os számú másodrendű főközlekedési útvonal. A 3-as számú főútvonal mindössze 30 km távolságban húzódik. Az országos úthálózattal az M3-as autópálya, valamint a 35-ös és a 36-os főközlekedési út köti össze a várost. Ez az út három megyével, és a fővárossal való kapcsolatot biztosítja. A várostérségi települések közötti forgalma részére itt van felhajtási, becsatlakozási lehetőség az M3-as autópályára.

1. térkép: Polgár és Hajdúnánás a járás két városának megközelítése forrás TEIR

Polgár úthálózata helyzetének és fejlettségének megfelelő, azonban hiányoznak a kerékpáros közlekedés biztonságos feltételei. A legnagyobb igény elsősorban a munkaerő mobilitásával kapcsolatos. Alapvető szükséglet a Polgárt Tiszaújvárossal összekötő kerékpárút megépítése.

1.1.2. Térségi kapcsolatok

Polgárt minden szomszédos községével szilárd burkolatú út köti össze, amelyen menetrend szerinti rendszeresen közlekedő autóbuszjáratok bonyolítják le a helyközi forgalmat. A közlekedési csomóponti jellegből adódóan, a három megyeközponttal és Budapesttel is jó az autóbuszos kapcsolat. A Borsod Volán Zrt, a Hajdú Volán Zrt, a Szabolcs Volán Zrt, és a Budapest volán Zrt. viszonylatai egyaránt érintik a települést, és megfelelő járatsűrűséget biztosítanak. Természetesen szükséges lenne a környező települések kerékpáros úthálózati rendszerbe szervezésére, a várostérséget összekapcsoló kerékpárutak megépítésére is.

A város rendelkezik saját vasútállomással. 1891-ben építették meg az Ohat-Pusztakócs-Polgár közötti szakaszát, ezt 1894ben Tiszalök-Görögszállás irányába meghosszabbították. Ohatnál a Debrecen-Füzesabony, Görögszállásnál a Nyíregyháza-Miskolc közötti vonalhoz csatlakozik. Forgalmi teljesítménye kicsi, műszakilag elhanyagolt pályaszakasz, súly- és sebességkorlátozással működik, megszüntetésének gondolata korábban is többször felvetődött már.

A vasútvonalon Ohat-Pusztakócs és Tiszalök között a személyszállítás 2009. december 13-tól, a 2009/2010. évi menetrendváltástól szünetel.

Polgár 1999-ben nyerte el az Ipari Park címet. A Város rövid távú fejlesztési tervei között szerepel a környező településekkel történő együttműködésével a mentőállomás megépítése, valamint az 1999-ben átadott szennyvíztisztító és szennyvízcsatorna hálózat építésének folytatása. A közeljövőben lehetőség nyílik a Polgár és Térsége Regionális Vállalkozási Övezet kiépítésére is.

1.1.3. Polgár megközelítése közlekedési eszközökkel

Az M3-as autópálya érinti a város határát. Környezetének megyei jogú városai közel azonos távolságra találhatók. Közülük legtávolabb a megyeszékhely, Debrecen van (57 km), (Nyíregyháza 51 km, Miskolc 49 km). Érdekes jellemző, hogy a szomszéd város, Tiszaújváros mindössze 10 km távolságban található.

Tekintettel arra, hogy a városon halad át a nagy forgalmú 35-ös, és ebből kiágazik a 36-os számú másodrendű főközlekedési útvonal. A 3-as számú főútvonal mindössze 30 km távolságban húzódik, a környékbeli városok jól elérhetők.

A város vasútállomása a Ohat-Pusztakócs–Nyíregyháza-vasútvonalon van, amelynek Ohat-Pusztakócs–Polgár közötti szakaszát 1891-ben építették meg, ezt 1894-ben Tiszalök–Görögcsallás irányába meghosszabbították. Forgalmi teljesítménye kicsi, műszakilag elhanyagolt pályaszakasz, súly- és sebességkorlátozással működik, megszüntetésének gondolata többször felvetődött már. 2009. decemberében az Ohat-Pusztakócs és Tiszalök közti szakaszon a személyforgalom megszűnt.

Polgár két fontos európai közlekedési folyosó mellett helyezkedik el. A Páneurópai Hálózat vagy közismertebb nevén a „Helsinki korridorok” közül az V. folyosó (Velence- Trieszt/Koper-Ljubljana-Budapest-Ungvár-Lviv-Kijev) érinti Polgárt, míg az EU-hoz újonnan csatlakozott országok közlekedésfejlesztési szükségleteit összefoglaló TINA-hálózatból szintén az V . folyosó és a Kassa-Miskolc-Debrecen-Nagyvárad kiegészítő tengely.

2. térkép: „Helsinki korridorok” forrás: TEIR

Polgár városát Hajdú-Bihar megye északnyugati szélén találjuk. Helyzete különleges, mert egyrészt **Polgár települést a három megye kapujaként szokásos emlegetni**, hiszen közlekedési csomópont tekintetében egyformán távol van a három megyeszékhelyhez Miskolc, Debrecen, Nyíregyháza. Másrészt a megyeszékhelyhez **Debrecenhez képest perifériális térség**, hiszen nemcsak hazánk földrajzilag határmenti perifériáin található térségeket nevezhetjük perifériális helyzetűnek, de belső perifériáink is jól kirajzolódnak.

A társadalmi-gazdasági elmaradottság a helyi társadalom életének szinte minden szegmensét áthatja, egyik legfontosabb velejárója az alacsony foglalkoztatottság. A kedvezőtlen társadalmi-gazdasági folyamatokat javította a társadalmi ellátó rendszerek működésének javítása, amelyek a városközpont, és egyes intézmények megújulását jelentette, azonban a munkanélküliséggel kapcsolatos problémák nem oldódtak meg.

Jelentős hatás a szomszédos Tiszaújváros gazdasági potenciáljának erősödése, amely sajátos szuburbanizációs hatásával alapvetően rendezi át a településközi viszonyokat. Mindezt az ingázási, közlekedési, intézményi kapcsolatok sűrűsödése, az infrastruktúrafejlesztés igényeinek robbanásszerű növekedése kíséri. A gazdasági súlyon (jövedelem nagysága) és elérhetőségi viszonyokon alapuló gravitációs számítások alátámasztják azt a tényt, amely szerint Tiszaújváros dominanciája kifejezetten erős.

1.1.4. Járási Környezet

1.1.4.1. A hajdúnánási járás

A Hajdúnánási járás a 2013-ban újonnan létrehozott járások közé tartozik, a járások 1983-as megszüntetése előtt nem létezett. Hajdúnánás 2013 előtt soha nem töltött be járási székhely szerepet. A Hajdúnánási járás Hajdú-Bihar megyéhez tartozó járás Magyarországon 2013-tól,

székhelye Hajdúnánás. Területe 547,27 km², népessége 29 232 fő, népsűrűsége 53 fő/km² volt a 2012. évi adatok szerint. Két város (Hajdúnánás és Polgár) és 4 község tartozik hozzá.

Hajdúnánás város járásszékhely lélekszáma 16 975 területe: 259,62 km²

Polgár járási szintű város lélekszáma: 7 915 területe: 97,44 km²

Folyás község lélekszáma: 328 területe: 53,94 km²

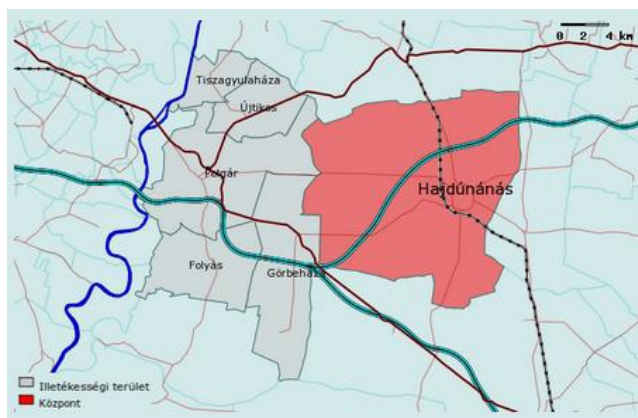
Görbeháza község lélekszáma: 2 402 területe: 80,20 km²

Tiszagyulaháza község lélekszáma: 705 területe: 20,78 km²

Újtikos község lélekszáma: 907 területe: 35,29 km²

Hajdúnánás szerepkörének tekintetében meghatározó az országos járási rendszerbe történő betagozódása, melynek következtében 2013. január 1-től járási központ funkciót tölt be. A járásközpontként felvállalt szerepkörök eredményeként a városi szolgáltatások tekintetében a 10.000 főt meghaladó városoknak megfelelő szerepet tölt be.

Vonzáskörzete és az általa ellátott funkciók alapján a Hajdúnánási járás meghatározó települése, amely rendelkezik bizonyos számú, más települést ellátó, városi funkciót jelentő intézményi és speciális funkcióval.

A Hajdúnánási Járási Hivatal illetékességi területe forrás: TEIR

A 218/2012. (VIII. 13.) Korm. rendelet szerint a Hajdúnánási Járási Hivatal illetékességi területe: Folyás, Görbeháza, Hajdúnánás, Polgár, Tiszagyulaháza és Újtikos.

A járási törvény több mint 80 db törvényi szinten szabályozott államigazgatási feladatot határozott meg a járások számára. A járási hivatal legfontosabb feladata a megyei szintnél alacsonyabb szinten intézendő államigazgatási feladatok ellátása, melynek keretében elsősorban okmányirodai feladatokat, a gyermekvédelmi és gyámügyeket, valamint egyes szociális, környezetvédelmi, természetvédelmi igazgatási ügyek intézését veszi át a településektől.

1.1.4.2. A járásközpont intézményei

Hajdúnánáson az alábbi közigazgatási intézmények, hivatalok, rendészeti szervek működnek itt, melyek illetékessége túlmutat a város határain:

- Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Hajdúnánási Járási Hivatal (illetékességi terület: Hajdúnánás járás települései)
- Hajdúnánási Közös Önkormányzati Hivatal (Hajdúnánás, Folyás, Újtikos, Tiszagyulaháza)
- Klebelsberg Intézményfenntartó Központ Hajdúnánási Tankerület
- A Hajdúnánási Rendőrkapitányság, melyhez a térség 7 települése tartozik: Hajdúnánás, Hajdúdorog, Polgár, Görbeháza, Újtikos, Tiszagyulaháza, Folyás
- Hajdú-Bihar Megyei Katasztrófavédelmi Igazgatóság Hajdúnánás Katasztrófavédelmi Kirendeltség Hajdúnánás Hivatásos Tűzoltóság
- Hajdú-Bihar megyei Kereskedelmi és Iparkamara Hajdúnánási Iroda
- Nemzeti Agrárgazdasági Kamara Agrárkamara Tanácsadó Iroda Hajdúnánás
- Országos Mentőszolgálat Észak-alföldi Regionális Mentőszervezet Mentőállomása
- Családsegítő és Gyermekjóléti Szolgálat,

Sem polgárnak, sem Hajdúnánásnak nem érdeke a pontszerű, elszigetelt fejlődés, hiszen ha nagy a fejlettségbeli kontraszt a központ és környéke között, az negatívan befolyásolhatja a város egészének gazdasági-társadalmi fejlődését.

1.1.5. Városterületi környezet

2013. január 1-jével megszűnt a Polgári Kistérség Többcélú Társulása a képviselő-testületek közös akaratával. Ezt megelőzően Polgár a kistérség közigazgatási szempontú központjaként funkcionált, betöltötte vonzáskörzetének közszolgáltatási, oktatási, egészségügyi, kereskedelmi és idegenforgalmi központi szerepét. A város, miközben lakói számára élhetőbbé, a befektetők, az idelátogatók számára vonzóbbá vált, vállalta e központi szerepével járó feladatok biztonságos, minőségi teljesítését, továbbfejlesztését, valamint képessé vált térségére érdemi gazdaságfejlesztési hatást is gyakorolni.

Megállapítható, hogy Polgár a térségi szerepkörök teljes körű betöltéséhez megfelelő adottságokkal rendelkezik, ugyanakkor csak jelentős nagyságú finanszírozási források biztosítása, megszerzése mellett tud vonzáskörzetére tényleges, érdemi hatást kifejteni. Erre az Új Magyarország Fejlesztési Program, majd az Új Széchenyi Terv Program adekvát területeihez való kapcsolódás révén sikerült forrást találni.

Polgár, mint térségi központi település funkciójánál fogva továbbra is aktív kapcsolatot tart fent a környező településekkel. A városi fejlesztések igen nagymértékben hatnak a térségi

szolgáltató központ helyzetére, továbbá a városérség teljes lakosságára. Épp ezért folyamatos egyeztetésekre van szükség a várostérség településeivel.

A közszolgáltatások ellátásának szervezése, illetve minőségi fejlesztése során különös figyelemmel kell lenni arra, hogy az önkormányzat az egyes szolgáltatásokat a lehető legalkalmasabb szervezettel végeztesse (vagy maga lássa el), a gazdaságosság, a hatékonyság és az eredményesség követelményeit szem előtt tartva. A közszolgáltatások fejlesztéséhez történő anyagi fedezet biztosítása érdekében – a méltányosság figyelembe vétele mellett – olyan ellenértéket kell a szolgáltatásokat igénybe vevők számára megállapítani, amelyek igazodnak a felmerült költségekhez és egyes meghatározott esetekben alapját képezhetik a minőségi fejlesztésnek is.

A közszolgáltatások nyújtása során folyamatosan támaszkodni kell a szolgáltatási folyamatba épített belső ellenőrzés, előzetes és utólagos vezetői ellenőrzés által tett hatékonysági, gazdaságossági megállapításokra, valamint biztosítani kell a lakossági észrevételek figyelembe vételének lehetőségét is a tervezett szolgáltatás-fejlesztések során.

A közszolgáltatások terén Polgár város együttműködő és tagja a Hajdúsági Hulladékgazdálkodási Társulásnak, valamint a Hajdúkerületi és Bihari Víziközmű Zrt-nek.

Nem csökkent jelentősen a város térségközponti szerepe. A Polgári Szociális Központ 2014. december 31-ig látta el a feladatait várostérségi szinten. A Központi Orvosi Ügyelet folyamatosan ellátja térségi feladatát. A PÉTEGISZ Zrt. működése során 8 településre kiterjedően látja el feladatát. Az átalakult államigazgatási rendszer, járási szintű kisváros kategóriába pozícionálta a várost. A városban kormányablakot hozott létre a kormányhivatal. A feladat-átrendeződések következtében újra át kell gondolni a térségi partneri kapcsolatokat.

1.1.6. A város gazdasági kapcsolatrendszer

A város hazai kapcsolatrendszerének fontos eleme a térségi településekkel való szoros együttműködés, egyes területeken közös feladatellátás.

- Térségi Járóbeteg-szakellátó (PÉTEGISZ Zrt.)
- Hajdúsági Hulladékgazdálkodási Társulás (HHT)
- Hajdúkerületi és Bihari Vízi-közmű Szolgáltató Zrt.
- KORPUSZ 93' Kft.
- Polgári CSEMETE Szociális Szövetkezet

1.1.7. A város szakmai szervezeti és egyesületi kapcsolatai

- Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ)
- Észak-alföldi Termál Klaszter Egyesület

- Jegyzők Országos Szövetsége (JOSZ)
- Hajdúvárosok Szövetsége

1.1.8. A város hazai és nemzetközi kapcsolatrendszere

A partnerségi kapcsolatok tartalmának alapját a jövőben is elsősorban a gazdasági tárgyú együttműködés kell, hogy képezze.

Erősíteni szükséges a négy évvel ezelőtt megkötött partnervárosi kapcsolatot Tiszaújváros önkormányzatával, intézményeivel és szervezeteivel. Különösen fontos, hogy megvalósuljon a gazdasági szereplők közötti kölcsönös előnyöket biztosító összefogás, a szakemberek közötti tapasztalatcsere, a bevált „jó gyakorlatok” adaptálása. Erősíteni szükséges a történelmi, társadalmi, kulturális, sport és közösségi szabadidős tevékenységeket. Az elmúlt ciklusban megkezdett, több mint reményt keltő kapcsolatépítő tárgyalások az alábbi településekkel folytatandók, rendezőelvként a határon túli magyar lakta településekkel való kapcsolatépítés, mint a kiemelt jelentőségű vállalatok kezelendő. Célkitűzés, hogy együttműködési megállapodások megkötésével közösen benyújtható pályázati források legyenek segítségünkre a kapcsolatok tartalommal való megtöltésében. Megkötöttük az együttműködést Nagykároly településsel, és egyeztető tárgyalás az alábbi településekkel kezdődött: Szepsi (SK) Beregszász (UA) Bisku Pin (PL) Hole (NOR). Nagykárolyal aktív testvéri kapcsolat működik az oktatás, a kultúra és a sport területén.

Az elmúlt években tovább erősödött Tiszaújváros Önkormányzatával, intézményeivel és szervezeteivel a testvérvárosi kapcsolat. Megmutatkozik ez a kulturális- és sport rendezvényeken, a városnapokon, a testvérvárosi találkozók kulturális bemutatóján történő szereplésekben.

A Gazdasági Programban megcélzott határon túli testvérvárosi kapcsolatokról Nagykároly várossal sikerült rendszeres együttműködést kialakítani. Kölcsönösen részt veszünk egymás városnapjain, rendezvényein, sport és kulturális programjain. Az oktatási intézmények is felvették a kapcsolatot a „Határon túl” programokban.

1.2. A területfejlesztési dokumentumokkal (Országos Területfejlesztési Kon koncepcióval és a területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal) való összefüggések vizsgálata

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) Magyarország fő stratégiai céljai között Nyugat-Európa innovációs zónájának keleti kapujaként, és az ázsiai gazdasági erőter nyugati kapujaként pozicionálja az országot, és ebből a szempontból Polgár

elhelyezkedése kedvező, így a már ma is jelentős betelepődéssel rendelkező Polgári Ipari Park is kiveheti részét, és az M3 Outlet Center, mint kereskedelmi központ is.

Forrás: Polgár Város Önkormányzata

1.2.1. Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepcióval való kapcsolat

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Kon koncepciót 2014. január 3-án fogadták el Nemzeti Fejlesztés 2030 címmel. A dokumentum kijelöli vidéki térségeket, és a Hajdúnánási járás ebbe a kategóriába tartozik. Az ennek megfelelő jövőkép „ Gazdasági funkciójukban megerősödött, a működő és fejlődő helyi gazdaságra, benne az európai többfunkciós, ökoszociális funkciókat (tájfenntartás, természeti erőforrások és biodiverzitás megőrzése, népességmegtartás és foglalkoztatás) teljesítő, jó minőségű, egészséges élelmiszereket előállító mezőgazdaságra és azzal szoros kapcsolatban lévő élelmiszer-feldolgozásra épülő, közösségeiben megújult, a helyben lakóknak perspektívát nyújtó, minőségi életfeltételeket biztosító vidéki települések és térségek.”

1.2.2. A területileg releváns megyei, valamint térségi területfejlesztési koncepciókkal és programokkal való kapcsolat

A Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 214/2012. (XI. 30.) MÖK határozatával fogadott el, a megye gazdasági, társadalmi és környezeti állapotát feltáró helyzetelemzés. A helyzetelemzésre épülve készült el a megyei területfejlesztési koncepció, melyet a Hajdú-Bihar Megyei

Közyűlés 386/2013 (XI.29) sz. MÖK határozatával elfogadta. A 160/2014 (IX.26) MÖK határozattal pedig 2020 közötti európai uniós tervezési és költségvetési időszak operatív programjaihoz kapcsolódó Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Stratégiai Program és Operatív Program jelölte ki a megye stratégiai céljait, ágazati és területi szinten.

1.2.2.1. Stratégiai ágazati célok:

- (Á1): Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet
- (Á2): Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer
- (Á3): A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés
- (Á4): Közösségi, szociális, egészségügyi és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítására

1.2.2.2. Stratégiai területi célok:

- (T1): Debrecen, az Életerős város, mint a Kárpát-medence egészség és innováció fővárosa
- (T2): Járasközpontok és járási szintű kisvárosok, mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai
- (T3): Kistelepülések, mint az élhető vidéki közösségek színterei

1.2.2.3. Fejlesztési prioritások

Hajdú-Bihar megye Stratégiai és Operatív Programjában fogalmazta meg a 2014-2020-as időszakra vonatkozó fejlesztési prioritásait:

1. Fenntartható környezet (P1)
2. A megye agráriumának komplex fejlesztése (P2)
3. Versenyképes gazdaság (P3)
4. Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében (P4)
5. Intelligens társadalom (P5)
6. Egészséges és gondoskodó társadalom (P6)
7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben (P7)
8. Élhető vidék, élhető települések (P8)

Polgár járási szintű kisváros közvetve, vagy a P1, P2, P3, P5, P6, valamint a P8 prioritások meghatározott lehetőségei szerint közvetlenül, de az összes programhoz csatlakozni kíván szem előtt tartva várostérségi környezetének elmaradottságát.

1.2.3. Tiszaújváros stratégiai dokumentumaival való kapcsolat összehangolása

A földrajzi közelség, és Tiszaújváros gazdasági potenciálja, a várossal fenntartott és kiválóan működő testvérvárosi kapcsolat jó partnerségi helyzeteket teremt az együttműködésre. A modern helyi gazdaság esetében alapvetően az együttműködésben rejlő lehetőségek kiaknázása vezethet sikerre, különösen, ha Polgár várostérségének elmaradottságát, munkaerő túlkínálati piacát, és Tiszaújváros ipari, gazdasági potenciáljának növekedését szemléljük. A térségi együttműködések menedzselésével és fenntarthatóvá tételével egy sokkal „önállóbb”, a helyi adottságokra, meglévő értékekre és helyi keresletre épülő gazdaság kialakítását kell megcélózni, melynek fontos eleme a két városnak és vidékének összehangoltan integrált megközelítésű fejlesztése, a két megyét áthidaló összemetsző várostérségi kapcsolat.

Tiszaújváros Integrált Településfejlesztési Stratégiája 2015 releváns dokumentum. Átfogó célját tekintve „Tiszaújváros tengelyek metszéspontjában elhelyezkedő, a jövő kihívásaira nyitott, regionális alközponttá kíván válni”.

Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Konceptiója „Településhálózati csomópont területe”-nek nevez, illetve „Regionális pólusnak” tekint. (Lásd: OFTK – Magyarország területi integrálódásának főbb dimenziói című ábrát, valamint a Borsod-Abaúj-Zemplén Megye Területfejlesztési Konceptióját)

Polgár járási szintű kisváros elsősorban Tiszaújváros gazdasági céljaihoz járulhat hozzá a város, és várostérsége szabad munkaerő kapacitásával.

Tiszaújváros Város Önkormányzata számára a helyi gazdaság szerepe egyre fajsúlyosabb. Évek óta folyamatosan csökken az állami szerepvállalás, s ezzel párhuzamosan a helyi adóztatásból származó bevételek egyre jelentősebb arányt képviselnek a finanszírozásban, melyekből az önkormányzat a kötelező és önként vállalt feladatait látja el. Mindez azoknak az ipari hagyományoknak ápolásából és fejlesztéséből következik, amelynek alapjait az 1950-es években rakták le Tiszaújvárosban. Ezzel szemben Polgár mezőgazdasági jellegű hagyományai nem épülhettek tovább. Polgár város fejlődését az utóbbi évtizedek mezőgazdasági ágazati problémái sújtják hasonlóan más, jellemzően a mezőgazdaságból élő településeinkhez.

Polgár kiválóan kapcsolódhat Tiszaújváros gazdasági erősödéséhez, a T1.1. és a T1.2. tematikus céljainak megvalósításában bátran közreműködhet, és partnerségben felkínálhatja a mezőgazdaság fejlesztésével kapcsolatos együttműködését. Ez gyakorlatilag az ipar és a mezőgazdaság sajátos partneri együttműködését jelentheti, a Tisza két partját, és a megyéket összekötő földrajzilag koncentrált, kölcsönös gazdasági együttműködésen alapulva.

1.2.4. Hajdúnánás stratégiai dokumentumaival való kapcsolat összehangolása

A járásközpont városoknak Magyarországon integrált településfejlesztési stratégiát (ITS) kell készíteniük, amelyben megfogalmazzák a városfejlesztési elképzeléseiket, s amely az egyik alapidokumentuma lesz a 2014-2020 közötti tervezési időszakban a településfejlesztésre fordítandó Európai Unió források felhasználhatóságának is. A korábbi tervezési időszakra vonatkozó Integrált Városfejlesztési Stratégiához képest (melyet Hajdúnánás 2012-ben készített el) jelentős változást jelen ITS tervezése kapcsán, hogy a tervezett beavatkozások nem csupán a város önkormányzatának fejlesztési elképzeléseit foglalják keretbe, hanem a városban 2014-2020 között, más szereplők által megvalósítani tervezett, valamennyi fontosabb, jelenleg ismert fejlesztést felöleli és rendszerezi.

A város elkötelezett a helyi gazdaság szereplőinek támogatása iránt, de a vállalkezési igények rendszeres feltérképezése, nyomon követése, illetve az ehhez szükséges rendszer még hiányos.

Rendkívüli hiányossága azonban a stratégiának, hogy a járásközpont nem foglalkozik várostérsége deprivált helyzetével. Természetesen a városi költségvetési forrás a városé, a stratégiai dokumentum városi célokat szolgál, a térségi szintek ügyei pedig megyei szinten kezelhetők, azonban a végbemenő városi rangú fejlesztések hatásait nem szabad elszigetelten vizsgálni különösen akkor, ha azok a térségi termelések, erőforrás típusok fenntartható használata tekintetében az egész várostérség fejlődését érintik.

A járási központban a közigazgatás területi és szervezeti rendszerének változásaiból adó központi szerep tekintetében a térségi hatások nyilvánvalóak, azonban a közigazgatás, és az egészségügy önmagukban nem generálnak térségi fejlődést. A várost és várostérségét, mint mikro-agglomerációt együtt kellene vizsgálni, mert a Hajdúnánáson tapasztalt jelenségek, kedvezőtlen folyamatok, nem elszigeteltek a várostérségtől.

A működő vállalkozások száma csökkent a városban, ami összefüggésben van a mikro- és kisvállalkozások korlátozott tőkeerejével. E létszám-kategóriájú vállalkozások jelentik a zömét az itt működő cégeknek.

Elsősorban Tedej városrészben jelent gondot a mezőgazdasági szektorban működő vállalkozások környezetszennyező hatása. (lásd még: a nagyüzemi mezőgazdaság környezetszennyező vonatkozásait a Nemzeti Vidékstratégiában)

A város gazdaságát évszázadokon keresztül a mezőgazdaság határozta meg, ami ma is domináns szektor. Sajnos a térségben a feldolgozó ipar még nem épült ki megfelelően, így a termelt áruk nagy része máshol kerül feldolgozásra. A városban a helyi termékek értékesítését termelői piac segíti. Azt azonban nem mutatja ki a stratégia, hogy a mezőgazdasági termeléshez szükséges feldolgozóipar honnan veszi a nyersanyagot a feldolgozáshoz. A mezőgazdasági feldolgozóipari nyersanyagok előállítását a várostérség, és

Hajdúnánás szempontjából is olyan fejlődést befolyásoló kulcskérdés, amely részletes tanulmányokat igényel.

A térség fejlődési irányainak meghatározása szempontjából, a lakosság deprivált helyzetének javítása érdekében, a méltányos elosztás elveit is szem előtt kellene tartani.

A 2014. januárban elfogadott Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepció (OFTK) négy hosszú távú – 2030-ig szóló – átfogó fejlesztési célt és ezek elérése érdekében tizenhárom specifikus célt, köztük hét szakpolitikai jellegű és hat területi célt fogalmaz meg.

Szakpolitikai célok:

- Versenyképes, innovatív gazdaság
- Életképes vidék, egészséges élelmiszertermelés és ellátás, az élelmiszer feldolgozóipar fejlesztése
- Gyógyító Magyarország, egészséges társadalom, egészség- és sportgazdaság
- Kreatív tudástársadalom, piacképes készségek, K+F+I
- Értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom
- Jó állam, szolgáltató állam és biztonság
- Stratégiai erőforrások megőrzése, fenntartható használata, környezetünk védelme

Területi célok:

- Az ország makro-regionális szerepének erősítése
- A többközpontú térszerkezetet biztosító városhálózat
- Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése
- Kiemelkedő táji értékű térségek fejlesztése
- Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése
- Összekapcsolt terek: az elérhetőség és mobilitás biztosítása

E célok közül Hajdúnánás elsősorban az alábbiakhoz kapcsolódik szorosan:

- életképes vidék,
- egészséges élelmiszertermelés és ellátás,
- az élelmiszer-feldolgozóipar fejlesztése,
- az értéktudatos és szolidáris öngondoskodó társadalom,
- a Vidéki térségek népességeltartó képességének növelése és a
- Területi különbségek csökkentése, térségi felzárkóztatás és gazdaságösztönzés elősegítése.

Azonban itt meg kell jegyeznünk, hogy elsősorban a termelő eszközök, termőföldek birtokviszonyai határozzák meg a kkv-k tulajdonosi szerkezetét, és ezeken az érdekvízonon valamint a támogatásokon keresztül valósul meg a vidék fejlesztése. A mezőgazdasági nagyipari jellegű rendszerek saját profitérdekelttségük, szakmai felkészültségük, és főleg tőkeerejük folytán elkülönülten fejlődnek. A nagyipari tőke és profitszemlélet nem motorja a helyi közösségek fejlődésének, a munkaerő árának emelésében nem érdekeltek, a lakosság

anyagi depriváltságán változtatni nincs érdekük. Ezzel szemben használják a közösségi javakat, igényt tartanak a közerkölcök megtartó erejére, és elvárják a helyi lakosoktól azokat a személyi kompetenciákat, amelyek alapján kiválaszthatók lehetnek a munkára pályázó aspiránsok köréből.

A Hajdúnánási járás, illetve vonzáskörzet egységes fejlődéséhez elengedhetetlen, hogy a térség képes legyen problémáit és szükségleteit közösen megfogalmazni, majd ezeket integrált programokká alakítani. A folyamatos kapcsolattartásnak, a közös gondolkodásnak a projektfejlesztés teljes szakaszára ki kell terjednie. Ehhez szükséges a térségi szinten megjelenő projektjavaslatok pontos számbavétele, az esetlegesen közösen megvalósítható projektek azonosítása, a folyamatos egyeztetés és tájékoztatás a tervezett fejlesztésekről, a megvalósítást befolyásoló tényezők nyomon követése, a fejlesztések megvalósításának rendszeres (pl. évenkénti) felülvizsgálata, valamint a kritikai észrevételek beépítése a települések és a térség stratégiai fejlesztési dokumentumaiba.

A 314/2012. Korm. rendelet 31. §-a értelmében a környező települések önkormányzatai megismerhetik és véleményezhetik a stratégia tervezetét, a partnerségi egyeztetésre 2015. május-június folyamán került sor. Azonban a folyamat itt nem zárulhat le, a várostérségi problémák megoldására Polgár járási szintű kisvárossal közösen kell megoldást találni, és a kisebb településekkel gazdasági érdekeltségű partnerséget létrehozni. Csak ebben az esetben teljesíthetők az OFTK fentebb említett elvárásai, és csakis ebben az esetben várható a járás két összemetsződő várostérségének kikecmergése a deprivációs kátyúból.

1.3. A területrendezési tervekkel való összefüggések vizsgálata

Az Országos Területrendezési Terv meghatározza az ország egyes térségei terület-felhasználásának feltételeit, a műszaki-infrastrukturális hálózatok összehangolt térbeli rendjét. Az erőforrások védelmét, tekintettel a fenntartható fejlődésre, valamint a területi, táji, természeti, ökológiai és kulturális adottságok, értékek megőrzését további részletezettséggel tartalmazzák a megyei rendezési tervek.

1.3.1. Országos Területrendezési tervvel való kapcsolat

Polgár rendezési tervében a jelenleg érvényes településrendezési eszközök terület felhasználási szempontból az érvényes előírásoktól és követelményektől jelentős eltéréseket tartalmaznak:

- A jelenleg érvényben lévő OTrT már nem tartalmazza a város igazgatási területén átmenő nemzetközi gyorsvasút tervezett nyomvonalát, így feleslegessé vált a Tiszai tanyáknál jelentkező építési igények szabályozási terv szerinti korlátozása.

- A Natura 2000 természetvédelmi területek változása miatt a tényleges állapotoknak megfelelően kell a külterületi övezeti határokat megállapítani.
- A feltételezhető régészeti lelőhelyek helye pontosításra és átvezetésre szorul. Az átvezetést követően az építési lehetőségek is megváltozhatnak.
- Az ipari övezetekbe sorolt mezőgazdasági üzemeket különleges területté kell átsorolni és egyedileg szabályozni szükséges.
- A meglévő és lakott tanyás területek szabályozása hiányzik.
- Polgár város közigazgatási területén szükséges a tanyás térségek kijelölése, mivel a jelenleg érvényes OTrT ezt lehetővé teszi.

Polgár rendezési terv Forrás: Önkormányzat

1.3.2. Megyei rendezési Tervvel való kapcsolat

A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat közgyűlésének 13/2010.(IX.17.) önkormányzati rendeletével fogadta el Hajdú-Bihar Megye Területrendezési Tervét (továbbiakban: HBM TRT), és a közgyűlés és a megye területrendezési szabályzatához, térségi szerkezeti tervéhez és övezeteihez kapcsolódó irányelvekről, (ajánlásokról) és intézkedésekről szóló 171/2010.(IX.17.) MÖK határozatát

Mindenképpen indokolt a város közigazgatási területére vonatkozóan - összhangban az országos területrendezési tervről (a továbbiakban: OTRT) szóló többször módosított 2003. évi

XXVI. törvény előírásainak figyelembevételével – a településrendezési eszközök felülvizsgálata és ennek során a HBM TRT-vel kapcsolatos egyezőség vizsgálata is kötelező.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. r.) 16. § (1) bekezdés előírja, hogy a településszerkezeti tervet legalább 10 évente, a helyi építési szabályzatot legalább 4 évente áttekinti és dönt arról, hogy továbbra is változatlan tartalommal alkalmazva módosítja, vagy újat készít. A Korm. r. 45. § (1) bekezdésben foglaltak lehetővé teszik, hogy a 2012. december 31-én hatályban lévő településrendezési eszközök 2018. december 31-ig alkalmazhatók.

A fentiekén túl, még több helyi szempontból relevánsan indokolt az új településrendezési eszközök készítésének elindítása, ennek során a 2003. évi XXVI. Törvény 31/B § f.) szerinti vizsgálat elvégzése.

1.4. A szomszédos települések hatályos településszerkezeti terveinek - az adott település fejlesztését befolyásoló - vonatkozó megállapításai

A szomszédos településekkel való rendezési tervi kapcsolatot elsősorban a település fejlesztési koncepcióinak összehangolásával lenne célszerű kezdeni. Ennek hiányában csak a vonalas hálózatok kapcsolatai pontosíthatók. Ebből a szempontból a kerékpárút hálózat kapcsolódási pontjai a leginkább relevánsak. A településfejlesztési koncepciók összehangolásának egyik lehetséges módja, ha a koncepciók egy időben készülnek, és a készítő önkormányzatok alkalmi partnerséget szerveznek. Talán első lépésként közösen ugyan azt a településtervezőt kellene egy időben felkérni a munka elvégzésére. A várostérség a mai jogszabályok alapján nem együtt tervezendő, de célszerű lenne vezetői szinten egyeztetni, és dokumentálni a szándékokat, mert így elkerülhetők a párhuzamosságok. Az alkalmi partnerség nem csupán abból áll, hogy az önkormányzatok a tervezetet megküldik egymásnak véleményezésre, hanem abból kellene állnia, hogy a térség stratégiai irányait, a települések, a sajátosságaiknak megfelelően a leghatékonyabb eszközöket kiválasztva jelöljék ki. Minden település önmaga számára, azonban egyeztetve a többiekkel. Ez nagy munka, és sok energiát igényelne, de megérné a befektetést.

Tiszaújváros rendezési terve tartalmazza a Polgárra vezető kerékpárút fejlesztést

Tiszaújváros rendezési terv kapcsolódó részlete Forrás: Tiszaújváros Önkormányzat

1.5. Hatályos településfejlesztési döntések bemutatása

1.5.1. A hatályos fejlesztési koncepció, integrált településfejlesztési stratégia vonatkozó megállapításai

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet (a továbbiakban: Korm. rendelet) 7. §-a az integrált településfejlesztési stratégiával kapcsolatban az alábbiakat írja elő, hogy: „Az önkormányzat a stratégiát legalább négyévente áttekinti, ellenőrzi és dönt arról, hogy továbbra is változatlan tartalommal alkalmazza, módosítja, vagy újat készít.”

Az Integrált Városfejlesztési Stratégiát a Képviselő-testület 73/2008. (V.22.) sz. határozatával fogadta el. A Korm. rendelet alapján a Stratégia áttekintése és ellenőrzése szükségessé vált. Polgár Város Integrált Városfejlesztési Stratégiájának rövid áttekintése, mely csak a leglényegesebb észrevételeket tartalmazza fejezetenként:

1.5.1.1. IVS Vezetői összefoglaló című fejezet:

A városrészek megnevezése felülvizsgálatra szorul. Bel és külterület megnevezés nem használatos, megtévesztő, helyette a települési terület, még inkább a beépítésre szánt és nem szánt területek megnevezés jobban kifejezi a tényleges helyzetet, hiszen jelentős beépített területeket ma már nem sorolnak belterületbe. (pl. Ipari Park, M3 Outlet Center stb.) A város igazgatási területén szükséges lenne a tanyás térségek megnevezése is. A fejlesztési akcióterületeket 2007 – 2013 évekre jelölték ki. Helyette a 2014 – 2020 évekre szükséges az akcióterületek kijelölése az eddig megvalósultak értékelése mellett. A 2007 – 2013 közötti fejlesztésekkel foglalkozó hivatali szervezeti rendszerrel foglalkozik. Valószínű, hogy a 2014 – 2020 évek fejlesztései más szervezeti rendszerben történnek.

1.5.1.2. Helyzetelemzés című fejezet:

Polgár város szerepköre – a végrehajtott államigazgatási reformok miatt - megváltozott. Eltérően az 1950-es évektől, Polgár városát nem jelölték járási székhelynek. helyzetértékelésnél használt statisztikai adatok a KSH - T-Star 2006. évi forrásból származnak, melyek a jelenlegi helyzetben már nem aktuálisak. A város egészére vonatkozó helyzetértékelést tartalmazza részletesen, de 2006. évi statisztikai adatokra építve. A helyzetértékelési rész a Korm. rendelet szerint már nem alkalmazható. A Korm. rendelet 1. sz. melléklete részletesen tartalmazza a „megalapozó vizsgálat” tartalmi követelményeit. Ennek megfelelően szükséges a legújabb statisztikai adatokra építve a helyzetértékelési rész teljes átdolgozása. Az átdolgozás során – természetesen – felhasználhatóak a ma is alkalmas megállapítások, pl. a természeti adottságok, várostörténet. Megjegyzendő, hogy a helyzetértékelés egyébként is túl sok statisztikai adatot tartalmaz, melyek változnak és azok ma már nem aktuálisak. A város egészére vonatkozó SWOT elemzés ugyan nem tartalmi követelmény, de hasznos lehet. A városrészek alpontjai hibásan jeleníti meg Polgár város városrészeinek térképét, ami a tagolás következményeként a külterületbe sorol sűrűn beépített területeket, pedig azok a városszerkezet részei. Hibás a fürdő és üdülőterületeket a lakóterülettel azonos csoportba sorolni. Lakóterületeknél a kertvárosi és falusi lakóterületeket lenne érdemes azonos városrészként feltüntetni, kijelölve a szegregációval terhelt lakótömböket.

1.5.1.3. Stratégia című fejezet

A megfogalmazottak, mint pl. a hosszú távú jövőkép és fejlesztési irányok jól hasznosíthatók lehetnek, ideértve a 3.2.2 pontban leírt „középtávú tematikus célok”-at is. Stratégiai célként lehetne feltüntetni a lakásállomány korszerűsítését, energiatakarékos rendszere alkalmazását, megújuló energiaforrások felhasználását. Az infrastruktúra-hálózatok rendezését is érdemes célként kitűzni, pl. a telken belüli szolgalmi jogok felszámolásával járó gerinchálózatok közterületre való áthelyezését. A csapadékvizek nyílt árkos elvezetése helyett zárt csapadékvíz elvezetés kiépítése, az elektromos légvezetékek helyett földkábel

kiépítése legalább a városközpont, később a védett településszerkezet területén; a végrehajtás ütemezése. Fontos lenne a szegregátumok helyének térképi feltüntetése.

1.5.1.4. Fejlesztési akcióterületek kijelölése című fejezet

A 2007 – 2013-as időszakra készült, a 2014 – 2020-as időszakra új fejlesztési akcióterületek kijelölése szükséges. A 4.2. pontban említett rekreációs és szabadidős akcióterületek fejlesztése újra felvethető, mivel e területeken a 2007 – 2013-as időszakban kevés előrehaladás történt.

1.5.1.5. Összegzés:

A terjedelmes (192 oldalas) gondosan megszerkesztett szöveget áttekintve megállapítható, hogy:

- a) A Korm. rendelet 1. sz. mellékletében felsorolt követelményeknek nem felel meg, egyes részei azonban főleg a várostörténettel foglalkozó, a földrajzi adottságokat elemző részek felhasználhatóak, de az Integrált Városfejlesztési Stratégia változatlan tartalommal nem alkalmazható.
- b) A módosítás nem javasolható, hiszem a Korm. rendeletben előírtaknak való megfelelés csak alapos átdolgozással lehetséges. Az Integrált Városfejlesztési Stratégia elnevezése Integrált Településfejlesztési Stratégia elnevezésre változik.
- c) A fentiekben leírtak alapján új Integrált Településfejlesztési Stratégia készítése szükséges, kisebb terjedelemmel, a közép és hosszú távú fejlesztési célok újragondolásával, átdolgozott és megalapozott vizsgálatokkal alátámasztva.

1.5.2. A külterületek és a gazdálkodók lehetőségeinek támogatása a családi gazdaságok támogatása, tanyák és tanyaközpontok kialakításával, fejlesztésével.

Az Országos Területrendezési Terv új kategóriaként már tartalmazza a tanyás térségek kijelölésének lehetőségét, melyet Hajdú-Bihar megye esetében is lehetővé tesz. A településtervezési, szabályozási és építési jogszabályok sajnos még nem kerültek e lehetőséget követve kidolgozásra. (Mezőgazdasági övezetben, ahol a tanyák értelemszerűen elhelyezkednek, csak 3 %-os beépítettséget tesz lehetővé az építési előírás. Ha egy tanyahelyet művelésből kivontak, és önálló helyrajzi szám alá helyeztek, - legtöbb tanyahely ilyen - a 3 %-os beépíthetőség értelemszerűen kevés. A tanyahelyek beépítésre szánt területként való szabályozása egyrészt körülményes, mert csak a szabályozási terv

módosításával oldható meg, másrészt a pályázati kiírásoknak sem felelne meg, mert nem mezőgazdasági övezetként van szabályozva.) Fenti probléma megoldását jelenti, a helyi építési szabályzat módosítása, melyet a járási székhely Hajdúnánás város esetében már sikerült az önkormányzatnak hivatalosan is elfogadtatni.

A módosítás lényege, hogy a birtokközpontra vonatkozó jogszabályi lehetőségeket a tanyákra is alkalmazza a helyi építési szabályzat. Ehhez, tekintettel arra, hogy a jogszabálynál enyhébb (megengedőbb) feltételek bevezetésére is szükség van, az állami főépítész felmentése szükséges.

A birtokközpontra előírt 10.000 m² (1 ha) a tanyákra vonatkozóan természetesen nem megfelelő elvárás, így ebben az esetben 2.000 m² birtokközpont (tanya birtokközpont) terület előírása kívánatos. A „tanya birtokközpont” művelésből kivett önálló helyrajzi számú, legalább 2.000 m² mezőgazdasági övezetben elhelyezkedő olyan területként lesz értelmezve, ahol a mezőgazdasági, ill. ahhoz kapcsolódó gazdasági tevékenység mellett lakás (lakóépület) is kialakításra kerül.

A terület legnagyobb beépíthetősége alap előírásként 5 %-ban kellene megállapítani, ami legfeljebb 45 %-ig növelhető a 20 km-en belül elhelyezkedő saját tulajdonú mezőgazdasági terület birtokközponton való érvényesítésével. (Ebben az esetben arra a földterületre, melynek beépíthetőséget birtokközponton került felhasználásra, építési tilalom kerül bejegyzésre.)

Fenti szabályozás nemcsak a jelenleg tanyaként nyilvántartott helyek számára adja meg ezt a lehetőséget, mert tanyahely mezőgazdasági övezetben (ha egyéb előírás egyébként nem tiltja) bárhol alakítható. Az önkormányzat az igazgatási területen belül ezt a lehetőséget nem kívánta leszűkíteni, így valamennyi mezőgazdasági övezet tanya térségként került megállapításra.

A helyi előírás bevezetéséhez (a fentiek szerinti országos előírásnál enyhébb szabályozás megállapításához) és az állami főépítész felmentéshez megalapozó dokumentáció készítése szükséges. E célt szolgálja a tanyák, tanyahelyek elkészült felmérése és rajzos bemutatása, melyből megállapítható Polgár külterületének jelentős érintettsége, a tanyák, tanyahelyek használatása, beépítettsége.

A település külterületén több tanya van nyilvántartva. Ezek egy része gazdálkodók által lakott, vagyis a termőföld megművelése érdekében folytat a tanya lakója folyamatos életvitelszerű tevékenységet a tanyán. A tanyák egy része viszont ún. „nem lakott” ingatlanként van jelen a térségben. A tanyák valódi jelenlétére mindazonáltal szükség van, a tájkép szerves részét képezik a tanyákhoz kapcsolódó fás-bokros foltok, melyek a szegélyhatások gazdagításában rendkívül fontosak az alföldi táj megjelenésében.

A város külterületén állattartó telepek ill. mezőgazdasági üzemek működéséhez, biztosítani kellene a korrekt terület használati besorolást. A jogszabályi változásokat követően megnyíló

lehetőségek figyelembe vételével biztosítani kell a telepek működéséhez szükséges településrendezési feltételeket. Az átvezetés nem befolyásolja a tájképi megjelenést, mert valóságos változást nem idéz elő, mindössze a fennálló helyzetet korrekt módon szabályozza.

1.6. A település településrendezési tervi előzményeinek vizsgálata

HÉSZ módosításának előzményei

A HÉSZ szöveges rész jórészt még az eredeti 16/2002. (X.03.) önk. rendelet szerinti. A magasabb rendű jogszabályok gyakori módosulásainak következtében az eredeti szöveg még olyan kötelezéseket is tartalmaz, melyekre vonatkozóan időközben az önkormányzatok felhatalmazása megszűnt, vagyis a jelenlegi magasabb rendű jogszabályokkal ellentétesek. A HÉSZ előterjesztett módosítása nagyrészt ezeknek az előírásoknak a törlését, illetve módosítását tartalmazza. Mivel az építések engedélyezése nem helyben történik a törlésre nem kerülő korábbi előírások az engedélyezés során zavart okozhatnak. Az előterjesztett módosítással együtt a HÉSZ a településrendezési eszközök felülvizsgálatáig tartható érvényben, melynek tervezett időpontja 2016 – 2018 közötti, mivel csupán jogi és nem szakmai korrekcióról van szó. A módosítás kereteit az a körülmény határolja le, hogy az előterjesztett rendeletmódosítás.

Véleményezési eljárás kötelezettsége nélküli lehetséges módosítások

Tervtanácsi kötelezettségek eltörlése, mivel azt a tervtanácsról szóló 252/2006. (XII.7.) Korm. rendelet tartalmazza. Elvi építési engedélyezési eljárás lefolytatására vonatkozó kötelezések törlése, mivel a magasabb rendű jogszabályok szerint ilyen kötelezés nem írható elő. Ez az eljárás az esetben folytatható le, ha az építetű szükségesnek tartja. A reklámhordozók engedélyezési eljárásának kötelezettségét magasabb rendű jogszabályok tartalmazzák. A nem engedély köteles reklámhordozókkal kapcsolatosan az önkormányzatok polgármesterei a településfejlesztési koncepciókról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. R.) 23. §-a alapján településképi bejelentési eljárás keretében megtilthatják a településképbbe nem illő reklámhordozók elhelyezését. Ehhez külön önkormányzati rendelet szükséges.

Az önkormányzati állattartó rendeletek hatályon kívül helyezése helyett az Országos Településrendezési és Építési követelményekről szóló 253/1997. (XII.20.) Korm. rendelet (OTÉK) 36. § (5) bekezdése lehetőséget ad arra, hogy az állattartó építmények elhelyezésének feltételeit szabályozza – „a közegészségügyi és az állategészségügyi továbbá a környezetvédelmi követelmények figyelembevételével a Helyi Építési Szabályzat

megállapíthatja”. Közérdek, hogy ezzel a lehetőséggel a város éljen. Ez azonban nem érvényesíthető véleményezési eljárás nélkül, ezért a HÉSZ szövegének teljes körű szakmai felülvizsgálata során kerülhet erre sor. Egyéb szakmai módosításokra (vagyis a HÉSZ szövegének teljes körű szakmai felülvizsgálatára) csak Polgár Város településrendezési eszközei felülvizsgálatának, ill. további módosításának keretében kerülhet sor, véleményezési eljárás lefolytatása mellett.

1.6.1. A hatályban lévő településrendezési eszközök

Polgár Város Helyi Építési Szabályzatát (HÉSZ) a Képviselő-testület 16/2002. (X.03.) sz. rendelettel hagyta jóvá. Ez a rendelet többször is módosult a 19/2006. (V.02.); 36/2006. (X.31.); 28/2009. (IX.25.); 5/2010. (III.26.); 16/2010. (IX.03.) és a 27/2013. (XII.20.) rendeletekkel

1.6.2. A hatályos településszerkezeti terv megállapításai, megvalósult elemek

1.6.2.1. A jelenleg érvényes településrendezési eszközök módosításának szükségessége

A helyi településrendezési eszközök hatálybalépése óta eltelt időszakban megjelent különböző szintű jogszabályoknak a jelenleg érvényes településrendezési eszközök nem felelnek meg.

A jelenleg érvényes településrendezési eszközök kidolgozása az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.) valamint az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) sz. Kormányrendeletben (a továbbiakban: OTÉK) előírt követelményeknek megfelelően történt a 23/2000. (III. 27.) sz. határozattal elfogadott településfejlesztési koncepció alapján.

A jóváhagyott településfejlesztési koncepció alapján a településszerkezeti tervet, valamint a helyi építési szabályzatot (a továbbiakban: HÉSZ) és annak mellékletét képező szabályozási tervet 2002. évben hagyta jóvá a Képviselő-testület.

Az eltelt időszakban több alkalommal került sor a településszerkezeti terv és helyi építési szabályzat módosítására az Outlet Center építése, valamint a városközpont rehabilitációs munkáival kapcsolatosan. Ezen módosítások csak részlegesen érintették a város településrendezési eszközeit, teljes körű felülvizsgálatra nem került sor.

Indokolt a város közigazgatási területére vonatkozóan - összhangban az országos területrendezési tervről (a továbbiakban: OTTrT) szóló többször módosított 2003. évi XXVI.

törvény előírásainak figyelembevételével – a településrendezési eszközök felülvizsgálata és módosítása az alábbiakban felsoroltak miatt:

1.6.2.2. A jelenleg érvényes településrendezési eszközök terület felhasználási szempontból az érvényes előírásoktól és követelményektől jelentős eltéréseket tartalmaznak:

- a) A jelenleg érvényben lévő OTRT már nem tartalmazza a város igazgatási területén átmenő nemzetközi gyorsvasút tervezett nyomvonalát, így feleslegessé vált a Tiszai tanyáknál jelentkező építési igények szabályozási terv szerinti korlátozása.
- b) A Natura 2000 természetvédelmi területek változása miatt a tényleges állapotoknak megfelelően kell a külterületi övezeti határokat megállapítani.
- c) A feltételezhető régészeti lelőhelyek helye pontosításra és átvezetésre szorul. Az átvezetést követően az építési lehetőségek is megváltozhatnak.
- d) Az ipari övezetekbe sorolt mezőgazdasági üzemeket különleges területté kell átsorolni és egyedileg szabályozni szükséges.
- e) A meglévő és lakott tanyás területek szabályozása hiányzik.
- f) Polgár város közigazgatási területén szükséges a tanyás térségek kijelölése, mivel a jelenleg érvényes OTRT ezt lehetővé teszi.
- g) A Dante utca folytatásaként a meglévő tanyákkal kapcsolatos lakossági észrevétel miatt az adott terület egy részét beépítésre szánt területté kell módosítani.
- h) Az állattartó rendelet hatályon kívül helyezése miatt az állattartó melléképítmények elhelyezését a Helyi Építési Szabályzatban lehet meghatározni.
- i) A jelenleg érvényes HÉSZ olyan követelményeket is tartalmaz, melyre az önkormányzatok felhatalmazását a jóváhagyás óta a magasabb rendű jogszabályok megszüntették.

A felsoroltak ismert problémák, de a gyakorlatban, tervezés közben még több, előre nem látott probléma is megoldásra várhat, ami a tervezés és egyeztetés során derülhet ki.

1.6.2.3. A felsoroltakon kívül további módosítások is szükségessé válnak:

- a) A piac jelenlegi helyének felülvizsgálata (parkoló hiány, megoldatlan környezeti problémák a lakóterület közelsége miatt).
- b) A lakóterületekbe ékelődő gazdasági területek tevékenységi körének szabályozása, mivel azok üzemelése a lakó-rendeltetés szomszédsága miatt állandó konfliktusok forrása lehet.
- c) A védett településközpont területén az infrastruktúra hálózat rendezésével kapcsolatos HÉSZ előírások módosítása, (fokozatos áttérés a csapadékvíz zárt elvezetésére és az elektromos légvezetékek helyett földkábeles hálózat kiépítése)
- d) A régészeti park és a város közötti kapcsolat kialakítása (autóbusz és kerékpáros közlekedés megoldása) ezáltal a régészeti park intenzívebb bekapcsolása a város életébe.
- e) A gyógyfürdő és üdülőtérület fejlesztése, rendezése, turisztikailag vonzóbbá tétele.
- f) A város sportterületének rendezése, fejlesztése

1.3.6.4. A problémákat egy mindenre kiterjedő felülvizsgálat tudja csak megfelelően kezelni.

A településrendezési eszközök felülvizsgálatát az is indokolja, hogy a jelenlegi terv a 2000. év előtti alaptérképre van kidolgozva. A több mint egy évtized alatt bekövetkezett változások miatt a rendezési terv módosítását új hiteles, digitális alaptérképre szükséges elkészíteni. A leírtakon túl a felülvizsgálat során jelentkező lakossági igényeket is figyelembe kell venni. A településrendezési eszközök módosításakor a legteljesebb nyilvánosságot kell biztosítani a partneri egyeztetés szabályainak betartásával.

A területrendezési tervekkel (Országos és Megyei Területrendezési Terv) a településrendezési összhang megteremtése alapvető érdeke az önkormányzatoknak, hiszen ha az egyes telkekhez fűződő építési jogokat tartalmazó helyi építési szabályzatban nincsenek átvezetve a területrendezési tervekből adódó követelmények, akkor a tulajdonosok (építtetők) csak egyedi engedélyezési eljárások során szembesülhetnek vele, ami akár a tervezett fejlesztés meghiúsulását is eredményezheti.

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI.8.) Korm. rendelet (a továbbiakban: Korm. r.) 16. § (1) bekezdés előírja, hogy a településszerkezeti tervet legalább 10 évente, a helyi építési szabályzatot legalább 4 évente áttekinti és dönt arról, hogy továbbra is változatlan tartalommal alkalmazva módosítja, vagy újat készít.

1.3.6.4. A meglévő településrendezési eszközök helyett újat szükséges készíteni

A Korm. r. 45. § (1) bekezdésben foglaltak lehetővé teszik, hogy a 2012. december 31-én hatályban lévő településrendezési eszközök 2018. december 31-ig alkalmazhatók. Ezért javasoljuk új településrendezési eszközök készítésének elindítását 2016. április hónapban, hogy azt 2018. december 31-ig hatályba lehessen léptetni.

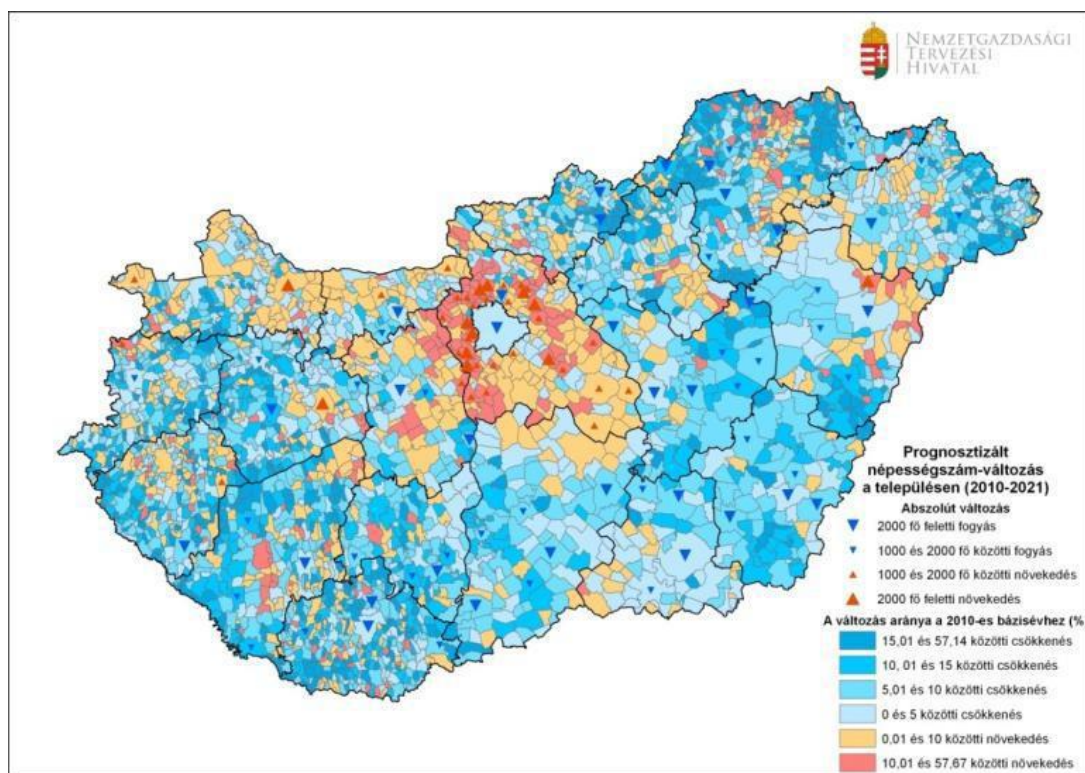
1.7. A település társadalma

1.7.1. Demográfia, népesesség, nemzetiségi összetétel, képzettség, foglalkoztatottság, jövedelmi viszonyok, életminőség

1.7.1.1. Főbb demográfiai jellemzők

Polgár város közelmúltját jellemzi, illetve jövőbeni lehetőségeinek meghatározását is megmutatja a lakosság számarányának az évenkénti statisztikája. Segít a jövőbeni feladatok

és helyi társadalmi szükségletek megfogalmazásában a születési és halálozási adatok értékelése, valamint a beköltözők és elköltözők számának az elemzése.

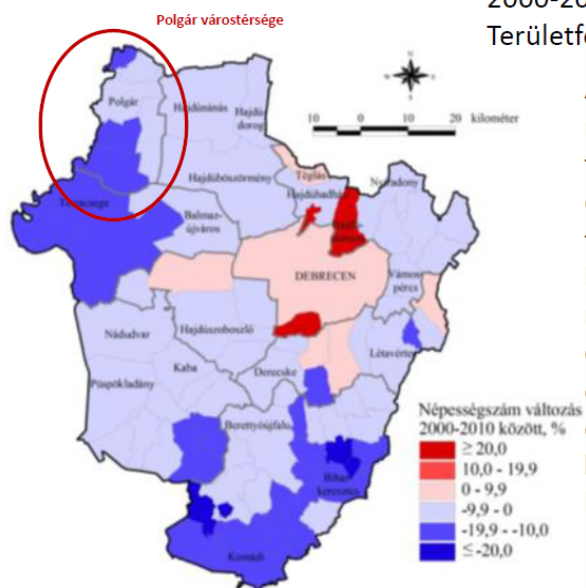
Demográfiai prognózis (2010-2021) (Forrás: OTFK Prodemo Bt.)

A 2010-2014. évekre vonatkozó Gazdasági Program egyik eleme volt a város demográfiai adatainak elemzése. Megállapítható, hogy a természetes elhalálozás és a születési számok közötti arányszámnak megfelelően, valamint a migrációs folyamatok következtében, a város lakosságszáma lassú fogyásnak indult. Míg 2010-ben Polgár város népessége 8330 fő volt, addig a 2014. évi adatok szerint a lakosság száma 8047 fő.

1.7.1.2. Várostérségi demográfiai összefüggések

A népességszám alakulásának hátterében elsősorban az áll, hogy a rendszerváltás óta eltelt időszakban a települések túlnyomó részében népességfogyás vált uralkodóvá. Ugyanakkor több olyan település rendelkezett kiugró természetes szaporodással, ahol a nagyobb arányú roma lakosság magasabb gyermekvállalási hajlandósága jellemző – pl. Hencida, Pocsaj, Told. A folyamatosan csökkenő születési évszámok jelentősen növelik a gazdaságilag aktív korúak terheit, felborítva ezzel a generációk közötti szolidaritás és együttműködés kialakult normáit, aminek egy fokozódó kivándorlási hullám és más, további beláthatatlan terhek lehetnek a következményei. Ha nem tudjuk megállítani a tendenciát, pár éven belül felborul a társadalmi egyensúly, és veszélybe kerül a nyugdíjrendszer, az egészségügy, a közoktatás.

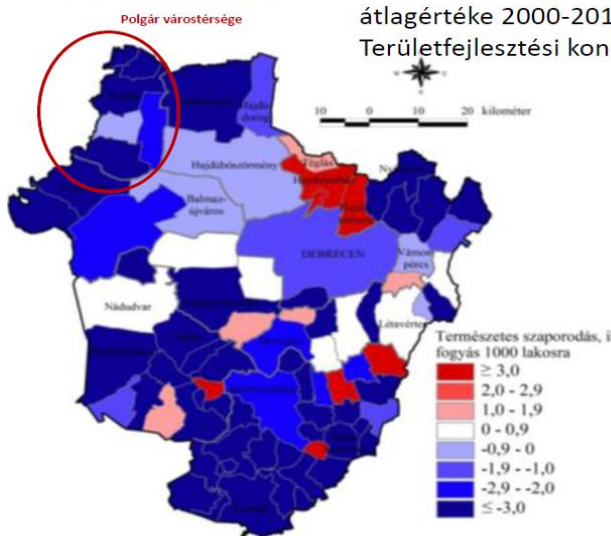
A lakosságszám változása

A népességszám változása a településeken 2000-2010 között, % KSH adatai alapján forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

A Polgári várostérsege jelentős népességcsökkenés színtere. Ez nem természetes fogyás, hanem mesterségesen előidézett állapot. A termőföld, az egyetlen természetes helyi erőforrás, azonban a föld használatából, tulajdonlásából származó haszon, nem a helyben élőké, hanem a területen összesen 6000 hektáron gazdálkodó szervezet, és tulajdonosait szolgálja. A helyiek kimaradnak egyetlen erőforrásuk hasznából. A **birtokhiány következménye** a mezőgazdasági kis-, és középvállalkozások hiánya.

Népességfogyás !!!!

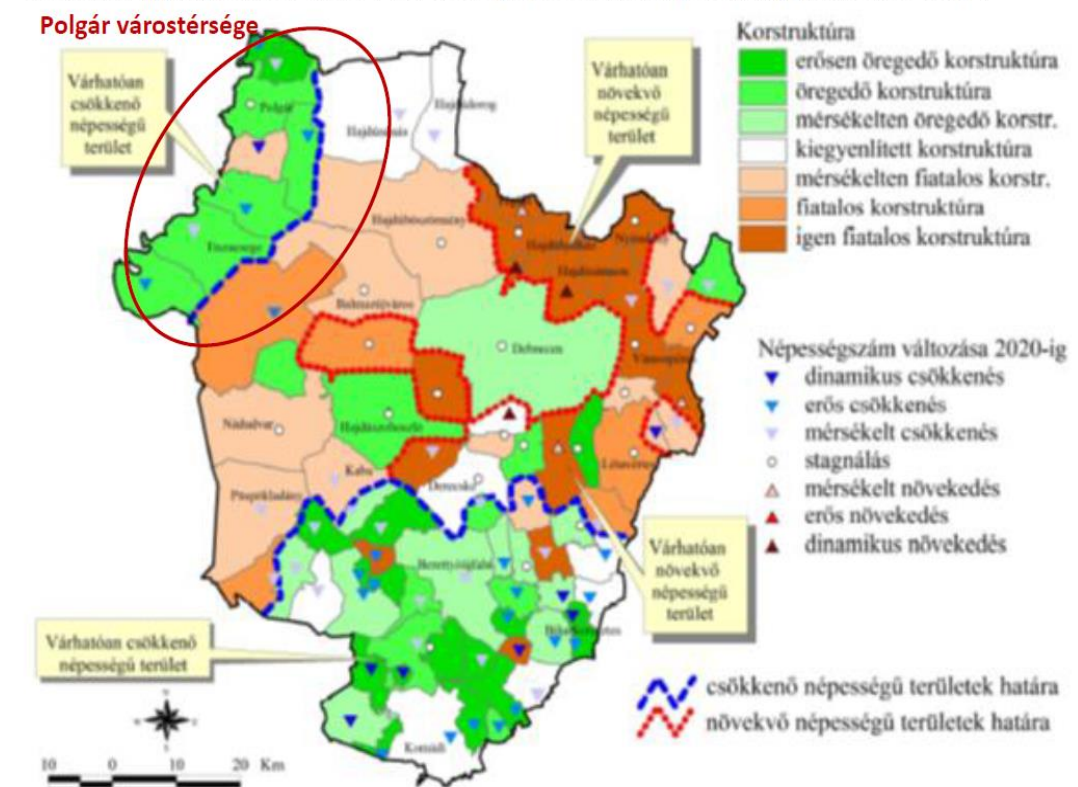

Természetes szaporodás, ill. fogyás 1000 lakosra vetített éves átlagértéke 2000-2010 között a KSH adatai alapján forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

A népesség csökkenése elvándorlás, és elöregedés természetes következménye a helyben maradáshoz szükséges életlehetőségek beszűkülésének. A termőföld a vidék legfontosabb erőforrása lenne. Azonban a birtokviszonyok kizárólagossága, és az emberi munkát kiváltó magasan gépesített mezőgazdaság, a térségi munkaerő piaci túlkínálatból adódó különösen alacsony jövedelmi szint az oka, a családok anyagi deprivációjának, a térség gazdasági romlásának, a magas munkanélküliségnek. Vagy meg kell változtatni a birtokviszonyokat, vagy fel kell tárni azokat a lehetőségeket, amelyeket a települési mezőgazdaság, azaz a házkörűli mikrogazdálkodás nyújt.

A megyében megfigyelhető, hogy több olyan település rendelkezik kiugró természetes szaporodással, ahol a nagyobb arányú roma lakosság magasabb gyermekvállalási hajlandósága jellemző.

A 2001-es korstruktúra, valamint a várható népességszám-változás üteme 2020-ig (a KSH adatai alapján) forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

1.7.1.3. Népesesség

Polgár város közelmúltját jellemzi, illetve jövőbeni lehetőségeinek meghatározását is megmutatja a lakosság számarányának az évenkénti statisztikája. Segít a jövőbeni feladatok és helyi társadalmi szükségletek megfogalmazásában a születési és halálozási adatok értékelése, valamint a beköltözők és elköltözők számának az elemzése. A 2010-2014. évekre vonatkozó Gazdasági Program egyik eleme volt a város demográfiai adatainak elemzése. Megállapítható, hogy a természetes elhalálozás és a születési számok közötti arányszámnak megfelelően, valamint a migrációs folyamatok következtében, a város lakosságszáma lassú fogyásnak indult. Míg 2010-ben Polgár város népessége 8330 fő volt, addig a 2014. évi adatok szerint a lakosság száma 8047 fő.

Polgár lakosságszám változása 2010-2014. december 31-ig					
	2010. év	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év
Születések száma (fő)	66	72	77	74	77
Halálozások száma (fő)	109	120	114	108	115
Polgár lakosságszáma (fő)	8 330	8 223	8 167	8 143	8 047

Forrás: Polgár város szociális szolgáltatási terv 2014

Polgár lakosságának a száma majd minden korcsoportban csökkenő tendenciát mutat. A népesség kormegoszlásának jövőbeni alakulása befolyásolja a munkaerő kínálatot és alapvetően meghatározza Polgár oktatására, szociális és egészségügyi hálózatára háruló feladatait.

A csökkenő gyermekszámnak, a munkaképes korú lakosság csökkenő tendenciájának a megfordítása aktív várospolitikát tesz szükségessé. A helyi emigráció kedvezőtlen. A fiatal, képzett munkavállalók elvándorlása, amely egyrészt gyengíti a település munkaerő-potenciálját, másrészt hozzájárul a népesség fokozatos elöregedéséhez is. Ezért is fontos feladatunk a helyi szakképzett munkaerő itt tartása, foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése.

Polgár - városrész adatok
Forrás: 2011. évi népszámlálás

Mutató megnevezése	Polgár összesen	A városközpont	B lakó funkciójú városrész	C lakó és rekreációs városrész	D lakó- és gazdasági funkciójú városrész	E gazdaság- fejlesztési zóna
Lakónépesség száma	8098	979	2486	1889	2596	
Lakónépesség belől 0-14 évesek aránya	15,4	10,7	15,3	12,5	19,1	
Lakónépesség belől 15-59 évesek aránya	61,1	60,1	62,4	58,2	62,5	
Lakónépesség belől 60-X évesek aránya	23,5	29,2	22,3	29,3	18,4	
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belől	22,7	8,2	16,6	15,1	38,4	
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	10,3	20,1	9,6	12,4	5,1	
Lakásállomány (db)	3397	474	972	900	964	
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	13,4	4,2	9,7	11,2	20,5	
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belől	42,0	33,0	38,0	38,5	51,3	
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belől	14,8	6,0	10,3	10,2	25,7	
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népesség belől	53,5	61,8	56,9	55,6	45,6	
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	42,1	42,1	37,6	45,5	44,4	
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregációkra nem	8153					
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	49,1	32,0	51,0	42,7	63,0	
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépesség belől	56,4	52,8	54,0	57,3	59,6	
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	16,1	10,6	13,9	13,8	23,0	
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélülék aránya)	6,5	5,0	6,0	5,1	8,9	
A komfort nélküli, félkomfortos és szükségjelűek aránya a lakott lakásokon belől	11,4	4,5	8,6	7,7	18,8	
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belől	5,6	2,5	3,8	5,2	8,4	

forrás: KSH 2015

2001–2011 között folytatódott a népesség öregedése, és tovább emelkedett a nők népesség belüli aránya.

Csökkenett a házasságok aránya, és ezzel összefüggésben nőtt a házasságon kívül született gyermekek száma. Javult a népesség iskolázottsága, és némileg fokozódott a gazdasági aktivitás.

2001-hez képest a fiatalok és a gyermekkorúak aránya csökkent, az időskorúaké nőtt. A lakónépesség átlagéletkora a férfiak esetében 38, a nőknél pedig 41 év volt, 2– 2 évvel több a 2001. évinél. Erősödött a nőtöbbség, ezer férfira 1092 nő jutott.

Javaslatunk fő iránya a család és közösségfejlesztés társadalmi programjának megalapozása. A megoldás kulcsa a helyi közösségek újraélesztésében van, amelynek egyik eleme a település-mezőgazdasági program.

Korcsoport, év	Férfi	Nő	Összesen		1000 férfira jutó nő
			fő	előző év azonos időpontja=100,0	
– 4	12 980	12 358	25 338	97,1	952
5– 9	14 335	13 495	27 830	99,1	941
10–14	14 911	14 320	29 231	98,7	960
15–19	18 012	17 103	35 115	96,3	950
20–24	19 836	18 906	38 742	100,3	953
25–29	17 933	17 029	34 962	99,6	950
30–34	19 465	18 711	38 176	95,1	961
35–39	22 255	21 437	43 692	101,9	963
40–44	19 710	19 212	38 922	100,2	975
45–49	16 986	17 376	34 362	103,1	1 023
50–54	16 826	18 321	35 147	96,2	1 089
55–59	19 221	21 617	40 838	100,5	1 125
60–64	15 444	18 777	34 221	101,9	1 216
65–69	11 047	14 809	25 856	101,9	1 341
70–74	8 553	13 217	21 770	101,0	1 545
75–79	5 932	10 952	16 884	100,6	1 846
80–84	3 753	8 207	11 960	102,4	2 187
85–89	1 665	4 348	6 013	99,7	2 611
90–	654	1 639	2 293	110,3	2 506
Összesen	259 518	281 834	541 352	99,6	1 086
Ebből:					
–14	42 226	40 173	82 399	98,3	951
15–64	185 688	188 489	374 177	99,5	1 015
65–	31 604	53 172	84 776	101,5	1 682

forrás: Polgár város szociális szolgáltatástervezési koncepciója 2014

1.7.1.4. Nemzetiségi összetétel

A 2011. évi népszámlálás adatai szerint Polgáron jelentős számú roma kisebbséghez tartozó lakos élt, szám szerint 525 fő, arányuk az állandó népességen belül 6%. Azonban a népszámlálás egyéni bevalláson alapuló adatokat rögzít, így a romák valós aránya az önkormányzati becslések szerint 21% körül van, a fiatalok között pedig akár az 50%-ot is elérheti.

Polgáron él a szűken vett várostérség roma lakosságának 80%-a. A városon belül az egyes városrészekben és szegregátumokban a romák aránya nagyon különböző az önkormányzat által közétett, becsült adatok szerint azonban egyértelműen a Déli városrész legnagyobb szegregátumában él a polgári romák többsége.

Szociális helyzetükre vonatkozóan nem állnak rendelkezésre külön adatok, azonban megállapítható, hogy a roma népesség átlagos életszínvonala, lakhatási körülményei, egészségi állapota, iskolázottsága és foglalkoztatottsága, a társadalom egészéhez viszonyítva lényegesen rosszabb. Munkaerő-piaci szempontból a rendszerváltás piacgazdasági átalakulásának legnagyobb vesztese a roma népesség. A szakképzetlen munkát igénylő munkahelyek megszűnésével a munkanélküliségi rátájuk jelentősen meghaladja a nem roma származásúakét.

A KSH Népeségtudományi Kutatóintézetének munkatársa, Hablicsek László szerint, a roma népesség létszáma jóval több, mint a magukat roma nemzetiségűnek vallóké. A szociológiai vizsgálatok közepes becslése szerint 1971-ben 320 000, 1993-ban 467 000, 2003-ban 569 000 roma élt az országban. A növekedés üteme gyakorlatilag exponenciálisnak mondható (Hablicsek 2007). Ez utóbbi, a Kemény és Janky (2003) által megadott 569 000 fős becslés adataiból kiindulva, évi 12–15 ezer fős növekedést valószínűsítve Hablicsek 750 ezer főre (a lakosság kb. 7,5%-a) becsüli a cigány népességet, hozzátéve, hogy: „a roma népesség biztosan nem haladja meg az egymillió főt, és bizonyosan nagyobb, mint 700 ezer fő” (Forrás: Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2011).

A vizsgálatok tanúsága szerint a cigányság életkori összetétele lényegesen fiatalabb népességet mutat, mint a nem cigány népességé. A romák között a 0-14 évesek aránya 36,8%, míg a nem-roma népességben belül ez az arány 15,4% (Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2011). A régiókat tekintve Észak-Magyarországon és az Észak-Alföldön, részben a Dél-Alföldön nagyon jelentős az élve születési többlet a romák között; a létszámemelkedés számszerűleg Észak-Magyarországon a legmagasabb (1990 és 2001 között 21 ezer fő). Ez utóbbi régió belül Borsod-Abaúj-Zemplén megyében kiugróan magas az egy termékeny nőre jutó átlagos gyermekszám (4,0 feletti). (Hablicsek 2007).

A cigányság területi elhelyezkedése egyenlőtlen az országban. Az ország több megyéjében a teljes lakossághoz viszonyított arányuk 3 százalék alatt marad, miközben Borsod-Abaúj-Zemplén (és Heves) megyében a 15 százalékot közelíti, Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében 9 és 11 százalék közötti. (Forrás: Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia 2011).

A cigányság iskolázottsága mindig a cigánykutatások egyik kiemelt témája volt. Bár a mérések kezdete óta folyamatosan nőtt a magyarországi cigányok iskolázottsága – például 1971-ben a nyolc osztályt végzettek aránya a cigány fiatalok körében 16 százalék volt, míg 1993-ra 77,7 százalékra nőtt – a növekedéssel párhuzamosan lejátszódó társadalmi folyamatok miatt az így megszerzett végzettség addigra szintén csak a tartós munkanélküliséget predesztinálta. (Kemény, Janky és Lengyel 2004).

A továbbtanulás három útja – a szakmunkásképzők, szakközépiskolák és gimnáziumok – közül sokáig csak a szakmunkásképzők nyíltak meg a cigány fiatalok előtt, de ezek is csak kis mértékben: 1993-ban a cigány fiatalok 20 százaléka sem végezte el a szakmunkásképzőt, akkor is többnyire olyan szakmákban, amelyekben rosszak voltak az elhelyezkedési esélyek. A másik két iskolatípusba nem jutott be a cigány fiatalok 5 százaléka sem, sőt, a nagyarányú

lemorzsolódás következtében alig 2 százalék volt azok aránya, akik egy-egy évjáratból leérettségiztek.

Polgár - Szegregátumok adatai

A szegregációs mutató (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül) értéke az érintett területen **30% feletti** és a területen élő népesség száma eléri az 50 főt

Forrás: 2011. évi népszámlálás

Mutató megnevezése	Polgár összesen	1. szegregátum (Nagyvárad u. - Velencei u. - Ady Endre u. - névtelen u.)	2. szegregátum (Arany János u. - Veres Péter u. - Hajnal u. - belterületi határ - Dante u.)	3. szegregátum (Dankó Pista u. - Hajnal u. - nyugat-keleti irányú Bem u. meghosszabbított vonala - Toldi u. - Lehel u. - Hajdú u. - Bem u. - belterületi határ - Dankó Pista u.)
Lakónépesség száma	8098	81	107	695
Lakónépességen belül 0-14 évesek aránya	15,4	44,4	27,1	22,7
Lakónépességen belül 15-59 évesek aránya	61,1	53,1	65,4	64,2
Lakónépességen belül 60-X évesek aránya	23,5	2,5	7,5	13,1
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	22,7	62,8	50,0	57,6
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	10,3	0,0	3,3	2,5
Lakásállomány (db)	3397	15	35	216
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	13,4	6,7	25,7	35,2
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	42,0	69,8	67,1	61,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	14,8	46,5	37,1	41,7
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népességen belül	53,5	29,5	31,1	36,1
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	42,1	35,3	50,0	47,7
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	8153			
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	49,1	92,3	66,7	74,9
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépességen belül	56,4	69,1	58,9	66,2
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	16,1	48,0	45,5	27,2
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	6,5	12,0	4,5	10,6
A komfort nélküli, félkomfortos és szükséglakások aránya a lakott lakásokon belül	11,4	6,7	25,8	33,8
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	5,6	6,7	9,7	15,4

forrás: KSH

Az óvoda intézmény populációját tekintve roma és nem roma származású gyermekekből áll. Az óvodában nevelődő gyermekek 38-40 %-a tartozik a roma nemzetiség körébe. 2012-ben és 2013-ban is 22 - 22 fő, 2014-ben 17 fő a nevelőszülőköz kihelyezett óvodás gyerekek száma. A HH-s gyerekek száma 27 fő, a HHH-s gyerekeké 37 fő, a veszélyeztetett gyermek 32 fő, GYVK-s gyermek száma 112 fő, az összes gyermeklétszám 300 fő.

Az általános iskolában a roma gyermekek iskolai kudarcainak egyik oka kulturális természetű. Alacsony tanulási motivációjuk a 7. 8. osztály elérésekor az iskolától való elforduláshoz és kilépéshez vezet. Ez az életszakasz az, amikor a roma családok a gyermekeiket már „kis felnőttként” kezelik, amihez képest az iskola infantilizáló hatást gyakorol.

I. Hátrányos helyzetű tanulók megoszlása

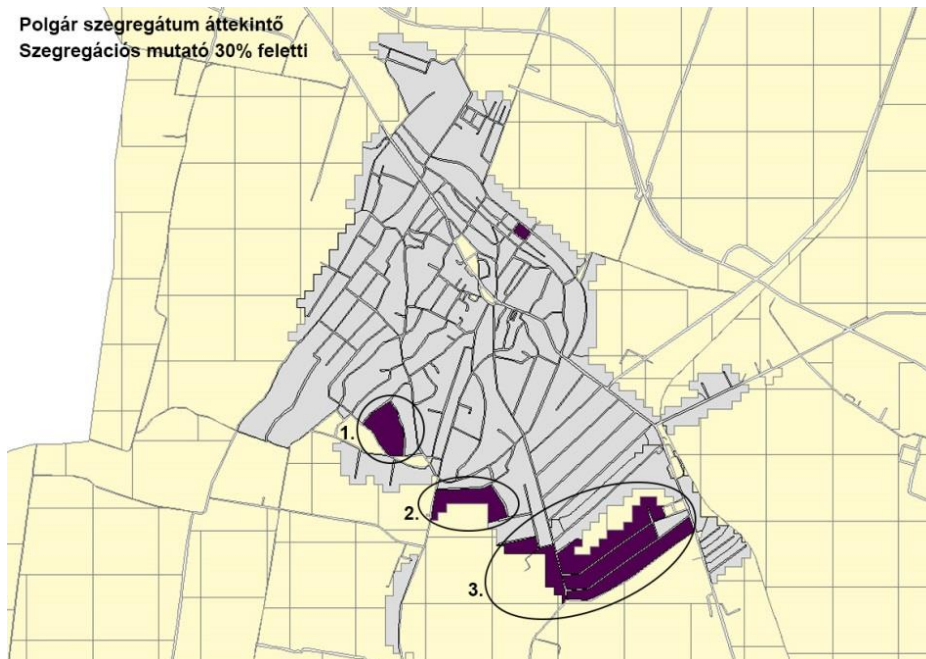
tanév	iskolás tanulók létszáma	HH/HHH tanulók létszáma	Iskolaotthonos, egésznapos foglalkoztatás	HH/HHH tanulók létszáma
2008/2009	673	368/235	226	139/88
2009/2010	677	399/268	322	184/126
2010/2011	646	414/254	311	208/128
2011/2012	631	393/234	292	182/109
2012/2013	621	378/233	298	182/112
2013/2014	601	324/197	295	163/96
2014/2015	585	254/185	294+113 407	194/137

1.7.1.5. Polgári Roma Nemzetiségi Önkormányzat

A Polgári Roma Nemzetiségi Önkormányzat figyelemmel kíséri a város esélyegyenlőségi programját, melynek kapcsán az Önkormányzatunk tapasztalata véleménye a romaság helyzetéről az alábbi:

- „Általános probléma az elszegényedés a munkanélküliség.
- A közfoglalkoztatási munkabér nem elégséges a roma lakosság helyzetének javításához, az alapvető élelmiszerekre sem elegendő ez az összeg.
- Szinte kilátástalan sok család helyzete.
- Több segítséget várnak el a város vezetőségétől.
- A vetőmag program eredményes volt, mely sok családnak nagy segítséget jelentett.
- Többet kéne adományozni véleményünk szerint, továbbá a szociális segélyezést növelni kellene.
- A gyermekek helyzete megnyugtató, mivel városunkban nagyon jó az óvodai és iskolai ellátás, ahol rendszeresen étkeznek és jó nevelést kapnak.
- Elégedettek vagyunk az óvoda iskola vezetőségével, valamint a nevelők munkájával.
- A lakhatási problémákkal kapcsolatban pozitív előrelépésként kezeljük, hogy 2014. évben 5 család helyzetén segített a város, akik az új otthonukban sokkal jobb körülmények között élhetnek. Sajnos rajtuk kívül még sok család van rendezetlen lakáskörülmények között, ezért a jövőben is számítunk a város vezetőségének a segítségére a hátrányos helyzetű emberek lakásproblémáinak megoldásában.”

Polgár szegregátum áttekintő
Szegregációs mutató 30% feletti

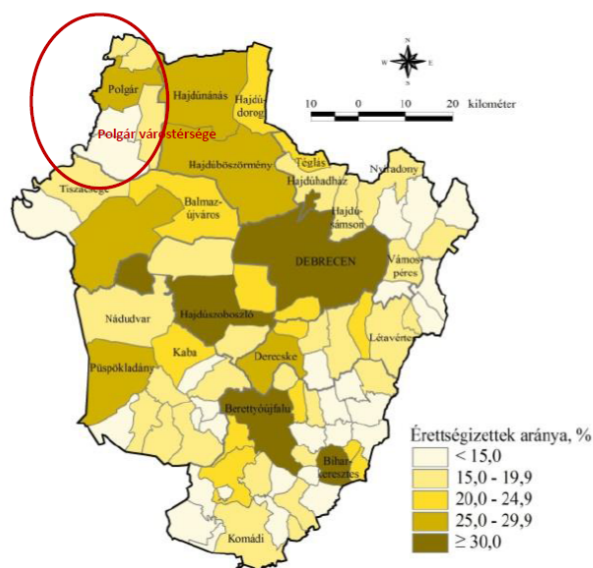

szegregációs térkép a 2011-es népszámlálási adatokkal forrás KSH

1.7.1.6. Képzettség

A legalább érettségivel rendelkezők aránya a 18 éves és idősebb korú népesség körében Hajdú-Bihar megye településein

(a 2001-es népszámlálás adatai alapján) forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

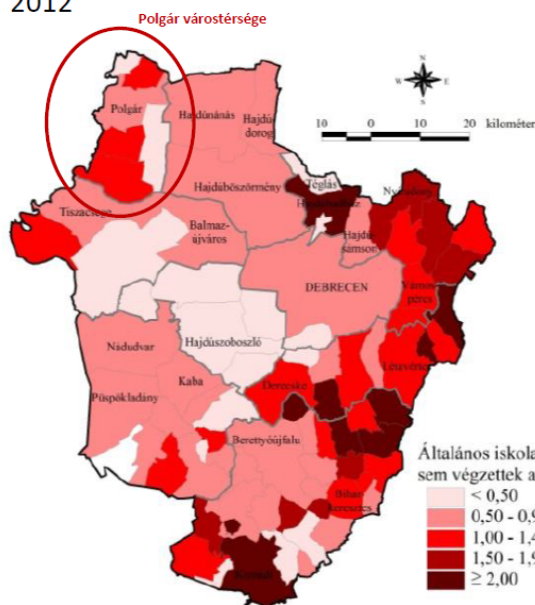

A helyi szociális szövetkezet lehet az a szervezet, amely a lokális felvásárlást, feldolgozást méltányos haszonelosztással megszervezheti.

Polgáron, egy várostérségi mezőgazdasági inkubátorház lehetőséget adhatna várostérsége szociális szövetkezeteinek, kis és középvállalkozásainak a várostérséget átfogó mezőgazdasági feldolgozóipari és logisztikai együttműködés megvalósítására.

Tekintettel arra, hogy a biokertészkedés nem vetélytársa, hanem kiegészítője a nagyüzemi mezőgazdaságnak, ez a lakosságmegtartó ágazat valószínűleg a nagyüzemek egyetértésére is számíthat.

Az általános iskola egyetlen osztályát sem végeztek aránya a 7 éves és idősebb népesség körében Hajdú-Bihar megye településein
 (a 2001-es népszámlálás adatai alapján) forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

A magas előmunka igényű ház körüli ökológiai jellegű biokertészkedés, és állattartás közösségi megvalósítása sajátos lehetőséget jelenthet elsősorban az érettségivel nem rendelkező népesség körében. A termelői közösségi rendszer, és felvásárló hálózat kialakulása az önkormányzatok által szervezett közmunkaprogramokhoz kapcsolható, ahol a ház körüli kertészkedés és állattartás fortélyait egyéni kompetenciaként sajátíthatják el a résztvevők.

Ehhez kapcsolódhatnak a helyi művelődési házak „soft” programjai, sajátos kertészeti mozgalom kialakításával, népfőiskolai jelleggel. A mozgalom célja az önművelési képesség igényének felébresztése, és ehhez kapcsolódó helyi közösségek kialakítása ápolása.

1.7.1.7. Foglalkoztatottság

Polgár városban rendkívül alacsony a foglalkoztatottak aránya. Sajnos az elmúlt évtizedben sem változott a helyzet. A város lakosai nagy reményeket fűztek az autópálya kiépítéséhez, azonban csalódnuk kellett. A sztráda nem hozta meg sem az ipari parkban, sem a városban a remélt fejlődési folyamatokat.

Felerősödtek az eddig is jelenlévő hatások. Tiszaújvárosra az ingázás továbbra is nagyszámban van jelen Polgár város életében. Továbbra sem a munkajövedelmek a legjellemzőbbek, hanem a különböző társadalmi jövedelmek.

A regisztrált munkanélküliek száma 2010. év adatához képest növekedést mutat, bár a 2011. év kimagasló értékéhez képest, az elmúlt évben csökkenés tapasztalható. A statisztikai adatok alapján, Polgáron az álláskereső aránya a munkavállalási korú lakossághoz viszonyítva minden évben eléri a 15 %-ot.

A regisztrált munkanélküliek száma Polgáron 2010-2014. december 31-ig				
2010. év	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év
757 fő	873 fő	825 fő	850 fő	869 fő

Forrás: Polgár város

A munkanélküliségi mutató a településen az elmúlt 20 évben mindig az országos átlagérték felett alakult. Az emelkedő tendencia egyrészt a településen nagy számban élő hátrányos helyzetű csoportok, a romák és az alacsonyabb képzettséggel rendelkezők következménye. A kedvezőtlen tendencia csak 2010-ben módosult az országos adathoz képest, melyet a megváltozott társadalombiztosítási szabályok is befolyásoltak, a munkaképesség vizsgálatának újraszabályozásával. Ebből eredően a város egyik legnagyobb gondja a munkanélküliség és az ezzel járó szociális problémák kezelése.

Az álláskereső képzettség szerinti megoszlása Polgáron is rávilágít arra, hogy minél magasabb – és ha piacképes – végzettséggel rendelkezik valaki, annál könnyebben tud elhelyezkedni. A város hagyományokkal rendelkező alap- és középfokú intézményekkel rendelkezik, amelyek lehetővé teszik a szakirányú továbbképzést. Szükséges a térségi szakképzés rendszerének továbbfejlesztése, a gazdasági szereplők változó munkaerő-piaci igényeinek és elvárásainak mindinkább megfeleleve.

1.7.1.8. Közfoglalkoztatás

A közfoglalkoztatás a jelenlegi társadalmi és gazdasági környezetben szinte egyetlen lehetőséget jelent a halmozottan hátrányban lévő, foglalkoztatást helyettesítő támogatásban, illetve álláskeresői vagy szociális ellátásra nem jogosult álláskereső átmeneti jellegű, határozott időtartamú foglalkoztatására.

Polgáron a magas létszámú közfoglalkoztatás ellenére a munkanélküliség az országos átlagon felüli – 15,30 % - volt 2014. decemberében. Munkaképes korú népesség 5.679 fő, álláskeresőként nyilvántartott 869 fő, melyből 599 fő volt jogosult foglalkoztatást helyettesítő támogatásra.

A közfoglalkoztatásról szóló törvény értelmében közfoglalkoztatási jogviszony olyan munkára létesíthető, amely törvény által előírt állami feladat és e célból a törvény nem ír elő közszolgálati jogviszonyt. A közfoglalkoztatás megújult rendszerében a közfeladatok ellátása mellett kiemelt fontosságú, hogy a támogatással foglalkoztatott álláskereső munkája új értéket teremtsen.

1.7.1.9. A 2014. évi közfoglalkoztatási programok bemutatása

1.7.1.9.1. Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás

A hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás keretében foglalkoztatott dolgozók évek óta nagy segítséget jelentenek valamennyi intézménynek. A programnak köszönhetően a közfoglalkoztatottak többsége egyre nagyobb ismeretet szerez az adott munkakörben, egyre nagyobb felelősséget kap az adott intézmény dolgozóitól. Közfoglalkoztatottak nélkül valamennyi intézményben nőne az ügyintézési idő, lassulna bizonyos feladatok ellátása. Az intézményekben dolgozó közfoglalkoztatottak képzettségük ellenére nehezen találnak munkát Polgáron, illetve a város közvetlen környékén, így pozitívan értékelik a felajánlott munkát, még akkor is, ha a munkájukért járó bért alacsonynak, esetenként igazságtalannak is tartják. Az önkormányzatnak nagyon kedvező foglalkoztatási forma, mely nélkül a napi feladatellátás nem minden esetben tudna maximálisan működni. Betöltött munkakörök/munkaterületek voltak jellemzően: intézményi karbantartó, portás, konyhai kisegítő, dajka kisegítő, varrónő, kézbesítő, takarító, irodai kisegítő, pénzügyi ügyintéző, segédmunkás. A nevelési és oktatási intézményekben a szakképzett közfoglalkoztatottak hosszú távon történő alkalmazásával biztosítani lehet az állandóságot, a humánerőforrás utánpótlást.

1.7.1.9.2. 2013-2014. évi téli közfoglalkoztatás

Polgár Város Önkormányzata a 2013-2014. évi téli közfoglalkoztatás keretében 168 fő foglalkoztatására nyújtott be pályázatot 2013.11.07.-2014.04.30. közötti időszakra. A közfoglalkoztatási jogviszony keretén belül a közfoglalkoztatottak a tényleges munkavégzésen kívül munkaerő-piaci képzésen is részt vettek.

1.7.1.9.3. Munkaerőpiaci képzések

Alapkompetencia képzésen vett részt 88 fő közfoglalkoztatott. A betanított parkgondozó képzésben résztvevő 20 fő a képzés befejeztével alkalmassá vált (szakirányítás mellett) parkosítási feladatok elvégzésére, a zöld területek, zöldfelületek (közkert, közpark, házi és üdülőkert, temető, közterület) kiültetett növényeinek gondozására, ápolására, fenntartására, a létesítmények karbantartására. A kerti munkás képzésen részt vevő 20 fő a háztáji kertekben, árutermelő kertekben végezhető alapvető kertészeti tevékenységeket ismerte meg. Az egészségőr képzésen szintén 20 fő közfoglalkoztatott vett részt. A bér-és társadalombiztosítási ügyintéző képzésen 20 fő, érettségivel rendelkező közfoglalkoztatott vett részt, a képzést befejezők a bérszámfejtéssel kapcsolatos feladatok ellátására lettek alkalmasak.

1.7.1.9.4. Mezőgazdasági Startmunka Mintaprogram

Polgár Város Önkormányzata 2014. februárjában új kezdeményezésként kérelmet nyújtott be Mezőgazdasági Kistérségi startmunka mintaprogram céljából. A benyújtott kérelmeknek megfelelően vissza nem térítendő céltámogatásban részesültünk az alábbiak szerint.

- A „Kultúrnövény” projekt keretében a 104 fő álláskereső foglalkoztatásából eredő közfoglalkoztatási béréhez és az azt terhelő szociális hozzájárulási adóhoz 79.465.317.- Ft támogatást, beruházási és dologi költségeihez és kiadásaihoz 15.103.244.- Ft támogatást nyertünk el. A támogatás teljes időtartamára (2014.03.17.- 2014.11.30.) kifizethető támogatási összeg 94.568.561.- Ft volt.

- Az önkormányzatnál kerültek ellátásra a programmal, illetve a dolgozókkal kapcsolatos adminisztrációs feladatok. Így amunkaszerződések elkészítése, leszámoltatások intézése, nyilvántartások vezetése a közfoglalkoztatottakról, munkából való távolmaradás jelentése a Magyar Államkincstár felé, statisztikai adatok biztosítása stb. A szakmai irányítók, a programba felvételt nyert munkavezetők, projektvezetők, készlet-és anyagnyilvántartók a munkafolyamatokat felügyelték, irányították (munka- és védőruhák kiosztása, napi munkakezdés felügyelete, jelenléti ívek naprakész vezetése, dolgozóknak kiadott szerszámok nyomon követése, munkafolyamatok folyamatos ellenőrzése stb.).

1.7.1.9.5. Egyéb értékteremtő (helyi sajátosságra épülő) startmunka mintaprogram, azaz a „Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program

A program az értékteremtő programok egyik úttörőjeként 2014.05.12.-én indult el 35 fő foglalkoztatásával. Fő célja Polgár város arculatára hatást gyakorló termékekkel, tevékenységekkel kitűnni az addigi közmunka programok közül, kihasználva a potenciális munkavállalók között egyre nagyobb arányban lévő szakképzett emberekkel készen kapott szakmai tudást és munkatapasztalatot is. A program két ütemben valósult meg, először 2014.05.12.-2014.09.30., majd 2014.10.15.-2015.02.28. között. Mindkét programban 35 fő vett részt.

1.7.1.9.6. Közúthálózat karbantartására irányuló startmunka mintaprogram

A közúthálózat javításához kapcsolódó projektünk célja az önkormányzati belterületi úthálózat karbantartása, javítása, környezetének rendbetétele volt. Az utakhoz kapcsolódó padkák, csapadékvíz elvezető árkok, átereszek sok esetben nem látják el funkciójukat. A projekt keretében 70 km hosszúságú belterületi szilárd burkolatú utak karbantartását, rendbetételét lehetett ellátni.

- A mezőgazdasági földutak rendbetétele program, a több mint 20 éve, a szövetkezeti törvény erejénél fogva ingyenesen, az önkormányzatok tulajdonába került utak karbantartását jelenti. Az Önkormányzat tulajdonába került mezőgazdasági földterületek állapota erősen leromlott, elhanyagolt állapotban van, megközelítésük nehézkes, az utakat szegélyező zöld növényzet elburjánzott. A földtulajdonosok igényeinek megfelelően az alábbi feladatok ellátása történt meg a program keretében:

- A mezőgazdasági földutak karbantartása elnevezésű program célja, Polgár város külterületén található szilárd burkolattal nem rendelkező mezőgazdasági gyűjtő utak és ahhoz kapcsolódó műtárgyak (átereszek) karbantartása, felújítása. A mezőgazdasági utakat kísérő csapadékvíz elvezető rendszerek, hasonlóan a mezőgazdasági utakéhoz hasonlóan leromlott állapotban vannak. 2014. évben az átereszek cseréjével egy sikeres program kialakítása történt, mindazonáltal, hogy az út és a műtárgyai (áteresz, beton előfej) szerves egészet képeznek és hiba lett volna különválasztani egymástól. A program keretében 50 fő foglalkoztatása valósul meg 2014.08.01.-2015.02.28. közötti időszakban.

1.7.1.9.7. 2014-2015. évi téli közfoglalkoztatás

2013. évhez hasonlóan a 2014-2015. évi téli közfoglalkoztatási programban olyan pályázatot adott be az önkormányzat, melyben a közfoglalkoztatottak nem csupán munkát végeznek, hanem munkaerő-piaci képzésen is részt vesznek, bízva abban, hogy a megszerzett tudást nem csupán a közfoglalkoztatás során, hanem a nyílt munkaerőpiacon is tudják hasznosítani. A program 2014.12.01.-2015.03.31. között valósul meg 62 fő bevonásával.

1.7.1.9.8. Közérdekű munka

Szabálysértési pénzbírság esetén lehetőség van a meg nem fizetett pénzbírság közérdekű munkával való kiváltására. A közérdekű munka tartalmát órákban kell meghatározni. Eltérő rendelkezés hiányában a közérdekű munka legkisebb mértéke hat, legmagasabb mértéke száznyolcvan óra. A meg nem fizetett pénzbírság helyébe ötezer forintonként hat óra közérdekű munkát kell meghatározni. A közérdekű munka végrehajtása során az állami foglalkoztatási szerv- foglalkoztathatósági szakvélemény figyelembevételével, a munkáltató beleegyezésével- foglalkoztatót jelöl ki a közérdekű munka végrehajtása helyéül.

Polgár Város Önkormányzatához 2013. évben három hónap alatt 19 főt jelölt ki a Hajdú-Bihar Megyei Kormányhivatal Hajdúnánási Járási Hivatalának II. Munkaügyi Kirendeltsége közérdekű munkára, 2014. évben ez a szám 63-ra nőtt. A kiszabott közérdekű munka 6-60 óra közé esik, a közérdekű munkára ítélték jellemzően napi 6 órát dolgoznak, hetente legalább egy napon. A közérdekű munkások munkavégzését a Városgondnokság koordinálja és felügyeli.

A közfoglalkoztatás legnagyobb pozitívuma maga a tevékenység, a foglalkoztatás, a munkába való bekapcsolódás lehetősége, a rendszerességre, fegyelmezettségre nevelés törekvése, az emberi tartás visszaadásának kísérlete. Az értékteremtés igényéről sem kell lemondanunk, mert az, létező és permanensen keletkező problémákat old meg. Környezetünk élhetőbbé tétele, a felújítás, karbantartás és gondozás is értékteremtés, még ha forintban nehezebben is mérhető. 2015. évben Startmunka program keretében 7 területen kezdődött meg a munka 2015. március 16. napjától. Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás keretében 2015. március 5. – 2016. június 30. között végzik tevékenységüket az e programban munkát vállalók. Önkormányzatunknak továbbra is célja a közfoglalkoztatás biztosítása, mely az egyre nagyobb számú érintettek körének jelenthet szociális biztonságot és munkajövedelmet.

Sorszám	Program megnevezése	Megpályázott létszám (fő)	Igényelt támogatás
1	Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás	241	49.044.428.-
2	2013-2014. évi téli közfoglalkoztatás	168	92.736.637.-
3	Mezőgazdasági startmunka mintaprogram	104	94.568.561.-
4	Egyéb értékteremtő (Virágos Polgár) startmunka mintaprogram I.	35	19.833.838.-
5	Egyéb értékteremtő (Virágos Polgár) startmunka mintaprogram II.	35	17.536.535.-
6	Közüthálózat karbantartása startmunka mintaprogram	30	23.601.650.-
7	Mezőgazdasági földutak karbantartása startmunka mintaprogram	50	38.368.748.-
8	2014-2015. évi téli közfoglalkoztatás	62	23.337.499.-
	ÖSSZESEN	725	359.027.887.-

Forrás: Önkormányzat

1.7.1.10. A foglalkoztatottság várostérségi összefüggései

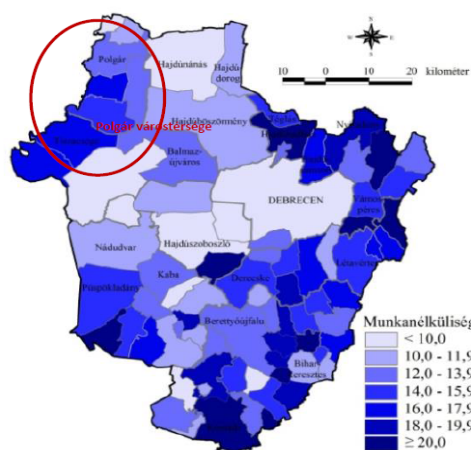
2012. június 20-ai állapotot tükröző – adatok alapján Hajdú-Bihar megye 12,1%-os munkanélküliségi rátája 17. a megyék és Budapest között. A megyei érték jóval meghaladta mind az országos, mind a vidéki átlagot és közel négyszerese a legalacsonyabb rátájú Győr-Moson-Sopron megye értékének. A Hajdú-Bihar megyei érték – egyedülként az összes megye közül – 2011 és 2012 között is növekedett.

Emellett a tartósan – több mint 365 napja – munkanélküliek aránya kiugróan magas az álláskeresőkön belül (29,2%), amelynél csak Nógrád megye értéke rosszabb. 11,9%-ot tett ki a pályakezdő munkanélküliek aránya, mely 15. volt a megyék és Budapest rangsorában.

A munkanélküliségi ráta ismeretében elmondható, hogy a rendszerváltás után drámaian romló foglalkoztatási helyzet az ezredfordulót követően sem javult.

A munkanélküliségi ráta Hajdú-Bihar megye településein, 2012 júniusában, %

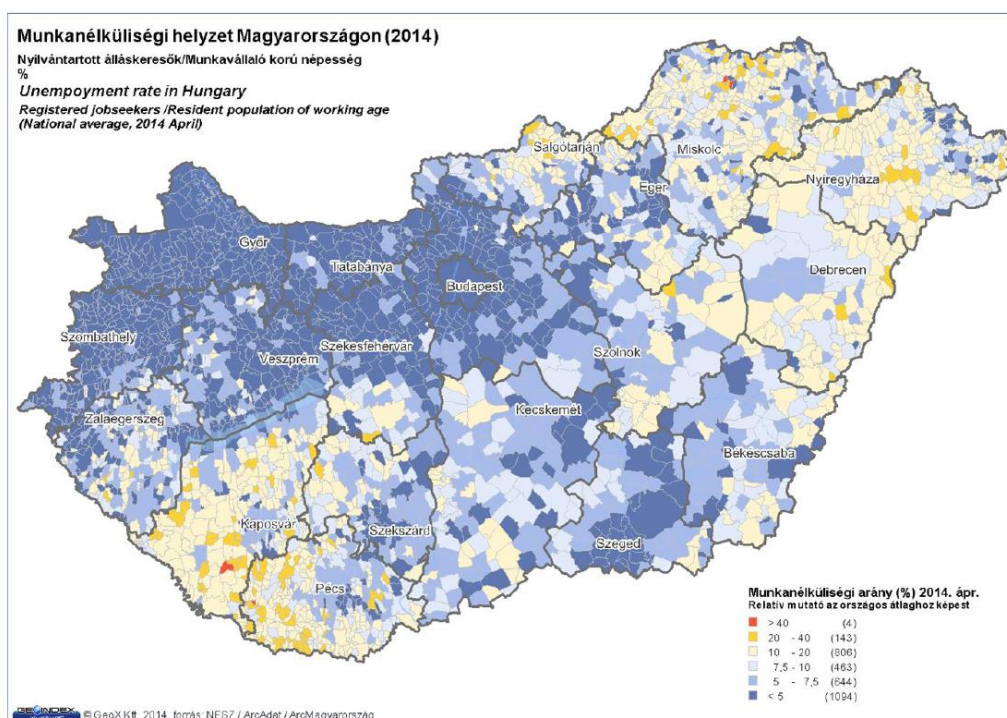
forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

A munkanélküliek számának és a munkaképes lakosság létszámának hányadosa 2014-ig látványos javulást mutat, azonban ez elsősorban a közcélú munkaprogramok sikere, és nem tükrözi a helyi gazdasági tényezők fejlődését. A munkába visszatérés esélye nem csak a munkavállalók egyéni kompetenciáján múlik, hanem a helyi munkalehetőségek hiányán vagy bőségén. Ha egy térségben kkv-k hiányában nincsenek lehetőségek, akkor azt elsősorban a helyi gazdasági tényezők megszervezésével lehet indukálni. Ebben alapvető, hogy a legfontosabb helyi erőforrás, a termőföld használatához az ott lakó emberek, a családok, azok kis-, és középvállalkozásai is hozzáférhessenek. A megyetérképről és az alábbi országtérképről is jól kivehető, hogy a fejlett ipari térségeken túl az integrált nagyüzemi mezőgazdaság elveszi a vidék munkavállalói elől a lehetőséget.

2000 és 2012 között – a Polgári várostérség munkanélküliségi rátájának rendkívül szerény csökkenése a Polgári Ipari Park fejlődésének köszönhető, azonban a megye fejlettebb térségeihez képest a lemaradás óriási. Az ipari park működése szempontjából a térségi multiplikátor szerep nem vitatható. A térség fejlesztését egy új, a helyi kkv-kat segítő mezőgazdasági inkubáció létrehozásával lehet előmozdítani, amely motorja lehet a térség legfontosabb erőforrásának számító termőföld hatékonyabb használatából adódó fejlődésnek. A várostérség településeinek mezőgazdasági művelésre alkalmas határait javarészt a nagyüzemi mezőgazdaság birtokolja. A terület mezőgazdaság birtokviszonyait szemlélve, az erőforrás hasznosításának egyetlen lehetősége a maradék földek, és a településhatáron belüli aktív felületek használata. Sajnos ez ma az egyetlen útja a térségi mezőgazdaság elindításának, hiszen a nagybirtokrendszer és a vele összefüggő gépesített nagyüzemi mezőgazdaság alig igényel emberi munkát.

Az álláskeresők létszámára a kormányzati intézkedések is hatnak – jellemzően csökkenti a rátát a közfoglalkoztatás, de növeli a munkaerőpiac aktív szereplőinek bővítését célzó központi törekvés, és a kitolt nyugdíjkorhatár. Mindez a fenntarthatatlanság kockázatát hordozza magában.

forrás: KSH

A foglalkoztatottság és munkanélküliség alakulásának fényében Hajdú-Bihar megye a rendszerváltás utáni átalakulás legnagyobb vesztesei közé tartozik. Sajnos az ezredfordulót követő tendenciák sem biztatóak. Pedig javarészt mezőgazdaságból élő térségekről beszélünk.

Ha a munkanélküliséggel sújtott országrészeket vizsgáljuk, a fenti térképről leolvasható, hogy a jellemzően ipari fejlettségű részekről elmaradnak azok a térségek, amelyek jellemzően mezőgazdasági térségeknek minősülnek. Annak ellenére, hogy a termőföld Magyarország legfontosabb erőforrása, területarányosan világviszonylatban is hatalmas, azonban rohamosan pusztuló humuszvagyonnal rendelkezünk, és óriási ellentmondás a mezőgazdasági térségek rendkívüli elmaradottsága.

A munkaerőpiaci folyamatokat jelentősen befolyásolja a közfoglalkoztatás, melynek elsősorban az elmaradott települések esetében, és a legalacsonyabban iskolázott – a munkapiac perifériáján lévő – csoportok körében van nagy jelentősége. A foglalkoztatási problémákat jelentősen mérsékelné az alacsonyan képzett munkaerőt foglalkoztató vállalkozások ingázási központokba való településének központi ösztönzése, hiszen ma a munkaerő túlkínálati piac egyik jellemző sajátosságaként a munkaerő ingázik, és ez az egyik elvándorlást generáló tényező, amely a várostérségek településeinek kiüresedéséhez, és hosszú távon a települések kihalásához vezet.

1.7.1.11. jövedelmi viszonyok

A településen a középréteg jövedelmi és vagyoni helyzetére nincs rálátásunk. Az bizonyos, hogy egyre kevesebb a tartós munkahely, környékünkön is történtek csoportos létszámleépítések, amelyek jelentősen befolyásolják a lakosság jövedelmi és vagyoni helyzetét. Az adóerőképesség és az SZJA helyben maradó részének mértéke is azt mutatja, hogy az aktív korú lakosság köréből egyre kevesebben rendelkeznek állandó munkahellyel, kevés a jól prosperáló vállalkozások száma.

A szegénység számos társadalmi tényező által meghatározott, összetett jelenség, okai között szerepelnek társadalmi és kulturális hátrányok, szocializációs hiányosságok, alacsony vagy elavult iskolai végzettség, munkanélküliség, egészségi állapot, a családok gyermekszáma, a gyermekszegénység, de a jövedelmi viszonyok mutatják meg leginkább.

Az alacsony jövedelműek bevételeinek számottevő része származik a pénzbeli juttatások rendszereiből.

Az inaktív emberek között nagy arányban fordulnak elő az alacsony iskolai végzettségűek, a megváltozott munkaképességűek és a romák. Településünkön, tapasztalataink szerint a munkaerő-piacra jutás fő akadályai: az alacsony iskolázottság, a tartós munkanélküli létből fakadó motivációs problémák, a társadalmi előítélet jelenléte. A roma nők iskolai végzettsége, foglalkoztatottsági szintje, jövedelme még a roma férfiakénál is jelentősen alacsonyabb.

Elmondható, hogy a településen a legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat, amely kihat a lakosság jövedelmi és vagyoni helyzetére. Közférában 190 fő helyi lakost, míg a közfoglalkoztatásban évről-évre 200 fő körüli a foglalkoztatottak száma.

1.7.1.12. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

Foglalkoztatás szempontjából hátrányos helyzetűek közé sorolhatók az idősebb, nyugdíj előtt álló korosztályok, a gyermekvállalást követően a munkaerőpiacra visszatérő nők, valamint a megváltozott munkaképességű és fogyatékos emberek. Alacsony továbbá a 15–24 éves korosztály munkaerő-piaci részvétele is.

A lakosság gazdasági aktivitása a 2011. évi népszámlálás adatai szerint

Gazdasági aktivitás	Nők	Férfiak
Foglalkoztatott	1251	1708
Munkanélküli	257	312
Inaktív	1601	903
Eltartott	1021	1045
Összesen	4130	3968

Forrás: Helyi esélyegyenlőségi program

1.7.1.13. Életminőség

1.7.1.13.1. Elvándorlási jellemzők

A magasan képzett munkaerő elvándorlásának megakadályozására csak néhány olyan gazdasági alágazatban van esély, ahol a munkavállalók megfelelő bért, és minőséget találnak. Az anyagi-pénzügyi depriváció, az alacsony bérek, a munkaerőpiaci túlkínálat, és nem csak a munkahelyek hiánya, hanem a munkahelyek minőségi feltételeinek hiánya a legfőbb okai a fiatalok elvándorlásának, és az öregedési indexek növekedésének. A probléma kezelésére az önkormányzatoknak gyakorlatilag a közcélú munkaprogramok szervezésén túl gyakorlatilag semmilyen eszköz nem áll a rendelkezésére. A lokális gazdasági fejlődés lehetőségeit országos politikai minőségek befolyásolják, és a helyi önkormányzatok csupán egyfajta „tűzoltó tevékenységet” végezhetnek, területeket jelölhetnek ki az építéshez, gyorsabb ügyintézészt vállalhatnak, a vállalkozások adóit csupán néhány apró %-ban kitevő helyi adóból adhatnak kedvezményt, ugyanakkor felvállalnak olyan feladatokat is, amelyek a lakosság szociális problémaiból adódó bajokat részben orvosolják.

1.7.1.13.2. Polgár szociális szolgáltatási terv 2014

Polgár 2014-ben szociális szolgáltatási tervet dolgozott ki. A terv a jogszabályi környezet összefüggései szerint, a demográfiai helyzet tükrében vizsgálta a lakónépesség, a gyermekek, az idős korúak, a nők és férfiak, helyzetét, és külön fejezetben tért ki a roma etnikumhoz tartozó emberek nehéz helyzetének vizsgálatára is. Ennek során megvizsgálta az 1993. évi III. törvény alapján, a szociális ellátások és szociális szolgáltatások helyzetét, és külön kitért a helyi pénzbeli szociális ellátások, természetben nyújtott ellátások, szociális szolgáltatások, szociális alapszolgáltatások, és szakosított ellátások helyzetére. A gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény alapján megvizsgálta a helyi gyermekvédelem rendszerét a pénzbeli és természetbeni ellátások, az alapellátások és a szakellátások tekintetében. Az 1993. évi III. törvény és az 1997. évi XXXI. törvény alapján pedig az önkormányzat által nyújtott személyes gondoskodást biztosító ellátásokat, az étkeztetés, házi segítségnyújtás, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, idősek klubja, családsegítés, támogató szolgálat, és a gyermekjóléti szolgálat lokális helyzetét vizsgálta.

1.7.1.13.3. Polgár helyi esélyegyenlőségi program 2013, és annak felülvizsgálata 2015

A terv a város jövőképét Polgár a város Esélyegyenlőségi tervével (továbbiakban: HEP) egyezően megfogalmazta a jövő feladatait:

- Olyan településen kívánunk élni, ahol a romák a társadalmi elvárásoknak megfelelően beilleszkednek.
- Fontos számunkra, hogy a mélyszegénységben élők életkörülményein javítani tudjunk.
- Kiemelt területnek tartjuk a gyermekek tehetséggondozását, és képességfejlesztését.

- Folyamatosan odafigyelünk az idősök és egyedülállók biztonságára, mentális állapotára.
- Elengedhetetlennek tartjuk a nők esetében az atipikus foglalkoztatási formák bevezetését.
- Különös figyelmet fordítunk a fogyatékkal élők társadalmi elfogadtatására.

1.7.1.13.4. Fejlesztési javaslatok, irányok

Polgár város szociálpolitikai fejlesztési irányai három, egymásra épülő rendszerben határozhatók meg. Az ország jelenlegi társadalmi-gazdasági helyzetét figyelembe véve ezek az irányok a következők:

- I. Minőségi szociális, gyermekvédelmi és egészségügyi újszerű szolgáltatások bevezetése az otthonában élő lakosság részére.
- II. Nappali intézményi elhelyezések, modern szolgáltatások alkalmazása.
- III. Bentlakásos- Idősek Otthona- intézményi fejlesztés az idős lakosság számára.

1.7.2. Térbeli-társadalmi rétegződés, konfliktusok, érdekviszonyok

Polgár lakosságának a száma majd minden korcsoportban csökkenő tendenciát mutat. A népesség kormegoszlásának jövőbeni alakulása befolyásolja a munkaerő kínálatot és alapvetően meghatározza Polgár oktatására, szociális és egészségügyi hálózatára háruló feladatait. A csökkenő gyermekszámnak, a munkaképes korú lakosság csökkenő tendenciájának a megfordítása aktív várospolitikát tesz szükségessé. A migrációban kedvezőtlen a fiatal, képzett munkavállalók elvándorlása, amely egyrészt gyengíti a település munkaerő-potenciálját, másrészt hozzájárul a népesség fokozatos elöregedéséhez is. Ezért is fontos feladatunk a helyi szakképzett munkaerő itt tartása, foglalkoztatási lehetőségeinek bővítése.

1.7.2.1. Regisztrált munkanélküliek

A regisztrált munkanélküliek száma 2010. év adatához képest növekedést mutat, bár a 2011. év kimagasló értékéhez képest, az elmúlt évben csökkenés tapasztalható. A statisztikai adatok alapján, Polgáron az álláskereső aránya a munkavállalási korú lakossághoz viszonyítva minden évben eléri a 15 %-ot.

A regisztrált munkanélküliek száma Polgáron 2010-2014. december 31-ig				
2010. év	2011. év	2012. év	2013. év	2014. év
757 fő	873 fő	825 fő	850 fő	869 fő

forrás: HEP

A munkanélküliségi mutató a településen az elmúlt 20 évben mindig az országos átlagérték felett alakult. Az emelkedő tendencia egyrészt a településen nagy számban élő hátrányos helyzetű csoportok, a romák és az alacsonyabb képzettséggel rendelkezők következménye. A kedvezőtlen tendencia csak 2010-ben módosult az országos adathoz képest, melyet a megváltozott társadalombiztosítási szabályok is befolyásoltak, a munkaképesség vizsgálatának újraszabályozásával. Ebből eredően a város egyik legnagyobb gondja a munkanélküliség és az ezzel járó szociális problémák kezelése.

Regisztrált munkanélküliek száma iskolai végzettség szerint

Év	nyilvántartott álláskeresők száma összesen	A nyilvántartott álláskeresők megoszlása iskolai végzettség szerint	
		8 általánosnál alacsonyabb végzettség	8 általános végzettség
	Fő	fő	fő
2008	405	94	311
2009	455	117	338
2010	493	106	387
2011	530	119	411
2012	545	109	436

forrás: HEP

Az álláskeresők képzettség szerinti megoszlása Polgáron is rávilágít arra, hogy minél magasabb – és ha piacképes – végzettséggel rendelkezik valaki, annál könnyebben tud elhelyezkedni.

A város hagyományokkal rendelkező alap- és középfokú intézményekkel rendelkezik, amelyek lehetővé teszik a szakirányú továbbképzést. Szükséges a térségi szakképzés rendszerének továbbfejlesztése, a gazdasági szereplők változó munkaerő-piaci igényeinek és elvárásainak mindinkább megfelelően.

1.7.2.3. Szociális kiadások

A 2010-2014. közötti szociális kiadásokat az összesítő táblázat

Év	időskorúak járadéka (eFt)	aktív korúak ellátása (eFt)	lakásfenntartási támogatás (eFt)	ápolási díj (eFt)
2010.	6 fő – 3 544	416 fő – 139 287	490 fő – 34 974	41 fő – 15 120
2011.	6 fő – 2 189	576 fő – 166 212	526 fő – 34 716	48 fő – 18 472
2012.	7 fő – 2 436	325 fő – 100 400	484 fő – 34 933	47 fő – 17 794
2013.	KH.	379 fő – 91 941	479 fő – 31 681	KH.

forrás: Gazdasági Program

Év	átmeneteli segély (eFt)	köztemetés (eFt)	temetési segély (eFt)	közfogyellá- tás (eFt)	Bursa Hungarica (e Ft)
2010	459 fő- 2 726	10 fő- 1 100	10 fő- 150	244 fő- 318	131 fő- 4 585
2011	450 fő- 3 000	15 fő- 1 025	13 fő- 195	204 fő- 287	130 fő- 4 555
2012	480 fő- 3 765	21 fő- 272	4 fő- 60	16 fő- 115	134 fő- 4 690
2013	347 fő- 2 582	17 fő- 2 208	7 fő- 105	5 fő- 115	111 fő- 3 855
2014	343 fő- 2 233	16 fő- 2 080	11 fő- 165	6 fő- 180	104 fő- 3 308

forrás: Gazdasági Program

1.7.2.3. Romák helyzete

A roma lakossággal való foglalkozás tekintetében az önkormányzat kiemelt célja, hogy programjaival kapcsolódjon a Nemzeti Társadalmi Felzárkóztatási Stratégia célrendszeréhez: Programjaink kapcsolódnak a Stratégia átfogó és specifikus céljainak 1.1.1. pontjához, mely szerint cél „a romák, mélyszegénységben élő aktív korúak képzettségi szintjének emelése”, valamint a 2.2. speciális célhoz, mely szerint cél „a roma és mélyszegénységben élő gyerekek oktatáshoz való hozzáféréseinek javítása.”

Tanoda program beindítása elengedhetetlenül fontos. A roma fiatalok iskolán kívüli fejlesztése, felzárkóztatása, szocializációjuk fokozása a cél.

Az aktív korúak képzése, szakmához való juttatása OKJ-s képzéseken keresztül. Roma nők között népszerű az ápoló-gondozó képzés, takarítói, ill. kertgondozói képzés.

A nappali ellátások áttekintése végén szükséges megemlíteni a Családi Napközi kialakításának lehetőségét, mint modern gyermekvédelmi szolgáltatás lehetőségét. Saját otthonában, gyermekei ellátása mellett vállalkozhat a család több gyermek gondozására. A vállalkozó barát megoldás példaértékű, hiszen a szolgáltatás térítési díja csökkenti az igénybevevő adóalapját.

1.7.2.4. Közfoglalkoztatás helyzete

A kormány közfoglalkoztatási céljai között az elsődleges munkaerőpiacról kiszorultak, különösen a munkaerőpiacon halmozottan hátrányos helyzetben lévők foglalkoztatásának segítése mellett, a természeti és épített környezet védelme, az országos közfoglalkoztatás életben tartása, a roma lakosság társadalmi integrációja, önfenntartó települések kialakítása és a vidék lakosságmegtartó képességének növelése szerepel.

A kormányhatározat rögzíti azt is, hogy a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó képzési programok és munkaerőpiaci szolgáltatások részben európai uniós, részben központi költségvetési források terhére valósuljanak meg.

A közfoglalkoztatás a jelenlegi társadalmi és gazdasági környezetben szinte egyetlen lehetőséget jelent a halmozottan hátrányban lévő, foglalkoztatást helyettesítő

támogatásban, illetve álláskeresői vagy szociális ellátásra nem jogosult álláskereső átmeneti jellegű, határozott időtartamú foglalkoztatására.

Polgáron a magas létszámú közfoglalkoztatás ellenére a munkanélküliség az országos átlagon felüli – 15,30 % - volt 2014. decemberében. Munkaképes korú népesség 5.679 fő, álláskeresőként nyilvántartott 869 fő, melyből 599 fő volt jogosult foglalkoztatást helyettesítő támogatásra.

A közfoglalkoztatásról szóló törvény értelmében közfoglalkoztatási jogviszony olyan munkára létesíthető, amely törvény által előírt állami feladat és e célból a törvény nem ír elő közszolgálati jogviszonyt. A közfoglalkoztatás megújult rendszerében a közfeladatok ellátása mellett kiemelt fontosságú, hogy a támogatással foglalkoztatott álláskereső munkája új értéket teremtsen.

A közfoglalkoztatás legnagyobb haszna és pozitívuma maga a tevékenység, a foglalkoztatás, a munkába való bekapcsolódás lehetősége, a rendszerességre, fegyelmezettségre nevelés törekvése, az emberi tartás visszaadásának kísérlete. Az értékteremtés igényéről sem kell lemondanunk, mert az, létező és permanensen keletkező problémákat old meg. Környezetünk élhetőbbé tétele, a felújítás, karbantartás és gondozás is értékteremtés, még ha forintban nehezebben is mérhető.

Polgár járási szintű kisváros önkormányzatának továbbra is célja a közfoglalkoztatás biztosítása, mely az egyre nagyobb számú érintettek körének jelenthet szociális biztonságot és munkajövedelmet.

1.7.2.5. Konfliktusok, problémák

Polgáron kevésbé érzékelhetően, de jelen van, azonban a környező kistélepüléseken, a térségben mérhetően súlyos probléma a szegregáció. A szegregáció és az országos és a lokális társadalmi szerkezet összetett viszonyban állnak egymással. A szegregáció mérését olyan mutató alapján lehetne elvégezni, amely feltárja valamely csoport és minden más csoport közötti elosztási különbségeket, vagy pedig egy feltételezett elosztási normától való elhajlást.

A szegregációs kérdések kezelésének nem lehet az eszköze a kivételezés (exceptionalisation), etnikai alapon nem szabad semmit sem elosztani, mert hatása a szegregáció felszámolására fordított hatású.

A nehézségek általában az olyan szegregált mikroterek létezésével kapcsolatosak, amelyekben homogénnek tekintett egységek vannak. A szegregációt - mint a diszkrimináció egyéb formái esetében is tapasztalhatjuk - olyan ideológiák fedezik, melyek intoleránsak a kisebbségi csoportokkal szemben, ezen ideológiák közös jellemzője egyfajta felsőbbrendűség. A szegregáció jellege és mértéke sokféle lehet, elsősorban országos társadalmi problémák

jellemzik, azonban ezek a problémák mindig lokálisan jelentenek gondot, megoldásuk helyi problémaként jelentkezik.

A szegregáció Polgáron elsősorban az általános életfeltételek, a megélhetési lehetőségek szűküléséből adódik, és ennek tükrében érdemes vizsgálni az etnikai különbségeket. Jól érzékelhető a probléma jellege abban az esetben, ha egy általánosan szegény környezetben valamely jómódú cigány család a többségi környezet vágyott szociális státuszát élvezheti. A legtöbb esetben a szegénységben élő többségi környezetben feléled a gyanúja annak, hogy a jólét forrása nem biztos, hogy a törvények tiszteletéből adódik, különösen akkor, ha a jólét egyfajta magamutogató életvitellel is társul. Különösen akkor jelent ez problémát, ha ugyanabban az etnikumban felerősödik a halmozottan hátrányos helyzetből adódó megélhetési bűnözés, amely elsősorban a vagyontárgyak eltulajdonítására koncentrál.

Polgáron a rövid ideig gazdátlanul maradt eladó ingatlanok között tekintélyes mennyiségben szerepelnek az olyan házak, amelyeknek se ablaka, se ajtaja, se kazán, se radiátor.....stb ...stb.... mert minden elmozdíthatót elhordtak azok a társadalmi elemek, akiknek nem okozott gondot a magántulajdon.

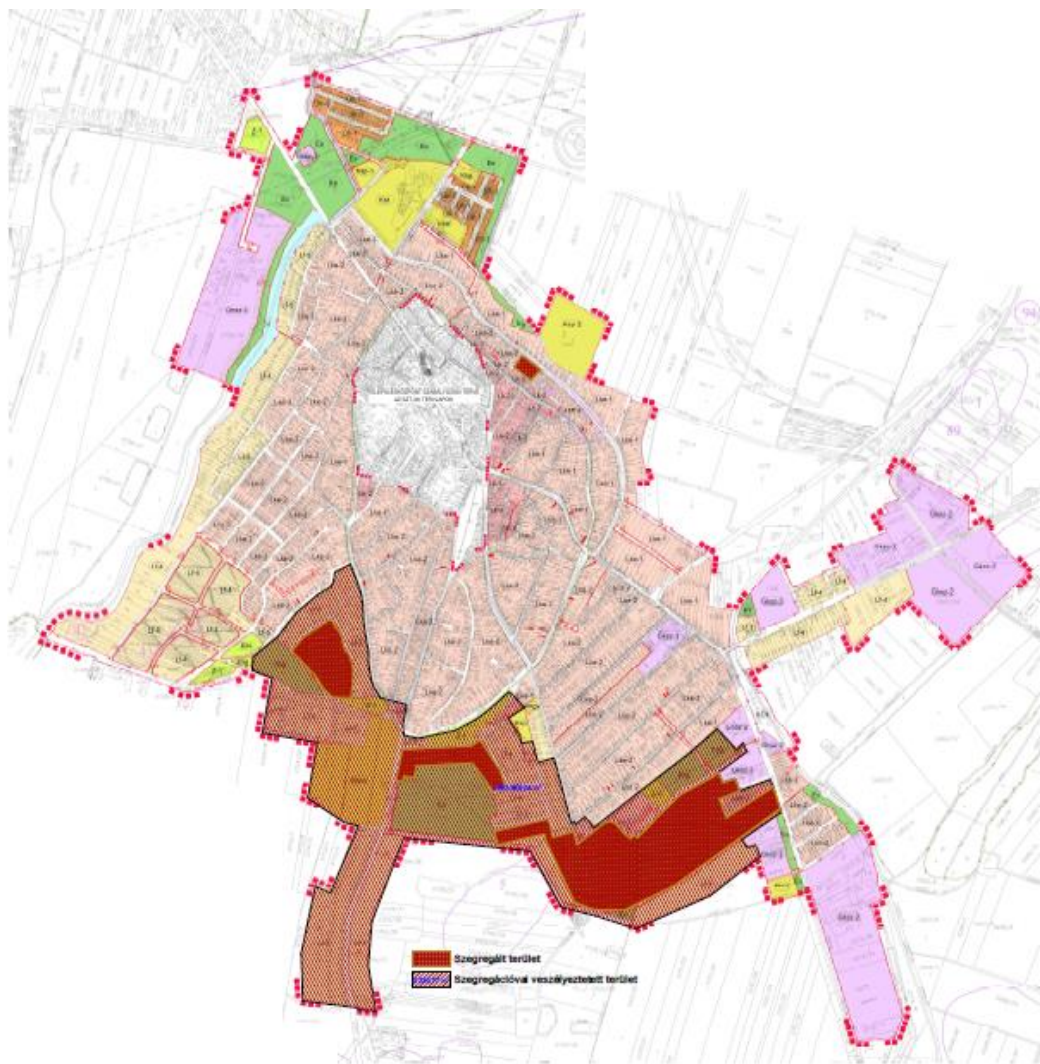

Széthordott lakóház, a sarokról kifűrészelt tornácoszlop (Saját fotó)

Az elégedetlen rétegek között könnyen felerősödhetnek az eltérő kulturális háttérből adódó konfliktusok. A tartós munkanélküliség felerősítheti az underclass viselkedési formák elterjedését elsősorban a fiatalok körében, de a felnőtt korú munkaképes, azonban munkanélküli lakosság körében is kialakulhatnak a megélhetési bűnözés sajátos formái. Országos méretekben a folyamatos és hosszan tartó, a tömegeket érintő szegénység az általános elégedetlenség forrásává válhat. Egy ilyen környezetben hatékonyak lehetnek a társadalomra veszélyes politikai erők is, amelyek vonzereje a szigorúságukban, kizárásra való hajlamukban és abban rejlik, hogy határozott válaszaik vannak a világ problémáira.

Ma már egyes országos térségeket jellemez a szegregáció, egybefüggő gettósodott területek vannak kialakulóban Észak-Borsodban, Zalaiban Hajdú-Bihar megye egyes területein...stb....,

számos kistelepülés küszködik a gettósodás jelenségével. Ebben a helyzetben különleges veszélyforrás, hogy az általános szegénységben élők között, de a lassan kisebbséggé váló korábbi többség köreiben is könnyen népszerűvé válhat az etnocentricizmus, különösen, ha a szegénység alacsony műveltségi szinttel párosul.

Szegregált és szegregációval veszélyeztetett területek Polgáron Forrás: Saját ábra KSH térkép alapján szerkesztve

Ebben a feszült helyzetben könnyen előfordulhat, a futball-huliganizmushoz hasonlatos társadalmi jelenség is. (Council Decision of 25 April 2002 concerning security in connection with football matches with an international dimension) Országos szinten a futball huliganizmushoz hasonló jelenségek előfordulása (pl. garázda viselkedések egyes tüntetéseken) bizonyos kívülről ható, és ennek során belső meggyőződéssé váló etnocentrikus beállítódások mentén is valószínűsíthető, ha a háttérben valamely hatalomra törő politikum áll. Ezek az ideológiák lehetnek rejtettek is, és megpróbálhatják átjárni a demokratikus intézményeket. A huliganizmust elsősorban azon társadalmi csoportok utasítják el a legkevésbé, illetve fogadják el pozitívként, akik körében az erőszak, az agresszió a férfiasság, a férfias viselkedés egyfajta érték. Ezen értékrenden keresztül tömegek mozgathatók, aktuálpolitikai érdekek mentén. A szegénységben élők között pro- és kontra spontán etnikai alapon is előfordulhat e viselkedésforma valószínűsége.

Az emberek elkeseredésükben könnyebben találhatnak szegénységükre „bűnbakot” azokban az eltérő kultúrájú társadalmi rétegekben, amelyeket nem ismernek úgy, mint a képzetesebb rétegek. A feszült megélhetési helyzetben túlértékelődhet egy-egy köztörvényes bűncselekmény, és számolni kell azzal a körülménnyel is, hogy a személyhez kötődő felelősségre vonás helyett a kollektív felelősség, illetve kollektív bűnösség rasszista gondolata is felmerülhet. Erre az elmúlt évtizedekben ráerősítettek a társadalomban, országos viszonylatban, a gazdasági és szociális viszonyok negatív változásából eredő szociális problémák, amelyek agresszivitást fokozó tendenciákká válhatnak.....És persze a média, amely az eseteket széles körben teszi ismertté, s amely így akaratlanul is szállítja a példaképet az erre fogékonyaknak a jellemzően alacsony képzettségű rétegekben. Az út szélén hagyott mintegy 3 millió magyar állampolgár az ország lakosságának 1/3-a jelentős tömeget jelent.

Ebben a környezetben magától értetődőnek tűnik, hogy a társadalmi egyenlőtlenség kérdéseit, egyes közösségek felzárkóztatását egyrészt kulturális alapon, és kulturális kérdésként kell kezelni, másrészt elodázhatatlan gazdasági kérdésként.

Tekintettel arra, hogy a város a szegregációs problémák kezelésére a közeljövőben nagy valószínűséggel nem kap közvetlen (TOP) forrást, a feladat kezelése elsősorban olyan partnerségekben valószínűsíthető meg, amelyekben az önkormányzat készséggel vesz részt. Itt elsősorban nem a rendőrség és a polgárőrség együttműködő partnerségére kell gondolni –

természetesen arra is – hanem a Polgári Roma Nemzetiségi Önkormányzattal való hatékony együttműködésre.

Az önkormányzat számít a Polgári Roma Nemzetiségi Önkormányzat, az egyházak, és a civil szervezetek munkájára a prevencióban, képzésben, a szociális hálózatok kialakításában és működtetésében, mentorizálásban. Polgár Város Önkormányzata képességeihez mérten készséggel vesz részt együttműködő partnerként e szervezetek pályázataiban, hiszen a mélyszegénységben élők köre bővül, és ezen a körön belül a cigányság halmozottan hátrányos helyzetű.

A kérdéskör komplex szociológiai vizsgálatot igényel, amelyet olyan preventív intézkedéseknek kell követnie, amelyek tovább erősítik azokat a városi hagyományokat, amelyek a tisztességen és emberségen alapulnak.

A helyi közösségek hagyományos intelligens építését és romák integrációját ezért továbbra is együtt kell kezelni, és a velük foglalkozó szervezetek hatékonyabb beavatkozásait, valamint modellprogramok végrehajtását segítő és a közösségi aktivitásnak teret adó, illetve a hátrányos helyzetűek fenntartható lakhatását támogató infrastrukturális beruházásokkal szükséges támogatni. A szociális problémák kezelése tekintetében Polgár Önkormányzata példamutató munkát végzett, azonban a munkát folytatni kell.

A gyermekjóléti szolgáltatás és a gyermekek napközbeni ellátása, szociális étkeztetés és házi segítségnyújtás, valamint az egyéb szociális szolgáltatásokhoz, a családsegítéshez való hozzáférés biztosítása, idősek nappali és bentlakásos ellátása, családok átmeneti otthona, illetve átmeneti ellátást nyújtó egyéb bentlakásos szociális intézmények, a jelző-rendszeres házi segítségnyújtás, a közösségi ellátások és a támogató szolgáltatás folyamatos fejlesztő munkát igényel. Az intézményi konyhák fejlesztésére ki kell használni a pályázati lehetőségeket.

A közösségi tevékenységek, rendezvények sorában a társadalmi kohézió erősítésében komoly szerepe van a sportnak. A város sajnos nem rendelkezik olyan sportcsarnokkal, amely nem csak a sport, hanem más városi rendezvénynek is otthont adhatna, pedig a társadalmi csoportok közötti esélyegyenlőséget a sporton belül és a sport által is meg lehet valósítani. Az egyenlőségre való törekvés nem csupán az olyan helyzetek megoldását jelenti, ahol jogtalan megkülönböztetéssel lehet találkozni. A sport alkalmas arra, hogy a szűklátókörűség és az előítéletek leküzdhetőek legyenek. Egy sportcsarnok megépítése segíti az etnocentrikus felfogás és a hozzáállás előrelátó módon történő megváltoztatását, valamint a közösségeinkben rejlő tehetségek lehető legjobb kihasználását, és lehetőséget mindenki számára arra, hogy kibontakoztathassa képességeit. (Régiók Bizottsága (2007/C 305/11))

1.7.3. Települési identitást erősítő tényezők (történeti és kulturális adottságok, társadalmi élet, szokások, hagyományok, nemzetiségi kötődés, civil szerveződések, vallási közösségek stb.)

A kultúra értékeinek közreadásában egyre nagyobb szerepe van a közösségi élményeknek, így az eredeti helyszínekhez kötődő művelődéstörténeti rendezvényeknek, a hagyományos kulturális rendezvényeknek, fesztiváloknak. Polgár a fesztiválszervezés terén igen komoly fejlődést mutatott fel a rendezvények, a kulturális és gasztronómiai események szempontjából is. A kulturális rendezvények száma folyamatosan gyarapodott az elmúlt években. A látogatottság a városi rendezvényeken emelkedő létszámú, ugyanakkor az Archeo-Park látogatottsága korántsem mutatott ilyen egyértelmű trendet, az egy rendezvényre jutó látogatók száma alacsony.

Épített örökségben, műemlékekben Polgár állománya leginkább a XVIII. század utáni épületek terén tekinthető számszerűen jelentősebbnek, azonban a korábbi időkből is vannak jelentős emlékeink, épületeink. Az épített örökségállomány színvonalát, értékeit tekintve rangos, azonban helyzete, állapota, helyreállításának hiánya, a nagyközönségnek való bemutatást jelenleg képviselő csekély volta miatt nem tudja betölteni jelentős szerepét a kulturális, társadalmi, gazdasági fejlődésben.

Társadalomstratégiaiilag városi szinten fontos cél a kedvezőtlen népesedési folyamatok megállítása, az elvándorlási, és az idősödés kihívásainak megfelelő kezelése. Legfontosabb cél pedig a társadalmi kohézió erősítése, az értékrendek pluralizmusának elfogadása és a társadalmi aktivitás növelése. Ehhez kapcsolódóan az önkormányzati munka folyamatos, és az eredmények tükrében láthatóan hatékonyan megvalósított feladata, hogy javítsa a sérülékeny társadalmi csoportoknak (gyerekek, idősek, munkanélküliek, szegények, romák) a munkaerő-piachoz, a szociális biztonsági ellátásokhoz, az alapvető szolgáltatásokhoz (egészségügy, lakhatás stb.) és az oktatáshoz való hozzáférését.

A cél az, hogy az aktív társadalmi befogadás eszközeivel, és az állami források igénybevételeivel csökkentse a gyermekszegénységet, a diszkriminációt, a gazdaságból való kiszorulást, és növelje a roma népesség integrációját.

1.7.3.1. Polgár településtörténete és történelmi tanulságai

Polgár, az eddig feltárt és múzeumokban látható, gazdag régészeti leletek tanúbizonysága alapján, igen régi település, amely már az őskortól kezdve, folyamatosan lakott hely volt. A leletekből megállapítható, hogy Polgár fejlődésére az őskortól a népvándorlás koráig, sok nép kultúrája hatott. A honszerző Árpád, Szabolcs, Tas és Töhötöm vezérekre bízta ennek a területnek a megszállását. Ezek szállásterületéből alakult ki Szabolcs vármegye, melyhez ekkor még Polgár is tartozott. „Történelmi adatok és régészeti leletek egyaránt bizonyítják, hogy ellentétben a következetesen terjesztett hazugsággal, nem pusztították el az itt talált

lakosságot, hogy a helyükre telepedjenek (ANDRÁSFALVY 2010, 5). A családi gazdaságokból álló faluközösségek a természettel való együttműködéssel ma már szinte elképzelhetetlen gazdag életkörülményeket teremtettek a megtelepedést követő három évszázadban. A XIII. századra lélekszámban, műveltségben, gazdaságban és katonai hatalomban Európa régebbi királyságaihoz, Franciaországhoz és Angliához hasonlítható. Abban az időben Európa aranybányászatának 80 százalékát Magyarország adta, miközben az ezüst, réz, vas és sóbányászata is jelentős volt. A középkori, paraszti gazdálkodás a természeti környezet sokkal kiterjedtebb, sokoldalú kihasználását jelentette, nem korlátozódott a szántóföldi gabonatermesztésre és legeltető állattartásra. Egy-egy faluközösség határán belül mindenkinek joga volt a vadon termő növények gyűjtögetésére, melyekből kétszáznál is többet is ismerünk, ismertünk – derült ki egy most folyó kiterjedt vizsgálatból. Ezekből néhányat még most is fogyasztanak alkalmanként gyermekek, mások a régmúltban, inséges időkben, nemegyszer több ezer ember életét menthették meg, de ma már nem is ismerjük (DÉNES A. Kézirat). Az erdő évszakonként változó haszonvételére, vadászatra, vad és oltott fák gyümölcsének, nedvének, tenyésztett és vad méhek mézének, bokrok, cserjék és még kisebb, bogyós termések (eper, áfonya, feketeszeder) rendszeres gyűjtésére, a házban és a határban, irtásokon kialakított kertekben a zöldségek, gyógynövények, fűszerek termelésére és mindenféle állat legeltetésére, úgy, hogy az másoknak kárt nem okozhatott, minden faluközösségi tag jogosult volt. Az erdő nem vált el élesen a mezőtől. A fás legelőben, gyótákban a lombtakarmánynak és a különböző makkoknak, vad gyümölcsöknek a mainál sokkal nagyobb volt a jelentősége. Az állatokat nem közös, nagy nyájokban legeltették a közösség pásztorai, erre csak a XVIII. században került sor ezt szorgalmazó, szigorú rendelkezések hatására, hanem minden család vagy több rokon család együtt, jószágait a gyermekekre vagy a nagyobbakat, legények őrzésére bízta.” (Andrásfalvy)

Polgár neve először 1229-ben fordul elő írásos formában a Váradi Regestrumban. Nevének eredetét, illetve jelentését máig is vitatják a nyelvészek, történészek. A tatárjárás idején Polgár területe teljesen elpusztult, elnéptelenedett. Hiteles források szerint az 1440-50-es években a Hunyadiak népesítették be újra. 1501-ben Bakócz Tamás érsek, a tulajdonába került Polgárt és Szentmargitát, Ároktóvel együtt az egri káptalannak adományozta, majd mindkét helységet királyi jóváhagyással Borsod megyéhez csatolták. Ide is tartozott egészen 1511-ig.

„Berzsenyi Dániel „A magyarországi mezei szorgalom némely akadályairól” című tanulmányában így írt erről: „A magyar mezei polgár, mihelyt a fia a szűrt, tarisznyát és baltát elbírja, ökrésszé teszi azt. Az ökrésség pedig abban áll, hogy a gyermek az apja vagy gazdája ökreit éjjel-nappal szanaszét legelteti, s mikor csak szerét teheti, azokkal lopat, azaz mások réjtjében és gabonájában ökreit jóltartja” (BERZSENYI 1955, 479). Vagyis behajtja állatait az erdőbe is, melynek az uraság általi elfoglalását évszázados gyakorlata igazságtalan megszakításának tart. A baltát pedig első sorban azért viszi magával, mert kedvenc állatainak azzal vág le leveles ágakat, másrészt e félig vadállatokkal szemben azzal védi magát. A föld népe, a lakosság több mint 90%-a, eredetileg egy-egy nemzetséget is jelentő faluban lakott és annak határának sokoldalú haszonvételéből élt, nem szorult rá távolról hozott áruira, a vas és só kivételével. (Az, hogy régebben egy kis falu egyben egy nemzetséget is jelentett,

fennmaradt az ország azon részében, ahol ez a kisfalus településhálózat túlélte a török hódoltság korát. Legkorábbi birtokadomány-leveleink az adományba kapott földön lakó szolgáló népeket sorolják fel, hány család szőlőművest, lovászt, halászt, szántóvető családot kapott az egyházi vagy világi adománybirtokos. A királynak közvetlenül alárendelt szolgáló-népek falunevei is erről szólnak: Halászi, Lovász, Ebes, Vizslás, Hőgyész stb. (GYÖRFFY 1977, 237–240). Ha valamilyen terményből felesleg adódott, a kistájon belül közvetlen cserével elcserélték arra, amiből szűken voltak. Például egy vízmelléki falu halat vitt víztől távolabbi településre, elcserélte borért vagy búzáért, vagy dombvidékiek elcserélték a gyümölcsöt gabonafélékért. Ez a közvetlen csere is fennmaradt sok helyütt a XX. század közepéig. Nem volt árutermelés a későbbi értelemben, nem volt áruhalmozás, nem voltak kereskedők sem. Lényegében az ország önellátó falvakból, kistájakból állt, kiegészítve a legszükségesebb és hiányzó termények alkalmi cseréjével, a kijelölt, kiváltságot kapott vásárhelyeken és meghatározott napokon. Valószínű, hogy a helységnevekben erre a vásár-napra történt utalás (Hetvehely/Hétfőhely, Tardoskedd, Csíkszereda, Csütörtökhely, Nagyszombat).” (Andrásfalvy)

„A XIII. századra felfejlődött és meggazdagodott Magyarország egyre nagyobb hatalmat gyakorló főurai távoli országok és földrészek luxuscikkeire áhítózza felismerik, mennyire keresett a magyarországi marha a tőlünk Nyugatra levő országokban, ahol erre az időre egyre nagyobb mértékű, nagytáji munkamegosztás és árutermelés is kialakult. Szőlő és bortermelő, valamint különféle háziállatokat tenyésztő körzetek alakulnak ki, egyre nő az igény kényelmes, finomgyapjú és gyapot ruhára, távolkeleti porcelánra, déligyümölcsre, fűszerekre, indigóra stb. Az angliai „bekerítés” erről szól. Az angol földesúr egyszerűen elkergette jobbágyságait földbirtokáról, mert a jobbágyoktól behajtott, kötelező terménnytized és egyéb szolgáltatások nem jövedelmeztek neki annyit, mint amit e területek legeltetésre való fordításából, elsősorban a birkák gyapjából kaphatott. George Duby szerint akkor az angol erdők és lápok peremvidékén futott fel az állattartás az erdők és szántók rovására. Az Alpok oldalában megjelentek a Schweighofok, az Almok, a tehenészetek. A Földközi-tenger mellékén, Ibériában, Itáliában, Szicíliában, Apuliában, Kelet-Európa síkjain, hasonlóan a Magyar Alföldhöz, az „árutermelő” nagyalállattartás terjedt ki a földművelés és az erdős ligetek területeire. Nem történhetett ez itt nálunk sem erőszak nélkül, de hasonlóan a Földközi-tenger mellékéhez, e folyamat mikéntjéről, jogi lépéseiről, társadalmi következményeiről alig tudunk valamit (HOFER 2009, 51–61).” (Andrásfalvy)

1.7.3.1.1. Időszakos elnéptelenedések újratelepedések, a kiváltó tényezők nem csak a háborúkban, hanem a földbirtokok tulajdonviszonyainak változásában keresendők.

„A magyar történeti és történeti-földrajzi irodalom pusztásodásnak nevezi azt a folyamatot, melynek során az Alföld sűrű településhálózata megritkult, és a falvak és egykori változatos, gazdag, kertes, szántóföldes, ligetes, halastavas határa fátlan, füves sztyeppévé, baromlegelővé alakult át. „A magyar agrárnépesség – hasonlóan a korabeli Európa más országaihoz – a mezőgazdasági árutermelés és értékesítés centrumaiba, az oppidumokba áramlott. Így a XV. században a falvak egész sora elnéptelenedett, a jobbágytelkek kb. 30–

50%-a üresen állott... A mezővárosok (oppidumok) részleges autonómiája, vásártartási jog stb. vonzó volt a falusi jobbágyság számára” (FRISNYÁK 1992, 40).

Aligha lehetett egy mezőváros annyira vonzó, hogy ezért a jobbágyság virágzó kis falvaikat önként elhagyták volna. Annál megdöbbentőbb, hogy a történeti-demográfiai vizsgálatok során Kubinyi András bebizonyította, hogy ezek a mezővárosok nem maradhattak volna fenn, ha távoli jobbágyságokból nem jöttek volna újabb és újabb bevándorlók a hiányzó népszaporulatot pótolva. A mezővárosok tehát életképtelenek voltak már abban a korban, ahogy Európa népessége is napjainkra rohamosan csökken, amióta a városlakók aránya a népességen belül meghaladta a 60, több helyen a 80%-ot is (KUBINYI 1997, 106). Csak sejthetjük a részletek ismerete hiányában, hogy a nagybirtoktartással összefüggő pusztásodás elindítója vagy velejárója az a „feudális anarchia” volt, mely még a XIII. század elején alakult ki. A földesurak valóságos hadjáratokat vezettek egymás ellen, talán éppen a marhalegelőkért, elpusztítva az ellenfél falvait is, s ez ellen a király sem tudott hatásosan fellépni. Szabó István, a magyar parasztság történetének egyik legjobb ismerője szerint e harcokban több ember pusztult el, mint a tatárjárásban.” (Andrásfalvy)

„II. András idején már kibontakozott egyes kapzsi főurak viszálya, a királyi hatalom meggyengülése és birtokai egy részének elvesztése. (E kort jeleníti meg az irodalomban Bánk Bán tragédiája is.) IV. Béla próbált erélyesen fellépni és megfékezni a kiskirályokat, mire azok nagy része ellene fordult. Amint Tamás, spalatói esperes, a kor tanúja feljegyezte: Amikor Béla király a tatár veszedelem hírére körülhordoztatta a harcba hívó véres kardot, az urak nem nagyon mozdultak, sőt, mulatozva kívánták is a tatárok jöttét, hogy azok leckéztessék meg a felettük uralkodni, hatalmukat megfékezni kívánó királyt. Behívták Frigyes osztrák herceget, aki meggyilkoltatta Pesten a király leghűbb szövetségését, a tatárok elől Magyarországra menekült kunok vezérét egész családjával. Ezután a kunok pusztítva elhagyták az országot. Azt hiszem, ha a kunok harcedzett könnyű lovassága ott lett volna Muhinál, az nem végződött volna számunkra olyan gyászosan. Más források is megerősítik azt, hogy ebben az időben a pártoskodó, kapzsi magyar urak miatt veszítettünk. Például az az angol utazó, aki ebbe az időben Batu kán kíséretében volt, és megírta azt, hogy amikor ez a belső viszály Batu tudomására jutott, csak azután indította el magyarországi hadjáratát, úgy biztatva embereit, hogy az Isten meghasonlott országnak győzelmet nem adhat.

A történészek egy része az Alföld pusztásodását éppen a tatároknak tulajdonították, mások, így például Szekfű Gyula, a törököknek. A pusztásodás mindkét formája: a kis falvak eltűnése és helyükön a nagyhatárú mezővárosok megjelenése, valamint az egykori gazdagabb fás, ligetes, kultúrtáji természeti környezet fátlan pusztasággá való átalakulása mindenképpen már korábban megindult, mint ahogy ezt eddig hittük.

Debrecen határán egykor mintegy 30 falu osztozott, egyedül a Hortobágy területén is megközelítőleg egy tucat, melyeknek pontos helyét még ma is megtalálhatjuk, az elpusztult földházak helyét jelző kis emelkedésekkel. Magam is láttam ezeket, amikor Gunda Béla professzorral bejártuk a Hortobágy egy részét.) Az elpusztult alföldi falvak létét hiteles oklevelek és régészeti leletek is igazolják. A török nem volt érdekelve az elfoglalt területek

elpusztításában. A hódoltság idején is virágzó nyugati marhaexport vámjövödelmeiből a török is részesült.” (Andrásfalvy Bertalan)

A „Polgár története” című, 1974-ben kiadott monográfiában megtalálható adatok szerint, Polgár már a tatárjárás után, a XV.-XVI. század fordulóján a mezővárosias fejlődés útjára lépett. A XVI. század derekán ugyanis hiteles adat szól Polgárról és Szentmargitáról, mint "oppidum"-ról (városról).

„A magyarság honfoglalás utáni példátlan gyors gazdasági megerősödését, létszámának felfutását a gazdag természeti környezet sokoldalú kihasználásának köszönheti, mely kis faluközösségekbe tömörült, családi gazdaságokban történt. Mind a falusi földközösségekben, mind a már rétegzett társadalmú államban gondosan kimunkált szokásrend biztosította minden tagnak egyenlő vagy méltányos jogait a javak élvezetében, a kölcsönös kapcsolatokban. Ezt a harmóniát sértette meg egy törpe kisebbség korlátlan önzése és kapzsisága, amelynek számára a nemzet, az egész érdeke már semmit sem jelentett. Ennek következménye volt a társadalom meghasonlása, a népesség drámai fogyása, a természeti táj pusztulása és a nemzet katonai veresége. A feudális anarchiával lehetővé vált pusztasodást és társadalmi következményeit visszafordítani nem lehetett, de úgy tűnik, enyhült egy ideig.

Ennek legfényesebb bizonyága 1456, amikor ez a megcsalt, megkeserített parasztnép szívében még élő, a nagyobb, a nemzeti közösséghez tartozási érzés legyőzte a csalódottságát, és rosszul felfegyverkezve is, óriási emberáldozattal, megverte és megfutamította az akkori idők legnagyobb hadseregét, II. Mohamed szultán Bizáncot is megbuktató katonáit. A török akkor egész Európa meghódítására indult, nem csak Magyarország ellen, német és francia tüzéség támogatásával. A nándorfehérvári diadal fél évszázadra visszavetette az Oszmán Birodalom erejét, és utána Igazságos Mátyás király kora, új, reményteljes felemelkedést ígért. Amikor 58 évvel később a török, újra megerősödve, támadásra készülődött, a pártoskodásban megosztott magyar urak vezetőinek egy része jól látta, hogy a nemesség bandériális katonai ereje nem tudja megvédeni az országot.

Emlékezve a nándorfehérvári példára, és bízva a pápa által is szorgalmazott és támogatott európai segítségben, Bakócz Tamás érsek, Magyarország primása újra keresztes háborút hirdetett. Az egyház, különösen a jobbágyság körében tevékenykedő pálos és ferences szerzetesek, lelkes toborzó munkájának köszönhetően rövid idő alatt százezres tömegben gyűltek össze Rákos mezején, és Bakócz személyesen adta át a székely Dózsa Györgynek a vezéri kardot.

A hatalmas tömeg hamarosan meg is indult Dél felé, megerősítve a szerb Sziljanovics csapataival, amikor a nagyurak egy része, kapzsiságában teljesen megfélemlítve az ország érdekeiről, megkísérelte megakadályozni jobbágyság csatlakozását a sereghez. Attól tartottak, hogy a közelmúltban hozott, a jobbágyság jogait tovább csorbító törvények miatt a felfegyverzett parasztok esetleg uraik ellen is fordulhatnak, valamint arra is hivatkoztak, hogy

a közelgő aratási munkákhoz nem lesz elég munkáskéz a földeken. Ahol rendelkezéseik ellenére mégis megindultak a parasztok, embereikkel elfogták engedetlen jobbágyaikat, bántalmazták, kiherélték, családjaikon is bosszút álltak, amint arról a kortársak beszámoltak.

A kereszteseket nem szervezték meg katonailag, nem kaptak zsoldot, és ellátásukról sem gondoskodtak, majd rábírták Bakócz Tamást, hogy hirdesse ki a sereg felosztatását, és egyházi átokkal sújtsa az engedetleneket. A paraszthadat azonban már nem lehetett megállítani. A jól felfegyverzett nemesi csapatok megtámadtak azt, de kezdeti sikerük után a győzelmüket ünneplő urakat meglepték a kurucok (mert a magyar néphagyományban kurucnak nevezték a kereszteseket), és vezetőiknek sem kegyelmeztek, és Temesvár felé vonultukban megtámadták a földesurak raktárait és jószágait, hogy kenyérhez, élelemhez jussanak.

Sikerült azonban az uraknak rábírní a kezdetben a kurucokat támogató Sziljanovicsot és csapatát arra, hogy támadja meg a paraszthadat önként kísérő, azt étellel ellátni igyekvő asszonyok táborát Hájszentlőrincen. A szerbek a védtelen kísérőket lemészárolták, és a mezővárost fölégetve szinte eltörölték azt a föld színéről.

Ismerjük, végül Dózsa szervezetlen és rosszul felfegyverezett seregét a végekről hazarendelt hadsereg Szapolyai vezetésével legyőzte, és Dózsa Györgyöt vezéreivel, köztük több szerzetessel, kegyetlenül kivégezte. Az ezt követő bosszúban több tízezer jobbágyot öltek meg az urak. Ha ezekből csak néhány ezer ott lehetett volna tizenkét évvel később Mohácsnál, nem győzhetett volna Szulejmán serege. De még nagyobb volt ennél az a kár, amelyet Werbőczy megfogalmazott törvénykönyve okozott a magyarságnak, mellyel nemcsak kegyetlen bosszút állt a hazájuk oltalmában életüket feláldozni kész jobbágyságon, hanem kirekesztette a népet a magyar nemzetből. A jobbágyokra és összes ivadékaikra kiterjeszti a hűtlenségben való vétkeiséget, és annak alapján ivadékaikat is szabadságuk elvesztésére, földesuraik föltétlen és örökös szolgálására, valamint birtokképtelenségre marasztalja. „A honfoglalók utódai a magyar nemesek, a köznép az itt talált és fegyverrel meghódított népek fiaiból áll, akiket a rabszolgaságból később jobbágyságra emeltek.” (Ezt az alapelvet még a XIX. század közepén is tanították az iskolákban.) Ez a megosztó törvény és ebből eredeztethető közgondolkodás akadályozta meg a magyar társadalom egészséges fejlődését európai minták követésében, akadályozta meg többek közt a föld igazságosabb birtoklását az ezt szolgáló földbirtok-rendezések és földreformok során: 1767, 1848, 1920 és 1990-ben.

Megkérdőjelezhető a hogy a XVI. század végén a török hódoltság, a tatár és a német pusztítások következtében bekövetkezett be a teljes elnéptelenedés Polgár és Szentmargita történelme során. Azonban az bizonyos, hogy ez az állapot 1559-től 1608-ig tartott, amikor a katonáskodó hajdúk letelepedésével, illetve 1614-ben történt beiktatásával Polgár is a hajdúvárosok sorába lépett. A rendelkezésünkre álló hiteles adatok szerint Polgár 1613-tól 1692-ig volt önálló, különleges jogállással - "separata porta" - rendelkező hajdúváros.

Sok minderről hallgatnak, vagy csak részlegesen számolnak be a történelemkönyvek, és legfőképpen a tankönyvek, ideje lenne már tiszta vizet önteni a pohárba. (Az 1896-ban

megjelent Magyar Nemzet Története például még kitér a Dózsa vezette keresztes hadat ért támadásokra, és a fellázadásához vezető körülményekre, de ugyanabban az időben országosan használt történelem-tankönyvek már csak röviden azt írták: „A törökök elleni keresztes hadjárat indítása végett parasztok- s kalandorokból álló csapatok gyülekeztek... és Dózsa György vezérlete alatt egyesültek. De a keresztesek királyuknak kiáltották ki Dózsát, s az urakat (földbirtokosokat) támadták meg, raboltak, gyilkoltak...” (Szilágyi szerk. 1896, IV. k., 402–403, DÉLVIDÉKI 2002, 19, ANDRÁSFALVY 2010a, 5).

A pusztásodás tehát az első nagyobb és történelmünket századokra meghatározó folyamata, egy hatalmon levő kisebbség kapzsiságának a tájképben is jelentkező első eredménye, mely végzetesen megosztotta nemzetünket. Az ebből következő szemlélet alapján születik meg az 1767-es „úrbéri rendezés”, mely lényegében szentesíti földesurak majorsági gazdálkodásához szükséges föld kisajátítását. A XIII–XIV. században nagy jövedelmet hozott marhaexport után a kenyérgabona vált Nyugaton a legkeresettebb áruvá. A jobbágyok tizedéből kapott, minőségében változó, mennyiségében kevés búza exportálása nehézkes volt. Két egymással összefüggő kérdést kellett a földbirtokosoknak megoldaniuk. Egyrészt ki kellett alakítaniuk majorsági gazdálkodásukat, nagykiterjedésű, nem jobbágytelkekre felosztott, hanem házi kezelésbe vett földre volt szükségük, melyet nincstelen, kisigényű zsellérek, földdel nem rendelkező cselédek művelnek meg, és melynek egész termése a földesúré lett. A cselédek lényegében csak megélhetésükhöz legszükségesebb élelmet, konvenciót, kertet és tehéntartás lehetőségét kapták, és egy helyiségből álló lakást. De a magyar törvények szigorúan védték a jobbágy telkét, azt a földesúr alapos indokok nélkül el nem vehette. Csak a telkekre fel nem osztott, mezőgazdasági művelés alá nem vett, a jobbágyok közös használatában levő erdők és ártéri legelők megszerzésére volt lehetőség a jobbágytelket védő törvény megsértése nélkül.

A legcéltudatosabb, „korszerűen” gazdálkodó földesurak először az erdőkhöz nyúltak, ahol azok területének felszíni viszonyai nem akadályozták meg a szántást, a földművelést. Az erdők kisajátítása, a jobbágyok kizárása az erdők használatából nagy ellenállásba ütközött. Például a Festeticsek csurgai uradalmában a jobbágyok nem voltak hajlandók kivonulni erdejükből, mire a földesúr katonai segítséggel elfogta a fellázadt jobbágyok vezetőit, és pallosjoga alapján Csurgó főterén lefejeztette őket 1747-ben. Az erdő volt ugyanis a jobbágyi állattartásnak az alapja, nemcsak nálunk, hanem az ókortól kezdve a XVIII. század végéig Európa nagy részén és napjainkban is Skandináviában és az Alpokban. Ez a régi fajta gazdagságban, biodiverzitásban értékes erdő megjelenésében, képében nagyon különbözött a mai faárutermő erdők látványától, melyekben lehetőség szerint egy azonos korú keményfa fajta uralkodik, elenyésző aljnövényzettel és bokorszinttel.

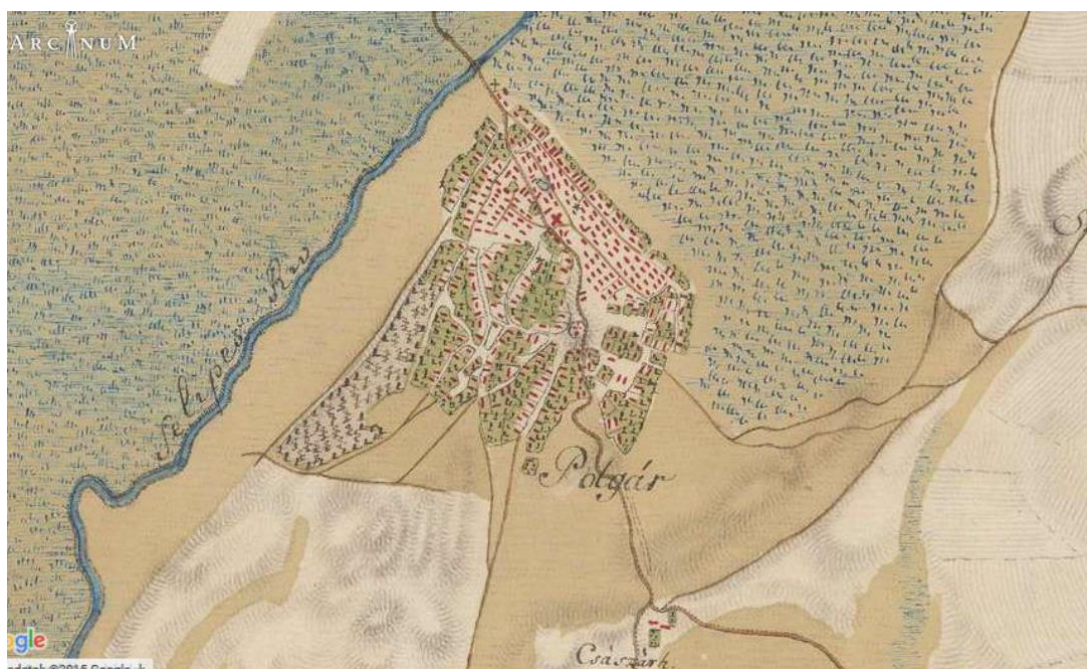
Európa nagy részén a több évszázados, általános gyakorlat az volt, hogy a téli takarmányozásra nyár végén levágott lombos ágakról a tél folyamán rágták le a marhák, lovak, juhok a leveleket és fogyasztható ágvégeket, kérget, és ezeket az ágakat használták tüzelőül télen a házakban. A régi erdő jobban hasonlított a mai angolparkhoz, melynek gazdasági formáját a német Anger, a svéd änge-t a nagy botanikus, Linné is megcsodált Gotland szigetén jártában (TRIER 1963, 23–26).

Mária Terézia 1767-es úrbéri rendezése, melynek jobbágyvédő szándékát hangsúlyozza a történelem, lényegében tényleg szabályozta és korlátozta a jobbágyterhek nagyságát, ugyanakkor törvényesítette a közös területek kisajátítását azzal, hogy meghatározta annak mértékét. Ennek a lényege az volt, hogy a jobbágyok a megművelt, vagyis jobbágytelkekre felosztott föld területének nagysága után részesültek az erdőkből és árterületekből. Például úgy, hogy ha egy falu 10 jobbágytelkevel rendelkezett telkenként 24 hold földdel, úgy ez a falu telkenként 2 hold erdőt, összesen 20 hold erdőt kapott közös használatra, ami ezen a 20 holdon felül volt, az a földesúr kizárólagos használatába került, s ebből kitiltott minden jobbágyi haszonvételt. Hasonlóan jártak el a jobbágyok közös használatában levő árterületekkel. Ebből is csak a megművelt föld arányában részesülhettek a jobbágyok, ami azon felül volt, a földesúr birtokába került korlátlanul. Ha ezt az árterületet valami módon megmentette az évenkénti elárasztástól, akkor azt felszánthatta, és megpróbált azon gabonát termelni. Éppen azok a falvak jártak legrosszabbul, melyek az ártérből éltek, és csak kevés szántóföldjük volt az ártérből kiemelkedő hátakon, ormányokon. Például az Ormánság népe, mely a Dráva síkján gazdálkodott, melyben áradások alkalmával igen sok halat fogtak, egyébként az gazdag téli legelőül szolgált lovaknak, marháknak, sertéseknek és juhoknak. Az ártér magasabb szintjein igen sok gyümölcsük termett, az állatok téli szállásainak jól trágyázott karámjaiban, melyeket a víz nem öntött el, nyáron át kertészkedtek, méheket tartottak. A ligetek faanyagát, gyékényét, nádját feldolgozták, és messze vidékeken is árulták a szivárított (szárított) hallal, mézzel, viasszal együtt. Sok és értékes táplálékot jelentett tavasszal a vízimadarak tojásainak gyűjtése, a fumonyászás, valamint más, különféle vízi madarak befogása, felnevelése és értékesítése (daru, kócsag, vadliba), amint erről több külföldi utazó bámulattal számol be. Ennek a sokoldalú, magas színvonalú gazdálkodásnak köszönhető, hogy az Ormánság még a török hódoltság idején és ellenére is a magyar népterület egyik legműveltebb, legiskolázottabb, egészséges és életerős népcsoportja volt, mely népfeslegének kirajzásaival fenntartotta többek közt a Duna–Tisza köze mezővárosainak magyar népét.

Az 1690-ben itt megejtett összeírás szerint több kiskunsági mezőváros népének csaknem fele-harmada baranyainak vallotta magát. Az 1767-es úrbéri rendezés során az ormánysági nép és a hozzá hasonlóan a gazdag ártérből élő, Duna és Tisza menti népcsoport elvesztette gazdag természeti környezete sokoldalú kihasználásának lehetőségét. Kevés szántója után egészen kevés árterületet kapott közös használatra. Kis Géza, az ormánsági Kákics lelkesze, népének sorsáról 1937-ben írt könyvében meggyőző adatokkal és költői szépséggel írja meg szeretett népének öngyilkosságát, bebizonyítva azt, hogy a természettel való kapcsolat létfontosságú. (Ezután több mint fél évszázad múltán jelenik meg majd a nemzetközi ökológiai szakirodalomban a biofilia fogalma – KIS 1937, GOWDY 2004, 59).

A földesurak így megszerzett ártéri birtokaikat már a XVIII. század folyamán az ármentesítések segítségével kívánták bevonni majorsági gabonatermesztésükbe. Látjuk, a földesurak voltak az ármentesítésekben leginkább érdekeltek. Egyrészt gabonatermő földek kialakításában, másrészt a gabona szállítására alkalmas víziutak létesítésében. Krieger Sámuel tervezete szerint hatalmas, az egész Kárpát-medencét behálózó víziút-rendszer lényegét

legjellemzőbben a Balaton rendezési terve mutatja. E tervzet szerint a Balaton hatalmas területe mind gabonatermő-földdé vált volna, csak egy keskeny hajózó csatorna maradt volna meg belőle, melyen a Tisza–Duna-csatornán, majd a Sión felvontatott gabonaszállító hajók elérték volna a Zalát, azon fel a Murát, s végül Grázott köthettek volna ki. A Fertő-tóra is hasonlót terveztek. A megépült Hanság-csatorna kiszárította a Hanság számos soproni, mosoni, győri jobbágyfalu sok ezer barmának téli legelőül szolgáló ártéri rétjeit, mely a herceg Esterházy család majorsági földje lett, mintegy százezer hold egy tagban. A „vízrendezések” és az 1767-es úrbéri törvény így függ össze szorosan, így együtt mondtak halálos ítéletet az életgazdag környezetet legjobban kihasználó, legműveltebb és legegészségesebb magyar parasztságra. Az Ormánság és az ugyancsak a töltésezés ellen fellépő, művelt és gazdag sárközi nép így lett az öngyilkos magyar egykézés jelképévé, máig.

Első katonai felmérés térképe (1763-1787) Forrás: Google

Az 1767-es úrbéri törvénnyel születik meg a magyar nagybirtok, Európa egyik legtorzabb földbirtokszerkezete, melyet csak az 1945-ös földreform számolt fel. Ugyanis 1750 körül a földbirtokosok majorsági földje országosan még csak mintegy 5%-át tette ki az összes megművelt szántóknak, a többi jobbágykézen volt még a legfejlettebb uradalmakban is. Az 1767-es úrbérrendezés, valamint ármentesítések következtében az 1790-es évekre a földesurak cselédekkel megművelt majorsági földje egyes megyékben meghaladta az összes szántóföldek 25–30%-át is, míg az erdők 90%-a, a kaszálók, rétek, legelők 50%-a földesúr kizárólagos használatába került (ifj. BARTA 1996). Ez a birtokszerkezet meghatározta az egész nemzet életét, amint ezt egy jó szemű bajor mezőgazda Magyarország mezőgazdaságáról 1867-ben megjelent könyvében találóan megfogalmazta. „Magyarország az átmenet nélküli ellentétek országa. Vagy széttagolt parasztbirtok, vagy hercegségi birtokok színhelye. A középbirtok gyenge vagy hiányzik... Az érdekek közelítése ezáltal nagyon megnehezül. Hiányzik a középvezető. Az alsóbb néprétegek tette-reje és szorgalma nem érvényesül. A

műveltség és tehetség hatalma nem tör át ezen a távolságon. Mindegyik egyedül magára van utalva. Hiányzik egymás kölcsönös támogatása (DITZ 1993, 65).

Ebben az időszakban Polgár a hajdú kiváltság jogcímét biztosító katonai szervezet formai fennállása mellett, olyan széleskörű autonómiával (önkormányzat) rendelkező, szabad paraszti mezővárossá alakult át, amelynek anyagi létét elsősorban a paraszt-polgári életformára való áttérés: a nagyarányú pusztai állattartás, kisebb mértékben a földművelés, a vásártartási jog, a gabona és marhakereskedelem, valamint az 1630-ban megkapott révjog jövedelme biztosította. A hajdúkerület 1718. február 11-én hozott határozata alapján Polgár kivált a hajdúvárosok közösségéből.

Ezután ismét egy **elnéptelenedési korszak** következett. Az elvándorlást valójában a Mária Terézia által a magyar főurak nyomására létrejött „úrbéri rendelet” okozta. A nagyarányú birtokoncentráció, és a marhaexporttal, és gabonaexporttal gazdagodó magyar főuraknak jobban megérte az állattartás, mint az emberek tartása.

Nem maradt föld az itt élőknek, és az elviselhetetlen kettős adózás a hadiadó és a földesúri adóterhek elől életlehetőség hiánya miatt menekültek el az emberek. Ezzel ért véget a 110 éves hajdúvárosi korszak.

Az 1718-tól 1848-ig terjedő új szakaszban Polgárnak az egri káptalan által más megyékből betelepített lakói teljesen jobbágyokká váltak, de nem mondtak le a földesúri terhek csökkentéséért és a „separata porta” visszaállításáért folytatott harcról. A különleges jogállást 1802-ben az országgyűlés határozatával végleg megszüntette. Ez egyrészt a jobbágyterhek fokozódásához, másrészt pedig az antifeudális küzdelmek erősebbé válásához vezetett.

A XVIII. század közepén megkezdett árvízvédelmi munkák a szükséges mérnöki számítások, például a várható ár víztömegének nagyságát illetően, és tapasztalatok nélkül folytak. Például a Duna Tolna megyei szakaszán, a Sárközben az árvíz elleni védtöltést közvetlen a folyamat kísérő övzátonyon, vagy ahogy itt nevezik, a „háton”, emeltették fel a megye távoli községeiből odarendelt robotosokkal. A sárköziek hiába tiltakoztak a gátak emelése ellen, bizonygatván, hogy ők, akik itt élnek nemzedékek óta jól tudják, a gátak nem tudják megakadályozni a víz kiöntését, különben is a víz kiáradására nekik nagy szükségük van. A most felemelt gátak azonban meg fogják akadályozni a kiáradt víz visszafolyását apadáskor, ez pedig nekik nagy kárt, nyomorúságukat fogja okozni. Hiába írták könyörgő levelüket a decsi, nyéki és pilisi „szegények” (értsd jobbágyok), a gátakat megépítették, melyeket a következő év első tavaszi áradása elmosott, és valóban csak arra volt jó, hogy a kiáradt víz visszatérését megakadályozza. Fennmaradt az a levél is, melyben azért könyörögnek, hogy engedjék meg legalább, hogy a vizet visszatartó gátszakaszt megnyissák az árvíz levezetésére, hogy legelőik, rétjeik posványná ne változzanak (ANDRÁSFÁVY 2007, 158–161). Úgy látszik, hogy ezzel évtizedekre meg is szakadt a Duna gátjainak építése, melyhez pontosabb számításokkal előkészítve csak mintegy 60–70 évvel később fogtak megint hozzá, Vásárhelyi Pál vezette mérnökök irányításával, itt és a Tiszán egyszerre. Az új tervezet szerint

a folyókat, főként a Tisza folyását számos kanyar átvágásával lerövidítették, és a gátakat a folyó medrétől távolabb, széles hullámteret hagyva építették meg. Itt, a Sárközben az új gátak a régi maradványaitól nyugatra, több száz méterrel távolabb épültek fel, és az itteni, a Duna mentének egyik legszelesebb hullámterében találjuk ma a Duna–Dráva Nemzeti Park gemenci vadrezervátumát. Ennek az volt az oka, hogy az új gátak építését a Kalocsai Érsekség csak területének birtokhatárán engedte meg.

A Tiszán a csaknem felére lerövidített meder esése és ezzel a benne folyó víz sebessége megnőtt, és ez elmélyítette a meder alját, és ezért kisvíz idején a folyó jelentősen csökkentette a környezet talajvizét. Ugyanakkor árvíz idején a hullámtérben évenként nagy mennyiségű hordalék ülepedett le, és ez fokozatosan csökkentette a hullámtér vízbefogadó képességét. Napjainkra ennek az lett a következménye, hogy az árvizek befogadására állandóan emelni kell a gátakat, a hullámtér kotrása ugyanis szinte lehetetlen. A folyamba igyekvő kisebb vízfolyások és a mentett oldalon esett csapadék vizét, az ún. belvizeket már csak szivattyúk segítségével lehet átemelni a gátak közt a sokkal magasabban folyó Tiszába, ami jelentős energiát vesz igénybe.

Az árvíz egyre magasabb gátak átszakadásával egyre növekvő veszélyt jelent, ugyanakkor a töltések állandó emelése és a szivattyúzás, valamint az árvízi készenlét biztosítása évenként egyre nagyobb költséggel terheli az államháztartást. Az árvízvédelem költségei ugyanis sokkal magasabbak, mint az a „haszon”, ami az árvíztől megmentett területen elérhető. A már idézett bajor mezőgazda ezt is világosan látta annak idején. „A Tisza szabályozása 1846 óta folyik... E nagy munka közvetlen eredményeként több mint 200 négyzetmérföldet mentesített az elárasztástól. De úgy tetszik, egyoldalúan csak a megnyert négyzetmérföldeket veszik számításba. A talajt a víz lecsapolásával nem javították, hanem rontották.

Ezt csak későn látták be. Ismerték a víz átkát, de áldását csak a víz hiányából ismerték meg. Sok szántóföld a lecsapolást követően terméketlenné lett... a víz mind mélyebbre süllyedt a talajban, és a legtöbb helyen a kutakat több öllel kellett mélyíteni, hogy elég vizet találjanak...” (DITZ 1993, 26–27. Részletesebben lásd még MOLNÁR 2011).

Az árvízvédelmi munkákat, a vízrendezéseket ma is még „második honfoglalásnak” nevezi nem egy történelmi munka, mert az Alföld földművelésre alkalmas területe jó egyharmadával megnövekedett. Ez a növekedés nagyobb részben a földesurak majorsági gazdálkodását és jövedelmét gyarapította. Hogy a megszüntetett ártéri területeken a vízrendezések előtt hány kis földű vagy földnélküli család élt meg, arra vonatkozóan még senki nem végzett kutatásokat és számításokat, bár a különféle hasznosítható növényi termények, nyersanyagok, különféle prémes állatok, madarak, halak, csíkok, teknősök stb. gyűjtögetéséről, vadászatáról, a pákások tevékenységéről számos tanulmány készült a múltban.

Az ártérből élőket, így Polgár lakosságát is először közvetve az 1767-es úrbéri rendezés, majd közvetlenül az ártér szántókká való átalakítása súlyosan érintette. A kicsi telekrésszel vagy

telki földdel egyáltalán nem rendelkező, de a falu közösen használt erdeiben és árterületén megélhetést találó faluközösségi tagok, zsellérek uradalmi cselédekké, a vízrendezések bér munkásává, kubikosokká, majd ide-oda hányódó nincstelen napszámosokká, Amerikába kivándorló hazátlanokká lettek.

Vége 2002-ben a szarvasi Tessedik Sámuel Főiskola környezetgazdálkodási tanszékének vezetője, Oláh János vállalkozott arra, hogy összemérje egy hektár szántóföldön termelt búza és ugyanakkora árterületen elérhető növényi vagy állati termék értékét az 1999. évi felvásárlási átlagárak alapján. Az árterén elérhető jövedelem az azon hizalt állatok esetében legalább kétszerese a szántóföldön termelt búza árának, az ott kialakított halastóval, a hal árával háromszoros, a dió, szilva és alma termelésével pedig a búza árának tízszeresét lehet elérni (OLÁH 2002a, 44). Emellett a szántóföld az egykori árterben állandóan veszélyben van. A víz elöntheti, vagy éppen a vízhiány miatt kiszáradhat. Oláh János arra is felhívja a figyelmet egy másik cikkében, hogy a Tiszán árvíz, ill. magas vízszintnél több ezer tonna műtrágyaértékű tápanyag kerül a Fekete-tengerbe, amelynek nagyobb része régen a kiáradásokkal termékenyítette a Magyar Alföldet (OLÁH 2002b).

Ennél meggyőzőbb bizonyítékot alig találhatunk arra, hogy ha egy törpe kisebbség kisajátítja a természeti környezetet, akkor nemcsak az emberi közösség az egyéntől a nemzetig kerül veszélyes állapotba, hanem a természeti környezet is súlyosan károsodik.

Persze a **jobbágyterhek fokozódása** nem csak a magyar főuraknak köszönhető, hanem a Habsburg háznak is, aki a schönbrunni béke kapcsán a volt birodalmi monarchia évi költségvetésénél 12 szer nagyobb államadósságot gerjesztett. A Habsburg ház rendelettel végrehajtott devalvációjával mesterséges inflációt hozott létre új pénz bevezetésével, ami a régi pénz értékének ötödéhez vezetett.

A Kárpát-medencében az Alföld pusztásodása és a vízrendezések okozta felszíni változások és az életgazdagság látható károsodása mellett az erdélyi Mezőség is hasonló pusztulásról mutat megdöbbentő képet. Mezőségnek nevezzük az Erdélyi-medence közepén levő kopár, fátlan, dombos tájat. A XVI. és XVII. századi leírások még Erdély Aranykertjének nevezték e vidéket. Kétségtelen, hogy e táj pusztulásához nagyban hozzájárultak a krimi tatárok egészen a XVIII. század elejéig megismételt kegyetlen betörései, de ezek egyedül nem alakíthatták volna át ennyire a táj képét. A ma is kopár, suvadásos, meredek, juhokkal legeltetett löszdombok ilyen és hasonló neveket viselnek: Királyerdő, Kőröserdő, Haraszt, Sombokor, Ágaserdő, Gyertyános stb. Az egykori mezőségi halastavak világának teljes feltérképezésére már a XX. század elején Sztripszky Hiador vállalkozott, s adatait kiegészítve mintegy 70 halastóról tudunk (SZTRIPSKY 1908). Ezek a mesterséges, duzzasztott tavak nemcsak a táj vízellátását biztosították e vízszegény környezetben, hanem gazdag halállományukkal a népesség ellátását is szolgálták, és gátjaik zsilipjeinél malmokat működtettek. Fenntartásuk azonban állandó és folyamatos karbantartást, gondviselést igényelt (TONK 2000, 152).

A táj pusztulásának története máig hiányos, mert kényes kérdést érint. Például máig nem figyeltek fel Berlász Jenőnek, a Bécsi Staatsarhivban felfedezett és 1939-ben kivonatossan

ismertetett, 1768- ból származó, német nyelvű feliratára, melyben a magát meg nem nevező szerző a Bécsi Udvar figyelmezteti arra, hogy Erdély nagy veszélyben van, mert a magyar és német földesurak elkergetik a magyar és székely jobbágyaikat, és helyükre románokat telepítenek. Vannak falvak – olvashatjuk ebben –, amelyekben 40–50 évvel ezelőtt még csak magyarok laktak, de most már fele részben oláh. Ha ez a folyamat továbbra is így halad, lassanként kipusztul Erdélyből az ország tulajdonképpeni törzslakossága (BERLÁSZ 2010, 27–28).

Pontosan az történt, ami Angliában néhány évszázaddal korábban. A sokoldalúan, kertszerűen használt, halastavakkal, gyümölcsfás erdőkkel gazdag tájból a földesuraknak a tizedből nem jutott elég a meggazdagodáshoz, több profitot remélhetett a gyapjával adózó románoktól, ha azokat hívja be a magyarok helyére. A földesurak másik indítéka, melyet az emlékirat említ, az volt, hogy a magyar jobbágyok jól ismerik jogaikat, és minden túlkapás, törvénytelen zsarolás és többletadózás ellen felsőbb fórumokhoz fordulnak, amit a románok már a nyelvi nehézségek miatt sem tudnak megtenni. (Megjegyzem, Erdély a XVIII. században külön tartományként nem tartozott a Magyar Királysághoz, így itt nem voltak érvényesek a jobbágyvédő törvények sem. A földesurak e lakosságcseréjéről Wass Albert is írt. TONK 2000, 142–155.)

1848-tól jelentősen javult a volt polgári jobbágyok sorsa is, mert több földhöz jutottak, azonban a káptalani nagybirtok szorító közelsége nagymértékben akadályozta terjeszkedésüket, illetve gazdálkodásukat. Polgár további fejlődését az I. világháborúig terjedő korszakban a népesség számának nagyarányú növekedése jellemezte.

A magyar reformkorban láthatóan megkezdődött a magyar nép méltatlan megvetettségének, nemzetből való kirekesztésének felismerése, és e gondolkodás, a nemzet megosztottságának megszüntetésére való törekvést, a néphagyomány, a népköltészet értékelése és a nemzethaláltól való félelem segítette, lelkesítette. Kölcsey, Széchenyi, Arany, Petőfi és Táncsics őszinte lelkesedése azonban kevésnek bizonyult ahhoz, hogy a néphagyomány, a népköltészet értékelésénél túl ez a gondolkodás a törvénykezés, a társadalompolitika síkján is változást hozzon. Az 1848-as jobbágyfelszabadítás lényegében csak a telkes jobbágyok szabadságát adta vissza, és adott egy polgári fejlődéshez szükséges földtulajdont, az 1767-os úrbéri rendezéssel létrejött nagybirtokok cselédségének és ugyancsak a rendezés folytán nincstelenné vált egykori zsellérek sorsán nem sokat változtatott, nem adta vissza a kisajátított erdőket és réteket. Valószínűleg, hogy ez is hozzájárult a szabadságharc bukásához. Az 1867-es kiegyezés pedig nemcsak a halálraítélt Habsburg Birodalomhoz kötötte végzetesen a magyarságot, hanem megakadályozta azt is, hogy a társadalmi reformok hajtóereje a nemzeti érzés maradjon. Sőt, a nagybirtokos kisebbség Európában máshol példátlan előnyökhöz jutott, és a továbbiakban is megakadályozta a földreformot, a nép polgári felemelkedését igazságosabb társadalmi viszonyok megteremtésével. Például folytatta a nagybirtok terjeszkedését az egykori faluközösség szegényebb részének rovására, például Erdélyben az „arányosítás” és tagosítás végrehajtásával 1871-ben.

Az arányosítás elvi alapja kísértetiesen hasonló volt az 1767-es úrbéri rendezéshez: a közösen használt havasi legelőket és erdőket úgy osztották fel, hogy minden birtokos a völgyekben levő földek és rétek arányában részesült a havasokból. Akinek több szántója volt lenni, az többet kapott a havasból, akinek kevés, az alig néhány ölet, azt is a havas legtávolabbi, legrosszabb részén. Az arányosítás ismertetését nem találjuk meg az összefoglaló történeti kézikönyvekben, vagy szinte érthetlenné eltorzítva.

A kérdésről egy sepsiszentgyörgyi tanár írt 1903-ban egy megdöbbenő könyvecskét A székely kivándorlás címmel. A lényege röviden: „...a székelyföldi havasok és az ott lévő, nem egyesek által létesített s nem magánbirtok számba menő legelők mindig az egész székely nemzet közös birtokát képezték, a községek csak kezelői, gondozói lévén a határukba eső havasi erdőségeknél és legelőknél. A község minden székely birtokosa – és más, mint székely, nem is lehetett birtokos – szabadon használhatta a közös erdőt és legelőt, tekintet nélkül arra, hogy mennyi szántója vagy kaszálója van. Mindenki hordott az erdőből annyi fát, amennyit tetszett, legeltetett annyi marhát, amennyit tudott, élvezhette az erdő gyümölcseit, amint jólesett. A legszegényebbeknek is az erdő- és legelőbirtok legvégső szükségben mentsvára lehetett, hordott onnan magának tűzi- és épületfát, amennyit kellett, font az erdő vesszejéből seprűt, készített fájából lécet, deszkát, létrát, mindennemű faedényt, boronát, ekét stb., és ezeknek árából éldegélt. A család gyöngébb tagjai epret, málnát, kokozját (áfonyát), szedret, vackort, vadalmát, fenyőmagot, gombát szedegettek, vagy szurkot gyűjtögettek, és ekként maguk részéről hozzájárulhattak a család fenntartásához. Ettől most mind elesnek... a birtoktalanokat és kisbirtokosokat, aminőkből áll a székely nemzet zöme, megfosztja bár csekély, de biztos jövedelmi forrásától. A kisbirtokos az őreá eső havas- vagy legelőrészt rendesen ki sem tudja használni, de gyakran megesik, hogy arányrészéhez hozzá sem képes férni. A székely köznép arra a meggyőződésre kezd ébredni, hogy az egész tagosítást és arányosítást az ő vesztére találták ki...” Az arányosítással és tagosítás végrehajtásával keletkezett mérnöki költségeket egyenlő arányban osztották el, ugyanannyit fizetett az aki néhány ölnyi erdőrészt kapott, mint az, aki több száz holdat (SIMÓN 1903, 66–67).

Az „arányosítás” következményei is kísértetiesen hasonlítanak az 1767-es úrbéri rendezés hatásához. Az „előföldből” való kismimizés százezreknek változtatta meg kényszerűen az életét, és lett a kivándorlás vagy a születéskorlátozás, az egykézés legfőbb oka. A Székelyföld katolikus részén, Csíkban és Háromszékben az eladósodott székely kisember a kivándorlást választotta. Amikor a hitelező magyar bankok elárverezték házákat, ugyan hová mehetett volna új életet kezdeni? Romániában tárt karokkal várták a szorgalmas, ügyes székely bevándorlókat. A XIX. és XX. század fordulóján mintegy 250 000 székely kivándorló élt Romániában, nem számolva a lassan elrománosodó, korábbi, a XVIII. század közepétől kivándoroltakat és utódaikat. Az arányosítási törvény meghozatala utáni évben alapította meg az erdélyi és bukaresti román hazafias értelmiség az Albina Bankot, mely minden románnak, aki Erdélyben magyar ingatlant kívánt vásárolni, kamatmentes kölcsönt adott. Az Albina következő 40 évben Erdélyben 152 fiókot nyitott, évenként átlag 20 000 holdat vásárolva össze a hitelüket fizetni nem tudó magyaroktól (ANDRÁSFALVY 2004, 132–136, MÁLNÁSI, 1959, 129). A XVIII. század közepén felerősödő székely kivándorlás kérdésével

meglepően nem foglalkozik történetírásunk, sőt, mintha tudatosan elhallgatná, ezért nem csodálkozhatunk azon, hogy történelmi tudatunkból is hiányzik.

A nagybirtokot támogató politika Trianon után is pusztította a magyar nemzetet. Elsősorban azzal, hogy a szomszéd államok, Ausztria kivételével, azonnal földbirtokreformot hajtottak végre a Magyarországból a Trianoni Békediktátum után nekik juttatott területen. A mintegy 7 millió kh felosztott magyar nagybirtok földjéből nem annak volt cselédei és más, ott lakó magyarok részesültek, hanem a győztesek. Például a Jugoszláviának jutott Bácskában dobrovoljacok, vagyis az első világháborúban a Monarchia ellen harcoló, belső szerbiai vitézek, a magyar határ mentén kapták meg kisbirtokaikat, számos új települést hozva létre az egykori földesúri majorok, puszták helyén eleven falat képezve Magyarországgal szemben. A Bácskában ezzel kerültek az eddig többséget alkotó magyarok kisebbségbe. A románok Erdélyben 1,6 millió kh magyar nagybirtokot osztottak fel. „Mi az agrárreformot Erdély visszazárománosítására szántuk” – vallotta be Goga Octavián, román költő és politikus. Csehszlovákiában átlag 16 kh-as kisüzemeket hoztak létre a magyar nagybirtokok területén, magyarok csak elvétve kaptak földet. Mindenhol átvették a régi magyar földadórendszert, mert ennek segítségével a szétosztott magyar nagybirtok új cseh, szlovák, szerb, román kiskgazdái ugyanazon csekély földadó töredéket fizették, amelyet a régi nagybirtokos fizetett, ellenben az ottmaradt magyar kiskgazda továbbra is a többet (HORVÁTH 2002, 126–130, MÁLNÁSI 1959, 152). Mind a szlovákokhoz került Felvidéken, mind a Jugoszláviába került déli végeken, mind Erdélyben több olyan kisebb magyar népcsoport is volt, ahol lényegében az 1767-es úrbéri rendezés következtében születéskorlátozásba kezdtek, s ez is hozzájárult az elszakított területek magyarságának gyors fogyásához napjainkig.

Tudatosítanunk kellene, és az iskolai történelemoktatásban kellene tanítanunk azt, hogy a magyar népben és szellemi vezetőinek legjobbjában sohasem aludt ki egy igazságosabb földbirtok-megosztásba vetett remény. A XIX. század végén bontakozott ki ennek „népi mozgalma” a Viharsarok megvetett parasztságában. Valószínű a Magyarországon is XIII. Leo pápa Rerum novarum kezdetű enciklikájának hatására, 1891-ben, fehér templomi zászlók alatt tüntetnek Orosházán. Ezt csendőrrohammal verték szét ugyanúgy, mint három évvel később Hódmezővásárhelyen.

1906-ban 400 helyen létesült földmunkásszövetség, de vezetőit, közel 5000 embert ítéltetett el Andrássy belügyminiszter.

1907-ben indult meg a magyar keresztényszocialista mozgalom, de miután a Katolikus Népszövetség szembehelyezkedett a földreformmal, nem lett belőle a nyugat-európai kereszténydemokrata pártokhoz hasonló, politikát és társadalmat átformáló erő. Prohászka Ottokár magára maradt az egyházi vezetésben, és csak később, halála után bontakoztak ki a magyar egyházak ifjúsági, elsősorban a vidék vallási, társadalmi és gazdasági-birtokpolitikai reformmozgalmai (MÁLNÁSI 1959, 128).

Az első világháború után, a Szovjetunió világforradalmi propagandájának ellensúlyozására, a magyar kormány 1920-ban megszavaztatja ugyancsak földreformtörvényét. Végrehajtása

során 940 000 holdat osztottak ki 410 000 igénylő között. Az új törpebirtokosok elviselhetetlen összegű váltsága, a munkaállatok, mezőgazdasági eszközök hiánya és tőkenélküliségük okán életképtelen kisüzemek csak elkésztő példát jelentettek további földreformkísérletektől való kiábrándításra. Ez a földreform a nagybirtok területi arányszámát csak 6%-kal változtatta meg, 36%-ról 30%-ra. Újabb, átfogó, az egész országot érintő földbirtokreformokra ezután már nem került sor 1945-ig. Nagyatádi Szabó István, a földreformot sürgető somogyi gazda Bethlen Istvántól való elpártolása után kilenc nappal meghalt, és Gaál Gaszton állt az agrárreformerek élére, és kormányképes pártot szervezett híveiből. Hat héttel azután, hogy bejelentette az országgyűlésben pártja programját, ő is meghalt. Így lényegében két párt, mozgalom maradt csak, és hirdetett radikális földreformot Magyarországon: a nemzeti-szocialista és a marxista, nemzetközi alapon álló kommunista párt. Sok elkésztett nincstelen ezekkel kereste a kapcsolatot, vagy lett hívévé. (Aki mindkét pártot kipróbálták, azokat nem kell mind elvtelenséggel megítélnünk, hiszen ebben a kérdésben azonosan agitálták őket.

Az igazságos földbirtokviszonyokért legjobbjaink: Prohászka, Kodály Zoltán, Mindszenty, a népi írók és a magyar egyházak ifjúsági szervezetei küzdöttek a két háború közt, mert ezt tartották a századok óta hiányzó műveltségbeli és érzelmi nemzeti egység megvalósítása feltételének. „Nyugat nemzetei az új kor folyamán a parasztságot is magukba fogadták – úgyhogy náluk csak osztályok vannak, de nincs a nemzet alatt egy kitaszított emberiség. Keleten parasztság és művelt nemzet nemcsak egymás alatt él – (hanem) két külön világban s kultúrában. Nyugaton nincs nép, ahogy Keleten. Keleten pedig nincs igazi nemzet. E végzetben gazdagság is rejlik. Mint a föld mélyében letiport őserdőben a kőszén: úgy őrződött meg e szomorú és gyönyörű paraszt-atlantiszokban a prehisztória melege. Kultúrában: ez óriási tartalék s jövő. Keleten „van miből”, csak föl kell fakasztani és kiaknázni, amit zenében, népköltészetben, gondolkozásban: ezek a lelki önkormányzatok megőriztek. Politikában azonban iszonyú boldogtalanság. E tétova műveltekből és kitagadott parasztokból álló félnemzetek” – így látja ezt Németh László 1940-ben. Kodály Zoltán ugyanezt a kérdést fogalmazta meg több ízben is: „A magyar kultúra örök harc a hagyomány (népi kultúra) és a nyugati (európai, iskolai) kultúra között. Béke csak úgy lehet, ha a népkultúra nő fel magas kultúrává saját törvényei szerint, Európától csak azt veszi át, ami erre kell, s ezt is szervesen magába olvasztja. Elérhetjük-e? Janusz arcunk lehet-e valaha egyakarató, magával egyes lélek arca? Egyik kezünket még a nogáj– tatár, votják, cseremiszt fogja, a másikat Bach és Palestrina. Össze tudjuk-e fogni e távoli világokat? Tudunk-e Európa és Ázsia kultúrája közt nem ide-oda hányódó komp lenni, hanem híd s talán mindkettővel összekötő szárazföld? Feladatunk elég volna újabb ezer évre!... Hogy a nemzet lehajol a néphez, igyekszik megérteni és felemelni, nem pusztán irodalmi vagy zenei jelentőségű dolog. Életbevágó fontosságú és hosszan tartó történeti folyamat fordulópontja ez. A regeneráló folyamaté, mely lassan még akkor indult el a nemzetben, amikor a török háborúk után szinte végelgyengülésben, aléltan feküdt, mely még ma is tart. Öntudatlan célja: a homogén nemzet, melynek minden egyes tagja a közös életcél tudatában végzi a rá eső feladatot. Olyan ideál ez, melyért a nyugati, nálunk sokkal egységesebb nemzetek is időnként újra meg újra küzdeni kénytelenek” (NÉMETH 1992, 1275, KODÁLY 1939, 4, 17, u.ö 1977, 13). Igen, a „homogén nemzet”, mely nem zárja ki a nemzetből azt kultúrájával, kenyerével, fiai

vérével fenntartó, de földjétől, méltóságától megfosztott népét. Egységes nemzet, melyben annak minden egyes tagja a közös életcél tudatában végzi a rá eső feladatot. Ezért küzd az egymással nagy hasonlóságot mutató KALOT (Katolikus Agrárfiújsági Legényegyletek Országos Titkársága), a KIE (Keresztyén Ifjúsági Egyesületek), a regőscserkészek, a Gyöngyösbokréta-mozgalom. Mindegyik lényegében a parasztság, a magyar nép erkölcsi, műveltségi és gazdasági felemelkedésén munkálkodott a krisztusi evangélium alapján. Ugyanakkor a népi hagyományoktól már elszakadt, polgári, városi, európai műveltségben felnövő ifjúsággal akarták megismertetni egy világviszonylatban is kiemelkedő gazdagságú, hagyományos magyar népi műveltséget a falusi és városi népfőiskolák, az Éneklő Ifjúság s az ehhez kapcsolódó, hasonló szervezetek és mozgalmak segítségével. Én úgy látom ma – és ebben nem hiszem, hogy egyedül vagyok –, hogy ez a szép és az ifjúságot megfogó eszmei erjedés egy-két évtized alatt elérte volna célját: megújította és egységbe fogta volna végre a népet és nemzetet. Közbejött azonban a második világháború s annak végén a szovjet megszállás, mely éppen a földreform gyors végrehajtásával kívánta megnyerni a tömegeket. Nem kétséges, hogy a megszállókkal együttműködő hatalom ezt már úgy rendezte, hogy a „kollektivizálást” előkészítse. Ennek ellenére 1945 és 1949 között a magyar mezőgazdaság hihetetlen gyorsan kiheverte a háború pusztításait, és felderengett egy biztató jövő. A közös gazdaságok brutális szervezése a magyar parasztság megalázásával és megtörésével Werbőczy kitagadó törvényénél is súlyosabb csapást jelentett, melyet csak betetőzött a ránk erőltetett kárpótlás.

A világháborúk Polgár nagyközség népének is mérhetetlenül sok kárt és szenvedést okoztak. Változott a társadalmi rétegződés, **növekedtek a vagyoni különbségek. Megnőtt a földet követelő, valamint az alkalmi munkákból élő cselédek és szegényparasztok száma.** Sorsukon az 1945 augusztusában végrehajtott földosztás változtatott jelentős mértékben. Ekkor a keresőképes lakosság 75 %-a foglalkozott földműveléssel. A földosztással sorsdöntő változások kezdődtek meg mind a gazdasági élet, mint pedig a helyi közigazgatás átszervezése terén.

A település képviselő- testülete 1949 márciusában hozta meg a Polgár villamosításáról szóló határozatát, 1952-től pedig megkezdődött a termelőszövetkezetek, majd a gépállomás szervezése is. 1947. január 1-jével önálló nagyközség alakult Újszentmargita és önálló kisközség Újtikos néven. Változott Polgárnak a megyén belüli hovatartozása is, ugyanis 1949. december 14-én, a Magyar Népköztársaság Minisztertanácsának 4.343. számú rendelete Polgárt Szabolcs vármegyétől Hajdú-Bihar megyéhez csatolta át.

1950-ben Polgár község székhellyel új járást szerveztek, melyhez Egyek, Görbeháza, Polgár, Tiszacsege, Újszentmargita nagyközségek, valamint az újtikosi körjegyzőség községei tartoztak. A Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 1016/1969. (IV. 29.) számú határozata, Polgár községet nagyközséggé, ennek megfelelően a tanácsát pedig nagyközségi tanácsná nyilvánította 1970. január 1-jei hatállyal. A 17/1970. számú, a Népköztársaság Elnöki Tanácsa által kiadott rendelet megszüntette Hajdú-Bihar megye polgári járását. Ezzel egyidejűleg valamennyi községet - így Polgár nagyközséget is - a debreceni járáshoz csatolta.

A járáások megszüntetése után Polgár - Újtikos - Tiszagyulaháza községek közös tanácsú nagyközséggé szerveződtek. Ez a közigazgatási forma jónak és időtállóknak bizonyult, egészen 1991-ig. 1991. január 1-jei hatállyal Újtikos és Tiszagyulaháza önállósult és ettől az időponttól mindkét volt társközség önálló önkormányzattal rendelkezik. 1992-ben pedig Folyás is önálló község lett.

A polgári nép kollektív tudatában mindig erősen élt a mezővárosi, a hajdúvárosi, valamint a járásszékhelyi múlt, az autonómiára, a helyi, térségi vezető szerepre való törekvés. Történelmi folytonosságból következőnek, megszenvedett és megérdemelt szerzett jognak tekintették és tekintik gazdasági-közigazgatási irányító szerepük, városi keretek közötti továbbélését. Ezért pályáztak az újbóli várossá nyilvánításra. Ez a pályázat elérte célját, ugyanis a Köztársaság Elnöke 196/1992. (XII. 18.) KE. számú határozatával Polgár nagyközségnek 1993. január 1-jei hatállyal a városi címet adományozta. Ezzel az itt élő lakosság régi vágya teljesült.

Ma, az Európai Unió elképzelésének megfelelően az ország földjét az olcsó, mezőgazdasági nyersanyag előállítására jelölték ki, és az erre legalkalmasabb gépesített nagybirtokok történelmünk során sohasem tapasztalt aránya csak a hasonló szerepre kijelölt volt gyarmatokon jött létre, miközben az Uniót alapító régebbi és gazdagabb, szerencsésebb sorsú tagállamok szigorúan védik családi gazdaságaikat.

Választanunk kell, mire való a föld? Profitot, nyereséget hozó tőke vagy életet jelentő alap. A nagyüzem mintája a tökéletesen gépesített amerikai vállalkozó, aki a legkevesebb befektetéssel, a legkevesebb élőlommunkával jut nagy jövedelemhez. Igaz, gazdasági számítások szerint 14 tonna olajból állít elő egy tonna marhahúst. A gépek jelentősen szennyeznek a levegőt, a nehéz gépek tönkretesznek a talajszerkezetet, a műtrágyák és növényvédőszernek beláthatatlan egészségkárosodást okoznak, miközben a nagy táblák monokultúrái megnövelik a víz és szél talajerózióját, elsodródását. Szerves trágyázás alig történik, és a számítások szerint ma területegységenként csak egynegyedét tartja el annak a lakosságnak, mely ugyanazon a területén megélne családi gazdaságokban. Magyarország termékeny, de sérülékeny földjén egyedülálló minőség teremhet, ha visszatérünk a természettel való együttműködés évszázadok alatt kialakított módozataihoz, az ártéri gazdálkodás különféle formáihoz.

Az árterületek vízmentesítése annak idején a nagybirtokosok gabonatermelésének érdekében történt. Okos, hagyományos módszerekkel ötszörös vagy akár tízszeres értéket lehetne termelni a visszaállított ártérben a sokoldalúan gazdálkodó családi kisüzemekkel. A régebbi, felszámolt vízgazdálkodás megőrizne évenként több ezer tonna műtrágyaértékű humuszt is, amely most a Fekete-tengerben vész el. De legfőképpen a családi gazdaság megőrizné az ország életgazdagságát (biodiverzitását) és magyar nemzet életét is.

A történelmi példák figyelmeztetnek írja Andrásfalvy Bertalan !! A döntéshozók kezében van a nemzet jövője. Mintegy 500 év után végre nemzetté válhatunk, vagy aláírják népünk és

földünk halálos ítéletét azáltal, hogy elfogadjuk a nekünk szánt cselédszerepet, a nagybirtokot a családi gazdaságokkal szemben.

1.7.3.1.2. Értékeink, küldetésünk

Polgár újkori történetében mindig megfogalmazásra került, hogy egy élhető kisvárost szeretnénk építeni. Ehhez nagyon fontos a történelmi korszakok értő áttanulmányozása, és ennek során érdemes átértékelni bizonyos történelmi eseményeket abban a sajátos tisztesség és emberség alapú megközelítésben, amely népünk sajátja. A történelmet integrált megközelítésben kell vizsgálni, keresni a helyünket a világtörténelem sodrában, és ekkor a helyi események ok és okozati összefüggései is egészen más értékelést nyernek. Napjainkban is tanulságos, ha a Habsburg birodalmi monarchia történelmével együtt szemléljük a történelmi pénzügy-, a közigazdaságtan-, a jogrend-, és a helyi közösségek helyzetét.

A mai időket ismerjük, azonban a történelmi megközelítésű helyzetértékelés éppen arra való, hogy megértsük a történelmi összefüggéseket, és felismerjük azokat a folyamatokat, amelyek sajátos következményként többször is a város elnéptelenedéséhez vezettek. Megállapíthatjuk, hogy a történelem ismétli önmagát. A Hortobágyi Puszták kialakulásának a története szorosan összeforrt Polgár történelmével, csupán abban a szerencsés körülményben különbözik, hogy Polgár képes volt az elnéptelenedések után a feltámadásra, míg a Hortobágyon ma csupán a Föld mélye, és a helységnevek őrzik a régi kultúrák emlékét.

Polgár város címerében együttesen jelenik meg az egyház, mint a jövőbe az Isteni igazságba vetett hit, és a tisztesség és emberség eredménye és a madár, mint a gondolkodás, megújulás, újjáéledés jelképei. Együttesen a remény és az optimizmus jelképei ezek, és ezek a jelképek visszahatnak a mindennapjainkban folyamatosan íródó történelmünkre.

Magyarország '90-es évek utáni évtizedein sokat fognak vitatkozni a történészek. Azonban városunk esetében ezeket az évtizedeket a lassú, fokozatos fejlődés határozta meg, míg mára valóban az élhetőbb kisváros útjára lépett Polgár. Évről-évre látványosan fejlődik, új közszolgáltatások elérésével, élhető környezet megteremtésével, de megőrizve értékeit. „A történelmet a győztesek írják” mondta Bonaparte Napóleon elbizakodottan a győzelmei idején, azonban ne feledjük, hogy elbukott Waterloo-nál. Sokkal helyesebb, ha úgy gondolkodunk, hogy a történelmet mi magunk írjuk, és nem szavakkal, hanem a tetteinkkel: „Mi városunk mi jövőnk” azaz a jövőnköt mi magunk építjük és ma.

Városháza és Művelődési Ház

A település megmaradásához szükséges identitáshoz fontos annak közismertté tétele, hogy a Polgáron élő ősünk hogyan állták meg a helyüket, hogyan őrizték meg tisztességüket és emberségüket az országos-, valamint a világtörténelem sodrában. Ez a lokális identitás „aprópénzre is váltható”, hiszen helyi turisztikai jellegzetességeket generál, és ebben az úttörő munkában olyan sajátos arculat formálódhat, amely turisztikai értelemben is „jó üzlet” lehet.

Polgár város történelme szervesen függ össze a ma még létező környező településekkel, Folyással, Tiszagyulaházával, Újtikossal, Újszentmargittával, de történelme során számtalan olyan elpusztult településsel, amelynek a nevét sem ismerjük. „Az egri káptalan folyási gazdaságának igazgatója 1916-ban elmondta, hogy a szájhagyomány alapján ismert területek, régi domb, - amely már csak a szántás idején észlelhető – utal a régi település kápolnája, vagy temploma helyére, mellyel bizonyítható, hogy a leletek valóban lakott településről, vagy településekről valók” (Polgár története 1974. Szerkesztette Bencsik János)

A helyi identitás-tudat formálásában kiemelt szerepet kell, hogy kapjon a tágabban értelmezett környezet, a várostérség együttes értékeinek, néprajzi értékeknek a helyi közösségek történelmi élet- és munkakörülményeinek a tájjal és a történelemmel, azok „viharaival” való kapcsolatának becsülete. A városi és várostérségi érték, a tisztesség és az emberség értékeinek kiemelése, néprajzi értékként való bemutatása reális alapot ad a helyi identitás további erősítéséhez.

A történelem ma is „működő” tárgyi emléke a Barankovics téren lévő Római Katolikus Templom. A Hild József tervei alapján, késő klasszicista stílusban 1856-ban épült templom joggal adhat okot a büszkeségre. A templom freskóit Kákonyi Asztrik készítette 1970-ben. A templomkertben Somogyi Sándor - 1925-ben avatott- első világháborús emlékműve látható.

Országos műemlék Nagyboldogasszony-templom

A település legrégebbi építménye a központban található dombon álló, barokk stílusú Kálvária kápolna, melyet az 1769-es pusztító járvány után emeltek. A kálvária domb többi együttesét képezi a 12 stáció és a Golgota három keresztje.

Országos műemlék: Kálvária domb.

Polgár, az eddig feltárt és múzeumokban látható, gazdag régészeti leletek tanúbizonysága alapján, igen régi település, amely már az őskortól kezdve, folyamatosan lakott hely. Ennek emlékét őrzi az Archeopark, amely a város határában épült, és az autópálya építése során feltárt emlékeket mutatja be. Azonban a tárgyi valóság, vagy annak romjai a tárgygyal való összefüggések ismerete nélkül semmit sem ér, hiszen nem válik valódi élménnyé.

M3 Archeopark

Az integrált történelemszemlélet kialakítására való törekvés egy olyan új kezdeményezés, amelyre az Archeopark kiváló alkalmakat kínál. Az Archeopark turisztikai építészeti attrakciója szervesen integrált építészeti szemléletet tükröz. A turisztikai attrakció akkor lesz igazán sikeres, ha a tárgyiasult és szervesen integrált tartalmat, az építészeti értékének megfelelő programokkal meg tudja tölteni egy olyan üzemeltető, aki integrált megközelítésű történelemszemlélettel rendelkezik.

Ma a Hortobágy Puszta turisztikai attrakciónak számít, pedig inkább szégyellnünk kellene saját ostobaságunk jelképét. prof.Dr.Andrásfalvy Bertalan szerint „olyan a Hortobágy mutogatása, mintha a félkarú törpét mutogatnák a cirkuszban”. Valóban, aki ismeri és integrált megközelítésben szemléli a magyar történelmet, könnyen rátalál a magyar főurak kapzsiságainak nyomaira akár Erdély elvesztésének történetét, vagy a hortobágyi tájseb kialakulásának történetét szemléljük. Ostobán lehetne a románokat, oláhokat, a Habsburg házat stb..stb hibáztatni, de be kell látnunk, hogy nem mentek volna semmire a magyar főuraink közreműködése nélkül. Most, amikor szinte a semmiből kialakulni látszik egy új arisztokrácia, éppen most van ideje annak, hogy nemzeti emlékhely létrehozásával emlékezzen meg Polgár az őt ért gyalázatokról, és a környezetében elpusztult településekről, amelyeket elsősorban nem a háborúban pusztultak el, hanem azoknak a magyar főuraknak a kapzsisága, akik saját nemzetük érdekeinél fontosabbnak tartották a saját egyéni profitjukat. Ma a várostárságban, és országos viszonylatban egyaránt újra tanúi vagyunk az elvándorlásnak.

Polgár városa történelmével bizonyította életképességét. A lokálpatrióta szellem erősödése, a helyi indentitás jogos történelmi alapja a tisztesség és az emberség. Polgár egész történelmét, hajdúvárosi múltját, áthatja a tisztességtelenség és az embertelenség elleni küzdelem. Nem csak a helyi indentitás szempontjából fontos, hanem az országos történelemszemlélet formáláshoz is hozzájárulhat egy történelmi emlékhely építése.

A tisztesség és emberség emlékműve valójában egy kert lehet, amit ápolni és gondozni kell. Ebben a kertben lehet elhelyezni az elhalt hortobágyi települések emlékoszlopait, és az emlékoszlopokra felírni azokat az eseményeket, amelyek a településekkel törtétek, megtörténtek. Ma sokan cionista bankhatalmat, világuralmi háttérhatalmat, szabadkőműves mozgalmat, nemzetiségeket hibáztatnak a kialakult bajokért. Pedig a baj forrása itthon, az országhatárokon belül keresendő, és magunkban. Ez a történelmi nemzeti emlékhely erről szólhatna, hogy bizony a botnak két vége van. „A bölcs, ha önnön hibájára lel, mint ha kincset találna úgy fogadja azt” (hindi közmondás) Fel kell tárni saját hibáinkat annak érdekében, hogy a jövőben azokat elkerüljük. Meg kell keresni, fel kell tárni azokat a meglévő és még el nem kótyavetyélt, erőforrásokat amelyek méltányos elosztás mellett felhasználhatók a helyben lakók anyagi-pénzügyi depriváltságának javítása érdekében.

Az elvándorlás sajnos nem egyedi jelenség, és nem csak Polgár városra jellemző. Azonban Polgár városa tenni akar az elvándorlás ellen, mert ezt kívánják meg történelmi hagyományai.

1.7.3.1.3. A város címere

Polgár 1750-es pecsétjéből készült el a rendszerváltás utáni években, 1992-ben a város címere. A címer: ezüst alapszínű, csücsköstalpú pajzsban elhelyezve, a pajzs alsó harmadában lévő zöld mezőn heraldikailag jobbra lévő barna színű katolikus templom áll, mely a népi építészet jegyeit viseli. Tornyán alul ajtó, felette két ablak található. A templomtoronyból kissé balra a Mária- jel helyezkedik el.

Heraldikailag balra a földön állva fölszállni készülő sasmadár látható. A címergyűjteményeket lapozva, egy-egy pajzson az állatvilág szinte minden ismertebb fajtája felfedezhető. Az állatok akár az emberi alakok lehetnek egész alakosak, vagy kinövő helyzetűek. Esetenként testrészük is lehet pajzsbeli motívum, mint pl. sasszárny, oroszlánmancs, strucc toll stb. Polgár címerében a sasmadár látható. Az oroszlán mellett a sas, nemzetközileg is, a második leggyakrabban ábrázolt állatmotívum. Tehát a sas, a madarak királya, amely a terület feletti uralmat jelképezi, a mi esetünkben ez az egri káptalan uralmára utal. A 15. században alakult ki a sas stilizálásának azóta is használatos formája. A sas csőre nyitott, nyelve kiöltött, szárnya ívelten rajzolódik. Színe általában fekete, de lehet vörös, kék és zöld is. Szent János evangelistát, az egyházi ikonográfiában sasmadárral jelenítik meg. Városi címerünkben egy

másik megjelenő alak, a templom. Jelképezheti a hitet, az egyházat. Az épület általában ezüstszínű, tetőzete vörös. Abban különbözik a vár, a bástya ábrázolásától, hogy fala sima felületű és nem téglázott. Polgár város címerében a templom barna színnel körülrajzolt, a címer ezüstszínével azonosra festett épület. A címeren található harmadik jelkép a Mária-jel. Az Újszövetség a végidő két jelét ismeri: az egyik az Emberfiaé, a kereszt, amely a vég előfutára, a másik a „Napba öltözött Asszony”. Mária-jel, maga az „ Igazságosság Napja „ A Mária- jelben a Mária név betűi láthatóak, elrejtve. Ratzinger bíboros úr a „Sion leánya” című művében azt írja, hogy a Boldogságos Szent Szűz egész élete az Egyház útját jelzi. Mária a kereszt alatt a szenvedő Egyházat képviselte. Szűz Mária mennybemenetele, megdicsőülése az Egyház megdicsőülése. Más szavakkal a mennybe felvett Mária jel számunkra, a remény jele. Mi is eljuthatunk oda, ahova Mária eljutott. A Mennybe felvett Mária a győzelem és a remény jele. Reményt ad az ember számára, hogy Máriával együtt Ő is elérheti a célját. Ezzel magyarázható az, hogy az emberek mindig olyan nagy bizalommal tekintenek Máriára, és az Ő közbenjáró segítségét kérik. (Magyarországon ennek az ősi hitnek nagyon sok szép megnyilvánulása van a művészetben Pl.: A Esztergomi Bazilika főoltára. Az oltárkép a Boldogságos Szűz Mária mennybevételét ábrázolja). Valószínű, hogy az 1750-es pecséten is hasonló szerepet töltött be. Az emberek reményét fejezte és fejezi ki napjainkban is, valamint utal arra, hogy polgárt évszázadok óta mélyen hívő, katolikus emberek lakják.

1.7.3.1.4. Vallási közösségek, hitélet

1.7.3.1.4.1. Római katolikus gyülekezet Polgári Nagyboldogasszony egyházközség

A település nevét először az 1220 körül készült Várad Regestrum említi. Az 1332/37. évi pápai tizedjegyzékben Polkar névalakban fordul elő és ekkor már bizonyíthatóan, mint templomos hely szerepel. Az 1699-ben készült templomösszeírás szerint polgáron a reformátusok kezében van egy nagyobb méretű kőtemplom. 1723-ra a református lakosság szinte teljesen elköltözött. 1733 körül elkezdték az új templom építésére való előkészületeket.

A templom felszentelésére 1748-ban került sor. A hívek az 1738/40. évi pestis idején tett fogadalmukat teljesítve a temető közepén Mária- kápolnát építettek 1768-ban. Ez a templom 1848 körül már szűkösnek bizonyult, a boltozata és tornya meggyöngült, ezért lebontották, s új, impozánsabb templom építésébe fogtak Hild József tervei alapján. A ma álló templomot 1858 augusztus 15-én szentelte fel Bartakovics érsek a Nagyboldogasszony tiszteletére. 1945-ben a Homlokzati hegyessisakos torony és Kovács MihálynakMária mennybevételét ábrázoló oltárképe elpusztult. A helyreállítást azonnal megkezdték és 1947-re újra használhatóvá tették, de teljes felújítása csak 1958-ra fejeződött be. Az 1873. évi kolera járvány megszűnésének emlékére a hívek fogadalmi Kálváriát emeltek a régi temető helyén. Filiák: Görbeháza, Tiszagyulaháza, Újtikos

1.7.3.1.4.2. Református gyülekezet Polgári Református Egyházközség

A jelenlegi református templom a 19. században magtárnak épült, vályogból. Fleischer földbirtokos ajándékozta a református gyülekezetnek 1880-ban imaháznak, a nyugati homlokzata elé 1890-ben épült a 15 m-es torony. Az 5 x 11 m-es templombelsőben 50 ülőhely van. Néhány éve készítették a gyülekezet új úrasztalai terítőket, 2 éve a megrepedt nagyobbik harang helyett új harangot öntetett, az elmúlt évben pedig a tetőhéjazat felújítása történt meg. A missziói gyülekezet 120 tagú és 3 szórványgyülekezet tartozik hozzá, Görbeháza, Tiszagyulaháza és Folyás. Az egyházközség célul tűzte ki templomának külső felújítását.

Református templom

1.7.3.1.5. Közművelődés

Polgáron a közművelődéssel kapcsolatos feladatokat az Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár látja el

A Művelődési Központ alaptevékenysége: a település környezeti, szellemi művészeti értékeinek, hagyományainak feltárása, megismerése, a helyi művelődési szokások gondozása, ezen belül az állandó helytörténeti kiállítási anyag állagának megóvása, restaurálása, látogatásának biztosítása.

A szabadidő kulturális célú eltöltéséhez a feltételek biztosítása, a helyi ismeretterjesztő, amatőr, alkotó művelődő közösségek tevékenységének támogatása. A városi rendezvények szervezése és lebonyolítása. Gyakorlatilag az évben nincs olyan hét, amelyen ne lenne valamilyen városi rendezvény. Az intézmény maximális kihasználtsággal működik.

A könyvtár alaptevékenysége: a gyűjtemény és a szolgáltatások helyi igényeknek megfelelő alakítása, folyamatos fejlesztése, dokumentumainak feltárása, megőrzése, gondozása.

Az intézmény alaptevékenységei:

- 016080 Kiemelt állami és önkormányzati rendezvények
- 041233 Hosszabb időtartamú közfoglalkoztatás
- 082030 Művészeti tevékenységek (kivéve: színház)
- 082042 Könyvtári állomány gyarapítása, nyilvántartása
- 082044 Könyvtári szolgáltatások
- 082093 Közművelődés – egész életre kiterjedő tanulás, amatőr művészetek
- 082091 Közművelődés – közösségi és társadalmi részvétel fejlesztése

A művelődési házban időszakosan MOZI is üzemel. Az elmúlt évben a mozifilmek vetítése céljából felvett kapcsolatok segítségével lehetőség nyílt arra, hogy Polgáron premierfilmeket láthassanak a nézők. Az eddigi tapasztalatok azt mutatják, hogy jól működik a rendszer. Többször történt szervezett vetítés, óvodáskorú és általános iskolás diákoknak. Így a hátrányos helyzetű gyerekeknek is lehetősége van eljutni moziba. Azért, hogy még jobb legyen a hangulat a mozinézés közben, a Polgári Csemete Szociális Szövetkezet pattogatott kukoricát és kólát kínál az előcsarnokban.

A művelődési ház kimondottan jó a kapcsolatot ápol a város más intézményeivel. A városgondnokság dolgozóival együtt bonyolítja le a rendezvények technikai szervezését. Az oktatási intézményeknek is több előadást, kiállítást ajánl, szervez. Jó a kapcsolat a civil szervezetekkel, Vöröskereszttel, Polgárőr Egyesülettel, Önkéntes Tűzoltó Egyesülettel, a „Baba-mama” Klubbal, védőnői szolgálattal, a nevelőszülőkkel, a Polgári Roma Nemzetiségi Önkormányzattal, a Nyugdíjas klubokkal, és az egyházakkal.

Ezeknek a szervezeteknek támogatja rendezvényeit, hiszen ezek a programok mindegyike a város kulturális és közéleti tevékenységének jó hírnevét növelik. A művelődési ház sok segítséget kap a helyi vállalkozóktól is. A polgári lakosság elismerő visszajelzései pedig azt mutatják, rendezvények a város polgárainak megelégedésére szolgálnak.

1.7.3.1.6. Városi rendezvények

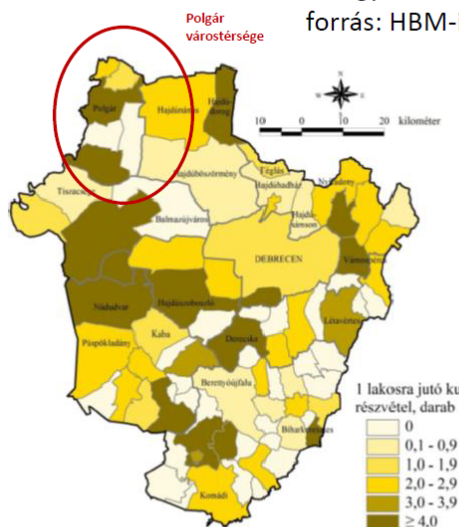
2014. évben a városi rendezvénytervre a képviselő-testület 7.782.000.- Ft-ot hagyott jóvá, Figyelembe véve a kulturális rendezvények területén is évről-évre növekedő költségeket a 2015. évi rendezvények költségigénye 8.366.000.- Ft-ban került meghatározásra, ez 584.000.- Ft-al magasabb az előző évtől.

Az elmúlt évek kulturális rendezvényeinek népszerű látogatottsága is azt bizonyítja, hogy a lakosság egyre jobban igényli a jól megszervezett programokat. Ünnepeink és hagyományaink megőrzése érdekében a továbbiakban is fontos szerepet töltenek be az értékhordozó kulturális és közösségi rendezvényeink.

1.7.3.1.7. Önművelési hajlandóság polgáron és a várostérségben

Kulturális aktivitás

Az egy lakosra jutó kulturális rendezvényeken való részvétel
forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

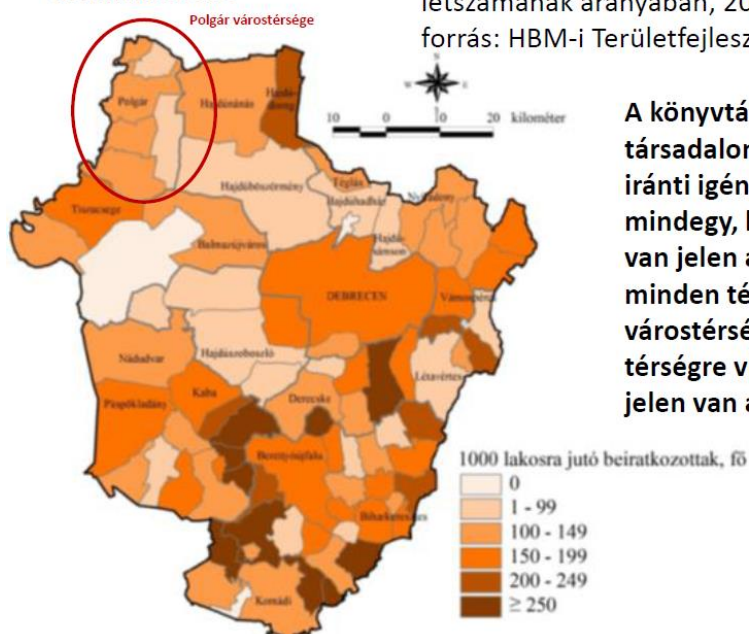

A helyi rendezvények gyakorisága és a lakosság érdeklődése nagyon fontos mutató, összefügg a helyi identitással, a lakosság, és a helyi közösségek vezetőivel való kapcsolattartás minőségével, kulturális igénytel. A lakosságszámhoz képest könyvtárba beiratkozott olvasók, vagy a kulturális rendezvényeken részt vevők száma kisebb településeken is kiemelkedő lehet. Polgár Újszentmargita és Egyek az érdeklődés tekintetében megelőzi a megyeszékhelyt.

Közművelődés

Könyvtárba beiratkozott olvasók a lakosság létszámának arányában, 2010

forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

A könyvtárba beiratkozottak aránya a társadalom szűk rétegének önművelés iránti igényét fejezi ki. Azonban nem mindegy, hogy ez a réteg milyen arányban van jelen a társadalomban. Polgár szinte minden téren gazdaságilag elmaradott várostérségében biztató, hogy az egész térségre vizsgálva közepes erősséggel, de jelen van az önművelés igénye.

1.7.3.1.8. Civil szerveződések

1.7.3.1.8.1. Sportegyesületek

A városi sportegyesületek az elmúlt években is a legnagyobb számban nyújtottak lehetőséget a fiatalok részére a szabadidő tartalmas eltöltésére, a rendszeres sportolás biztosítására.

Az eszközöket, felszereléseket általában az egyesületek biztosítják. Ez egy lényeges, és fontos körülmény, hiszen az elosztás során nem rászorultsági alapon, hanem az egyesületi tagsággal, és a nyújtott teljesítménnyel jár együtt a közösségi tagságot jelképező felszerelés, amely különösen a gyermekek között az egyenlő esélyű, és teljesítmény alapú rangsor kialakulását segíti.

A továbbiakban is alapvető, hogy az egyesületek pályázat által minden korosztály részére megfelelő színvonalú sporteszközöket tudjanak beszerezni.

Szintén fontos szempont, hogy a sportszervezetek ne kérjenek tagdíjat az utánpótlás csapatokban szereplő gyerekek szüleitől. Ennek megvalósításához természetesen támogatások szükségesek. A gyerekeknél a rendszeres edzéseknek közösségformáló ereje van, pozitívan hat a viselkedéskultúrájuk fejlődésére.

A sportegyesületek céljaiban megfogalmazottak alapján, elsődleges feladatuknak tekintik a korosztálytól független sportolás ösztönzését, illetve a sportolás feltételeinek megteremtését. A helyi egyesületek egyrészt a rendszeres testmozgás iránti igény kialakításával mind szélesebb körben tudnak teret adni az egészséges életmódnak, másrészt erősítik a helyi lokálpatrióta szellemiséget, és ez által segítik más helyi közösségek lokálpatrióta szemléletének kialakulását.

1.7.3.1.8.1.1. Női labdarúgó szakosztály

1.7.3.1.8.1.2. Polgári Vízi Sportegyesület

1.7.3.1.8.1.3. FUKU-DO Sportegyesület

1.7.3.1.8.1.4. Polgár Város Kézilabda Sport Klub

1.7.3.1.8.1.5. Utánpótlás együttesek

1.7.3.1.8.2. Közcélú egyesületek

A szegregáció elleni küzdelemben jelentős szerepe van annak, ha a közcélú egyesületek tagjai között többen a szegregált területek lakói. Az így kialakult, a tisztesség és emberség erkölcsi alapjait közvetítő közösségekben, a sportegyesületekhez hasonló csapatépítés, a csapattagság, a közéletben betöltött sajátos szerep, a lokálpatrióta közösségi szemlélet példamutató érdem lehet mindazok számára, akik nem tagjai az egyesületnek. Az egyesület, mint közösség kiváló működése, a közösség által elért sikerek, a beválasztott tag példáján keresztül a szegregálódott közösségre nézve is visszahatóak.

Nagyon fontos szempont, hogy egy jó közösségnek tagja lenni érdem, és aktívan részt venni a közösség életében munka. Éppen ezért az ilyen közösségek anyagi és erkölcsi támogatása alapvető

1.7.3.1.8.2.1. Polgár Város Önkéntes Tűzoltó Egyesület

A Tiszaújvárosi Hivatásos Tűzoltósággal együttműködési megállapodás keretében működik az egyesület. Az elmúlt években káresemények felszámolásában tett beavatkozásokon túl, a városi rendezvények tűzoltó felügyelete, a prevenció és közös bemutatók jellemezték a tevékenységét. A szegregáció mérséklését célzó tevékenysége akkor erősíthető, ha a lokális közéletben az egyesület erőteljesen részt vesz.

Bővíti polgári tagjainak, és támogatóinak létszámát, és ennek során különlegesen kiemelt figyelmet fordít a szegregált, és a veszélyeztetett területekről érdeklődők bevonására az egyesület munkájába. Az országos hagyományőrző tűzoltó versenyen való részvétel, lépcsőfutó bajnokságon való részvétel, esetleg hasonló rendezvények szervezése erősíti a csapatszellemet, növeli az egyesület lokális jelentőségét, emeli az egyesület lokális rangját.

Az egyesület népszerűségét erősítette az Erdei óvoda részére tartott „Habparti” bemutató, vagy a Strandfürdőn a családi nap keretében a felszerelések bemutatása, a „Magyarország Szeretlek” rendezvényen tűzoltás bemutatása. Hasonló, rendezvények sorával növekedhet a taglétszám, és a pártoló tagság is megszervezhető.

1.7.3.1.8.2.2. Polgári Polgárőr Egyesület

Az egyesület tagjai a közrend és közbiztonság fenntartása, a bűncselekmények és balesetek megelőzése, a gyermek és ifjúságvédelem, valamint a környezetvédelem érdekében önkéntes munka keretében tevékenykednek. Munkájuk során a rendőrséggel együtt rendszeresen ellátták a járőrözési feladatokat, részt vettek a forgalomirányításban, a szórakozó helyiségek ellenőrzésében, a magánszemélyek igazoltatásában. Az egyesület egész évben szem előtt tartotta az iskolák előtti területek felügyeletét a közterületek értékeinek valamint tisztaságának megóvását.

Éjszakai járőrözés közben különös gondot fordítottak a kiskorú gyermekek felügyeletére, rendszeresen felhívták figyelmüket a rájuk leselkedő veszélyekre. Minden évben, igyekeznek a mezőgazdasági vállalkozók kérésének eleget tenni, ennek során az őszi időszakban rendszeresen felügyelik a határt, ezzel is megakadályozva a mezőgazdasági termények jogtalan eltulajdonítását. Ünnepségek, rendezvények biztosítására, temetőőri szolgálatra, melynek minden esetben eleget tettek.

Lakossági felkérésekre, a lakók hosszabb távolléte esetén vállalták a lakások felügyeletét.

Az egyesület tagjai az elmúlt évben több alkalommal is szolgálatot vállalt a szomszédos települések rendezvényeinek biztosításában. A szegregáció mérséklését célzó tevékenysége erősíthető, ha bővíti polgári tagjainak, és támogatóinak létszámát, és ennek során különlegesen kiemelt figyelmet fordít a szegregált, és a veszélyeztetett területekről érdeklődők bevonására az egyesület munkájába.

1.7.3.1.8.2.3. Élet Virága Egészségmegőrző Egyesület

Az egyesület az elmúlt évben is igyekezett az egészségmegőrzés, betegségmegelőzés, rehabilitációs tevékenység, egészségre nevelés, készségfejlesztés terén minél szélesebb körben ismertetni a helyi lakosságot. Az egyesület minden tavasszal megrendezi a Polgári Prevenációs Napokat, mely előadássorozaton nagy létszámú érdeklődő vesz részt, és ma már Kelet-Magyarország több településéről is érkeznek vendégek. Az előadásoknak köszönhetően a jelenlévők betekintést nyertek a gyógy-készítmények tárházába, megkóstolhatták az egészséges bio ételeket, italokat.

Tapasztalható, hogy egyre nagyobb igény van ezekre a rendezvényekre a helyi lakosság körében. Az egyesület munkája bevonható a Település-mezőgazdasági programba, hiszen a bio-élelmiszerek termelése alapvető része a programnak. A program során egyik alapvető feladat a szegregátumokban élő lakosság életkörülményeinek javítása, a minőségi házkörűli kertészkedés meghonosítása a szegregálódott területen. Ennek része az egészséges táplálkozás iránt igény felébresztése, és az igényeket részben kielégítő önellátó házkörűli kertészkedés segítése az ismeretek átadásával.

1.7.3.1.8.2.4. Polgári Lovas Hagyományőrző Egyesület

Megalakulásuk óta folyamatosan gyakorolnak, képezik a lovakat és lovasokat. Több bemutatón is részt vettek a környékbeli rendezvényeken. A hagyományőrzés a lokálpatrióta szemlélet része. Az egyesület tagjaitól elvárható viselkedés, hogy nem csupán büszkék legyenek szűkebb pátriájukra, és az általa képviselt szellemi javakra, hanem a régi értékek megőrzését, és az újabbak teremtését is igyekezzenek előmozdítani. A Polgári Lovas Hagyományőrző Egyesület 2014. évben képviselte a települést az „1849-es dicsőséges tavaszi hadjárat” emlékére megtartott tavaszi hadtúrán, a Nemzeti Vágta Borsodi Fordulóján az egyesület tagjai a felvezető huszárok között vonultak fel, és természetesen részt vettek, és vesznek a városi rendezvényeken, mely alkalomból bemutatókkal, sétakocsikázással, lovaglási lehetőséggel színesítik a városi programokat.

1.7.3.1.8.2.5. Magyar Vöröskereszt Hajdú-Bihar Megyei Szervezetének helyi szervezeti egysége

A szervezet céltudatosan alakította ki feladatait, tevékenységeit, mely által az elért eredmények leginkább az aktív tagoknak köszönhető. 2014. évben 7 alkalommal szerveztek

véradást, ahol közel 500 fő véradó vett részt. A véradások különböző helyszíneken kerültek lebonyolításra, zömmel a térségi járóbeteg szakellátóban, gimnáziumban, művelődési központban, de egyes rendezvények alkalmával kitelepüléssel véradást is szerveztek, mint pl. Május 1.-én, illetve a Vámpírok éjszakáján, mely esetben a véradás a Városgondnokság épületében került megtartásra.

Az elmúlt években több alkalommal került megszervezésre ún. irányított véradás is, mely egy-egy konkrét személy - polgári lakos – súlyos műtétjéhez kapcsolódott.

Minden évben kiemelt figyelmet fordítanak a rászoruló rétegre. A szervezet adománygyűjtése, osztása szinte rendszeresnek mondható, ez a lakosság körében igen népszerű, hisz minden alkalommal, jó minőségű, tiszta ruhaadomány kerül kiosztásra.

Egyes alkalmakra külön figyelmet fordít a szervezet, ilyen volt az elmúlt évben a gyermeknap, ahol a gyermekeknek gyűjtött adományok kerültek kiosztásra, valamint a karácsonyi adományosztás, mely alkalommal az Élelmiszerbank akciójában való részvétel során, több mint 500 kg élelmiszert gyűjtöttek a helyi supermarketben. Az összegyűjtött élelmiszer 65 család részére került kiosztásra.

A szervezet az elmúlt évben is szorosan együttműködött a nyugdíjas klubokkal, az oktatási intézményekkel, a Polgárőrséggel, a Lokálpatrióta Mozgalommal, valamint a Szociális Szolgálattal.

1.8. A település humán infrastruktúrája

Az Új Széchenyi Terv Észak-alföldi Operatív Program társfinanszírozásával valósult meg a „Városfejlesztés Polgáron I. ütem” című beruházás 998 732 059 Ft-os költségvetésből valósította meg a Városfejlesztés Polgáron I. ütem című projektjét, amelynek Polgár városközpontja teljesen megújult. Ennek keretében a Művelődési Központ és Könyvtár felújítása bővítése, a Polgármesteri Hivatal teljes felújítása, új Gazdasági Szolgáltató Ház megépítése, főtér és parkoló teljes felújítása és térfigyelő rendszer kiépítése, Római Katolikus Templom mögötti parkolók felújítása, Orosz Hősi Emlékmű és környezetének rehabilitációja valósult meg.

A fizikai megújulás mellett nagy hangsúlyt kapott a lakosság számára rendelkezésre álló közösségi szolgáltatások korszerűsítése, a civil szervezetek működési feltételeinek javítása, a közigazgatás intézményi rendszerének fejlesztése.

A köz- és humán közszolgáltatások a város és a kistérség teljes lakossága részére könnyebben elérhetővé váltak. Emellett törekvés célként megfogalmazódott a kistérségi vállalkozások és szolgáltatók bevonásával egy vonzóbb gazdasági környezet kialakítása. A beruházásnak két

konzorciumi partnere volt, a Polgár és Csege Coop Zrt, valamint a Polgár DOOR Ingatlanhasznosító Kft.

A LEADER pályázatok keretén belül került megvalósításra a buszmegálló területén a térfigyelő rendszer kiépítése, a kempingben szabadidős közösségi rendezvény épület megépítése, valamint a vizesblokkok teljes felújítása. Szintén LEADER-es pályázatból valósult meg a fürdő területén a játszópark. A közösségi épület egy fedett, de nyitott fa szerkezetű épület, mely alkalmas egyidejűleg közel 100 fő befogadására. A vizesblokk korszerűen felújított, wc-ket, zuhanyozókat és akadálymentes wc-t, valamint külső konyhát magában foglaló önálló épület, melynek sajátossága, hogy az üzemi melegvizet napkollektor állítja elő. Ezzel a beruházással összefüggésben megvalósult a belső úthálózat felújítása és az épület körüli parkosítás, valamint a külső parkoló kőzuzalékos borítása.

Az erdei óvodai programmal a hátrányos helyzetű gyerekek esélyegyenlőségének biztosítása valósult meg a „Támop. 6.1.2. Egészségünkért a polgári óvodások, szüleik és óvodapedagógusok bevonásával” című pályázatunk a hátrányos helyzetű gyermekek egészséges életmódra nevelését, az esélyegyenlőség biztosítását célozta meg.

1.8.1. Humán közszolgáltatások (oktatás, egészségügy stb.)

1.8.1.1. Az önkormányzat feladat- és szervezeti rendszere

1.8.1.1.1. Az önkormányzati intézmények 2015-ben

Költségvetési intézmények

- Polgári Polgármesteri Hivatal önállóan működő és gazdálkodó intézményként
- Napsugár Óvoda és Bölcsőde önállóan működő intézményként
- Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár önállóan működő intézményként
- Polgári Szociális Központ részben önállóan működő intézményként
- Városgondnokság önállóan működő és gazdálkodó intézményként működik.

A központi költségvetés a kötelezően ellátandó feladatok – a feladatot meghatározó jogszabályban megjelölt közszolgáltatási szintnek megfelelő - ellátását feladatalapú támogatással biztosítja, vagy ellátásához a helyi szükségletek alapján jellemző mutatószámok, illetve a lakosságszám alapján nyújt támogatást, mindezek mellett célja a helyi önkormányzatok bevételi érdekeltségének fenntartása.

Az új feladatfinanszírozási rendszer kialakítása mellett, 2013. évtől feladat-átrendeződés jelent meg a közoktatásban, valamint a szociális ágazatban. Az általános iskola üzemeltetése

önkormányzati, a középiskola részben önkormányzati, részben állami fenntartásúvá vált. Január 1-jétől az állam lett a pedagógusok foglalkoztatója, azonban az intézmények épületeinek működtetése, üzemeltetése, a funkcionális feladatokat ellátó személyzet foglalkoztatása, valamint a gyermekétkeztetés maradt az önkormányzatok feladata.

Átrendeződés következtében a helyi önkormányzati szinten ellátott államigazgatási feladatok csökkentek, az ügyek egy része a 2013. január 1-jétől létrejött járási kormányhivatalokhoz került. A feladat-megszűnésekkel járó forráselvonások nem arányosan történtek, ami előnytelen helyzetbe hozta a helyi önkormányzatokat.

Az új támogatási rendszer nem finanszíroz teljes körűen minden tevékenységet, ezért a településeknek lehetőségük van a működőképesség megőrzése érdekében kiegészítő támogatásként rendelkezésre álló központi forrás, illetve a fejezeti tartalékként funkcionáló keret-előirányzat terhére pályázatot benyújtani.

Polgár Város Önkormányzata 2012, 2013. és 2014. évben is sikeresen pályázott ÖNHIKI támogatásra, ezeket a kiegészítő forrásokat a pályázatban megjelölt működési kiadásokra lehetett fordítani. Ezek a források a folyószámlahitel összegét csökkentették.

A fentiekben ismertetett változásokon túlmenően, az önkormányzatok pénzügyi helyzetére jelentős hatást gyakorolt a 2013. évben megkezdődött és 2014. évben lezárult adóssághozzárendelési folyamat. Ennek kapcsán Polgár Város Önkormányzata működési és fejlesztési célú hitelállománya az állam által átvállalásra került, így a hitelek törlesztésével és annak kamatterheivel a továbbiakban már nem kell az éves költségvetés tervezésekor számolni.

A város évenkénti költségvetéseinek összeállítása kapcsán az egyik legfontosabb szempont, hogy a nevelési, oktatási, illetve városüzemeltetési, közigazgatási, szociális szolgáltatást nyújtó intézmények működőképesek maradjanak, a szolgáltatások színvonala megfelelő legyen, lehetőség szerint emelkedjen.

További célként került megfogalmazásra, hogy ki kell használni a természetes létszámfogyás adta lehetőségeket, annak érdekében, hogy a személyi kiadások csökkenjenek, ugyanakkor az intézmények munkavállalói ne váljanak munkanélkülivé. A bevételek és a kiadások között keletkezett feszültség mérséklése érdekében folyamatosan vizsgáltuk a saját bevételek növelésének lehetőségeit, mely igen szűkösen bizonyult, a lakosság és az érintettek anyagi helyzetének figyelembe vételével.

1.8.1.2. A polgármesteri hivatal feladatköri változásai

Az önkormányzati feladatok ellátásában jelentős szerepet kap a polgármesteri hivatal. 2010-ben a hivatal 50 fős állandó dolgozói létszámmal, valamint közfoglalkoztatotti munkaerővel látta el feladatát, hét irodára tagozódva. 2011. január 1-től új szervezeti struktúrában, öt

iroda létrehozásával, negyven fő engedélyezett létszámmal működött. A közigazgatási és önkormányzati reformok végrehajtása után 27 fő a Polgári Polgármesteri Hivatal létszáma, amely 2015. évben két fővel csökken.

A 2013. január 1-től hatályba lépett jogi szabályozás jelentős változásokat hozott mind az önkormányzati, mind a közigazgatás területén. A 2012. évi XCIII. tv. 2013. január 1-én hatályba lépett módosításával a megyei kormányhivatalok kirendeltségeiként járási hivatalok jöttek létre. Polgár, az előkészítő tárgyalások során minden lehetőséget kihasználva megpróbálta elérni, hogy a város ismét járási székhely legyen, mely nem járt eredménnyel.

1.8.1.3. Önkormányzati igazgatás

A polgármesteri hivatal a hatékony működés érdekében jelenleg 3 irodára és titkárságra tagozódik (Hatósági, Pénzügyi és Műszaki Iroda).

A hivatal élve az ÁROP-1.A.5. pályázat adta lehetőséggel, „Polgár Város Önkormányzatának szervezetfejlesztése” keretén belül felülvizsgálta a hivatal szervezetét is. A hivatal feladatait csökkenő létszám mellett, munkakör ésszerűsítésekkel, belső átszervezéssel tudja ellátni.

Az ügyfelek tájékoztatása érdekében a város honlapján „Élethelyzet alapú portál” ügyfél tájékoztató rendszer működik, mely a különböző élethelyzetekhez kapcsolódó közigazgatási eljárások leírását, az eljáró közigazgatási szervet, kapcsolódó – hatályos jogszabályokat és nyomtatványokat tartalmazza, mintegy 150 ügyfajtában. Az e célra létrehozott honlapon az érdeklődők tájékozódhatnak a közigazgatási eljárás legfontosabb szabályairól, szervezetéről, mely segít az átszervezett közigazgatásban eligazodni.

Továbbra is biztosítjuk ügyfeleink számra - az ügyfélbarát közigazgatás érdekében – heti 1 alkalommal a 18 óráig tartó, hosszabbított ügyfélfogadási időt.

A megújult hivatali épületben modern informatikai rendszerek segítik a dolgozók munkáját, melyből 10 szoftver ASP rendszerben működik pl. az Integrált Kistérségi Elektronikus Közigazgatási Rendszer (IKER), a Saldo CREATOR integrált számviteli információs rendszer Optijus jogtár, az anyakönyvi modul, a KIR munkaügyi szoftver. 11 saját tulajdonú szoftver.

A Hajdúnánási Járási Hivatal Kirendeltsége és Munkaerő-piaci Pont működik Polgáron.

A működéséhez 11 fő dolgozót biztosított a város a polgármesteri hivatalból. A szociális és gyámügyi feladatok egy részével, az okmányirodai feladatokkal a vagyonátadás is megtörtént.

1.8.1.4. Köznevelési-köznevelési alapfeladatok ellátása

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény módosulása kapcsán, 2013. január 1-től az óvodai nevelés kivételével, az állam gondoskodik a köznevelési alapfeladatok ellátásáról.

A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (a továbbiakban: KLIK) Hajdúnánási Tankerülete látja el a Polgári Vásárhelyi Pál Általános Iskola fenntartását. A törvény rendelkezése szerint elkülönült a fenntartási és a működtetési feladat, mely utóbbit a konyha üzemeltetésével együtt a Városgondnokság látja el. A KLIK Megyei Központja a fenntartója és működtetője a József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola intézménynek. Sajnos mindkét oktatási intézményben csökkent a tanulói létszám, mely a gimnázium esetében gondot okozhat a hosszú távú fenntartásban.

2013. január 1-jétől az oktatáspolitikai változások következtében az önkormányzati feladatellátás jelentős mértékben megváltozott. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (a továbbiakban: NKtv.) 74. § (1) bekezdése értelmében az állam – az óvodai ellátás kivételével – gondoskodik a köznevelési feladatok ellátásáról.

A városban három köznevelési intézmény: egy önkormányzati fenntartású óvoda, egy állami fenntartásban lévő általános iskola és egy állami fenntartású középiskola biztosítja a köznevelési feladatellátást.

A városban az óvodásoktól a középiskolás korosztályig közel 1200 gyermek, diák ellátása, nevelése és oktatása folyik.

Polgár Város Önkormányzata az óvodai nevelést biztosító intézmény fenntartója, míg az alap és középfokú oktatást, nevelést állami fenntartású intézmények körében

– a jogszabályban meghatározottak szerint – működtetői feladatokat lát a Klebelsberg Intézményfenntartó Központtal kötött használatba adási, illetve vagyonkezelési szerződésben meghatározottak szerint. Az önkormányzat saját forrásai terhére biztosítja az állami fenntartású köznevelési feladat ellátásához szükséges ingó és ingatlan vagyon működtetését, a működtetéssel összefüggő személyi feltételeket.

Az önkormányzat támogatja az intézmények diáksportját, biztosítja az Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár helyiségeinek térítésmentes használatát az intézmények részére.

A köznevelési feladatellátás területén az önkormányzat fő feladata az óvodai ellátás biztosítása, valamint az óvodai elhelyezés iránt jelentkező igény kielégítése. A kötelező köznevelési feladatellátás biztosítása területén továbbra is a demográfiai előrejelzésekhez igazodó szemléletre van szükség. Az eddig megszokott szakmai színvonal megtartása érdekében a legoptimálisabb feltételrendszer biztosítására kell törekedni annak érdekében,

hogyan a köznevelés területén nyújtott feladatellátás a helyi társadalom igényeihez alkalmazkodva, az érintett célcsoport számára jó minőségben legyen elérhető városunkban.

1.8.1.4. Közszolgáltatások

A közszolgáltatások területén is jelentős változás történt. A hulladékszállítás, kezelés mellett a vízi-közmű szolgáltatás is gazdasági társaság feladatellátásába került. A Hajdúkerületi és Bihari Vízi-közmű Szolgáltató Zrt. látja el a feladatot, a szervezetben a Városgondnokság 14 fős állománya is átadásra került.

Összességében a feladatok átadásával, 140 fővel csökkent az önkormányzatnál foglalkoztatott dolgozók száma. Minden esetben készült a vagyon-, és a humánerőforrás átadásához megállapodás. A feladat és hatáskörök változása szükségessé tette, hogy a az önkormányzat áttekintse az intézmények új feladatköréhez igazodó szervezeti struktúráját.

1.8.1.5. Egészségügyi alapellátás

A háziiorvosi egészségügyi alapellátást 4db praxis látja el. Polgáron 2 csecsemő és gyermekgyógyász rendel, munkájukat 4 védőnő segíti.

1.8.1.6. Egészségügyi szakellátás: Járóbeteg Szakellátó Központ

A lakosok színvonalas egészségügyi ellátásának biztosítása érdekében Polgár Város Önkormányzata a térség további öt településének önkormányzataival, valamint Tiszacsege és Tiszadob településekkel közösen pályázatot nyújtott be térségi járóbeteg szakellátó központ fejlesztésére. A beruházás közel egymilliárd forintos, vissza nem térítendő Európai Unió támogatással valósult meg, mely összegből építésre közel 557 millió Forint, eszközbeszerzésre 355 millió forint került felhasználásra. A beruházást Polgár Város Önkormányzata telekvásárlással, valamint a háziiorvosi rendelőkbe bútorzat beszerzésével is segítette.

A Járóbeteg Szakellátó Központ 2011. április 1-jén került átadásra és május 1-től kezdte meg működését az alábbi szakrendelésekkel: általános röntgen diagnosztika, ultrahang diagnosztika, szülészeti-nőgyógyászat, terhesgondozás, szemészet, belgyógyászat, sebészet, traumatológia, ortopédia, kardiológia, neurológia, fül-orr-gége gyógyászat, pszichiátria, reumatológia és fizioterápia, bőrgyógyászat, urológia, andrológia, csecsemő- és gyermekgyógyászat. További ellátások: általános labor, általános fiziko- és mozgásterápia, gyögmasszázs, gyógytorna, háziiorvosi rendelés, fogorvosi szolgálat. Az intézményben nappali kórház és gyógyszerár is helyet kapott. A korszerű egészségügyi ellátást jól felszerelt diagnosztikai háttér, számos csúcsmínőségű berendezés segíti.

1.8.1.7. Napsugár Óvoda és Bölcsőde

A Napsugár Óvoda és Bölcsőde bővített és teljesen felújított épülete hazai forrásból valósult meg. Az Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Tanács döntése alapján Polgár Város

Önkormányzata 182 331 019 Ft TEKI támogatásban részesült a „Gyermekeink jövőjéért” a Polgári Napsugár Óvoda bővítése és felújítása címmel. A beruházás során egy korszerű, a mai kor követelményének megfelelő óvodai épület jött létre, gazdaságos, jól felszerelt konyhával, és a gyermekek részére megújult játékokkal, bútorokkal. 2015 májusban elkészült és átadásra került az Ovi-foci pálya.

1.8.1.6. Munkaerő-piaci képzések

Alapkompetencia képzésen vett részt 88 fő közfoglalkoztatott. A betanított parkgondozó képzésben résztvevő 20 fő a képzés befejeztével alkalmassá vált (szakirányítás mellett) parkosítási feladatok elvégzésére, a zöld területek, zöldfelületek (közkert, közpark, házi és üdülőkert, temető, közterület) kiültetett növényeinek gondozására, ápolására, fenntartására, a létesítmények karbantartására.

A kerti munkás képzésen részt vevő 20 fő a háztáji kertekben, árutermelő kertekben végezhető alapvető kertészeti tevékenységeket ismerte meg. Az egészségőr képzésen szintén 20 fő közfoglalkoztatott vett részt. A bér-és társadalombiztosítási ügyintéző képzésen 20 fő, érettségivel rendelkező közfoglalkoztatott vett részt, a képzést befejezők a bérszámfejtéssel kapcsolatos feladatok ellátására lettek alkalmasak.

1.8.2. Esélyegyenlőség biztosítása

1.8.2.1. Helyi esélyegyenlőségi program

A Képviselő-testület 2013. évben a 80/2013. (VI.27.) sz. határozatával fogadta el Polgár Város Önkormányzatának Helyi Esélyegyenlőségi Programját. (továbbiakban: HEP) A program felülvizsgálata 2014. évben megtörtént mely során a program kiegészítésre került az eltelt egy év változásaival. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 31. §-a rendelkezik a helyi esélyegyenlőségi programról. A törvény 31. § (1) bekezdése szerint a települési önkormányzat ötévente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el, amelyet a 31. § (4) bekezdése értelmében kétévente át kell tekinteni és szükség esetén felül kell vizsgálni.

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján készítette el Polgár Város Önkormányzata. A program elkészítésére vonatkozó

részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012 (VI.5.) EMMI rendelet alapján alkalmazta.

1.8.2.2. HEP fórum a program felülvizsgálatáról, és aktuális módosításáról:

A HEP Fórum 2015. május 18-án tárgyalta a Helyi Esélyegyenlőségi Program felülvizsgálatát a bekért adatszolgáltatások figyelembevétele mellett. A felülvizsgálat során a fórum tagjai az intézkedési tervben megfogalmazott célkitűzések, az intézkedések során elért eredmények, illetve az eredményességet hátráltató problémák ismertetésével tárgyalta az anyagot.

A fórumon az alábbi észrevételek, megállapítások hangzottak el:

- pontosításra kerültek a statisztikai adatok a mozgáskorlátozottakat, időseket illetően,
- szociális területen bekövetkezett változások pontosítása történt meg,
- mindkét oktatási-nevelési intézményben nagy problémát jelent a hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek fejlesztése,
- a tanulói összetétel miatti elvándorlás megállítására helyi módszerek kidolgozása szükséges,
- civilszervezetek hangsúlyozták a pozitív változásokat, úgymint a lakosság érdekében végzett prevenciós tevékenység kiterjesztése, az idősek megbecsülése, a szociális ellátások önként vállalt formái,
- A Polgári Roma Nemzetiségi Önkormányzat kiemelte az oktatás jó színvonalát, a vetőmag program eredményességét, a Rákóczi u. 105. sz. alatti állapotok felszámolását, azonban nagyobb elvárásukat fejezték ki a segélyezéssel és a lakhatási problémák rendezésével kapcsolatosan.

1.8.2.2.1. Mélyszegénységben élők és romák esélyegyenlősége

Az intézkedéssel elérni kívánt cél: A munkanélküliség országos átlag alá csökkentése.

Polgáron a munkanélküliség 15 %-os, mely fölötté van az országos átlagnak. A kitűzött célt annak ellenére nem sikerült elérnünk, hogy a megfogalmazott intézkedések mindegyikét alkalmazzuk a foglalkoztatás érdekében. Az elmúlt időszakban többféle képzésen vettek részt az álláskereső, valamint közel 300 embernek szervezünk közfoglalkoztatást. A foglalkoztatási formák további bővítése történt meg a Polgári CSEMETE Szociális Szövetkezet létrehozásával, mely 15 embert foglalkoztat főállásban.

A képzésben résztvevők és szakképzettek arányának 10 %-al történő növelése megtörtént, az elmúlt időszakban összesen 88 fő vett részt alapképzésen, 72 fő elvégezte a

gyógynövénygyűjtő és termesztő tanfolyamot, betanított parkgondozó, kerti munkás, egészségőr és TB ügyintéző képzésben 80 fő vett részt.

2015. évben 20 fő vett részt gyógynövénygyűjtő-termesztő képzésben, és júniusban 2x16 fős csoport kezdi meg tanulmányait a felzárkóztató 7-8. osztályos képzésben.

Elmondhatjuk, hogy erőfeszítéseinkkel ezen a területen jelentős részeredményeket értünk el, azonban nem csak az önkormányzat feladata a foglalkoztatás biztosítása, nem megoldás, hogy a településen jelentkező jelentős álláskeresőkhöz számára kizárólag a közfoglalkoztatás nyújtson lehetőséget.

1.8.2.2.2. A gyermekek esélyegyenlősége

Az intézkedéssel elérni kívánt cél: Kevesebb hiánnyal jobb tanulmányi eredménnyel a lemorzsolódások arányának csökkentése.

Megállapítható, hogy a bukások és lemorzsolódások oka az igazolt és igazolatlan hiánnyal magas száma. Ennek megakadályozására már nem elég az az intézkedés, hogy bizonyos óraszám után megvonásra kerül a családi pótlék. A szülők felelőssége ebben nagy, de a szülők érdektelenek az iskolában folyó munkával szemben.

Az oktatási intézmény jelentése alapján tehát ezen a területen nem bővelkedünk az elért eredményekben. A hátrányos helyzetű és halmozottan hátrányos helyzetű gyermekek pedagógiai fejlesztése szükséges ahhoz, hogy az otthonról érkezett kompetenciahiányt le tudjuk küzdeni.

A gyermekvédelemben dolgozók még nagyobb összefogása szükséges a jobb eredmények eléréséhez.

1.8.2.2.3. A nők esélyegyenlősége

Az intézkedéssel elérni kívánt cél: A nők gazdasági függésének, munkaerőpiaci esélyeinek javítása

A nők nagy létszámban vettek és vesznek részt mind a képzésben, mind pedig a közfoglalkoztatásban. A nők azok, akik nem morzsolódnak le sem a képzésben, sem a munkában. A civilszervezetek munkájában is főleg a női önkéntesek tevékenysége érhető tetten, ők azok, akik részt vesznek adománygyűjtésben és osztásban, az önkormányzati rendezvények lebonyolításában.

1.8.2.2.4. Az idősek esélyegyenlősége

Az intézkedéssel elérni kívánt cél: Adatbázis kialakítása, folyamatos frissítése, különös tekintettel a kiemelt figyelmet igénylő lakosokra.

Az adatbázis kialakítása folyamatosan megtörtént, segítséget nyújtottak ehhez a településen működő nyugdíjas szervezetek, a szociális intézmény. Az önkormányzat által bevezetett

szociális segítő program hiánypótló intézkedés a kiemelt figyelmet igénylő lakosok esetében. A 8 szociális kisegítő közel 60 fő ellátását segíti a lakókörnyezet rendbentartásával, gyógyszerkiváltással, bevásárlással.

1.8.2.2.5. A fogyatékkal élők esélyegyenlősége

Az intézkedéssel elérni kívánt cél: Adatbázis létrehozása, fenntarthatóság biztosítása

A fogyatékkal élő emberek feltérképezésében nagy segítséget nyújtott számunkra a Mozgáskorlátozottak Hajdú-Bihar megyei Egyesülete. Az egyesület ez évtől kéthetente keddi napokon tart ügyfélfogadást a Polgármesteri Hivatalban a mozgáskorlátozott ügyfelek meglelégedésére.

A Polgári Nyugdíjasok Klubja Egyesület is jelentős segítséget biztosít ezen réteg minél több szociális és rehabilitációs ellátáshoz jutása érdekében A HEP fórum javasolja, miután az intézkedési tervben megfogalmazott célkitűzések még nem minden területen tudtak teljesülni, továbbá a már megvalósult célkitűzések továbbra is fontos feladatot képviselnek az esélyegyenlőség megteremtése érdekében, ezért az elkövetkezendő két évre az intézkedési tervek határidejét hosszabbítsa meg az önkormányzat képviselő-testülete

A helyi esélyegyenlőségi program felülvizsgálatai során a felülvizsgálatkor érvényes jogszabályi környezetet kell figyelembe venni. Az alapvető rendelkezéseket az Alaptörvény tartalmazza. Magyarország Alaptörvénye XV. cikk: (1) A törvény előtt mindenki egyenlő. Minden ember jogképes. (2) Magyarország az alapvető jogokat mindenkinek bármely megkülönböztetés, nevezetesen faj, szín, nem, fogyatékoság, nyelv, vallás, politikai vagy más vélemény, nemzeti vagy társadalmi származás, vagyoni, születési vagy egyéb helyzet szerinti különbségtétel nélkül biztosítja. (3) A nők és a férfiak egyenjogúak. (4) Magyarország az esélyegyenlőség megvalósulását külön intézkedésekkel segíti. (5) Magyarország külön intézkedésekkel védi a gyermekeket, a nőket, az időseket és a fogyatékkal élőket.

A 2003. évi CXXV. törvény tartalmazza az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról követelményeit: „4. § Az egyenlő bánásmód követelményét a) a magyar állam, b) a helyi és kisebbségi önkormányzatok, ezek szervei, ...jogviszonyaik létesítése során, jogviszonyaikkban, eljárásaik és intézkedéseik során kötelesek megtartani.”

Az egyes ágazatokra vonatkozó törvényi rendelkezések:

- A Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény (továbbiakban: Mötv.),
- A szociális igazgatásról és szociális ellátásokról szóló 1993. évi III. törvény (továbbiakban: Szt.),
- A foglalkoztatás elősegítéséről és a munkanélküliek ellátásáról szóló 1991. évi IV. törvény (továbbiakban: FIt.),

- A nemzetiségek jogairól szóló 2011. évi CLXXIX. törvény (továbbiakban: nemzetiségi törvény),
- Az egészségügyről szóló 1997. évi CLIV. törvény (továbbiakban: Eütv.),
- A gyermekek védelméről és a gyámsági igazgatásról szóló 1997. évi XXXI. törvény (továbbiakban: Gyvt.)
- A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXCV. törvény (továbbiakban: Nktv.).

1.8.3. A HEP céljai

Polgár Város település Önkormányzata az Esélyegyenlőségi Program elfogadásával érvényesíteni kívánja:

- az egyenlő bánásmód, és az esélyegyenlőség biztosításának követelményét,
- a közszolgáltatásokhoz történő egyenlő hozzáférés elvét,
- a diszkriminációmentességet,
- szegregációmentességet,
- a foglalkoztatás, a szociális biztonság, az egészségügy, az oktatás és a lakhatás területén a helyzetelemzés során feltárt problémák komplex kezelése érdekében szükséges intézkedéseket.

A köznevelési intézményeket – az óvoda kivételével – érintő intézkedések érdekében együttműködik az intézményfenntartó központ területi szerveivel (tankerülettel).

Elsődleges cél számba venni a 321/2011. (XII. 27.) Korm. rendelet 1. § (2) bekezdésében nevesített, esélyegyenlőségi szempontból fókuszban lévő célcsoportokba tartozók számát és arányát, valamint helyzetét a településen.

E mellett további cél a célcsoportba tartozókra vonatkozóan áttekinteni a szolgáltatásokhoz történő hozzáférésük alakulását, valamint feltárni az e területeken jelentkező problémákat. További célunk meghatározni e csoportok esélyegyenlőségét elősegítő feladatokat, és azokat a területeket, melyek fejlesztésre szorulnak az egyenlő bánásmód érdekében.

A célok megvalósításának lépéseit, azok forrásigényét és végrehajtásuk tervezett ütemezését az HEP Intézkedési Terve (IT) tartalmazza.

1.8.3. HEP Intézkedési Terv

A helyzetelemzésre építve olyan beavatkozások részletes tervezése, amelyek konkrét elmozdulásokat eredményeznek az esélyegyenlőségi célcsoportokhoz tartozók helyzetének javítása szempontjából.

További célja meghatározni a beavatkozásokhoz kapcsolódó kommunikációt. Szintén célként határozza meg annak az együttműködési rendszernek a felállítását, amely a programalkotás és végrehajtás során biztosítja majd a megvalósítás, nyomon követés, ellenőrzés-értékelés,

kiigazítás támogató strukturális rendszerét, vagyis a HEP Fórumot és a hozzá kapcsolódó tematikus munkacsoportokat.

1.8.4. Az esélyegyenlőségi célcsoportokat érintő helyi szabályozás rövid bemutatása

Polgár Város Önkormányzata a különböző célcsoportok esélyegyenlőségének biztosítása érdekében már korábban is több intézkedést hozott, melyek ma is érvényben vannak. A helyi rendeletek, a kötelező törvényi feladatokon túl, szabályoznak olyan ellátási formákat, amely az idősek, a fogyatékosok, az ifjúság, a szociálisan rászorultak helyzetét segíti:

- a szociális igazgatásról és ellátásokról szóló 40/2009.(XII.18.) rendeletünk szabályozza a szociális étkeztetés, a házi segítségnyújtás térítési díjainak támogatását, valamint a szennyvízközmű-fejlesztés támogatását.
- a lakáscélú támogatásokról szóló 19/2007.(VI.1.) rendeletünk a fiatalok első lakáshoz jutásának támogatását szabályozza, legfontosabb szempont az odaítélésnél, hogy, aki Polgáron szeretne letelepedni, azt a város támogatja.
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 44/2006. (XII. 15.) rendelet tartalmazza az önként vállalt támogatások szabályozását.
- Polgár Város Önkormányzata fenntartásában működő köznevelési intézményekben fizetendő térítési díj, tandíj és díj összege megállapításának és fizetésének szabályairól szóló 34/2012.(X.26.) rendelet a térítési díjkedvezményeket tartalmazza.
- a felsőoktatásban résztvevők önkormányzati ösztöndíjrendszeréről szóló 26/2005.(XI.04.) rendelet a Bursa Hungarica felsőoktatási önkormányzati ösztöndíj támogatási feltételeit szabályozza.
- az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és helyiségek bérletére, az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 27/2010. (XII. 16.) önkormányzati rendelete szabályozza a lakbértámogatást.
- a háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi körzetekről szóló 10/2004. (III. 31.) rendelet a lakosság egyenlő egészségügyi ellátáshoz való hozzáférését szabályozza.
- a légúti allergiás megbetegedést okozó gyomnövények visszaszorításáról szóló 29/2004. (IX. 29.) rendelet az asztmás és allergiás betegek életének megkönnyítését célzó szabályozásokat tartalmaz.
- a sport támogatásáról szóló 10/2012. (III. 29.) rendelete a helyi egyesület, az ifjúság sportolásának megkönnyítését tűzte ki célul.

A gazdasági program tartalmazza a foglalkoztatás bővítésére, egészségügyi szolgáltatás, szociális ellátások fejlesztésére vonatkozó elképzeléseket, valamint az egyenlő hozzáférést a közszolgáltatásokhoz, a kultúra és szabadidő hasznos eltöltéséhez, a közrend, közbiztonsághoz való jogot.

Az Integrált Városfejlesztési Stratégia foglalkozik a gazdasági környezettel, a közszolgáltatásokkal, az oktatási helyzettel, a roma népességgel. A roma népesség és a mélyszegény réteg érintőlegesen szerepel az IVS részeként elfogadott szegregációs tervben.

A Települési Közoktatási Esélyegyenlőségi Intézkedési Terv a 3-18 éves korú gyermekek esélyeinek biztosítását tartja szem előtt.

A Kistérségi Szociális Szolgáltatástervezési Konceptió a kistérség egészére, azon belül az önkormányzati kötelező szociális feladatok ellátásra fókuszál.

1.8.5. A mélyszegénységben élők és a romák helyzete, esélyegyenlősége

A nemzeti-, etnikai hovatartozás pontos adatainak meghatározásakor csak a népszámlálás adataira hagyatkozhatnánk, de az nem tekinthető pontosnak, mivel a népszámlálás egyéni bevalláson alapuló adatokat rögzít. Személyes tapasztalatunk alapján a lakosság mintegy 20%-a roma nemzetiségű.

A statisztikai adatok és a segélyezési tapasztalatok alapján egyik legsúlyosabb gond a szegénységben élők, közöttük a roma népesség helyzetének fokozatos romlása. Ennek következménye a leszakadás, a kiszorulás az életlehetőségekből mind a tanulás, mind a foglalkoztatás, mind az egészségügyi szolgáltatások területén.

Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (2011. év) megállapítása szerint: „Minden harmadik ember (kb. 3 millióan) ma Magyarországon a szegénységi küszöb alatt él, közülük 1,2 millióan mélyszegénységben. A szegénységi kockázatok különösen sújtják a gyermekeket és a hátrányos helyzetű térségekben élőket. A romák nagy többsége, mintegy 5-600 ezren (összlétszámuk a becslések alapján kb. 750 ezer) ehhez az utóbbi csoporthoz tartozik. Ezért Magyarországon a romák felzárkóztatását megcélzó politikát nem lehet elválasztani a szegénység elleni általános küzdelemtől, a társadalmi és a gazdasági versenyképesség javításától. „A romák esetében jellemző az, hogy még a halmozottan hátrányos helyzetű csoportokon belül is legkedvezőtlenebb helyzetben lévőkhez tartoznak.”

1.8.6. Jövedelmi és vagyoni helyzet

A településen a középréteg jövedelmi és vagyoni helyzetére nincs rálátásunk. Az bizonyos, hogy egyre kevesebb a tartós munkahely, környékünkön is történtek csoportos létszámleépítések, amelyek jelentősen befolyásolják a lakosság jövedelmi és vagyoni helyzetét. Az adóerőképesség és az SZJA helyben maradó részének mértéke is azt mutatja, hogy az aktív korú lakosság köréből egyre kevesebben rendelkeznek állandó munkahellyel, kevés a jól prosperáló vállalkozások száma.

A szegénység számos társadalmi tényező által meghatározott, összetett jelenség, okai között szerepelnek társadalmi és kulturális hátrányok, szocializációs hiányosságok, alacsony vagy elavult iskolai végzettség, munkanélküliség, egészségi állapot, a családok gyermekszáma, a gyermekszegénység, de a jövedelmi viszonyok mutatják meg leginkább.

Az alacsony jövedelműek bevételeinek számottevő része származik a pénzbeli juttatások rendszereiből.

Az inaktív emberek között nagy arányban fordulnak elő az alacsony iskolai végzettségűek, a megváltozott munkaképességűek és a romák. Településünkön, tapasztalataink szerint a munkaerő-piacra jutás fő akadályai: az alacsony iskolázottság, a tartós munkanélküli létből fakadó motiváltsági problémák, a társadalmi előítélet jelenléte. A roma nők iskolai végzettsége, foglalkoztatottsági szintje, jövedelme még a roma férfiakénál is jelentősen alacsonyabb.

Elmondható, hogy a településen a legnagyobb foglalkoztató az önkormányzat, amely kihat a lakosság jövedelmi és vagyoni helyzetére. Közférában 190 fő helyi lakost, míg a közfoglalkoztatásban évről-évre 200 fő körüli a foglalkoztatottak száma.

1.8.7. Foglalkoztatottság, munkaerő-piaci integráció

A regisztrált munkanélküliek száma 2010. év adatához képest növekedést mutat, bár a 2011. év kimagasló értékéhez képest, az elmúlt két évben csökkenés tapasztalható. A statisztikai adatok alapján, Polgáron az álláskereső aránya a munkavállalási korú lakossághoz viszonyítva minden évben eléri a 15 %-ot. Ebből eredően a város egyik legnagyobb gondja a munkanélküliség és az ezzel járó szociális problémák kezelése.

Foglalkoztatás szempontjából hátrányos helyzetűek közé sorolhatók az idősebb, nyugdíj előtt álló korosztályok, a gyermekvállalást követően a munkaerőpiacra visszatérő nők, valamint a megváltozott munkaképességű és fogyatékos emberek. Alacsony továbbá a 15–24 éves korosztály munkaerő-piaci részvétele is.

Gazdasági aktivitás	Nők	Férfiak
Foglalkoztatott	1251	1708
Munkanélküli	257	312
Inaktív	1601	903
Eltartott	1021	1045
Összesen	4130	3968

A lakosság gazdasági aktivitása a 2011. évi népszámlálás adatai szerint (forrás: Önkormányzat)

1.8.8. Közfoglalkoztatásra vonatkozó javaslatok

Közfoglalkoztatottként olyan természetes személy foglalkoztatható, aki a munkaügyi kirendeltségen nyilvántartott álláskereső. Közfoglalkoztatási jogviszony csak határozott időre létesíthető, próbaidő kikötése nélkül. A jogviszony időtartama nem lehet hosszabb, mint a közfoglalkoztatáshoz nyújtott támogatás időtartama. Ez a feltétel is arra utal, hogy a közfoglalkoztatás csak átmenetileg biztosít munkalehetőséget a közfoglalkoztatottak számára.

A Kormány szándéka szerint a közfoglalkoztatási intézményrendszer legfontosabb feladata a tartósan munka nélkül lévők aktivizálása és annak megakadályozása, hogy a munkájukat újonnan elveszített álláskeresők tekintetében bekövetkezzen a munka világától való elszakadás folyamata. A közfoglalkoztatás tehát nem cél, hanem eszköz arra, hogy a munkára képes és kész, de a munkaerő-piacon hátrányban lévő, tartósan munkanélküli személyeket fokozatosan vissza lehessen vezetni az elsődleges munkaerőpiacra. Ehhez szükséges, hogy egyfelől a közfoglalkoztatás ne korlátozza az egyént az álláskeresésben, másfelől ne vonja el az erőforrásokat a vállalkozások elől.

A közfoglalkoztatásról és a közfoglalkoztatáshoz kapcsolódó, valamint egyéb törvények módosításáról szóló 2011. évi CVI. törvény (a továbbiakban: Kftv.) értelmében közfoglalkoztatási jogviszony olyan munkára létesíthető, amely törvény által előírt állami feladat, a helyi önkormányzatokról szóló törvényben előírt kötelező vagy önként vállalt feladat ellátására irányul, és e célból a törvény nem ír elő közszolgálati jogviszonyt.

A közfoglalkoztatás megújult rendszerében a közfeladatok ellátása mellett kiemelt fontosságú, hogy a támogatással foglalkoztatott álláskeresők munkája új értéket teremtsen.

A település közfoglalkoztatási programjai egyrészt a felmerülő feladatok, másrészt a közfoglalkoztatásra vonatkozó lehetőségek függvényei. Polgár város önkormányzata folytatni kívánja a megkezdett munkát, a kormányzati szándékokhoz alkalmazkodva vizsgálja az adódó újabb lehetőségeket, és továbbra is számol az alábbi lehetőségekkel. A közfoglalkoztatás legnagyobb pozitívuma maga a tevékenység, a foglalkoztatás, a munkába való bekapcsolódás lehetősége, a rendszerességre, fegyelmezettségre nevelés törekvése, az emberi tartás visszaadásának kísérlete. Az értékkeremtés igényéről sem kell lemondanunk, mert az létező

és permanensen keletkező problémákat old meg. Környezetünk élhetőbbé tétele, a felújítás, karbantartás és gondozás is értékteremtés, még ha forintban nehezebben is mérhető.

Önkormányzatunknak továbbra is célja a közfoglalkoztatás biztosítása, mely az egyre nagyobb számú érintettek körének jelenthet szociális biztonságot és munkajövedelmet. Az elmúlt években új elemként indultak az ún. értékteremtő mintaprogramok. Ennek keretében szociális kisegítők, településőrök, karbantartó-takarítók foglalkoztatására kerül sor a továbbiakban is, és folytatni kívánjuk az örökzöld növények termesztését célzó programelemünket is.

1.9. A település gazdasága

1.9.1. A település gazdasági súlya, szerepköre

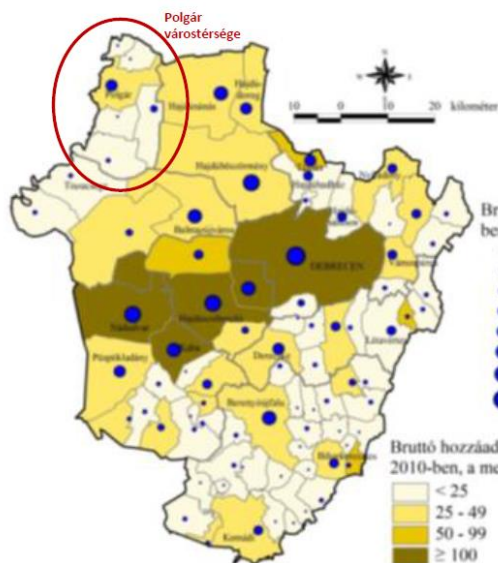
Polgár járási szintű kisváros térszerkezeti jelentőségét történelmi hagyományai adják. Nem véletlen, hogy 1950-1970-ig annak ellenére, hogy Polgár község rangú település volt, mégis járási székhelyként működött, amelyhez Egyek, Görbeháza, Polgár, Tiszacsege,

Újszentmargita nagyközségek, valamint az újtikos körjegyzőség községei tartoztak. A járások 1970. évi megszüntetése után Polgár - Újtikos - Tiszagyulaháza községek közös tanácsú nagyközséggé szerveződtek. Ez a közigazgatási forma jónak és időtállóknak bizonyult, egészen

1991. január 1-ig, amikor Újtikos és Tiszagyulaháza önállósult és ettől az időponttól mindkét volt társközség önálló önkormányzattal rendelkezett. 1992-ben Folyás is önálló község lett. A polgári nép kollektív tudatában mindig erősen élt a mezővárosi, a hajdúvárosi, valamint a járásszékhelyi múlt, az autonómiára, a helyi, térségi vezető szerepre való törekvés. A polgáriak történelmi folytonosságból következőnek, megszenvedett és megérdemelt szerzett jognak tekintették és tekintik gazdasági-közigazgatási irányító szerepük, városi keretek közötti továbbélését. Polgár, ma járási szintű kisvárosi rangú település - a Hajdú-Bihar megye járásainak felosztására jellemző kétpólusúságban – a Hajdúnánási Járásban önálló térszerkezeti pólus.

A kistérségen kívül fekvő, de Polgártól főútvonalon csak 15 km-re elhelyezkedő Tiszaújváros szerepe meghatározó a foglalkoztatás szempontjából, becslések szerint minden második munkavállaló Tiszaújvárosban kap munkát.

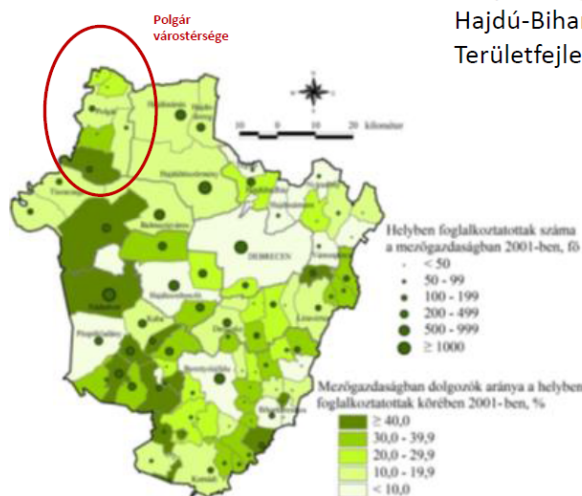
A térségi mobilitás szempontjából rendkívül fontos lenne a két város közötti, és a kistérségen belüli, a településeket összekötő kerékpárút megépítése. A kerékpárút megépítésével a Tisza-parton a töltésen megépíteni tervezett Eurovelo II. kerékpárút hálózathoz való csatlakozással Polgár kerékpár-turisztikai célterületi funkciója is erősödhet.

Gazdasági teljesítmény és innovációs potenciál

Bruttó hozzáadott érték nagysága (millió HUF) és értéke egy főre (a megyei átlagérték %-ában) Hajdú-Bihar megye településein (2010); forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

A bruttó hozzáadott érték tekintetében Polgár elmarad a Debrecen-Nádudvar tengelytől. Városrészeinek gazdasági teljesítménye messze alulmarad a megyei átlagtól. Polgár városfejlesztési tevékenységben olyan térségi multiplikátor jellegű projektek tervezésben kell gondolkodni, ami városrészek gazdasági teljesítményét és innovációs potenciálját erősíti.

Polgár jelenleg is városrészeinek húzóereje. A húzóerő a városrészekre is kiterjedő humán szolgáltatások tekintetében és a Polgári Ipari Park-i munkalehetőségekben jelentkezik. Térségi erőforrás lehet az a termőföld, amely nem a nagyüzemi mezőgazdaságé, hanem kisebb családi vállalkozásoké, és erőforrás lehet az a kihasználatlan települési belterületi termőterület, ahol a kistelepülések lakossága ház körüli bio-kertészkedést, vagy használatot folytathat. A felvásárlás-feldolgozás-értékesítés tekintetében Polgáron indokolt egy mezőgazdasági feldolgozó ipari park létesítése, egyfajta sajátos mezőgazdasági inkubáció megvalósításával, amely a feldolgozó manufaktúrák létrejöttét, és működésük támogatását jelentheti.

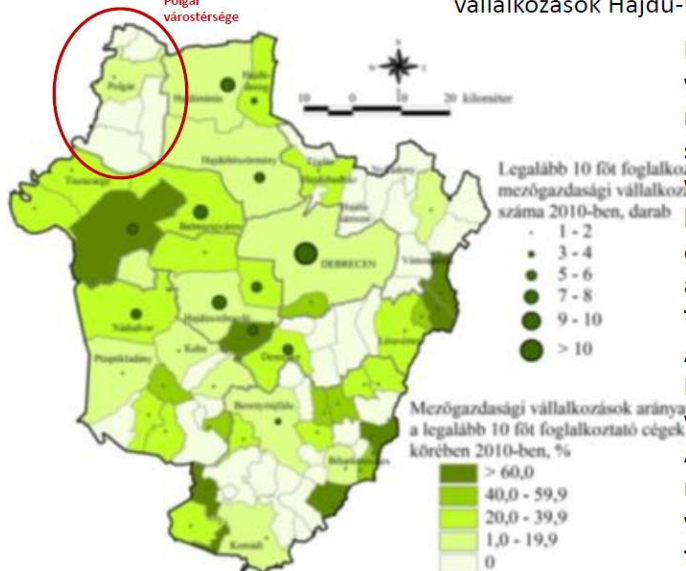
A mezőgazdaság vállalkozásai

Helyben foglalkoztatottak a mezőgazdaságban, Hajdú-Bihar megye településein (2001); forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

A magas munkanélküliségből adódó munkaerő túlkínálati piac, alapvetően tartja alacsonyan a munkaerő árát. Ez különösen érvényes az alacsony iskolai végzettséggel rendelkező rétegekre, akik alapvetően segéd-, vagy betanított munkásként tudnak elhelyezkedni. A munkaerő tartósan alacsony ára, a munkahellyel rendelkezők számára is anyagilag deprivált helyzetet eredményez. Mezőgazdasági kvk-k hiányában a mezőgazdaságban dolgozókat az Agrárgazdaság Kft. és a Tedej cégcsoport foglalkoztatja.

A mezőgazdaság vállalkozásai

Polgár
várostérsege

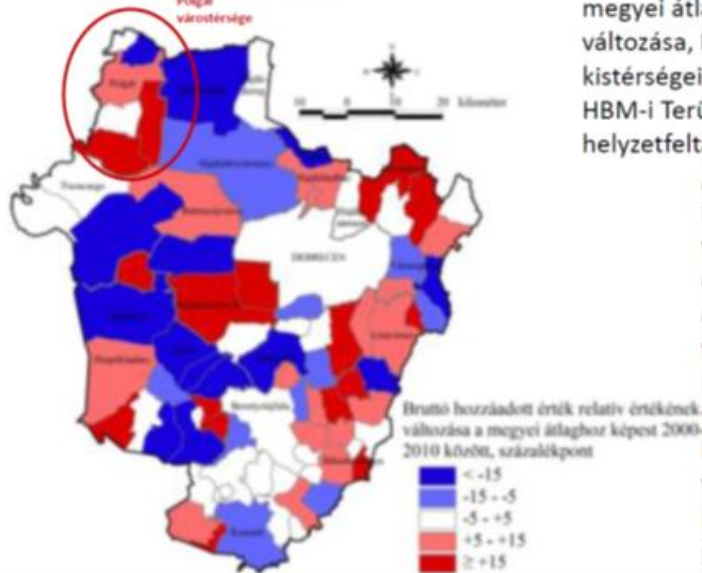

Legalább 10 főt foglalkoztató mezőgazdasági vállalkozások Hajdú-Bihar megye településein (2010)

Polgáron a mezőgazdasági vállalkozások aránya megyei relációban alacsony, várostérsegi szinten pedig ki sem mutatható. A várostérsege termőföldje a vidék legfontosabb erőforrása. Az erőforrások legnagyobb birtokosai a várostérsege északi oldalán a Tedej Zrt. 6800 ha, déli oldalán az Agrárgazdaság Kft. 6000 ha. Központjuk székhelye a várostérsegen kívül található. A várostérsegeben a helyi mezőgazdasági kkv-k, családi vállalkozások, manufaktúrák támogatásával ellensúlyozni kell a vidékre jellemző, kevés emberi munkaigényű, gépesített nagyüzemi mezőgazdaságból adódó munkanélküliséget.

Gazdasági teljesítmény és innovációs potenciál

Polgár
várostérsege

Egy főre jutó bruttó hozzáadott érték megyei átlagértékhez viszonyított változása, Hajdú-Bihar megye kistérségeiben (2000-2010); forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

Az egy főre jutó bruttó hozzáadott érték változása tekintetében Polgár kissé emelkedő. Várostérsegeinek alulmaradó gazdasági teljesítménye azonban stabil. Polgár városfejlesztési tevékenységével várostérsegeit kímoldíthatja stabilan visszamaradott helyzetéből. Ezért olyan multiplikátor jellegű projektek tervezésben kell gondolkodni, ami várostérsege gazdasági tevékenységét beindítja

1.9.2. A település főbb gazdasági ágazatai, jellemzői

1.9.2.1. A vállalkozói környezet állapota

Polgáron a lakossági alapszolgáltatások valamennyi válfaja biztosított. Egyes szolgáltatástípusok lendületesen fejlődtek és a személyi szolgáltatások széles körét alakították ki, bár a településen viszonylag későn, a kilencvenes évek elején indult el a terciér szektor fejlődése és intenzitása is lassabb volt a környező nagyobb településeken zajló ágazati szerkezetváltás üteméhez képest. A kedvezőbb folyamatok megjelenésének és felerősödésének csak az évtized második felétől, végétől lehetünk tanúi.

A településen működő vállalkozások profilja vegyesnek mondható, a lakossági alapszolgáltatásoktól a gazdasági jellegű szolgáltatásokig terjed, de többségük jellemzően a kereskedelemben tevékenykedik. Azonban e szektor domináns szerepét árnyalja, hogy strukturális aránytalanságoktól szenved, vagyis a vállalkozások nagy hányadát fedi le, de azok jövedelemtermelő képessége alacsony. Megfigyelhető ezen ágazatban az üzletek üzemeltetőinek gyakori cseréje. Így 2013-ban 30 üzlet nyitott ki és 20 üzlet zárt be, 2014-ben 26 üzlet nyitott és 21 zárt be, 2015. júniusáig 12 üzlet nyitott és 10 üzlet zárt be.

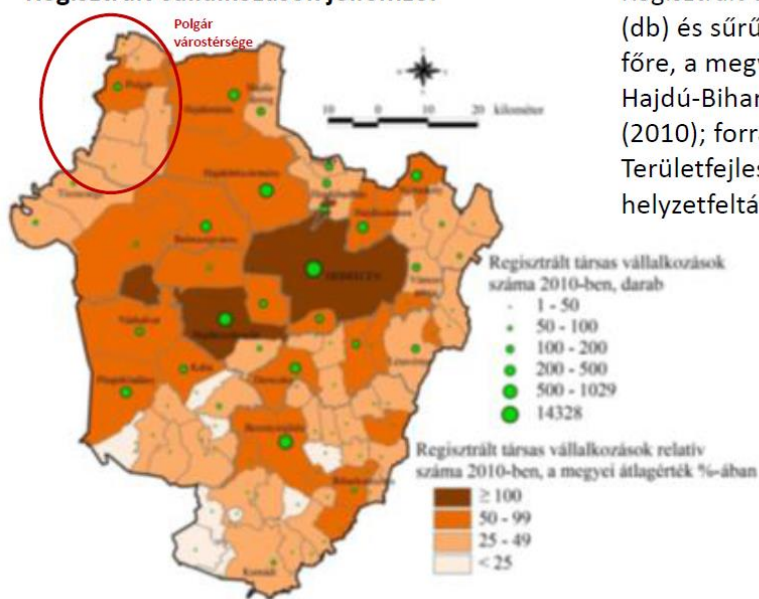
Az élelmiszer jellegű áruházak, valamint a ruházati szaküzletek száma hozzávetőlegesen csökkenő, illetve stagnáló számot mutat. Az egyéni vállalkozás által üzemeltetett kiskereskedelmi üzletek száma a statisztika szerint (2013-ban 49 db) alig változott 1997. és 2013. között. A KSH adatbázisa alapján 2005-ben a teljes szolgáltató szektorban 301 működő vállalkozás működött. Nem változott ugyanakkor az egészségügy és a szociális ellátás vállalkozásainak száma.

A nagykereskedelem egyre fejlődő szereppel bír a terciér szektorban, kiszolgáló infrastruktúráját nagykereskedelmi raktárak biztosítják. Számuk Polgár, kedvező közlekedés-földrajzi fekvésének, a közlekedési viszonyok javulásának és az ezáltal nyert ipari-logisztikai jellegnek köszönhetően várhatóan tovább nő.

A szolgáltató szektor foglalkoztatási viszonyait meghatározza a szervezetek tőkeereje. Sajnos ebben a térségi ágazatban is jelentős azon cégek száma, melyek korlátozott forrásokkal és alacsony munkahelyteremtő képességgel rendelkeznek, többségük kisvállalkozás 1-2 alkalmazottal. A vállalkozások által befizetett helyi iparűzési adó továbbra is a legjelentősebb tétele a helyi adóbevételeknek, ezen belül is kb. 30-40 vállalkozás fizeti be ezen adó meghatározó részét. Ugyanebben az adónemben a legnagyobb az adóintélevőség nagysága is, mely a szektort az utóbbi években sújtó negatív hatásokkal indokolható elsősorban.

1.9.2.1. A várostárség regisztrált vállalkozásainak jellemzői

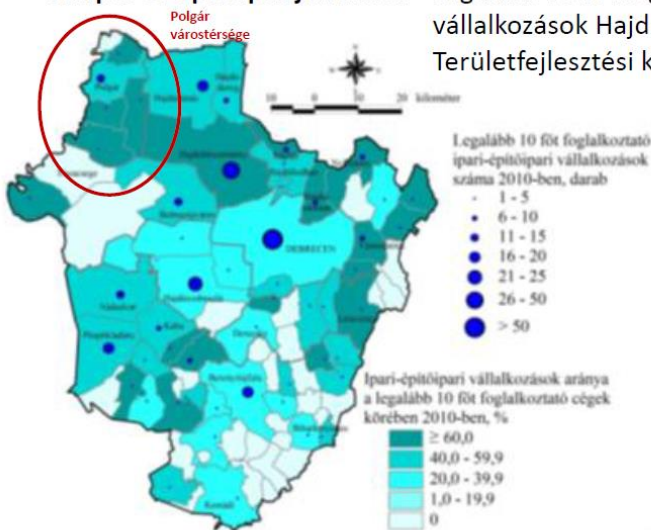
Regisztrált vállalkozások jellemzői

Regisztrált társas vállalkozások száma (db) és sűrűsége (darabszám 1000 főre, a megyei átlagérték %-ában) Hajdú-Bihar megye településein (2010); forrás: Megyei Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

Polgáron a vállalkozások számszerűségét tekintve megyei relációban közepes, azonban várostárségben messze alulmarad a megyei aktivitástól

Az ipar és építőipar jellemzői

Legalább 10 főt foglalkoztató ipari építőipari vállalkozások Hajdú-Bihar megye forrás: HBM-i Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012

Polgár város az ipari építőipari vállalkozások tekintetében a megyei középmezőnyben foglal helyet, várostársége aktívabb, tekintettel arra, hogy a mezőgazdasági kkv szektor hiányzik abból a környezetből, ahol a legfontosabb, szinte egyetlen természeti erőforrás a temőföld.

Az adófizetési morál javulására leginkább a jól prosperáló gazdaság hat. Egy gyenge gazdaságban hatékony lehet, ha az önkormányzat megbízással végrehajtók közreműködését veszi igénybe, vagy végső esetben a NAV-on keresztül szerez érvényt a helyi adó beszedésének.

Helyi iparüzési adóbevételek növelése:

Az adóbevételek közül a legmeghatározóbb tétel. Az iparüzési adóbevételek növekedése a helyi gazdaságfejlesztési tevékenység folytatásával, és hatékonyságának növelésével érhető el. Pozitív hatású az Ipari Park fejlesztése Mezőkövesd-Tiszaújváros logisztikai tengely keleti irányú kiterjesztésével. Hosszú távon eredményt hozhat az élelmiszerlánc gazdaság Polgári bázisának kiépítése, a mezőgazdasági inkubáció az élelmiszertermelésben, feldolgozásban, és logisztikában.

Magánszemélyek kommunális adója:

A 2011. évben 12 000 Forintról 9 000 Forintra csökkent az adó mértéke. Ennek köszönhetően viszonylag kiegyensúlyozott adóbevétellel számolhatunk. Az adóbevételek tekintetében továbbra is figyelembe kell venni, a lakosság és az érintettek anyagi helyzetét.

Gépjárműadó:

Az átengedett központi adóból 40 % illeti az önkormányzatot, 60 % pedig a központi költségvetést. Jelentős növekedés csak abban az esetben várható, ha az Ipari Park logisztikai bázisaival együtt a helyi szállítmányozó vállalkozások száma is növekszik.

1.9.3. A gazdasági szervezetek jellemzői, fontosabb beruházásai települést érintő fejlesztési elképzelése

1.9.3.1. Ipari Park Polgár

Számos elektronikai ipari multinacionális vállalat választotta magyarországi székhelyéül az Észak-Alföldi Régiót. Ennek oka a kamionnal 90-120 perc alatt megközelíthető ukrán, román és szlovák határ. A régióban jelen van többek között a Jabil Circuit, Bosch, General Electric, National Instruments. 2010-ben A Financial Times Magazine az Észak-alföldi régiót a legígéretesebb befektetési helyszínnek minősítette egész Kelet-Európában.

A Polgári Ipari Park az InfoGroup tulajdona. A hazai ingatlanpiacon immár 25 éve jelen lévő, magyar magánszemélyek által alapított, magyar tulajdonú ingatlanfejlesztő vállalat, amely értékesítési és bérbeadási céllal szervez elsősorban saját tulajdonú telkeken megvalósuló

iroda- és ipariingatlan-beruházásokat. A kilencvenes években jellemzően lakóingatlanokkal foglalkozó vállalatcsoport 2001-től profilt bővített, és kereskedelmi ingatlanok fejlesztésével is piacra lépett (irodaházak, ipari parkok). 2012 óta komplex ipari beruházásokban tulajdonosi szerepvállalás és projekt menedzsment is erősíti a cég tevékenységeit. Ezek a portfólió beruházások: hulladékkezelés, műanyagipar, szolgáltatások. A cégcsoport 2013 óta aktív a kockázati tőkebefektetések területén és inkubátorházat is alapított kezdő vállalkozások támogatására.

Polgár Ipari Park betelepült vállalkozásai

SZOLGÁLTATÁS	IPARI PARK TELJES KAPACITÁSA	LEHETŐSÉG A KAPACITÁS BŐVÍTÉSÉRE
Áram	2.630 kW	✓
Gáz	2.500 m3/óra	✓
Víz	400 m3/nap	✓
Csatorna	75 m3/nap	✓
Telefon, internet	Optikai kábel és Vodafone jelerősítő	✓

Polgár Ipari Park közműellátottsága

A Polgár Ipari Park mintegy 120.000 m² gyártó- és raktárcsarnok koncepció tervével rendelkezik, melyet 6 ütemben, 7-10 év alatt kívánunk megvalósítani a következők szerint:

I. ütem – Elkészült

Összesen 18.250 m² csarnokterület, amelyből 6.300 m² és 4.450 m² átadva, 7.500 m² átadás előtt áll.

II. ütem – Tervezési, előkészítési fázisban

Mintegy 19.900 m² csarnokterületre jogerős építési engedéllyel rendelkezünk. A kivitelezés több ütemben valósul meg, elsőként egy 4.000 m²-es csarnok megépítését tervezzük. A

terület előkészítettségét figyelembe véve, akár mind a 19.900 m² csarnok megvalósítható 8-12 hónap alatt.

III-VI. ütemek – Konceptió terv fázisban

A további fejlesztési ütemek előkészítése folyamatban van, a csarnokokra koncepció tervekkel rendelkezünk. A tervezés és kivitelezés a bérleti igényeknek megfelelően rugalmasan indítható.

A Polgár-Invest Kft. által elnyert jelenleg is futó pályázat : ÉAOP-1.1.1/A-13-2013-0015
Támogatás intenzitása: 48, 270074%, Támogatási összeg: 299.958.969 Ft, Projekt elszámolható összköltsége: 621.503.086 Ft, A megvalósítás kezdő dátuma: 2015. 01. 14.
Tervezett befejezés: 2015. 09. 30.

1.9.3.2. M3 Outlet Center

Az M3 Outlet Center, Magyarország első, Budapest vonzáskörzetén kívül eső outlet központja, 2008. május 17.-én nyitotta meg kapuit a nagyközönség előtt. Az M3-as autópálya Polgár melletti lehajtójánál, 13 ezer négyzetméteren elterülő bevásárlófaluban 55 üzlethelyiség kapott helyet. A befektető üzemeltető Jones Lang LaSalle az M3 Outlet Center Polgár, valamint a Premier Outlets Center működtetője.

Az outlet lényegi eleme, hogy vannak bizonyos termékek, amelyeket a szezon végén a cégek visszagyűjtenek a boltokból és az a következő években kikerül, mint outlet áru. Ez vagy elég, vagy nem, attól függ, hogy milyen volt az előző szezon. Azoknak a cégeknek, akinek van igazi outlet koncepciója tudják, hogy milyen forgalomra számíthatnak az outletjükben, így a hiányzó termékeket az előző év legsikeresebb modelljeiből újra legyártja. Ennek a gyártási költsége nyilván jóval alacsonyabb, mert már nincs tervezési díj, nem kell elkészíteni a szabásmintákat, az anyagok pedig valószínűleg rendelkezésre állnak.

Forgalmazott márkák:

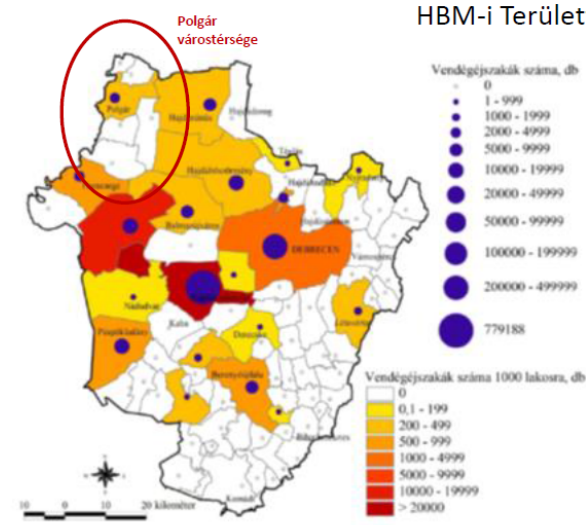
Adidas, Alfio Raldo, Bags&More, Bellinda, Benetton, Broadway, Budmil, Breitling, Camel Active, Champion, Dockyard, GANT, Gas,, Heavy Tools, Helly Hansen, J.Press, Lee Wrangler, Legends, Levi's, Madonna, Mayo Chix, Moletti Moda, Nike, Office Shoes, Pepe Jeans, PlayersRoom, Puma, Reebok, Replay, Retro, Rinascimento, Saxoo, Triumph, Woodoo, Zoutlet
 További szolgáltatások: ingyenes WIFI, éttermek, akadálymentesített közlekedés, benzinkút, gyerekjátszó (a Kölyöklklub 5 éves korig vehető igénybe), ingyenes parkolás.

Tényleges forgalom:

Az outlet megnyitásakor arra a több, mint 6 millió ember vásárlóerejére számított, akik az ország keleti régiójának és a szomszédos országok határmenti településeinek lakói. A térségi vásárlóerő azonban gyengült, és a tömeges depriváltsági helyzet jóval kisebb forgalmat hozott a vártnál, a kulturált környezet, és a kényelmes, színvonalas vásárlási lehetőségek ellenére is.

1.9.3.3. Turizmus

A turizmus helyzete

Polgár turisztikai vonzereje gyenge, várostérségét a turizmus szinte egyáltalán nem érinti. Az M3 Archeopark növelte ugyan a város turisztikai vonzerejét, azonban látogatottsága az elvártnál kevesebb. A termálvíz hasznosítása, a strandfürdő fejlesztése lehet a vonzerő növelésének másik lehetősége. Ehhez azonban meg kell találni azt a sajátosan helyi szolgáltatást, amely különlegesen egyedi arculatával emeli ki a polgári fürdő jelentőségét a megye többi hasonló létesítményei közül. A fejlesztés megvalósításához alapos piackutatást kell elvégezni, a fürdő fejlesztését célzott tömegbázisra kell alapozni annak érdekében, hogy a nyereséges üzemeltetés hosszú távon biztosítható legyen.

1.9.3.3.1. M3 Archeopark

Magyarország első tájtörténeti és régészeti pihenőparkja az M3 Archeopark, az M3-as autópálya polgári leágazásánál, Budapesttől 175 km-re, Miskolctól, Debrecentől és Nyíregyházától 50–50 km-re található.

A skanzenszerű kiállítóhelyen az autópálya építése során előkerült leletek másolatai elevenítik fel a környék kultúráját az őskortól szinte napjainkig. Az M3 Archeopark 2007. május 1-jén nyitotta meg kapuit. A közel 5 hektáros területen ízelítőt kaphatunk a tájegység történetéből, tárgyaiból, népi kultúrájából. A sírhalom típusú kunhalom, Csörsz árka és a római őrtorony rekonstrukciója mellett az Európában is egyedülálló újkőkor házat, néprajzi házakat, jurtákat és az autópálya építése közben feltárt régészeti leletek másolatait tekinthetik meg az érdeklődők. A múltat idéző környezetben minden korosztály kapcsolódhat, emellett baráti társaságok, családok, vállalatok rendezvényeit is vonzza.

Kiállítás:

Tárlat a tájegység történetéből, tárgyaiból, népi kultúrájából, az észak-alföldi régió természeti és kulturális örökségéből, az autópálya építés során feltárt régészeti leletek hiteles másolataiból.

Vendéglátás:

Az M3 Archeoparkban kemencében és lávakövön készült tájlellegű ételeket, mangalica sülteket, kapos-tejfölös, libatepertővel és lilahagymával ízesített kenyérlángost, grillételeket, finom házi pálinkákat, borokat kóstolhatnak meg vendégek. A különleges ételek a park látványkonyhájában és kemencéjében készülnek.

Szabadidő és sportolási lehetőségek:

A sportolni, kapcsolódni vágyó vendégeket, családokat, gyermekeket egy Európai Unió normáknak megfelelő játszótér, állatsimogató, lovaglási lehetőség, egy halakban bővelkedő, közel egy hektáros látványtó, történelmi íjászpálya, foci- és kézilabdapálya, streetball pálya, lótenisz, asztalitenisz, tollaslabda pálya, valamint különböző egyéni és társasjátékok várják.

Rendezvényszervezés:

Előzetes egyeztetés alapján vállalja konferenciák, szakmai képzések, partnertalálkozók, termékbemutatók, céges rendezvények, vállalati családi napok, osztálykirándulások szervezését és lebonyolítását. A rendezvényekhez 200 fő befogadására alkalmas klimatizált, kivetítővel és hangosítással felszerelt rendezvényterm, illetve 40 fős előadóterem áll rendelkezésre.

A megyében található az ország összes kereskedelmi szállásférőhelyeinek mintegy 5%-a, amely alacsonynak mondható mind a megye országos belüli lakosságárához (5,4%), mind területarányához (6,7%) viszonyítva. A megyén belül található szállásférőhelyek tekintetében kiemelkedően magas a szállodák (44,3%), közepes a panziók (14 %) és a kempingek (18%) aránya.

A megye szállásférőhelyeinek térbeli eloszlása azonban rendkívül koncentrált, Hajdúszoboszló és Debreceni adja az összes szállásférőhely 85%-át. A megye vendég száma a kereskedelmi szállásférőhelyeken 2007-ig emelkedett, azóta csökken.

1.9.3.3.1. Polgár közvetlen, épített települési turisztikai attrakciói az alábbiak:

Kálváriadomb és a stációk
Római Katolikus templom
Polonkai Ház
Városi Strandfürdő
Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár
Régészeti Pihenőpark (M3 Archeopark)
M3 Outlet Center

1.9.4. A gazdasági versenyképességet befolyásoló tényezők (elérhetőség, munkaerő képzettsége, K+F stb.)

A régiókat, városokat és országokat akkor nevezhetjük versenyképesnek, ha gazdaságuk nyitott, és az egy lakosra jutó jövedelmük tartósan magas. Növekvő, valamint magas szintű és

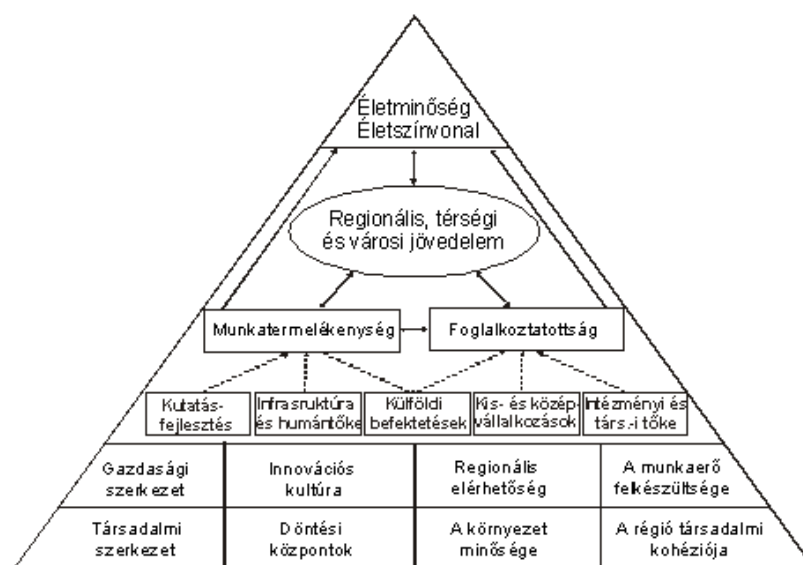
nem csökkenő a foglalkoztatottsági ráta, azaz ebből a jövedelemből a lakosság széles rétegei is várhatóan részesülnek.

A széles rétegek azonban csak akkor részesülhetnek jövedelemben, ha a térségben rendelkezésre álló természeti erőforrások, termelő eszközök elosztása is méltányos, hiszen ennek hiányában esély sincs a kis és középvállalkozások, családi és egyéni gazdálkodók, őstermelők...stb tevékenységére.

Helyzetértékelésünk mozgató rugója éppen az, hogy a várostérség felzárkóztatása érdekében milyen erőforrások állnak rendelkezésre, és vannak-e olyan mozgósítható tartalékok amelyek a várost, és a várostérségét élhető fejlődési pályára állítja?

A régiók versenyképességének, illetve gazdálkodásának középpontjában a régióban élők életminőségének, életszínvonalának javítása áll. Azonban addig ameddig a térségi erőforrások hasznosítási lehetősége méltánytalan elosztású, sehol a Földön nem létezhet valóban versenyképes gazdaság, hiszen ha nincs erőforrás, akkor nincs mihez hozzáadott értéket adni. Éppen ezért minden fejlesztéshez az erőforrások számbavétele szükséges

A versenyképesség tényezőit és rendszerét összefoglaló piramis-modell

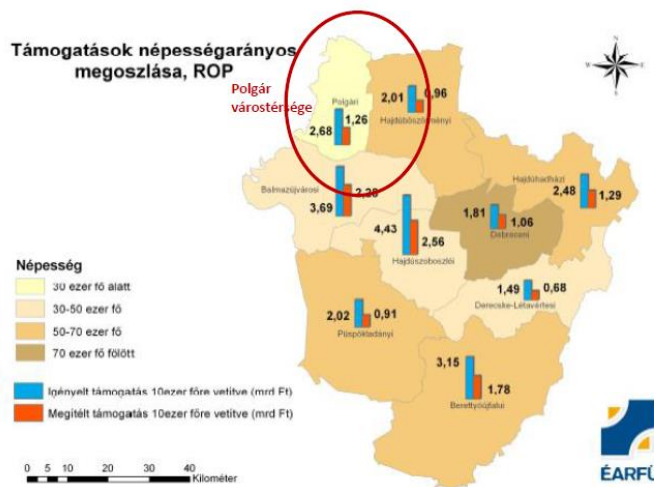

Forrás: Lengyel I. – Rechnitzer J.: A városok versenyképességéről Horváth Gy. – Rechnitzer J. (szerk.): Magyarország területi szerkezete és folyamatai az ezredfordulón. MTA RKK, Pécs, 2000.

Hajdú-Bihar megyében a legfontosabb természeti erőforrás a termőföld, amelynek éppen az lenne a lényegi eleme, hogy legalább az önfenntartás képességét megadja. Ezzel szemben a lakosság anyagi deprivációja éppen a jellemzően mezőgazdasági jellegű térségekben a legmagasabb..

Az alábbi térkép a támogatások népességarányos térbeli eloszlását mutatja Hajdú-Bihar megyében, és az ábrából jól leolvasható, hogy azokban a jellemzően mezőgazdasági jellegű

térsegekben, ahol jelentős a birtokkoncentráció, a népesség nem részesül méltányosan a legfontosabb erőforrásból.

A legkevesebb pályázat a Polgári kistérségből érkezett
Az Észak-alföldi Operatív Program főbb eredményei kistérségenként népességarányosan Hajdú-Bihar megyében Forrás: ÉARFÜ Nonprofit Kft. Észak-Alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft által készített „A területfejlesztés forrásainak elemzése Hajdú-Bihar megyében (2007-2012)”

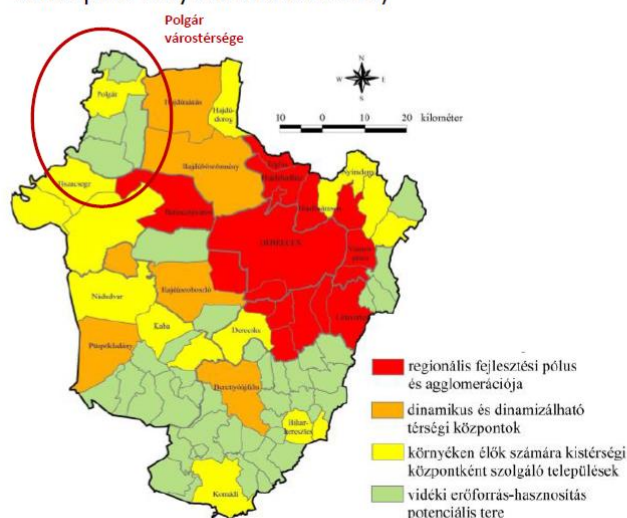
A mezőgazdasági jellegű települések és városkörzetük vonatkozásában a lakosok támogatási részesedése kevés. a nagyipari mezőgazdaság fejlesztésére fordított támogatások kisebb földbirtokokon gazdálkodó, családi gazdaságok hiányában nem működtetik a helyi gazdaságot. További erőforrás lehet a házkörüli gazdálkodás helyi hagyományainak felelevenítése, amely a beépítésre szánt belterületi és külterületi, lakóhely körüli kerteket is aktivizálja.

A lakosság elvándorlásának csökkentéséhez, és a helyben maradásának ösztönzéséhez alapvető szemléletváltásra van szükség, amely a méltányos elosztáson alapul. A jellemzően mezőgazdasági térségekben várostérség jellegű szemlélet szükséges, a mikroagglomerációk központjában megvalósuló mezőgazdasági multiplikátor beruházások, mezőgazdasági inkubációjának fejlesztésével, amely a még megmaradt kisebb termőföldek hatékony hasznosítását teszi lehetővé a helyben élők számára.

Beépítésre szánt bel- és külterületen beindítható Település-mezőgazdasági program lehetősége

Hajdú-Bihar megye településeinek területi típusai az Észak-alföldi Régió területi kategóriái szerint (forrás: Megyei Területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás 2012)

Polgár, a környéken élők számára térségi központként szolgáló település függetlenül attól, hogy nem járási székhely.

1.9.5. Ingatlanpiaci viszonyok (kereslet-kínálat)

Közel 300 db üres, magánszemély tulajdonában álló ingatlan vár értékesítésre, ebből 63 beépíthető telek, a többi lakás.

Polgáron az ingatlanpiac túlkínálat jellegű. Az ingatlanpiaci viszonyokat jól példázzák a házas lakótelkek árai. Az árakat alapvetően befolyásolja az épület állaga, komfortossága, a rajta álló építmény alapterülete, a telekméret kevésbé árképző tényező. Azonban alapvetően befolyásolja az ingatlanok árát a telek elhelyezkedése. A városközpontban, és a város északi részén magasabbak az ingatlanárak (10-14 MFt), míg a szegregációval érintett területen rendkívül alacsonyak. Ez utóbbi annak is köszönhető, hogy ezen a területen a megüresedett ingatlanokról 1-2 hónap leforgása alatt gyakorlatilag minden mozdítható elemet elhordanak. Kazán, parketta, ajtó ablak stb., és ez lényegesen lerontja az ingatlan árát. Ilyen ingatlanokat már 2 MFt-ért is lehetne vásárolni, azonban felújításuk, rekonstrukciójuk költsége az újraértékesítés során kérhető reális árral nem áll arányban, hiszen a város déli területén 6-8 MFt-ért már jó állagú házat is lehet venni.

Ez a folyamat a szegregálódott, illetve azzal veszélyeztetett terület folyamatos romlásához vezethetne, azonban alapvetően mégsem erről van szó, ugyanis kevesen költöznek el a területről, és az ott élők lehetőségeikhez mérten, néhány ritka kivételtől eltekintve igyekeznek rendben tartani portájukat. Az épületek néhány esetben városképileg vitatható színűek, és díszítésük is eltér a város többi részére jellemző díszítési módtól, azonban vitathatatlanul többségükben rendezettek a porták.

1.9.5.1. Önkormányzati ingatlanok

A Gazdasági Program helyzetelemzése tartalmazza az önkormányzat tulajdonában lévő, az önkormányzati feladatellátásba korábban bevont ingatlanok helyzetét, és a hasznosításukra vonatkozó további elképzeléseket. A beépítetlen, értékesítésre tervezett ingatlanok körében, - a pangó ingatlanpiac miatt – érdeklődés hiányában, nehéz a hatékony előrelépés. Hasonló a helyzet az üresen álló ingatlanok esetében is.

A közelmúltban történt felmérésből kiderül, hogy Polgár városban ingatlanokból jelentős a túlkínálat, amely tartósan alacsonyan tartja az árakat. Közel 300 db üres, magánszemély tulajdonában álló ingatlan vár értékesítésre, ebből 63 beépíthető telek, a többi lakás.

Az önkormányzati tulajdonú ingatlanokkal úgy kell gazdálkodni, hogy azok a lehető legésszerűbben szolgálják az önkormányzati feladatok ellátását, a város polgárai életminőségének minél magasabb szinten tartását, lehetőség szerinti emelését.

Kiemelt fontossággal bír, hogy a szükséges közszolgáltatások ellátásához (közmű-infrastruktúra, közúthálózat, közintézmények) megfelelő helyszínek álljanak rendelkezésre. Ezen épületek folyamatos állagmegóvását, karbantartását folyamatosan el kell végeznünk, ennek érdekében legalább évente, de szükség esetén év közben is ellenőrizzük az ingatlanok állapotát. Ütemezzük és elvégezzük az évenkénti költségvetésben e célra tervezett összeg terhére a szükséges festési és egyéb karbantartási munkákat.

Az ésszerű vagyongazdálkodás érdekében a forgalomképes önkormányzati tulajdonú ingatlanok egy része, amelyekre hosszú távon nincs szüksége az önkormányzatnak, a vagyonrendelet előírásainak megfelelő módon értékesíthetők, értékebecsléssel meghatározott, legalább a minimálisan elérendő eladási áron. Az ilyen ingatlaneladásból származó bevételeket lehetőleg olyan stratégiai ingatlanok megvásárlására kell fordítani, amelyekre szükség van a jövőben.

Az önkormányzat saját feladatainak ellátásához átmenetileg nem szükséges ingatlanok a vagyonrendelet előírásainak megfelelő módon bérbe adhatók, azonban az elmúlt években több alkalommal, bérbeadásra meghirdetett ingatlanokra nincs piaci kereslet.

A helyiségek bérbeadása legfőképpen a Polgármesteri Hivatal Gazdasági Szolgáltató része hasznosítása kapcsán volt jellemző. Ezen túlmenően a közmunka programok elemeként, a kompetencia-képzések lebonyolítása céljára, évente egy-két alkalommal, több hónapra vonatkozóan az önkormányzat használaton kívüli ingatlana, a régi központi orvosi rendelő is igénybevételekre került.

1.9.5.2. Önkormányzati Ingatlanvásárlások

A tartósan alacsony ingatlanárak lehetőséget adnak arra, hogy az egyes önkormányzati tevékenységekhez kapcsolódó intézményterületek bővítését indokolt esetben gazdaságosan lehessen megoldani. A Vásárhelyi Pál Általános Iskolához új tornatermi szárny és sportpálya kialakítása indokolt, a hrsz:1145/3 intézményi területének növelését, és a tömb rendezését településrendezési eszközzel kell biztosítani. Célszerű a következő években a benyúló magántelkek kisajátításával, illetve megvásárlásával számolni.

Ideiglenes jellegű (provizórikus) használatok vagy ingatlan értékesítések

- A Rákóczi u. 105. sz. alatti ingatlan szociális bérlakás
- Zólyom u. 5. sz. alatti, volt Gyógyszertár
- Kiss E. u. 8. sz. alatti épületek volt MATÁV ingatlan
- Dózsa u. 1. sz. alatti, volt óvoda
- Kiss E. u. 8. sz. alatti ingatlan

1.10. Az önkormányzat gazdálkodása, a településfejlesztés eszköz- és intézményrendszere

1.10.1. Költségvetés, vagyongazdálkodás, gazdasági program

A költségvetési tervek készítésének legfontosabb szempontja, hogy a bevételek és kiadások közötti egyensúly megtartását biztosítani kell úgy, hogy a település intézményhálózata jól működjön, a városüzemeltetési szolgáltatások színvonala megfelelő legyen.

A működtetés mellett fontos a város fejlődéséhez szükséges pénzügyi források megteremtése. A beruházások megvalósításához elsődlegesen a központi költségvetési támogatások, illetve Európai Unió pályázatok nyújtotta lehetőségek kihasználására kellett törekedni.

1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

A fejlesztésekhez rendelhető saját források a felhalmozási jellegű bevételek, melyek főként a város ingatlan gazdálkodásából származnak. A gazdasági környezet az elmúlt négy évben nem kedvezett a város használaton kívüli, feleslegesség vált vagyonelemeinek, ingatlanjainak értékesítéséhez. Az ingatlanpiac pangása nem helyi sajátosság. Ennek következtében a fejlesztések forrásaként évente minimális összegű saját bevétellel számolhatunk.

A beruházások finanszírozásának másik fontos eleme a hitelfelvétel, amelyet az önkormányzat számlavezető pénzintézete és más hitelt nyújtó pénzintézetek megfelelő fedezet mellett biztosítanak a fejlesztésekhez. A hitelfelvételre vonatkozóan a 2011. évi stabilitási törvény alapvetéseket határozott meg 2012. évtől kezdődően nem tervezhető működési hiány a költségvetésben, az önkormányzatok működési célra csak naptári éven belül visszafizetésre kerülő likvid hitelt vehetnek fel. Az önkormányzat a likvid hitel kivételével, adósságot keletkeztető ügyletet érvényesen csak a Kormány előzetes hozzájárulásával köthet.

1.10.2.1. A feladatfinanszírozás rendszere

A 2013. évi költségvetési törvény szabályozásával, a feladatfinanszírozás rendszere lépett hatályba. A központi költségvetés a kötelezően ellátandó feladatok – a feladatot meghatározó jogszabályban megjelölt közszolgáltatási szintnek megfelelő - ellátását feladatalapú támogatással biztosítja, vagy ellátásához a helyi szükségletek alapján jellemző mutatószámok, illetve a lakosságszám alapján nyújt támogatást, mindezek mellett célja a helyi önkormányzatok bevételi érdekeltségének fenntartása.

2013. január 1-jétől az intézmények épületeinek működtetése, üzemeltetése, a funkcionális feladatokat ellátó személyzet foglalkoztatása, valamint a gyerekétkeztetés maradt az önkormányzatok feladata.

Az új támogatási rendszer nem finanszíroz teljes körűen minden tevékenységet, ezért a településeknek lehetőségük van a működőképesség megőrzése érdekében kiegészítő támogatásként rendelkezésre álló központi forrás, illetve a fejezeti tartalékként funkcionáló keret-előirányzat terhére pályázatot benyújtani. A 3/2012. (III. 1.) BM rendelet alapján igényelhető, illetve pályázható forrás.

1.10.2.2. A városi költségvetés összeállításának szempontjai

A város évenkénti költségvetéseinek összeállítása kapcsán az egyik legfontosabb szempont, hogy a nevelési, oktatási, illetve városüzemeltetési, közigazgatási, szociális szolgáltatást nyújtó intézmények működőképesek maradjanak, a szolgáltatások színvonala megfelelő legyen, lehetőség szerint emelkedjen.

Ki kell használni a természetes létszámfogyás adta lehetőségeket, annak érdekében, hogy a személyi kiadások csökkenjenek, ugyanakkor az intézmények munkavállalói ne váljanak munkanélkülivé.

A bevételek és a kiadások között keletkezett feszültség mérséklése érdekében folyamatosan szükséges vizsgálni a saját bevételek növelésének lehetőségeit. Az adóbevételek tekintetében figyelembe kell venni, a lakosság és az érintettek anyagi helyzetét.

1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység

A működtetés mellett fontos a város fejlődéséhez szükséges pénzügyi források megteremtése. A beruházások megvalósításához elsődlegesen a központi költségvetési támogatások, illetve Európai Unió pályázatok nyújtotta lehetőségek kihasználására kellett törekedni. A költségvetési tervek készítésének legfontosabb szempontja, hogy a bevételek és kiadások közötti egyensúly megtartását biztosítani kell úgy, hogy a település intézményhálózata jól működjön, a városüzemeltetési szolgáltatások színvonala megfelelő legyen.

A fejlesztésekhez rendelhető saját források a felhalmozási jellegű bevételek, melyek főként a város ingatlan gazdálkodásából származnak. A gazdasági környezet az elmúlt négy évben nem kedvezett a város használaton kívüli, feleslegesség vált vagyonelemeinek, ingatlanjainak értékesítéséhez.

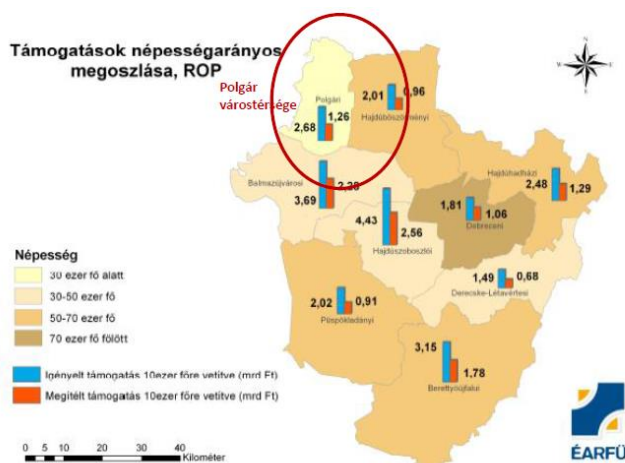
Az ingatlanpiac pangása nem helyi sajátosság. Ennek következtében a fejlesztések forrásaként évente minimális összegű saját bevétellel számolhatunk.

A beruházások finanszírozásának másik fontos eleme a hitelfelvétel, amelyet az önkormányzat számlavezető pénzintézete és más hitelt nyújtó pénzintézetek megfelelő fedezet mellett biztosítanak a fejlesztésekhez. A hitelfelvételre vonatkozóan a 2011. évi stabilitási törvény alapvetéseket határozott meg 2012. évtől kezdődően nem tervezhető működési hiány a költségvetésben, az önkormányzatok működési célra csak naptári éven belül visszafizetésre kerülő likvid hitelt vehetnek fel. Az önkormányzat a likvid hitel kivételével, adósságot keletkeztető ügyletet érvényesen csak a Kormány előzetes hozzájárulásával köthet.

1.10.2. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenysége, intézményrendszere

1.10.2.0.1. Az önkormányzat településfejlesztési tevékenységének várostérségi összefüggései

A kistérség fejletlen helyzetének egyik oka, hogy Hajdú-Bihar megye periferiáján helyezkedik el. Igaz, földrajzi pozíciójának köszönheti azt is, hogy keresztülhalad rajta (sőt, területén – csomóponttal, lehajtókkal – el is ágazik) az M3-as autópálya. A Budapest-agglomerációból való könnyebb megközelíthetőség ígéretes kitörési pontként szolgált elsősorban az ipari park fejlődésében, és jelentősen javította a kistérségből hiányozó, jövedelemtermelő, munkahelyteremtő, prosperáló vállalkozások megtelepedésének esélyeit.

A legkevesebb pályázat a Polgári kistérségből érkezett
Az Észak-alföldi Operatív Program főbb eredményei kistérségenként népességarányosan Hajdú-Bihar megyében
Forrás: ÉARFÜ Nonprofit Kft. Észak-alföldi Regionális Fejlesztési Ügynökség Nonprofit Kft. által készített „A területfejlesztés forrásainak elemzése Hajdú-Bihar megyében (2007-2012)”

A várostérség fejlődésére alapvetően kihatnak a centrum gazdaságélénkítő fejlesztései, és a város felelőssége térségével kapcsolatban, hogy a fejlesztései sorában olyan projekteket is tervezzen, amelyek elősegítik térsége gazdasági fejlődését.

1.10.2.0.2. A házkörüli gazdálkodás lehetősége várostérségi erőforrás lehet

A térség legfontosabb erőforrása a termőföld, ezért mind a növénytermesztés, mind az állattartás területén a felvásárló hálózat és a feldolgozóipar területeit kell célba venni. Különleges figyelmet kell fordítani a ház körüli gazdálkodás lehetőségeire. A házkörüli gazdálkodás olyan kihasználatlan erőforrás, amelynek használatával élhetőbbé válhatnak a települések még akkor is, ha a házkörüli gazdálkodás jövedelemteremtő képessége alacsony. Az alacsony jövedelem is jövedelem, és a jövedelem kiegészítés lehetőségét választható alternatívává téve érdemes megszervezni a felvásárlás hálózatát. A mezőgazdaság nagyban kereskedeleméhez szükséges a termékazonosság, a tervezhető és ellenőrzött termékminőség, és az előre prognosztizálható mennyiség előállítása. Ehhez a várostérségben olyan komplex település-mezőgazdasági program kell, amelyben a termelők számára megszerezhető a szükséges termelési kompetenciák, és a termelés alapvető eszközrendszere mellett a termelési minőség ellenőrzése is folyamatos. A házkörüli gazdálkodás során előállítható termékek ebben az esetben olyan magas minőséget képviselhetnek, ami lehetőséget teremt a világpiacon rendkívül magas áron való értékesítésre is. A házkörüli gazdálkodás a magasabb áron történő értékesíthetőség mellett, egyúttal megoldja az önellátás kérdéseit is, és növeli a helyi piac aktivitását.

1.10.2.0.3. Városfejlesztési összefüggések

Polgár járási szintű kisváros fejlődésének, a népesség megtartásának elengedhetetlen feltétele azok funkcióinak fenntartása, bővítése, az élhető és egészséges családkörnyezet kialakítása. Ennek keretében szükséges olyan települési környezet létrehozása, amely vonzó és biztonságos a kisgyermek és fiatalok számára, valamint közlekedési és környezet-egészségügyi szempontok alapján javítja a kisgyermeket nevelő családok kényelemérzetét. A népesség megtartásához járulhat hozzá a települési funkciók

bővítése, az élhető és egészséges családbarát környezet kialakítása, a településbiztonság feltételeinek megteremtése. A cél a közterületek (elsősorban az alulhasznosított, vagy használaton kívüli területek) újbóli településszerkezetbe illesztése, funkcióváltásának elősegítése.

1.10.2.1. A feladatfinanszírozás rendszere

A költségvetés készítését megelőzően, a költségvetési koncepcióban kialakított tervezési irányelvek hivatottak a bevételek és kiadások közötti egyensúly megtartását biztosítani. Alapvető, hogy a település intézményhálózata jól működjön, a városüzemeltetési szolgáltatások színvonala megfelelő legyen, és ehhez szervesen kapcsolódva, a fenntarthatósági szempontok figyelembevételével a város fejlődéséhez szükséges pénzügyi forrásokat is elő kell teremteni. A beruházások megvalósításához elsődlegesen a központi költségvetési támogatások, illetve Európai Unió pályázatok nyújtotta lehetőségek kihasználására célszerű törekedni.

A fejlesztésekhez rendelhető saját források a felhalmozási jellegű bevételek, melyek főként a város használaton kívüli, feleslegessé vált vagyonelemeinek, ingatlanjainak értékesítéséből származnak. A gazdasági környezet az elmúlt négy évben nem kedvezett ezen folyamatoknak, az ingatlanpiac pangása nem helyi sajátosság. Ennek következtében a fejlesztések forrásaként évente minimális összegű saját bevétellel számolhattunk.

A beruházások finanszírozásának másik fontos eleme a hitelfelvétel, amelyet az önkormányzat számlavezető pénzügyintézete és más hitelt nyújtó pénzügyintézetek megfelelő fedezet mellett biztosítottnak a fejlesztésekhez. A hitelfelvételre vonatkozóan a 2011. évi stabilitási törvény alapvetéseket határozott meg, ez szabályozza az önkormányzatok adósságot keletkeztető ügyleteit. 2012. évtől kezdődően nem tervezhető működési hiány a költségvetésben, az önkormányzatok működési célra csak naptári éven belül visszafizetésre kerülő likvid hitelt vehetnek fel. Továbbá az, hogy az önkormányzat a likvid hitel kivételével, adósságot keletkeztető ügyletet érvényesen csak a Kormány előzetes hozzájárulásával köthető. A központi költségvetés a kötelezően ellátandó feladatok ellátását feladatalapú támogatással biztosítja, vagy ellátásához a helyi szükségletek alapján jellemző mutatószámok, illetve a lakosságszám alapján nyújt támogatást, mindezek mellett célja a helyi önkormányzatok bevételi érdekeltiségének fenntartása.

A város évenkénti költségvetéseinek összeállítása kapcsán az egyik legfontosabb szempont, hogy a nevelési, oktatási, illetve városüzemeltetési, közigazgatási, szociális szolgáltatás nyújtó intézmények működőképesek maradjanak, a szolgáltatások színvonala megfelelő legyen, lehetőség szerint emelkedjen. A bevételek és a kiadások között keletkezett feszültség mérséklése érdekében folyamatosan vizsgáltuk a saját bevételek növelésének lehetőségeit, mely elsősorban az adóbevételek terén igen szűkösen bizonyult, a lakosság és az érintettek anyagi helyzetének figyelembe vételével.

1.10.2.1.1. Pályázati lehetőségek

A fejlesztési források elérése az önkormányzatok támogatása alapvetően pályázatok útján lehetséges, és vissza nem térítendő támogatások formájában nyilvánul meg, amelyhez meghatározott esetekben az önkormányzati költségvetésből saját erőt is hozzá kell adni. A pályázati feltételek az indikátorok javítására irányulnak, és támogatási szerződések kötelezik az önkormányzatokat ezeknek a jellemzően statisztikai adat jellegű indikátoroknak a megváltoztatására. A város, és a várostérség deprivációjának folyamatos javításával lehet megteremteni a város, és a várostérség közösen élhető településeinek a térségre jellemző sajátos rendszerét az operatív programok segítségével. Az egyes operatív programok az alábbi területeket célozzák.

1.10.2.1.1.1. Az élhető település megteremtése, a városépítészeti és az épített környezet minőségének fejlesztésével

Az élhető település megteremtése, a városépítészeti és az épített környezet minőségének fejlesztése az alábbi komponensek mentén tervezhető, ezekre nyílnak az önkormányzatok előtt pályázati források:

- a) Közterek, parkok, játszóterek, közösségi terek, települési zöldfelületek felújítása, bővítése, kialakítása, minőségi utcabútorok elhelyezése
- b) Gyalogos zónák, sétálóutcák, forgalomcsillapított közlekedési övezetek kialakítása
- c) A szelektív hulladékgyűjtés infrastrukturális feltételeinek kiépítése, gyűjtőszigetek kialakítása, eszközbeszerzés
- d) A település életében meghatározó, köztulajdonban lévő tárgyi, építészeti, műemléki értékek érték-megőrző felújítása, fejlesztése, (új) funkcióval történő felruházása, a műemlékhez méltó épített környezet kialakítása, történeti parkok, kertek felújítása

Természetesen a területfejlesztési támogatások rendszere ettől bonyolultabb, Magyarország a számára 2014-2020 között rendelkezésre álló uniós források felhasználását tíz operatív program keretében tervezi. Az operatív programok illeszkednek az EU2020 stratégiához.

1.10.2.1.1.2. Közlekedés

Az Integrált Közlekedésfejlesztési Operatív Program (IKOP) elsődleges célja a közlekedés hálózatának és infrastruktúrájának fejlesztése, a transzeurópai közlekedési hálózaton keresztül a városi közlekedésen át, egészen a környezetbarát megoldásokig.

1.10.2.1.1.3. Emberi kompetenciák

A társadalmi környezet az épített környezet minőségére is hatással van. Az Emberi Erőforrás Fejlesztési Operatív Program, azaz az EFOP elsődleges célja, hogy a humán tőke és a társadalmi környezet javításával járuljon hozzá a társadalmi felzárkózási és népesedési kihívások kezeléséhez. Az EFOP a gyakorlatban nemcsak a szegénység elleni küzdelemből fogja kivenni a részét, de hangsúlyt helyez a társadalmi kohézió erősítésére, az egészségügyi beruházásokra, a köznevelés minőségének fejlesztésére, kiemelt tekintettel a korai iskolaelhagyás csökkentésére, a felsőfokú végzettséggel rendelkezők számának növelésére és a kutatás-fejlesztésre.

1.10.2.1.1.4. Környezetvédelem és energiahatékonyság

A Környezeti és Energiahatékonysági Operatív Program (KEHOP) célja, hogy a magas hozzáadott értékű termelésre és a foglalkoztatás bővülésére épülő gazdasági növekedés az emberi élet és a környezeti elemek – hosszú távú változásokat is figyelembe vevő – védelmével összhangban valósuljon meg.

1.10.2.1.1.5. Gazdaságfejlesztés

A Gazdaságfejlesztési és Innovációs Operatív Program, azaz a GINOP egyik legfontosabb célkitűzése Magyarország foglalkoztatási rátájának 75%-ra való emelése. Ehhez egyrészt új munkahelyeket kell létesíteni, másrészt a munkát vállalni akarók képességeit kell fejleszteni. A program további két fontos célkitűzése az ország innovációs képességeinek és kapacitásainak, valamint a magyar ipari és szolgáltató szektornak a fókuszált fejlesztése.

1.10.2.1.1.6. Területfejlesztés

A TOP, azaz a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program fő küldetése, hogy kereteket biztosítson a területileg decentralizált fejlesztések tervezéséhez és megvalósításához. Fejlesztései között helyet kapnak a közvetlenül a közszférára, a helyi társadalomra és környezetre irányuló fejlesztések is.

1.10.2.1.1.7. Versenyképesség

A VEKOP, azaz Versenyképes Közép-Magyarország Operatív Program segítségével kívánjuk biztosítani Magyarország egyetlen „fejlettebb” régiójának további fejlődését, gazdasági versenyképességének további növekedését, illetve a régió belüli fejlettségbeli különbségek csökkenését.

1.10.2.1.1.8. Közigazgatás

A közigazgatás, és a közszolgáltatási szféra kiemelt fejlesztéseit a Közigazgatás- és Közszolgáltatás Fejlesztési Operatív Program (KÖFOP) nyomán hajtjuk végre. Az operatív program ad egyben helyet a 2014-2020 időszakban az ESB alapok végrehajtásához szükséges tagállami funkciók finanszírozásához felhasználható technikai segítségnyújtás forrásoknak.

1.10.2.1.1.9. Mezőgazdaság

A VP, azaz Vidékfejlesztési Program elsődleges célja a mezőgazdasági vállalkozások versenyképességének növelése, az agrárium fenntartható fejlődése, a vidéki térségek és közösségek erősítése, az életminőség javítása a vidéki térségekben, valamint a gazdasági fejlődés támogatása.

1.10.2.1.1.10. Halászat

A Magyar Halászati Operatív Program (MAHOP) a halászati ágazat támogatási lehetőségeit tartalmazza.

1.10.2.1.1.11. Szegénység

Az RSZTOP, azaz a Rászoruló Személyeket Támogató Operatív Program elsődleges célja, hogy a leginkább rászoruló személyeket – a szegénységben élő gyermekeket, a hajléktalanokat, valamint a rendkívül alacsony jövedelmű személyeket – megfelelő étkezéshez és alapvető fogyasztási cikkekhez juttassa.

1.10.3. Gazdaságfejlesztési tevékenység

Polgár járási szintű kisváros gazdaságfejlesztési tevékenysége nyomán érvényre kívánja juttatni a magasabb szintű területfejlesztési tervekben megfogalmazott gazdaságpolitikai (hatékonysági, versenyképességi) és társadalompolitikai (méltányossági, szolidaritási, kohéziós) szempontok érvényesítésének szempontjait. Ennek során célja tudásalapú gazdaságinnováció- és vállalkozás-orientált fejlesztésekkel, fejlődőképes, jó piaci pozíciójú új vállalkozások támogatásával, a meglévők megerősítésével kapcsolatos önkormányzati lehetőségek kihasználása.

A vállalkozások termelékenységének növelése, illetve versenyképességük javítása technológiai korszerűsítésük révén nem önkormányzati feladat, azonban a helyi politika sokat

tehet a Polgáron megtelepedett vállalatok erőteljesebb integrálásáért a magyar és a helyi gazdaságba a helyi önkormányzati intézmények együttműködéseivel.

Az új vállalkozások beindításához a helyi erőforrásokat fel kell mérni, és az erőforrások hasznosításához szükséges földrajzi területeket területrendezési eszközökkel kell biztosítani.

1.10.3.1. Mezőgazdaság

Városterégi együttműködés szükséges. Elsősorban a helyi mezőgazdasági a kis- és középvállalkozások számára, a hatékonyságuk növelése, illetve a túlélési, növekedési esélyei javítása érdekében szükséges a vállalatvezetési, üzleti ismeretek elsajátításának elősegítése, amely felveti az inkubáció szükségességét, tekintettel arra, hogy a vállalkozói környezet az elmúlt években nem esett át jelentősebb változásokon. Ennek oka elsősorban a termőföldek bősége mellett jelentkező termőterületi hiány, amely a birtokszerkezet méltánytalanul aránytalanul kialakult tulajdonelosztási rendjének a következménye. A várostérség felzárkóztatására önálló programot kell készíteni, amely feltárja a további lehetséges erőforrásokat, és kijelöli az erőforrásokra alapozható fejlesztési irányokat.

1.10.3.2. Ipar és kereskedelem

A településen működő vállalkozások száma – nem számottevően – de csökkent az utóbbi évek során, számuk jelenleg kb. 550 körül határozható meg. Az összetétel sem változott alapvetően, még mindig túlnyomó többségben vannak az egyéni vállalkozások. Az Ipari Parkban működő vállalkozások száma nem dinamikus tempóban ugyan, de folyamatosan nő. Az M3 Outlet Centerben működő üzletek vonatkozásában folyamatos a változás, itt a leggyakoribb az üzletek üzemeltető-váltása. A várostérség anyagi és pénzügyi deprivációja összefügg a vállalkozások alacsony aktivitásával, és a gyenge vásárlóerővel.

1.10.3.3. Szolgáltatások

Polgáron a lakossági alapszolgáltatások valamennyi válfaja biztosított. Egyes szolgáltatástípusok lendületesen fejlődtek és a személyi szolgáltatások széles körét alakították ki, bár a településen viszonylag későn, a kilencvenes évek elején indult el a terciér szektor fejlődése és intenzitása is lassabb volt a környező nagyobb településeken zajló ágazati szerkezetváltás üteméhez képest.

A kedvezőbb folyamatok megjelenésének és felerősödésének csak az évtized második felétől, végétől lehetünk tanúi. A településen működő vállalkozások profilja vegyesnek mondható, a lakossági alapszolgáltatásoktól a gazdasági jellegű szolgáltatásokig terjed, de többségük jellemzően a kereskedelemben tevékenykedik.

Azonban e szektor domináns szerepét árnyalja, hogy strukturális aránytalanságoktól szenved, vagyis a vállalkozások nagy hányadát fedi le, de azok jövedelemtermelő képessége alacsony. Megfigyelhető ezen ágazatban az üzletek üzemeltetőinek gyakori cseréje. Így 2013-ban 30 üzlet nyitott ki és 20 üzlet zárt be, 2014-ben 26 üzlet nyitott és 21 zárt be, 2015. júniusáig 12 üzlet nyitott és 10 üzlet zárt be.

A szolgáltató szektor foglalkoztatási viszonyait meghatározza a szervezetek tőkeereje. Sajnos ebben a térségi ágazatban is jelentős azon cégek száma, melyek korlátozott forrásokkal és alacsony munkahelyteremtő képességgel rendelkeznek, többségük kisvállalkozás 1-2 alkalmazottal.

1.10.3.4. Élelmiszer kereskedelem

Az élelmiszer jellegű áruházak, valamint a ruházati szaküzletek száma hozzávetőlegesen csökkenő, illetve stagnáló számot mutat. Az egyéni vállalkozás által üzemeltetett kiskereskedelmi üzletek száma a statisztika szerint (2013-ban 49 db) alig változott 1997. és 2013. között. A KSH adatbázisa alapján 2005-ben a teljes szolgáltató szektorban 301 működő vállalkozás működött. Nem változott ugyanakkor az egészségügy és a szociális ellátás vállalkozásainak száma.

1.10.3.5. Nagykereskedelem

A nagykereskedelem egyre fejlődő szereppel bír a terciér szektorban, kiszolgáló infrastruktúráját nagykereskedelmi raktárak biztosítják. Számuk Polgár kedvező közlekedés földrajzi fekvésének, a közlekedési viszonyok javulásának és az ezáltal nyert ipari-logisztikai jellegnek köszönhetően várhatóan tovább nő.

1.10.3.6. A helyi adóbefizetések tükrözik a vállalkozások sikerét, vagy sikertelenségét

A vállalkozások által befizetett helyi iparűzési adó továbbra is a legjelentősebb tétele a helyi adóbevételeknek, ezen belül is kb. 30-40 vállalkozás fizeti be ezen adó meghatározó részét. Ugyanebben az adónemben a legnagyobb az adóintélevőség nagysága is, mely a szektort az utóbbi években sújtó negatív hatásokkal indokolható elsősorban

A vállalkozások által befizetett helyi iparűzési adó továbbra is a legjelentősebb tétele a helyi adóbevételeknek, ezen belül is kb. 30-40 vállalkozás fizeti be ezen adó meghatározó részét. Ugyanebben az adónemben a legnagyobb az adóintélevőség nagysága is, mely a szektort az utóbbi években sújtó negatív hatásokkal indokolható elsősorban.

A vállalkozások gazdasági tevékenységének eredményességét az önkormányzat, a helyi adóbefizetések mértékéből tudja mérni. Polgáron a helyi adóbevételeket a következő táblázat tartalmazza:

Helyi adóbevételek alakulása 2011-2014. között				
	2011. év	2012. év	2013. év	2014.év
összes adóbevétel	235 443 Ft	229 788 Ft	212 759 Ft	279 652 Ft
magánszemélyek kommunális adója	21 143 Ft	21 143 Ft	20 782 Ft	21 797 Ft
helyi iparűzési adó	166 178 Ft	161 103 Ft	166 913 Ft	234 822 Ft
gépjárműadó	41 443 Ft	41 431 Ft	18 685 Ft	18 174 Ft

1.10.3.6. 1. Helyi iparűzési adó

Az adóbevételek közül a legmeghatározóbb tétel a helyi iparűzési adóbevétel alakulása. Az adóalanyok számában jelentős változás nem tapasztalható és az adóbevétel is viszonylag kiegyensúlyozottan alakult az elmúlt években, bár ez korántsem az adófizetési morál javulásával, hanem az adóhatóság által indított végrehajtási cselekmények hatékonyságával indokolható. Emelkedett a felszámolásra kerülő vállalkozások száma, mely jelentősen növelte a behajthatatlan kintlévőségek nagyságrendjét.

1.10.3.6. 2. Magánszemélyek kommunális adója:

A 2011-től 12 000 forintról 9 000 forintra történő adómérték-csökkentés végrehajtását követően egy viszonylag kiegyensúlyozott adóbevétellel számolhattunk ezen adónem tekintetében is, melyet a folyamatos ellenőrzésekkel és feltárásokkal igyekszik az önkormányzat stabilizálni.

1.10.3.6. 3. Gépjárműadó:

Az adóbevétel 2013. évig stabilan tervezhető volt. 2013. évtől az addig 100 %-ban átengedett központi adóból már csupán 40 % illeti meg az önkormányzatot, 60 % pedig a központi költségvetést. Emiatt az adóbevételi tervet már eleve csökkenteni kellett ezen kieső összeggel és a bevétel alakulása is jól mutatja ennek hatását.

1.10.4. Foglalkoztatáspolitikai

A foglalkoztatáspolitikai középtávú célrendszerét a foglalkoztatási ráta tekintetében Magyarország az Európa 2020 stratégia keretében évente felülvizsgált Nemzeti Reform Programban határozza meg (jelenleg a 20-64 éves népesség 75 százalékában). Az Európa

2020 stratégia legfontosabb célkitűzései közé tartozik a munkahelyek számának és minőségének javítása.

Az európai foglalkoztatási stratégia, valamint a foglalkoztatáspolitikai iránymutatások és támogató programok (például a foglalkoztatás és a szociális innováció európai programja) arra szolgálnak, hogy elősegítsék a növekedést, a munkahelyteremtést, a munkaerő mobilitását és a társadalmi haladást. Az Európa Tanács által 2010 októberében elfogadott foglalkoztatási iránymutatások magukban foglalják a nők és férfiak munkaerő-piaci részvételének növelését és a strukturális munkanélküliség csökkentését, valamint a munkahelyek minőségének javítását.

1.10.4.1. Európai Bizottság iránymutatásai 2015 márciusában

2015 márciusában az Európai Bizottság felülvizsgált iránymutatásokra vonatkozó javaslatot tett közzé, amely határozott munkaerő-piaci orientációt mutat:

- a munkaerő-kereslet fellendítése (munkahelyteremtés; munkát terhelő adók; bérmegállapítás)
- a munkaerő-kínálat növelése és a munkaerő készségeinek fokozása (munkaerő-piaci részvétel és készség szintek; az oktatási és képzési rendszerek strukturális hiányosságainak orvoslása; ifjúsági és tartós munkanélküliség)
- a munkaerőpiacok működésének javítása (munkaerő-piaci szegmentáció csökkentése; szociális partnerek bevonása; aktív munkaerő-piaci intézkedések javítása; munkaerő mobilitása)
- a méltányosság garantálása, a szegénység leküzdése, az esélyegyenlőség előmozdítása (a szociális védelmi rendszerek, az egészségügyi ellátás és a tartós gondozási rendszerek korszerűsítése; célirányos szociálpolitikák az iskolai lemorzsolódás és a társadalmi kirekesztés megelőzése érdekében).

1.10.4.1. Partnerségi együttműködés a foglalkoztatáspolitikában

Polgár járási szintű kisváros partnerségi együttműködéseiben érdekelt abban, hogy a munkaerő-piaci igényeknek megfelelő, képzett munkaerőt és az egész életen át tartó tanulás ösztönzését, az oktatási és képzési rendszerek minőségének és teljesítményének javítását minden szinten, valamint a felsőoktatásban vagy azzal megegyező oktatási formában részt vevők számának növelését, továbbá a társadalmi befogadás előmozdítását és a szegénység elleni küzdelmet a városban és a várostérségben előmozdítsa.

Az önkormányzati feladatellátás során megtett intézkedéseket, a közoktatás, az egészségügy, a szociális ellátások, a közmunkaprogramok kapcsán a korábbi fejezetekben már ismertettük. A munkahelyek számszerű növekedésével, és minőségi javulásával kapcsolatban az ITS-ben tervezett programok megvalósításával kívánunk lehetőségeket teremteni.

1.10.5. Lakás- és helyiséggazdálkodás

1.10.5. 1. Bérlakások, bérlemények

Az önkormányzat igény és szükséglet szerint biztosítja a szociális bérlakásokat, illetve gondoskodik a helyben munkát vállaló szakemberek szolgálati lakással történő ellátásáról. A szociális bérlakás céljából szolgáló ingatlanok a legtöbb esetben évente jelentős összegű felújítást igényelnek, így ezek eladásával az éves bérleti díjjal szemben annál magasabb összegű költségmegtakarítás jelentkezik a Városgondnokság, mint a bérlakások üzemeltetőjénél.

A lakás és nem lakás céljára szolgáló helységek, ingatlanok hasznosításához kapcsolódó rendeletek felülvizsgálata rendszeresen megtörténik annak érdekében, hogy a fizetési feltételek könnyítése mellett a jelenlegi bérlők részére azok értékesíthetők legyenek.

1.10.5. 2. Egyéb lehetőségek

A városunk népesség megtartó erejének növelése érdekében önkormányzatunk továbbra is megfelelő számú, olcsó építési telket biztosít a település több utcájában a helyben letelepedni szándékozó fiatalok számára lakás építéséhez.

Az első lakáshoz jutó fiatalokat lehetőségeinkhez mérten továbbra is vissza nem térítendő támogatással kívánjuk segíteni, melyhez a forrást a város éves költségvetésében a jelentkező szükségletekhez, igénylésekhez igazodóan biztosítjuk.

Az önkormányzat térítésmentesen köteles ingatlant biztosítani a rendőrőrs elhelyezésére, illetve a munkaügyi központok kirendeltségeinek működéséhez.

A településünkön meghatározó szerepet betöltő, közösségi célt szolgáló civil szervezetek, mint a vöröskereszt, valamint a polgárőrség részére is önkormányzatunk biztosít helyiséget olyan ingatlanokban, amely önkormányzati feladat ellátási funkciót nem töltenek be, használaton kívüliek.

A Fonyódligeten található üdülőingatlanok Polgár Város Önkormányzata – három másik település mellett – résztulajdonosa. Az ingatlanban az állami kezelésben lévő rész vonatkozásában - a pénzügyi lehetőségeinket felmérve - meg kell fontolni a három tulajdonos önkormányzat által történő megvásárlásának lehetőségét.

1.10.6. Intézményfenntartás

A 2012. és a 2013-as évek döntő változást hoztak az önkormányzatok életében, a helyhatóságok által ellátandó feladatokban, illetve a finanszírozás rendszerében. Ezt az alapvetően átalakult rendszert immár adottságként kell kezelnünk és tényként kell elfogadnunk. Több önkormányzati feladat megszűnt vagy átadásra került (elsősorban a járáshoz vagy a KLIK-hez). 4 évvel ezelőtt jószerevével még csak közelítő információink voltak a jövőbeli változások nagyságáról és irányáról, így a 2011-2014-re vonatkozó tervek nem tartalmazhatták a bekövetkező államigazgatási reformokkal összefüggő intézkedéseinket. Tényként rögzíthetjük azt is, hogy az elmúlt 2-3 évben az önkormányzati munkánk jelentős energiáját emésztette fel, a jogalkotói szándékok kifürkészése annak érdekében, hogy értelmezze az új helyzetből adódó feladatokat és megpróbálja azokra megkeresni az optimális válaszokat. Az intézkedéseink során mindig sikerült szem előtt tartani egyrészt a város lakóinak érdekeit, másrészt pedig a költségvetés hosszú távú egyensúlyának biztosítását.

2013. január 1-től - a Mötv. meghatározó szakaszainak hatálybalépésétől kezdve - az önkormányzatokra vonatkozó szabályozás nagy része többé-kevésbé átalakult, és ez az új törvény kiemelten kezelte a feladatok megreformálását is.

1.10.6.1. Költségvetési intézmények

- Polgári Polgármesteri Hivatal önállóan működő és gazdálkodó intézményként
- Napsugár Óvoda és Bölcsőde önállóan működő intézményként
- Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár önállóan működő intézményként
- Polgári Szociális Központ részben önállóan működő intézményként
- Városgondnokság önállóan működő és gazdálkodó intézményként működik.

A 2013. január 1-től hatályba lépett jogi szabályozás jelentős változásokat hozott mind az önkormányzati, mind a közigazgatás területén. A 2012. évi XCIII. tv. 2013. január 1-én hatályba lépett módosításával a megyei kormányhivatalok kirendeltségeiként járási hivatalok jöttek létre. Polgár, az előkészítő tárgyalások során minden lehetőséget kihasználva megpróbálta elérni, hogy a város ismét járási székhely legyen, mely nem járt eredménnyel.

1.10.6.2. Önkormányzati igazgatás

A polgármesteri hivatal a hatékony működés érdekében jelenleg 3 irodára és titkárságra tagozódik (Hatósági, Pénzügyi és Műszaki Iroda).

A hivatal élve az ÁROP-1.A.5. pályázat adta lehetőséggel, „Palgár Város Önkormányzatának szervezetfejlesztése” keretén belül felülvizsgálta a hivatal szervezetét is. A hivatal feladatait csökkenő létszám mellett, munkakör ésszerősítésekkel, belső átszervezéssel tudja ellátni.

Az ügyfelek tájékoztatása érdekében a város honlapján „Élethelyzet alapú portál” ügyfél tájékoztató rendszer működik, mely a különböző élethelyzetekhez kapcsolódó közigazgatási eljárások leírását, az eljáró közigazgatási szervet, kapcsolódó – hatályos- jogszabályokat és nyomtatványokat tartalmazza, mintegy 150 ügyfajtában. Az e célra létrehozott honlapon az érdeklődők tájékozódhatnak a közigazgatási eljárás legfontosabb szabályairól, szervezetéről, mely segít az átszervezett közigazgatásban eligazodni.

Továbbra is biztosítjuk ügyfeleink számra - az ügyfélbarát közigazgatás érdekében – heti 1 alkalommal a 18 óráig tartó, hosszabbított ügyfélfogadási időt.

A megújult hivatali épületben modern informatikai rendszerek segítik a dolgozók munkáját, melyből 10 szoftver ASP rendszerben működik pl. az Integrált Kistérségi Elektronikus Közigazgatási Rendszer (IKER), az Saldo CREATOR integrált számviteli információs rendszer Optijus jogtár, az anyakönyvi modul, a KIR munkaügyi szoftver. 11 saját tulajdonú szoftver.

1.10.6.3. Hajdúnánási Járási Hivatal Kirendeltsége és Munkaerő-piaci Pont

A Hajdúnánási Járási Hivatal Kirendeltsége és Munkaerő-piaci Pont működik Polgáron. A működéséhez 11 fő dolgozót biztosított a város a polgármesteri hivatalból. A szociális és gyámügyi feladatok egy részével, az okmányirodai feladatokkal a vagyonátadás is megtörtént.

1.10.6.4. Közoktatási-köznevelési alapfeladatok ellátása

A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény módosulása kapcsán, 2013. január 1-től az óvodai nevelés kivételével, az állam gondoskodik a köznevelési alapfeladatok ellátásáról. A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (a továbbiakban: KLIK) Hajdúnánási Tankerülete látja el a Polgári Vásárhelyi Pál Általános Iskola fenntartását. A törvény rendelkezése szerint elkülönült a fenntartási és a működtetési feladat, mely utóbbit a konyha üzemeltetésével együtt a Városgondnokság lát el. A KLIK Megyei Központja a fenntartója és működtetője a József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola intézménynek. Sajnos mindkét oktatási intézményben csökkent a tanulói létszám, mely a gimnázium esetében gondot okozhat a hosszú távú fenntartásban.

2013. január 1-jétől az oktatáspolitikai változások következtében az önkormányzati feladatellátás jelentős mértékben megváltozott. A nemzeti köznevelésről szóló 2011. évi CXC. törvény (a továbbiakban: NKtv.) 74. § (1) bekezdése értelmében az állam – az óvodai ellátás kivételével – gondoskodik a köznevelési feladatok ellátásáról.

A városban három köznevelési intézmény: egy önkormányzati fenntartású óvoda, egy állami fenntartásban lévő általános iskola és egy állami fenntartású középiskola biztosítja a köznevelési feladatellátást.

A városban az óvodásoktól a középiskolás korosztályig közel 1200 gyermek, diák ellátása, nevelése és oktatása folyik.

Polgár Város Önkormányzata az óvodai nevelést biztosító intézmény fenntartója, míg az alap és középfokú oktatást, nevelést állami fenntartású intézmények körében – a jogszabályban meghatározottak szerint – működtetői feladatokat lát a Klebelsberg Intézményfenntartó Központtal kötött használatba adási, illetve vagyonkezelési szerződésben meghatározottak szerint. Az önkormányzat saját forrásai terhére biztosítja az állami fenntartású köznevelési feladat ellátásához szükséges ingó és ingatlan vagyon működtetését, a működtetéssel összefüggő személyi feltételeket.

1.10.6.5. A közművelődés feltételeinek biztosítása

Az önkormányzat támogatja az intézmények diáksportját, biztosítja az Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár helyiségeinek térítésmentes használatát az intézmények részére.

A köznevelési feladatellátás területén az önkormányzat fő feladata az óvodai ellátás biztosítása, valamint az óvodai elhelyezés iránt jelentkező igény kielégítése.

A kötelező köznevelési feladatellátás biztosítása területén továbbra is a demográfiai előrejelzésekhez igazodó szemléletre van szükség. Az eddig megszokott szakmai színvonal megtartása érdekében a legoptimálisabb feltételrendszer biztosítására kell törekedni annak érdekében, hogy a köznevelés területén nyújtott feladatellátás a helyi társadalom igényeihez alkalmazkodva, az érintett célcsoport számára jó minőségben legyen elérhető városunkban.

1.10.6.6. Közzolgáltatások

A közzolgáltatások területén is jelentős változás történt. A hulladékszállítás, kezelés mellett a vízi-közmű szolgáltatás is gazdasági társaság feladatellátásába került. A Hajdúkerületi és Bihari Vízi-közmű Szolgáltató Zrt. látja el a feladatot, a szervezetben a Városgondnokság 14 fős állománya is átadásra került.

Összességében a feladatok átadásával, 140 fővel csökkent az önkormányzatnál foglalkoztatott dolgozók száma. Minden esetben készült a vagyon-, és a humánerőforrás átadásához megállapodás.

A feladat és hatáskörök változása szükségessé tette, hogy az önkormányzat áttekintse az intézmények új feladatköréhez igazodó szervezeti struktúráját.

1.10.6.6. „Palgár Város Önkormányzatának Szervezetfejlesztése” elnevezésű projekt

A „Palgár Város Önkormányzatának Szervezetfejlesztése” elnevezésű projekt 100 %-os támogatásból valósult meg, amelynek összege 22 000 000 Ft. A közigazgatási struktúra jelentős változása és az oktatási intézmények működtetésében, fenntartásában bekövetkezett változások új helyzetet teremtettek. A szervezetfejlesztő tanulmány célja az önkormányzati feladatok körének és finanszírozásának átalakulásával kapcsolatban, a támogató infrastruktúra és a szerződéses kapcsolatok felülvizsgálata. Vizsgáltuk, elemeztük, hogy a külső környezet átalakulása hogyan érinti az önkormányzat szerepét, működését és ehhez történő alkalmazkodás milyen lépéseket igényel, milyen szervezeti változásokra van szükség. A szervezetfejlesztési projekt fő indoka a jelenlegi szervezeti, működési modell áttekintése annak érdekében, hogy a jelenlegi feladatokat hatékonyabban legyen képes ellátni az önkormányzat, illetve megvizsgálja a fejlesztési lehetőségeket.

Az áttekintés nemcsak az önkormányzat, hanem a háttérintézmények, társaságok tevékenységének vizsgálatára is irányult, érintette a városüzemeltetési feladatokat, az étkeztetési feladatokat, az igazgatási feladatokat, a múltbeli tapasztalatok felhasználásával.

Az intézményrendszer korszerűsítése folyamatos célkitűzés, mely a hatékony feladatellátási elvárásoknak, az önkormányzati rendszer társadalmi-gazdasági kihívásainak és a finanszírozhatósági feltételeknek is meg kell, hogy feleljen.

A projekt megvalósítás során elkészültek az intézkedési tervek, melynek végrehajtásáért felelős valamennyi érintett intézményvezető, az intézmények átszervezése, az SzMSz-ek felülvizsgálata megtörtént.

1.10.7. Energiagazdálkodás

1.10.7.1. Megújuló és alternatív energiaforrások használata

„A megújuló és alternatív energiaforrások szélesebb körű, fenntartható használatával, és lokális energetikai rendszerek kiépítésével, az energiatudatosság fokozásával, az energiatakarékosság és -hatékonyság növelésével, a geotermikus energiapotenciál kihasználásával, létrejöhet egy energiahatékony, megújuló energia potenciáljával felelősen és hatékonyan gazdálkodó helyi társadalom és gazdaság.” Forrás: NVS

Ebben kiemelkedő jelentőségű a Palgárt Tiszaújvárossal összekötő kerékpárút tervezett megépítése, és a városi kerékpárút hálózat további hatékony fejlesztése, hiszen a közösségi és az alternatív, egyéni nem motorizált közlekedés újbóli térnyerése a településen belüli és települések közötti közlekedésben, a komplexebb élhetőségi és fenntarthatósági szempontok mellett a város energiaigényének csökkentésére is nagymértékben kihat.

Meghatározó fejlesztéspolitikai területet képez gazdaságfejlesztési és környezeti szempontból, ezért kiemelten kell kezelni:

- az energiahatékonyság javítását (például az épületek korszerűsítése, illetve új épületek építésekor)
- a megújuló energiaforrások súlyának növelését (napelem, napkollektor, mezőgazdasági és faipari hulladékok hasznosítása)
- a természeti erőforrások mennyiségét és minőségét megőrző fenntartható erőforrás-használatot (kevesebb vegyszerrel jobb minőségű élelmiszer előállítás és feldolgozás)
- a környezet- és tájgazdálkodás, kiemelten a vízgazdálkodás szerepét (vízminőség védelem, csatornázás, felszíni vízelvezetés megoldása)
- a klímaváltozással kapcsolatos felkészülés (felszíni vízelvezetés, lakossági esővízgyűjtő házi ciszternák építésének ösztönzése aszály ellensúlyozására)
- a környezet minőségét megőrző és javító környezetvédelmi beavatkozásokat (hatékony hatásági intézkedések a környezetszennyezőkkel szemben)

1.10.7.2. ELENA programban a termálkút integrált többcélú környezetkímélő hasznosítása

Polgár város – a Megyei Önkormányzat által koordinált ELENA programban való részvétellel - a megyei termálvíz kutak integrált többcélú környezetkímélő hasznosításában vehet részt. A program megvalósítása a közvetlenül Brüsszelbe benyújtandó pályázati támogatással lehetséges. Strandfejlesztés programja: új kút fúrása, fürdő-tó létesítésének vizsgálata, Camping és ifjúsági szálláshely bővítése, turisztikai szolgáltatások fejlesztése

A fürdő területén a közösségi épület egy fedett, de nyitott fa szerkezetű épület, mely alkalmas egyidejűleg közel 100 fő befogadására. A vizesblokk korszerűen felújított, wc-ket, zuhanyozókat és akadálymentes wc-t, valamint külső konyhát magában foglaló önálló épület, melynek sajátossága, hogy az üzemi melegvizet napkollektor állítja elő.

1.10.7.3. Mezőgazdasági hulladékok energiacélú hasznosítása

Az erőforrás-hatékony fejlődés érdekében a tervezett település-mezőgazdasági program megszervezésével törekedni kell arra, hogy pl. hulladékszegény, illetve újrahasznosításra épülő, energiahatékony technológiák fejlesztése, iparstratégia- iparpolitika megvalósítása során lehetőleg zöld energiák felhasználásának növelésével valósuljon meg.

A környezet állapotának megőrzése, javítása, tudatos környezetgazdálkodás, táji és természeti értékek megőrzésének egyre nagyobb arányú előtérbe helyezése ugyanis alapvető fontosságú, a fenntarthatóság, a fenntartható életmód szempontjából. Az energiahatékonyság javulása szempontjából a takarékosagra irányuló fogyasztói szemléletformálás is fontos tényező.

1.11. Településüzemeltetési szolgáltatások

A településüzemeltetés az anyagi – műszaki és humán – közszolgáltatások, az azokhoz tartozó infrastruktúra és szervezeti rendszer, valamint a kapcsolódó szabályozás, a tervezés, irányítás és végrehajtás komplex, működő rendszere.

A településüzemeltetés célja a településen élő lakosság, valamint az ott működő intézmények, gazdálkodó szervezetek egyéni és közösségi közszolgáltatási szükségleteinek, igényeinek elvárható szintű folyamatos és zavartalan kielégítése, a települési komfortérzet elősegítése, erősítése, az élhető település feltételeinek megteremtése, a fenntarthatóság biztosítása.

1.11.1. Ivóvízhálózat hálózat karbantartása és bővítése

Ezen célt a törvény által előírt kötelező feladatokon keresztül, illetve önként vállalt tevékenységek által teljesíti. A településüzemeltetési feladatok végrehajtása során az önkormányzat arra törekedett, hogy tovább javítsa a városlakók komfortérzetét és a szolgáltatások színvonalát. Ivóvíz és szennyvízelvezetés vonatkozásában biztosítani tudta a zökkenőmentes szolgáltatást.

1.11.2. Szennyvízhálózat további kiépítése

Pályázati forrás igénybevételével folyamatban van a szennyvízhálózat bővítése a még ellátatlan területen. A szennyvíztisztító telep és a hálózat további fejlesztése A szennyvíztisztító telep és a hálózat további fejlesztésére Polgár Város Önkormányzata pályázatot adott be 2013. évben. A beruházás kiviteli terveire a 2013-14. évekre vonatkozóan 40 219 726 Ft Uniós támogatást nyert az önkormányzat, valamint 6 032 959 Ft BM önerő alaptámogatást a saját forrás kiegészítésére. Jelenleg a tervezési-előkészítési munkálatok zajlanak.

A tervezett fejlesztés keretében kb. 8,8 km hosszú gerincvezeték, 5,2 km bekötővezeték és 2,6 km nyomóvezeték megépítését tervezik, az ehhez szükséges átemelők megépítésével. A bővítéssel 23 utcában épülne ki a hálózat, mely kb. 580 bekötést tesz lehetővé. A hálózatbővítéssel egyidejűleg szükséges a szennyvíztisztító telep bővítése és korszerűsítése, melyhez kapcsolódóan egy iszapsűrítő megépítése is szükséges. A tervezett hálózatbővítéssel, valamint szennyvíztisztító telepbővítéssel és korszerűsítéssel 100 %-os kiépítettséget lehet elérni a településen. A tervezett telep bővítésénél a meglévő tisztítási technológiát kívánják bővíteni. A beruházás kivitelezésére új pályázati forrás szükséges.

1.11.2. Kommunális hulladék, és a szelektív gyűjtés feltételeinek megteremtése

A kommunális hulladék elszállításáról, feldolgozásáról, semlegesítéséről, a környezetvédelmi ártalmatlanítás módjáról a Hajdúsági Szilárd Hulladéklerakó és Hasznosító Társulás gondoskodik. Adottak a szelektív hulladékgyűjtés feltételei is.

1.11.3. Posta

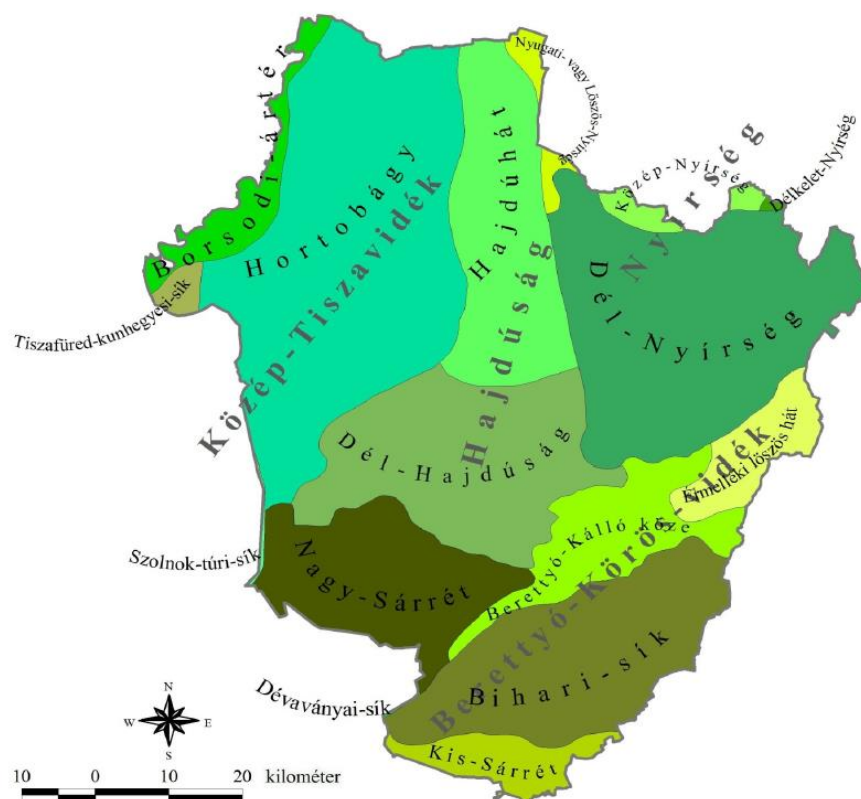
Polgáron Posta Kossuth u.5.

1.11.4. Távközlés/internet

A település gyakorlatilag teljesen lefedett

1.12. A táji és természeti adottságok vizsgálata

Hajdú-Bihar megye természetföldrajzi képe, domborzati egyhangúsága ellenére igen mozaikos. A megye területét 11 kistáj érinti részben vagy egészben. Az alábbiakban a megyére jellemző természetföldrajzi tényezők általános végezzük el.

Hajdú-Bihar megye tájképi térképe 2013 Forrás: HBM TK helyzetfeltárás

TISZAMENTE

Két meghatározó települése (Palgár, Tiszacsege) a folyó és a felszín által meghatározott „révhelyen” ült meg. Ez egyúttal tájképi érték is, aminek egyéb részei a galéria- és védett erdők, a vízfelületek, a vizes élőhelyek. Települései viszonylag jelentős szatellit jellegű településhálózattal rendelkeznek. A nagytérégi közlekedési kapcsolatokból adódóan Palgár révhely szerepe volt jelentősebb itt a Tiszán át híd is épült, míg Tiszacsege üdülőhelyi adottságait használta ki. A környék leggyakoribb felszínformái az elhagyott Tisza medrek, morotvák, folyóhátak, övzatonyok, erősen letarolt futóhomokformák. Ez a 87-110 m közötti tszf-i magasságú, jellemzően ártéri szintű tökéletes síkság, a Hortobágy. Rendkívül kis relatív reliefű felszíne enyhén D-i irányba és középvonala felé lejt. Jellemző magassága 82-92 m, e szint felé csak néhány Tisza menti buckavonulat és kunhalom emelkedik (pl. Bűrök halom). Ezt a területet a pleisztocén végén három hordalékkúp fogta közre, É-on az Ős-Tapoly-Ondava, NY-on a Sajó-Hernád, K-ről az alföldi hordalékkúp sorozat. E sajátos helyzet miatt főként finomszemű üledékek rakódtak le (agyag, iszap), durva homok vagy kavics csak ÉNY-on fordul elő. Jelentős futóhomok képződésre a mély fekvés és a magas talajvíz miatt nem volt lehetőség. A lösziszapos felszín jórészt elszikesedett, kivéve a keleti területet. A holocénban a Tisza a Hortobágy legnagyobb részét bejárta és a domborzatot homogenizálta.

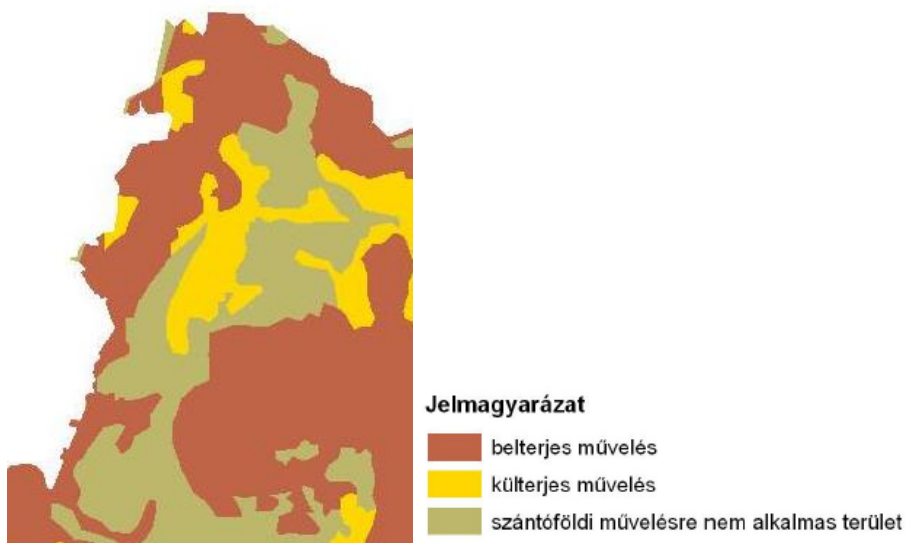
1.12.1. Természeti adottságok

1.12.1.1. Földrajz

Geológiai tekintetben hazánk fiatal területei közé tartozik a város határa. A természetföldrajzi tájbeosztás alapján külterületének kisebb, nyugati része a Tisza, "Borsodi Ártérnek" vagy más terminológia szerint a "Hortobágyi Tiszamentének" eleme, nagyobb része a Hortobágy zömében holocén, tiszai üledékekkel takart síkján terül el. Ez utóbbi fejlődéstörténetét tekintve sajátos területe az Alföldnek.

Az Ős-Sajó-Hernád által lerakott, döntően finom szemcse átmérőjű pleisztocén üledékek 100-200 méteres vastagságot is elérhetnek helyenként. Bár ezek a felszínközeli rétegek tartalmaznak homokot, futóhomokot csak a magasabban fekvő, szárazabb részokről fújta ki a szél. Buckás, löszös homokkal, illetve homokos lösszel fedett területeket találhatunk a város határában.

A környező nagy hordalékkúpok miatt mélyebb fekvésű és nedvesebb részekre 4-5 méteres vastagságú, iszapos-agyagos löszréteg települt. A löszös-iszapos felszín mélyedéseibe az óholocén során a Tisza sok helyütt rakott le öntésiszapot is. Jellemző még a réti agyagos laposok és a változatos mikroformakincsű szikesek jelenléte is. A Tisza holocén kalandozásainak emlékeként előrehaladott feltöltődésben lévő morotvák, 1-2 méter magas hátak figyelhetők meg.

Polgár várostérség mezőgazdasági alkalmassága Forrás HBM TRT vizsgálatok 2007.

1.12.1.2. Éghajlat

Hajdú-Bihar megye mérsékelt meleg-száraz éghajlatú, csak ÉK-i terület éghajlata mérsékelt hűvös, mérsékelt meleg. Az évi középhőmérséklet értéke 9,6-10, 2 °C köz esik, északról dél felé haladva növekszik. A júliusi hónap átlaghőmérséklete a legmagasabb. Az évi napsütéses órák száma Hortobágy és a Hajdúság északi részeitől eltekintve, ahol 1950 óra, a megye egész területén közel 2000 óra. A legmelegebb hőmérséklet többnyire 34 oC, csak a megye déli területein emelkedik pár tizeddel 34 °C fölé és a 35 °C-ot csak Hortobágyon éri el. A tél pedig legtöbbször jelentős fagyokat hoz. A januári középhőmérséklet -2, -2,5 °C, amely ÉK felé haladva meghaladja a -3 °C-ot, a téli minimum 17-17, 5 °C közé tehető. Míg a Dél-Nyírségben és az Érmelléki löszös háton a hótakarós napok száma 40-42 és vastagsága 18 cm, addig délen és nyugaton, a Nagy-Sáráten és Hortobágyon átlagosan 35 hótakarós nap van és a hótakaró is 17 cm vastag. A fagymentes időszak hossza 187-190 nap. A megyében az évi csapadékösszeg többnyire 530-570 mm, kelet és északkelet felé haladva növekszik és elérheti a 600 mm-t is. A Hortobágy területén azonban 520-550 mm hull, déli része pedig Magyarország egyik legszárazabb területe, hiszen itt a csapadék évi mennyisége nem éri el az 500 mm-t. A legcsapadékosabb hónap a június (55-75 mm), legszárazabb a január (25-35 mm). Az uralkodó szélirány ÉK-i, illetve É-i és D-i, az átlagos szélsébség 2,5-3 m/s. Az Érmelléki löszös háton, Bihari-síkon és a Hortobágyon az uralkodó irányú szelek mellett gyakran DNY-i légmozgás is megfigyelhető.

1.12.1.3. Növénytakaró

Hajdú-Bihar megye északkeleti területéhez tartozó Dél-Nyírség a Nyírségi flórajárás része, jellegzetes társulásai a tölgy-köris-szil ligeterdők, a pusztai tölgyesek és a gyöngyvirágos tölgyesek. Nagy területet borítanak a homokpusztagyepek és homokpusztarétek, jellegzetes fajok a magyar kökörtin, a debreceni csomolya és a réti angelica. Az erdők elsősorban lágylombú erdők. Legfontosabb mezőgazdasági kultúrák: rozs, őszi árpa, burgonya, dohány. A megye többi területe az Alföldi flóraidék Tiszántúli flórajárásának része. A legjellegzetesebb erdőtársulások közé a tölgy-köris-szil ligeterdők, a sziki tölgyesek, pusztai tölgyesek és a Hajdúság területére jellemző tatárjuharos lösztölgyesek tartoznak. A Dél-Hajdúság tipikus mezősegi táj, így területén minimális kiterjedésű erdőtársulásokra bukkanhatunk, a kevés erdő főleg keménylombú, néhol fenyő jellemző. A Hajdúság északi részén, a Hajdúháton jelentős területeken vannak homokpuszta-gyepek. Fontos fajok a piros kígyószisz, a szakállas csomolya és az alföldi aszat, míg délebbre gyakoribb fajok a bajuszpázsit, a magyar polka vagy az ágas sóbolla. Hajdú-Bihar megye középső része mezőgazdaságilag hasznosított területeinek haszonnövényei a búza, a kukorica, a cukorrépa és északabbra az őszi árpa. A Hortobágyon a mezőgazdaságilag hasznosított területek fő kultúrái a búza és a burgonya. A nyílt társulások között ecsetpázsitos és ecsetkákás sziki rétek is megfigyelhetők. A táj legjellegzetesebb fajai a mézspázsit, az egér-farkfű és a sziki kocsord.

A megye nyugati területén erdészetileg kezelt erdőterület gyakorlatilag nincs. A táj természetes növényzete a Tiszántúli flórajárás (Crisicum) része. A Hortobágyhoz tartozó részek jellemző erdőtársulásai a pusztai tölgyesek (*Festuco Quercum roboris*), sziki tölgyesek (*Festuco pseudovinae Quercetum roboris*) csak kisebb foltokban fordulnak elő. Nyílt társulásai közül az ecsetpázsitos sziki rétek, és az ecsetkákás sziki rétek (*Agrosti - Alopecuretum pratensis*- illetve *geniculati*) területi kiterjedése jelentős. Az ártéren bokorfüzesek (*Salicetum triandrae*), fűz-nyáregyertők (*Salicetum albaefragilis*), körös-méztás éger láperdők (*Fraxino-pannonice-Alnetum hungaricum*), tölgy-köris ligeterdők (*Quercus-Ulmetum*) a legjellegzetesebbek. A város határa 5,2%-ban erdőszől. Mellettük mocsárrétek (*Alopecuretum pratensis*), iszaptársulások (*Dichotyla-Gnaphalietum uliginosi*) és a szikes puszták (*Achilleetum - Festucetum pseudovinae*) is előfordulnak. A Tisza alluviumán réti öntés, réti és nyers öntéstalajok dominálnak. A Hortobágy területén a felszín közeli (2-2,5 m átlagos mélységű) talajvíz miatt mozaikos elrendeződésben szikes talajok képződtek. Általában réti szolonyecsek, amit a jobb adottságú területeken – például a peremeken szolonyeces réti talajok, mélyben sós csernozjomok váltanak fel.

1.12.1.4. Állatvilág

Állatvilágából legnagyobb értéket a madarak képviselik. A Hortobágyon őshonos szikpacsirta és a túzok mellett vízi- és gázlómadarak, ragadozók figyelhetik meg. Turisztikai szempontból nagy a jelentősége a vadászható állatfajoknak (fácán, vadkacsa, fogoly, vaddisznó, nyúl, őz), és a vizek gazdag halállományának. Kedvezőtlen mezőgazdasági adottságai miatt általában legelőként, kaszálóként, helyenként szántóként vagy lágylombos erdőkkel hasznosítható a terület, és jól felismerhetően inkább a ritka növény-társulások, gazdag állatvilág adja a táj igazi értékét.

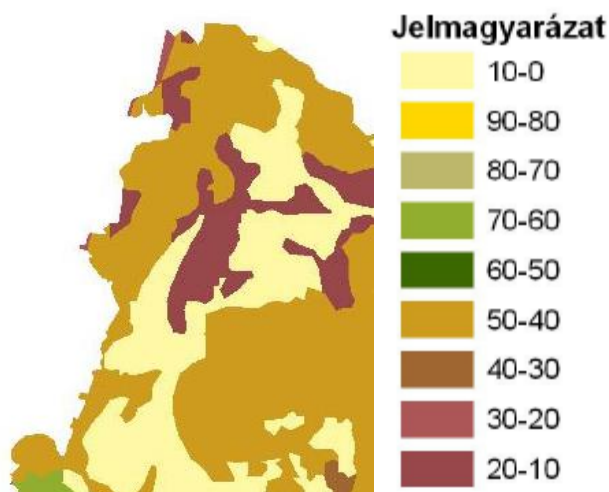
1.12.1.4. Talaj

Hajdú-Bihar megye ÉK-i területeit döntően homoktalajok uralják, futóhomok, humuszos homoktalaj és kovárványos barna erdőtalaj. Lössös felszíneken réti csernozjomok és szolonyecek, így a megye idetartozó területeinek mezőgazdasági potenciálja kicsi. A megye középső területén, a Hajdúságban a talajtakaró döntő része löszön képződött, túlnyomó része jó mezőgazdasági hasznosítást tesz lehetővé, leginkább az alföldi mészlepedékes csernozjom, ÉNY-on mészlepedékes csernozjomokat találunk. Emellett réti csernozjomok, szolonyeces réti csernozjomok, mélyfekvésű részeken réti szolonyecek találhatók.

A Hajdúság északi részén csernozjom barna erdőtalajok és kovárványos barna erdőtalajok is előfordulnak. A keleti területeken a talajok zömmel löszös üledéken képződtek, főként öntés réttalajok és szikesek keletkeztek.

Mezőgazdasági szempontból a réti csernozjomok és a mészlepedékes alföldi csernozjomok meghatározóak. Gyengébbek a szikes szolonyecek, réti szolonyecek, illetve a Nyírségből áthúzódó homoktalajok. Hajdú-Bihar megye déli területén elhelyezkedő Nagy-Sárréten és a Bihari-síkon szinte valamennyi talajtípus talajvízhatás alatt képződött, a réti csernozjom kivételével. Vályogos, agyagos vályogos talajok, kémhatásuk enyhén savanyú. A szikes talajok kiterjedtek, a mezőgazdaságra alkalmatlan réti szolonyecek, szikes sztyeppesedő réti szolonyecek jellemzőek. Emellett réti öntéstalajok és lápos réttalajok vannak. Mezőgazdasági jelentőségük gyenge.

A megye nyugati oldalán, a Hortobágyon a terüle döntő részét mélyben sós és szikes talajok fedik. A löszös üledékeken a szikes talajvíz hatására réti szolonyecek, szolonyeces réti talajok képződtek. Ezek legelőként, kaszálóként vagy gyenge szántóként hasznosíthatók. A magasabb térszínek taljai kedvező termékenységű csernozjomok, értékes sztyeppnövényzetnek adnak helyet. A legmélyebb fekvésű részeken nem szikes réti talaj jellemző.

Talajértékszám: a talajok természetes termékenységét fejezi ki a legtermékenyebb talaj %-ában
 Forrás: HBM TRT vizsgálatok 2007.

1.12.2. Tájhasználat, tájszerkezet

A táj jelenlegi vonásait csak a Tisza-szabályozás, árvízmentesítési, lecsapolási munkálatai óta viseli. Az addigi vizenyős, mocsaras jelleget váltotta fel a száraz, szikes kép. Az antropogén felszínformálás nyomaként kunhalmokat is találhatunk. Döntően emberi tevékenység nyomai ezek a kerekded vagy ovális alaprajzú, a népnyelvben "laponyagnak" nevezett képződmények, melyek megtörik a táj egyhangúságát. A nomád népek táborai mellé emelt őrdombok, vagy temetkezési helyek voltak, magasságukat az árvizek által összehordott növényi maradványok is növelték. (Ásotthalom, Bata-halom, Bivaly-halom stb.)

A várostérség művelési ágai Forrás HBM TRT vizsgálatok 2007.

1.12.2.1. Táj történeti vizsgálat

Két meghatározó települése (Polgár, Tiszacsege) a folyó és a felszín által meghatározott „révhelyen” ült meg. Ez egyúttal tájképi érték is, aminek egyéb részei a galéria- és védett erdők, a vízfelületek, a vizes élőhelyek. Települései viszonylag jelentős szatellit jellegű településhálózattal rendelkeznek. A nagytérségi közlekedési kapcsolatokból adódóan Polgár révhely szerepe volt jelentősebb itt a Tiszán át híd is épült, míg Tiszacsege üdülőhelyi adottságait használta ki.

A Hortobágyi Tiszamentéhez tartozó területet elhagyott folyómedrek, morotvák hálózák be. Ez egy 88–93 m közötti tengerszint feletti magasságú, egyhangú felszínű ártéri szintű, tökéletes síkság. Gyenge lejtésvizonyai miatt gyakoriak a rossz lefolyású területek, a kiterjedt vizenyős laposak. Felszínén némi változatosságot a maximum 5-6 méteres magasságú, egymásba nőtt futóhomok formák, illetve a kunhalmok jelentenek.

A vízhálózat meghatározó eleme a Keleti-főcsatornából kiágazó, 7m³-es vízhozamú[4] Nyugati-főcsatorna vízrendszere. Az Alsóselypes-Hataj-Völgyes-Árkuséri-főcsatorna (89 km, 630 km~) tiszai átvezetésekkel erősen befolyásolt vízhozama kihat az összes vízfolyás vízjárására. A felszíni vizek közül kiemelkedik méreteivel a mesterséges eredetű, 309 hektáros Polgári tározó.

Geológiai tekintetben hazánk fiatal területei közé tartozik a város határa. A természetföldrajzi tájbeosztás alapján külterületének kisebb, nyugati része a „Tisza Borsodi Ártérnek” vagy más terminológia szerint a "Hortobágyi Tisza-mentének" eleme, nagyobb része a Hortobágy zömében holocén, tiszai üledékekkel takart síkján terül el. Ez utóbbi fejlődéstörténetét tekintve sajátos területe az Alföldnek.

A táj jelenlegi vonásait csak a Tisza-szabályozás, árvízi-mentesítési, lecsapolási munkálatai óta viseli. Az addigi vizenyős, mocsaras jelleget váltotta fel a száraz, szikes kép. A mesterséges felszínformálás nyomaként kunhalmokat is találhatunk. Döntően emberi tevékenység nyomai ezek a kerekded vagy ovális alaprajzú képződmények, melyek megtörik a táj egyhangúságát. E halmok a nomád népek táborai mellé emelt őrdombok, vagy temetkezési helyek voltak, magasságukat az árvizek által összehordott növényi maradványok is növelték. (Ásotthalom, Bata-halom, Bivaly-halom stb.)

A tájhasználatot évszázadokig a helyi előnyök sokoldalú hasznosítása, valamint a korlátokhoz és kockázatokhoz való alkalmazkodás jellemezték. Ezt a szemléletet és gyakorlatot később az úrbéri rendszerrel létrejövő nagybirtokrendszer, majd elsősorban a 19. századtól kezdődően új tájhasznosítási koncepció váltotta fel, amely mögött a társadalmi-gazdasági viszonyok megváltozása és a technikai lehetőségek bővülése állt. A feltételekhez való alkalmazkodással szemben a feltételeknek az „igényekhez való igazítása”, a kockázatok csökkentése vált hangsúlyossá. A területhasznosítást egyre jelentősebb mértékben formálta a külső és belső árupiacokra történő áruterelés és a városiasodás kibontakozása. A 18. századra már nagy területeket sújtott a szikesedés, a mocsarasodás, vagy a pusztásodás. A környezeti feltételekre jelentős hatást gyakorolt az az erdőtakaró kipusztítása.

1.12.2.2. Tájhasználat értékelése

A művelési ágak szerkezetének nagyobb arányú átrendezése az úrbéres rendszerrel a 17. században kezdődik. És a táj további romlása a 19. században a Tisza völgyében kibontakozó ármentesítési és vízrendezési munkálatokhoz köthető. Mindezek következtében gyökeresen megváltoztak e térségekben a természeti feltételek és a termelés biztonsága. A

területhasználat nagy-szerkezeti változásai mellett ökológiai, tájökológiai hatásában ugyancsak nagy jelentőségű a kis- és nagyüzemi termelés szétválása, majd ez utóbbi több évtizedes, máig ható meghatározó szerepe, illetve a rendszerváltozást követő újrastrukturálódása. (Agrárgazdaság Kft 6000 ha, Tedej cégcsoport 6800 ha)

A piac, a tömegtermékek iránti kereslet és a világkereskedelem fejlődéséből következően az iparszerű, energia-intenzív, nagy mennyiségű, mesterséges, ipari eredetű anyag- és energiafelhasználású mezőgazdálkodási rendszerrel az ipar logikája jelent meg a mezőgazdaságban, amely egyfajta „biológiai iparrá” vált. Ennek megfelelően a táj is változott. A birtokkoncentráció a táj biológiai és társadalmi szerepeinek rovására ment végbe. A profitérdek figyelmét kizárólag csak a termelési feladatokra irányítja, a megoldásokat, technológiai folyamatokat kizárólag azok termelékenységére, gazdaságossága alapján választja ki. Ennek érdekében koncentrációra és centralizációra törekszik, és igyekszik minél nagyobb „homogén” területeket kialakítani a gépesíthetőség és a termésátlagok növelése érdekében.

Mindezekkel összefüggésben a folyamatot kényszerű, mesterséges erőforrás (műtrágya, növényvédőszer, gépi munka, üzemanyag, stb.) ráfordítás növekedés kíséri, miközben csökken az emberi élőmunka ráfordítás igénye. Jól példázza ezt, hogy az Agrárgazdaság kft állandó dolgozóinak létszáma nem haladja meg a 400 főt, és a gazdaság 6000 hektáron gazdálkodik. Újszentmargita és Egyek települések munkahelyek hiányában depriválódnak, és szegregálódnak. Tedej dolgozói létszáma is hasonló nagyságrendet képviselhet, a cégcsoport dolgozóinak létszámadatait nem számoltuk össze. Újtikos és Tiszagyulaháza lakosságának depriváltsága szintén érzékelhető, szegregáltsága létező probléma, azonban nincs annyira erős mint a másik két településen.

A nagyüzemi technológiák elterjedésével kizárólagossá vált a hatékonyság és versenyképesség szerinti megítélés, melyben kiemelt szerepet kapott a minél olcsóbban előállítható késztermék. A jelentős termelésnövekedés mellett azonban egyre nagyobb számban jelentkeznek azok a problémák, amelyek kedvezőtlenül hatnak a természeti környezetre, a termelés alapjait adó erőforrásokra, valamint a helyi társadalomra és az általános emberi létfeltételekre is, hiszen a birtokkoncentráció hasznából a települések jellemzően nem részesülnek, munkahelyek nem képződnek.

Az iparszerű mezőgazdaság elterjedésével párhuzamosan történt meg az élelmiszer-feldolgozás korábbi kézműves, manufaktúráis jellegének nagyüzemivé válása is.

1.12.3. Védett, védendő táji-, természeti értékek, területek

A tájvédelem funkciója a vidéki térségek fenntartható fejlődésének biztosítása, melynek elemei:

- A táj, a természeti értékek és erőforrások védelme és fenntartható használata, az ökoszisztéma szolgáltatások megőrzése, a környezetminőség javítása.

- Egészséges és biztonságos élelmiszer előállítás és –ellátás.
- Megélhetés, kedvező életfeltételek és életminőség biztosítása a vidéki népesség számára.

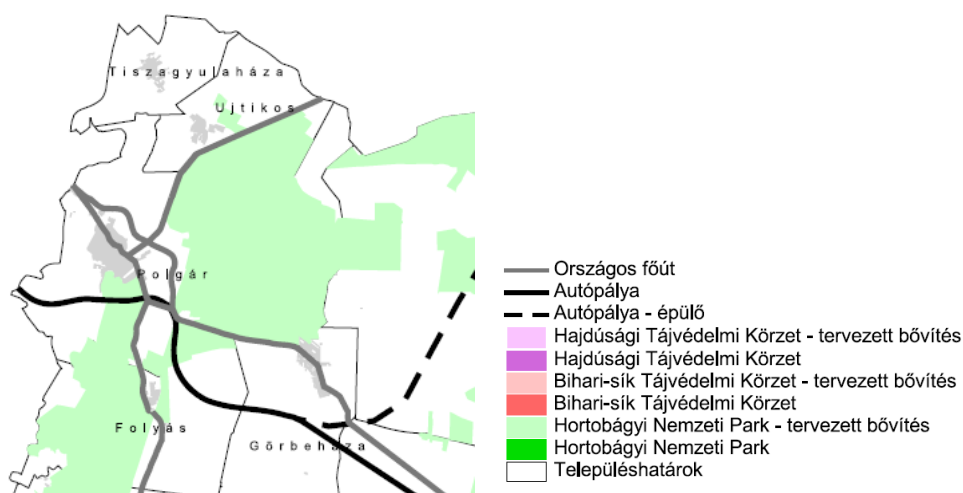
1.12.3.1. Országos jelentőségű védett természeti területek

A Hortobágyi Nemzeti Park 3/1998 (XII.17) KöM rendelet szerinti területe (Polgári Halastó)

Védett természeti területnek minősül:

- Selypesi morotva úszólápja
- Pálincás lapos szikes mocsara
- Csőszhalom, Bogát halom mint kunhalmok

A területeket a külterület Szabályozási Tervlapja körülhatárolja és szabályozza

1.12.3.2. Tervezett országos jelentőségű védett természeti területek

A Hortobágyi Nemzeti Park külterületi Szabályozási Tervlapon szabályozott bővítési területei:

- Homok-dűlői legelők
- Bogát-közi legelők
- Nagy-Nádasztó – Fátyolfenék
- Kengyelközi legelők
- Hortikirálydombi legelők

1.12.3.3. Helyi védett területek

Kálvária-domb a természeti környezet területe, a HÉSZ 1. sz. függelékében feltüntetett területek.

1.12.3.4. Tervezett helyi jelentőségű természetvédelmi területek

- Selypesi morotva
- Királyér kiszélesedő szakasz a belterület délnyugati határán
- A nyugati főcsatorna szabályozási terven jelölt kiszélesedő területe

A természetvédelem nyilvántartott területei Forrás: HBM TRT

A magterület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe olyan természetes, vagy természet-közelí élőhelyek tartoznak, amelyek az adott területre jellemző természetes élővilág fennmaradását és életfeltételeit hosszútávon biztosítani képesek, és számos védett, vagy közösségi jelentőségű fajnak adnak otthont.

Az övezetbe tartozó település helyi építési szabályzatában és szabályozási tervében elő kell írni a tájszerkezetbe illeszkedő beépítési mód a tájra jellemző építészeti hagyományok és építmények megőrzését és ezek követelményeit.

Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha a települési területet a magterület, vagy a magterület és az ökológiai folyosó körülzárja és a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

Beépítésre szánt terület területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e a magterület, a magterület és az ökológiai folyosó természetes és természet-közelbeli élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

Az övezetben közművezetéseket és járulékos közműépítményeket tájba illesztett módon a természetvédelmi célok megvalósulását nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával –beleértve a felszín alatti vonalvezetést is – kell elhelyezni.

Az övezetben a közlekedési infrastruktúra-hálózatok elemeinek nyomvonala a magterület természetes élőhelyeinek fennmaradását biztosító módon, az azok közötti ökológiai kapcsolatok működését nem akadályozó műszaki megoldások alkalmazásával helyezhető el.

1.12.3.1. Tájképvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek

Az országos jelentőségű tájképvédelmi terület az OTvT-ben megállapított és a megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelybe a természeti, vagy kulturális örökség adottságai alapján, a kilátás-rálátás szempontjából védendő tájképpel, illetve tájképi elemmel rendelkező területek, valamint a védett történelmi tájja nyilvánított területek tartoznak.

A térségi jelentőségű tájképvédelmi terület a megyei területrendezési tervben megállapítható övezet. Az övezetbe a természeti, vagy kulturális örökség adottságai alapján a kilátás-rálátás szempontjából védendő tájképpel, illetve tájképi elemmel rendelkező területek, valamint a védett történelmi tájja nyilvánított területek találhatók.

A kialakult tájhasználat csak a természet-közelbeli állapothoz való közelítés érdekében változtatható meg. A látványvédelem (kilátás, rálátás) szempontjait mind a tervezés, mind pedig a megvalósítás során kiemelten kell érvényesíteni.

Az övezetben gazdálkodás környezet- és természetkímélő módszerek alkalmazásával történhet. A térségi komplex tájrehabilitációt igénylő terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe nagyobb kiterjedésű, vagy kisebb területű, de sűrűn előforduló, esetenként több települést érintő, felhagyott, hagyományos ipari termelés és bányászat okozta „tájsebek”, anyagnyerőhelyek, illetve hulladéklerakók területei tartoznak.

Ebből a szempontból elgondolkodtató a Hortobágy, mint a Polgár város történelméből adódó művelési következményű tájseb helyzete, és legalább a korunkra érvényes tanulságokat le kellene vonni a hatalmas kiterjedésű tájseb kialakulásának történelméből. Főleg a lakosság elvándorlásának okait, és történelmi körülményeit kellene részletesebb tudományossággal megvizsgálni.

Az övezetben törekedni kell a hagyományos tájhasználat megőrzésére. Művelési ág megváltoztatása, ill. más célú területhasználat csak az adottságoknak megfelelő tájhasználat kialakítása, ill. a tájkarakter erősítése, valamint közmű, energiahálózat és közút építése érdekében engedélyezhető.

A településszerkezeti tervben, a szabályozási tervben és a helyi építési szabályzatban ki kell jelölni a településkép-védelmi terület határát, amely a tájképi értéket képező, kulturális örökség szempontjából kiemelten kezelendő területeket, az ökológia hálózat területeit, az országos és a helyi védelem alatt álló természetvédelmi területeket, azok környezetét, valamint a település arculatát, karakterét meghatározó fontos területeket tartalmazza. -Az övezetben törekedni kell a hagyományos tájhasználat megőrzésére.

Művelési ág megváltoztatása, ill. más célú területhasználat csak az adottságoknak megfelelő tájhasználat kialakítása, ill. a tájkarakter erősítése, valamint közmű, energiahálózat és közút építése érdekében engedélyezhető.

A tájképvédelmi terület övezetébe tartozó település helyi építési szabályzatának az építmények tájba illesztésére vonatkozó szabályokat is tartalmaznia kell, ennek érdekében a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveihez külön jogszabályban meghatározott látványtervet is kell készíteni.

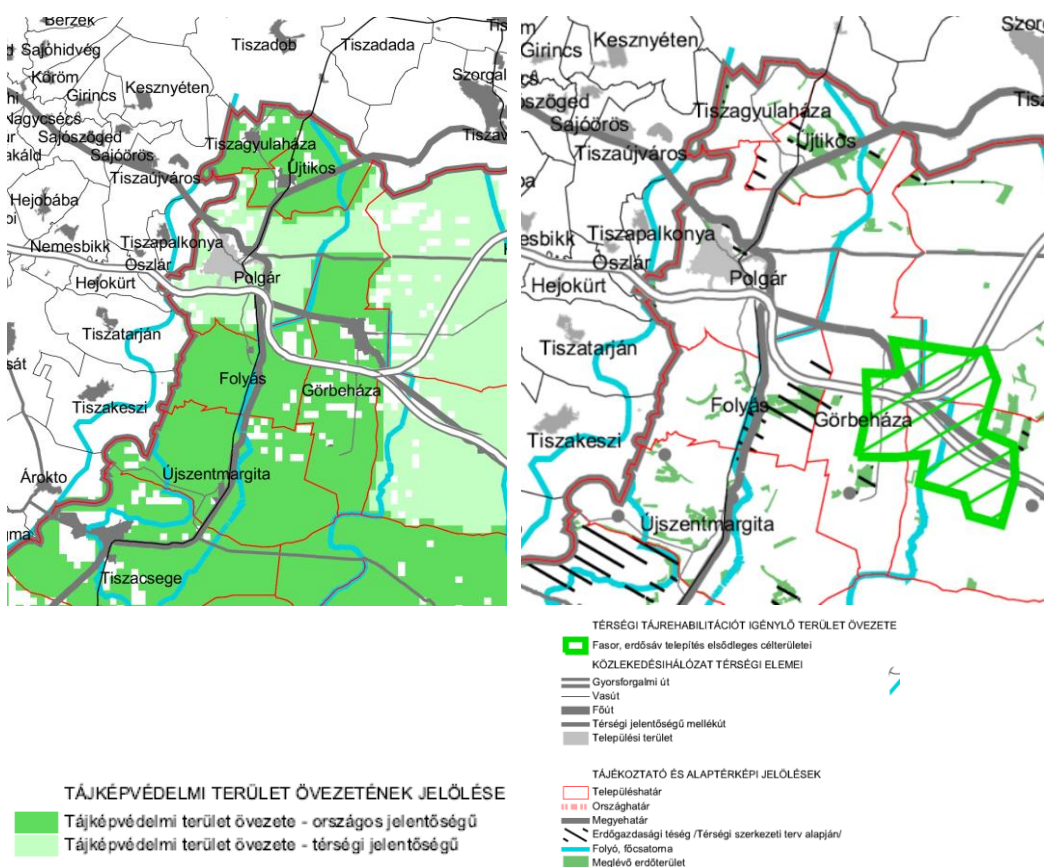
A hagyományos tájhasználat megtartása érdekében nagyon fontos a külterületeken (elsősorban az erdő- és mezőgazdasági és vízgazdálkodási területeken) az építési lehetőségek szigorú szabályozása, indokolt esetben tiltása, különösen a település-közelbeni kertes mezőgazdasági területeken, valamint - a szőlőművelés fenntartását segítve - a hagyományos szőlőterületeken.

A településrendezési tervekben javasolt lehatárolni az övezeten belül a kertes mezőgazdasági területeket. Ezen területeken (volt zártkertekben) tájba illeszkedő, hagyományos építészeti megoldásokkal gyümölcs- és szőlőtermesztést, feldolgozást szolgáló épületek elhelyezésére a lehetőséget javasolt biztosítani. Új telekalakításkor 1500 m²-nél kisebb teleknagyság nem javasolt.

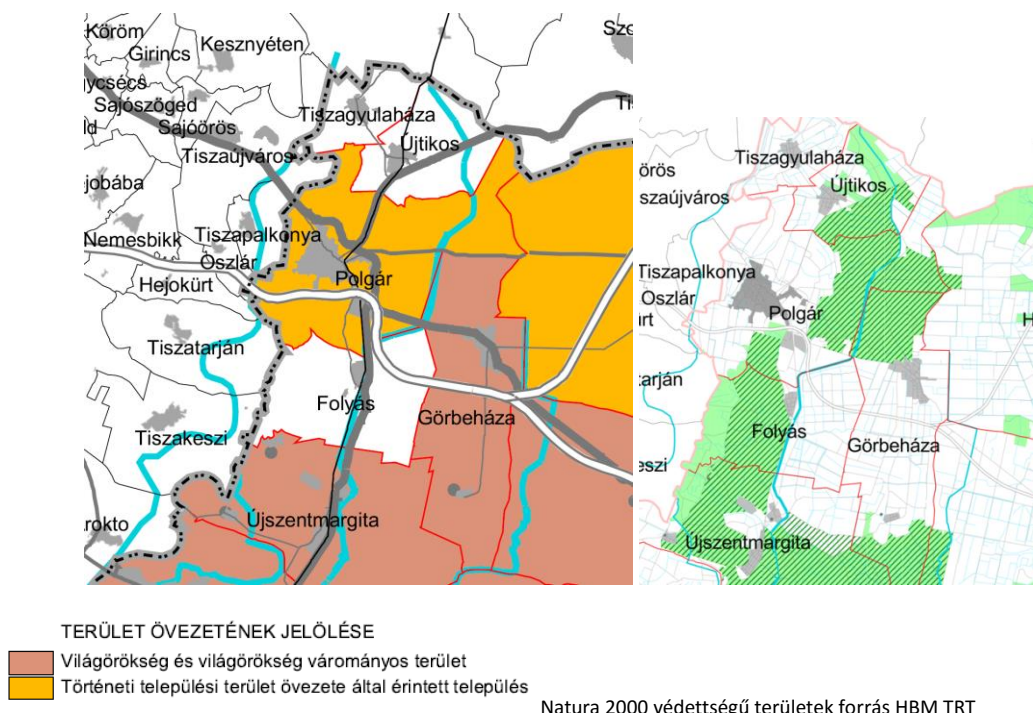
A tájban megjelenő település sziluettjét megváltoztató bel- vagy külterületi (magas) építmények elhelyezését kerülni kell, a településrendezési tervekben a kialakult településképnek megfelelően javasolt meghatározni az épületek magassági korlátozását (építménymagasság).

Ennek érdekében a tájképet jelentősen megváltoztató építmények terveihez külön jogszabályban meghatározott látványtervet kell készíteni.

A meglévő, tájképet zavaró hatású építmények, létesítmények megfelelő takarását biztosítani kell, az övezetben „óriás plakátok” és más nagyméretű reklámhordozó műtárgyak felállítása (pl. a közutak mentén) tájképi okból sem javasolható.

1.12.3.2. Nemzeti és nemzetközi természetvédelmi oltalom alatt álló vagy védelemre tervezett terület, érték, emlék

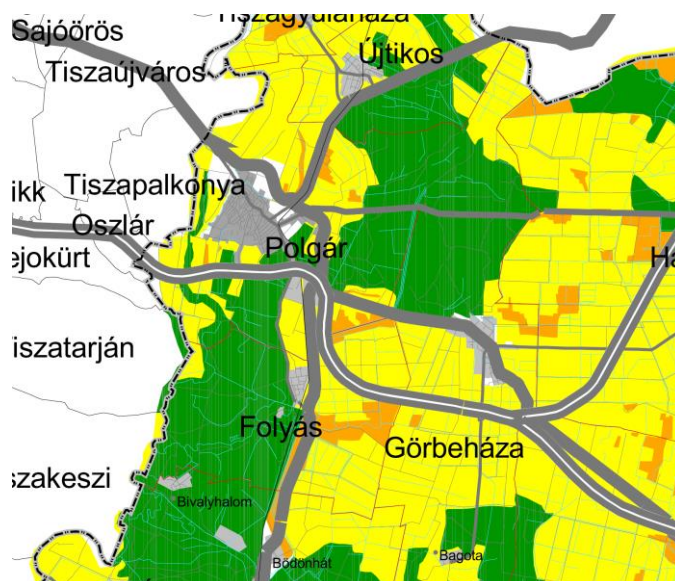

1.12.3.3. Ökológiai hálózat

Az ökológiai folyosó a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe olyan területek (többszöre lineáris kiterjedésű, folytonos, vagy megszakított élőhelyek, élőhely sávok, élőhely mozaikok, élőhely töredékek, élőhely láncolatok) tartoznak, amelyek döntő részben természetes eredetűek, és alkalmasak az ökológiai hálózathoz tartozó egyéb élőhelyek (magterületek, puffer területek) közötti biológiai kapcsolatok biztosítására.

Az övezetben beépítésre szánt terület nem jelölhető ki, kivéve, ha a települési területet az ökológiai folyosó körülzárja és a kijelölést más jogszabály nem tiltja.

Az előző kivételek együttes fennállása esetén, a beépítésre szánt terület területrendezési hatósági eljárás alapján jelölhető ki. Az eljárás során vizsgálni kell, hogy biztosított-e az ökológiai folyosó természetes és természet-közelű élőhelyeinek fennmaradása, valamint az ökológiai kapcsolatok zavartalan működése.

Ökológiai hálózat térség övezetei Forrás HBM TRT

1.12.4. Tájhasználati konfliktusok és problémák értékelése

1.12.4.1. A tájhasználat történelmi konfliktusai

Mária Terézia úrbáriumára hatására létrejött birtok koncentráció hatására a nagyarányú pusztai állattartás, az úrbéri rendszer, a lakott környék pusztulásához, falvak elnéptelenedéséhez vezetett. Az uradalmi rendszer sajátossága volt, hogy a profitot a vágómarha export jelentette. A nagybirtokokon sokkal kifizetőbb volt az állattartás mint a hagyományos kertészkedés, és halászat, amely az itt élő emberek megélhetési lehetőségét jelentette. Ezen az sem segített, hogy Polgár az 1718. február 11-én hozott határozata alapján kivált a hajdúvárosok közösségéből. Ezt a lassú elnéptelenedési tendenciát ezután felgyorsította az elviselhetetlen kettős adózás. Ezzel ért véget a 110 éves hajdúvárosi korszak.

Az 1718-tól 1848-ig terjedő új szakaszban Polgárnak az egri káptalan által más megyékből betelepített lakói teljesen jobbágyokká váltak, de nem mondtak le a földesúri terhek csökkentéséért és különleges jogállásuk a separata porta visszaállításáért folytatott harcról, hiszen az emberi élet, így a területi fejlődés szempontjából is kedvezőtlen helyzet a betelepítés ellenére is fennmaradt, hiszen a nagybirtok, és a tulajdonosok profitérdekei rendre felülírták a közérdeket. Bár 1802-ben az országgyűlés határozatával látszólag új jogi környezet született, azonban az új jogszabályi környezet a jobbágyterhek fokozódásához, másrészt pedig az antifeudális küzdelmek erősebbé válásához vezetett. 1848-tól 1852-ig javult a volt polgári jobbágyok sorsa is, amennyiben több földhöz jutottak, azonban a káptalani nagybirtok szorító közelsége nagymértékben akadályozta terjeszkedésüket, illetve gazdálkodásukat.

Polgár további fejlődését az I. világháborúig terjedő korszakban a népesség számának nagyarányú további növekedése jellemezte. A világháborúk közötti időszak a nagyközség népének is sok kárt és szenvedést okozott. Változott a társadalmi rétegződés, növekedtek a vagyoni különbségek. Megnőtt a földet követelő, valamint az alkalmi munkákból élő cselédek és szegényparasztok száma. A lakosság 75%-a foglalkozott földműveléssel. A földosztással sorsdöntő változások kezdődtek meg mind a gazdasági élet, mint pedig a helyi közigazgatás átszervezése terén. 1947. január 1-jével a 165.550/1946.BM. számú rendelet alapján önálló nagyközség alakult Újszentmargita néven.

1.12.4.2. A tájhasználat történelmi konfliktusai ma ismételten kiéleződtek és gerjesztik a népesség elvándorlását

Ma, mintha a történelem csak ismételné önmagát, Polgárt két oldalról is egyszerre érinti a nagybirtokrendszer növekedése. Nyugati oldalról az Agrárgazdaság Kft, Keleti oldalról pedig a Tedej Zrt egybefüggő birtokterületei zárják körbe a várostérséget, elvonva a táj legfontosabb erőforrását a Föld tulajdonlását az emberi élet lehetőségétől a helyi közösségek elől. Polgáron, mint ahogy a Hortobágyon általánosságban a táj pusztulásához vezetett a néhány kivételezett helyzetű, és kiemelt rangú kegyelmes úri család gazdagodása, profitérdeke.

A ma nagyüzeminek nevezett állattartási profitérdek kivégezte az emberi élet lehetőségeit, az emberi életlehetőségek folyamatos ellehetetlenülése elindította az elvándorlást. A táj pusztulására további rendkívüli hatással bírt a gabonaföldek növelésének érdekében végrehajtott Tisza-szabályozás.

A környezeti feltételekre jelentős hatást gyakorolt az erdőtakaró kipusztítása, amely jelentősen összefüggött a vasútépítéssel.

Ma a turistáknak mutogatjuk tudatlan és kapzsi tájhasználatunk, ostobaságunk eredményét, amely valójában az emberi közösségek mellett, a vadon élő növény- és állatfajok visszaszorulását, a természetes élőhelyek, életközösségek degradációját, pusztulását is magával hozta. A 300-400 évvel ez előtt itt élő emberi kultúrát ma már csak a történészek ismerik, és a ma élő nemzedékek az eltűnt települések létezését már csak sejtik, a tájnevekből.

1.12.4.3. A Hortobágyinak, mint a tájsebnak a kialakulása, a birtokkoncentráció hatása az elvándorlás, a falvak pusztulása.

A pusztta egy tájseb, amely az emberi ostobaság és kapzsiság jelképe, kialakulását egyértelműen az eredményezte, hogy az állattartás és a gabonakereskedelem néhány kivételezett család, egy törpe kisebbség számára hosszan tartó extraprofitot termelt. Ez az

önérdekű profit termelés felszámolta a területtel szervesen együtt élő emberi kultúrát, az évezredes területi élőhelyeket.

A kegyelmes uraink profittermelésének érdekében meghozott törvények eredményeként, a Hortobágyon felszámolódtak a települések, és ezt Polgár járási szintű kisváros saját történelme nem egyedi sajátossággént, hanem a térségre és a tájra jellemző adatként támasztja alá.

Az a területi sajátosság, amelyet a várostérség egymástól távol eső települései jellemeznek, ennek a történelmi folyamatnak az eredménye.

Polgár várostérségének történelmi tanulságát, a vegyszeres növényvédelmen alapuló nagyüzemi mezőgazdaság elterjedését, és elterjesztését szorgalmazó fejlesztések során figyelembe kellene venni a különböző szintű területfejlesztési dokumentumok elkészítése során.

1.12.4.4. A táj és az ember kapcsolatának humánökológiai elveken kell alapulnia és az ITS erre adjon sajátos megoldást

Az ITS-nek tehát különös figyelemmel kell lenni arra, hogy a várostérségben érvényesülő kedvezőtlen folyamatokat megfordítva, a fenntarthatóságot, az életképes agrár- és élelmiszertermelést és a vidéki élet értékeit középpontba állító jövőkép alapján kijelölje a járási szintű kisváros tájpolitikájának célkitűzéseit, alapelveit, valamint az azok elérését biztosító programok és intézkedések végrehajtási kereteit.

Tanulni kellene a történelemből, hogy a terméktömeg növelését célzó iparszerű gazdálkodás és birtok koncentráció következménye a puszta. A Hortobágy és Polgár történelmének folyamatai, a lakosság elvándorlása, deprivációja intő jel.

Ma a piac, a tömegtermékek iránti kereslet és a világkereskedelem fejlődéséből következően az iparszerű, energia-intenzív, nagy mennyiségű, mesterséges, ipari eredetű anyag- és energiafelhasználású mezőgazdálkodási rendszerrel az ipar logikája jelent meg a mezőgazdaságban, amely egyfajta „biológiai iparrá” vált.

„A mai nagyipari mezőgazdaság alaptörekvése a függetlenedés, a mesterséges szabályozás, a természeti erőforrások fokozatos kicserélése (helyettesítése) mesterséges erőforrásokkal. Ennek megfelelően a tér egyéb (biológiai és társadalmi) szerepeinek rovására figyelmét kizárólag csak a termelési feladatokra irányítja, a megoldásokat, technológiai folyamatokat kizárólag azok termelékenységére, gazdaságosságára alapján választja ki. Ennek érdekében koncentrációra és centralizációra törekszik, igyekszik minél nagyobb „homogén” területeket kialakítani. Mindezekkel összefüggésben a folyamatot kényszerű, mesterséges erőforrás (műtrágya, növényvédőszer, gépi munka, üzemanyag, stb.) ráfordítás növekedés kíséri.

A jelentős termelésnövekedés mellett azonban egyre nagyobb számban jelentkeznek azok a problémák, amelyek kedvezőtlenül hatnak a természeti környezetre, a termelés alapjait adó erőforrásokra, valamint a helyi társadalomra és az általános emberi létfeltételekre is.

Polgárra, és várostérségére ismét jellemző a munkanélküliség és elvándorlás felgyorsulása, és a negatív externáliák (társadalmi költségek) rohamos növekedése.

1.13. Zöldfelületi rendszer vizsgálata

Polgár Város Helyi Építési Szabályzatát (HÉSZ) a Képviselő-testület 16/2002. (X.03.) sz. rendelettel hagyta jóvá. Ez a rendelet többször is módosult a 19/2006.(V.02.); 36/2006. (X.31.); 28/2009. (IX.25.); 5/2010. (III.26.); 16/2010. (IX.03.) és a 27/2013. (XII.20.) rendeletekkel. A rendelet-módosítások lokálisak voltak, mivel a településrendezési eszközök időnkénti módosítását tartalmzták, melyek egy-egy aktuális építési igény miatt váltak szükségessé.

A jelenleg érvényben lévő szabályozás szerint a terület felhasználási jellegek, valamint az infrastrukturális elemek védelme, és a zöldfelületek biztosítása szabályozott az alábbiak szerint.

A készülő rendezési terv módosítása tartalmazza a zöldfelületek vizsgálatát. Ennek során be kell tartani a vonatkozó előírásokat. A zöldfelületekkel kapcsolatban jelentős konfliktusok nem képződtek. Az ITS-ben tervezett település-mezőgazdasági program a biológiai aktivitás növekedésére lesz hatással, azonban ennek tényleges vizsgálata a program részletes megalkotásával lehetséges.

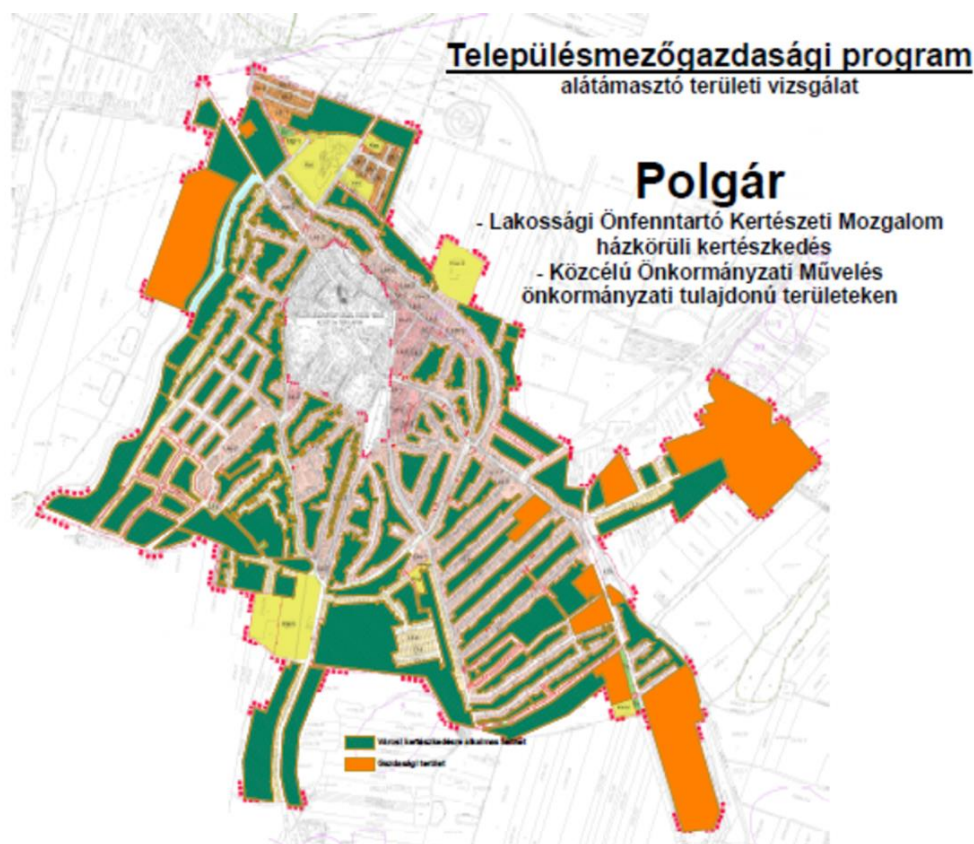
Az ITS elkészítése nyomán a településfejlesztési koncepció és a szerkezeti terv jelöli ki az ökológiai folyosókat. A terv 314/2012. Korm.rend. szerinti egyeztetési kötelezettsége biztosítja a szükséges szakhatóságok bevonását a tervezési folyamatba. A város zöldfelületi vizsgálata, biológiai aktivitásának pontos meghatározásait tartalmazza majd.

1.13.1 A települési zöldfelületi rendszer elemei

A zöldfelületek és virágfelületek különleges szerepet töltenek be egy település életében. Nemcsak díszítenek, hanem a klímára, a környezet minőségére és a téralakulásra is befolyást gyakorolnak. A zöldfelülettel kapcsolatos munkák több részterületet ölelnek fel. A zöldfelületek fennmaradásának és fejlődésének biztosítása az önkormányzatok számára jogszabály általi előírás, ezzel együtt az élhető környezet biztosításának záloga is, amely nemcsak a településen élők számára fontos, de a település vonzerejét is meghatározza.

Polgár Város Önkormányzata folyamatosan ápolja, karbantartja és bővíti a város zöldfelületeit.

A „Városfejlesztés Polgáron I. ütemben” megvalósult beruházáshoz kapcsolódóan, ahhoz illeszkedően kezdte el a „Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program megvalósítását. Ezen program keretén belül megújította a városközpontban lévő parkokat, járdákat, utcabútorokat (ülőpad, kerékpártároló, hulladéktároló, virágláda). 2014 évben felújításra került a közterületi járda, park és zöldfelület a templomkert és a Munkaügyi Központ előtt, valamint a Járóbeteg Szakellátó Központ mellett. Virágládák elhelyezésére került sor a főtéren és a Járóbeteg Szakellátó Központ melletti téren.

A település-mezőgazdasági programmal aktivizálható belterületi zöldfelületek Forrás: Saját ábra

A települési zöldfelületi rendszer működtetésének szabályait az országos szabályozásokon túlmenően helyi rendeletként a HÉSZ állapítja meg, és a szabályok érvényesítésének beazonosítása a szabályozási tervből lehetséges. A terület felhasználási céloknak megfelelő, és vizsgált területek körülhatárolása, elnevezése, helyrajzi száma, a terület felhasználás jellege a rendezési tervek készítésével kapcsolatos országos jogrend szerint készül, a mindenkor érvényes OTÉK részletesebb szabályozása mellett. A védőerdők hármas (környezetvédelmi, gazdasági, társadalmi) funkcióját, egymással összhangban célszerű biztosítani.

1.13.1.1. Szerkezeti-, kondicionáló szempontból lényeges valamint a zöldfelületi karaktert meghatározó elemek

A zöldfelületek karaktereinek megadása alapvetően kertészeti feladat, ennek érdekében okleveles kertészmérnöki közreműködés szükséges a tervezésben és a fenntartásban. A növényzet, az utcabútorok, jelzések, közvilágítás elemeinek kiválasztása során a települési főépítész véleményének különleges hangsúlyt kell kapnia, hiszen városképi szempontból az építészeti és a kertészeti karakter együttesen képezi a városi arculatot

1.13.1.2. Zöldfelületi ellátottság értékelése

A vízfolyások, vizes élőhelyek egyben ökofolyosók is. Javasoljuk az ökofunkció erősítése érdekében az emberi beavatkozások nyomán eltűnt, vagy meggyérült parti vegetáció helyreállítását, a vízfolyások menti fásítást, a területhasználatra vonatkozó 21/2006 (I.31.) kormányrendeletben előírtaknak megfelelően..

1.13.2. A zöldfelületi rendszer konfliktusai és problémái

A jogszabályi környezet megváltozása igényli Polgár város közigazgatási területére a rendezési terv és a város környezetvédelméről szóló 12/2004. (III. 27) rendelete felülvizsgálatát és módosítását. A zöldfelületek kezelésének szabályozása a területfelhasználás módjai szerint változó, ez kiegészül a HÉSZ 12.§. szerinti rendelkezésekkel.

A zöldfelületek karaktereinek megadása alapvetően kertészeti feladat, ennek érdekében okleveles kertészmérnöki közreműködés szükséges a tervezésben és a fenntartásban. A növényzet, az utcabútorok, jelzések, közvilágítás elemeinek kiválasztása során a települési főépítész véleményének különleges hangsúlyt kell kapnia, hiszen városképi szempontból az építészeti és a kertészeti karakter együttesen képezi a városi arculatot.

A jelenlegi zöldfelületi rendszer problémái közül az alábbiakat lehet kiemelni:

A zöldfelületek területi eloszlása nem egyenletes a városban, hiszen a két körút közötti városrészben nem található zöldfelület.

Alacsony a közösségi és szabadidős sport tevékenységekre alkalmas zöldfelületek aránya, hiszen például mindössze 1 játszótér található a városban.

A fürdő közvetlen és közvetett környezete megújításra szorul, a fürdő elérhetőségét jelentő egységes zöldfelületi rendszer kialakítása még nem történt meg.

Nem valósult meg teljes mértékben a városban jelentős problémának számító porterhelés csökkentésére a szükséges védőerdők, mezővédő erdősávok, dűlőúti fasorok telepítése, különösen a lakott területek irányában.

A városban hiányzik az egységes zöldfelületek kialakítását szolgáló zöldfelület fejlesztési stratégia elkészítése.

A zöldfelületi rendszer elsősorban a szegregációval érintett városrészben sivár, a fásításra kijelölt területek nem minden esetben lettek beültetve. Felmerül a kérdése a területek bevonásának a tervezett település-mezőgazdasági programba.

1.14. Az épített környezet vizsgálata

1.14.1. Területfelhasználás vizsgálata

1.14.1.1. A település szerkezete, a helyi sajátosságok vizsgálata

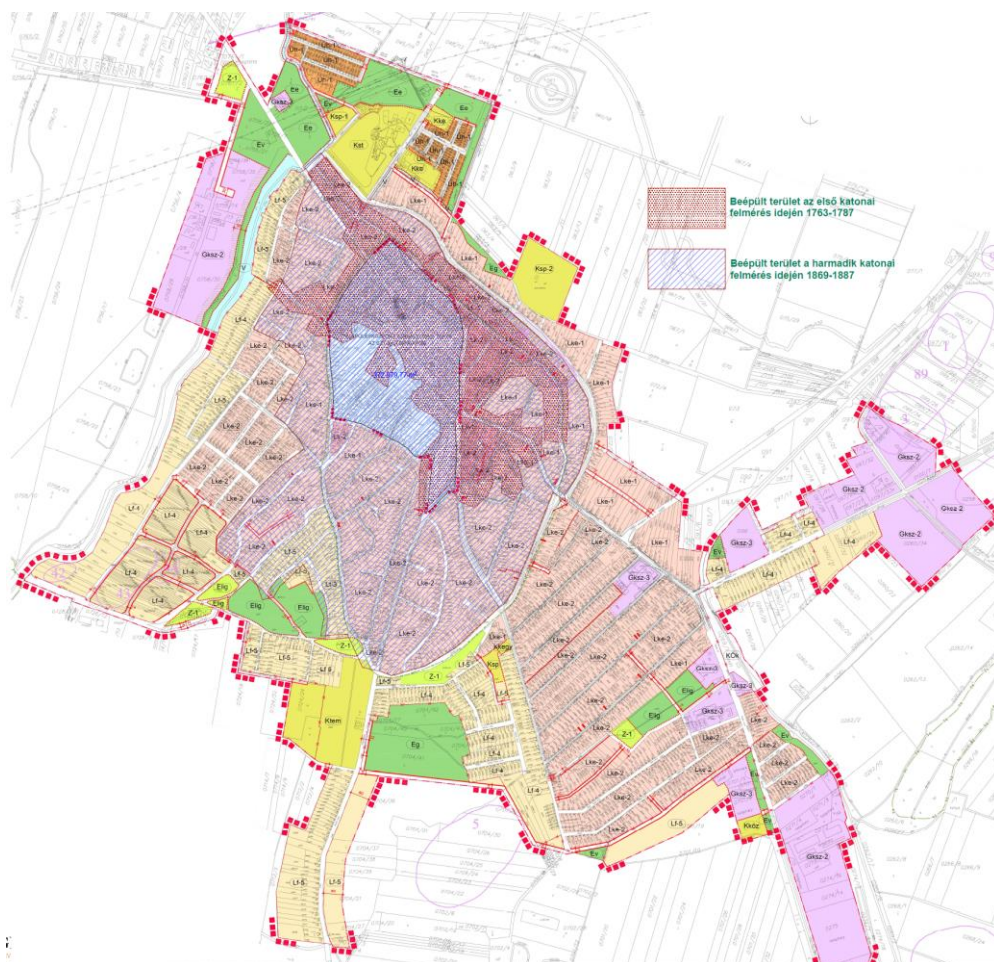
Polgár természeti adottságaira épülő gazdálkodását főleg a mezőgazdaság jelentette. A területen jellemzően az ártéri fokgazdálkodás és az árutermelő állattartás terjedt el. A Tisza szabályozásával és a „korszerű” mezőgazdasági technológia elterjedésével, valamint a piaci igények megváltozásával, illetve annak beszőkülésével, a két gazdálkodási technológia szinte teljesen megszűnt.

A fokozatosan növekvő lakosságszám miatt, elsősorban a Felvég és az Alvég északi és nyugati határán – leginkább a „partosabb” területeken – alakították ki lakhelyeiket. Ezen területeken alakultak ki a Lakhacc, a Nagy- és a Kisgelej falurészek, elnevezésük utal betelepülésük történetére. A Lakhacc szabados építkezésre utal, a Gelej elnevezés feltehetően lakóinak eredetét őrzi. Az Alvég keleti szegélyénél, a hajdani vályogvető gödrök helyén alakult ki a Nagymirhó.

A XVIII. századtól betelepülő cigány közösségek (lováriak, beások) főleg ezeken a területeken találtak szegényes otthonra. A mai demográfiai, társadalmi jellemzők is erre a tényre engednek következtetni, ugyanis ma is itt lakik a magyar cigányság, a volt népművész családok és utódaik jelentős része. Alvég elnevezés helyett a Temetőoldal megjelölést használták (BENCsik, 1974). A jelenség nyilvánvalóan adódik abból, hogy a Kálvária domb, amely természetes magaslat(homokdűne), valójában a régi idők temetkezési színhelye volt.

A Temetőoldal elnevezés utal arra is, hogy a kerteket előbb a Kálvária környékén kezdték lakóházakkal beépíteni, erre bizonyára a terület magasabb fekvése szolgáltatott okot. A falut a közigazgatási igények miatt a XIX. század közepén négy járásra osztották. A négyes felosztás később a nép névhasználatában is megtalálható, ebből fakadóan beszélhetünk Felvég, Alvég, Kisódal, Folyóódal falurészekről (TóTH-TERGE 1970.). A mai Dózsa György, Táncsics Mihály,

Szabadság és Hősök utcák voltak a jószágterelés útvonalai. Jellemzően ezen utcák a mai napig megőrizték az akkori „utca jelleget”, amely szélességükben és tágasságukban nyilvánul meg, különösen a Szabadság utca őrzi még ezt a specifikumot. A lakóházakat rendszerint az utca sorában, egymás után építették. Háttal álltak a következő ház udvari homlokzata előtt, mely teljesen kiépült az utcára, csak az 1920-as évektől díszlik a kiskert a házak utcai végénél.

Településtörténet térképi ábrázolása A katonai felmérések szab.tervi vetülete Forrás: Saját ábra

Az épületek között általában csekély számú kerítést építettek. Jobbára a kerteket kerítették el, hogy a jószágokat megóvják a kóborlástól és a kártételtől. A kerítés jellemzően szálas ganajból készült, tetejét gallyal rakták végig. Az utca felől garággya helyett sövény volt a kerítés (BENCsik, 1974.). Polgáron a XX. századi tájidegen beavatkozásoknak, illetve az épített elemek modernizációjának és rehabilitációjának köszönhetően a mai településszerkezet meglehetősen vegyes képet mutat.

A karakteres – hagyományos – mezővárosi szerkezet „torzulását” a településidegen telekfelosztások, illetve a központ „többszintes-tömlakásos” épületekkel való beépítése és

tömbátvágása váltotta ki. Mára a legtöbb szerkezeti egység között nincsen markáns, határozott különbség.

1.14.1.2. Az ingatlan-nyilvántartási adatok alapján, termőföld esetén a művelési ágak és a minőségi osztályok (lásd: 1.12.1.5. Talaj)

1.14.1.3. Beépítésre szánt és beépítésre nem szánt területek

Beépítésre szánt területek

Lakóterületek

- kisvárosi lakó (Lk)
- kertvárosi lakó (Lke)
- falusi lakó (Lf)

Vegyes terület

- településközpont vegyes terület (Vt)

Gazdasági terület

- kereskedelmi, szolgáltató terület (Gksz)
- ipari gazdasági terület (Gip)

Üdülőtérület

- hétvégiházas üdülő terület (Üh)

Különleges terület

- strand (K-ST)
- sport (K-SP)
- temető (K-TEM)
- turisztikai célú, ill. kemping (K-KE)

Beépítésre nem szánt terület

1. Közlekedési terület (parkoló) (P)
2. Közműterület (KÖZM)
3. Zöldterület
 - közpark (Z-1)
4. Erdőterület (E)

Mezőgazdasági terület (M)

1.14.1.4. Funkció vizsgálat (intézményi ellátottság, funkcionális és ellátási)

Városi funkciók	Igazgatási funkciók
	Közösségi funkciók
	Humán funkciók
	Közlekedési funkciók
	Gazdasági funkciók
	Közmű funkciójú szolgáltatások

Igazgatási funkciók

- Polgármesteri Hivatal (Hatósági iroda, Pénzügyi iroda, Műszaki Iroda)
- Rendőrség
- Tűzoltóság
- Okmányiroda
- Kormányablak
- Kormányhivatal Munkaügyi Kirendeltsége

Humán funkciók

- Napsugár Óvoda és Bölcsőde/ oktatás
- Vásárhelyi Pál Általános Iskola/ oktatás
- József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola (JAGSZI)/ oktatás
- Iskolai Kollégium/ oktatás
- PETÉGISZ/ szakorvosi ellátás/ egészségügy
- Csecsemő-gyermekgyógyászati rendelők és védőnők 2 orvosi praxis
- Felnőtt háziorvosi rendelés 4 orvosi praxis
- Fogászati rendelés 2 orvosi praxis
- Szociális Szolgáltató Központ

Közösségi funkciók

- Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár / Mozi
- Nagyboldogasszony Római Katolikus Egyházközség
- Polgári Református Egyházközség
- Tájház és helytörténeti gyűjtemény
- Strand és Camping
- Női labdarúgó szakosztály
- Polgári Vízi Sportegyesület
- FUKU-DO Sportegyesület
- Polgár Város Kézilabda Sport Klub
- Polgári Polgárőr Egyesület
- Élet Virága Egészségmegőrző Egyesület
- Polgári Lovas Hagyományőrző Egyesület
- Magyar Vöröskereszt Hajdú-Bihar Megyei Szervezetének helyi szervezeti egysége

Közlekedési funkciók

- Vasúti közlekedés / vasútállomás (nincs személyszállítás)
- Közúti közlekedés
- Közösségi közlekedés / helyközi autóbusz állomás
- Légi közlekedés / Debrecen
- Vízi közlekedés / nincs hajóállomás a Tiszán
- Gyalogos közlekedés
- Gépjármű közlekedés
- Kerékpáros közlekedés /nincs kerékpárút kapcsolat Tiszaújvárossal

Gazdasági funkciók

- Polgár Ipari park
- M3 Outlet/kereskedelem
- M3 Archeo park/turizmus
- 4 db nagyobb kiterjedésű iparterület
- Bankok: Polgári Bank, OTP Bank , Uni Credit Bank
- Vendéglátó egységek
- Szálláshelyek

1.14.1.5. Alulhasznosított barnamezős területek

A barnamezők keletkezésének globális oka a gazdaság átalakulása, az ipari társadalomból az információs társadalomba átmenet, a termelés helyett a terciér szektor dominanciájának térhódítása, ezzel egyidejűleg a termelőipari területigény csökkenése. Ez a folyamat a nyugat-európai országokban több évtized alatt folyamatosan és tőlünk eltérően nem lökésszerűen zajlott le, ennek ellenére a korábbi EU-tagállamok többsége rendelkezik barnamezős politikával és támogatási stratégiával. A fejlett európai államokban sem oldódtak meg e problémák "automatikusan", ezért több ágazatot felölelő országos (vagy tartományi) barnamezős politikát alakítottak ki még olyan országokban is, ahol általában nem jellemző a központi beavatkozás. A kérdéskör megfelelő kezeléséhez ugyanis a területfejlesztési, területrendezési, urbanisztikai, környezetvédelmi, tulajdonjogi és közgazdasági kérdések közös, megnyugtató megoldására van szükség.

A barnamezős területek - habár fekvésüket tekintve potenciálisan akár vagyonokat is érhetnek - csak az emberi beavatkozás, az emberi gondoskodás, a korábbi tevékenységből hátrahagyott környezeti károk feltárását és kármentesítését követően válhatnak újra a társadalom számára hasznosíthatóvá, élővé, fejleszthetővé, és kerülhetnek a beruházók célkeresztjébe.

Barnamezős területnek nevezzük azt a területet, amelyet korábban ipari vagy bizonyos kereskedelmi célokra használtak, és amely terület alacsony koncentrációjú veszélyes hulladékkal vagy más egyéb szennyezéssel lehet terhelt, ugyanakkor lehetséges a terület

újra-használata a terület megtisztítását követően. Néha a barnamezős terület fogalmát olyan korábban hasznosított területek megjelölésére is használják, melyeket már felhagytak, és nem szükségszerűen szennyezettek. Általában barnamezős területek a városok ipari körzetében találhatók, olyan területeken, ahol elhagyott gyárak, kereskedelmi épületek, illetve egyéb korábban szennyező tevékenységek örökségei vannak jelen.

Polgáron a nyilvántartások szerint ilyen barnamezős területek nincsenek, azonban vannak olyan felhagyott területek, amelyek jelentős visszaesést szenvedtek el. Hanyatló vagy felhagyott iparral bezárt üzletekkel és házakkal, üres kirakatokkal, leromlott környezettel rendelkező területek árulkodnak az általánosságban deprivációt, és elvándorlást eredményező helyzetről. Ezek közül legnagyobb területű az Ipari Park területének északi része a volt sertéshízlalda területe, és a mellette álló elhagyott üzemi terület. Ide számíthatók a Tiszai tanyák is, és a bezárt üzemterületek a városi szövetben. Sőt ide sorolhatjuk azokat a tartósan eladólistára került lakóházakat, amelyek funkciójukat veszítették, lakói kiöregedtek, elköltöztek.

A barnamezős beruházások alatt ma azt a folyamatot értjük, amikor a leromlott állapotú, többségében használaton kívüli, környezeti károkkal és tulajdonviszony-problémákkal terhelt területeket megtisztítanak terheiktől, és elvégzik az új használati funkcióhoz szükséges infrastrukturális és funkcionális beruházásokat. Mindezek során új funkcióval rehabilitáljuk a használaton kívül került vagy jelentős mértékben alulhasznosított, általában leromlott fizikai állapotú és jellemzően szennyezéssel terhelt egykori iparterületet, gazdasági területet. A polgári felhagyott területekre azonban nem jellemző a környezeti szennyezés olyan mértéke, amely a felhagyott területeket az országos nyilvántartásba vételre jogosítaná, és a legtöbb esetben a pályázati lehetőségek korlátja ennek a jogosultságnak a hiánya.

Az újrahasznosítás elmaradása és az alulhasznosított területek fennmaradása esetén veszteségként könyvelhetjük el a területpazarlást, ami fokozza a korlátozottan rendelkezésre álló zöldmezős területek fogyasztásának igényét. Az alulhasznosított zárványterületek kihasználatlansága a fenntartható fejlődés és a racionális területgazdálkodás ellen hat.

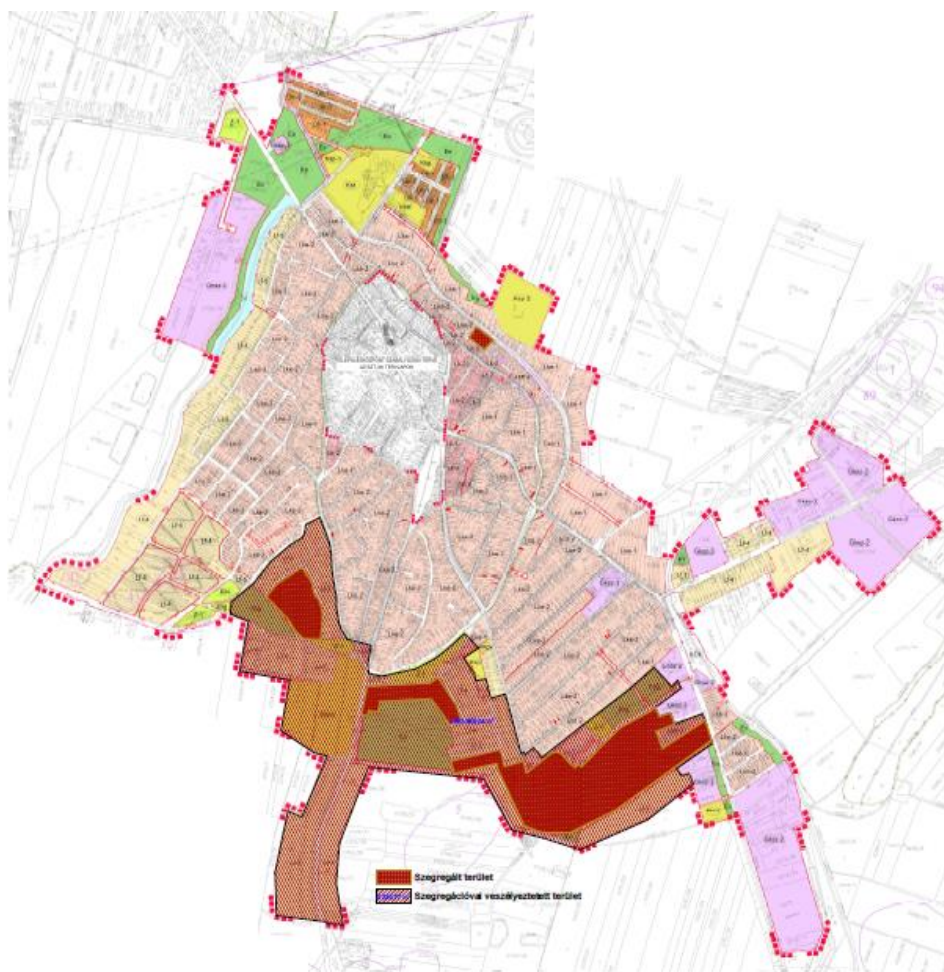
Tekintettel arra, hogy az új zöldmezős beruházások nemcsak területigénnyel járnak, hanem infrastruktúra-ellátásuk többlet költségigénnyel is, a helyi település-mezőgazdasági program megvalósítása során esély nyílna ezeknek a területeknek spontán hasznosítására is egy olyan prosperáló gazdasági környezetben, amely a lakossági kertészkedés és állattartás megvalósulására épül.

A barnamező jellegű felhagyott ingatlanok rendezetlensége városképromboló hatású, vonzerőcsökkentő, az elhagyott és ellenőrizetlen terület közbiztonsági problémákat okoz. A rozsdamező, a tartósan vevőhiányos, elhagyott gondozatlan ingatlanok, felgazsodott területek a környező településrészekre értékcsökkentő hatással vannak, rontják az ingatlanárakat.

A rossz fizikai környezet visszaható hatású. A deprivációs jelenség miatt megindult a társadalmi szegregáció, sok családban tartós munkanélküliség alakult ki, és a megszűnt munkahelyeket hosszú távon nem pótolhatják a közmunka programok. Az alulhasznosított

barnamezős terület településszerkezeti problémákat okoz, drágítja a városüzemeltetést, így a városi-, települési mezőgazdasági programok lényegi elemének kell tekinteni ezen területek művelésbe vételi lehetőségének vizsgálatát, és lehetőség szerinti hasznosítását.

1.14.1.6. Konfliktussal terhelt (szlömösödött, degradálódott) terület, a déli városrész

Szegregált és szegregációval veszélyeztetett területek Polgáron Forrás: Saját ábra

1.14.2. A telekstruktúra vizsgálata

1.14.2.1. Telekmorfológia és telekméret vizsgálat

A belváros többi részén a teljes beépítések a hagyományosan történelmileg kialakult telkeken valósulnak meg, és ettől eltérő telekalakítások csak spontán fordulnak elő. A történelmi telekszerkezettől eltérő későbbi már sokkal lazább kisvárosias és kertvárosias

jellegű. Még ebben az övezetben is jellemző a parasztpolgári múlt, aminek nyomait őrzik a házak.

1.14.2.2. Tulajdonjogi vizsgálat

A tulajdonjogok vizsgálatához a rendezési terv készítése során a legfrissebb térképeket kell használni. A rendezési tervi szabályozásokkal érintett tulajdonjogi kérdések ezért az ITS készítését megalapozó vizsgálati munkarészben nem kerülnek kidolgozásra. Annak elkészítése településrendezési eszközök megalapozása során történik.

1.14.3. Önkormányzati tulajdon kataszter

Polgár Város Önkormányzata rendelkezik tulajdonkataszterrel. A kataszter pontos nyilvántartás, folyamatosan frissített, és a valóságú állapotot tükrözi.

1.14.4. Az épületállomány és a környezet geodéziai felmérése

A város épületállományát és a környezetet tartalmazó részletes térkép az ITS készítését megalapozó vizsgálati munkarészben nem kerül kidolgozásra. Annak elkészítése településrendezési eszközök megalapozása során történik.

1.14.5. Az építmények vizsgálata

A Belváros a város magja a településközpont, a Barankovics tér, amelyen az elkerülő út megépítéséig a révig, később Tisza-hídig vezető 35-ös főútvonal haladt át. A kialakult új főtér rendezett kisvárosi arculatot formál. A város jellegét, és történelmi múltját tükrözi a régi épületek felújítása, és cseppet sem zavaró az 50-es években épült épületek felújított homlokzata, sőt a történelmi múlt szerves részeként, igaz módon mesél a város történetéről. Azonban a szépen megvalósított városrehabilitációtól Nyugatra eső belvárosi városrészben a városkép meglehetősen vegyes, az itt elhelyezkedő lakótelep képe válik ki az egységes arculatú belvárosból. A városközpontban álló blokkos típusú lakóépületek ugyanúgy idegenek a kialakult településszerkezeten belül, mint az egyre gyakoribb, úgynevezett „mediterrán” családi házak.

1.14.5.1. Funkció, kapacitás

AZ ÉPÍTÉSI TELEK					
üzemi jele	beépítés módja	legkisebb kialakítható terület m ²	legnagyobb beépítettség %	építmények legkisebb-legnagyobb építmény-magassága (m)	legkisebb zöldfelület aránya %
Vt-1	SZ	Nem megosztható	40*	7,5 12,5	40
Vt-2	Z	500	40*	7,5	30
Vt-4	Z	500	60*	6,0	20
Vt-5	Z	300	80	7,5	10
Vt-6	Z	Nem megosztható	80	3,0	10
Vt-8	Z	500	60*	6,0-9,0	20

AZ ÉPÍTÉSI TELEK					
üzemi jele	beépítés módja	legkisebb kialakítható terület m ²	legnagyobb beépítettség %	építmények legkisebb-legnagyobb építmény-magassága (m)	legkisebb zöldfelület aránya %
Lk-2	O	700	30	4,5	50
Lk-1	O	500	30	4,5 6,0	50

AZ ÉPÍTÉSI TELEK					
üzemi jele	beépítés módja	legkisebb kialakítható terület m ²	legnagyobb beépítettség %	építmények legkisebb-legnagyobb építmény-magassága (m)	legkisebb zöldfelület aránya %
Gks-2	SZ	3000*	40	12,0	30
Gks-3	SZ	2000*	40	7,5	30
Gks-4	SZ	3000*	50	14,0	20

AZ ÉPÍTÉSI TELEK					
üzemi jele	beépítés módja	legkisebb kialakítható terület m ²	legnagyobb beépítettség %	építmények legkisebb-legnagyobb építmény-magassága (m)	legkisebb zöldfelület aránya %
Üh-1	O	250	20	4,5	60

AZ ÉPÍTÉSI TELEK					
üzemi jele	beépítés módja	legkisebb kialakítható terület m ²	legnagyobb beépítettség %	építmények legkisebb-legnagyobb építmény-magassága (m)	legkisebb zöldfelület aránya %
Lk-1	Z	300	40*	4,5-7,5	35
Lk-1*	Z	300	40*	4,5-6,0	35
Lk-2	O	400	35	4,5-6,0	40
Lk-2*	O	400	35	4,5-7,5	40

AZ ÉPÍTÉSI TELEK					
üzemi jele	beépítés módja	legkisebb kialakítható terület m ²	legnagyobb beépítettség %	építmények legkisebb-legnagyobb építmény-magassága (m)	legkisebb zöldfelület aránya %
Lf-4	O	1000	25	4,5	40
Lf-5	O	800	30	4,5	40

AZ ÉPÍTÉSI TELEK					
üzemi jele	beépítés módja	legkisebb kialakítható terület m ²	legnagyobb beépítettség %	építmények legkisebb-legnagyobb építmény-magassága (m)	legkisebb zöldfelület aránya %
Gip-1	SZ	2000	50	14,0	25

Forrás: HÉSZ

1.14.5.2. beépítési jellemzők (beépítési mód, beépítési mérték, sűrűség)

A város épületállományát és a környezetet tartalmazó részletes térkép az ITS készítését megalapozó vizsgálati munkarészben nem kerül kidolgozásra. Annak elkészítése településrendezési eszközök megalapozása során történik.

1.14.5.3. Magasság, szintszám, tetőidom

A településképpen a település sziluettjét megváltoztató bel- vagy külterületi (magas) építmények elhelyezését kerülni kell, a településrendezési tervekben a kialakult településképpnek megfelelően javasolt meghatározni az épületek magassági korlátozását (építménymagasság).

1.14.5.4. Településkarakter, helyi sajátosságok: utcakép, térarány, jellegzetes épülettípusok

Polgár városközpontjának és környezetének legnagyobb értéke a hagyományos, mezővárosias településszerkezet, amely egyszerre hordozza a halmaztelepülések és a gyűrűs-

sugaras rendszer egyes jellemzőit. A szabályozási tervben a védelem a még megmaradt hagyományos utca és telekszerkezet fenntartására, a beépítési módok meghatározásánál pedig a hagyományos falusias-kisvárosias környezet kialakíthatóságára vonatkozik.

A város területén telekalakítás és építés, csak a szabályozási terv és helyi építési szabályzat alapján lehetséges. A terv előregedése, és jogszabályi környezet változásai miatt szükséges a terv módosítása.

A szabályozási terv és helyi építési szabályzat 4.§. paragrafus szabályozza a helyi sajátosságoknak megfelelő telekalakítást, amely egyaránt jól szolgálja a településkarakter megtartását, és az új telkek kialakítását. A településkarakter megtartására vonatkoznak a HÉSZ különleges rendelkezési, amelyek speciálisan a településkép alakítására, az épített és a táji környezet védelmére szolgálnak. Ennek megfelelően a város belterületén elhelyezhető és felújításra kerülő építményeket a város építési hagyományainak megfelelő megjelenéssel és a környezetükkel összhangban kell kialakítani. A helyi építészeti értékek védelmét külön önkormányzati rendelet szabályozza.

1.14.6. Az épített környezet értékei

Az épített környezet értékeinek védetté nyilvánításra, számbavételére /nyilvántartásba vételre/ illetve annak megszüntetésére bármely szervezet, illetve állampolgár írásban javaslatot tehet a polgármesteri hivatalnál. A helyi védetté nyilvánítás szakmai előkészítése az önkormányzati főépítész feladata.

A főépítész véleményét, a szabályozási /rendezési/ tervek előírásainak és az esetlegesen felmerülő speciális szakterületek szakvéleményeinek építészeti értékvizsgálati munkarészeknek a figyelembevételével alakítja ki. A védetté nyilvánítás és a számbavétel előkészítését /szakterületek, szakvéleményeinek, kutatásoknak, dokumentációknak stb. összegyűjtése/ a Polgármesteri Hivatal folytatja le és javaslatot tesz a védetté nyilvánításra, amelyet a városfejlesztési és városüzemeltetési bizottság az érintett civil szervezetek bevonásával véleményez, majd előterjeszti a képviselő-testület elé. A helyi értékek védetté nyilvánítása, megszüntetése a képviselő-testület hatáskörébe tartozik.

A helyileg védett építészeti értékek fennmaradásának feltétele, és megőrzésének módja elsősorban a rendeltetésének megfelelő használat. A védelem megjelöléséről az objektum jellege alapján a polgármesteri hivatal gondoskodik. A helyileg védett értékkel nyilvánítás, illetőleg a megszüntetés tényét az ingatlan-nyilvántartásba be kell jegyezni.

A tulajdonos köteles a helyileg védett építmény vagy épület karbantartásáról, rendeltetészerű használatáról gondoskodni és a védett érték állapotát a hatályos építési törvényben foglaltak szerint meghatározott módon és időszakonként felülvizsgálni. A használat a védett értékeket nem veszélyeztetheti. A védett építmény vagy épület, terület fenntartásának költségei a tulajdonost terhelik.

Helyi védelem alatt álló építményt, építményrészt csak a helyi védettség megszüntetését követően lehet lebontani. Az épületek felújítása, bővítése esetén a védett részértékeket meg kell őrizni, esetleg bontás után az értékes részeket új épület létesítése esetén az épületbe lehetőleg vissza kell építeni.

A védett érték megóvása, állagának megőrzése érdekében a képviselő-testület értékvédelmi alapot hozott létre, első alkalommal a 2002. évi költségvetés elfogadása során. Az alapból a tulajdonos kérelmére, pályázat útján visszatérítendő vagy vissza nem térítendő támogatás nyújtható. A támogatás csak a fenntartás és állagmegóvás tulajdonosi kötelezettségét, illetve az ingatlan rendeltetésszerű használatához szükséges mértéket meghaladó költségeire adható /értékkülönbözet/.

1.14.6.1. Településszerkezet történeti kialakulása, történeti településmag

Polgár természeti adottságaira épülő gazdasági jellegét főleg a mezőgazdaság jelentette. A Tisza szabályozás előtt az állattartás mellett jellemzően az ártéri foghazdálkodás volt elterjedt. A Tisza szabályozásával és a „korszerű” mezőgazdasági technológia elterjedésével, valamint a piaci igények megváltozásával, illetve annak beszűkülésével, napjainkra a két gazdálkodási technológia szinte teljesen megszűnt.

A település mezővárosi arculatát tükrözi az elterpeszkedő, tanyákkal körülvett településszerkezet. A geomorfológiai sajátosságok folytán a legrégebbi településrészek kialakulása dombhátakra települt halmaz jellemzők a Tisza áradásával voltak összefüggésben, később betelepülések pedig a hajdú városokra jellemző gyűrűs sugaras elrendeződést mutatnak.

Polgáron az öt körülvő falvakhoz és városokhoz hasonlóan (Tiszacsege, Hajdúböszörmény, Hajdúnánás) kezdetben kettős, ólas-kertes szerkezet alakult ki. A tulajdonképpeni lakott falurész, a belső fundus a mai Fő utca, Hunyadi utca, Taskó utca és az Aradi utca által határolt terület volt, amelyen az ún.

Alvég és Felvég falurészeket különböztettek meg. Később a népesség gyarapodása maga után vonta a belső fundus határán túli letelepedéseket. A lakosság a Felvég és Az Alvég északi és nyugati végei felé terjeszkedett, s elkezdtek beépíteni a partosabb területeket. Így alakultak ki a Lakhacc, a Nagy- és a Kisgelej falurészek, melyek megnevezése is a betelepülés történetére utal: a Lakhacc területe szabadosabb építkezéseknek adott helyt, míg a Gelej valószínűleg a lakók eredetét őrzi. Feltehetően a XVIII. századtól az Alvég keleti szegélyén jött létre az ún. Kismirhó és Nagymirhó a hajdani vályogvető gödrök helyén, ahol a cigányok találtak szegényes otthonra. A település azóta is őrzi ezt a sajátosságát, mivel mai is itt laknak a cigány népzenező családok leszármazottai. A XIX. században már a falu 4 részéről, ún. járásáról tesznek említést az írásos emlékek: Felvég, Alvég, Kisódal, Folyóódal. Az Alvég településrészt később Temetőoldalnak nevezték át. Ugyanakkor ez a viszonylag egységes 4 falurész továbbra sem foglalta magában a Kertek nagy részét.

A Kertek az állattartás és a földművelés céljából szolgáltak, a jószágterelés útvonalát ma is őrzi, a Dózsa György, Táncsics Mihály, és Szabadság utcák tartoztak az övezetbe. A mezőgazdasági tevékenység hagyományainak évszázadokon keresztül való fennmaradása miatt a kertek benépesülése csak a XIX. században indult el azzal, hogy a lakosság gyarapodása révén egyre több fiatal család költözött a kertekbe. Az övezet a tradicionális földművelés és állattenyésztés alól csak ekkor került ki. Az így beépült kertek helyett szérűskerteket és új házhelyeket a régi kertektől keletre fekvő Somogyi, Bacsó és Erdélyi utcák, valamint az árvízmentesített Selypes-parton és a Folyó alatt jelöltek ki.

1.14.6.1.1. Építészeti sajátosságok, hagyományok

Polgáron az 1830-as években 800 lakóház volt. A települési rendet a háztulajdonosok vagyoni helyzete nem befolyásolta, a földes gazdák házai keveredtek a jobbágyok házaival.

A lakóházak között kezdetben nem volt kerítés, mindössze a kertjeiket kerítették el annak érdekében, hogy a jószágokat megóvják. A belső fundusban ugyanakkor a gyalogosok részére készítettek utcára nyíló kisajtot, kiskaput, előőrseként a későbbi elkerítéseknek. A fokozatosan elterjedt kerítések anyaga eleinte nád, kóró, szálas ganaj, sövény vagy gally volt, a palánkot csak az 1910-es, 1920-as években kezdték alkalmazni.

A lakóházakat rendszerint az utca sorjában építették, s háttal álltak a következő ház homlokzata előtt. Homlokzatuk teljesen kiépült az utcára, csak az 1920-as évektől díszlik kiskert az épületek és az utca között. Az épületek nagy része ámbitusos (tornácos) ház volt, amelynél az ámbitus végét lezáró ajtó szolgált utcakapunak. A bejárás a szekerek könnyű bejutásához méretezett nagykapun keresztül is lehetséges volt.

Az úrbéres jobbágy lakóházának fontos tartozéka volt a szérűskert. A szérűskertek az egy körzetben lévő lakóházakat délről és keletről széles ívben fogták közre. Itt zajlott a jobbágygazdaságok tevékenységeinek jelentős hányada.

Az állatok számára a kertekben istállókat, ólakat, színeket, akolokat és esztrengákat építettek. A módosabb gazdák a belső fundus terjeszkedése miatt megszüntetett kertek helyett a Selypes-patak partján alakították ki szérűskertjeiket, melyekből a későbbi nagy gazdasági udvarok alakultak ki a lakóházzal és az azt körülvevő, jószágértartás céljára épített gazdasági épületekkel.

Polgár ólas-kertes múltját, s az 1720-as években megindult, de még a XX. században is tartó újratelepülés során beköltözött lakosság előző lakóhelyén ismert és megszokott építkezési formáit épületek, kunyhók, pajták jellegzetes, régi vonásai őrzik. A XIX. század végéig például elterjedt volt az utcára háttal, a kerítésbe épített ún. hidasól, mely nagy talpgerendákra ácsolt deszkaépület formáját öltötte, belső terét két vagy három részre osztották. Hasonlóan jellegzetes a szőlőkunyhó egyosztatú, előtte lábakon álló sátortetős gádora. A gádorban padka húzódott a fal mentén, melyen szabadon tüzeltek, és ülőhelyként használtak. A belső egyosztatú tér fölött padlás nélküli, ágasfás szerkezetű, náddal fedett tető húzódott.

Az ólas-kertek funkcióváltozása révén a XIX. század második felében létrejött gazdasági udvarok belső rendjét az ekkor már uralkodó típus, a széles vízvetős, felül vértelkes, észak-magyar vagy palócház határozta meg, de a Tisza—menti községekből települt lakosság a táj adottságaihoz alkalmazkodó építkezési módja, lakóházformája, az ágasfás, nyeregtetős építkezési mód is domináns maradt. A XIX. század végén még sok ágasos házat lelhattünk fel a településen, melyek bár szegényesek voltak – mivel nagy részének nem volt padlása – tisztán tartották, s tapasztott és meszelt nádtetővel fedtek. 1964-re azonban már csak egyetlen ágasos lakóház maradt épen.

1.14.6.2. Régészeti terület, védett régészeti terület, régészeti érdekű terület

A régészeti lelőhelyek az Örökségvédelmi törvény erejénél fogva általános védelem alatt állnak [2001. évi LXIV. tv. 11. §]. Régészeti lelőhely: nyilvántartásba vett, az Örökségvédelmi törvény által általános védelem alatt álló, földrajzilag körülhatárolható terület, amelyen a régészeti örökség elemei történeti összefüggéseikben találhatóak. A föld felszínén, a földben, a vizek medrében vagy máshol rejlő vagy onnan előkerülő régészeti lelet állami tulajdon [2001. évi LXIV. tv. 8. § (1) bek.]

A régészeti lelőhely és a műemléki érték nyilvántartásának és védetté nyilvánításának, valamint a régészeti lelőhely és a lelet megtalálójának anyagi elismerésének részletes szabályairól szóló 13/2015. (III. 11.) MvM rendelet rendelkezik. A rendezési tervben körülhatárolt területeket a területfejlesztési koncepció és a rendezési terv készítése során pontosítani kell az állami adatok alapján.

Az ITS-ben tervezett fejlesztésekre a rendezési terv módosítása mellett van lehetőség, és ennek részeként a régészeti lelőhelyek vizsgálatára is sor kerül. Tekintettel arra, hogy a terület lelőhelyekben gazdag, számolni kell így egyes területeken a beruházás földmunkájának régész által a helyszínen történő folyamatos figyelemmel kísérése és a tevékenység régészeti dokumentálási igénye is felmerülhet

Régészeti lelőhelyek kunhalmok Forrás HBM TRT

1.14.6.3. Védett épített környezet, a helyi, egyedi arculatot biztosító építészeti jellemzők

A történeti települési terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe védendő területegységek különösen történeti település központok, történeti kertek, jelentős régészeti lelőhelyek, országos és helyi védelem alatt álló területek, valamint mindezek környezete, védőövezetei tartoznak. Az övezetbe tartozó települések településrendezési eszközeiben ki kell jelölni a településképvédelmi terület határát, amely a védendő területegységeket, különösen a történeti településközpontot, a történeti kertet, a jelentős régészeti lelőhelyet, az országos és helyi védelem alatt álló területeket, valamint ezek környezetét, védőövezetét foglalja magában.

Történeti település helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének tartalmaznia kell a településképvédelmi terület értékőrző fejlesztését elősegítő, a történeti településképvédelmi terület megőrzését, illetve új építmények illeszkedését biztosító szabályokat.

A történeti településképvédelmi terület érvényesülését befolyásoló, a kialakult településszerkezetet, településkaraktert megváltoztató, nagy kiterjedésű építmény elhelyezésére vonatkozó építési műszaki tervhez a külön jogszabályban meghatározott látványtervet kell készíteni. Új beépítésre szánt terület az övezetben csak oly módon és nagyságban jelölendő ki, hogy az ne változtassa meg a települések kialakult történeti karakterét.

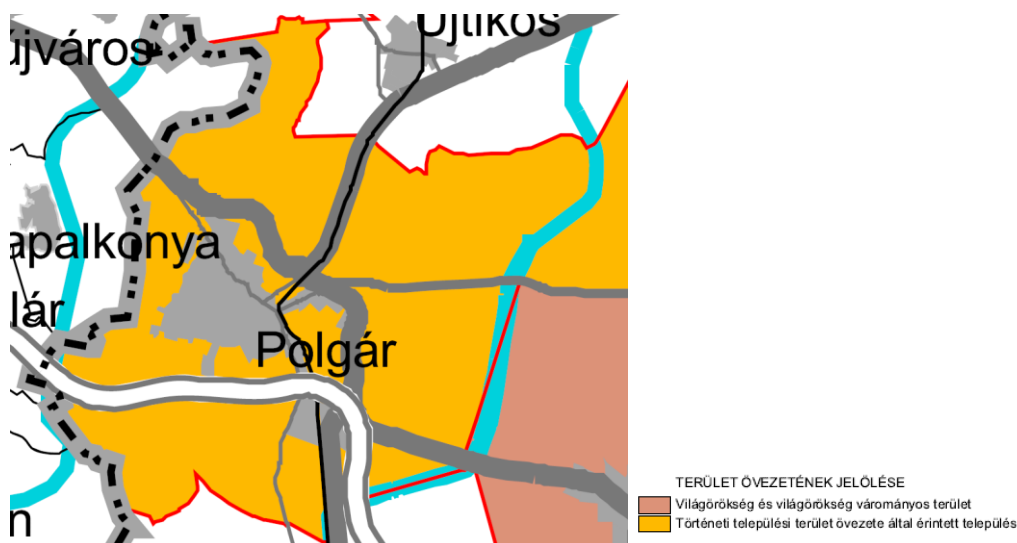
Polgár Város Helyi Építési Szabályzatát (HÉSZ) a Képviselő-testület 16/2002. (X.03.) sz. rendelettel hagyta jóvá. Ez a rendelet többször is módosult a 19/2006.(V.02.); 36/2006. (X.31.); 28/2009. (IX.25.); 5/2010. (III.26.); 16/2010. (IX.03.) és a 27/2013. (XII.20.) rendeletekkel.

A rendelet-módosítások lokálisak voltak, mivel a településrendezési eszközök időnkénti módosítását tartalmazták, melyek egy-egy aktuális építési igény miatt váltak szükségessé. Az országos jogszabályi környezet változásai szükségessé teszik az örökségvédelemmel kapcsolatos teendők felülvizsgálatát a településfejlesztési koncepcióban, és a rendezési tervben.

1.14.6.4. Világörökségi és világörökségi várományos terület

A világörökség és világörökség várományos terület övezetét Hajdú-Bihar megyében a Hortobágyi Nemzeti Park területével érintett települések alkotják. A világörökség és világörökség-várományos terület a megyei területrendezési tervben megállapítható övezet, amelybe a világ kulturális és természeti örökségének védelméről szóló 1972. évi UNESCO egyezmény szerinti Világörökségi Listára felvett területek, valamint a világörökségi helyszínek szakmai feltételeinek megfelelő azon területek tartoznak, amelyeket Magyarország, mint részes állam nevében jogszabály által felhatalmazott testület kiválasztott arra, hogy a Világörökségi Listára jelöltek legyenek.

Világörökség és világörökség-várományos terület övezetben a területfelhasználás módjának és mértékének összhangban kell lennie a kezelési tervben meghatározott célokkal. A világörökség-várományos területre elkészülő kezelési terv által lefektetett elhatározásokat az egyes települések településrendezési tervei foglalják szabályzatba. A világörökség-várományos területekkel szomszédos lehetséges beépítéseket a helyi építési szabályzatban tájvédelmi és karaktermvédelmi szempontok alapján kell meghatározni.

Forrás: HBM TRT

Az országos jogszabályi környezet változásai szükségessé teszik az örökségvédelemmel kapcsolatos teendők felülvizsgálatát a településfejlesztési koncepcióban, és a rendezési tervben. Polgáron több régészeti leltár is van, a várható lelet előfordulás helyeit a szerkezeti, és a szabályozási terv is tartalmazza.

Polgár területe az OTTr szerinti világörökség, ill. világörökségi várományos terület övezetébe tartozik (Hortobágyi Nemzeti Park) és a rendelettel összhangban országos övezetnek számít.

1.14.6.5. Műemlék, műemlékegyüttes

A Barankovics téren lévő Római Katolikus Templomot Hild József tervei alapján, késő klasszicista stílusban építették 1856-ban. A templom freskóit Kákonyi Asztrik készítette 1970-ben. A templomkertben Somogyi Sándor - 1925-ben avatott- első világháborús emlékműve látható.

1.14.6.6. műemlékvédelem sajátos tárgyai: a történeti kert, temető és temetkezési emlékhely

A település legrégebbi építménye a központban található dombon álló, barokk stílusú Kálvária kápolna, melyet az 1769-es pusztító járvány után emeltek. A kálvária domb többi együttesét képezi a 12 stáció és a Golgota három keresztje.

1.14.6.7. műemléki terület: történeti táj, műemléki jelentőségű terület, műemléki környezet

Polgár város központjában 16/2002. /X. 03./ rendelettel jóváhagyott, az SzT-3 szabályozási terven jelölt, a Kálvária egész szabad területe műemléki védelem alá tartozik. Az övezetben új építmény a meglévő telkeken a meglévő építmények helyén sem építhető. A meglévő telkeket elővásárlási jog terhelheti a Kálvária egész területének fokozatos helyreállítása céljából.

A Kálvária egész területének helyreállítása közérdeknek minősül. Műemléki környezet a műemlékek közvetlen környezete /SzT-3 terven feltüntetett terület. A területen műemléki környezetbe nem illő épületek, építmények lebontása, eltávolítása közérdeknek minősül.

1.14.6.8. Nemzeti emlékhely

Ilyen területtel a város nem rendelkezik. Nemzeti emlékhellyel kellene megemlékezni Polgár város elnéptelenedéséről, és ezzel kapcsolatosan a Hortobágnak azon településeiről amelyek az magyar főúrak emberi kapzsisága tüntetett el a térképről, annak érdekében hogy a Hortobágy kialakulásának valódi történetét megismerje végre a nép, Magyarország lakossága.

1.14.6.9. Helyi védelem

Polgár Város Önkormányzata az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. Törvény, valamint a Földművelésügyi és Vidékfejlesztési Miniszter 66/1999. /VIII. 13./ FVM. Sz. rendeletének 1. §. /1/ bekezdése alapján az építészeti örökség helyi védelmének szabályairól szóló rendeletében foglaltakra a helyi értékek védelme, műemlékeink megóvása érdekében megalkotta a 24/2004. /IX. 29./ sz. rendeletét a helyi értékek védelméről.

A helyi területi védelem a 16/2002. /X. 03./ rendelettel jóváhagyott SzT-2 szabályozási terven jelölt védett településszerkezetre vonatkozik.

Polgár város helyi értékvédelmében részesülnek az alábbi épületek:

1. Kálvária egész területe hrsz:1231/1
2. Kárpát u. 26. hrsz: 2913/1 Lakóépület
3. Hősök u. 25. hrsz: 544 Polonkai ház
4. Taskó u. 118. hrsz: 114/2 Református templom
5. Erdei u. 38. hrsz:3016 Lakóház
6. Táncsics u. 41. hrsz: 1433 Lakóház
7. Barankovics tér 12. hrsz: 390 Szolgáltató Központ (szociális főzőkonyha)

1.14.7. Az épített környezet konfliktusai, problémái

Az országos jogszabályi környezet változásai szükségessé teszik az örökségvédelemmel kapcsolatos teendők felülvizsgálatát a településfejlesztési koncepcióban, és a rendezési tervben.

A központ északkeleti részén egy a 70-es, 80-as épített, mára már jelentős korszerűsítési igényeket hordozó lakótelep áll. Ebben az övezetben a rosszul szigetelt lakótömbökben élők életminősége elmarad a családi házban élőkétől. Szükséges lenne a városrészt lefedő terület megújítása, parkosítás, parkolóhelyek kialakítása elsősorban a piachoz kapcsolódóan.

1.15. Közlekedés

A közlekedési létesítmények tervezése és megvalósítása során az érvényes szakági előírások szerint kell eljárni, figyelemmel a várható forgalmi igényekre. Prioritásként kezelendő az emberi környezet védelme, beleértve a forgalombiztonságot, a zaj- és levegőszennyezés megfelelő szinten való tartását, ill. csökkentését, a táj- és természetvédelem követelményeit, valamint a területfejlesztő hatás optimális hasznosítását.

1.15.1. Hálózatok és hálózati kapcsolatok

1.15.2. Közúti közlekedés

A közlekedési létesítmények tervezése és megvalósítása során az érvényes szakági előírások szerint kell eljárni, figyelemmel a várható forgalmi igényekre. Prioritásként kezelendő az emberi környezet védelme, beleértve a forgalombiztonságot, a zaj- és levegőszennyezés megfelelő szinten való tartását, ill. csökkentését, a táj- és természetvédelem követelményeit, valamint a területfejlesztő hatás optimális hasznosítását.

A város belterületi útjainak hossza 71,9 km, melynek 95%-a szilárd burkolattal ellátott. A még hiányzó 3,75 km kiépítetlen út megépítésére nem került sor, pályázati forrást nem tudott igénybe venni az önkormányzat. Évente csak a legszükségesebb karbantartási és felújítási munkákat tudta elvégezni saját forrásból. Belterületi utak vonatkozásában a rendelkezésre álló saját források felhasználásával tudta önkormányzati közútjait karbantartani, melyre évente 7-8 millió forintot fordított. Ez a beavatkozás csak az utak állagmegóvására volt elegendő.

2013. évben került felújításra és szélesítésre a Táncsics utca útburkolata a Hősök utca és Petőfi utca között, valamint a Szabadság utca útburkolata és a parkolója a Kálvária-domb mellett.

2014. évben szakaszos útfelújítás (aszfaltozás) készült a Gábor Áron, Klapka, Petőfi, Alkotmány, Gagarin, és Bem utcákban. Sajnos a közútjainkon keletkező úthibák évről évre újrakeletkeznek, mivel csak kátyúzással hatékonyan nem javíthatóak. Az igazi megoldást a nagyobb összefüggő felületi lezárások jelenthetik az alépítményi szerkezetek megerősítésével együtt. Az útpadka szakszerű megépítésével pedig a csapadékvíz elvezetés megoldása biztosítható.

1.15.3. Közösségi közlekedés

1.15.3.1. Közúti

Polgárt minden szomszédos községével szilárd burkolatú út közi össze, amelyen menetrend szerinti rendszeresen közlekedő autóbuszjáratok bonyolítják le a helyközi forgalmat. A közlekedési csomóponti jellegből adódóan, a három megyeközponttal és Budapesttel is jó az autóbuszos kapcsolat. A Borsod Volán Zrt, a Hajdú Volán Zrt, a Szabolcs Volán Zrt, és a Budapest volán Zrt. viszonylatai egyaránt érintik a települést, és megfelelő járatsűrűséget biztosítanak.

1.15.3.2. Kötöttpályás

A város rendelkezik saját vasútállomással is. 1891-ben építették meg az Ohat-Pusztakócs-Polgár közötti szakaszát, ezt 1894ben Tiszalök-Görögcsanak irányába meghosszabbították.

Ohatnál a Debrecen-Füzesabony, Görögszállásnál a Nyíregyháza-Miskolc közötti vonalhoz csatlakozik. Forgalmi teljesítménye kicsi, műszakilag elhanyagolt pályaszakasz, súly- és sebességkorlátozással működik, megszüntetésének gondolata többször felvetődött már.

A vasútvonalon Ohat-Pusztakócs és Tiszalök között a személyszállítás 2009. december 13-tól, a 2009/2010. évi menetrendváltástól szünetel. A város és térsége teherszállítási jellemzőiről kevés számszerű információ áll rendelkezésre, így például a helyi vasútállomást érintő tehervonatok számáról sincs adat. A helyi áruforgalom kezelésére, átrakására a vasútállomás felkészült: egy rakodóvágánnyal és burkolt rakterülettel, oldalrakodóval rendelkezik, emellett a Polgár Ipari Park is rendelkezik vasúti kapcsolattal. A helyi termelő, feldolgozó üzemek és kereskedelmi egységek túlnyomórészt közúti teherszállítással oldják meg beszerzési és árutovábbítási feladataikat, azonban ebből fakadóan nem mutatkozik kiugróan nagy, koncentrált teherfogalom a város érintett területein.

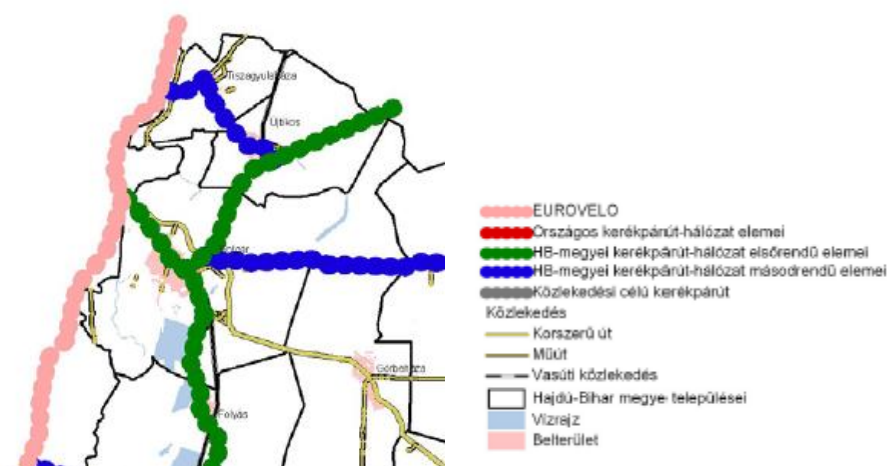
1.15.4. Kerékpáros és gyalogos közlekedés

A járdák állapota a központi belterületet kivéve kritikán aluli, ennek javítása érdekében nagyon sok tennivaló van. A szakszerű és hatékony kivitelezéshez járdaépítési programot kell kidolgozni, amiben rögzíteni kell többek között a prioritásokat, a járda műszaki specifikációit, a kivitelezés szakmai humánerőforrását. Nagy figyelmet kell fordítani a szintkülönbségek áthidalására, a vízelvezetések megoldására, és a használhatóságra.

Kerékpárút hálózat fejlesztésre nem került sor. A Polgárt Tiszaújvárossal összekötő kerékpárút megvalósítását pályázati forrás hiánya miatt sajnos nem sikerült megvalósítani. A meglévő járdahálózatot a rendelkezésre álló forrást felhasználva tartotta karban, újíttatta fel az önkormányzat.

A kerékpárosok aránya, jelenléte meghatározó a város közlekedésében, ezt többek között az mutatja, hogy a helyben foglalkoztatottak mintegy 40%-a kerékpározik. A településen 2,2 km kiépített kerékpárút van. A legjelentősebb kerékpárút a 3502 jelű út mellett a városhatár és Hajdúdorog között van.

Ezen túl a város központi, forgalmasabb területein kerékpározás számára külön út, vagy elkülönített kerékpársáv nincs, pedig a kerékpárhasználat elterjedtsége ezt a főútvonalakon indokolná. A párhuzamos kisforgalmú lakóutak viszont jól használhatók a helyi kerékpározáshoz.

Hajdú-Bihar megye meglévő és tervezett kerékpárútjai Forrás HBM TRT

1.15.5. Parkolás

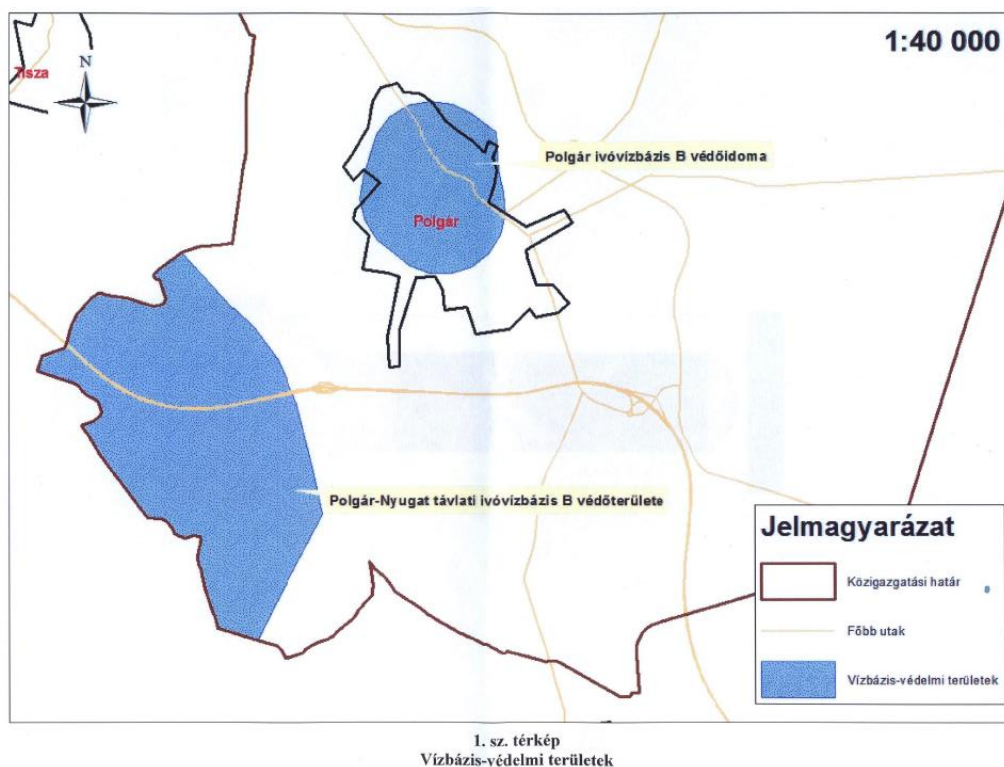
A város parkolóhelyekkel (más településekkel összehasonlítva) jól ellátott. A főbb úti célok közelében (üzletek, intézmények) megfelelő számú parkoló áll rendelkezésre, kevés kivételtől eltekintve rövid keresés után található szabad parkoló. A városi pacra jellemző, hogy a szükségeshez képest időnként kevésnek bizonyul a parkolóhelyek száma. Az új építésű szolgáltató létesítmények környezetében megépültek a parkolók. A központtól távolabb lévő parkolók kihasználtsága alacsony.

1.16. Közművesítés

1.16.1. Víziközművek

A hazai víziközmű ellátás, szolgáltatás aktuális és jövőbeni feladatokat jelentő súlypontjai az üzemelő és távlati vízbázisok biztonságba helyezése, az ivóvízellátás vízminőségi problémáinak rendezése, a szennyvízelvezetés, szennyvíztisztítás fejlett európai országokhoz viszonyított elmaradásának megfelelő ütemben történő felszámolása a vízbázisvédelem szempontjaira is figyelemmel és a megújult szabályozásoknak megfelelő víziközmű szolgáltatási struktúra, díjrendszer kialakulása

1.16.1.1. Vízgazdálkodás és vízellátás (ivó-, ipari-, tűzoltó-, öntözővíz, termálvíz hasznosítás)

A 123/1997. (VII. 18.) Kormányrendelet értelmében az ivóvízminőségű, az ásvány- és gyógyvízhasznosítást szolgáló igénybe vett, vagy távlati hasznosítást szolgáló közcélú vízbázisok esetén, ahol a védőidomnak van felszíni metszete, akkor védőidomot, védőövezetet kell kijelölni. Minden más esetben a védőidom, védőterület kijelölhető.

Ezen közszolgáltatást 2012. december 31-ig a Városgondnokság végezte, 2013. január 1-től a Hajdúkerületi és Bihari Víziközmű Szolgáltató Zrt. végzi a szolgáltatást. Az ivóvíz hálózat kiépítettsége 98%-os, a víz minősége jó. A hálózat elöregedett, magas a csőtörések száma. A hálózat rekonstrukciós munkáit forráshiány miatt nem lehetett megkezdeni, pályázati támogatást sem tudott igénybe venni az önkormányzat.

A jelentős mértékű csőtörések nem csak a vízhálózati rendszerben és szolgáltatásban okoznak problémát, hanem ok-okozati összefüggéseket lehet kijelenteni az úthálózati meghibásodások tekintetében is. Tehát a csőtörések problémája összetett és nem kezelhető csak önállóan kiragadva. Ugyanez az összefüggés jelenthető ki a szennyvízhálózat nyomvonalain jelentkező hossz és keresztirányú süllyedések (pld. Maros u., Széchenyi u, Gorkij fasor, stb.) eredményeként, ami további súlyos útfenntartási költségeket von maga után.

1.16.1.2. Szennyvízelvezetés

A szennyvízhálózat kiépítettsége közel 80 %-os, hálózatz bővítésre nem került sor. Az eltelt négy évben 398 ingatlant sikerült a hálózatra rákötni. 2013. évben pályázati forrásból

lehetett megkezdeni a hálózat bővítésének előkészítési és tervezési munkáit, mely 2015. évben fejeződik be. A megvalósításra várhatóan 2016-2017. évben kerül sor, ezzel a beruházással a kiépítettség közel 100 %-os lesz.

1.16.1.3. Csapadékvíz elvezetés, felszíni vízrendezés

A belterületi vízrendezés kifejezetten önkormányzati feladat és a települések felszíni vizeinek az elvezetésével foglalkozik. Magyarország helyi önkormányzatairól szóló 2011. évi CLXXXIX. törvény 13. § (1) bekezdése tartalmazza a helyi közügyek, valamint a helyben biztosítható közfeladatok körében ellátandó helyi önkormányzati feladatokat, melynek 11. pontja szerint az önkormányzat feladata a helyi környezet- és természetvédelem, vízgazdálkodás, vízkárelhárítás.

A települések belterületén elvégzendő vízrendezési munkákat befolyásolják a települést jellemző körülmények, mint például a település szerkezete, vízhálózata, hidrológiai jellemzők, lejtési viszonyok, talajtani adottságok, stb. A település szerkezete, beépítettsége nagyban meghatározza a vízrendezési művek vonalvezetését, a nyílt vagy zárt rendszerű árkok, csatornák kialakítását.

A sűrűn lakott, burkolattal ellátott helyeken a zárt rendszerek szükségesek (bár számos hátrányt hordoznak), míg a laza - falusias vagy zöldövezetes településeken a nyílt, tájba illő vízelvezető árkok kialakítása javasolt.

Csapadékvíz elvezető rendszerünk rekonstrukciója rendkívüli mértékben indokolt, hiszen magánterületek és közterületek elöntésének megakadályozása érdekében elengedhetetlen településüzemeltetési feladat. Ugyancsak kritikus hatása lehet az úthálózat állapotára, fenntartási kiadásaira.

Nagyon fontos éves szinten ütemezett formában elvégezni a zárt csapadékcatornák gépi magasnyomású mosatását, ugyanakkor a nyílt medrű árkok medertakarítását és kotrását. Ennek megfelelően csapadékvíz átemelő műtárgyainkat is (Tó u., Bem u., Rákóczi u.) rendszeresen karban kell tartani.

Új csapadékvíz-elvezető rendszer kiépítésére a ciklusban nem került sor. A meglévő hálózat karbantartását folyamatosan saját forrásból végzi az önkormányzat és a közmunkaprogram keretében. 2013. évben elkészültek az I. sz. vízgyűjtő terület (Palgár belterületének keleti, délkeleti részét foglalja magába, a vízgyűjtő terület 152,3 ha) csapadékvíz elvezető csatornáinak engedélyezési tervei, mely engedélyezési eljárás folyamatban van. A csatornák felújítását csak pályázati forrás igénybevételével tudja az önkormányzat megvalósítani.

1.16.2. Energia

1.16.2.1. Energiagazdálkodás és energiaellátás (villamos energia, közvilágítás, gázellátás, távhőellátás és más ellátórendszerek)

Hajdú-Bihar megye területe teljes egészében az E-ON Tiszántúli Áramszolgáltató Zrt. ellátási területéhez tartozik. Az energiaközmű-hálózatok és építmények térségi területfelhasználási kategóriába tartoznak az országos és térségi ellátást biztosító villamosenergia-, valamint a szénhidrogén-vezetékek és építményeik a szükséges védőtávolságokkal együtt. Ezek a közműhálózatok és építményeik a terület-felhasználás szerint három csoportot képeznek.

A megye területén átvezető, a közlekedési hálózattól független vonalas hálózatok: Önálló szerkezeti rendszert alkotó, a területfelhasználást a helyigényük és a védőtávolságuk miatt korlátozó térszín feletti és a térszín alatti vezetésű, országos és a településeket ellátó energiaközmű gerinchálózatok, valamint a vezetékek nélküli hírközlési és az adatátvitelt bonyolító mikrohullámú hálózatok. A közlekedési hálózatok vonalát követő vonalas rendszerek: A villamos energia, a vezetékes gáz és a vezetékes hírközlési hálózatok és azok járulékos elemei. Ezek a szabályozási szélességen belüli, illetve azt kísérő hálózatok a bel- és a külterületen egyaránt megtalálhatók. Pontszerű közműbázisok: Védőterületükön belül okoznak korlátozást, nem igazodnak minden esetben a közigazgatási területekhez.

Beépítésre szánt területeken az új közép- és a kisfeszültségű villamos, továbbá a vezetékes elektronikus hírközlési hálózatokat és a felújításra kerülő meglévő vezetékeket már földalatti vezetéssel, kábelben javasolt megépíteni a városokban és a kisebb településeknek legalább a központjaiban.

A közcélú vezetékek nélküli elektronikus hírközlést szolgáló bázisállomások üzemeltető szolgáltatók között együttműködés kialakítása és közös állomások alkalmazása elsődleges. A telepítéseket tájképi és településképi szempontból kiemelten fontos vizsgálni.

A hálózat fejlesztésekor olyan nyomvonal vagy telepítési helyszín kiválasztására kell törekedni, amely nem érint országos jelentőségű védett természeti területet, Natura 2000 területet és az országos, illetve térségi ökológiai hálózat övezetét. Amennyiben egyes létesítmények esetében elkerülhetetlen a természetvédelmi szempontból kiemelten kezelendő területek érintése, ott az érintett terület minimalizálására kell törekedni, még akkor is, ha ez csak többlet anyagi ráfordítással valósítható meg.

Szénhidrogén-hálózatok és építmények Országos jelentőségű nagynyomású gázvezeték hálózat:

- (Mezőtúr)- Püspökladány- Hajdúszoboszló- Hajdúböszörmény- (Vásárosnamény)
- leágazás Kaba- Földes irányába
- (Törökszentmiklós)- Nádudvar- Hajdúszoboszló
- Hajdúszoboszló- Balmazújváros- Újszentmargita- Polgár- (Tiszaújváros)
- Hajdúszoboszló- Derecske-Berettyóújfalú- Mezősas
- (Tiszafüred- Egyek- Tiszacsege- Polgár
- Hajdúszoboszló- Ebes- Debrecen

- Balmazújváros- Hajdúböszörmény- Debrecen

Nemzetközi jelentőségű kőolajvezeték:

- (Mezőkövesd- Tiszaújváros)- Polgár- (Tiszavasvári- Záhony- Ukrajna)

A megye területén a TIGÁZ a kijelölt gázelosztó. Egyedüli kivételt képez a Polgári Ipari park, amelynek területét a MAGÁZ Kft. (Nagykanizsa) látja el. Hajdúviden vezetékes propán-bután szolgáltatás folyik (PRIMAGÁZ) A megye ellátásában szerepet vállaló Térségi jelentőségű gázátadó állomás nem található Polgáron.

1.16.2.2. Megújuló energiaforrások alkalmazása, a környezettudatos energiagazdálkodás lehetőségei

Napelemek építése, vagy szélérőmű létesítése esetén – melyek megvalósítása vállalkozói alapon történik – a területileg illetékes áramszolgáltatónak kell meghatároznia a hálózatra történő csatlakozás biztosíthatóságát és feltételeit. Magyarországon a napsugárzás légkör feletti 1352 W/m² intenzitásából - a felhőzet következtében beálló veszteségeket követően - 137 W/m² fajlagos teljesítménnyel lehet számolni. Az éves átlaghoz képest igen nagy az évszakonkénti ingadozás: decemberben 32 W/m², júliusban 238 W/m², ami több mint hétszeres különbséget. Polgáron az utóbbi években számos pályázat készült a szoláris energia kihasználására.

1.16.2.3. Az önkormányzati intézmények energiahatékonysági értékelése.

Az energiahatékonyság javítása szempontjából fontos feladat az önkormányzat által fenntartott intézmények energiafelhasználásának, és ezen keresztül a fenntartási költségek csökkentése.

Az intézmények rekonstrukciója során az energiafelhasználás csökkentése érdekében alternatív eljárások beépítése indokolt a megtérülési idő figyelembevételével. Az alternatív energiahasznosítási rendszerek alkalmazásával megvalósul az épületek költséghatékonyabb fenntartása, csökken a környezetterhelés.

Az önkormányzat fenntartásában működő intézmények egy részénél teljes rekonstrukciós eredmények érhetők el.

1.16.3. Elektronikus hírközlés (vezetékes elektronikus hálózat, vezeték nélküli hírközlési építmények)

Az elektronikus hírközlési szolgáltatás olyan szolgáltatás, amely jeleknek (bármely értelmezhető formában előállított jel, jelzés, írás, kép, hang) elektronikus hírközlő hálózaton történő átvitelét, továbbítását biztosítja. A szolgáltatást, az elektronikus hálózatok üzemeltetését végző, azt létrehozó, vagy arra szervezett, vagy arra létrehozott szolgáltatók biztosítják.

Az elektronikus hírközlés szolgáltatása alanyi jogú. Az elektronikus hírközlési infrastruktúra lehet távközlési ellátás, műsorszórás, kábel tv ellátás. A szolgáltatás felügyelője a Nemzeti Média – és Hírközlési Hatóság (NMHH), melynek legközelebbi területi igazgatósága a Debreceni Igazgatóság.

1.17. Környezetvédelem (és településüzemeltetés)

Polgár Város Helyi Építési Szabályzatát (HÉSZ) a Képviselő-testület 16/2002. (X.03.) sz. rendelettel hagyta jóvá. Ez a rendelet többször is módosult a 19/2006.(V.02.); 36/2006. (X.31.); 28/2009. (IX.25.); 5/2010. (III.26.); 16/2010. (IX.03.) és a 27/2013. (XII.20.) rendeletekkel. A rendelet-módosítások lokálisak voltak, mivel a településrendezési eszközök időnkénti módosítását tartalmazták, melyek egy-egy aktuális építési igény miatt váltak szükségessé. A jelenleg érvényben lévő HÉSZ 13.§. rendelkezik az építési tevékenységgel összefüggésbe hozható tevékenységekről, másrésről a város környezetvédelméről szóló Polgár Város Önkormányzat

Képviselő-testületének 12/2004. (III. 27) rendelete szabályozza a magatartásformákat. A rendelet a város lakosságának egészségvédelme, életfeltételeinek javítása, környezetvédelme érdekében megállapítja azokat az előírásokat, amelyek a közterületek tisztántartásával, a települési szilárd hulladék kezelésével, az ivóvízzel, csapadékvízzel, folyékony hulladékokkal és a levegő tisztaságának védelmével kapcsolatos követelményeket szabályozza.

A város környezetvédelmi programja 2009.ben készült el, a képviselő testület a korszerűsített, korrigált programot 2012.ben fogadta el

1.17.1. A talaj

A termőföld a humuszvagyon legfontosabb nemzeti kincsünk, amelynek megőrzése nemzeti érdek. A Polgár környékén található szántóterületek, és egyéb termőföldek agroökológiai adottságai alapján nem rendelkeznek kimagasló agrárpotenciállal, ugyanakkor környezeti szempontból érzékenyek

A várostérségben a kihasználatlan, azonban mezőgazdasági árutermelésre alkalmas beépítésre szánt területek aktivizálásával egy olyan erőforrást találunk, amely segíthet a várostérségben élők deprivált helyzetén. A várostérségben kívánatos elősegíteni az agrár-

térszerkezetet előnyösen formáló mozaikos védő erdősávok, fasorok telepítését, egyben biztosítani kell a meglévő mezsgyék, erdősávok védelmét.

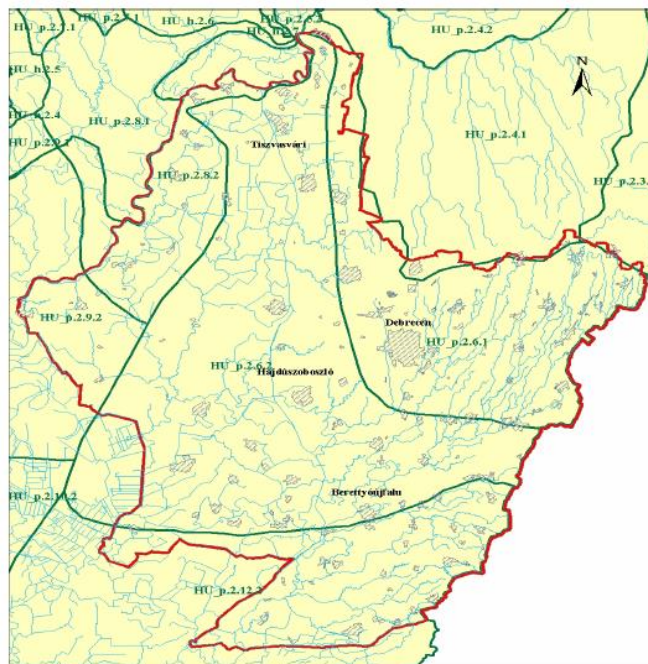
A településmezőgazdasági programok tervezése során a talajdegradációt megakadályozó művelési technológiák előnybe részesítése, valamint növényvédő szerek és műtrágyák erőteljes korlátozása a humuszvagyon védelmében, és az előállítható termék minőségének növelése érdekében ésszerű.

Kiváló termőhelyi adottságú szántóföld övezete Forrás: HBM TRT
(polgár nem érintett)

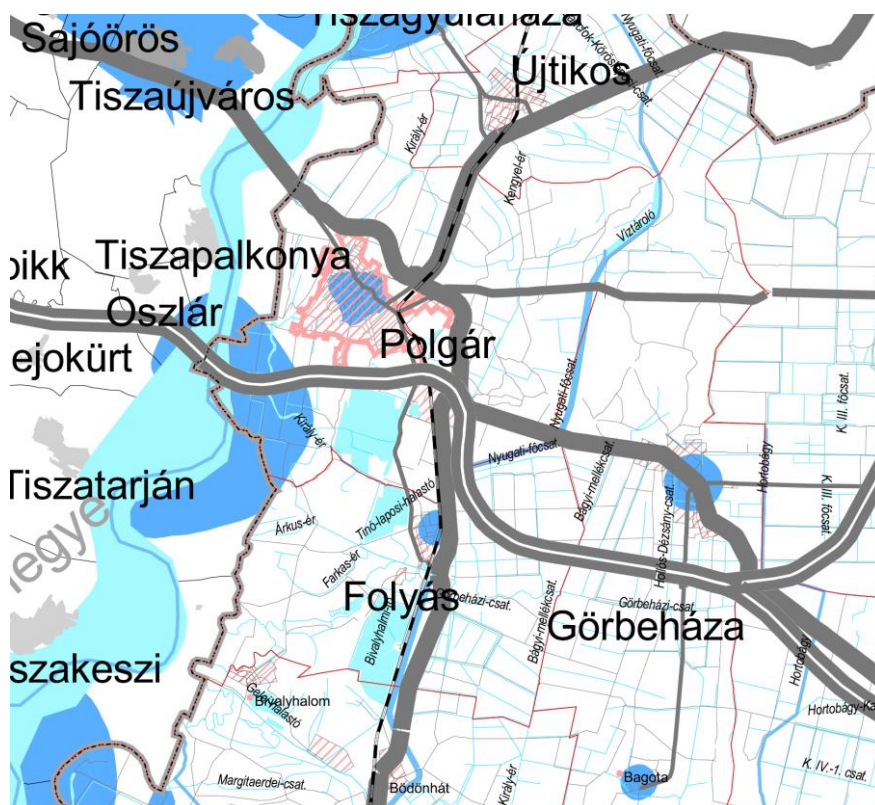
1.17.2. Felszíni és a felszín alatti vizek

Felszín alatti víztestek lehatárolása a TIKÓVIZIG területén:

Fel kell számolni, vagy biztonságos védelemmel kell ellátni az ivóvízbázist veszélyeztető minden tevékenységet. Az érzékeny felszín alatti vízminőség-védelmi terület övezetében az övezetbe tartozó települések szabályozási tervének készítése, ill. felülvizsgálata során – még a védőzóna kijelölése előtt – figyelemmel kell lenni az érintett terület és a vízbázis esetleges felszín alatti kapcsolatára.

Az övezet területén csak a természetett kultúra igényeit meg nem haladó műtrágya használat folytatható. A nitrátérzékeny és az ivóvízbázis-védelmi területeken különös figyelmet kell fordítani a szennyvíz-elvezetés, -tisztítás és elhelyezés mielőbbi megoldására, valamint az állattartó telepek trágyakezelési technológiájának a rekonstrukciójára.

Közvetlenül érintett felszín alatti vízminőség védelmi terület Forrás: HBM TRT vizsgálatok 2007.

Polgár város programjaiban törekszik a teljes szennyvízcsatorna –hálózat kiépítésére, partnerségben valósítja meg a korszerű szennyvíztisztító létesítését, valamint a térségi kommunális hulladéklerakókhoz való csatlakozás feltételeinek megteremtését. A felszín alatti vízkészletek mennyiségi és minőségi védelme érdekében szükséges az épületek tetővizeinek gyűjtése és hasznosítása, a települések burkolt felületeire hulló csapadékvizek késleltetéssel való elvezetése, használt vizek kezelése, tisztítást követő hasznosításának elősegítése.

A használaton kívüli, szikkasztó aknaként használt ásott kutakat a szennyvízcsatorna-hálózatra való rákötésekkel párhuzamosan el kell tömnedékelni. Ennek bekövetkeztéig helyi szabályozással és ellenőrzéssel az ásott kutak nem rendeltetésszerű használatát tiltani és büntetni kell.

Új beépítésre szánt terület kijelölése csak a keletkező szennyvizek megnyugtató kezelése – területről elvezetése, vagy területen belüli megfelelő tisztítása – esetén javasolható. - A város övezeteiben csak környezetkímélő gazdasági tevékenység, korlátozott vegyszer- és műtrágya-felhasználású mező- és erdőgazdálkodás ajánlott.

1.17.3. Levegőtisztaság és védelme

A levegő minőségére legjelentősebb hatást a közlekedésből, a lakossági fűtésből és az ipari tevékenységből származó szennyezések gyakorolják, de nem hanyagolhatók el a különböző meteorológiai helyzetekben esetlegesen nagyobb távolságról érkező szennyezések sem. A településeken a fűtési időszakban a nitrogén-oxid (NOx) és a kisméretű szállópor (PM10), nyáron a felszín közeli ózon szennyezettség jelenthet problémát.

„A levegő védelméről” szóló 306/2010. (XII. 23.) Korm. rendelet alapján az ország területét és településeit a légszennyezettség mértéke alapján a környezetvédelmi és a közegészségügyi hatóság javaslatának figyelembevételével zónákba kell sorolni. A zónák kijelölésére „a légszennyezettségi agglomerációk és zónák kijelöléséről” szóló 4/2002. (X. 7.) KvVM rendeletben (a továbbiakban: 4/2002. KvVM rendelet) került sor. A rendelet az egyes zónákban 11 szennyező anyagot értékel, ezekre A, B, C, D, E, F csoportokba, valamint a talajközeli ózon esetében O-I és O-II csoportokba tipizálja a zónát.

A 4/2002 (X. 7.) KvVM rendeletben Polgár a 8. zónahatáron szerepel, a 2.sz mellékletben.

1.17.4. Zaj- és rezgésterhelés

A település belterületén nem lehetséges zavaró hatású ipari, gazdasági területek kialakítása, valamint nagy alapterületű, 2000 m² feletti építményeket tartalmazó egyéb területek kijelölése; ilyen fejlesztési területek vagy csak teljes műszaki, környezetvédelem és településvédelem biztosítása esetén, vagy a meglévő belterületről megfelelő védőtávolság betartása esetében indokolt. - A hagyományosan vidéki települési térségben csak kevésbé intenzív, maximum 1,5 szintterület sűrűségű beépítésre szánt terület kialakítása lehetséges.

1.17.4.1. Zajterhelés:

EU-s elvárások:

- Senki ne legyen az egészségét vagy életminőségét veszélyeztető zajnak kitéve
- A lakosság zajterhelése sehol se haladja meg a 65 dBA-t, és a zaj a 85 dBA-t egyszer sem lépje túl
- Az éjszakai 55–65 dBA-s zajban élő lakosság helyzete ne romoljon tovább
- Az 55 dBA-s határ alatti zajjal terhelt lakosság terhelése ne emelkedjen e határ fölé

A 35-ös főút elkerülő szakaszának megépítése jelentősen csökkentette a közúti forgalomból adódó zajterhelés mértékét a városban. Az egyes építési tevékenységekből adódó zajforrások tekintetében a szükséges ellenőrzések végrehajtásával, hatósági úton kell fellépni a káros rezgések előidézőivel szemben.

Védekezés adminisztratív eszközökkel:

- zaj elleni védelem szempontjából fokozottan védett területek kijelölése

- csendes övezetek kijelölése (kórház, szanatórium, oktatási, kulturális létesítmények)
- zajgátló védőterületek kijelölése
- önkormányzati rendeletekben helyi zajvédelmi szabályok megalkotása
- társasházak házirendje
- forgalomszervezési intézkedések (teherforgalom korlátozása, tiltása, sebességkorlátozás, utcák egyirányúsítása stb.)

A település a beépítés jellegéből eredően az alábbi zajvédelmi kategóriákba sorolható:

Üdülőtérület, különleges területek közül az egészségügyi területek

NAPPAL 06-22 ÓRA 45 dB ÉJJEL 22-06 ÓRA 35 dB

Lakóterület (kisvárosias, kertvárosias, falusias, telepszerű beépítésű), különleges területek közül az oktatási létesítmények területe, a temetők, a zöldterület

NAPPAL 06-22 ÓRA 50 dB ÉJJEL 22-06 ÓRA 40 dB

Lakóterület (nagyvárosias beépítésű), a vegyes terület

NAPPAL 06-22 ÓRA 55 dB ÉJJEL 22-06 ÓRA 45 dB

Gazdasági terület

NAPPAL 06-22 ÓRA 60 dB ÉJJEL 22-06 ÓRA 50 DB

1.17.4.2. Környezeti rezgések:

A lakó-, üdülő- vagy középületek emberi tartózkodásra szolgáló helyiségeiben a külső környezetből származó rezgésgerjesztés hatására keletkező, az emberre nézve kellemetlen (káros) ún. „egésztest-rezgések” (<100 Hz). Forrásai általában a közlekedés, a gépek, berendezések üzemelése lehet. A környezeti rezgések hatására az épületekre gyakorolt hatások (szerkezetek teherbírása, élettartama csökken, vakolatrepedés stb.) Az emberre gyakorolt hatások gerincbántalmak, látászavar idegi panaszok, légzési nehézség, szívritmus-rendellenesség stb. Az egyes szervekre legkárosabban ható rezonancia frekvenciái 3-6 Hz : csípő-váll-fej, 5-9 Hz: máj-lép-gyomor, 7 Hz: agy, 9-15 Hz: száj, torok, 60-90 Hz: szemgolyó, 100-200 Hz: állkapocs

Védekezés jogi eszközökkel (HÉSZ) és műszaki eszközökkel lehetséges. Műszaki eszköz egyrészt a rezgésszigetelés (átterjedés, továbbterjedés megakadályozása), másrészt a rezgéscsillapítás (mozgási energiát hőenergiává alakítani).

A 35-ös főút elkerülő szakaszának megépítése jelentősen csökkentette a közúti forgalomból adódó rezgésártalmak mértékét a városban. Az egyes építési tevékenységekből adódó zajforrások tekintetében a szükséges ellenőrzések végrehajtásával, hatósági úton kell fellépni a káros rezgések előidézőivel szemben.

1.17.5. Sugárzás védelem

A természetes háttérsugárzás mértéke Magyarországon 50-180 nSv/óra körül ingadozik. Ez az érték függ a magasságtól, és a talaj típusától. Az ingadozást természeti hatások, időjárási körülmények (légnyomás, csapadék mennyiség) változásai befolyásolják.

Mesterséges eredetű sugárzások tekintetében élettani hatás szempontjából, a távvezetéknek két jellemzőjét kell figyelembe venni: a kibocsátott villamos és a mágneses terét. A villamos vezetékek által kibocsátott térerősség nagyságát a feszültség szinten kívül befolyásolja a vezetékek föld feletti magassága, a fázisvezetők és védővezető geometriai elrendezése, magas objektumok, épületek (a villamos teret 85-90%-ban leárnyékolják).

A Magyarországon érvényben lévő védőtávolság különböző feszültség szintű távvezetésektől:

- 750 kV esetén 40 m
- 400 kV esetén 20 m
- 220 kV esetén 10 m
- 120 kV esetén 5 m

Ezen védőtávolságok betartását a településrendezési eszközök és az építéshatósági engedélyezési eljárások során figyelembe kell venni.

Napjainkban a különböző sugárzások ipari alkalmazása (orvosi diagnosztika, ipari szerkezetvizsgálatok, élelmiszeripari tartósítások) is egyre inkább elterjedt, ezek esetleges káros hatása azonban lokális.

Mindhárom mobil szolgáltatónak van bázisállomása a településen. A mobil szolgáltatók, T-Mobile, Vodafone és a Telenor GSM 100% lefedettséggel rendelkezik mind a telefon, mind pedig a szélessávú internet szolgáltatás nyújtásához.

Lehetséges források

- radioaktivitás: természeti jelenség
 - spontán magátalakulások: gamma sugárzás, alfa-bomlás, bétabomlások
- sugárterhelés
 - természetes
 - kozmikus sugárzás
 - földkéreg
- mesterséges
 - atomfegyver kísérletek
 - atomerőművek fűtőanyag ciklusa
 - gyógyászati tevékenység lokális védelem (diagnosztika, terápiás kezelések)

Jelenlegi ismereteink birtokában sugárzásvédelmi intézkedésekre nincs szükség Polgáron

1.17.6. Hulladékkezelés

Térségi jelentőségű hulladéklerakó hely területfelhasználására vonatkozó területrendezési irányelv az, hogy a területi érzékenységek megfelelő sorrend figyelembe vételével a nem megfelelő műszaki védelemmel működő hulladéklerakó folyamatos kiváltása szükséges, illetve az illegális lerakások megszüntetését és rekultiválását el kell érni a lehetséges pályázatok igénybevételével. A településen hulladékkezelési engedéllyel és telephellyel rendelkező szakcég végzi a hulladék gyűjtését és szállítását.

Polgár a Hajdúsági Szilárd Hulladéklerakó és Hasznosító Társulás tagja, melynek feladata:

- hulladékbegyűjtés, szállítás és ártalmatlanítás
- Hajdúsági Regionális Hulladéklerakó és Kezelő Telep irányítása
- ügyfélszolgálat működtetése
- európai színvonalú hulladékgazdálkodási rendszer fenntartása

A Társulás által elvégzett és tervezett fejlesztések:

- elvégzett fejlesztések
- elkülönített hulladékgyűjtés fejlesztése
- biohulladék kezelését elősegítő eszközállomány fejlesztése
- hulladéklerakó géppark fejlesztés

A közszolgáltató még 15 településen végzi a hulladékszállítást, hulladékkezelést. Az elhelyezési (ártalmatlanítási) tevékenység a Hajdúsági Hulladékgazdálkodási Szolgáltató Kft. kezelésében lévő Hajdúböszörmény területén található hulladéklerakóban történik.

A városban a közszolgáltató működtet szelektív hulladékgyűjtést. A Hajdúsági Szilárd Hulladéklerakó és Hasznosító Társulás a KEOP-1.1.1/B/10-11 pályázati kiírásnak köszönhetően Polgáron is megvalósította a házhoz menő szelektív hulladékgyűjtés rendszerét, mely 2014. június hónaptól bevezetésre került. Bevezetésre került a házi komposztálás, valamint papír, műanyag, fémdoboz hulladékok gyűjtése külön edényzetben, melyek elszállítására havonta meghatározott napokon kerül sor

Uniós forrásokból megvalósult beruházás keretében Polgáron kertes ingatlanonként 2 darab hulladékgyűjtő edény kerül térítésmentesen kiosztásra. A két szemetes elkülönített gyűjtésre szolgál.

A településen állati eredetű hulladékok gyűjtését és átmeneti tárolását biztosító létesítmény működik.

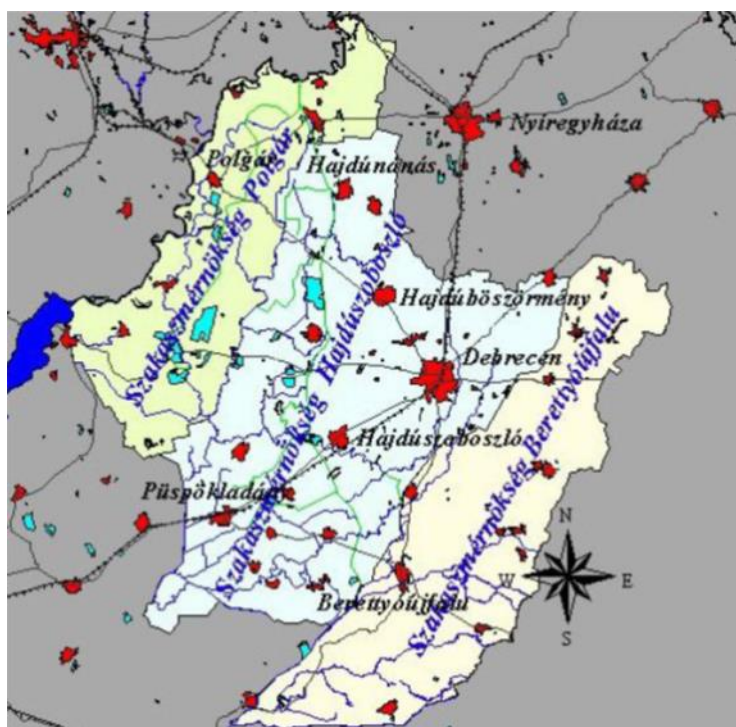
1.17.7. Vizuális környezetterhelés

Ha az éjszakai fényterhelés mértékét vizsgáljuk, megállapíthatjuk, hogy Polgár területén jelentősebb vizuális környezetterhelés nem tapasztalható. A közízlést illetve a megjelenést, a jogszabályok és a helyi rendeletek alapján városképi szempontok szerint befolyásolja a polgármesteri hivatal. A képviselő testület, a települési főépítész településképi véleményezési eljárásának keretében, és a hatósági kötelezések eszközével megakadályozhatja a vizuális

környezetszennyezés különböző eseteit. A lakosságot zavaró körülmények, fényreklámok, a közszemérmét sértő, vagy egyéb, a közízlést romboló eszközök elhelyezése a városban nem megengedett.

1.17.8. Árvízvédelem

Polgáron önálló szakaszmérnökség működik.

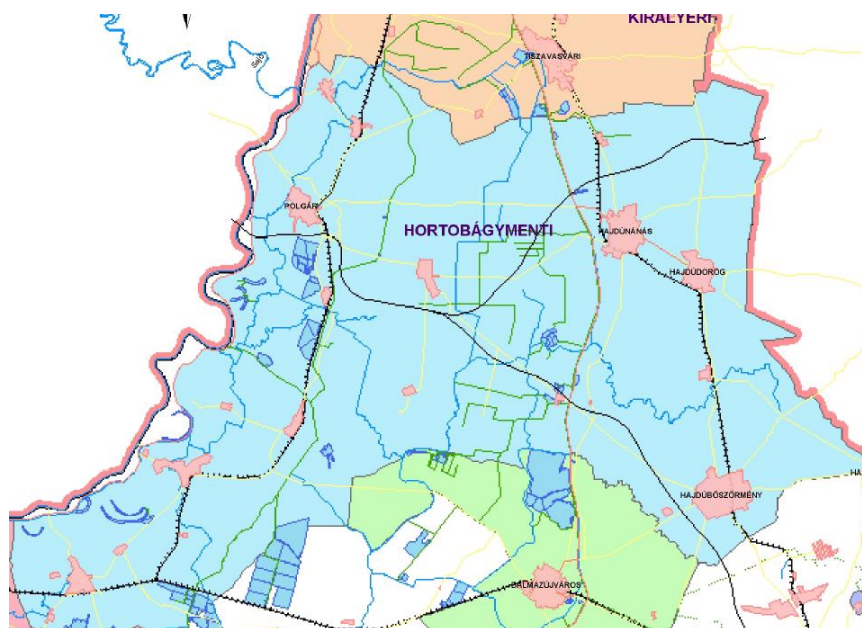

A FETI-KÖVIZIG igazgatási területei

Az érintett államigazgatási szerv a megye területeinek belvíz- veszélyeztetettségét négy kategóriában lehatárolva adta meg.

- Belvízzel erősen veszélyeztetett terület
- Belvízzel közepesen veszélyeztetett terület
- Belvízzel mérsékelten veszélyeztetett terület
- Belvízzel alig veszélyeztetett terület

A rendszeresen belvízjárta terület övezetét a belvízzel erősen, és közepesen veszélyeztetett területek alkotják. Polgár Északi határát a Tisza adja, a város határa az ártérrel érintkezik. Polgár város belvízzel közepesen veszélyeztetett.

A Hortobágymenti Vízgazdálkodási társulás működési területe

1.17.9. Fennálló környezetvédelmi konfliktusok, problémák

Polgár is azon magyar alföldi települések közé tartozik, ahol (az örökölt városszerkezet, közlekedésszerkezet, a geológiai és hidrológiai adottságok sokszor hátrányos következményeként) az urbanizációs, társadalmi és gazdasági fejlődési tendenciák még nem jelentenek olyan mértékű környezet- és természetvédelmi konfliktust, amely kritikus helyzet elé állítaná a települést. Ugyanakkor a tendenciózusan növekvő környezetterhelések szinergikus hatásaival feltétlen számolni kell.

A település belterületének levegőminőségét a kommunális és közlekedési légszennyező hatások alakítják, a külterületen a technológiai és a mezőgazdasági emissziók dominálnak. Külterületen elsősorban a porterhelés okoz problémát, amely helyileg éppen az ÉK-i, lazább, homokosabb talajok deflációjából származik. A szél szállítási iránya éppen a település belterülete.

Ugyancsak az uralkodó szélirányból szállítódik a területre a Nyírségi, valamint a Hortobágy még finomabb pora, amelyek felfogására, szűrésére nem állnak rendelkezésre védőerdők, mezővédő erdősávok, dűlőúti fasorok. Ez a külterületi zöldfelületi rendszer hiányosságát tükrözi. A porterhelésben mutatkozó, mégis viszonylag kedvezőbb állapot a számos vizes, mocsaras felület pormegkötő képességének is köszönhető. Csapadékmentes, száraz időszakban azonban még ez a védelem sem áll rendelkezésre. A belterületi lakótelkek növényzetének intenzitása nem éri el az elvárható szintet még a laza beépítés ellenére sem, melynek legfőbb oka az öletszerűen elhelyezett melléképületekben, és a feldarabolódott kertekben is kereshető.

Az erdősültség hiánya mutatkozik az állattartó telephelyek, szennyvíztelep és szeméttelp környezetében is, ahol a szag- és bűzhatások elleni védőerdők vagy nincsenek, vagy hiányosak, funkciótlanok. Az erdők hiánya kihat a település porterhelésének alakulására is.

A település alternatív megoldásokat keres a zöldhulladékok feldolgozására amelyben partner a Csemetékert Szociális Szövetkezet

1.18. Katasztrófavédelem (területfelhasználást, beépítést, befolyásoló vagy korlátozó tényezők)

Polgárt a földrajzi fekvéséből adódóan szerencsés helyzetben van a terület felhasználást korlátozó tényezők tekintetében, mivel az Alföld azon területén fekszik, amely kevésbé földrengésveszélyes, s barlangok, alábányászott területek sem fordulnak elő. Csúszás és süllyedésveszélyes területek is elsősorban a vízrajzi viszonyokhoz igazodva jelennek meg kockázatként. Építésföldtani szempontból a talajmechanikai differenciák jelenthetnek problémát, főként a város azon területein, ahol figyelemmel kell lenni a talajvíz szintjére is.

Katasztrófavédelmi szempontból legalapvetőbben az alábbi veszélyek merülhetnek fel, amelyek között az M3 autópályán előfordulható haváriák esetével érdemes számolni.

Természeti eredetű veszélyek

Hidrológiai: Árvíz, Belvíz, Hirtelen áradás

Geológiai: Földrengés, Földcsuszamlás

Meteorológiai: Szélviharok, Aszály, Hőség, Rendkívüli hideg, Téli veszélyek, Heves zivatar
Tornádó

Civilizációs eredetű veszélyek: Nukleáris baleset, Vegyi baleset, Veszélyes anyagok előállítása
Közlekedési balesetek - Veszélyes anyagok szállítása, Közlekedési balesetek, Járványok,
Tűzesetek: Tűz, Erdőtűz, Épülettűz, Szabadtéri tűz
Tömegrendezvények veszélyei
Biológiai veszélyek: Szúnyoginvázió, Méhraj invázió, egyéb biológiai invázió

A Belügyminisztérium Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatósága, illetve helyi Járási központú szervezete illetékes a katasztrófa elhárításában, a szükséges intézkedések megtételében. A polgárvédelemben szükség esetén a polgármesterrel együttműködve hajtja végre feladatát.

1.18.1. Építésföldtani korlátok

1.18.1.1. Alábányászott területek, barlangok és pincék területei

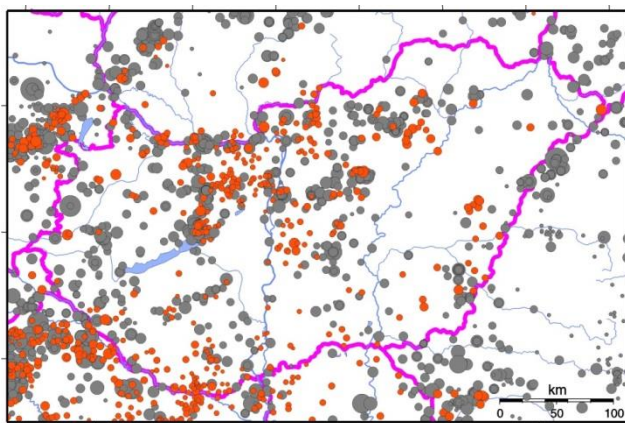
Polgáron és várostérségében alábányászott területek, barlangok és pincék nincsenek.

1.18.1.2. Csúszás-, süllyedés veszélyes területek

Polgáron szélróziónak és/vagy vízerózióknak is kitett területek nincsenek. A város adottságaiból adódóan csúszásveszélyes területek nincsenek. Az Országos Felszínmozgás Kataszter alapján – Hajdúnánást érintő - nyilvántartott események nincsenek. A város területén a domborzati viszonyokból és a tájhasználatból adódóan csúszás- és süllyedésveszélyes terület nincs.

1.18.1.3. Földrengés veszélyeztetett területei

Magyarország területén évente 100-120 kisebb, mint 2,5 magnitúdójú földrengést regisztrálunk az érzékeny szeizmológiai hálózat segítségével [2]. Ezek nagy része nem éri el az érzékenység határát. A nagyobbak ritkábban, de jellemző visszatérési idővel fordulnak elő. Az ország területén évente négy-öt 2,5-3 magnitúdójú, az epicentrum környékén már jól érezhető, de károkat még nem okozó földrengésre kell számítani. Jelentősebb károkat okozó rengés 15-20 évenként, míg erős, nagyon nagy károkat okozó, 5,5 - 6 magnitúdójú földrengés 40-50 éves visszatérési idővel pattan ki.

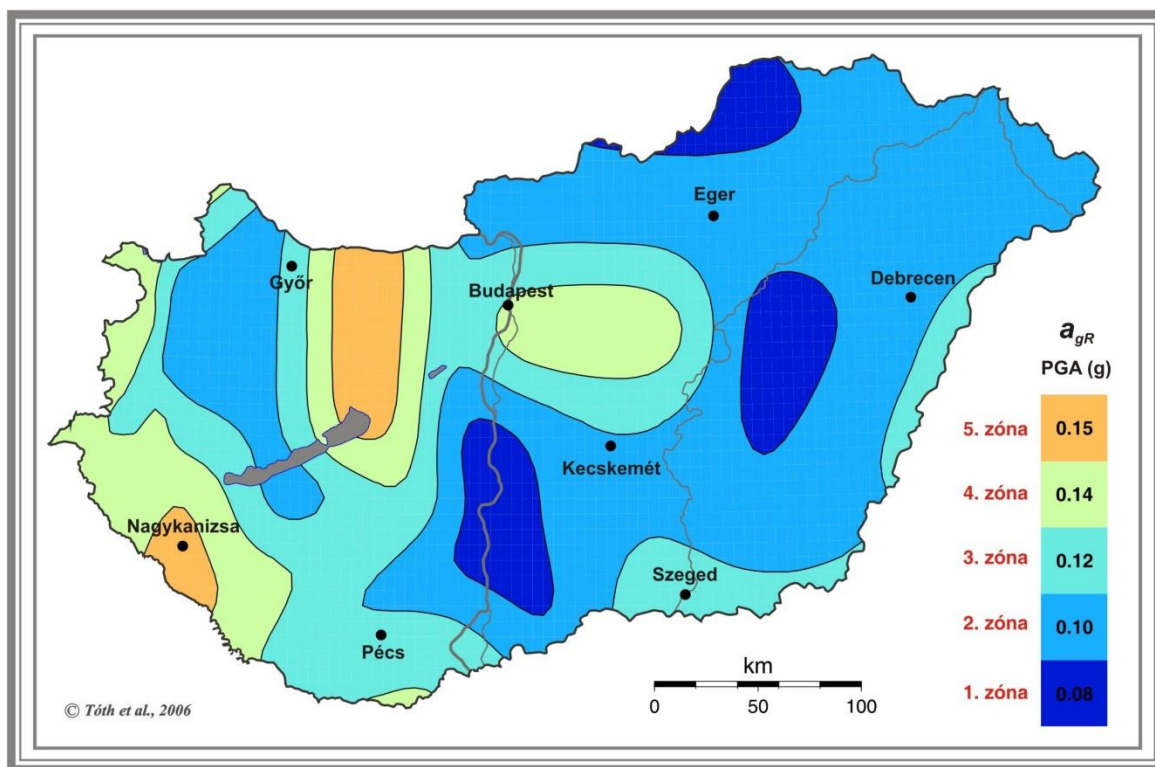

A földrengések területi eloszlása Magyarországon. A szürke körök a historikus rengéseket (1456-1994), a piros körök az utóbbi évek rengéseit (1995-2009) mutatják. Forrás: Dr. Tóth László, Mónus Péter és Dr. Győri Erzsébet Magyarország földtajzi veszélyeztetettsége)

Általánosan elfogadott vélemény a földrengéskutatók körében, hogy a földrengések előrejelzése ma még nem lehetséges. A földrengést elhárítani nem lehet, azonban a földrengés veszély ismeretében, előzetes felkészüléssel a földrengés által okozott károk és veszteségek csökkenthetők. Az EU tagországaként Magyarországon is érvényben van az Unió egységes földrengés szabványa az Eurocode-8 (MSZ EN 1998-1). Ez a szabvány egységes tervezési metodikát ír elő az Unió egész területén.

Röviden úgy lehetne a követelményeket összefoglalni, hogy minden építményt úgy kell tervezni, hogy az élettartama (általában 50 év) alatt 10% valószínűséggel előforduló földrengést komolyabb szerkezeti károsodás, összeomlás nélkül kibírjon. Az egyes országok

eltérő földrengés viszonyai miatt minden ország saját Nemzeti Mellékletében adja meg a helyi szeizmikus zónákat, a tervezéshez szükséges alapadatokat.

Magyarország szeizmikus zónatérképe Földrengések következtében 50 év alatt, 10%-os meghaladási valószínűséggel, az alapkőzeten várható vízszintes gyorsulás g (gravitációs gyorsulás) egységben (Forrás: Dr. Tóth László, Mónus Péter és Dr. Győri Erzsébet Magyarország földrajzi veszélyeztetettsége) Polgár a 2-es zónában található.

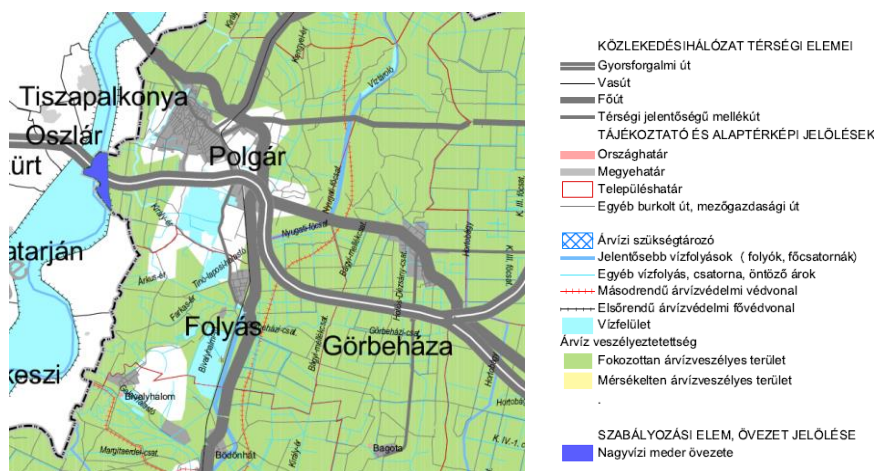
1.18.2. Vízrajzi veszélyeztetettség

1.18.2.1. Árvízveszélyes területek

Az árvédelmi töltés hullámtéri és mentett oldalán az előírt védőtávolságokat be kell tartani, ott csak a jogszabályban meghatározott tevékenység folytatható a 379/2007. (XII.23.) Korm. rendelet és a 94/2007. (XII. 23.) KvVM rendelet szerint. A folyók mindenkor középvízi part éle mentén a parti sávot szabadon kell tartani és ott csak a jogszabályban (21/2000. (I.31.) Korm. rendelet) meghatározott tevékenység folytatható. Fakadó és szivárgó vizek által

veszélyeztetett, valamint vízjárta területeket a településszerkezeti tervben fel kell tüntetni és a helyi építési szabályzatban kell megállapítani a szükséges korlátozásokat, tilalmakat. A mentesített ártéri öblözetek területén, mélyfekvésű, „vízjárta területen” a településrendezési tervekben új beépítésre szánt területek csak korlátozó feltételekkel, vagy egyáltalán nem jelölhetők ki.

Az állam kizárólagos tulajdonában lévő elsőrendű árvízvédelmi műveket az átlagosan 100 éves visszatérítési idejű, jégmentes árvíz elleni védelemre kell kiépíteni (mértékadó árvízszint, MÁSZ), amely a folyók mértékadó árvízszintjéről szóló 15/1997. (IX.19.) KHVM rendelet által van szabályozva. Az elsőrendű árvízvédelmi művek kiépítésénél általában az 1.0 m magassági biztonságot kell alkalmazni

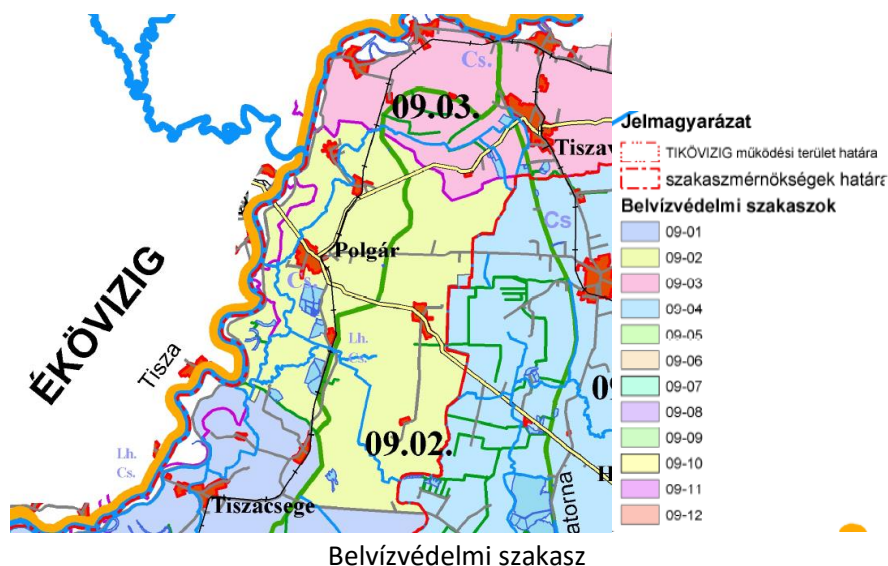

Nagyvízi meder övezetei Forrás HBM TRT

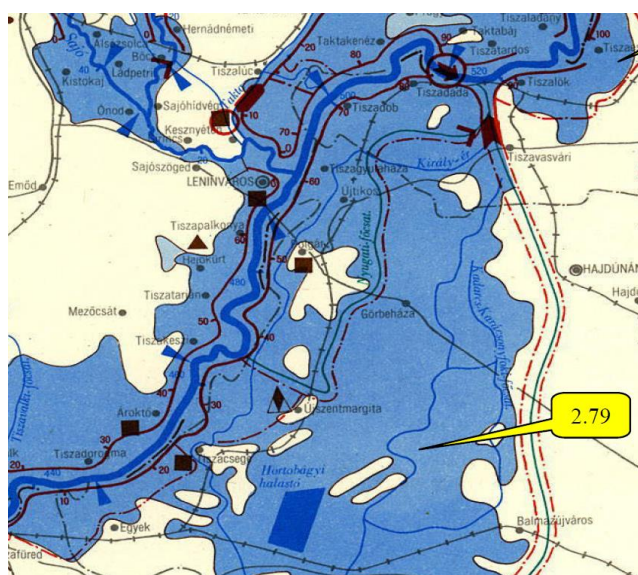
1.18.2.2. Belvízveszélyes területek

A vízrendezés távlati feladatainak megfogalmazásánál a terület érzékenységevel, értékével, potenciálisan veszélyeztetett hozamával arányos megoldásokat indokolt szorgalmazni, kiemelve a belvíz-tározás és a vízvisszatartás kérdését. Ebben a kérdésben nagy a jelentősége a bel-, és peremterületi mély és roncsolt területek befogadó kapacitásának, többfunkciós (zöldterületi, rekreációs, sport célú) hasznosítási lehetőségének.

A belvíztározók többcélú használatát javasolt összehangolni a vízügyi, természet- és környezetvédelmi érdekekkel, valamint biztosítani kell a feltöltés és leürítés feltételeit. A vízpart menti települések belterületén összegyűjtött csapadékvíz közvetlen a vízfolyásba vezetni, csak előzetes tisztítás (olajfogó, homokfogó, stb.) után lehet.

1.18.2.3. Mély fekvésű területek

Árvízi öblözetek

1.18.2.4. Árvíz és belvízvédelem

A rendszeresen belvízjárta terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amelybe a síkvidéki, sík, vagy enyhe lejtésviszonyokkal rendelkező területek azon mélyebb, lefolyástalan részei tartoznak, ahol a csapadék egy része átmeneti vízfelesleg formájában, nagyobb mennyiségben és gyakorisággal összegyűlik.

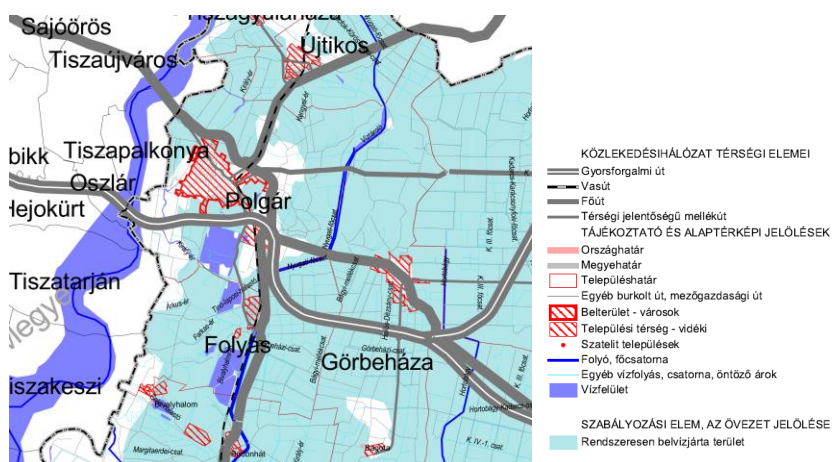
A rendszeresen belvíz járta terület övezet által érintett települések településrendezési eszközeinek készítése során, a vízügyi hatóság adatszolgáltatása alapján belvízrendezési

munkarészt is készíteni kell. Az övezet területén beépítésre szánt terület csak kivételesen, a belvízrendezési munkarészben meghatározott feltételek teljesülése esetén jelölhető ki.

Belterületeken a rendszeresen belvízjárta területek területhasználatát belvízkárok elkerülése érdekében szabályozni kell. Meg kell határozni a beépítési feltételeket –előzetes vízrendezés, szennyvízcsatornázás – valamint a még gazdaságosan beépíthető, vagy gazdaságtalan feltételekkel beépíthető építési területeket.

Nagyvízi meder övezete területén beépítésre szánt terület nem jelölhető ki. A hullámtéri területeken csak a meder és a hullámtér használatával, a vízfolyás fenntartásával közvetlenül összefüggő építmény helyezhető el.

A hullámtéren – amely a Tisza nagyvízi medrének része – elsődlegességet biztosítva az árvíz biztonságos levezetésének, minden használatot az árvízvédelmi szempontoknak kell alárendelni. A turizmust és a vízi sportokat kiszolgáló létesítményeket a mentett oldalon javasolt kialakítani.

Rendszeresen belvízjárta terület övezetei Forrás: HBM TRT

1.18.3. Egyéb

A honvédelmi terület a megyei területrendezési tervben megállapított övezet, amely a Magyar Honvédség alapfeladatai rendeltetésszerű, szakszerű és jogszerű ellátásához szükséges objektumok elhelyezésére, illetve tevékenységek végzésére szolgál. Honvédségi létesítmények elhelyezésére, működtetésére, védelmére vonatkozó szabályokat a Honvédelmi Minisztérium állapítja meg. Ezeket a településrendezési tervekben kell érvényesíteni.

1.18.3.1. kedvezőtlen morfológiai adottságok (pl. lejtés, falszakadás)

1.18.3.2. mélységi, magassági korlátozások

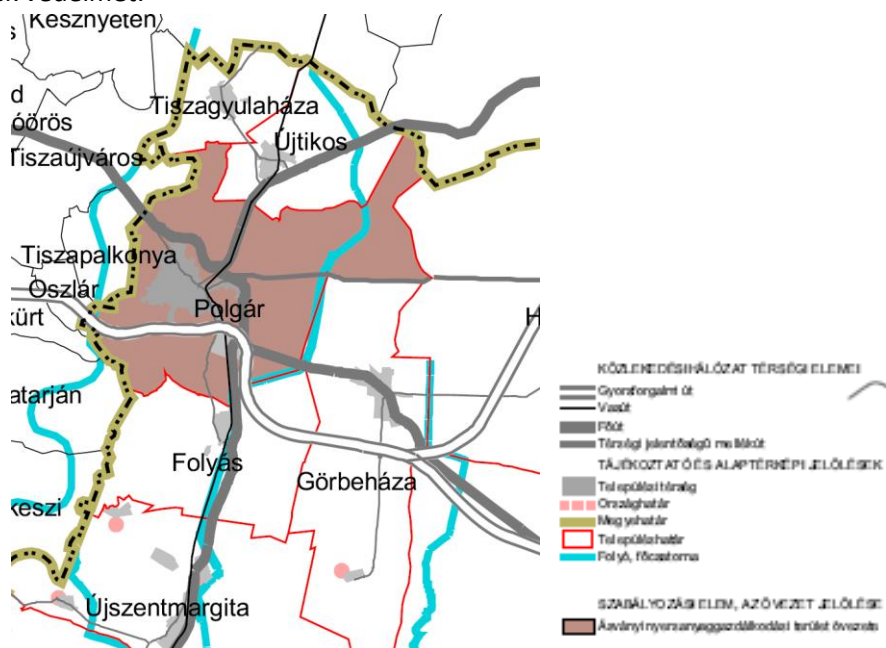
1.18.3.3. tevékenységből adódó korlátozások

1.19. Ásványi nyersanyag lelőhely

Az ásványi nyersanyag-gazdálkodási terület övezet az OTrT-ben megállapított és a megyei területrendezési tervben alkalmazott övezet, amelyben az állam kizárólagos tulajdonát képező, kutatással lehatárolt, de bányatelekkel le nem fedett, nyilvántartott ásványi nyersanyag vagyron (szénhidrogének, fémek, lignit és barnakőszén, ásványbányászati és építőipari nyersanyagok) területek találhatók.

Az építmények által igénybevett térségen belül a bányászati tevékenységgel érintett területeket a megyei szerkezeti terv mutatja be.

Bányászati tevékenységgel kapcsolatban a külön jogszabályokban meghatározottakon kívül a következő előírásokat kell alkalmazni: bányatelek- fektetés és bányanyitás akkor engedélyezhető, ha az érintett település szabályozási terve azt nem zárja ki; a bányatelek újrahásznosítása és a kapcsolatos tájrehabilitáció a település helyi építési szabályzatának és szabályozási tervének megfelelően történhet. Az érintett település településrendezési tervében biztosítani kell a megkutatott készletekkel rendelkező ásványi nyersanyag lelőhelyek védelmét.

1.20. Városi klíma

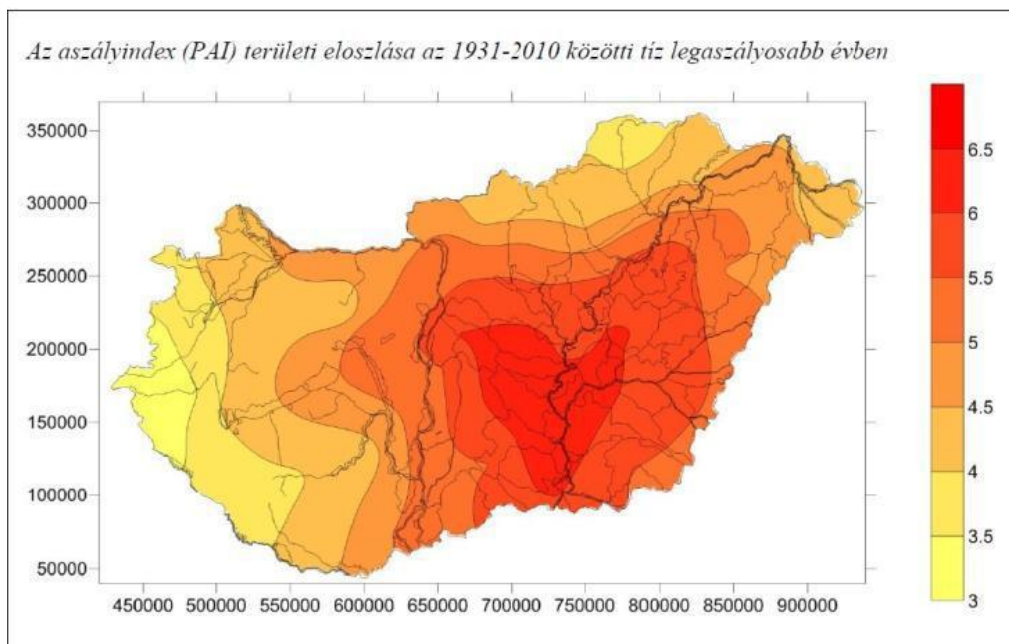
A klímaváltozás az egyik legnagyobb környezeti kockázat, amely a lakosság életmódját, életfeltételeit érheti. Az éghajlat tartós megváltozása, az egyre szélsőségesebb időjárás nemcsak természeti jelenség, hanem számos káros gazdasági, társadalmi és környezeti következményekkel is jár.

Polgáron elsősorban a településmezőgazdasági programmal megvalósítani kívánt gazdasági szerkezetre az időjárás szerepe meghatározó, ezért ezt az ágazatot nagyobb sérülékenységgel, több kockázati tényezővel és változatos alkalmazkodási lehetőségekkel szükséges tervezni.

A klímaváltozás hazánkat is érintő negatív hatásai (szárazodás, extrém időjárási események gyakoribbá válása, hóhullámok, árvizek stb.) veszélyeztetik a nemzetgazdaság kiemelkedő fontosságú erőforrásait, így a termőföldet és az élelmiszer-termelést, az egészséges ivóvízellátást, illetve a vagyontárgyakat, esetenként az emberi életet is. Az egyre nagyobb árvizek és súlyos hóhullámok már most is komoly károkat okoznak.

Közismert és tudományosan is egyértelműen alátámasztott, hogy a Kárpát-medencére, Magyarországra, benne a legmélyebb térszíni fekvésű részeket képező alföldekre az időjárási és hidrológiai szélsőségek a jellemzőek. Évről évre egyre igazabbá válik az állítás, hogy a víz vagy túl sok, vagy túl kevés.

Akár egy éven belül is nagy lehet a belvíz veszély és az aszályérzékenység is ugyanazon a területen. Ennek egyik oka a légköri csapadék igen nagy tér- és időbeni változékonysága, a nagy intenzitású záporok gyakoriságának és súlyosságának a növekedése, a talaj potenciális vízraktározó képességének mérsékelt volta, illetve kihasználatlansága. Az elmúlt 100 év legsúlyosabb aszályos éveinek gyakoriságát vizsgálva megállapítható, hogy 1931-1970 között 5 ilyen év volt (12,5%), 1971–2010 között viszont 9 év (22,5%), azaz gyakoriságuk majdnem megduplázódott.

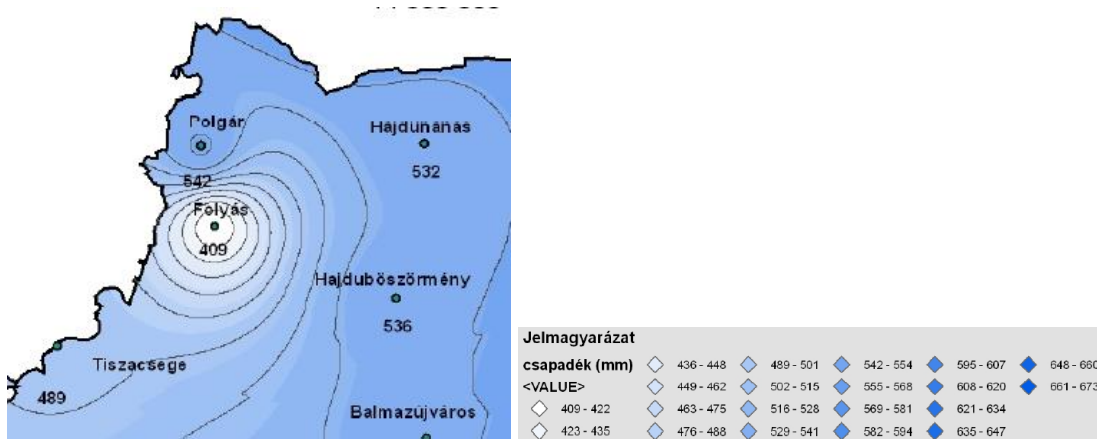

Az aszályindex területi eloszlása az 1931–2010 közötti tíz legaszályosabb évben (Forrás: Nemzeti Aszálystratégia)

Polgár város térsége területén nincsenek nagy domborzati különbségek, mégis éghajlati szempontból mérhető eltérések mutatkoznak. Ezek nyugatról kelet felé, illetve délről észak felé változnak. A Hortobágy klímája nyáron szárazabb, télen kissé hidegebb, mint általában az Alföldön. Polgár éghajlati adottsága minden tekintetben átmenet a hűvösebb, csapadékosabb Nyírség és a melegebb, szárazabb Közép-Tiszavidék, illetve Hortobágy között. Területén a szomszédos tájak éghajlati jellegzetességei találkoznak. Ezen a kis területen érintkezik egymással a Dél- Nyírség meleg, mérsékeltén száraz, hideg telű éghajlati körzete, a Hortobágy száraz éghajlati körzetével.

A város sugárzásviszonyai viszonylag kedvezőek. A napsütés évi összege 2020-2150 óra, az évi középhőmérséklet átlaga pedig 11-11,5 °C között mozog. A július átlaghőmérséklete a legmagasabb, általában 22 - 24 °C között változik, a Hortobágyon gyakran emelkedik 24 °C fölé. A tél általában kemény fagyokat hoz a leghidegebb hónap január.

A csapadék szempontjából Hortobágy az ország egyik legszárazabb területe, ahol a csapadék évi mennyisége nem éri el az 500 mm-t. A hótakarós napok száma több évtized átlagában 20-30 cm.

Csapadék adatok Befogadó a Király ér (Forrás MTRT)

2. HELYZETELEMZŐ MUNKARÉSZ

2.1. A vizsgált tényezők elemzése

2.1.1. Az erőforrások és az erőforrások tulajdonviszonyainak kapcsolata

A térségi létezés alapjai a természeti erőforrások, amelyek használatából akkor élnek meg a közösségek, ha úgy tartják fenn erőforrásaik használhatóságát, hogy az nemzedékeken keresztül biztosítsa a táj emberi közösségfenntartó képességét. A táj közösségfenntartó képessége alapvetően a hozzáadott emberi munka minőségén múlik. Az erőforrások fenntartása, a táj gondozásának minősége jelenti az emberi közösségek életterének minőségét.

A térségi létezés alapkérdését jelenti, hogy a természeti erőforrások hasznából az itt élő közösség milyen módon részesül? Az erőforrások hasznát a maga javára szedheti, vagy ha ez önmagában nem lehetséges, akkor legalább olyan formában részesül-e környezetének hasznából, amely az emberi élet színvonalát megfelelő szinten tartja? Tehát a kérdés az, hogy a táji erőforrások biztosítják-e az ott élők számára, és milyen minőségben az életnek azt a színvonalát, amelynek hatására az itt élő emberi közösségek biztonságban érzik magukat?

Éppen ezért fontos része minden társadalomfejlesztésre irányuló tervnek a természeti erőforrások, és az itt élő nép együttes vizsgálata, és e két tényező relációit befolyásoló egyéb tényezők között a legfontosabb kérdéskörnek, az erőforrások birtoklásának és a közösségek méltányos részesedésének kérdése tekinthető. Ez a helyi közösségek létezését befolyásoló legalapvetőbb tényező, mert a mai közhiedelemmel ellentétben nem természetes jelenség sem az elvándorlás, sem a népességfogyás.

2.1.2. A tulajdonviszonyok méltányossága

Polgárnak és Hajdúnánásnak közös a történelme. A két várost egyszerre sújtották a történelem viharai, az elnéptelenedések, és újjáépülések, amelynek okaként kevésbé a háborúk, sokkal inkább a magyar főurak profitérdekei voltak okozói.

A méltányosság elve alapján a legfontosabb történelmi kérdés, hogy a helyi közösségek milyen elosztással részesülnek a természeti erőforrások hasznából. Az elvándorlást és a népességfogyást csak az veheti természetes jelenségnek, aki az embereket a termelés érdekében szükséges velejáróként humán erőforrásnak tekinti.

Ha csupán termelési jellemzők alapján humán erőforrásnak tekintik az embereket, akkor az olcsóbb, alacsonyabb összegekből, kisebb pénzből fenntartható gépi erőforrást, és az ebből származó profitot nézve a humán erőforrás feleslegessé válik. Ez a felfogás a tájban élő emberi kultúra pusztulásához vezet.

Ha a természeti erőforrások hasznát nem a helyben élők szedik, akkor csak munkaerejük áruba bocsátása révén juthatnak jövedelemhez. Az erőforrásokat használó, idegen tulajdonú vállalkozások, a nagyobb vállalkozási nyereség elérésének érdekében a túlkínálati munkaerőpiac fenntartásában érdekeltek, és ez a munkaerő árát tartósan alacsony szinten tartja, amely anyagi-pénzügyi depriváltságot hoz a térségben élőknek.

Ez áll a népességfogyás és az elvándorlás hátterében, és ez egyáltalán nem természetes jelenség, ezért nincs a tájnak sem természetes népességfogyása, sem természetes előregedése, sem természetes elvándorlása, csak ok, és okozati körülmények vannak.

2.1.3. A várostérség értelmezése

A területi vizsgálatok értelmezésének egyik kulcskérdése a lehatárolás metodikája, annak sajátosságai és következményei. A városok vonzáskörzetét több funkció térbeli szerveződése jelöli ki. Egyrészt a foglalkoztatás, a munkaerő-piac, ugyanis általában a város kínál több munkahelyet a környékbeli településeken élők számára, melyeket napi ingázással érhetnek el. Másrészt a városi szolgáltatásokat (közszolgáltatások, közigazgatási szolgáltatások és egyes rendszeres lakossági ellátást szolgáló üzleti szolgáltatások) a környékbeli településekről igénybevevők lakóhelye is kijelöli a vonzáskörzet határát. Adott esetben a városi vonzáskörzetet azok a városkörnyéki települések is kijelölik, melyek termékeiket a város piacán értékesítik, illetve különböző keresleti igényeiket ott elégítik ki.

A gyakran előforduló módosítható területi egység problémájára megoldás a vonzáskörzettel való együttes kezelés vagy a településmorfológia sajátosságainak figyelembevétele. Természetesen egyik megoldás sem tökéletes, utóbbinál például a látszólagos regionalizáció következményei nehezítik az értelmezést. Ezért a vizsgált térség ismerete elengedhetetlen a pontos és tényszerű vizsgálatok elvégzéséhez.

A városok és városias térségek számos tipizálásával találkozhatunk, és az egységesítést nehezíti, hogy az egész térségre vonatkozó elemzés kevésnek mondható. Természetesen Bécs, Berlin, az új tagállamok fővárosai és a nagyobb városok elsőbbsége, teljesítménye megkérdőjelezhetetlen a régióban, a kis és közepes népességű városok komplex feltárása még várat magára. Éppen ezért megengedhető, hogy akár egy megyén, sőt akár járáson belül is, ha a megegyező problémakörök által körülhatárolt és több települést is érintő, magközponttal is jellemezhető térséget találunk, azt nevezhessük várostérségnek, még akkor is, ha a területi egység problémájával foglalkozó urban audit adatbázis vagy az ESPON 3.4.3 jelentés (ESPON 2006) vagy a NUTS szintek ezt másképpen kezelik.

2.1.4. Térszervező erők

Fontos regionális térszerkezeti tengely a Debrecen–Hajdúböszörmény–Polgár-Tiszaújváros–(Miskolc) útvonal. A térszerkezeti vonal fejlődésének komoly lökést adott a megépült M3 és M35 autópálya. A térszerkezettelépülési textúrát tekintve elmondható, hogy a Hajdúságban és a Hortobágy peremén egymás szomszédságában közép- és kisvárosok megszakítatlan sorát figyelhetjük meg, ahol a városi ellátó funkciók általában csak a saját közigazgatási határig érvényesülnek.

Polgár városa sem tudja térszervező funkcióját teljes mértékben betölteni, annak ellenére, hogy rendelkezik a környéken élő lakosság ellátásához funkcióval, azonban nem rendelkezik várostérségi gazdasági multiplikátorokkal.

A Polgári Ipari Parkban jellemzően ipari-, ipari logisztikai jellegű tevékenységeket végző vállalkozások települtek meg, azonban a térség legfontosabb erőforrása a mezőgazdaság. Magától vetődik fel a kérdés, hogy a legfontosabb természeti erőforrásra miért nem épül feldolgozóipar, és logisztika, ami a térség gazdasági helyzetét javítaná?

A térségi fejlődés sajátos logisztikai víziója (Saját ábra)

Polgár és Hajdúnánás, Egyek, Görbeháza, Tiszacsege, Újtikos, Folyás Tiszagyulaháza újfajta stratégiai gazdasági együttműködésének színtere lehet a várostérség legfontosabb közös természeti erőforrása, a termőföld közösségi hasznosítása. Az állattenyésztés és a növénytermelés kiváló minőségű alapanyagokat kínál a feldolgozóipar megtelepedéséhez.

2.1.5. A nagyüzemi mezőgazdaság és a mezőgazdasági feldolgozó kisipar

Méltányosabb lehet a természeti erőforrások elosztása, ha a nagyüzemi mezőgazdaság és feldolgozóipar mellett feltűnnek a helyi manufaktúrák. A termékeket és a piacukat tekintve a

nagyipar és a kisipar nem konkurenciája egymásnak, sőt serkentőleg hat, széles skálájú tájjellegű termékválaszték kialakulásához vezet. A nyersanyagot feldolgozó kivállalkozások számára a kis léptékű, és nagy élőlomkaigényű biogazdálkodás, családi vállalkozások, őstermelők, lakóház körüli, illetve háztáji módon kertészkedők, zártkertekben földet művelő lakosság, állattenyésztők szolgáltathatnak nyersanyagot.

A mezőgazdasági kisipar és a nagyipar együttélésének voltak jó példái a 90-es években. A 90-es évek előtt a szocialista tábor legvidámabb barakkjaként értékelték bennünket külföldön, és ez éppen ennek a 70-es évek elejétől beindult gazdasági modellnek volt köszönhető. Talán néhányan még emlékeznek a háztáji gazdálkodás, a TSZ melléküzemágak, a GMK-k világára, amely a rendszerváltást megelőző évek sajátosan magyar gazdasági terméke volt.

Biogazdálkodás oktatás és konferenciák

„KKV-k a fókuszban”

- Munkaerő-piaci hozzáférés a munkakeresők és az inaktív személyek számára
- A nem dolgozó és nem tanuló fiatalok fenntartható munkaerő-piaci integrációja
- Az életen át tartó tanulás lehetőségeihez való hozzáférés ösztönzése, a munkavállalók készségeinek és kompetenciáinak naprakészé tétele, továbbá az oktatási és képzési rendszereknek a munkaerő-piaci igényekhez való jobb igazítása
- A munkavállalók, vállalkozások és vállalkozók alkalmazkodása a megváltozott körülményekhez
- A szociális gazdaság és vállalkozások ösztönzése

A térségi fejlődés sajátos kkv -víziója (Saját ábra)

2.2. Polgár és a várostárság fejlesztésének motorjai

2.3.1. házkörüli-, háztáji-, zártkerti kertészkedés, és állattartás

A várostársági települések által közösen kialakított és megvalósítható fejlesztés, a lakossági házkörüli-, háztáji-, zártkerti kertészkedés, és állattartás a családi gazdálkodókkal, és őstermelőkkel együttműködve, a természeti erőforráshoz kötődő legerősebb gazdaságfejlesztő motor, aminek teljesítményéből méltányosan részesülhetnek a helyi közösségek.

A természeti erőforrásokat használó integrált mezőgazdaság hasznát ma leginkább a profitérdekelt integrátor cégek tulajdonosai élvezik. A profitérdekeltég természetéből adódóan a munkaerő árának alacsony szinten tartása olyan alapvető nyereségérdek, amely a lakosság deprivált helyzetének fenntartásán keresztül a népesség elvándorlását eredményezi. Másik oldalról, lakosság oldaláról vizsgálva, a helyben maradó lakosság a létfenntartás

kényszeréből adódóan rendkívül alacsony áron tudja csak eladni munkaerejét a túlkínálati munkaerő piacon. A települések közösségei gyakorlatilag nem részesednek az integrált mezőgazdaság profitjából.

A méltányos elosztást kínáló házkörüli-, háztáji-, zártkerti kertészkedés, és állattartás megvalósítása, a lakóházak kertjeinek, a települések aktivizálható zöldfelületeinek hasznosítása, a családi gazdaságok, őstermelők támogatása, helyi termelő közösségek létrehozásával sajátos kitörési lehetőséget jelenthet ebből a helyzetből.

A fejlesztés motorja a lakossági élelmiszer nyersanyagtermelés, és helyi feldolgozás megszervezése, és együttes fejlesztése a méltányos nyereség elosztás elve mentén. Ez nem egyszerű folyamat, hiszen elsősorban szemléletváltásra van szükség ahhoz, hogy az 1950-es évektől kezdődően sok generációval ez előtt munkássá vált parasztság, azaz a ma falun élő, a közvetlen mezőgazdasági termelés kétékezi munkájától elszokott emberek ismét felismerjék az önellátás szükségességét.

2.3.2. terméknyersanyagok feldolgozóiparának megtelepedése

A várostérség fejlesztésének központi orientációja Polgár ahol összhangban a kormányzati és megyei szintű fejlesztésekkel a növénytermesztés és állattenyésztés által előállított terméknyersanyagok feldolgozóiparának megtelepedéséhez Ipari Park és logisztikai bázis, valamint a helyi kisüzemi manufaktúrák, kkv-k elindulását segítő mezőgazdasági inkubátorház épül.

A térségi fejlődés sajátos feldolgozóipari kkv -víziója (Saját ábra)

2.3.4. nyitott beavatkozási tér

A beavatkozás terei nem zártak, akár több várostérségből is épülhetnek. A beavatkozási tér nyitottsága, a multiplikátor erősségének hatásterülete, a multiplikátor elem sikerességén, fenntartható fejlődésén múlik.

A feldogozóipar központja a kiváló logisztikai lehetőségekkel rendelkező Polgár lehet, de csak abban az esetben, ha létezik nyersanyag a feldolgozáshoz. A nyersanyagok előállításában az egész várostérségnek együtt kell működnie, ennek érdekében célszerű a polgári település-mezőgazdasági programhoz hasonló saját programokat készíteni.

A gyakorlatban a kistelepülések is készítsenek saját integrált stratégiát (314/2012.Korm.rendelet), amely a település-mezőgazdasági program helyi megvalósításának sorvezetőjeként szolgálhat. Polgár zászlóshajó szerepénél fogva szakmai segítséget ajánl fel várostérsége települései számára. A várostérség nyitottsága azt jelenti, hogy a térségi lehatárolás nem zárt, nem kötődik járáshoz, vagy hagyományosabb kistérséghez, hiszen ez a tér egy gazdasági tér és területi határa a gazdasági tevékenység erősségén múlik.

2.3.5. térségi együtt tervezés víziója

A beavatkozás sikere hosszú távon térségi együtt-tervezést prognosztizál, hiszen a projekt következő lépései a hatékonyság növelésének lehetőségeként ezt a lehetséges irányt vetítik előre. Ezzel nem csak a közpénzekből megvalósuló térségi fejlesztésekben, de a települések gazdálkodásában és tervezésében (terület-településrendezési és településfejlesztési tervezés, helyi adópolitika) is a térségi, a várost és vonzáskörzetét szerves egységben kezelő szemléletet és gyakorlatot lehet alkalmazni.

2.3.4. népműveléssel, népfőiskolával a természeti környezet értékeinek megőrzéséért

A természeti környezet értékeinek megőrzésére, a belső városi zöldfelületek és a várost övező ökológiai értékes területek közti kapcsolatok erősítésére a biokertészkedéssel, állattartással kapcsolatos ismeretek terjesztésével, a népfőiskolai módszerek alkalmazása hatékony, történelmi eszköz, amely a két világháború közötti időszakban Magyarország egyik fontos fejlődési motorja volt. A Magyar Népfőiskolai Társaság munkájába kapcsolódva s helyi népfőiskola a helyi gazdálkodás tanításán és szervezésén túl a népműveléssel, és a nép önművelési képességének erősítésével szolgálja ezt a célt.

A térségi fejlődés sajátos kulturális- és termékminőségi víziója (Saját ábra)

Ha a szociális szövetkezet a tevékenységét kereskedelemmel, feldolgozó manufaktúrák rendszerével, minőségellenőrzéssel, és mindezt kulturális és termelési szempontból összefogó népfőiskolai jelleggel bővíti, akkor megnyílik az út, egy rendkívül differenciált felnőttnevelési intézményhálózat és egy városi társadalmi mozgalom létrehozására, amelyben az oktatás rendjét a hosszú (több hónapos, -éves) és rövid (néhány napos, hetes), de rendkívül sokirányú tanfolyamok alkotják.

A népfőiskola kialakítása összeköthető gazdaképzéssel, amelyre a későbbiekben több rétegű szövetkezeti mozgalom is épülhet.

Nevelési eszményének sarkalatos pontja a helyi identitástudat, a népi-nemzeti kultúra ápolása, kiteljesítése, amely azonban nem a kirekesztést, hanem az összekapcsolás jelentését hordozza magában a kultúra által:

a tisztességet és emberséget, a tiszteletet, a megbecsülést önmagunk és mások értékei iránt.

Az önkormányzati közmunkaprogramokon általában a város szegényebb rétegei vesznek részt, és szinte magától értetődik, hogy a munka világába való visszavezetés során a képzésre és az oktatásra legalább annyira szükség van, mint a munkába járás rendszerességének, társadalmi igénynévételére.

A fejlett városi mezőgazdaság megvalósításához műveltebb, széles látókörű polgárookra, állampolgári nevelésre van szükség. A jelentős társadalmi gondok orvoslására első ütemben az önkormányzati programokkal együtt megvalósítható egyéni kompetenciák megszerzésére kerülhet sor.

Ezt a megszerzett tudást azonban ápolni kell, ki kell fejlődnie a résztvevők egyéni önművelődési igényének, erre a szociális szövetkezet minőségbiztosítási-kereskedelmi-közösségi intézményfejlesztése és a népfőiskolai tevékenység látszik a legmegfelelőbbnek.

Az intézményfejlesztés első ütemében a városi kertészkedés társadalmi mozgalmának kereskedelmi kiépítése, a minőségi kertészkedés technikai tudásának átadása, megszerzett tudás ápolására kerül sor a termények mennyiségi és minőségi tervezhetőségének érdekében. A kereskedelemhez, és feldolgozó manufaktúrák működtetéséhez ugyanis tervezetten garantált mennyiségű, és minőségű nyersanyagra van szükség.

2.3.5. helyi közösségek

A házkörüli-, háztáji-, zártkerti kertészkedés, és állattartás közösségi formái szervezett és spontán módon alakuló erős helyi közösségeket formálnak, amelynek alapja a család, és a családhoz, valamint a helyi hagyományokhoz kötődő kultúra.

Az 50-es években a kolhozmozgalommal a magyar parasztság és paraszti kultúra lassan számolódott fel, hiszen a nagyüzemi jellegű gazdaságokba munkások kellettek. Ezzel párhuzamosan számolódott fel a családi munkamegosztáson alapuló gazdaság, és maga a nagycsalád intézménye is. Mára lassan felbomlottak a szomszédsági kapcsolatok, és átalakult a faluközösségek rendszere is.

A parasztságból lett munkások pedig generációkon keresztül elfelejtették a paraszti kultúrát. A jelenség nem egyedi, és vannak jó példák is a megoldásra, ehhez azonban vissza kell mennünk a 19. század végére, amikor Európa jelentős része hasonló problémával nézett szembe. A népfőiskolai mozgalom Dániából indult, és elsősorban a skandináv országokban bevált, és kitűnő gyakorlat. A népfőiskolai gondolat megteremtője Nicolaj Frederik Severin Grundtvig (1783-1872) dán költő, történész, ev. püspök, akinek sugallatára tanulni vágyó fiatal gazdák egy csoportja 1844-ben az észak-slesvigi Røddingben, Dániában megalakította az első népfőiskolát.

A felnőttoktatásban betöltött szerepüket tekintve a legjelentősebb központok, intézmények működnek Európában: Hollandiában, Németországban, Ausztriában, Belgium flandriai részében, Franciaországban, Svájcban, Írországban és Angliában. Magyarországon az első népfőiskolai tanfolyamok az 1910-es években szerveződtek, és a 30-as évek közepére a szórványos kezdeményezések a parasztfjúság művelésének, az iskolán kívüli népművelésnek széles körű mozgalmává fejlődtek.

Céljuk az önművelésre ösztönzés, látókörbővítés, a gyakorlati képzés, olyan jól felkészült, önállóan gondolkodó fiatalok képzése, akik felelősségtudó tagjai lesznek a községnek. Annak idején tevékenységükre nagy befolyással volt a népi írók mozgalma, élükön Móricz Zsigmonddal, Németh Lászlóval, akik írásaikkal, a népfőiskolákon tartott előadásaikkal, az ügy érdekében történt

A helyi közösségek szerveződése a népfőiskolai módszerek szerves része szerte a világban Dániától Európán és Amerikán keresztül Izraelig.

2.3.6. helyi közösségek „védművei”

Ha a saját termékeiket önállóan értékesítő termelők teljesen kiszolgáltatottak a nagyobb integrátor- és felvásárló szervezeteknek, akkor nem jön létre megfelelően színvonalas, és jövedelmező városi agrárgazdálkodás Polgáron. Az önálló kistermelőknek, családi gazdaságoknak nincs alkupozíciójuk, nem tudnak maguknak kedvezőbb felvásárlási feltételeket kialakítani.

A termelők a felvásárlókkal, a feldolgozókkal és a kereskedelmi láncokkal szemben alárendelt szerepet töltenek be, miután az előbbi okok miatt is, a termelők árérvényesítő képessége gyenge, a szövetkezés hiányából következően termékeiket vagy egyáltalán nem tudják értékesíteni, vagy csak rendkívül alacsony áron. Mindeközben a nagyobb nyereséget a kisebb kockázatot vállaló felvásárlók és feldolgozók „fölozik le”.

Az oktatást is magában foglaló közmunkaprogramokkal párhuzamosan az Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár kulcsszereplő lehet, ha a városi programok, rendezvények a városi kertészkedés körül forognak. A városi kertészkedés jelentőségének tudatosítása, társadalmi mozgalmának kiépítése érdekében népművelő tevékenységet kell folytatni.

A városi kertészkedési mozgalom kiszélesítése egyben megteremti a helyi mezőgazdaságnak azt a mennyiségi és minőségi tömegbázisát, amelyre helyi szövetkezeti módon szervezett kereskedelem épülhet. Erre kezdeti stádiumban a legalkalmasabb a Csemete Szociális Szövetkezet, amely agrárszolgáltatásainak körét bővítheti kereskedelemmel, és feldolgozással.

A Csemete Szociális Szövetkezet a környéken élő sok alacsony iskolai végzettségű, szociálisan rászorult embernek nyújt már ma is szezonális megélhetési lehetőséget azzal, hogy Polgáron le tudja adni például a begyűjtött gyógynövényeket, mezőgazdasági terméket.

A zöld terület karbantartásra kötött szándéknyilatkozat, amit a Polgár Város Önkormányzatának Városgondnoksága és a Polgári CSEMETE Szociális Szövetkezet közötti szerződés ma is lehetőséget ad az önkormányzati tulajdonban levő parkerdő, erdősávok, gondozásra. Ezzel a településen élőknek is szebb élhetőbb környezetet biztosít. Hasonlóan a városi termőterületek, bevonásával olyan sajátos kertészeti aktivitás érhető el, amellyel termékfelesleg képződik.

2.3.7. egyének és családok „védművei”

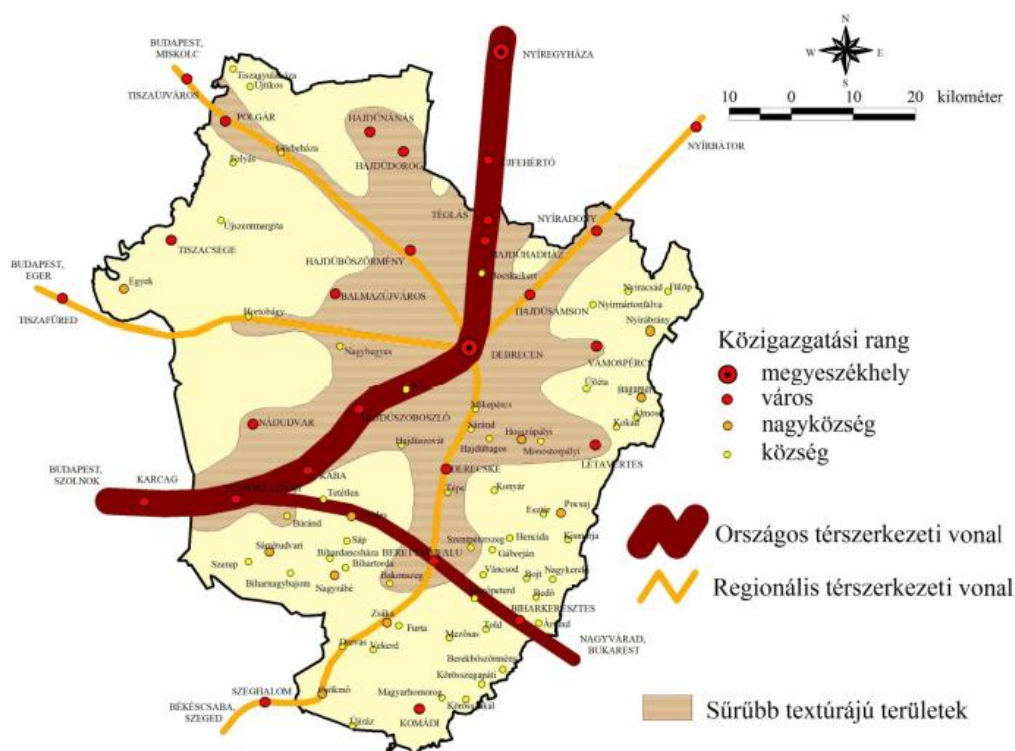
Az egyének és a családok „védművei” a helyi közösségek. A települési szolgáltatások, óvoda, iskola alapvető fontosságúak elsősorban az identitástudat, és az egyéni szocializáció kialakulásában. Polgáron az általános iskola kiváló munkát végez, és sajátosan hatékony programmal rendelkezik, megvalósításával közvetíti a tisztesség és az emberség alapértékeit a gyerekek felé a pedagógusok szakszerű munkáján keresztül.

Az általános iskola sok esetben kompenzálja azokat a feszültségeket, amelyek a deprivált helyzet, és a család kulturális lemaradásának következménye. Ez a tananyag elsajátíttatásán túl az iskola legfontosabb feladata, amelyet elismert sikerrel végez. Azonban ez a nevelés 14-15 éves korban sok esetben véget ér.

Ezt a munkát nagyon fontos a középiskolában folytatni, és erre kiváló lehetőségeket kínál a helyi JAGSZI. Fontos lenne központi forrásokból támogatni különösen a deprivált helyzetű családokból a középiskolába jelentkező tanulókat. Sok esetben szükséges lenne kollégiumi ellátás biztosítása, amely szükség esetén kiegészülhet mentori szolgáltatással. A magyar történelemben például a Debreceni Református Kollégium is így működött.

2.4. Polgár zászlóshajó szerepe a várostérségi elmaradottság felszámolásában

Ma az erőforrás viszonylagos gazdagsága ellenére a várostérség minden szempontból jelentős elmaradást mutat. Polgár és várostérsége jellemzően vállalkozásihiányos, munkanélküliségi rátája magas, a lakosság anyagi és pénzügyi szempontból deprivált helyzetű. Ennek okán az ITS túlmutat a város határán azzal, hogy erősíti Polgár térszervező erejét tekintettel várostérsége hátrányos helyzetére.

Hajdú-Bihar megye térségi textúrája (forrás: HBM TK helyzetfeltáró munkarész)

Polgár járási szintű kisváros stratégiai programjaiban, a várostérség zászlóshajójaként, érvényre kívánja juttatni mikroagglomerációja érdekeit, stratégiai dokumentumainak tervezésében partnereinek tekinti térsége településeit.

A várostérségi együttműködés feltétele, hogy a város biztonsággal úgy működtesse saját intézményeit, hogy azok ne csak a városi közösségek számára szolgáljanak, hanem a lehetőségekhez mérten pótolni tudjanak olyan funkciókat, amelyek a környező kistérségekről hiányoznak.

Az egészségügyi ellátás, megszervezése megtörtént, a PETÉGISZ szakorvosi ellátást, és orvosi ügyeletet is biztosít. Most elsődleges szempont az oktatásfejlesztés a bölcsődétől a középiskoláig. Kulcseleme a JAGSZI fejlesztése.

Szintén kulcselem lenne a Városi Sportcsarnok, és rendezvényközpont megépítése. A várostérségi jelentőségű komplexum nagy létszámú tömegrendezvények és sportesemények rendezésével a társadalmi kohézió, és a helyi identitás erősítése szempontjából fontos.

2.5. A vizsgált tényezők egymásra gyakorolt hatásának összevetése

A város vonzáskörzetének kiterjedése egyrészt azon múlik, hogy intézményeivel, az intézmények fejlesztéseivel mennyire tudja pótolni azokat a funkcióhiányokat, amelyekre térségében igény mutatkozik, másrészt pedig azon múlik, hogy a természet adta erőforrását, a termőföldet, és autópálya melletti helyzetéből adódó lehetőségét mennyire tudja kihasználni.

A meglévő Ipari Park vállalkozói jellemzően hálózati beszállítói jellegű termékellátást végeznek, kisebb részük kereskedelmi szolgáltató, illetve logisztikai vállalkozás.

A vállalkozói környezet kialakításakor –különösen a mezőgazdaságban előállított termékek terén- érdemes figyelembe venni, hogy a járási szintű kisvárosok a helyi és kistérségi közösségek együttműködéseinek centrumai lehetnek, így már a fejlesztések tervezésének tekintetében is a jó partnerség gazdasági közösség-szervező erő lehet.

Mezőkövesd-Tiszaújváros logisztikai tengely keleti irányú kiterjesztésével Borsod és Hajdú-Bihar megyét összekötő kapocs lehet a Polgári Ipari Park logisztikai szerepkörének erősödése. Az Ipari Parkban működő vállalkozások száma nem dinamikus tempóban ugyan, de folyamatosan nő.

A vállalkozói környezet az elmúlt években nem esett át jelentősebb változásokon. A hullámozóan hol stagnáló, hol gyengülő eredményességet pozitívan befolyásolhatja a járási gazdaságot támogató intézményrendszer.

Polgár és városkörnyéke összehangolt komplex fejlesztését szolgálja az integrált városfejlesztési stratégia.

2014-2020 ciklus nagy kihívása lesz a mezőgazdaság fejlődése. A korábbi években az ágazat egyes szakterületein megvalósultak bizonyos gazdasági integrációk, azonban a térségi hálózati csomópontok kialakulásai - jelen gazdasági program megírásának idején, a várható fejlődés tükrében - még valójában kezdeti stádiumban vannak. Az erőforrások birtoklása és hasznosítása nemzetstratégiai kérdés.

Ma a földbirtokrendszerek, kontra családi gazdaságok viszonylatában a tulajdonosi szerkezet kialakulása zajlik, azonban ennek konszolidálódása után a magyar mezőgazdaság az ország húzóágazata lesz.

Elsősorban a kereskedelem és a kereskedelemmel összehangolt minőségbiztosítási rendszerek kialakításában, a tudásbázisok hasznosításában várunk áttörést, és a mezőgazdasághoz kapcsolódó nagykereskedelem, logisztika területén várható integráció. A nemzeti földalap privatizációjának következményei azonban ma még kiszámíthatatlanok, és 2015. év végén, azaz jelen tanulmány megírásának idején zajló földárverések a helyi viszonylatok szempontjából baljós előjelűek, elsősorban a tőke szabad áramlása tekintetében.

Ebből a szempontból pozícionálni szükséges a várostérséget, és a térségi szerepköröket, és ebből a szempontból a legjobb pozíció a kisebb földek tulajdonosi szerkezetének megtartása, a kisebb területeken gazdálkodók, tulajdonosok, gazdasági szerepköreinek erősítése. Nem engedhető meg a térségi integrátorok további terjeszkedése, mert az a vidéki lakosság további elvándorlását eredményezné.

Polgár járási szintű kisváros stratégiai programjaiban, a kistérség zászlóshajójaként érvényre kívánja juttatni mikroagglomerációja érdekeit, stratégiai dokumentumainak tervezésében partnereinek tekinti térsége településeit.

2.5.1. Kiváló logisztikai pozíció kihasználása a Járásközpont és Polgár együttműködésében

A logisztikai központ szerepkörre már a korábbi területi tervezési dokumentumokban is alkalmasnak tartott Debrecen mellett elsősorban az M3-as és M35-ös autópályák csomópontjához közel fekvő Polgár logisztikai funkciói erősödhetnek, ennek során a várostérség felzárkóztatása érdekében a legfontosabb erőforrásnak a termőföld használatának kellene előtérbe kerülnie.

Debrecen teherforgalmi logisztikai légibázis víziója (Saját forrás)

Polgár, kedvező közlekedés-földrajzi helyzetű ipari parkja Hajdú-Bihar megyében a legvonzóbb a betelepülők számára. Ez jó referenciát ad arra nézve, hogy létrehozható egy a várostérségi mezőgazdasági termelésre alapozott feldolgozóipar is, erre a logisztikai helyzetre alapozottan.

A térségi statisztikák, és a sikeres Polgári Ipari Parkba települt vállalkozások egyértelműen azt mutatják, hogy a rendelkezésre álló természetes erőforrás használatától elkülönült az ipar. Jellemző, hogy a megyében működő ipari parkok esetében komolyabb külföldi befektetői érdeklődés elsősorban Debrecenben és Polgáron figyelhető meg, azonban a megtelepedett ipar elsősorban külföldi érdekeltségű, profitorientációjának fenntartása tekintetében elsősorban az olcsó és képzett helyi munkaerőre, és a földrajzi logisztikai helyzetre épül.

A külföldi profitorientáltságú cégek letelepedését szolgálják az adókedvezmények, a munkahelyek fenntartásának állami kedvezményei, és a beruházásokat támogató pályázatok. Ezeket a cégeket leginkább az olcsó munkaerő, és a számukra biztosított állami beruházási támogatások, és állami kedvezmények tartják helyben. Azonban mindaddig, ameddig az olcsó munkaerőt nyersanyagként tekintik nem várható javulás a lakosság deprivált helyzetében. Ha a hazai iparfejlesztés alapja a méltányos elosztású helyi tulajdonosi érdekeltség lenne, és a természeti erőforrások méltányos elosztására épülő hazai tulajdonú kis és középvállalkozások lennének a nemzeti termelés motorjai, akkor a hazai ipar beszállítói hálózatára épülő hazai ipar és nyersanyag előállítás prosperáló rendszert eredményezhet.

2.5.2. A kedvező logisztikai helyzet a térségi erőforrások használatát lendületbe hozhatja

A vállalkozói szektor duális szerkezetében a várostérségben jelentős problémák vannak. Hajdú-Bihar megyében a multinacionális vállalatok megyében megtelepült egységei saját hálózataikon belül mutatnak magas szintű termelékenységet, míg a kis- és középvállalkozások produktivására nagyarányú leszakadás jellemző. Sem a várostérségben sem Polgáron a remélt beszállítói KKV-szektor nem alakult ki, sőt a vállalkozási aktivitás inkább negatív

irányú. Azonban a vállalkozó kedvet mutatja a szolgáltató szektor viszonylagos erőssége Polgáron.

Magától értetődő, hogy ha a várostérség felzárkóztatására törekszünk, akkor nem hagyható figyelmen kívül a legfontosabb erőforrás. A helyi gazdasági teljesítmény, és ezzel szoros összefüggésben a depriváció csökkenési esélyeinek szempontjából nem a multinacionális vállalatok mérvadóak, hanem sokkal inkább a kis és közepes méretű társas vállalkozások, amelyek akkor képződnek, ha a helyi erőforrások használata hozzáférhető.

A termőföld használatát azonban korlátozzák a földek tulajdonjogai, hiszen idegen tulajdonon a helyben lakók nem gazdálkodhatnak. Ha nincs nyersanyag, nincs mihez hozzáadott értéket adni, ezért elsősorban a nyersanyagtermelés helyi feltételeit kell megteremteni.

A termőföld használata a deprivált térség számára alapvető létszükséglet, erre felhívja a figyelmünket a táj történelme, a Hortobágnak mint tájseb kialakulásának története, amely egy törpe kisebbség, Magyarország kapzsi nagyurainak volt köszönhető, akiknek jobban megértte exportra állatokat tartani, mint parasztokat, akik a földet művelik.

Érdemes megvizsgálni a történelmi birtokkoncentráció, és a birtokkoncentrációkkal összefüggő elvándorlás, Polgár és a hortobágyi települések esetében a teljes elnéptelenedés, a fokgazdálkodás megszűnésének, a hortobágyi erdők kivágásának körülményeit, és magunktól is könnyen megeljük a történelmi egyezőségeket.

Mit lehet tehát tenni? Ez a sajátos helyzet felveti a településekhez tartozó, de a nagyüzemi mezőgazdaságba még nem integrálódott földek, a kis és családi, egyéni gazdálkodók támogatását, valamint a háztáji gazdálkodás felelevenítését, és a házkörüli önfenntartó gazdálkodás lehetőségeinek, a lakóházak közvetlen közelében levő kertek, hátsó udvarok hasznosítási kérdéseinek vizsgálatát. Erre a nagyon érzékeny kérdésre próbál választ találni az ITS az integrált település-mezőgazdasági programjában.

A térség gazdasági fejlődésében a jó termőképességű földek, és a helyiek tenni akarása, szorgalma, mint erőforrás minden bizonnyal meghozná a kellő eredményt, ha van erre befektetői forrás, és pályázati lehetőség az önkormányzat és a vállalkozások számára. Ma a magyar vállalkozásokra a negatív tőkeerő képesség jellemző, és ez alól nem mentes a várostérség sem.

A beszállítói programok ösztönzése, kutatási és innovációs együttműködések támogatása, középállalati exportösztönzés a Debreceni Exportösztönzési Programmal összhangban és együttműködve, valamint kapcsolódó vállalati finanszírozási és innovációs tanácsadás, élénkítheti és fellendítheti térség gazdaságát, azonban ez csak annak a szűk elitnek a szempontjából kedvező, akik az olcsó munkaerő, a túlkínálati munkaerőpiac fenntartásában érdekelt. Elsősorban a helyi kis és középállalkozások, családi gazdaságok támogatása hozhatna valódi eredményt.

3. HELYZETÉRTÉKELŐ MUNKARÉSZ

3.1. A helyzetelemzés eredményeinek értékelése, szintézis

A vállalkozói szektor duális szerkezete Polgár Ipari Parkra is éppen úgy jellemző, mint Magyarországon egészére. A cégek Polgár Ipari Parkban megtelepült egységei, saját hálózataikon belül is magas szintű termelékenységet mutatnak, míg a helyi kis- és középvállalkozások produktivására nagyarányú leszakadás jellemző. Probléma, hogy kevés az olyan vállalat, amely köré – külföldi tőkének tulajdonított technológiai és szervezeti modernizációs hatások közvetítésére is alkalmas – KKV-szektor fejlődését generáló beszállítói hálózat épülhetne.

Bár akad néhány pozitív példa is, mégis általánosan az jellemző, hogy a helyi kis- és középvállalkozások sikeres beszállítói válása, inkább egyedi, mintsem a vállalkozások széles köreire jellemző jelenség. Miután a nagyvállalatok erős területi koncentrációt mutatnak, a beszállítói hálózatok fejletlensége, illetve a kis- és középvállalkozások versenyképtelensége területi különbségeket generáló probléma is.

Feltűnő, hogy Polgár Ipari Parkra nem jellemző, hogy a megtelepült vállalkozások a helyi természeti erőforrások fenntartható használatára építenének. E helyett az olcsóságában fenntartható munkaerő használatának lehetősége, a rendkívül kedvező logisztikai pozíció, a kedvező pályázati lehetőségek, az állami támogatások igénybevétele, és bizonyos adókedvezmények teszik vonzóvá a befektetők számára a várostérséget.

Ez azonban azért nem fenntartható, mert ha ebben az egyensúlyban akár egyetlen elem is változik, például emelkednek a bérek, csökkennek az állami támogatások, akkor fenn áll a veszélye a betelepült vállalkozások elköltöztetésének.

Könnyű felismerni, hogy az az ipar, amely helyi nyersanyagokra épít helyhez kötött, és helyi nyersanyag beszállítókból hozza létre beszállítói hálózatát, kevésbé érzékeny, alapvetően nem függ pályázati lehetőségektől, az állami támogatások rendszerétől, azonban sokkal jobban szolgálja a helyi érdekeket. A térség legfontosabb erőforrása a termőföld, történelmi hagyományokon alapuló húzóágazata a mezőgazdaság, és ebből is kiemelkedő az állattenyésztés szerepe.

Ma a mezőgazdaságban kétféle irányvonal tapasztalható. Az egyik a nagyüzemi monokultúrákon alapuló, nagy teljesítményű gépekkel megvalósított, kevés élőmunka igényű nyersanyag tömegtermelés, a másik a magas minőséget előállító, azonban magas élőmunka igényű biokultúrákon alapuló kis léptékű termelés. A piaci értékesítési áron keresztül azonban könnyű felismerni azt is, hogy éppen ez az általánosan elterjedt tömegtermelési logika teszi értékesebbé a különlegesen magas minőséget. Ez a mezőgazdaságra különösen érvényes, hiszen már ma is akár kétszeres, két és félszeres magasságú áron értékesíthető az ellenőrzött minőségű szermaradványmentes élelmiszer.

Ezek termelését, és feldolgozását, annak manufakturális jellege folytán a nagyüzemi mezőgazdaság kevésbé vállalja fel. A manufakturális termelés és feldolgozás nem konkurenciája az iparszerűnek, hiszen csak abban egyező, hogy mindkettő mezőgazdasági termelést folytat, azonban eltérő kereskedelmi szférában értékesít, eltérő vásárlói körben, eltérő piacon mozog.

Könnyű belátni, hiszen a helyi tapasztalatok is alátámasztják, hogy az iparszerű nagyüzemi mezőgazdaság a tér biológiai és társadalmi szerepeinek rovására kizárólag csak a termelési feladatokra irányítja a figyelmét. A megoldásokat, technológiai folyamatokat kizárólag azok termelékenységére, gazdaságossága alapján választja ki, vegyszereivel szennyezi biológiai környezetét, és érzéketlenül független a társadalmi-szociális környezetétől.

Látni kell például Egyek, vagy Újszentmargita példáját, ahol annak ellenére, hogy az iparszerű mezőgazdaságot művelő Agrárgazdaság kft. egy prosperáló gazdaság, mégis riasztó szociális problémákkal küzdenek a települések. Hasonló problémákkal küzdenek a térség keleti oldalán a Tedej Cégcsoport nagyüzemi mezőgazdasága által ölelt települések is.

„Az iparszerű mezőgazdasági nagyüzemi termelés koncentrációra és centralizációra törekszik, igyekszik minél nagyobb „homogén” területeket kialakítani. Célja a profit termelési folyamat növelése. A profitnövekedést általában a megtermelt áru mennyiségének növelésével éri el, ennek érdekében egyre több mesterséges anyagot használ, a vegyszer műtrágyázáson és gyomirtáson keresztül, a késztermékek vegyszerezéséig, adalékanyagozásáig, és egyes külhoni tapasztalatok azt mutatják, hogy valószínűleg a jövőben az egyes termelők a minél nagyobb profit elérése érdekében a génmanipulált termékek előállításától sem fognak visszariadni.” (NVS 2011)

Napjainkban a nagyipari mezőgazdaság mesterséges erőforrásokkal, egyre magasabb fokú automatizált gépi munkával, és egyre kevesebb élő munkával próbálja fokozni profitnövekedésének hatékonyságát. Hatalmas latifundiumok kerültek egy-egy család birtokába, és megfigyelhető, hogy ahol ezek a nagybirtokok körbeveszik a településeket, ott növekszik a munkanélküliség, a szegénység általánossá válik, a helyi lakosság elvándorol, a település vagy kihal, vagy az elhagyott házakba mélyszegény népesség települ.

Megfigyelhető az is, hogy az iparszerű mezőgazdaság elterjedésével párhuzamosan történik meg az élelmiszer-feldolgozás korábbi kézműves, manufakturális jellegének nagyüzemivé válása is, azonban ez nem törvényszerű jelenség, mégis bekövetkezhet a várostérségben.

Mindez szemléletbeli problémákra vezethető vissza, amelynek gyökereit az 50-es években kell keresni, amikor a hagyományos paraszti gazdálkodás kultúrájának felszámolásával a parasztokból munkásosztályt nevelt a szocializmus. A kolhozrendszer elindította a nagyüzemi mezőgazdaságot, amely napjainkig is hordozza a nagyüzemi mezőgazdaság fejlesztésével kapcsolatban belénk nevelt vak hitet, miközben a falvakban élő munkásságnak a nagyüzemi gépesítéssel egyre kevesebb munkalehetőség jut.

Ma a vidéken élő embernek ismét meg kell tanítani a rendelkezésére álló erőforrás használatának lehetőségét. Először az önfenntartás képességének elsajátítása érdekében,

másodsor a kis és középvállalkozások fejlődése érdekében. Ez a feladat egyrészt népművelő, másrészt helyi erőforrás vizsgálatokon alapuló vállalkozás élénkítő helyi kezdeményezés együttes megszervezését jelenti.

Polgár környezetében is tanúi lehetünk annak az általánosságban jellemző folyamatnak, hogy a nagyüzemi technológiák elterjedésével kizárólagossá vált a hatékonyság és versenyképesség szerinti megítélés, melyben kiemelt szerepet kapott a minél olcsóbban előállítható késztermék.

„A mezőgazdaságban a tőkehatékonysággal mért versenyképesség, ennek érdekében az olcsó alapanyag felhasználása miatt a technológiai fejlesztések nem a minőségjavulást eredményezik, és a műtrágyázás, vegyszerezés károsítja a természeti környezetet.”(NVS 2011)

Egyszerűen elherdáljuk az ország legnagyobb kincsét, azt a humuszvagyon, amely nem csak a helyieket, a helyi életfeltételeket tarthatná fenn, de unokáink életfeltételeit is helyben biztosíthatná.

Ezzel szemben a szegénység tanúi vagyunk, és sokan természetes jelenségnek tartják az elvándorlást, az előregedést, a népességfogyást. Pedig a természetben minden élőlény tulajdonsága a szaporulat, és a kihalás minden esetben valamilyen sajátos körülmény következménye.

A jelenlegi, mennyiségi növekedésre alapozott gazdasági és társadalmi berendezkedés, a természet biokapacitását, regenerálódó képességét meghaladó erőforrás-használat kedvezőtlen környezeti hatásai nyilvánvalóak.

A jelenlegi mintegy 7 milliárddal szemben 2050-re a Föld népessége csaknem 9 milliárd fő lesz. A népességnövekedés és a fogyasztási szokások alakulása következtében a globális élelmiszerszükséglet esetében jelentős növekedés várható. A biztonságos élelmiszerellátás világszerte stratégiai, és nemzetstratégiai kérdés. Polgárnak, ha stratégiát készít, a jövője szempontjából mérlegelni kell, hogy a nemzetközi piacokra dolgozó és ott értékesítő, vegyszerező, a környezetét kizsákmányoló profitorientált nagyüzemi mezőgazdaságot, vagy inkább a hazai élelmiszerellátást is biztosító, a helyi piacokra dolgozó családi gazdaságokat támogatja.

A növekvő élelmiszerszükségletből komoly piaci lehetőségek adódnak a magyar agrár- és élelmiszergazdasági kivitel előtt, akár a nagyipari mezőgazdasági termékek, akár a manufaktúrális termékek eltérő piaci szegmenseit tekintjük.

„Globálisan tehát létezik az a piac, amelyiken egy dinamikusan fejlődő magyar agrárium termékei vevőre találhatnak, és ebben a kontextusban már ma is előfordul, hogy a gyenge vásárlóerejű magyar családok nem jutnak megfelelő minőségű magyar élelmiszerhez. A WTO kívánalmaknak megfelelő kereskedelmi liberalizáció eredményeképpen olyan harmadik országokból áramló, olcsó import élelmiszerek áraszthatják, és árasztják el a hazai piacokat, amelyek nem felelnek meg sem az uniós és főleg nem a hazai előírásoknak, ráadásul ezeket a mezőgazdasági termékeket és élelmiszereket sajátos körülmények között állítják elő, nem

ritkán genetikai manipuláció, gyermekmunka, illetve méltánytalanul alacsony munkabérek alkalmazásával.” (NVS 2011)

3.1.0.1. Erőforrások

Az Agrárgazdaság kft és a Tedej Cégcsoport több ezer hektáros iparszerű gazdálkodású területi ollója közé szorult Polgár választhat, hogy a közeli és dinamikusan fejlődő Tiszaújváros alvóvárosa lesz-e, vagy megőrzi történelmi jellegét azzal, hogy beindítja saját gazdaságfejlesztésének motorjait. A manufaktúrális mezőgazdasági termelési motor beindítása ugyanakkor nem konkurens a nagyipari termeléssel, hiszen az eltérő mennyiség és eltérő minőség, eltérő piacokon talál vevőre.

A helyi identitást nagy mértékben erősítheti a helyi manufaktúrák kialakulása, termékeinek értékesítése, „híressé tétele” „az én termékem, mi termékünk” egyfajta tulajdonosi szemlélet kialakulásának erősödésén keresztül. Ez a szemlélet a résztvevők egészséges rivalizálását is jelentheti, amely a térségben egyrészt a települések közötti versenyt szolgálja, másrészt hozadéka lehet a nagyüzemi mezőgazdasági termelés hasonló irányú fejlődése is.

Polgár a város népességmegtartó erejének növekedését, a megélhetés, a kedvező életfeltételek és a jó életminőség biztosításának esélyét, a foglalkoztatás növekedését, a mezőgazdasági termelés élőmunka igényű fejlődésében látja. A gazdasági szervezetekre ugyanis kizárólag a fizetett (bér)munka, míg az egyéni gazdaságokra a „nem fizetett” önfoglalkoztatás a jellemző, melyet kiegészít a fizetett (bér)munka. Az önfoglalkoztatás fizetsége az eredményként létrejött termék, amely egyrészt saját igényeket elégít ki, másrészt eladható.

Ezzel emelném ki a helyi piac jelentőségét, amely a termékek sokféleségének szervezett felvásárlását jelenti. A helyi termelők, ha termékeiket nem tudják értékesíteni, tönkremennek, fölhagynak a termeléssel.

A helyi termelés, feldolgozás és értékesítés, a helyi termékek szervezett bejuttatása a kiskereskedelem rendszerébe helyi és nemzetgazdasági szinten is számottevő piaci szegmenst jelenthet. A helyi piac fejlesztése nem tévesztendő össze a helyi piaci kofák asztalainak méretének vagy darabszámának növelésével, bár kétségtelenül ez utóbbi hatása sem elhanyagolható.

3.1.0.1.1 Természeti erőforrások:

Az elmúlt években a helyi piacok szempontjából jelentős előrelépést jelentett, hogy a közétkeztetés vidéken jellemzően az egészségileg is jobban ellenőrizhető, a termelés szempontjából is jobban tervezhető, gazdaságosabban előállítható helyi termékekre épül.

Polgár a maga sajátos eszközeivel támogatja az olyan életképes mezőgazdaság, az egyéni-, családi-, kis- és középbirtokok meghatározó szerepének erősödésére irányuló egyéni, illetve csoportos törekvéseket, amely a minőségi élelmiszertermelés és a fenntartható környezet szempontjainak érvényesítésével foglalkoztatás növekedést eredményez. Ezzel egy olyan minőségi mezőgazdaság jövőképe sejlik fel, amit Polgár csodálatos környezeti feltételei és a magyarság ezeréves itt felhalmozott tudása, a földhöz kötődő kultúrája kínál. Ezt a jövőképet azonban veszélyezteti az eredeti tőkefelhalmozás megkésett folyamatának egybeesése azzal a globalizációs világfolyamattal, melyet a tőkeérdekeltségek gazdasági erejének és ezzel politikai befolyásoló képességének minden korábbit meghaladó növekedése kísér, és ma már a helyi föld hazai tulajdonban maradását is veszélyezteti.

Az információs társadalom olyan új társadalom- és gazdaságszerkezetet hoz létre, amely világméretű hálózatba szervezi az egymástól akár jelentős földrajzi távolságban található szereplőket, megteremti a közvetlen információs kapcsolatot a nagyvárosi központok és a vidéki térségek között.

Polgár jelenleg is jól kihasználja az M3 autópálya közlekedési csomópontjából adódó logisztikai helyzetét. A logisztikai helyzetet tovább erősíti a déli M35-ös autópálya továbbépítése, az EU délkeleti térségéből érkező tranzit forgalommal. Ezt a kedvező logisztikai helyzetet kiegészíti a termékek értékesítési kapcsolatrendszerének informatikai támogatása. Mindez kiváló lehetőséget teremt a helyben termelt szermaradvány mentes minőségű élelmiszerek, és helyi nyersanyagokból előállított, magas helyi hozzáadott értékekkel rendelkező termelési ágak helyi tőkével megvalósuló rendszereinek működtetéséhez, a helyi tulajdonú vállalkozások prosperálásához is.

A városi mezőgazdaság elindításának célja, hogy Polgáron kialakuljon egy olyan tudástársadalom, amely figyelembe veszi a helyi hagyományokat, nem a hagyományos életforma megváltoztatására törekszik, kihasználja a modern infrastruktúra, a tudás azon előnyeit, melyek a vidéki élet, a vidéki munka könnyítését szolgálják, azonban megfordítja a közelmúlt negatív születési, és elvándorlási tendenciáit.

Mindez együtt jár a kis- és középvállalkozások fejlődésével, az innováció folyamatosságával, az energiahatékonyság és a megújuló energiaforrások felhasználásának növekedésével, és előre vetíti egy önfenntartásra képes város vízióját.

Ez azonban csak akkor lehetséges, ha növeljük az alapvetően önfoglalkoztató egyéni, családi gazdaságok arányát, növelve ezzel a települések eltartó képességét, hiszen a családi gazdálkodási formában történő mezőgazdasági munkaerő felhasználás átlagosan négyszerese a bér munkára alapozott, társasági formában működő üzemformáénak.

3.1.0.1.1.1. Termőföld

Polgár és várostérsége több gazdasági ágának fejlődését jelentős mértékben befolyásolják természeti erőforrásai. Gazdaság szempontjából fontos természeti adottságai közül első

helyen a termőföld emelendő ki. A térségben a nagyüzemi mezőgazdaság domináns, Polgár nyugati oldalán az Agrárgazdaság Kft, keleti Oldalán a Tedej Cégcsoport, cca 6000-6000 ha-on gazdálkodik.

A világ más helyein a városi (és városkörnyéki) mezőgazdaság (agriculture urbaine és periurbaine) – mind fontosabb jóléti és társadalmi szerepet tölt be azzal, hogy hozzájárul egy szűkebb vagy tágabb közösség élelmezéséhez. A városi mezőgazdaság a fejlődő és fejlett országokban egyre nagyobb fontossággal bír, a fejlődőkben inkább az élelmezésben, míg a fejlett országokban a társadalmi kohézió erősítésében és a szociális fölzárkóztatásban betöltött szerepe miatt.

Bár elsősorban a rohamosan terjeszkedő nagyvárosok ellátására találták ki a városi mezőgazdaságot, amellyel - a FAO adatai szerint - világszerte már 800 millió ember foglalkozik, mégis egy másik szemszögből vizsgálva az ötlet lényegét, elveit tekintve a magyar vidék feltámasztásának eszköze lehet.

A feltámasztásban kulcsszerepe lehet a térségek járási szintű kisvárosainak, és a városi mezőgazdaság megvalósítása Magyarország számára egy reálisan és könnyen megvalósítható kitörési ponttá válhat.

Érdekes ellentmondás rejlik a mai magyar valóságban, hiszen sokszor nyomorgó vidéki lakosságról beszélünk akkor, amikor a város határain belül vagy a város környékén, és főleg a kistelepüléseken lehetőség nyílik arra, hogy a lakosság kerteket műveljen, gabonát vessen, vagy esetleg aprójószágot, haszonállatokat tartson. A városi mezőgazdaság nem csak munkát ad a lakóknak, hanem lehetőséget teremt az egészséges ételkészítés ellátására, és a termelt felesleg eladására is abban az esetben, ha létezik felvásárló piac. A vidéki, fenntartható életvitel értékmegőrző és értékteremtő.

Ha például a tizenhétmilliós Mumbai-ban, tehát a világ egyik legsűrűbben lakott, nyomornegyeddel övezett metropoliszában egyes gazdák mégis megtalálják a helyet, ahol ételtermelhetnek, akkor a magyar településeken, illetve a kistelepülések figyelmének központjában álló járási szintű magyar kisvárosokban ahol minden lehetőség adott, miért ne lehetne a magyar háztáji és kiskerti gazdálkodás helyi hagyományait támogatni, feleleveníteni.

Polgár nem olyan milliós nagyváros, ahol a szokatlan megoldásokra szorulók tetőkön, teraszokon alakítanak ki kerteket, sőt még a falakra is felfuttatják az erre alkalmas haszonnövényeket. Polgáron, és a környező kistelepüléseken a belterületeken is van hely bőven a városi mezőgazdaság műveléséhez.

A megfelelő jó példák keresésére érdemes a világra kitekinteni. Havannában például, Kuba fővárosában a város körül 140 négyzetkilométernyi területen mintegy 3,4 millió tonna ételtermeltek 2002-ben. A város friss ételkészítés-ellátásának kilencven százalékát helyi gazdák termékei teszik ki.

A városi mezőgazdaság egyre inkább terjeszkedik. Kubában, 2003-ban 200 ezer kubai dolgozott ebben a szektorban. A gyakran vízhiánnyal küzdő Pekingben a város körüli szabad

földterületeket bérelik a városban élő gazdák, és ott természetnek növényeket kertekben, melegeházakban.

A sopánkodás helyett érdemes figyelembe venni ezeket a példákat, és megtenni azokat a lépéseket, amelyek olyan valódi helyi gazdaság kialakulásához vezetnek, amelyek a helyi természeti erőforrások fenntartható hasznosításán alapulnak.

3.1.0.1.1.2. Termálvíz

Megyei térségi szinten kiemelendő a termálvíz-készlet is, amelynek feltárása nyomán a megye jelentősebb településein (Balmazújváros, Berettyóújfalú, Debrecen, Földes, Hajdúböszörmény, Hajdúdorog, Hajdúnánás, Hajdúszoboszló, Kaba, Nádudvar, Polgár Püspökladány) általában működnek fürdők, Hajdúszoboszló pedig országos viszonylatban is az egyik leglátogatottabb gyógyturisztikai célponttá vált. Megfigyelhető ugyanakkor, hogy a termálvíz hasznosítása elsősorban gyógyászati, illetve turisztikai céllal történik, a geotermikus energiahasznosítás kevésbé jellemző. Turisztikai hasznosítás tekintetében Debrecen és Hajdúszoboszló termálvíz hasznosítása kiemelkedő, a többi kisvárosi fürdő azonban egyenletesen ugyanazt a kevés minőséget képviseli, mint a polgári strand. Ahhoz, hogy a termálvíz hasznosítása megfelelő fejlesztési irányt kapjon, alapos piackutatás szükséges, ennek alapján választható ki az a célcsoport, amelyre jó üzleti konstrukció építhető.

3.1.0.1.1.3. Védett természeti értékek megőrzésének stratégiai vonzatai

Fontos megemlíteni a védett természeti értékek jelentőségét: a Hortobágyi Nemzeti Park – túl a terület nem lebecsülendő agrárfunkcióján – már ma is Hajdú-Bihar megye nemzetközi idegenforgalmának egyik vitatható névjegye. Ez a táji adottság azonban, mint tájseb kialakulásának történetével, elsősorban a lakosság elvándorlásának tekintetében szolgál történelmi tanulságokkal. (lásd: 1.12.4.1.)

A természeti adottságokra épülő mezőgazdaság termékei – telepítő tényezőként – meghatározó szerepet játszhatnak a várostérség élelmiszer és könnyűiparának kialakulásában, azonban a nagyipari-nagyüzemi mezőgazdaság mellett, olyan alternatívákat is fel kell állítani, amelyek lehetővé teszik a mezőgazdasági jellegű kis és középvállalkozások elindulását.

Meg kell vizsgálni a háztáji és házkörüli kertészkedés, és állattartás mikroszintjeit annak érdekében, hogy az itt élők kiegészítő jövedelemhez jussanak. A helyi kistermelői hagyományok újjáélesztése napjainkban is jó feltételeket teremthet az élelmiszergazdaság és a megújuló energiahasznosítás helyi gazdaságban játszott szerepének megőrzéséhez.

A városi mezőgazdaság kialakításának első lépései során az egyik legfontosabb feladat, hogy Polgár olyan következetes birtokpolitikát folytasson, ahol prioritást élvez a beépítetlen területek hosszú távú megtartása, az esetlegesen később beépítendő vagy éppen elhagyottan álló ipari vagy más ugarok átmeneti, mezőgazdasági célú hasznosításának lehetővé tétele. Célszerű számba venni, hogy hány hektárnyi olyan terület van, amit rövidebb-hosszabb időre művelésbe lehetne vonni.

Ezen a területeken a közmunkaprogramok keretében folytatni lehet a már megkezdett munkát, illetve a fennmaradó területeken a lakosság aktív helyzetbe hozásával el kell kezdeni a művelést. A művelésbe vonandó terület akár fiatal gazdák pályakezdését is szolgálhatja, vagy a meglévő őstermelők, a családi gazdaságok termelési felületei méretének növelését. Várhatóan az átlagosnál nagyobb arányt fog képviselni a zöldségtermelés és a baromfitenyésztés, valamint a szermaradvány mentes gazdálkodás és a közvetlen értékesítés.

3.1.0.1.2. Tisztességen és emberségen alapuló társadalom emberi erőforrása

A saját kertben növényeket termesztetni nem tilos, de nem is kell bejelenteni, kivéve azt a néhány fajtát, amelyet fajtajellegénél fogva általánosan tiltanak a hazai jogszabályok, és nemzetközi egyezmények. A városi mezőgazdaság megteremtésével egy olyan új létstratégiai ágat lehet megalapozni, amely hosszú távon biztosíthatja Polgár jövőjének egyik fontos fejlesztési pillérét.

A városi mezőgazdasággal foglalkozók egyszerre több fontos társadalmi küldetést is betöltenek. Polgáron az ökológiai, ökonómiai, egészségügyi és nevelési célok (valamint ezek tetszőleges kombinációi) mellett talán a legfontosabb lehet az a társadalmi küldetés, ami jelentős mértékben az egyes kisebbségek integrálását, beilleszkedését jelentheti, többek között azzal, hogy a mezőgazdaságon keresztül érdemi tevékenységet lehet számukra biztosítani. A népesség világméretű növekedése nehézségeket vetít előre az élelmiszer- és ivóvízellátásban, a lakhatásban, a foglalkoztatásban és a természeti erőforrások használatában.

Míg azonban valamennyi földrész lakossága növekszik, Európa lakossága csökken, és ez különösen igaz Magyarországra, ahol demográfiai válságról beszélhetünk. A jelenlegi tendenciák szerint hazánk lakossága 10 millió főről 2050-re 7-8 millió főre csökkenhet. E mellé a lélekszám csökkenés mellé hozzá kell tennünk az etnikai arányok dinamikus változását, amely elsősorban a vidéki lakosság etnikai cserélődésében jelentkezik, és a deprivált helyzetekkel áll összefüggésben. Mielőtt ezt a jelenséget természetesnek ítélnénk vessünk egy példát.

A mai közgazdaságtan természetes népességfogyással számol, azonban ellenvetést tehetünk azzal, ha az etológia tudományát állítjuk szembe a gazdasági érdekrendszerek elsőbbségét hirdető tudománnyal. Tanulmányokból ismert, hogy a populáció csökkenése egyáltalán

nem biztos, hogy természetes jelenség egyetlen élőlény esetében sem, hiszen gyakorlatilag minden esetben visszavezethető az élőlény élőhelyének változásaira. Közgazdasági szempontból sokan humán erőforrásnak tekintik az embereket, akik valamilyen hasznos hajtának különböző érdekcsoportok számára.

A tisztességen és emberségen alapuló társadalomban az ember nem humán erőforrás.

Az ember nem termelő eszköz, ennél fogva nem humán erőforrás! Erőforrás lehet az igavonó állat, aki húzza a szekeret, de az is csak a hajtó szempontjából minősül erőforrásnak. Az ember emberi közösségben él, amelynek legkisebb egysége a család.

Ha az emberi létszám tekintetében a várostérség számottevő migrációs veszteséget mutat, jelentős probléma a képzett munkaerő elvándorlása, népességének korszerkezete. Akkor meg kell találni a hibákat. Községeket, valamint méltányos gazdaságot egyszerre kell építeni.

Polgári kistérség mindkét évtizedben jelentős migrációs veszteséggel rendelkezett, azonban ez alapvetően nem a helyi közösségek hiányából, sokkal inkább a térség gazdasági fejletlenségéből következett be.

A vidéki térségek szempontjából ez több ponton is kritikus. Egyrészt a lakosság elöregszik, és a jelenlegi kiöregedő társadalomnak nem lesz megfelelő utánpótlása, másrészt a szegregálódó inaktív népesség aránya olyan rendkívüli terheket ró az aktív népességre, amely felgyorsítja az aktív népesség elvándorlását.

Ez a probléma ma a vidék legnagyobb problémája, amelyre önmagában megfelelő választ nyújthat a lokális manufaktúrális mezőgazdaság helyi megvalósítása, azonban az aktivitás növeléséhez műveltebb, széles látókörű polgárookra, állampolgári nevelésre lenne szükség. Polgár számára is kulcskérdés, hogy legyenek olyan fiatalok, akik a helyben való megélhetést választják, és gyermekeket vállalnak, a helyben boldogulásra ösztönözve őket

3.1.0.1.2.1.. A népességfogyás nem természetes jelenség

A népességfogyás nem természetes jelenség, ha a demográfiai adatok negatív tendenciákat jeleznek, ha a vándorlás különbözeti értékei negatívba fordulnak, annak nyomós okai vannak. Az ezredforduló utáni években a térségben bekövetkezett népességcsökkenés okait minden térségben fel kell tárni, hiszen nemzetünk fennmaradása a tét, a migrációs veszteség nem statisztikai mutató, hanem valóság.

A Polgár és a várostérségi településeinek zöme is jelentős népességcsökkenés színtere. A népességszám alakulásának hátterében nem az áll, hogy a rendszerváltás óta eltelt időszakban a települések túlnyomó részében a természetes fogyás vált uralkodóvá, mert a népességfogyás nem önmagától való, és főleg nem természetes jelenség.

A Polgári várostérség (36 fő/km²) a megye legritkábban lakott térsége, melyek értéke a magyarországi átlag harmadát sem éri el. A 2001-es népszámlálás alapján várostérség fiatalodási indexe csak 0,82 ami azt mutatja, hogy előrehaladott az elöregedés folyamata.

A házkörüli-, háztáji- kertekben, a városi területeken, valamint a családok, őstermelők, családi gazdaságok termelői területein, önfoglalkoztató egyéni, vagy kkv formában megtermelt élelmiszereket nem csak nyersen lehet értékesíteni, hálózatokra szervezett felvásárlással, egyéni-, vagy szervezett feldolgozásuk támogatásával további valós munkahelyeket is lehet teremteni!

A szermaradványmentes termelés és élelmiszer feldolgozás feltételeinek biztosítása kifejezetten kulturális feltételű innovatív szemléletet is igényel, hiszen a szermaradvány mentes termeléshez a termelési feltételek maradéktalan fenntartása szükséges, amely csak megfelelő minőségbiztosítási rendszer párhuzamos működtetésével érhető el.

Ehhez a termelők folyamatos oktatása szükséges, amely feltétele a minőségi termelésnek.

Ezzel egy sajátos kulturális felzárkóztatási stratégia is körvonalazódik, amelynek pilot programja Polgáron megvalósítható.

3.1.0.1.2.2. A lakosság egészségi állapotának javulását nem az egészségipar fejlődésétől, hanem az életkörülmények javulásától várják az emberek

Magyarországon két év alatt háromszor annyian halnak meg szív és érrendszeri betegségek miatt, mint az európai átlag. Az életkor szerint standardizált átlagot 100%-nak véve Magyarországon a férfiak keringési szervi halálozási aránya 147%, a nőké 144%. Az emésztőszervi megbetegedések miatti halálozás kiugróan legnagyobb mind a magyar férfiak (170%), mind a magyar nők között (160%). Az alkoholos májbetegség és májzsugor kiugróan a leggyakoribb halálok... Az erőszakos halálozás (baleset, öngyilkosság, gyilkosság) aránya megdöbbentő, a férfiak között Magyarországon – az európai átlagot 100%-nak véve – 189%, a következő Ausztriában 49%-kal kisebb, a nők között nálunk 192% – tehát közel kétszerese az európai átlagnak! (Kopp Mária 1995)

3.1.0.1.2.3. A legnagyobb probléma az agyagi-pénzügy depriváció

Polgáron a munkanélküliségi ráta 2000 és 2012 között szerény csökkenése tapasztalható, amely elsősorban a közcélú foglalkoztatás hatékony önkormányzati megvalósításának köszönhető. A jövedelemviszonyok több szempontból is jó indikátorát jelentik egy adott térség gazdasági-társadalmi helyzetének, mivel a jövedelem a gazdaság állapotáról, a lakosság anyagi lehetőségeiről is árulkodik.

A főként munkajövedelmek által meghatározott éves adóköteles jövedelem (vagy más néven személyi jövedelemadó-alapot képező bruttó jövedelem) esetében nagyobb Hajdú-Bihar megye elmaradása az országos és a vidéki átlagtól is. Hajdú-Bihar megye 2010-ben az országos egy főre jutó átlag 83,8%-át érte el, ez még azonban több mint 5%-kal elmaradt a vidéki átlagtól, a Polgári várostérségé a 80%-ot.

3.1.0.1.2.4. Az ingázás kényszere

Polgári várostérség szinte összes településére – beleértve Polgárt is – a Tiszaújváros felé történő ingázás jellemző a 2001-es népszámlálás szerint. A két város között helyközi járatok bonyolítják az utasforgalmat, ez a munkavállalói mobilitás szempontjából alapvető.

Polgártól a Tisza-tó felé töltésen haladó kerékpárút (az Euro Velo 11-es jelű nemzetközi hálózat része). Gyakorlatilag erre az útra ráhordó út lehet a Tiszaújvárost Polgárral összekötő kerékpárút, amely keresztezi ezt a kerékpáros főútvonalat. A Tisza-hídon megépült az elválasztott kerékpársáv is, azonban a híd két végén kerékpárút még nem csatlakozik hozzá.

3.1.0.2 A természettel való kapcsolat helyreállítása

A természettel való kapcsolat is elemi szükséglete az embernek. „A biológiai sokféleség (a biodiverzitás) egy másik, a piacin túli értékére utal a biofilia hipotézis... E hipotézis szerint az emberi lények alapvetően olyan komplex emlősök, akik az őket körülvevő biológiai világban változatosságot és új ingereket keresnek.

A természethez és más fajokhoz fűződő rendszeres kapcsolat alapvető fontosságú az ember lelki egészségének és jóllétének szempontjából... a természet esztétikai értékének elismerése alighanem egyetemes jellemzője valamennyi emberi kultúrának... A biológiai sokféleség alapvető, semmivel sem helyettesíthető eleme lehet az emberek pszichológiai jóllétének.

Az étellemmel, a menedékkal, a szexualitással és a társas kapcsolatokkal együtt része lehet az élet élvezetéhez szükséges alapvető szükségletek hierarchiájának... Dasgupta (1995) számos tudományterület empirikus tanulmányai alapján egymást erősítő kapcsolatokat talált a népességnövekedés, a szegénység és a helyi környezet pusztulása (beleértve a biodiverzitás csökkenését) között.”

A biodiverzitásnak szerepe van a társadalmi rend fenntartásában is (GOWDY 2004, 58–60).

3.1.0.2.1. Az országos termőföld viszonylatok méltányos elosztása, és ezek kihatása a térség fejlődésére

„Magyarország állatállománya 1985 és 2003 között 66%-kal csökkent. A megmaradt marha- és sertésállomány néhány nagyüzem kezén van, hatalmas istállókkal és feldolgozó üzemekkel. Az ország tejbehozatalra szorul. Vannak 500–1000 lakosú falvak, melyekben egyetlen tehenet sem tartanak. Igen, az ország termőföldjének nagyobb részén nagyüzemek munkálkodnak.

Zwi Lerman professzor, a Világbank vezető agrárközgazdászának 2000-ben végzett számítása szerint az összes magyarországi gazdálkodó 92%-ának kezén csak az összes föld alig 10%-a van, a gazdaságok 8%-a részesül a szántóterület 90%-ából. Igaz, hogy ezek a nagyüzemek ennek a földnek csak mintegy harmadát birtokolják, kétharmadát bérlik, de a föld adásvételének teljes szabadságát korlátozó törvények 2014-ben elvesztették érvényességüket, ezután a bérlők előjogot szereznek a föld megvételére.

Az Európai Unió közvetlen földalapú agrártámogatásából az összes gazdálkodó egység 6%-át kitevő, legnagyobb birtokosok 70%-ot kapnak, az összes többi, a gazdálkodók 92%-a pedig a támogatás 30%-án osztozik.

A földnagybirtok mai, ilyen nyomasztó túlsúlya ismeretlen a magyar történelemben, és a világban is csak az egykori gyarmatokon alakult ki.....

Bármerre is járunk az országban, minden faluban, kisvárosban sok tábla, ablakba tett felirat hirdeti: „Ez a ház, telek eladó.” Több kisebb településen láthatunk elhagyott, üres iskolaépületet, és találkozhatunk autóbuszra várakozó kisiskolásokkal. Sok gyermek utazik naponta több órát az iskolába, mialatt nem tud sem pihenni, sem tanulni semmit.

A falvak előregedtek, sokfelé a munkanélküliség meghaladja az 50%-os arányt, miközben a házak mögötti kerteket sem művelik már meg, s nem látunk sem baromfit, sem virágot. A gyarló gyümölcs szedetlen hever a gondozatlan fák alatt. Sok a pusztuló, romló, lakatlan ház, üres istállóépület. A falvak közvetlen határban is begazosodnak, járhatatlanná válnak dűlőutak. A fiatalok jobban ismerik a közeli város plázáit, mint szülőfalujuk közvetlen környékét.” (prof.Dr.Andrásfalvy Bertalan)

3.1.1. A folyamatok értékelése

3.1.1.1. A várostérség gazdaságának és Polgár várospolitikájának összefüggései

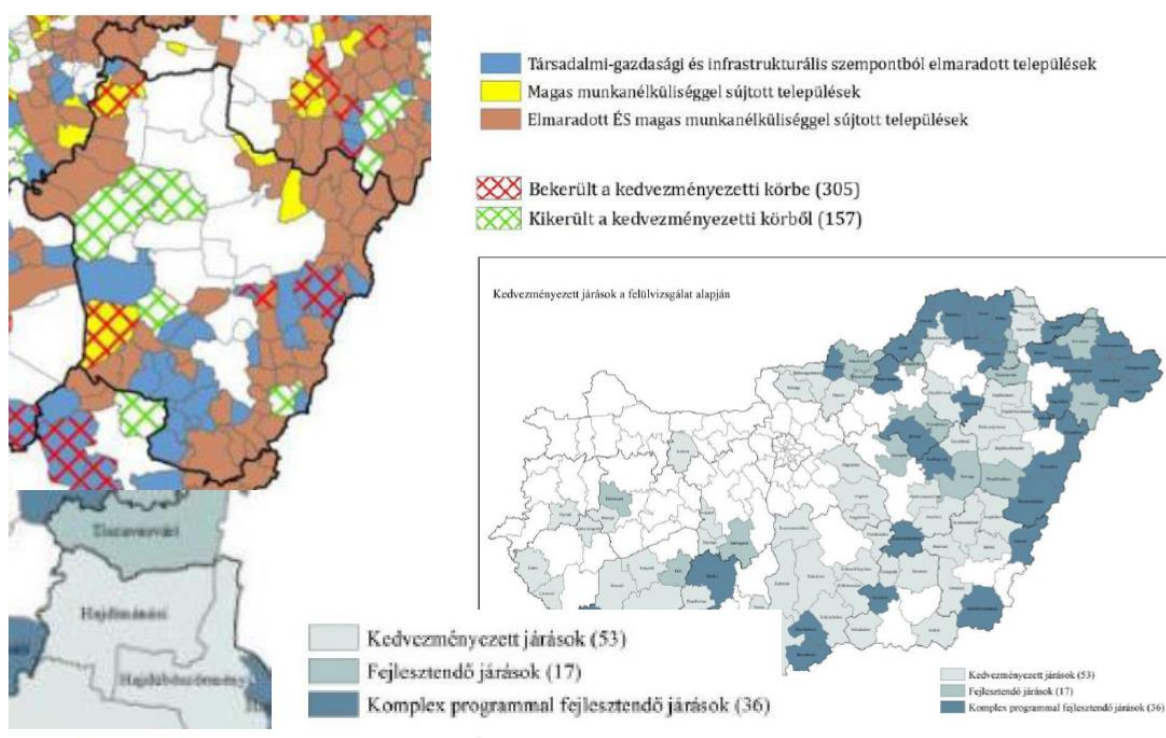
Polgár az elmúlt évek sikeres várospolitikájának következtében a hátrányos helyzetű kistérség húzóereje. A Polgári Ipari Parkba számos ipari-logisztikai vállalkozás települt, ez elsősorban a jó várospolitikának köszönhető, amely kihasználta az M3 autópálya korridor

logisztikai jellegét, azonban a mezőgazdaságra, mint a legfontosabb helyi várostérségi erőforrásra nem épített.

A várostérség természetes erőforrásait általában a mezőgazdasági integrátorok használják, ezek az erőforrások ugyan kihasználatlanul nem maradtak, azonban az erőforrások hasznából a helyi lakosság nem részesül.

A vállalkozások által befizetett helyi iparűzési adó továbbra is a legjelentősebb tétele a helyi adóbevételeknek, ezen belül is kb. 30-40 vállalkozás fizeti be ezen adó meghatározó részét. Ugyanebben az adónemben a legnagyobb az adóintélevőség nagysága is, mely a szektort az utóbbi években sújtó negatív hatásokkal indokolható elsősorban.

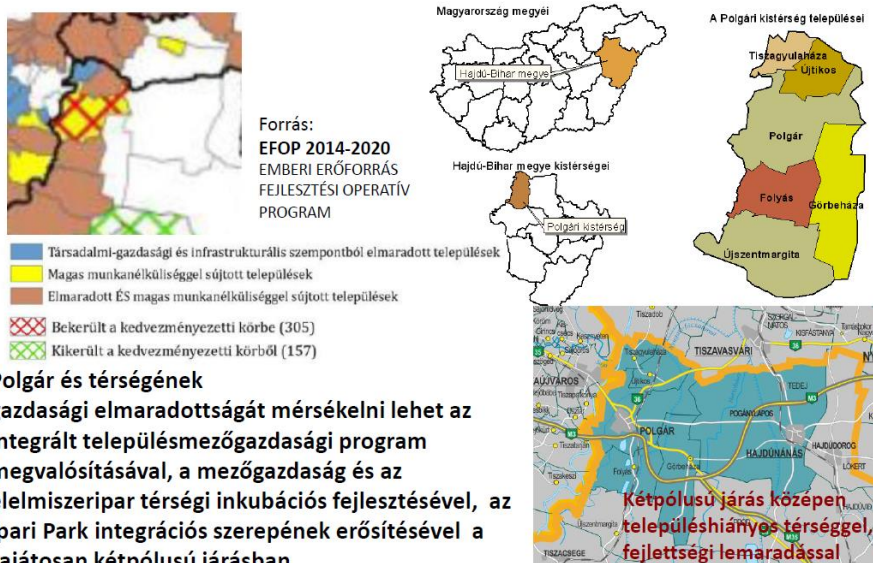
Az önkormányzati adóbevételek növekedésére a vállalkozói környezet javulása közvetlen hatású. A vállalkozói környezet javítása a működő üzleti hálózatokhoz való kapcsolódással, új hálózatok kiépítésével, infrastruktúrák, ipari parkok fejlesztésével, a szolgáltatások színvonalának emelésével érhető el.

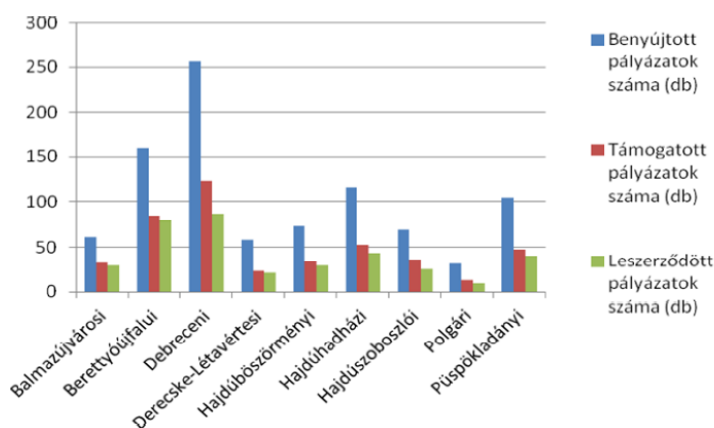
Forrás: EFOP 2014-2020 EMBERI ERŐFORRÁS FEJLESZTÉSI OPERATÍV PROGRAM

A környék nagyüzemi mezőgazdasági központjai távol esnek Polgártól. Tedej önálló mezőgazdasági ipari parkot és logisztikai központot tervez, az Agrárgazdaság Kft pedig debreceni központtal használja ki a megyeszékhely biztosította lehetőségeket. A várostérség erőforrás használatát korlátozza az integrált mezőgazdaság nagybirtok rendszere és ebből következően a családi, egyéni gazdálkodás hiánya.

Cél: Gazdasági egyensúly létrehozása a Hajdúnánási Járásban Polgár és térsége fejlesztésével

Pályázói aktivitás - Hajdú-Bihar megye (ÉAOP)

Forrás: Megyei területfejlesztési koncepció helyzetfeltárás

A fenti táblázat a pályázói aktivitást mutatja, az EAOP statisztikája szerint a legkevesebb számú pályázat a Polgári kistérségből érkezett.

3.1.1.2. A kertészetek jelentősége

„A kertészet a magyar mezőgazdaság legintenzívebb (kis területen nagy értéket előállító), legtöbb munkaerőt foglalkoztató ágazata. A kertészeti ágazatok – zöldség-gyümölcs, szőlő-bor, dísznövény, gyógynövény, faiskola és kertépítés – jelentős szerepet vállalnak a vidéki foglalkoztatásban és a vidéki lakosság helyben tartásában. Az ökológiai gazdálkodás még

napjainkban is csak nagyon szűk szeletét jelenti a mezőgazdaságnak. Ökológiai zöldség- és gyümölcsstermesztés mindössze 3300 hektáron, az összes gyümölcs és konyhakert terület kevesebb, mint 2%-án folyik. Ezen gazdálkodási mód termékeinek 90%-a exportra jut, miközben a hazai igények jelentős részét importált árukból elégítik ki. Állattenyésztéssel az ökológiai rendszerben termelők alig tizede foglalkozik. Az elmúlt évek agrár- és támogatáspolitikája következtében Magyarország volt az egyetlen olyan EU tagállam, ahol az ökológiai gazdálkodás területi aránya stagnált illetve csökkent.” (NVS 2011)

3.1.1.3. A városi kert fogalmának bevezetése

A városi mezőgazdaság újrachonosításában, a közelmúlt vidéki hagyományainak újraélesztése mellett jelentős szerepet játszhat a városi kert fogalmának ismertetése, és erre a célra önkormányzati tulajdonú terület biztosítása. A városi kert lényege egyrészt az önellátásra való termelés, másrészt a közösségi élet újratanulása (közösségfejlesztés), harmadrészt a városi területek „zöldítése”, az ökotudatos szemlélet gyakorlati működtetése, terjesztése.

Példaként ajánlom a Városi Kertek Közhasznú Egyesület munkáját, az egyesület teljes tanulmánya elérhető a avarositanya.hu oldalon. Ajánlott szakirodalom: Rosta Gábor: A városi tanya, Rosta Gábor: Városi kertek

Javaslat a városi mezőgazdaság céljaira igénybe vehető területek területhasználati kijelölésére (HÉSZ-ben lehet ilyen szabályozás, haszonnövényt termeszteni –néhány fajtától eltekintve- nem tilos):

- Városi kertmozgalom céljára kijelölt önkormányzati tulajdonú pilot-területek
- Lakóházak, üdülők, hétvégi házak, zártkertek magánterületei
- Intézmények területei
- Önkormányzatok területei (ideiglenesen közcélú kertművelésre átadott terület, önkormányzattól kertművelésre bérelhető terület, el nem keríthető de művelésre átadott közterület)
- egyéni gazdálkodói terület
- családi gazdálkodási terület

3.1.1.4. Polgár város- és várostérség fejlesztési prioritásai és szempontjai

A településen működő vállalkozások száma – nem számottevően – de csökkent az utóbbi évek során, számuk jelenleg kb. 550 körül határozható meg. Az összetétel sem változott alapvetően, még mindig túlnyomó többségben vannak az egyéni vállalkozások. A mezőgazdasági termelés erősödése sajátos termékszerkezet váltást eredményezhet. A településen működő vállalkozások esetében elsősorban a meglévő gazdasági hálózatokhoz

való beszállítói kapcsolódás lehet domináns, míg a mezőgazdaságban egy új dinamikus üzleti hálózati rendszer meghatározó csomópontjává válhat Polgár.

A város és várostérség fenntarthatósága és fenntartható fejlesztése a hosszú távú fejlődés alapvető feltétele, mivel a népesség/lakosság egyre inkább a városokban koncentrálódik.

Polgáron és várostérségében összetetten jelentkeznek a társadalmi, gazdasági, ökológiai kihívások. Az erkölcsi és a gazdasági válság helyi következményei, a termőföld területek tulajdonviszonyai, a demográfiai válság, klímaváltozás), melyekkel a városok szembesülnek, szükségessé teszik az integrált megközelítést.

A városszerkezet kellően tagolt, a beépítetlen területekkel, zöldterületekkel és a természetes szellőzést biztosító zónákkal. A városi zöldterületek fenntartása minőségi bővítése, a közparkok szolgáltatásainak és infrastruktúrájának megújítása, hálózatba szervezése Polgáron szervesen kapcsolódik a Városgondnokság Kft munkájához, és a közcélú munkaprogramokhoz. A közterületek fejlesztése Polgáron a hagyományosan a jövedelemtől és életkortól függetlenül használható, mozgásra, egészséges életmódra és kreativitásra ösztönző tiszta (köz)területek létrehozására irányul.

Barnamezős területek Polgáron nincsenek, így a területigényes fejlesztések jellemzően csak zöldmezős beruházásokkal valósíthatók meg.

A területileg integrált, komplex örökségvédelmi, értékvédelmi beavatkozások ösztönzése, fenntartható hasznosítása egyre szervesebben kötődik a Hortobágy integrált történelemszemléletéhez, amely egyúttal a várostérséget és a járásközpontot összekötő sorsközösséget erősíti. A helyi identitástudatot, a településhez és tájhoz való személyes kötődést segíti a természeti-, az épített és a kulturális örökségeinkhez, az egyenlő hozzáférés biztosítása.

A térség gazdasági fejlődésében a jó termőképességű földek, és a helyiek vialitása, tenni akarása, szorgalma minden bizonnyal meghozná a kellő eredményt, ha van erre befektetői forrás, és pályázati lehetőség az önkormányzat és a vállalkozások számára.

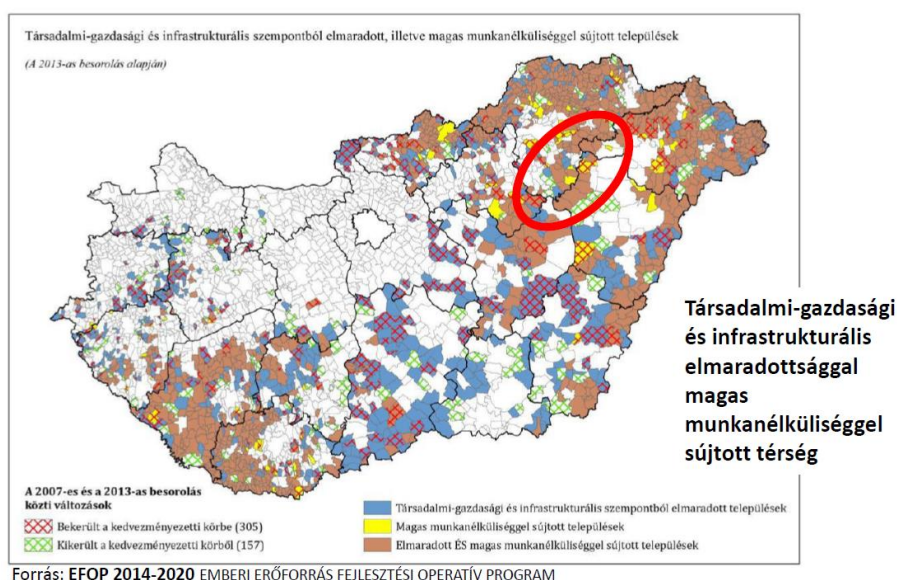
A beszállítói programok ösztönzése, kutatási és innovációs együttműködések támogatása, középvállalati exportösztönzés a Debreceni Exportösztönzési Programmal összhangban és együttműködve, valamint kapcsolódó vállalati finanszírozási és innovációs tanácsadás, élénkítheti és fellendítheti térség gazdaságát.

3.1.1.5. Várostérségi integráció

„A várostérség az integráció terepe. Az ország fenntarthatóságának biztosításában játszott szerepük mellett a városok felelőssége óriási – jelentős gazdasági súlyukból adódóan – az ország gazdasági növekedésében és területi fejlődésében is. Várostérségeinknek kiemelkedően hozzá kell járulniuk az ország növekedéséhez, olyan országos jelentőségű célok

eléréséhez, mint Magyarország versenyképes növekedési színhelyeinek biztosítása, a helyi és térségi gazdaságainak újjászervezése, energiafüggőségének csökkentése, klímavédelmi célkitűzéseink elérése, a foglalkoztatottság növelése, valamint a hazai társadalom egészségi állapotának javítása, továbbá a családok, illetve a helyi közösségek megerősítése. Várostérségeinknek kiemelkedően hozzá kell járulniuk az ország gazdasági növekedéséhez” (OFTK 2014)

Ehhez még hozzá kell tenni azt, hogy a várostérségi kistélepülések gyakorlatilag elesnek a pályázati forrásoktól a jogosultsági szűrőfeltételek kapcsán. Néma kis fejlesztési lehetőséghez csatlakozva a LEADER programokon keresztül juthatnak, azonban ez a forrás nagyon csekély.

3.1.1.6. Várostérségi prioritások

Polgár és várostérsége fenntartható, integrált város- és várostérség fejlesztési prioritásokat és szempontokat az alábbi pontokban foglalom össze:

3.1.1.6.1. A fenntartható és harmonikus város-vidék kapcsolat

A város-vidék egységes rendszert alkot. A városi centrumok központi funkciókat látnak el, amelyek elérhetőségét/hozzáférhetőségét biztosítani kell minden potenciális érintettnek. A városkörnyéki falvak a lakó- és rekreációs funkciókon kívül szerepet játszanak a városok élelmiszerellátásában és az ökológiai hálózatok, a városok körüli zöld gyűrűk, zöldfelületek biztosításában.

Fejlesztéspolitikai feladatok:

- A város és vonzáskörzetének szereplői közötti együttműködés ösztönzése.
- A város szétterülésének megakadályozása, a kontrollálatlan városnövekedés, illetve a városkörnyéki települések egyfunkciós lakóövezetté vagy perifériává alakulásának megelőzése városkörnyék integrált és tudatos térségi fejlesztésével. A beépített területek összenövésének megakadályozása. Központi városok belterületének vonzóvá tétele.
- Az ökológiai funkciójú területek további visszaszorulásának elkerülése.
- Zöldfelületek hálózatba szervezése (zöld gyűrű) és minőségi bővítése.
- A városokban található központi szolgáltatások hozzáférhetőségének biztosítása: a nyitva tartás szervezése, a környéki parkolási lehetőségek biztosítása
- A közösségi és alternatív, gyalogos és kerékpáros közlekedés általi megközelíthetőség lehetővé tétele
- Az elektronikus szolgáltatások kialakítása, kihelyezett vagy mobil szolgáltatások révén.

3.1.1.6.2. Szabályozások, adók, pénzügyi ösztönzők

Az önkormányzatoknak viszonylag szűk a mozgástere abban, hogy a területére vonzza a beruházásokat, hiszen az önkormányzati adóbevételekre éppen ott van a legnagyobb szükség, ahol vállalkozáshiány van.

Ma Budapest V.kerületében ugyanazok az országos vállalkozási adófeltételek, mint Észak-Borsodban, és talán mondanom sem kell, hogy az adók, pénzügyi ösztönzők és beruházások alkalmazása éppen a vidék fejlesztésére lenne való, ez az a legégetőbb probléma, amelyet a központi adópolitikának figyelembe kéne venni. A humán-ökológiai védelem országosan szabályozandó adópolitikai kérdés.

3.1.1.6.3. A zöld és kék gazdaság céljainak és elveinek követése

A zöld és kék gazdaság céljainak és elveinek követése, valamint a lokális erőforrásokra épülő helyi gazdaság erősítése csak térségi összefogással lehetséges, a gazdasági tér tervezéséhez hosszú távon a térségi együttműködések cizellált rendszere vezethet, amelynek alapja a várostérségi együtt-tervezés.

Első lépése a Polgár ITS-ben felajánlott gazdasági partnerség, amely a táj történelmi hagyományain, a térség történelmi egységén, a települések hajdúvárosi múltjának szervesen integrált történelemszemléletén alapul.

A történelmi szemlélet alapjai a néprajzi hagyományok, a hagyományos termékszerkezet, és tájkultúra adhatja korszerű gazdasági alapját a jövő termékszerzeti kialakításának, amelyre a korszerű manufaktúrák épülhetnek.

3.1.1.6.4. A zöld gazdaság megvalósítása

A zöld gazdaság megvalósítása a település-mezőgazdasági programon keresztül lehetséges, és sikere esetén visszahathat a területen terjeszkedő területi integrátor jellegű monokultúrákat előállító nagyipari mezőgazdaságra is. A táji jellegű termékválaszték bővül a település-mezőgazdasági programelemek megvalósításával, a tájhagyományokon alapuló termékek mellett új termékek jönnek létre, a kis és középvállalkozó manufaktúrák termékeiből.

Gyakorlatilag kis mennyiségű, azonban magas minőségű, magas hozzáadott értékű termékek létrehozását tervezzük, amelyek a táji adottságoknak megfelelnek, és sok esetben a történelmi néprajzi hagyományok újjáélesztéséből táplálkozhatnak, de megjelenhetnek olyan új termékek is, (pl: füge, szelídgesztenye) amelyeknek termesztési lehetőségei a klímaváltozással vannak összefüggésben.

Ez gyakorlatilag a kis és középvállalkozások természetes és spontán helyi innovációja. Ezt az innovációt a nagyüzemi mezőgazdasági is átveheti, és a biominőségű termékszerkezet kialakulásába bekapcsolódva, kevesebb műtrágya és növényvédőszer alkalmazására inspirálva visszahat a környezet minőségére, és többek között tudatosíthatja a nemzeti humuszvagyonunk értékességét is.

3.1.1.6.5. A kék gazdaság megvalósítása

A kék gazdaság céljainak és elveinek követése, valamint a lokális erőforrásokra épülő helyi gazdaság erősítése, egy, a mainál kulturáltabb profitorientációt eredményezhet. Ennek a kultúrának természetes része lehet a klímabarát építészeti megoldások helyi alkalmazása, amelyet nem lenne szabad országos, kötelezően betartandó előírásokkal, szabályozókkal kötelezővé tenni. Különösen az építőipar területén fontos lenne, hogy az egyes termékek előnyben részesített támogatásának a felhasználók szelekcióján kellene alapulnia és nem valamely termék vásárlásának szinte kötelezővé tételén (pl: kémények)

A legfontosabb kérdés megoldási ábrája (Saját ábra)

A szélsőséges mikroklíma mérséklésére kiegyenlítő (kondicionáló) zöldfelületek biztosítása a kék gazdaság kialakulásának ösztönzésével lehetséges, hiszen az ökoszisztémákkal kapcsolatos tudatosság kialakuláshoz paradigma váltás szükséges. (szakirodalom: Günter Pauli: Kék gazdaság)

3.1.1.6.6. Többközpontúság kiépítése

Többközpontúság kiépítése szükséges várostérségi szinten. Ebben a kistélepuslések önkormányzatai érdekeltebbek, mit a centrumváros, hiszen a kistélepuslések a legtöbb esetben elesnek a forrásoktól. Nagyságrendjük a pályázatok szűrő feltételeinek alapján nem teszik lehetővé fontos források elérését.

A centrum városok felelőssége, hogy törődjének várostérségük kistélepusléseivel. A kistélepuslések lehetőségei leginkább a LEADER programok lehetnének, azonban sok esetben előfordul, hogy a nagyobb telepuslések elviszik a pénz legjelentősebb részét.

A várostérség kistélepusléseinek létkérdése, fennmaradásuk záloga, hogy elősegítsük a lakosság jövedelemtermelő lehetőségeit, ezzel növelve a helyben maradás esélyeit.

A mezőgazdasági integrátor gazdaságok önállóan gazdálkodnak a kistélepuslések határaiban levő földeken, saját elkülönült beszállítói és értékesítési hálózattal rendelkeznek. Az integrátor gazdaságok, és azok beszállító hálózatainak eredményeiből azonban a helyi lakosság nem részesül, a kistélepuslések lakossága legfeljebb a munkaerejének legolcsóbb árúba bocsátása révén jut nagyon csekély jövedelemhez. A hagyományos fölművelő

parasztságból munkások lettek, és megszűnt a falu hagyományos vidéki jellege. Az átalakult falukép deprivált helyzetű munkások lakhelyévé, gyakorlatilag jellemzően olyan munkanélküli munkáslakóteleppé vált, ahol a házakhoz nagy kertek tartoznak, és ennek a sátortetős, kétablakos, kockaházak, vaskerítéses faluképnek már gyakorlatilag szinte semmi köze ahhoz a hagyományos faluképhez, amely a helyi gazdálkodáshoz kötődött 50-60 évvel ez előtt.

3.1.2. A település és környezetének fejlesztését befolyásoló külső és belső tényezők összefoglaló értékelése

3.1.2.1. A város és a várostérség munkamegosztási rendszerének újjászervezése a mezőgazdaságban, a település-mezőgazdasági program alapjai

A policentrikusság kiépítése gyakorlatilag azt jelenti, hogy újra meg kell szervezni a város és a várostérség munkamegosztási rendszerét.

A várostérség kistépülésein történjen a mezőgazdasági nyersanyag előállítás, illetve kis léptékű manufaktúrák feldolgozása. A nagyobb léptékű feldolgozás, és értékesítő hálózatokhoz való kapcsolódás, ennek logisztikai bázisa pedig a városban legyen.

Főleg az integrátor gazdaságok által körülölelt kistépüléseken azért hiányoznak a kisvállalkozások, mert hiányzik a működésükhöz szükséges teljes vertikális infrastruktúra.

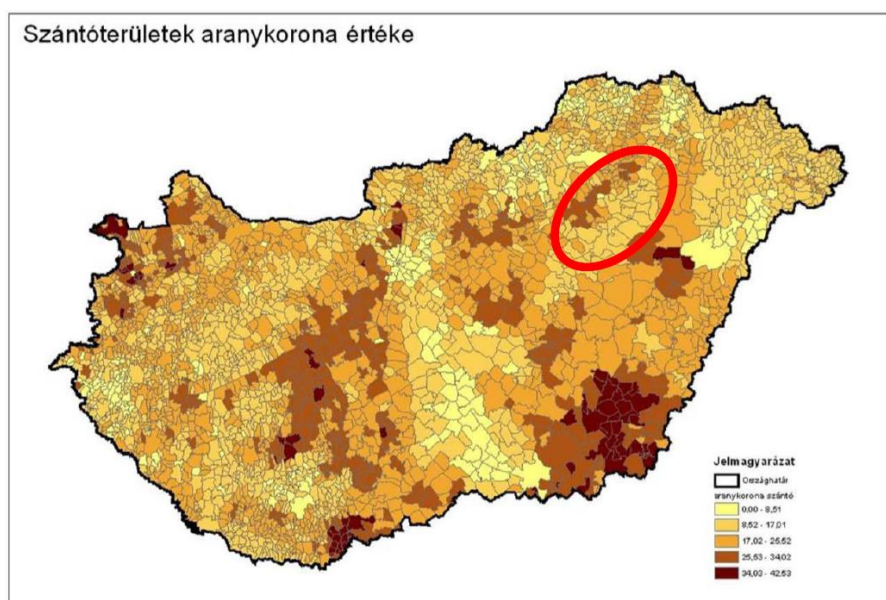
Társadalmilag nem szervezett a mezőgazdasági termékek nyersanyag jellegű előállítása, hiányzik a felvásárlás rendszere, hiányzik a kis volumenű, de minőséget előállító manufaktúrák feldolgozó kultúra, és az a nagykereskedelmi hálózat, ahová ezek a kis manufaktúrák beszállítók lehetnek.

Termelési szempontból egyrészt a település-mezőgazdasági szereplők házkörüli, háztáji gazdálkodók, ezek termelését összehangoló helyi együttműködések, manufaktúrák nyersanyagtermelő bázisainak kiépítését jelenti, másrészt az értékesítő hálózatokhoz és a feldolgozó iparhoz való kapcsolódás helyi várostérségi feltételeinek kiépítését. Ehhez intenzív együttműködés szükséges a szereplők között, ennek hatására mérséklődhetnek a közlekedési távolságok, és korlátozódhat az urbanizált területek terjeszkedése.

3.1.2.1.1. A falukultúra rehabilitáció szükségessége Magyarországon, és Polgár várostérségében

A kistelepülési falukultúra rehabilitációja nehéz és hosszantartó feladat, nem megy egyik napról a másikra, hiszen több emberöltőn, mintegy 70 éven keresztül a hagyományos paraszti kultúra folyamatos, és tervszerű pusztításáról beszélhetünk.

Némileg fékezte a folyamatot a 70-es évektől a háztáji gazdálkodás lehetősége, amely sok esetben a helyi termelészövetkezetekhez, ÁFÉSZ-ekhez, konzervgyárak felvásárló hálózatához kapcsolódott, azonban legfontosabb tényezője a vidék önellátóképessége, és a vidéki lakosság kiegészítő jövedelemhez való jutása volt. Ezt a magyar mezőgazdaság felszámolása mellett lábadozó háztáji gazdálkodást a 90-es évek feketegazdaságnak minősítve számolta fel.

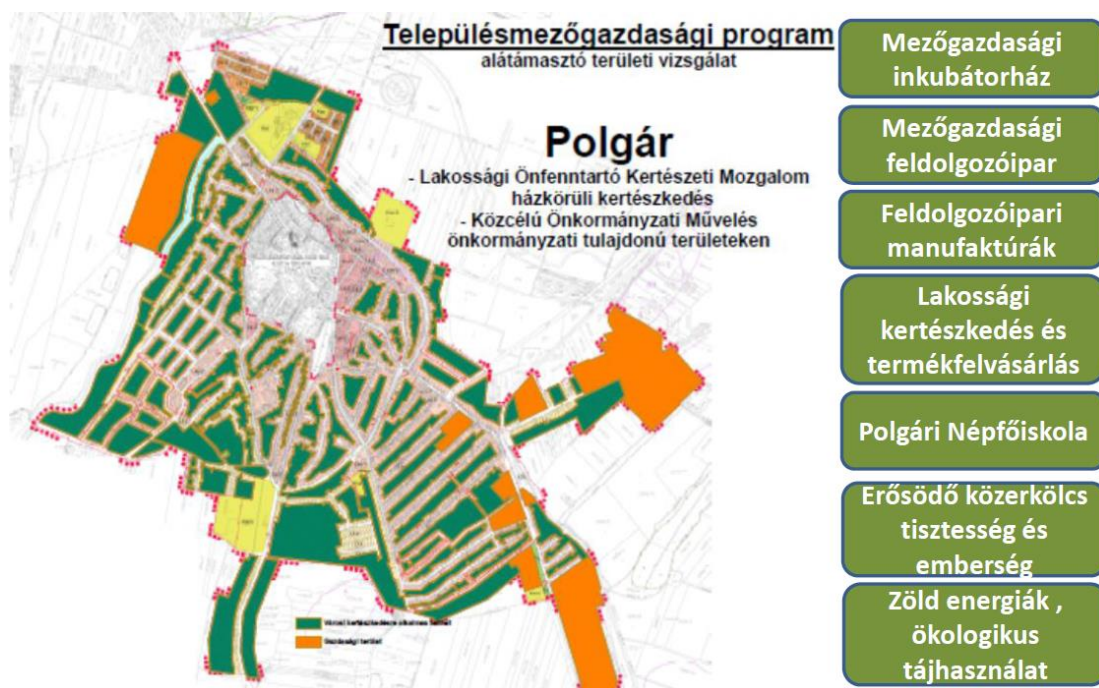
Forrás (OFTK társadalmi egyeztetési anyag)

El szeretném oszlatni azt a tévhitet, hogy a mezőgazdasági integráció, és az ismételten beinduló nagyüzemi mezőgazdaság majd megoldja a vidéki munkásság problémáját. A vidéki munkásság problémáját a családi vállalkozások inkubációja hozza meg.

Mezőgazdasági integráció helyett mezőgazdasági inkubáció szükséges a családi gazdálkodás elindításához!

A közelmúlt tapasztalatai még sokakban élnek, ezek igazolhatják, hogy míg a kisebb termelészövetkezetek, és melléküzemágaik éltették a háztáji gazdálkodást, addig az állami gazdaságok komplex rendszerei, zárt technológiái nem tartottak fenn helyi beszállító hálózatokat, nem végeztek lakossági felvásárlást.

Ma is azt tapasztaljuk, hogy a nagyüzemi mezőgazdaság újraéledésével sorstalanná válnak a települések, mert ennyi munkásra nincs szüksége a magasan gépesített mezőgazdaságnak.

Település-mezőgazdasági program várható eredményei (Saját ábra)

3.1.2.1.2. A teljes falusi-vidéki lakosság nem segíyezhető, ezért be kell vezetni a falurehabilitáció és a település-mezőgazdasági program fogalmát

Ma csak városrehabilitációs pályázati források léteznek, ezen belül is van funkcióbővítő városközpont rehabilitáció, meg szociális célú városrehabilitáció ezen belül a szegregátumok kérdésköre kiemelt prioritású. Azonban a legnagyobb problémánk megoldására egyetlen pályázat sincs !!!

A kistelepülések elhalásának kulturális alapját az adja, hogy a munkássá vált parasztság elszakadt a tájtól. Ez ma a magyar vidék szegénységének, és a népesség elvándorlásának kulturális gyökere, és ez hat vissza a városokra is, hiszen a mezőgazdaság Magyarország történelmi gazdasági húzóágazata.

Ebből következik a vidéki szegénység sorstalansága, és a sorstalan emberek városba költözése, amely inntől kezdve a városokban növeli tovább a munkanélküliség problémáját. A problémát a helyén kell kezelni!

A munkássá vált parasztság elfelejtette saját kultúráját, leszokott a táj, a kert használatáról, állatok tartásáról.

Ma az élelmiszer-önellátásra is képtelen falusi lakosság óriási tömegével gyakorlatilag egyetlen helyi önkormányzat sem tud kezdeni egyebet, mint látszatminta munkaprogramok szervezésével, rendkívül gyenge hatékonysággal, sok helyen szervezetlenül, hihetetlenül magas bérköltséggel állít elő rendkívül gyenge minőségű, gyakorlatilag minőségtanúsítással sem rendelkező beépíthetetlen termékeket (betontérkő, drótkerítés), vagy élelmet termel a közétkeztetés számára, rendben tartja az utakat, stb. Ma már mindenki látja, ennek a munkanélküliséget kozmetikázó rendszernek tarthatatlanságát. Ekkora mennyiségű embertömeg nem segíyezhető.

Egyrésztől felülről szervezett, országos szintről irányított komplex központi falurehabilitációs programokat kellene tervezni a városrehabilitációs programokhoz hasonló pályázati lehetőségekkel, másrésztől alulról való szervezéssel a települések település-mezőgazdasági programok készítésével, és megvalósításával, ezek várostérségi szintű koordinációjával kellene elkezdni a vidék rehabilitációját.

Minden település értékes, a legkisebb településnek is esélyt kell adni. Humán erőforrások helyett emberi közösségekben kell gondolkodni, mert ha nem ezt tesszük, akkor saját kultúránkat számoljuk fel.

3.1.2.2. Fenntartható és kompakt városszerkezet kialakítása:

Az erőforrások hatékony és fenntartható hasznosításának fontos alapja a kompakt településszerkezet. Ennek kulturális záloga a település-mezőgazdasági programhoz kapcsolódó népfőiskolai módszerek meghonosítása. A népművelés lehetőségei, a lakosság erkölcsi és kulturális színvonalának emelése, a helyi közösségek támogatása, és a tisztesség és emberség alapértékeit szem előtt tartó új közösségek létrehozása biztosítja új kompakt városi terek létrejöttét és fenntartását. A fenntartható és kompakt városszerkezet helyi közösségi tér, amelynek alapja a kulturált közösségi szemlélet.

3.1.2.3. Az energiafüggőség csökkentése és a klímavédelem

A klímaváltozás alapvető okai és következményei nagyrészt a városi térségekben összpontosulnak. A városok mikroklimája a globális változás hatásai nélkül is jelentősen eltér a kevésbé urbanizált térségektől, ezek a különbségek pedig a klímaváltozás hatására a későbbiekben felerősödhetnek. A klímaváltozás hatásaira koncentrálnak megközelítésmód és az alkalmazkodóképességet célzó intézkedések egyben lehetőséget is teremtenek az alternatív gazdasági növekedésre és a környezettudatosság növelésére.

3.1.2.3.1 A biodiverzitás, biokertészkedési és állattartás ökológiai kultúrája a nagyipari monokultúrák ellensúlyozására

A lakossági biokertészkedési kultúra lokális megteremtése, egy olyan széles termékstruktúrát produkálhat, amely a nagyipari monokultúráktól eltérően rugalmasabban reagál a klímaváltozás hatásaira, és biztosítja a területek élelmiszer önellátását még szélsőséges viszonyok között is. A hatékony energia felhasználás elsősorban az új beruházások megvalósulásában természetes profitérdek, számításának alapja a beruházás megtérülésének időintervallumának függvénye.

3.1.2.3.2. Fenntartható mobilitás

A várostárség egyes településein és Polgáron is a fenntartható mobilitási viszonyok megteremtése a városon belüli és város körüli utazási szükséglet mérséklése érdekében, a munkahelyek, lakóövezetek, szolgáltatási és közlekedési hálózatok elhelyezkedésének optimalizálása esetén valósul meg.

Tehát a helyben végezhető munka a legjobb megoldás, ahol a lakóhely és a munkahely között a közlekedés a lehető legrövidebb idő alatt, és a lehető legkisebb energiafelhasználással valósul meg. A folyamatos racionalizálás biztosítja a fenntarthatóságot, a környezetbarát alternatív közlekedési eszközök fejlesztésével, kerékpárral. Városterégi viszonylatban a munkaerő mobilitás szempontjából új elem lehet a vízi közlekedési lehetőség.

A közlekedési viszonylatok logikája azaz a közlekedés szervezési logika szerint a jobb elérhetőség biztosítása kevesebb közlekedési szükséglettel az optimális területhasznosítás révén a legrövidebb utak rendszerében valósulhat meg. Ez a várostárségen belül a településeket összekötő kerékpárút hálózat tervezésében, és a Tiszacsege-Polgári Tisza-híd Tiszadob-Tiszadada vízi közlekedési lehetőségének kiépítésében realizálódhat.

Tiszafüred és Tiszadada közötti hajózási viszonylat?

Egy Tiszafüred és Tiszadada közötti hajózási viszonylathoz jól csatlakoztatható a kerékpáros közlekedés. Ez tovább erősítené a Polgár-Tiszuújváros közötti kerékpárút megépítésének jelentőségét a munkaerő mobilitásának szempontjából, és a turizmus fejlődésének szempontjából egyaránt, egy, a Tisza-híd lábánál kiépített hajóállomás megvalósításával.

A klímabarát, alacsony szén-dioxid kibocsátású, versenyképes és biztonságos városi tömegközlekedés kialakítása egyrészt a korszerű energiahordozókra épülő tömegközlekedési eszközök alkalmazásával, és a tömegközlekedési lehetőségek bővítésével, folyamatos fejlesztéssel valósulhat meg, másrészt a gyalogos és a kerékpáros közlekedés előtérbe helyezésével valósulhat meg, a szolgáltatások technikai alkalmazkodása a klímaváltozáshoz.

3.1.2.4. A demográfiai változások kezelése helyi közösségi létformák fejlesztésével

A városi népességfogyás kezelése, egyrészt a családok és a helyi közösségek megerősítésével lehetséges, másrészt a lakosság anyagi-pénzügyi deprivált helyzetének javításával.

A gyermeket vállalók megbecsülése, családbarát példák támogatása és népszerűsítése, a legkisebb közösségek a családok közösségi „védműveinek” kiépítése olyan társadalmi feladat, amelyben Polgár Város Önkormányzata „oroszlánrészt” vállal.

Mindemellett a működő helyi közösségek támogatása is feladat, ennek legfontosabb eleme a partnerség. Ebben a közösségi támogatásnak részei a környező, önálló és független költségvetéssel rendelkező várostérségi kistételepülések is. A várostérség közösségeinek, a kistételepüléseknek együttműködése is közösségi létforma. A közösség tagjainak együttműködésének hiányosságai hátráltathatják a térségi problémák megoldását.

A partnerségi együttműködés lehetőségeinek keresése, és kiépítése egyre több szálon kapcsolhatja össze a településeket, nem csak a közösen jelentkező terület problémák (pl: elvándorlás, népességcsökkenés,...stb) sorsközössége mentén, hanem azok megoldási lehetőségeiben, és a programok kidolgozásában.

Polgár zászlóshajó szerepe abból adódik, hogy egyrészt várostérségi központ, másrészt logisztikai centrum. Helyzeténél, és népességénél fogva más pályázati pozícióval rendelkezik, mint a várostérségi települések.

A Polgár Ipari Park az ország egyik legjobb ipari parkja, kiváló referencia, és szinte érthetetlen, hogy a helyi természeti erőforrásra alapozottan, kifejezetten a mezőgazdasági termékek feldolgozására és élelmiszeripari logisztikára nem épült hasonló, hiszen a mezőgazdasági és élelmiszeripari termékek versenyképessége a hazai és a külföldi piacokon egyaránt növekszik.

3.1.2.4.1. Polgár és a várostérség helyi közösségeinek erőssége a család, ennek „védműve” a társadalom

„A család sokkal több, mint szülők és gyermekek. A család, a legegységesebb közösség, és a társadalom „védművei” a rokonsági kapcsolatok. Ez ma még várostérség helyi közösségének erőssége. A családhoz tartoztak a nagyszülők, a házasság nélküli együttélők, és a házasság nélküli együttélők családjai. Néhány évtizede még létezett a nagycsalád, mely nem úgy volt általános,

hogyan egy adott időben mindenki nagycsaládi kötelékben élt, hanem úgy, hogy szinte minden egyén életének egy részében nagycsaládi kötelékbe is tartozott, majd azok feloszlásával újabb nagycsaládok magját jelentő kiscsaládokban élték életüket. Ezen felül különösen a gyermekek nevelését elősegítette egy nem vérségi alapon létrejött "intézmény", a keresztkomaság, azonban ez az intézmény mára alig, vagy egyáltalán nem működik.

Az ember és ember közti kapcsolatnak, közösségnek számos köre van: anya és gyermeke, gyermekek és szülők, a tágabb család és rokonság, a helyi lakóközösség, a faluközösség, a tágabb, több faluból álló, házassági kapcsolatokkal, nyelvjárással elkülönülő néprajzi csoport, az egy nyelvet és politikai egységet alkotó nemzet, melyet összeköt a közös múlt, történelem és műveltség sajátos egésze, a magatartástól a nemzetet jellemző értékrendig. E közösségi, kapcsolatkörök az egyén számára, élete során, különböző súlyt, értéket kapnak. Az újszülött és anyjának kapcsolata egyértelműen meghatározó, de amikor a gyermek felnő, és új család alapítására készül, párt választ magának, és ezért elhagyja apját és anyját is, és egy testté válnak. És vannak történelmi helyzetek, a nagyobb közösséget fenyegető veszély idején, a férfi elhagyja családját, feleségét és gyermekeit, hogy akár élete kockáztatásával is védje nemzetét. „Nincs nagyobb szeretet annál, mint aki életét adja barátaiért.”

Mindezeknek a kapcsolatoknak alapja a kölcsönösség. Ha ez egyoldalú, a vesztes fél csalódik, reményét és hitét veszti a közösségi kapcsolatban. Elhagyatva magányossá válik, és szorongóvá. Így van ez egy „fejlettebb”, rétegzett társadalomban is. Bár a minden emberben élő „őshagyomány” szerint minden ember lényegében egyenlő, egyenlően van joga emberhez méltó életre, a természet, az Isten teremtette világ használatára, a megélhetésre. Ha bizonyos munkamegosztást, társadalmi rangokat, osztályokat és kiváltságokat hallgatólágosan eltűr, elfogad, bizonyos határokig, e létrejött társadalmi szerződés nem sérthet alapvető emberi jogokat, és méltányosan kell működnie.” (prof.Dr. Andrásfalvy Bertalan)

3.1.2.4.2. A demográfiai változások kezelése csak Partnerségi együttműködésben valósítható meg

3.1.2.4.2.1. Partnerség a járásközponttal Hajdúnánással

A kistérségi rendszer járásokká történő alakítása, és az új járás sajátos földrajzi és településhálózati kétpólusúsága, az anyagi-pénzügyi helyzetből adódó deprivációs jelenségek erősödése felveti a környező települések Egyek, Görbeháza, Polgár, Tiszacsege, Újtikos, Folyás Tiszagyulaháza újfajta stratégiai együttműködésének kérdéseit, és természetesen a járási székhellyel Hajdúnánással való gazdasági kapcsolatok erősítési igényét is.

Az ITS a várostérség vonzáskörzet összefogási lehetőségeinek kulturális-, gazdasági-, és egyéb a járás közigazgatási jellegét nem befolyásoló közeledésére nyitott.

Magyarországon az önkormányzati rendszer sajátossága, hogy minden földrajzilag önálló település egyúttal önálló önkormányzattal is rendelkezik – meglehetősen nagyfokú önállósággal és feladatkörrel.

3.1.2.4.2.2. Partnerség a járás többi településeivel

A várostérség együttműködése olyan partnerségben valósítható meg, amely a résztvevők közös önérdekeltségén alapul. Ezeket az önérdekeket olyan közös célok mentén lehet összehangolni, amely egyaránt érdeke a partnerség minden egyes részvevőjének. A célok összehangolásának folyamatát érdekeltségi alapon a partnerek kezdeményezik, és a törekvés lényegi jellemzője a vitalitás, azaz a pusztta létezés, az erősödés, vagy a növekedés. A globalizálódó világban azok a helyi közösségek lehetnek sikeresek, amelyek felismerik helyi adottságaikat, értékeiket, és azokon alapuló fenntartható fejlesztést valósítanak meg.

„A hatékony és fenntartható, a külső tényezőknek kevésbé kiszolgáltatott térségi gazdálkodás érdekében előnyt kell élvezniük a környezetükbe illeszkedő, a helyi erőforrásokat sokoldalúan hasznosító és a jövedelmeket a térségben tartó kezdeményezéseknek.” (OFTK 2014-2030)

3.1.2.4.2.3. A partnerség alapja a bizalom

A szervezeti hierarchia szempontjából a kezdeményezés iránya történhet alulról fölfelé, felülről lefelé, vagy az azonos rangú partnerek közötti megegyezéssel önálló, a hierarchiát befolyásoló szerveződésként. A partnerség alapja, hogy a résztvevők olyan lehetőségeket kínálnak egymás számára, amelyben a résztvevők biztonsággal találják meg saját önérdekük számításait. Városterégi szinten Polgár új lehetőségeket kínál az együttműködésre, egyéni célja természetesen önmaga megerősödése, éppen úgy, ahogyan ez lesz a célja a partnerség többi résztvevőjének is.

A partnerség alapja a bizalom, ennek hiányában az együttműködés csak erőszakkal lenne megvalósítható kényszereken keresztül. Polgár Integrált Településfejlesztési Stratégiája legelső sorban bizalmat épít.

A bizalomépítés eszköze a cselekedet, és nem az írás, és főleg nem a szó. A bizalom megalapozása és felépítése hosszú folyamat, alapja a tisztességünk és az emberségünk. A bizalmat felépíteni egy élet műve, elveszíteni egy pillanat alatt is lehet, ha az alapvetést, a tisztességünket és az emberségünket nem tartjuk szem előtt.

3.1.2.4.2.4. A partnerség kezdeményezése az ITS várostérségi kihatású multiplikátor projektjének megvalósításában

Az ITS alapvetően városi dokumentum, azonban a dokumentum bizalmi alapú partnerséget kezdeményez nem csak a város, hanem a környező települések és helyi közösségeik számára is, azoknak a tervezett programcéloknak megvalósításában, amelyek a térségi társadalomfejlődést szolgálják.

Az ITS a tennivalók egyfajta sorvezetőjeként működik, elmagyarázza, kiszámíthatóvá és átláthatóvá teszi az egyes programok céljait, útmutatást ad a célok megvalósításához. Szándékaink szerint a megszerzett bizalmi tőke, és az elérendő célok olyan alapot teremtenek, amelyek erősítik a várostérségi együttműködést.

Polgár Város Önkormányzat Képviselő-testülete 88/2014. (VII.31) számú határozatával fogadta el a partnerségi egyeztetésről szóló szabályzatát, amely teljes harmóniában áll a településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelettel, és biztosítja a 29.§. szerinti teljes körű nyilvánosságot.

Lehetőséget kívánunk teremteni arra, hogy a résztvevők partnersége lehetőleg ne irányított legyen, hanem spontán partnerségekben is megnyilvánulhasson. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy partnerséget nem azért alapítunk, mert törvény, kormányrendelet, vagy egyéb kényszer írja elő, hanem azért, mert az együttműködés a legalapvetőbb társadalmi szükséglet.

3.1.2.4.2.5. A partnerségi alapelvek

3.1.2.4.2.5.1. Partnerség:

A társadalmi egyeztetési folyamat abban az esetben lehet eredményes és hatékony, amennyiben a partnerek közötti egyenlőség érvényesül, vagyis az érintettek mindegyike számára lehetőség van az egyeztetésben való aktív részvételre, és a beérkezett vélemények, javaslatok befolyásolják az egyeztetési és a döntéshozatali folyamatot, illetve a produktum tartalmát.

3.1.2.4.2.5.2. Nyilvánosság, átláthatóság:

Az érintettek az egyeztetési folyamat bármely fázisába bekapcsolódhatnak, a folyamatból senkit nem lehet kizárni. A cél az érintettek lehető legszélesebb körnek elérése, megszólítása, aktivitásuk elősegítése.

3.1.2.4.2.5.3. Közérthetőség, hatékony kommunikáció

Az egyeztetések közérthető módon kell, hogy történjenek. (érthető nyelvezet, elérhető kommunikációs csatornák)

3.1.2.4.2.5.4. Dokumentáltság

Követelmény, hogy az egyeztetési folyamat átlátható és követhető legyen az érintettek számára, melynek biztosítéka a folyamat dokumentálása és a dokumentáció nyilvánosságának biztosítása.

3.1.2.4.2.5.5. Folyamatos monitoring

Folyamatosan elemezni, kontrollálni kell, hogy a társadalmi egyeztetés megfelelő volt-e, abba minden érintett véleménye megfelelően bevonásra került-e, az összes elv és az előre rögzített tervezés érvényesült-e a megvalósítás során. Figyelemmel kell kísérni, hogy az érintettek a felvetett kérdéseikre, hozzászólásaikra, véleményeikre, javaslataikra megfelelő és kielégítő, nyilvánosan is elérhető válaszokat kapjanak.

3.1.2.4.2.6. A társadalmi konzultáció formái:**3.1.2.4.2.6.1. Formális egyeztetés**

Hivatalosan szervezett egyeztetés, melynek legfőbb jellemzője a strukturáltság, tehát a szabályozott formai és időkeret, résztvevői kör.

3.1.2.4.2.6.2. Informális egyeztetés

Általában nem hivatalosan szervezett konzultáció, amely fontos előkészítő szerepet játszhat a formális egyeztetésre bocsátott anyagok tartalmának véglegesítésében

3.1.2.4.2.7. A társadalmi egyeztetés módszerei**3.1.2.4.2.7.1. Zárt társadalmi egyeztetés**

Jellemzője, hogy az egyeztetés a társadalom egye bizonyos reprezentáns csoportjával, csoportjaival zajlik, amely, illetve amelyek meghatározó, súlyponti szerepet töltenek be a társadalom körülhatárolható egységeiben.

3.1.2.4.2.7.2. Nyitott társadalmi egyeztetés

Az érintettek széles köre számára elérhető módszer elektronikus formában, online elérhetőséget jelent. Bárki számára lehetővé teszi a hozzászólást, véleményalkotást.

3.1.2.4.2.8. A társadalmi egyeztetés eszközszerkezete

- 3.1.2.4.2.8.1. kommunikációs kampány
- 3.1.2.4.2.8.2. helyi, megyei média
- 3.1.2.4.2.8.3. tájékoztató kiadvány
- 3.1.2.4.2.8.4. állampolgári vélemény gyűjtése
- 3.1.2.4.2.8.5. nyilvános fórumok
- 3.1.2.4.2.8.6. munkacsoport megbeszélés

3.1.2.5. Az ITS küldetése

Polgár képviselő-testülete 73/2008. (V.22.) sz. határozatával fogadta el a város integrált stratégiáját, és ez a stratégia most felülvizsgálatra szorul, hiszen az elmúlt években Polgár városa cselekedeteiben teljesített, megerősítve a bizalmat. Minden terv annyit ér, mint amennyit megvalósítanak belőle, hiszen cselekedetek híján pusztán szó, teljesítetlen ígéret marad csupán. A 2008-as IVS-ben megfogalmazott célok teljesítésére való törekvés, főleg a városközpont rehabilitációval, közmunkaprogramokkal alapvetően emelte és hozta létre a fejlett köz- és közösségi szolgáltatások színvonalát, és erre az alapra építkezve 2015-ben az új stratégia a deprivációs problémák megoldása felé fordul.

3.1.3. A településfejlesztés és -rendezés kapcsolata

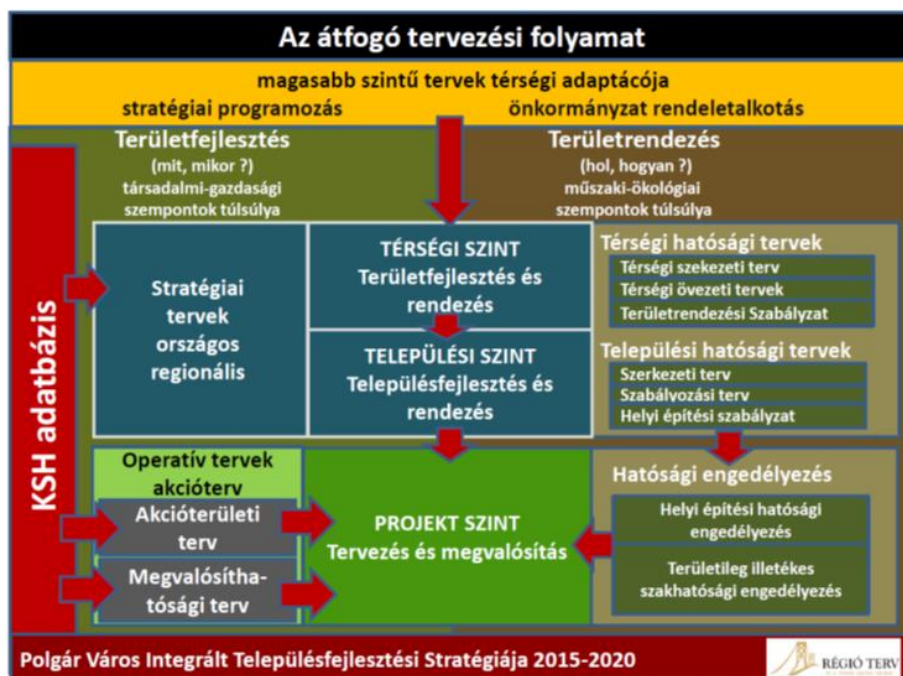
3.1.3.1. Területfejlesztés

A területfejlesztés a térhasználat tudatos irányítását jelenti. A tér a szükségszerű együttlétezés okán integrálja a különféle tevékenységeket, így minden konkrét területi/igazgatási (terület) egységben a területi megközelítés elősegíti a racionális együttműködést, a közös cselekvést.

A területfejlesztés és területrendezés feladata a térségi és helyi közösségek területfejlesztési és területrendezési kezdeményezéseinek elősegítése, összehangolása az országos célkitűzésekkel fejlesztési koncepciók, programok és tervek kidolgozása, meghatározása és megvalósítása, a társadalom, a gazdaság és a környezet dinamikus egyensúlyának fenntartása, illetve javítása érdekében.

A területfejlesztés a települési szinttől a nemzetközi szintig egyaránt értelmezhető. A területfejlesztés kompetenciája csak a települési szintnél magasabb téregységekre terjed ki. A területfejlesztés és a területrendezés szorosan összetartozó fogalmak.

Mindkettő ugyanarra a területpolitikára épül, és mindkettő szorosan kapcsolódik a (fejlesztési és rendezési) tervezéshez. A területrendezés a település, a régió vagy az ország egész területén a kívánatos területfelhasználás és -használat általános szabályait, valamint a fejlesztési elhatározások térbeli fizikai elrendezését adja meg.

A területrendezés és területfejlesztés kapcsolata (saját ábra)

3.1.3.2. Területrendezés

A területrendezés előírásai, a rendezési tervek is a fejlesztéseken keresztül valósulnak meg. A területfejlesztés a „törvényi meghatározásnál” átfogóbb kategória, mindazt tartalmazza, ahogyan a közösségi szféra (parlament, kormány, önkormányzatok stb.) hatni próbál a különböző tevékenységek térbeli megoszlására.

Racionálisabb terület-felhasználás, környezeti szempontokat szem előtt tartó kiegyensúlyozottabb fejlesztés, szerkezetátalakítás és egyéb társadalmi és gazdasági célok megvalósítására való törekvések mind ide tartozhatnak.

3.1.3.3. Integrált Településfejlesztési Stratégia

Az Integrált településfejlesztési stratégia egyrészt megfogalmazza Polgár járási szintű kisváros, mint helyi közösség összehangolt céljait, amelynek nyomán előre átgondolt, együttműködésben született beavatkozásokat tervez, amelyek jobb eredményre vezetnek. Az integrált településfejlesztési stratégia (ITS) az integrált szemléletű városfejlesztési politika

alapdokumentuma, egy fejlesztési szemléletű középtávú dokumentum, amelynek célja a területi szemléletű tervezés megszilárdítása a városban, a városrészekre vonatkozó célok meghatározása és azok középtávú megvalósítása.

Az ITS megvalósítási realitása (Saját ábra)

Az ITS megteremti a településfejlesztési koncepció célkitűzései és a támogatási forrás orientált akcióterületi terv (ATT) közötti átmenetet. E dokumentumban a városnak a megvalósítás pénzügyi és szervezeti feltételeiről is számot kell adni.

Középtávon az ITS a város összes fejlesztésének meghatározójává, referenciapontjává válik. Ily módon az ITS feltételezi a város életében meghatározó erőközpontok partnerségét és kompromisszumát, mely magában foglalja az önkormányzaton és közszféra intézményein túlmenően a lakossággal, vállalkozókkal és civil szervezetekkel való konzultációt.

3.1.3.4. A stratégia elkészítés lépései

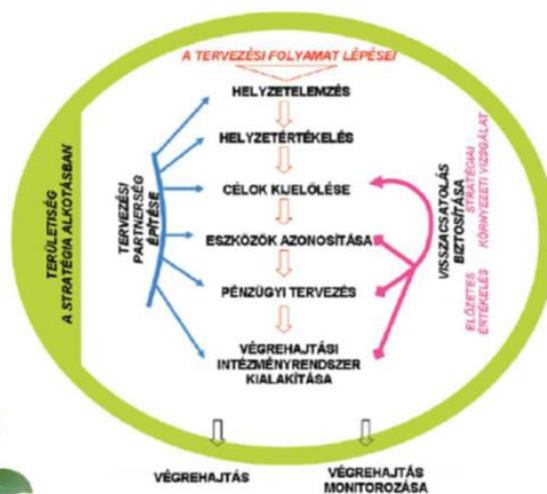
Bevezető lépés:

A tervezés szereplőinek, azaz felelőseinek, érdekeltjeinek és érintettjeinek, célcsoportjainak azonosítása.

A tervek csak úgy érvényesülhetnek igazán, ha a tervezés kommunikatív és iteratív módon zajlik úgy, hogy a csoportokkal rendszeres kommunikációt folytatnak, és a csoportok között is eszmecsere kezdődik.

Tervezés:

1. Helyzetelemzés
2. Helyzetértékelés
3. Célok és elvek kijelölése
4. Célok elérését szolgáló eszközök azonosítása, itt már a konkrét beavatkozásokat rögzítjük, ezek az úgynevezett prioritások
5. A végrehajtás körülményeinek rögzítése, -a végrehajtásért felelős intézményrendszer kijelölése, vagy kialakítása
- a szükséges szabályozások kialakítása
- finanszírozási igények részletezése

2. ábra: A stratégiaépítés általános lépései

Forrás: Péti M., 2009

Az átfogó tervezés rendszere (Forrás: Péti Márton 2009.)

Polgár Integrált Településfejlesztési Stratégiájának elkészítésekor a hatályban lévő stratégiai dokumentumok figyelembe vétele fontos szempont. A Képviselő-testület 73/2008. (V.22.) sz. határozatával elfogadott IVS áttekintése és ellenőrzése szükségessé vált.

ITS készítése alapvetően két okból vált szükségessé. Egyrészt abból az okból, hogy a stratégiai célok jelentős része teljesült, másrészt abból az okból, hogy a 314/2012. (XI.8.) Kormányrendelet 7. §-a előírja, hogy „az önkormányzat a stratégiát legalább négyévente áttekinti, ellenőrzi és dönt arról, hogy továbbra is változatlan tartalommal alkalmazza, módosítja, vagy újat készít.”

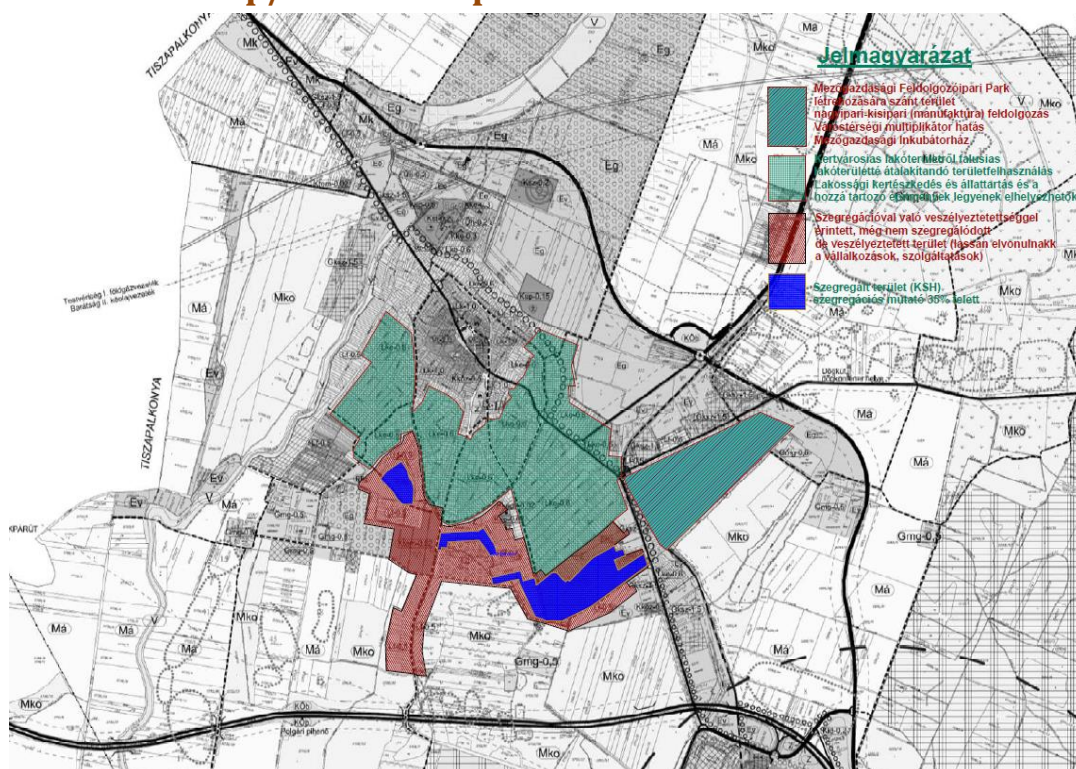
A stratégia tervezése során nem egy teljesen új alapokon nyugvó fejlesztési stratégia kidolgozása volt a cél, hanem az, hogy a megvizsgáljuk a korábbi stratégia célok teljesítését, és ennek függvényében, mindezek figyelembevételével megfeleljünk azoknak a társadalmi kihívásoknak, amelyek 2015. évben már láthatóak, és 2020-ig teljesíthetők.

További fontos szempont volt, hogy az új tervezési és támogatási kereteknek megfelelő Integrált Városfejlesztési Stratégia készüljön.

Ennek érdekében a célrendszer mellett a városrészek funkcióinak és terület felhasználási és beépítési jellemzőinek beazonosítása, illetve az akcióterületek kijelölése során is támaszkodtunk a településrendezési terv elemzéseire, megállapításaira, azonban azt is megállapítottuk, hogy új rendezési terv készítése szükséges egyrészt az országos jogszabályi

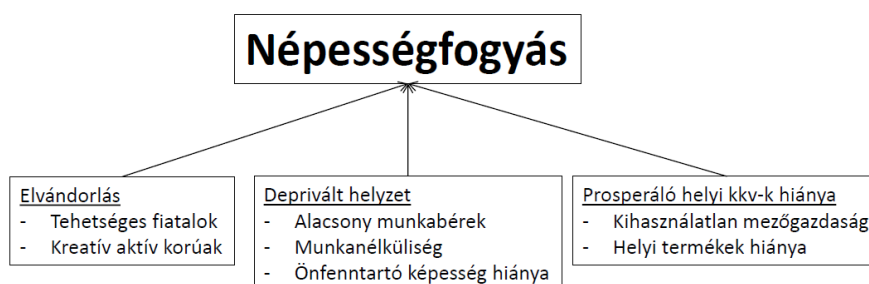
környezet megváltozása, másrészt az új fejlesztési irányok területi vonatkozásainak elhelyezhetősége miatt.

3.2. Problématérkép/értéktérkép

A település problémáinak és értékeinek összefoglalója térképi formában, a területi lehetőségek és korlátok térképi ábrázolása (Saját ábra)

A problématerképen szereplő beavatkozást igénylő területek Polgár és a várostárség legfontosabb kérdésével az elvándorlással állnak összefüggésben. Az elvándorlás a lakosság önfenntartó képességének csökkenésével magyarázható. .

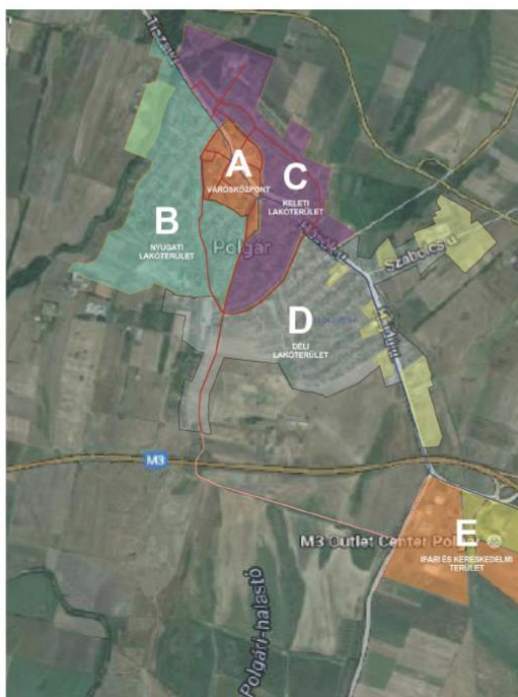

Probléma térkép 2015 (Saját ábra)

A problématerkép jelöli azokat a területeket, ahol rendezési tervi eszközökkel elősegíthető az önfenntartó képesség erősítésére szolgáló házkörüli, és háztáji gazdálkodás erősítése. A rendezési terven a az Lke övezeteket Lf falusias övezetre érdemes változtatni annak

érdekében, hogy az önfenntartó életvitelhez szükséges gazdasági épületek megépülhessenek. A rendezési terven ki kell jelölni a mezőgazdasághoz kötődő feldolgozóipar megtelepedéséhez szolgáló területet is. Ez a terület a Hajdúnánásra vezető út mellett van a legjobb helyen

3.3. Eltérő jellemzőkkel rendelkező településrészek

A városközpont

jellegzetesen intézményi funkciókkal

B lakó funkciójú városrész

régi kertségből átalakult 200 éves városrész
jellegzetesen lakófunkciójú területekkel

C lakó és rekreációs városrész

jellegzetesen a dombhátakra települt
200 évnél öregebb településrészrel és újabb
külső karéjjal stranddal, kempinggel, és
üdülőteleppel

D lakó- és gazdasági funkciójú városrész

jellegzetesen az elmúlt 100 évben beépült
szegregációra hajlamos területekkel

E gazdaságfejlesztési zóna

legújabb 10 éves városrész Ipari Park, M3 Outlet,
Archeopark
jellegzetesen ipari, kereskedelmi, turisztikai és
vendéglátási területekkel

F városrész: Külterület

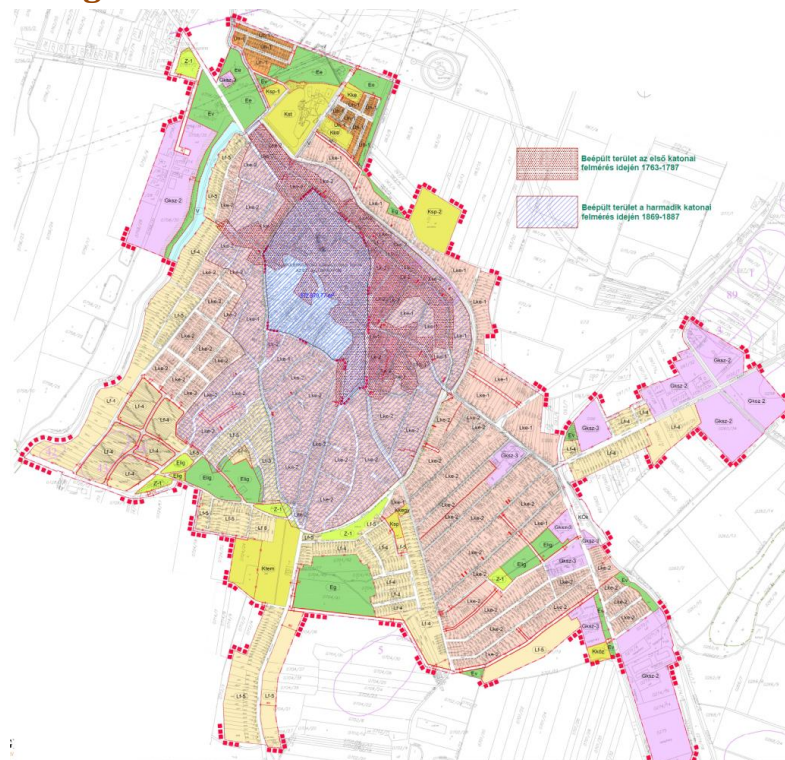
A külterületen zömében beépítésre nem szánt területek találhatók, erdőterületek és mezőgazdasági területek. Az erdőterületek védelmi, turisztikai, ligeterdő, vagy gazdasági rendeltetésűek, a mezőgazdasági területek pedig általános, kertes, vagy valamilyen közérdekből korlátozott funkciójú területek.

Ebbe a szövetbe illeszkednek bizonyos beépítésre szánt területek, amelyek a tájhasználatához, vagy gazdasági tevékenység céljára szükséges építést teszik lehetővé. Ilyenek a mezőgazdasági üzemi gazdasági terület, kereskedelmi, szolgáltató gazdasági terület, különleges terület (pl: idegenforgalmi célú hasznosításra)

Speciális hasznosítású területek a vízgazdálkodási (egyéb) terület a vízfolyások, csatornák medre, a vízművek a halastavak és az árvízvédelmi töltések területe, közművek, és a vonalas infrastruktúrák területei. A szabályozást az országos vonatkozó törvényi erejű előírásokon túl a helyi építési szabályzat, és a hozzá tartozó szabályozási tervek tartalmazzák.

3.3.1. Településrészek kijelölése, pontos lehatárolása, a lehatárolás indoklása, térképi ábrázolása, a lehatárolt településrészek rövid bemutatása

3.3.1.1. Történelmileg kialakult városszerkezet

A város történelmi településrészei a katonai történelmi térképek alapján (Saját ábra)

A városrészek lehatárolása a várostörténet, illetve a várostörténetet jól mutató telekmorfológia alapján történt. A városrészek jól elkülönülnek egymástól. A város „szíve” az óváros.

Polgár természeti adottságaira épülő gazdálkodását főleg a mezőgazdaság jelentette. A területen jellemzően az ártéri fokgazdálkodás és az árutermelő állattartás terjedt el. A nagybirtokrendszer kialakulásával, az emberi élőhelyeket, a magyar főurak hasznát, pénzbeli gazdagságát jobban szolgáló legeltető állattartás, és marhaexport váltotta fel. Mai korszerű terminológiával azt is mondhatnánk, hogy a piaci igények megváltozásával, illetve annak beszűkülésével, a korábbi, emberi életfeltételeket teremtő két gazdálkodási technológia teljesen megszűnt. A falvak eltűnésével, az emberek elvándorlásával, vagy hajtónak (hajdúnak) állásával kialakult a hajdúvárosi múlt. A kiváltságos érdekeket szolgáló gabonaexport, és ennek érdekében, a termőterületek nyerésére szolgáló Tisza szabályozásával, a mai értelemben vett nagyüzemi „korszerű” mezőgazdasági technológia elterjedésével, jött létre a mai Hortobágyi puszta, az erdők faállományának pusztulása terén az állami vasútépítésekhez talpfának jól eladható erdők is kiváló pénzforrásnak minősültek előkelő elitünk számára.

A XVII. századtól a kistelepülésekről beköltöző export marha-hajtók letelepedésükkel elsősorban a Felvég és az Alvég északi és nyugati határán – leginkább a „partosabb” területeken – alakították ki lakhelyeiket. A csordahajtásokból külföldről visszatérő hajdúk ugyanis eléggé felháborodtak azon, hogy nem volt hová hazamenni, lakóhelyük felszámolódott, legelővé lett, és ezt a kérdést orvosolta Bocskay István Erdély fejedelme az 1600-as évek elején. A jelentős katonai erőt képviselő hajdúk, sok esetben külföldön zsoldosnak álltak, és felkészült harcosokként tértek haza. A letelepítés mellett Bocskay kénytelen volt kiemelni a hajdúkat a földesúri fennhatóság alól is.

Ezen területeken alakultak ki a Lakhacc, a Nagy- és a Kisgelej falurészek, elnevezésük utal betelepülésük történetére. A Lakhacc szabados építkezésre utal, a Gelej elnevezés feltehetően lakóinak eredetét őrzi.

Az Alvég keleti szegélyénél, a hajdani vályogvető gödrök helyén alakult ki a Nagymirhó. A XVIII. századtól betelepülő cigány közösségek (lováriak, beások) főleg ezeken a területeken találtak szegényes otthonra. A mai demográfiai, társadalmi jellemzők is erre a tényre engednek következtetni, ugyanis ma is itt lakik a magyar cigányság, a volt népzenei családok és utódaik jelentős része.

Alvég elnevezés helyett a Temetőoldal megjelölést használták (BENCSIK, 1974). A jelenség nyilvánvalóan adódik abból, hogy a Kálvária domb, amely természetes magaslat(homokdűne), valójában a régi idők temetkezési színhelye volt.

A Temetőoldal elnevezés utal arra is, hogy a kerteket előbb a Kálvária környékén kezdték lakóházakkal beépíteni, erre bizonyára a terület magasabb fekvése szolgáltatott okot. A falut a közigazgatási igények miatt a XIX. század közepén négy járásra osztották.

A négyes felosztás később a nép névhasználatában is megtalálható, ebből fakadóan beszélhetünk Felvég, Alvég, Kisódal, Folyóódal falurészekről (TÓTH-TERGE 1970.). A mai Dózsa György, Táncsics Mihály Szabadság és Hősök utcák voltak a jószágterelés útvonalai. Jellemzően ezen utcák a mai napig megőrizték az akkori „utca jelleget”, amely szélességükben és tágasságukban nyilvánul meg, különösen a Szabadság utca őrzi még ezt a specifikumot.

A lakóházakat rendszerint az utca sorában, egymás után építették. Háttal álltak a következő ház udvari homlokzata előtt, mely teljesen kiépült az utcára, csak az 1920-as évektől díszlik a kiskert a házak utcai végénél.

3.3.1.2. Településszerkezeti sajátosságok

Polgár településszerkezete tükrözi a város mezővárosi múltját: magában ötvözi a halmaztelepülések és gyűrűs-sugaras rendszer egyes jellemzőit. Ebbe a karakteres szerkezetbe a XX. század során néhány erőszakos beavatkozás történt: településidegen

telekosztások, tömbszerű lakóépületek megjelenése és a 35-ös úton megnövekedett forgalom szabályozása érdekében végzett tömbbátvágás.

Polgár településrendezési terve törekszik a még megmaradt hagyományos utcaszerkezet fenntartására, a beépítési módok meghatározásánál pedig a hagyományos kisvárosias környezet kialakíthatóságára.

A legtöbb szerkezeti egység között nincs markáns, határozott elválasztódás. Területfelhasználásuk és karakterük alapján a város ma az alábbi jellemző szerkezeti egységekre osztható:

Városmag: igazgatási, oktatási, kulturális és kereskedelmi centrum

Keleti-északkeleti lakóövezet: a pihenés, a kikapcsolódás, a rekreáció és az üdülés színtere

Központ környéki lakóterületek (Déli és Nyugati lakóövezet): hagyományos értelemben vett kertvárosi területek

Beépítésre nem szánt „külsőterület”: a hagyományos gazdálkodás, a mezőgazdálkodáshoz való intenzívebb kötődés, a kisüzemi gazdálkodás helyszínei, egyben átmenet a kistanyás térség felé. Szintén a külsőterületen terülnek el az

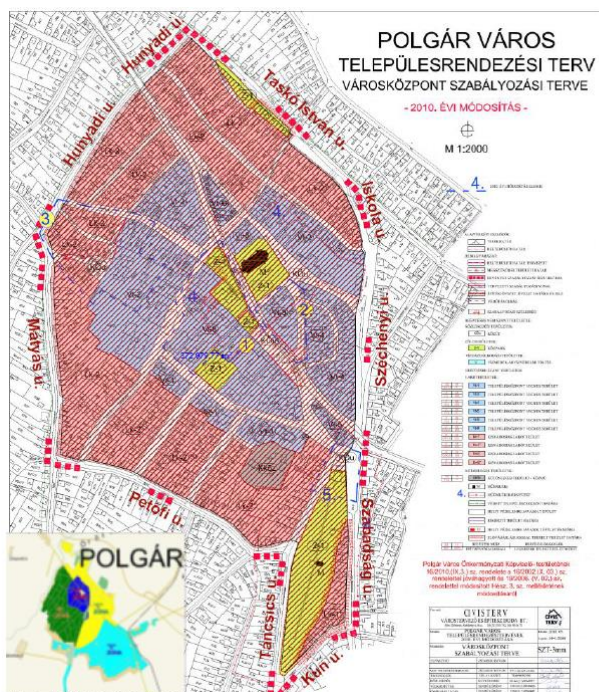
M3-as autópályához kapcsolódó gazdasági területek: a 35. számú főúthoz és a városhoz is csatlakozási lehetőséget jelentő csomópont mellett Polgár Ipari Park, M3 Outlet és az M3 Archeopark.

Az egyes városrészek gazdasági, társadalmi és településszerkezeti szempontú elemzése a 2011. évi népszámlálási adatokra, valamint a polgármesteri hivatal adatbázisára épül. Az adatok, főbb tendenciák elemzése alapot nyújt a városrészekre vonatkozó stratégia célrendszerének meghatározásához.

A városrészi lehatárolások a rendezési terv alapján jelölik ki a városrészeket, ebben megtartjuk az IVS lehatárolásait, azonban az új rendezési terven a településképp védelme céljából a városmag lehatárolását célszerű lenne északi oldalon a Taskó utca vonaláig kiterjeszteni.

Ezzel az északi városrész egészségturisztikai célterülete, összekapcsolódna a történelmi városrész turisztikai értékével. Ezzel a városi turisztikai egységesen kezelhetők, Az összevont terület egységes akcióterületként jobban pályázható.

3.3.1.1. Városközpont „A” városrész

„A” városközpont jellegzetesen intézményi funkciókkal

Mutató megnevezése	Polgár összesen	A városközpont
Lakónépesség száma	8098	878
Lakónépesség belüli 0-14 évesek aránya	15,4	10,7
Lakónépesség belüli 15-59 évesek aránya	81,1	60,1
Lakónépesség belüli 60-X évesek aránya	23,5	29,2
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	22,7	8,2
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	10,3	20,1
Lakásállomány (db)	3397	474
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	13,4	4,2
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	42,0	33,0
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	14,8	6,0
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népesség belüli	53,5	61,8
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	42,1	42,1
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregáltumokra nem	8153	
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	48,1	32,0
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépesség belüli	58,4	52,8
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	16,1	10,6
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliek aránya)	6,5	5,0
A komfort nélküli, félkomfortos és szükség-lakások aránya a lakott lakásokon belül	11,4	4,5
Egyzobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	5,6	2,5

A városközpont alapvetően településközponti vegyes lakóterület. Telekmorfológiája követi a város múltját, mutatja betelepülések idejét.

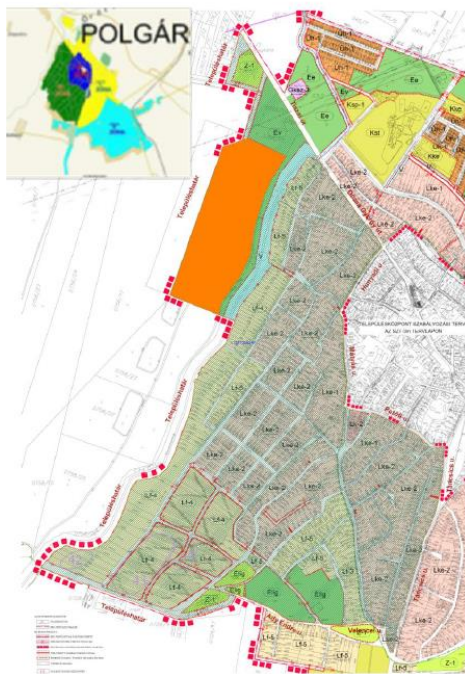
Északi oldalon, a dombhátakra települt ősi halmaztelepülés jellemzi, amely a déli oldalon jellegzetes sugaras elrendezésű hajdúvárosi városrésszel egészült ki a történelem folyamán.

A közigazgatási szolgáltatások központja, a Barankovics főtér. A főtérré, illetve a térfalként szerveződnek közfunkciók.

Korábban a centrumon keresztül haladt át a 35-ös főútvonal, amelyet az elkerülő út megépítésével alacsonyabb rendű úttá minősítettek, gyakorlatilag ez a történelmi jelentőségű közlekedési útvonal jelenti a város főutcáját. Az átmenő forgalom megszűnése után az útszakasz települési gyűjtő úttá vált, hatásosan tölti be a város főutcája szerepet.

A városközpont megújítása kiteljesítése főtéri funkciót és a környező utcák területeinek is városközponti jelleget adott, a betelepült funkciók gyalogosan is megközelíthetők, kerékpáros közlekedésre is alkalmas, azonban a városközpont felé a kerékpáros közlekedés feltételei nem épültek ki.

3.1.1.2. Nyugati lakóterület „B” városrész

„B” lakó funkciójú régi kertségből átalakult 200 éves városrész jellegzetesen lakófunkciójú területekkel

Határoló utcák: Hunyadi u., Mátyás u., Petőfi u., Táncsics u., Kun u., Velencei u., Ady Endre u., Keleti irányú településhatár, Tiszai út, Dózsa György út, Hunyadi u.

Polgár - városrész adatok
 Forrás: 2011. évi népszámlálás

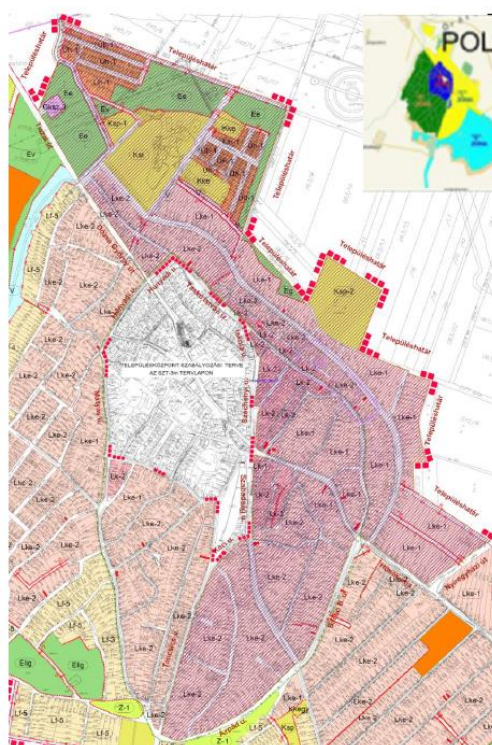
Mutató megnevezése	Polgár összesen	B lakó funkciójú városrész
Lakónépesség száma	8098	2488
Lakónépesség belől 0-14 évesek aránya	15,4	15,3
Lakónépesség belől 15-59 évesek aránya	61,1	62,4
Lakónépesség belől 60-X évesek aránya	23,5	22,3
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	22,7	16,6
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	10,3	9,6
Lakásállomány (db)	3397	972
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	13,4	9,7
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	42,0	38,0
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	14,8	10,3
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népesség belől	53,5	56,9
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	42,1	37,8
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	8153	
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	49,1	51,0
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépesség belől	56,4	54,0
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	16,1	13,9
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélülék aránya)	6,5	6,0
A komfort nélküli, félkomfortos és szükség-lakások aránya a lakott lakásokon belül	11,4	8,8
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	5,8	3,8

Településszerkezeti sajátossága, hogy a 19.században felszámolóódó régi kertségek helyén kialakult tervezett-szerkesztett telekalakítás, merőleges utca kereszteződések jellemzik, szerkezete eltér a hajdúvárosi szerkezettől. Alapvetően falusias és kertvárosi lakóterületekből áll.

Övezeti besorolását tekintve kertvárosi, amelyen lakóépület legfeljebb 4 lakással, vagy rendeltetési egységgel, a helyi lakosság ellátását szolgáló kereskedelmi, szolgáltató, vendéglátó, egyházi, oktatási, egészségügyi, szociális épület, valamint a terület rendeltetésszerű használatát nem zavaró hatású kézműipari épület építhető.

Azonban az övezetben nem helyezhető el szálláshely szolgáltató épület mezőgazdasági üzemi építmény. A rendezési terv módosítása során lehetőséget kellene biztosítani ezen épülettípusok elhelyezésére, a település-mezőgazdasági programelemek végrehajtása, illetve a lakossági önellátó házkörűli, háztáji kertészkedés, és állattartás feltételeinek, illetve feldolgozó jellegű csekély alapterületű manufaktúráinak elhelyezéséhez

3.1.1.3. Keleti északkeleti lakóterület „C” városrész

„C” lakó és rekreációs városrész jellegzetesen a dombhátakra települt 200 évnél öregebb településrészrel és újabb külső karéjjal stranddal, kempinggel, és üdülőteleppel **Határoló utcák:** Tiszai út, Dózsa György út, Taskó István u., Iskola u., Széchenyi u., Szabadság u. Kun u., Táncsics u., Árpád u., Bacsó B.u., Hősök útja, Nyíregyházi út, Északi oldali településhatár, Tiszai út

Polgár - városrész adatok

Forrás: 2011. évi népszámlálás

Mutató megnevezése	Polgár összesen	C lakó és rekreációs városrész
Lakónépesség száma	8098	1889
Lakónépesség belől 0-14 évesek aránya	15,4	12,5
Lakónépesség belől 15-59 évesek aránya	61,1	58,2
Lakónépesség belől 60-X évesek aránya	23,5	29,3
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	22,7	15,1
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	10,3	12,4
Lakásállomány (db)	3397	900
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	13,4	11,2
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belül	42,0	38,5
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül	14,8	10,2
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népesség belől	53,5	55,6
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	42,1	45,5
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	8153	
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	49,1	42,7
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépesség belől	56,4	57,3
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	16,1	13,8
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélküliség aránya)	6,6	5,1
A komfort nélküli, félkomfortos és szükség-lakások aránya a lakott lakásokon belül	11,4	7,7
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belül	5,6	5,2

Alapvetően falusias és kertvárosi lakóterületekből áll. A városrész északi peremén helyezkedik el a strandfürdő, és a kemping. A városrész déli területe a Taskó utcával határoltan a legrégebbi településrészrel kapcsolódik az „A” településközpont-hoz. A rendezési tervben célszerű lenne ezt a területet a városközpont részévé tenni.

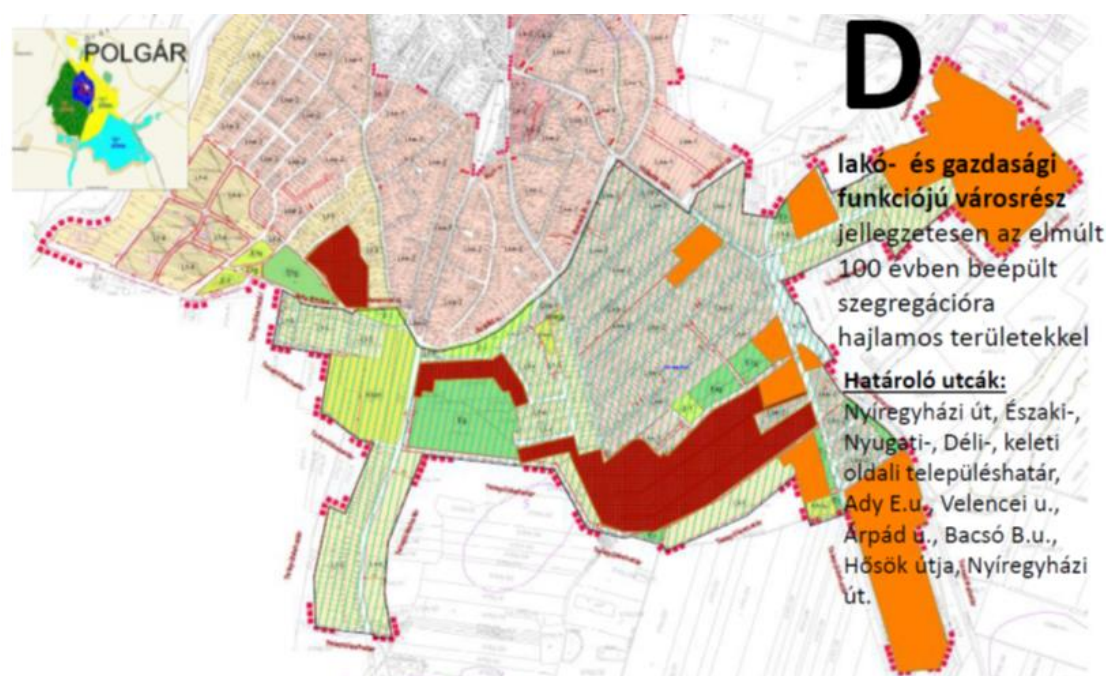
A kikapcsolódást a fürdő szolgáltatásai, és sportlehetőségei biztosítják (ld. műfüves pálya, aszfaltpálya, röplabdapálya). Ez a terület képezi a város idegenforgalmának egyik célterületét. Azonban az alacsony látogatottság miatt a város rekreációs és üdülőövezetét, nem szolgálják megfelelő mennyiségű kapcsolódó vendéglátó és kereskedelmi funkciók. A különböző gyógyászati és a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztésével, az infrastruktúrális adottságok javításával az egészségturizmus egyik célpontjává tehető.

A vállalkozási tevékenység néhány mikrovállalkozás és élelmiszerüzlet üzemeltetésében merül ki. A városrészben található a Városgondnokság Kft telephelye, és a szennyvíztelep.

Övezeti besorolását tekintve kertvárosi és ez a besorolás továbbra is megfelel a városrész tervezett terület felhasználásának. A területen lakóépület legfeljebb 4 lakással, vagy rendeltetési egységgel, a helyi lakosság ellátását szolgáló kereskedelmi, szolgáltató, vendéglátó, egyházi, oktatási, egészségügyi, szociális épület, valamint a terület rendeltetészerű használatát nem zavaró hatású kézműipari épület építhető.

3.1.1.4. Déli lakó és iparterületek terület „D” városrész

A városrész a település legfiatalabb jellemzően a lakóterületekhez kapcsolódó régebbi ipari jellegű területtel, és egyben a város legelmaradottabb területegységének tekinthető. Elsősorban kertvárosias jellegű, családi házas beépítésű terület, ahol a lakófunkció dominál. Déli részén helyenként jelentősen leromlott épületállományú sáv húzódik, többnyire alacsony komfortfokozatú lakásokkal, rossz szociális helyzetű lakossággal. Itt található a temető, és a rekultivált szeméttelep területe. A lakossági kertművelés, állattartás önfenntartás szempontjából kiemelten érzékeny területen a rendezési terv Lke övezeti besorolását Lf azaz falusias övezetbe kellene sorolni, hogy az önfenntartáshoz szükséges építmények megépülhessenek.

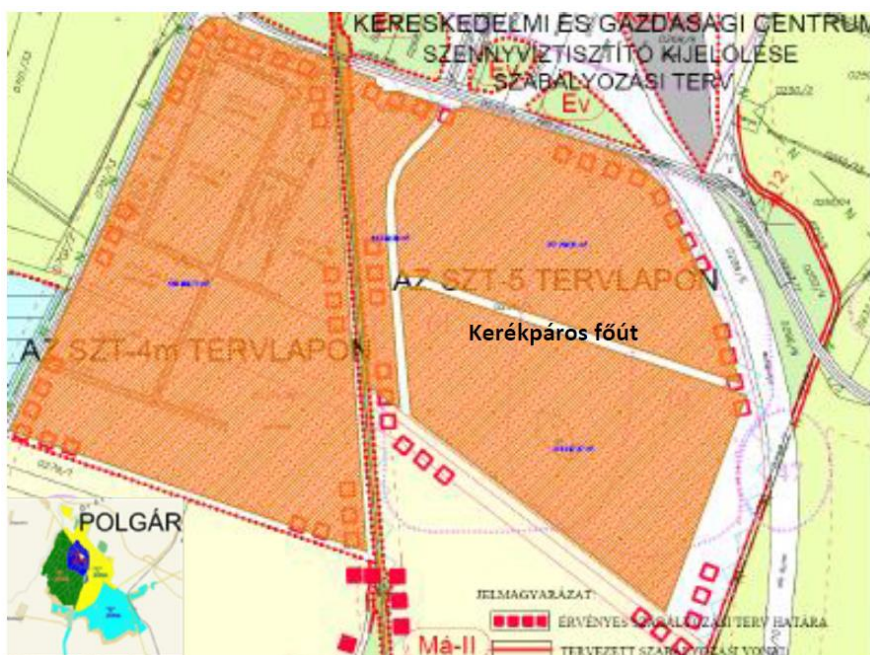

A városrész ugyanakkor jelentős közlekedési funkciókat is ellát, ugyanis itt található a város vasútállomása, továbbá egy távolsági buszmegálló és a városrészen halad át a korábbi 35-ös főútvonal (jelenleg 3324-es mellékút) is.

Övezeti besorolását tekintve jellemzően kertvárosi, és falusias. Azonban az övezetben nem helyezhető el szálláshely szolgáltató épület mezőgazdasági üzemi építmény.

A rendezési terv módosítása során a városrész egész területén lehetőséget kellene biztosítani ezen épülettípusok elhelyezésére, a település-mezőgazdasági programelemek végrehajtása, illetve a lakossági önellátó házkörűli, háztáji kertészkedés, és állattartás feltételeinek, illetve feldolgozó jellegű csekély alapterületű manufaktúráinak elhelyezéséhez.

3.1.1.5. Déli gazdasági funkciójú „E” városrész

E

**gazdaság-
fejlesztési zóna**
legújabb 10 éves
városrész Ipari
Park, M3 Outlet,
Archeopark
jellegzetesen
ipari-,
kereskedelmi-,
turisztikai, és
vendéglátási
területekkel

A legfiatalabb városrész az M3 autópálya csomópontjához kapcsolódik. A rendkívül kedvező logisztikai helyzet a csomópontra települt ipari, kereskedelmi, és turisztikai funkciókat tartalmazza

3.1.1.5. Beépítésre nem szánt mező- és erdőgazdálkodási terület „F” városrész „külterület”

Országos jelentőségű védett természeti területek:

A Hortobágyi Nemzeti Park 3/1998 (XII.17) KöM rendelet szerinti területe (Polgári Halastó)

Védett természeti területnek minősül:

- Selypesi morotva úszólápja
- Pálincás lapos szikes mocsara
- Csőszhalom, Bogát-halom mint kunhalmok a külterület Szabályozási Tervlapja szerint.

Tervezett országos jelentőségű védett természeti területek

A Hortobágyi Nemzeti Park külterületi Szabályozási Tervlapon szabályozott bővítési területei:

- Homok-dűlői legelők
- Bogát-közi legelők
- Nagy-Nádastó – Fátyolfenék
- Kengyelközi legelők
- Hortikirálydombi legelők

Tervezett helyi jelentőségű természetvédelmi területek

- Selypesi morotva
- Királyér kiszélesedő szakasz a belterület délnyugati határán
- A nyugati főcsatorna szabályozási terven jelölt kiszélesedő területe.

3.3.2. Szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

A szegénység számos társadalmi tényező által meghatározott, összetett jelenség, okai között szerepelnek társadalmi és kulturális hátrányok, szocializációs hiányosságok, alacsony vagy elavult iskolai végzettség, munkanélküliség, egészségi állapot, a családok gyermekszáma, a gyermekszegénység, de a jövedelmi viszonyok mutatják meg leginkább.

Az alacsony jövedelműek bevételeinek számottevő része származik a pénzbeli juttatások rendszereiből.

Az inaktív emberek között nagy arányban fordulnak elő az alacsony iskolai végzettségűek, a megváltozott munkaképességűek és a romák. Településünkön, tapasztalataink szerint a munkaerő-piacra jutás fő akadályai: az alacsony iskolázottság, a tartós munkanélküli létből fakadó motivációs problémák, a társadalmi előítélet jelenléte. A roma nők iskolai végzettsége, foglalkoztatottsági szintje, jövedelme még a roma férfiakénál is jelentősen alacsonyabb.

A nemzeti-, etnikai hovatartozás pontos adatainak meghatározásakor csak a népszámlálás adataira hagyatkozhatnánk, de az nem tekinthető pontosnak, mivel a népszámlálás egyéni bevalláson alapuló adatokat rögzít. Személyes tapasztalatunk alapján a lakosság mintegy 20%-a roma nemzetiségű.

A statisztikai adatok és a segélyezési tapasztalatok alapján egyik legsúlyosabb gond a szegénységben élők, közöttük a roma népesség helyzetének fokozatos romlása. Ennek következménye a leszakadás, a kiszorulás az életlehetőségekből mind a tanulás, mind a foglalkoztatás, mind az egészségügyi szolgáltatások területén.

Nemzeti Társadalmi Felzárkózási Stratégia (2011. év) megállapítása szerint: „Minden harmadik ember (kb. 3 millióan) ma Magyarországon a szegénységi küszöb alatt él, közülük 1,2 millióan mélyszegénységben. A szegénységi kockázatok különösen sújtják a gyermekeket és a hátrányos helyzetű térségekben élőket. A romák nagy többsége, mintegy 5-600 ezren (összlétszámuk a becslések alapján kb. 750 ezer) ehhez az utóbbi csoporthoz tartozik. Ezért Magyarországon a romák felzárkóztatását megcélzó politikát nem lehet elválasztani a szegénység elleni általános küzdelemtől, a társadalmi és a gazdasági versenyképesség javításától. „A romák esetében jellemző az, hogy még a halmozottan hátrányos helyzetű csoportokon belül is legkedvezőtlenebb helyzetben lévőkhöz tartoznak.”

Mutató megnevezése	Polgár összesen	1. szegregátum (Nagyvárad u. - Velencei u. - Ady Endre u. - névtelen u.)	2. szegregátum (Arany János u. - Veres Péter u. - Hajnal u. - belterületi határ - Dante u.)	3. szegregátum (Dankó Pista u. - Hajnal u. - nyugat-keleti irányú Bem u. meghosszabbított vonala - Toldi u. - Lehel u. - Hajdú u. - Bem u. - belterületi határ - Dankó Pista u.)
Lakónépesség száma	8098	81	107	895
Lakónépesség belől 0-14 évesek aránya	15,4	44,4	27,1	22,7
Lakónépesség belől 15-59 évesek aránya	61,1	53,1	65,4	64,2
Lakónépesség belől 60-X évesek aránya	23,5	2,5	7,5	13,1
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belől	22,7	62,8	50,0	57,6
Felsőfokú végzettségűek a 25 éves és idősebb népesség arányában	10,3	0,0	3,3	2,5
Lakásállomány (db)	3397	15	35	216
Alacsony komfort fokozatú lakások aránya	13,4	6,7	25,7	35,2
Rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon (15-59 évesek) belől	42,0	89,8	87,1	81,7
Legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belől	14,8	46,5	37,1	41,7
Foglalkoztatottak aránya a 15-64 éves népesség belől	53,5	29,5	31,1	36,1
Foglalkoztatott nélküli háztartások aránya	42,1	35,3	50,0	47,7
Állandó népesség száma – a mutató a település egészére állítható elő, szegregátumokra nem	8153			
Alacsony presztízsű foglalkoztatási csoportokban foglalkoztatottak aránya	49,1	92,3	66,7	74,9
A gazdaságilag nem aktív népesség aránya a lakónépesség belől	56,4	69,1	58,9	66,2
Munkanélküliek aránya (munkanélküliségi ráta)	16,1	48,0	45,5	27,2
Tartós munkanélküliek aránya (legalább 360 napos munkanélülék aránya)	6,5	12,0	4,5	10,6
A komfort nélküli, félkomfortos és szükségilakások aránya a lakott lakásokon belől	11,4	6,7	25,8	33,8
Egyszobás lakások aránya a lakott lakásokon belől	5,6	6,7	9,7	15,4

Polgár - Szegregátumok adatai

Forrás: 2011. évi népszámlálás

A szegregációs mutató (legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belől) értéke az érintett területen 35% feletti és a területen élő népesség száma eléri az 50 főt

3.3.2.1. A társadalmi kohéziót veszélyeztető szegregáció:

Polgár Város Önkormányzata a különböző célcsoportok esélyegyenlőségének biztosítása érdekében már korábban is több intézkedést hozott, melyek ma is érvényben vannak. A helyi rendeletek, a kötelező törvényi feladatokon túl, szabályoznak olyan ellátási formákat, amely az idősek, a fogyatékosok, az ifjúság, a szociálisan rászorultak helyzetét segíti:

- a szociális igazgatásról és ellátásokról szóló 40/2009.(XII.18.) rendeletünk szabályozza a szociális étkeztetés, a házi segítségnyújtás térítési díjainak támogatását, valamint a szennyvízkozmű-fejlesztés támogatását.
- a lakáscélú támogatásokról szóló 19/2007.(VI.1.) rendeletünk a fiatalok első lakáshoz jutásának támogatását szabályozza, legfontosabb szempont az odaítélésnél, hogy, aki Polgáron szeretne letelepedni, azt a város támogatja.
- a gyermekek védelméről és a gyámügyi igazgatásról szóló 44/2006. (XII. 15.) rendelet tartalmazza az önként vállalt támogatások szabályozását.
- Polgár Város Önkormányzata fenntartásában működő köznevelési intézményekben fizetendő térítési díj, tandíj és díj összege megállapításának és fizetésének szabályairól szóló 34/2012.(X.26.) rendelet a térítési díjkedvezményeket tartalmazza.

- a felsőoktatásban résztvevők önkormányzati ösztöndíjrendszeréről szóló 26/2005.(XI.04.) rendelet a Bursa Hungarica felsőoktatási önkormányzati ösztöndíj támogatási feltételeit szabályozza.
- az önkormányzat tulajdonában lévő lakások és helyiségek bérletére, az elidegenítésükre vonatkozó egyes szabályokról szóló 27/2010. (XII. 16.) önkormányzati rendelete szabályozza a lakbértámogatást.
- a háziorvosi, házi gyermekorvosi és fogorvosi körzetekről szóló 10/2004. (III. 31.) rendelet a lakosság egyenlő egészségügyi ellátáshoz való hozzáférését szabályozza.
- a légúti allergiás megbetegedést okozó gyomnövények visszaszorításáról szóló 29/2004. (IX. 29.) rendelet az asztmás és allergiás betegek életének megkönnyítését célzó szabályozásokat tartalmaz.
- a sport támogatásáról szóló 10/2012. (III. 29.) rendelete a helyi egyesület, az ifjúság sportolásának megkönnyítését tűzte ki célul.

Veszélyeket rejt az életfeltételek, a megélhetési lehetőségek szűkülése. A tartós munkanélküliség felerősítheti az underclass viselkedési formák elterjedését. A lassan zsugorodó, sőt kisebbséggé váló korábbi többség köreiben könnyen népszerűvé válhat az etnocentricizmus.

A társadalomban, országos viszonylatban, a közerkölcs romlása, a fehérgalléros bűnözés, a korrupció, a gazdasági és szociális közviszonyok robbanásszerű megváltozásából eredő szociális problémák agresszivitást fokozó tendenciákká válhatnak. Ez ellen az országos tendencia ellen csak a tisztességen és emberségen alapuló helyi társadalom jó példái hathatnak, amely Polgáron a folyamatosan megvalósított Helyi Esélyegyenlőségi program végrehajtásában realizálódik

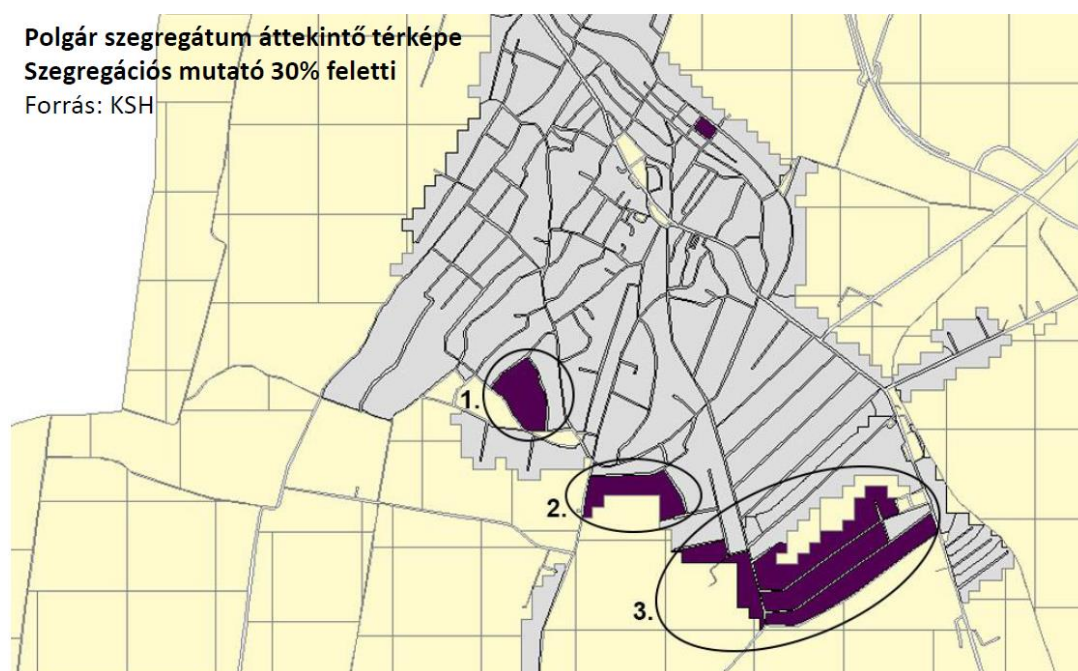
A Képviselő-testület 2013. évben a 80/2013. (VI.27.) sz. határozatával fogadta el Polgár Város Önkormányzatának Helyi Esélyegyenlőségi Programját. (továbbiakban: HEP)

A program felülvizsgálata 2014. évben megtörtént mely során a program kiegészítésre került az eltelt egy év változásaival. Az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény 31. §-a rendelkezik a helyi esélyegyenlőségi programról. A törvény 31. § (1) bekezdése szerint a települési önkormányzat ötévente öt évre szóló helyi esélyegyenlőségi programot fogad el, amelyet a 31. § (4) bekezdése értelmében két évente át kell tekinteni és szükség esetén felül kell vizsgálni.

A helyi esélyegyenlőségi program elkészítését az egyenlő bánásmódról és az esélyegyenlőség előmozdításáról szóló 2003. évi CXXV. törvény (továbbiakban: Ebktv.) előírásai alapján készítette el Polgár Város Önkormányzata.

A program elkészítésére vonatkozó részletszabályokat a törvény végrehajtási rendeletei, a helyi esélyegyenlőségi programok elkészítésének szabályairól és az esélyegyenlőségi mentorokról” szóló 321/2011. (XII.27.) Korm. rendelet „2. A helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének szempontjai” fejezete és a helyi esélyegyenlőségi program elkészítésének részletes szabályairól szóló 2/2012 (VI.5.) EMMI rendelet alapján alkalmazta.

3.3.2.2. Szegregátumok a városban

Szegregátum a 2011-es népszámlálási adatok alapján (forrás KSH)

A „szegregált vagy szegregációval veszélyeztetett terület: olyan egybefüggő terület, amelyen az alacsony társadalmi státuszú családok koncentráltan élnek együtt vagy a társadalmi státuszcsökkenés jelei tapasztalhatók, ezért a területen közösségi beavatkozás szükséges; szegregációval veszélyeztetett terület lehet egy önálló településrész, de részét képezheti egy vagy több településrésznek is”.

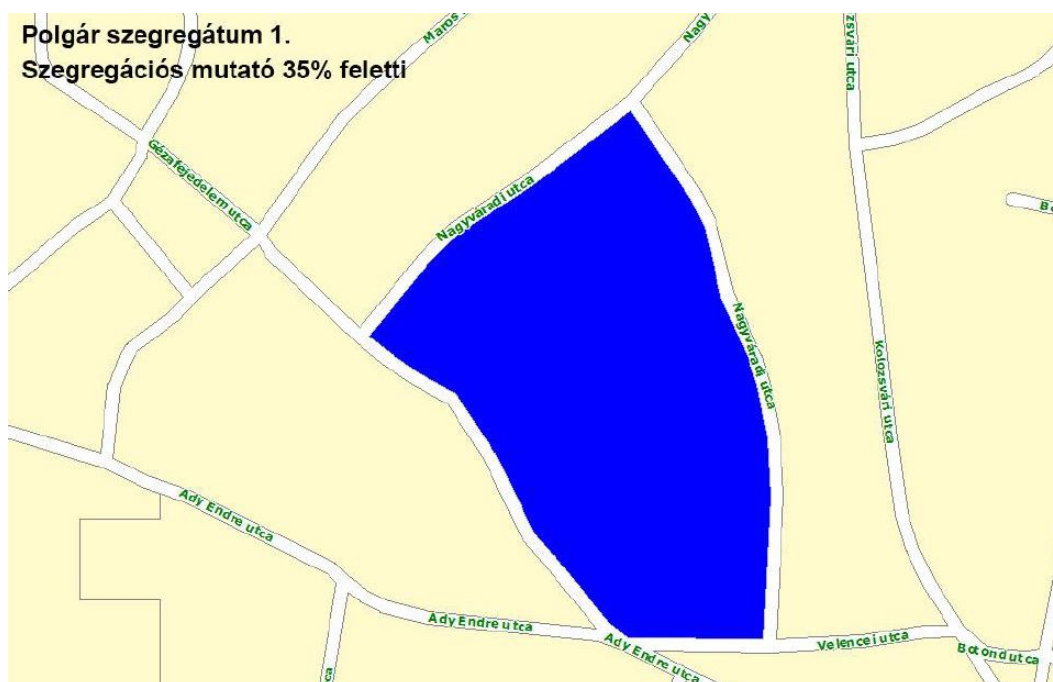
A Városfejlesztési Kézikönyv előírásainak megfelelően a szegregáció fogalma alatt az alacsony társadalmi státuszú családok koncentrált együttélése értendő.

A szegregátumok lehatárolása az ún. szegregációs mutató alapján történik: azon területek tekinthetők szegregátumnak, ahol a népszámlálási adatok alapján a legfeljebb általános iskolai végzettséggel rendelkezők és a rendszeres munkajövedelemmel nem rendelkezők aránya az aktív korúakon belül eléri, illetve meghaladja a 30%-ot.

A HEP Fórum 2015. május 18-án tárgyalta a Helyi Esélyegyenlőségi Program felülvizsgálatát a bekért adatszolgáltatások figyelembevétele mellett. A felülvizsgálat során a fórum tagjai az intézkedési tervben megfogalmazott célkitűzések, az intézkedések során elért eredmények, illetve az eredményességet hátráltató problémák ismertetésével tárgyalta az anyagot

3.3.2.3. Szegregátum 1.

1. szegregátumot határoló utcák: Géza fejedelem utca, Ady Endre utca, Nagyváradi utca

Szegregátum a 2011-es népszámlálási adatok alapján (forrás KSH)

A közlekedés jól megoldott, intézményekkel, infrastruktúrával jól ellátott. A roma kisebbség néhány utcában magas arányban van jelen ugyan, sokan közülük rendelkeznek munkajövedelemmel, és alapfokúnál magasabb végzettséggel is.

Az itt lakók életmódja legnagyobb többségében megfelel a hagyományos kisebbségi életformának.

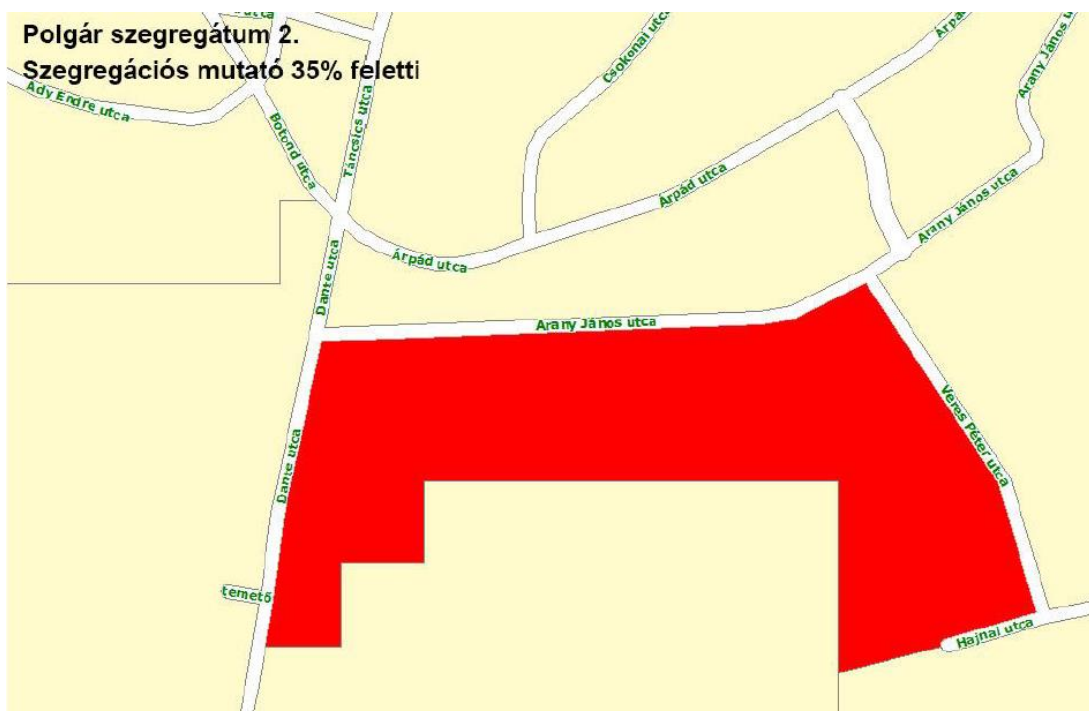
A városrészek mégsem váltak szerves részévé vált a városnak, elsősorban a nem lakott eladó házakat széthordják.

A porták néhány kivételtől eltekintve rendezettek, néhány épület a leginkább csak a színezésével tér el a településképpen megszokottól.

Az itt lakók a városban, illetve Tiszaújvárosban dolgoznak, a város intézményeit, infrastruktúráját, szolgáltatásait igénybe veszik mindennapi életük során, ami pozitív változást jelent a helyi társadalomra.

3.3.2.4. Szegregátum 2.

2. szegregátumot határoló utcák: Dante utca, Arany János utca, Veres Péter utca, Hajnal utca

Szegregátum a 2011-es népszámlálási adatok alapján (forrás KSH)

Problémaként jelentkezik az alacsony iskolai végzettség és a munkanélküliség, valamint a munkakeresés feladásából adódó inaktivitás.

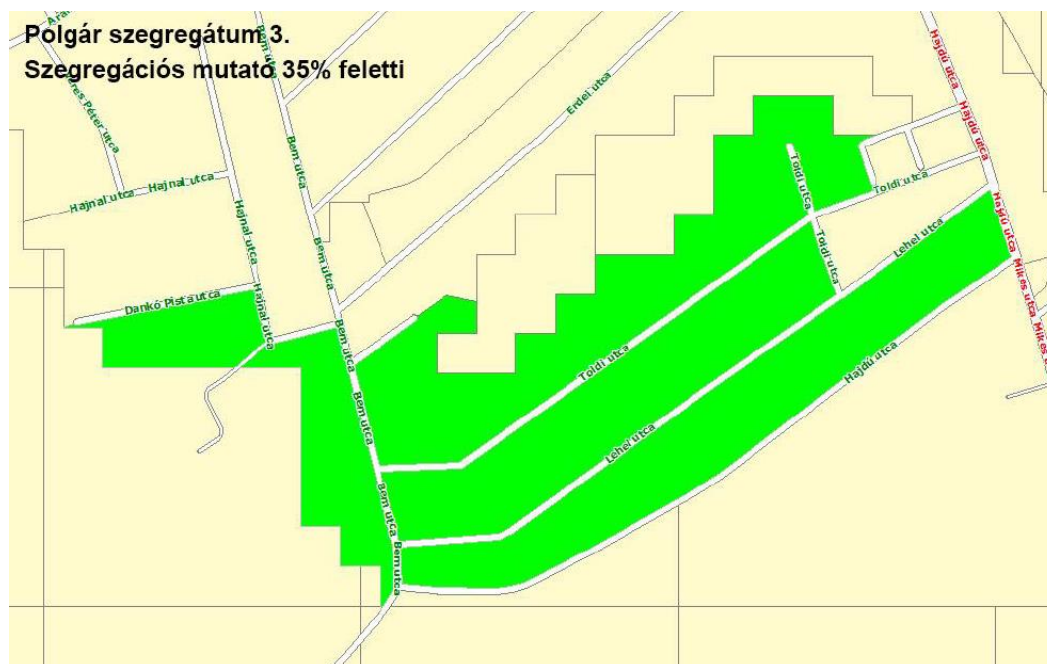
A rossz foglalkoztathatóság a megélhetést biztosító rendszeres munkajövedelem hiányát okozza, így az érintettek kiszolgáltatott helyzetben, rossz anyagi körülmények között élnek.

A jövedelemhiány több problémát is okozhat (depresszió, önpusztító magatartásformák, agresszió, bűnözés), közülük talán legkomolyabb a gyerekszegénység és ezáltal a szegénység újratermelődése.

A rendszerváltás utáni évtized társadalmi változásainak negatív hatásai az oktatási intézmények nevelő munkáját is meghatározzák, jelentősen befolyásolják. Vitathatatlan tény a leszakadó, hátrányos körülmények között élő társadalmi rétegekhez tartozó tanulók számának növekedése.

3.3.2.5. Szegregátum 3.

3. szegregátumot határoló utcák: Dankó Pista utca, Hajnal utca, Bem utca, Hajdú utca

Szegregátum a 2011-es népszámlálási adatok alapján (forrás KSH)

A szegregált és szegregálódó városrészben nagy arányban élnek iskoláskorú és fiatalabb gyerekek, akik fejlődéséhez elengedhetetlen anyagi feltételek a legtöbb családban nem állnak rendelkezésre.

Ezért a kiskorúak esetében komoly lépéseket kell tenni az egészséges fizikai fejlődéshez szükséges alapvető feltételek (élelmiszer, fűtés, egészségügyi ellátás és gyógyszerek) biztosítása érdekében.

A rossz szociokulturális háttér a későbbiekben komoly lemaradást és szocializációs problémákat okozhat a gyerekek közoktatási rendszerbe való beilleszkedése során, alapvetően befolyásolhatja későbbi teljesítményüket, ezért elengedhetetlen a szociokulturális hátrányok leküzdésére irányuló korai fejlesztés és a jó minőségű, a gyerekek problémáit kompenzálni tudó óvodai és általános iskolai ellátás biztosítása.

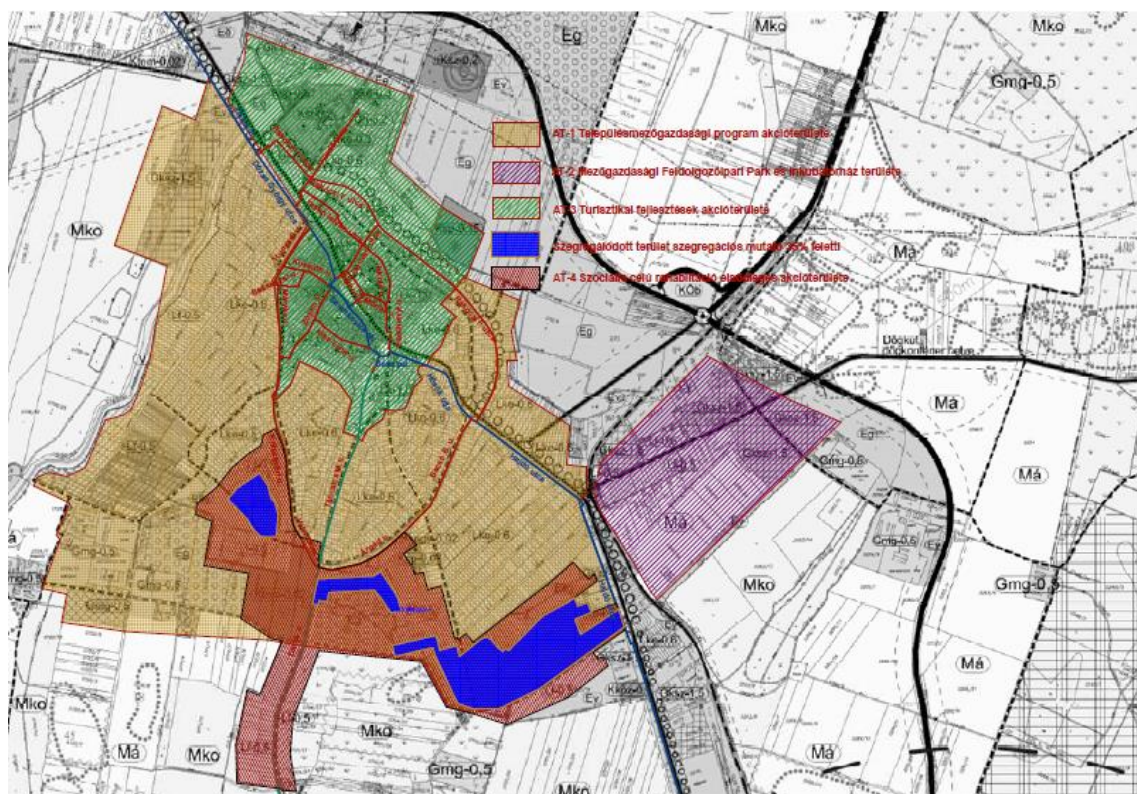
A közoktatás rendszerében nyújtott jó teljesítmény alapvetően meghatározza a későbbi magasabb oktatási szintekbe való bejutást, ezáltal a várható munkaerő-piaci státuszt és az elérhető jövedelmet. A szegénység újratermelődésének megakadályozásához tehát egyrészt az oktatáson keresztül vezet az út, másrészt a közkereskedelmi általános színvonalának emelésére szolgáló komplex programokon keresztül.

A városban élő roma lakosságnak a családi életre vonatkozó szokásaikon túl nincsenek néphagyományaik, nem beszélik a cigány nyelvet. Érdekeiket a rendszerváltozás óta a Roma Nemzetiségi Önkormányzat segíti.

Társadalmi életükre a lassú asszimilálódás jellemző. A roma szülők egyáltalán nem akarják külön, homogén osztályba járatni gyermeküket. A szegregáció minden formáját elutasítják.

A roma gyermekek iskolai kudarcainak egyik oka kulturális természetű. Alacsony tanulási motivációjuk a 7. 8. osztály elérésekor az iskolától való elforduláshoz és kilépéshez vezet. Ez az életszakasz az amikor a roma családok a gyermekeiket már „kis felnőttekként” kezelik, amihez képest az iskola infantilizáló hatást gyakorol.

3.3.3. Egyéb szempontból beavatkozást igénylő területek lehatárolása, térképi ábrázolása és helyzetelemzése (potenciális akcióterületek)

Beavatkozást igénylő területek lehatárolása (Saját ábra)

4. JAVASLATOK A TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI KONCEPCIÓ ELKÉSZÍTÉSÉHEZ

A belváros modern kisvárosi központtá válása, a közszolgáltatások színvonalának emelése, az infrastrukturális fejlesztések megvalósítása, és egységes városi arculat kialakítása megtörtént. Azonban Polgár további problémája maradt a fiatalok és a kreatív aktív emberek, és családok elvándorlása, a magas munkanélküliség, a munkahelyek hiánya, és mindezek nyomán a rászorultság mértékének emelkedése. Rendkívül magas a pénzügyi szegénységben élők száma, és aggasztóan jelentős az anyagi nélkülözésben élők és az aktív kereső nélküli háztartásokban élők alkotta csoport mérete is.

A település természeti erőforrásait, az itt élő emberek tenni akarását, és a település autópálya leosztó melletti elhelyezkedését, mint adottságot figyelembe véve, a település vitalitásának erősítése érdekében, az Európa stratégia 2020 szerinti inkluzív növekedést kell megvalósítani.

Azonban azt sem szabad elfelejteni, hogy az EU2020 stratégia értékelése (Brüsszel, 2014.3.5. COM(2014) 130 final) során a válság hatások okának vizsgálatakor 2014-ben előtérbe került a növekedés által létrehozott és elosztott vagyon hatékonyságának és méltányosságának régóta vitatott kérdésköre is. A válság tovább növelte az egyenlőtlenségeket, és még szűkebb korlátok közé szorította az újraelosztási rendszereket. Makrogazdasági szinten súlyos korrupciós jövedelemeloszlási egyenlőtlenségek tapasztalhatók, és a sok-sok egyéb teherrel sújtott kisvállalkozásokat ez olyan különös kihívások elé állítja, amelyet cseppet sem nevezhetünk konformnak.

Versenyképességünk gyökereit itthon kell keresni. A negatív tendenciák megváltoztatása általánosságban a város vitalitásának erősödéséhez szükséges tényezők támogatásával lehetséges. A városi vitalitás leglátványosabban valóban gazdasági eredményekben mérhető, azonban a vitalitás ennél sokkal összetettebb fogalom.

Erőforrások kellene, és az erőforrásokat jól használó közösségek, és a közösségek szervezett együttműködése. A lokálpatrióta szellemiségű közösségek megőrzik az erőforrások használhatóságát, azaz a táj adottságait, a következő generációk számára. A térségben olyan elsősorban kulturális, és csak másodsorban ipari-, gazdasági-, mezőgazdasági és ehhez kapcsolódó logisztikai rendszerek kialakítása szükséges, amely több szempontból is fenntartható intelligens gazdálkodást valósít meg.

A város vitalitását veszélyeztetheti, a mezőgazdaság termelés helyi tulajdonviszonyainak további, a gazdasági folyamatok elindítását gátló tényezőinek fejlődése: a birtokkoncentráció és az ezzel összefüggő külföldi érdekeltségű termőföld tulajdonosság.

4.1. JÖVŐKÉP

4.1.1. A település jövőképe a társadalmi, gazdasági, táji, természeti és épített környezetére vonatkozóan

Polgár lélekszámának csökkenése, elöregedő és zsugorodó munkaképes népessége még sürgetőbbé teszi a változások elindítását. Ma még kevesek számára érthető, hogy a növekedés forrását nem a termelékenységnövekedés jelenti, hanem a tisztességen és emberségen alapuló kultúra, és közösségi rendszerek létrehozása. A gazdasági mutatók élénkülésének ez a legalapvetőbb eszköze.

Természetesen a különböző újabb és újabb technológiákkal elérhető termelékenység növekedés is fontos tényező elsősorban a profit szempontjából, de egy településnek látnia kell azt is, hogy a megtermelt profitokból csak egyes személyek részesülnek, a többiek rendszerint olyan csekély jövedelemhez jutnak, hogy a családok, helyi közösségek, akik a társadalom alapját, megtartó erejét, szövetét adják, veszélybe kerülnek, egyszerűen összeomlanak. Azt is látni kell, hogy a profitérdekeltség egyenes következménye a munkaerő túlkínálat fenntartása, hiszen így olcsóbban jut emberi erőforráshoz.

A modern elektronikus kommunikáció és az online szolgáltatások – köztük az e-kormányzat - létjogosultsággal bíró, fontos gazdasági ágazatok, és egyúttal a növekedés és a termelékenység nélkülözhetetlen mozgatórugói a gazdaság egészére nézve, azonban a helyi működő közösségek, és helyi elosztórendszerek méltányos működtetése nélkül fabatkát sem ér.

A helyi kultúra és erkölcs alapvetően meghatározója a humántőke minőségének. Alapvetően egyrészt az oktatási és képzési rendszerek teljesítményén múlik az innováció serkentésére vonatkozó képességük, másrészt a személyes leleményességen. A kutatás is kulcsfontosságú a termelékenység fellendítése szempontjából, de megfelelő közösségek szükségesek ezek végrehajtásához is. Ha helyben akarunk eredményt elérni, akkor a helyi lokálpatrióta szemléletű, a tisztesség és az emberség erkölcsi alapjain nyugvó közösségek nélkül nem juthatunk eredményre.

4.1.1.1. Országos szintű változások

Remélhetően az országos szintű gazdasági környezetben a termőföldek idegen tulajdonba adásával szemben lesznek majd olyan változások is amelyek kedvezőek és a helyben élők életlehetőségeit szolgálják. Az EURÓPAI UNIÓ TANÁCSA, Magyarország 2015. évi nemzeti reformprogramjáról és 2015. évi konvergencia programjáról adott véleményéből, illetve ajánlásából következtethetünk (COM(2015) 266 final) a várható változásokra.

„Mérsékelje a vállalatokat terhelő, torzító hatású ágazati különadókat; szüntesse meg a piacra lépés indokolatlan akadályait a szolgáltatási ágazatban, ideértve a kiskereskedelmi ágazatot is; csökkentse az alacsony jövedelmű munkavállalókat terhelő adóéket, többek között az adóterheknek a növekedésre nézve kevésbé torzító területekre történő áttérítése révén; folytassa az adókijátszás elleni küzdelmet; csökkentse a megfelelési költségeket és javítsa az adóbeszedés hatékonyságát. Erősítse meg a közbeszerzési rendszer versenyt ösztönző és az átláthatóságot előmozdító struktúráit, és fejlessze tovább a korrupció elleni küzdelem keretét.....

.....Csoportosítsa át a közmunkaprogramra szánt költségvetési forrásokat az elsődleges munkaerőpiacra történő integrációt előmozdító aktív munkaerő-piaci intézkedésekre, továbbá javítsa a szociális segélyek és a munkanélküli-ellátások megfelelőségét és vizsgálja felül a támogatottak körét.....

.....Növelje a hátrányos helyzetű csoportok, és különösen a romák részvételét a befogadó többségi oktatásban, valamint célirányos tanárképzésen keresztül javítsa az ezen csoportok részére nyújtott támogatás színvonalát; erősítse meg az oktatás különböző szakaszai közötti, illetve a munka világába való átmenetet elősegítő intézkedéseket, valamint fejlessze az alapvető kompetenciák tanítását.....”

4.1.1.2. Városi és várostérségi szintű változások

Ma a vidéki településeken rendkívül magas a pénzügyi szegénységben élők száma annak ellenére, hogy a vidék képes lenne önfenntartásra. Az „Európa 2020 az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiájáról” szóló mérleg felismerte a szociális rendszerek összeomlásában rejlő veszélyt, és nem kimondottan, de a sorok között olvashatóan fellelhető már a vészjósló gondolat:

„Ha az állam leválik erkölcsi talapzatáról, ha megszűnik az emberi értékek, erkölcsi normák tisztelete, akkor a rendszer törvényszerűen önmagába roskad, hiszen olyan mértékben eltávolodik a jog, az intézményrendszer, a törvényhozás az erkölcsi normáktól, hogy elkerülhetetlenné válik a bukás.” (prof.Dr.Ángyán József)

A közös spekuláns tőkeérdekeltségű hálózat egymás közt üzletel, egymás közt osztja fel a profitot, a térséget, az országot, és az EU-t. Néha vannak ugyan köztük konfliktusok, de egymás vizeit csak ritkán zavarják. Jellemzően a Polgár Ipari Parkba települt cégek sem helyi anyagokkal, helyi beszállítókkal dolgoznak, lokális haszonérdekeltségük a kedvező közlekedési hálózaton, és a megszerezhető olcsó munkaerőn alapul, valamint azokon az állami támogatásokon, pályázati pénzek elérhetőségén, amelyek a beruházásaikat rendkívül olcsóvá teszik. Az M3 Outletben sem találunk helyi termékeket annak ellenére, hogy Polgáron található.

Azonban ez a rendszer sem tartható fenn sokáig, hiszen a helyben lakók csak kevés hasznát élvezik, eladhatják olcsó munkaerejüket, és vásárolhatják a divatcikkeket, fogyasztóivá

válhatnak a máshol előállított termékeknek. Az állami támogatások fenntartása pedig rendkívül drága, hiszen bármelyik, nem a helyi erőforrásokhoz kötődő szegmens változása előidézheti a betelepült cégek profitérdekeinek elmúlását. Például a bérek emelkedése a bérköltségek növekedése is elindíthatja az ipar elvándorlását.

Tartós eredmény csakis akkor várható, ha az ipar a helyi természeti erőforrásokhoz és nem a tartósan alacsony bérekhez kötődik. Azonban még ez sem elegendő, hiszen a természeti erőforrások tulajdonviszonyaiban óriási szerepe van annak, ha a tulajdonos helyben lakó, és lokálpatrióta szemléletű. Nem a jobb- és baloldal között húzódik az igazi politikai törésvonal, hanem a spekuláns tőkeérdekek és a helyi közösségek értékei és érdekei között.

A jelenlegi deprivált helyzetből, csak a helyi vállalkozók helyi erőforrás hasznosítása mozdíthatja el a várostárséget. A meglévő lehetőségeket vizsgálva a fejlődést előmozdító változások elérésében komplex várostárséget fejlesztő kis és középvállalkozásokat elindító mezőgazdasági inkubációra van szükség. Emellett a lokálpatrióta szellem erősítésére, a helyi közösségépítésre, az családi „védművek” rendszerének kiépítésére is szükség van.

4.1.1.2. A településfejlesztési koncepció és az ITS összehangolt jövőképe

A településfejlesztési koncepció és az ITS az önkormányzati feladatrendszerből kiindulva, a társadalmi, gazdasági folyamatok helyi eszközökkel, helyi és külső forrásokból megvalósítható irányadó programjait vázolja fel. A közös városi érdekek mellett kiállva, - a lokálpatrióta szemlélet és a településen belüli együttműködés erősítésével - a lehetőségekhez képest, a település valamennyi erőforrását mozgósítva készíti elő a programok végrehajtását.

4.1.1.2.1. Logisztikai központi szerepkör fejlesztése a helyi gazdasági tevékenység élénkítésére

A logisztikai központ szerepkör szempontjából Debrecen mellett elsősorban az M3-as és M35-ös autópályák csomópontjához közel fekvő Polgár logisztikai funkciói erősödhetnek.

Debrecen, és a szomszédos Tiszaújváros gazdasági és innovációs potenciálja kihasználásra vár. A megyeszékhely és a szomszédos ipari centrum kiemelkedő kutatási-fejlesztési tevékenysége jó alapot kínál a gazdaságban a tudásalapú, innovatív tevékenységek szerepének erősítéséhez.

Az ITS lehetőséget keres a vállalkozási aktivitás, és a külföldi tőkebefektetések aránylag szerény jelenlétének növelésére, a hosszútávon fenntartható, helyi érdekeket is szolgáló környezetbarát gazdaság létrehozásának igényével.

4.1.1.2.2. A lakosság anyagi-pénzügyi depriváltságának csökkentése

A munkaképes korú lakosság képzettségi szintjének növelését elsősorban a középfokú szakképzésre és a felsőfokú képzésre támaszkodva lehet elérni.

A legfontosabb szerep a József Attila Gimnázium és Szakközépiskola (JAGSZI) helyi középfokú oktatási rendszerének fenntartására és fejlesztésére hárul. Ehhez nagyon fontos a képzés és az épület fejlesztése, hatékonyságának növelése, amely a szegénység felszámolásának egyik kulcseleme. A JAGSZI a leghatékonyabban akkor segíti a fentebb megfogalmazott gazdasági fejlődést, ha a képzések a helyi gazdasági célokkal és a megvalósítani tervezett beruházási-, gazdasági tevékenységek jellegével vannak összhangban.

A szegénység és társadalmi kirekesztés csökkentéséhez a tisztesség és az emberség alapértékeit képviselő helyi közösségek támogatása, valamint a munkaképes korú lakosság piacképes képzettségi szintjének növeléséhez szükséges szolgáltatási funkciók erősítése az ITS fontos része.

5.1.1.2.3. A táji természeti adottságainak megfelelő, magyar nemzeti erősségű gazdaság fejlesztése

A város energiatartósságának csökkentése érdekében kiemelt cél a megújuló energiák széleskörű alkalmazhatóságának vizsgálata, ezek sorában a „zöld energiák” használatának elterjesztése, illetve az energiahatékonyság növelése.

Polgár és térsége helyi/kistáji adottságainak és a lokális erőforrások intenzívebb hasznosítása megköveteli a lehetőségek minél pontosabb feltérképezését és kiaknázásuk olyan megtervezését, amivel a lehető legkevésbé sérülnek az érzékeny természeti tényezők.

Fontos az előállított mezőgazdasági terményeket feldolgozó ipar megerősödése a várostérségben. A térség természeti adottsága és az itt élő emberek életkörülményei a mezőgazdasági termelésre alapozott gazdaságfejlesztést teszi indokolttá.

A meglévő állattenyésztő telepek fejlesztését, a mezőgazdasági termékek további feldolgozását, a raktár kapacitások bővítését, valamint hűtőházak építését szükséges preferálni.

Kitűzött célunk, hogy a mezőgazdaság és élelmiszeripar területén Polgár térségi térszervező centrum jellege erősödjön, és az itt megvalósítani tervezett fejlesztések hosszú távon térségi multiplikátor jellegűvé váljanak annál is inkább mivel ez a közel és régmúlt hagyománya, amely az elmúlt 25 év során sokat veszített gazdasági jelentőségéből.

4.1.1.2.4. népességmegtartó célkitűzések

A kistelepülések népességmegtartó célkitűzését vagy esetenként már a falvak elnéptelenedését, helyben biztosított foglalkoztatással és az abból szerzett munkajövedelemmel lehet befolyásolni. Ehhez az állami beavatkozás elkerülhetetlen.

A kisebb falvakban – a Hajdúháton, a Hortobágy mellékén, a Tisza-mentén – a szüleink és nagyszüleink által művelt mesterségek újraélesztése, a helyben megtermelt mezőgazdasági termékek feldolgozása, a ház körüli kisállattartás és a szerződött felvásárlás új rendszere, az ehhez kapcsolódó feldolgozó kisüzemek létrejötte, mind hozzájárulhatnak a helyben maradás és boldogulás természetes igényéhez.

Szerte az országban a nagyobb településeken - így Polgáron is -, az ipari feldolgozóüzemek korszerűsítése, a szolgáltatói szektor erősítése, a nagyobb élők munkaerő szükséglettel járó beruházások számának növelése szükséges. Polgár és térségi környezete gazdaságában hagyományosan kiemelkedő szerepet tölt be a mezőgazdaság.

A térség felzárkóztatásának kulcseleme lehet Polgár térségi multiplikátor jellegének erősítése elsősorban a nemzetközileg versenyképes, egészséges élelmiszerek előállítás és feldolgozása terén.

Térségi szerepkörénél fogva Polgár városának egyrészt fel kell készülni a magas minőségű élelmiszeripari feldolgozóipar helyi megtelepedésére, intelligensen környezetbarát alakítására, a minőségi helyi termékek előállításának és kereskedelmének ösztönzésével keresni kell a csatlakozási lehetőségeket az alakuló országos és megyei egy komplex rendszerekhez, a regionális és makroregionális gazdasági csomópontokhoz.

Másrészt fejlesztenie a helyi magas minőségű élelmiszertermelés rendszerét, amely a feldolgozóipar nyersanyaga.

Az ITS kiemelten fontos eleme maradt, a korábbi években megkezdett és sikeresen végrehajtott programelem, amely a szociálisan leszakadó csoportok felzárkóztatásának segítésére, az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítására, illetve a szociális gazdálkodás modellkísérletének beindítására és sikeres folytatására irányul.

A munkahelyi és iskolai lemorzsolódás csökkentése érdekében olyan közösségi és sportfejlesztésekre van szükség, amely e két célt együttesen kielégítve szolgálja a társadalmi kohéziót.

4.1.2. Polgár jövőképe a térségi szerepére vonatkozóan

A jövőkép szempontjából a magyar vidék, és a magyar vidéki kisvárosok megmaradásának egyetlen lehetősége, ha a külső gazdasági függőség mellett megszervezi saját önfenntartó rendszerét, amelynek alapjait helyi közösségek adják.

Polgár megtartó erejének erősítése lehetséges, sőt nélkülözhetetlenül szükséges, alapvető fontosságú.

Ha a tisztesség és az emberség helyi hagyományára alapozva az erős, lokálpatrióta szellemiségű közösségek közerkölcsöt építenek, akkor ez nem csak a helyi gazdasági tevékenység sebezhetőségét csökkenti, hanem a társadalmi gondoskodás szempontjából is megfelel a kihívásoknak.

A közös jövőkép alakításához elsősorban olyan erős, lokálpatrióta szellemű helyi közösségek szükségesek, akik meg tudják valósítani a helyi erőforrások intelligens használatát, és a növekedés által létrehozott vagyon hatékony, és méltányos elosztását is.

A jövőben a vállalkozásoknak szembe kell nézniük az alapvető nyersanyagok, az energia és az ásványi anyagok emelkedő költségeivel, miközben ezen anyagok ellátásbiztonságának hiánya és áringadozásai károsan hatnak majd gazdaságra. Ezért a helyi erőforrások –különösen a termőföld tulajdonlására, és a humuszvagyon értékére – megőrzésére vigyázni kell.

Az Európa 2020 – az intelligens, fenntartható és inkluzív növekedés stratégiájáról mérlege szerint az EU kihívások előtt ál. Folyamatos és egyre növekvő nyomás nehezedik a különböző ásványi anyag-, fém- és energiaforrásokra, a halállományra, a faanyagokra, a vízkészletekre, a termőföldekre, a biomasszára és a biológiai sokféleségre, mert e tekintetben jelentős értéknövekedés várható.

Az élelmiszer, a takarmány és a rostanyag iránti kereslet 2050-ig 70 %-kal is emelkedhet, a világ ezen erőforrásokat előteremtő legfontosabb ökoszisztémáinak 60 %-a károsodott vagy használatuk nem fenntartható!

Számolni kell azzal is, hogy az EU-ban a gazdasági függőség – a nem foglalkoztatott és a dolgozó emberek számának aránya – a várakozások szerint a 2010-es évtől 2030-ra 10%-kal fog emelkedni, és az időskori függőség minden eddiginél komolyabb kihívások elé fogja állítani a jóléti rendszerek szociális megfelelőségét és pénzügyi fenntarthatóságát.

4.1.3. A településfejlesztési elvek rögzítése

1.3.1. A helyi közösségek támogatása, a közösségek megtartó erejének, és lokálpatrióta szellemiségének erősítése (HE-1)

1.3.2. A helyi mezőgazdasági termelésen és termékfeldolgozáson, mint hagyományon alapuló életvitel lehetőségének biztosítása, a növekedés által létrehozott vagyon hatékony és méltányos elosztásával. (HE-2)

1.3.3. Az elvándorlás csökkentése helyi, és jövedelmező munkahelyek létrehozásával egyre több ember bevezetése a munka világába. (HE-3)

1.3.4. A helyi munkaerő mobilitásának lehetséges legolcsóbb, és környezetkímélő eszközeinek fejlesztése, a kerékpáros közlekedés lehetőségének kiépítése a szomszédos iparvárosba, és a településen belül. (HE-4)

1.3.5. A migráció csökkentése a városi szolgáltatások fenntartásával, és lehetőség szerinti bővítésével, hatékony védelmi rendszerek kiépítésével (hivatali szolgáltató ügyintézés, egészségügyi ellátás, bölcsőde, óvoda, általános iskola, középiskola, szakképzések, közművelődés, közerkölcs-művelés, vallásgyakorlás, szociális hálózat, időskori függőséggel kapcsolatos városi szolgáltatások) (HE-5)

1.3.6. Információs és kommunikációs technikák (IKT) fejlesztése (az e-kormányzat lehetőségeinek kiépítése mellett a lakosság önképzési lehetőségeinek fejlesztése) (HE-6)

1.3.7. Zöld infrastruktúrák kiépítése, és a fenntartható földhasználat helyi kultúrájának megteremtése, a biológiai környezet és a humusz védelme. (HE-7)

5. INTEGRÁLT TELEPÜLÉSFEJLESZTÉSI STRATÉGIA

1. KÖZÉPTÁVÚ CÉLOK, ÉS AZOK ÖSSZEFÜGGÉSEI

1.1. A település átfogó fejlesztését szolgáló célok meghatározása

Az ITS 2020-ig elérendő (középtávú) céljait egyrészt Polgár város jövőképe és az ennek megvalósulása irányába mutató hosszú távú, átfogó célja foglalja keretbe, másrészt erőteljesen befolyásolják az Európa 2020 stratégiából levezethető fejlesztési irányok: a kohéziós politika 11 tematikus célja és az egyes támogatási alapok (ERFA, ESZA, Kohéziós Alap) célokhoz illeszkedő ún. beruházási prioritásai. Mivel várhatóan az EU támogatások továbbra is kiemelt, bár nem kizárólagos szerepet játszanak a városok fejlődésében az EU prioritások és a városi célok egymáshoz illeszkedése lényegi fontosságú. Mindezek mellett nem szabad figyelmen kívül hagyni azt sem, hogy a városi szintű ITS-ek megfogalmazhatnak olyan lokális célokat is, amelyek alapértelmezése nem ellentétes a fentiekkel, azonban a helyben képződő sajátos problémák megoldására adnak hatékony választ.

1.1.1. Átfogó cél:

Polgár város átfogó fejlesztését szolgáló célja, hogy az életfeltételek folyamatos javításával, az intelligens gazdálkodás megvalósításával, a növekedés által létrehozott vagyon hatékony és méltányos elosztásával, a polgárok személyes gyarapodásával tegye nyilvánvalóvá a helyben maradás előnyeit, a helyi közösségek megtartó erejének segítségével.

Az átfogó célok megvalósításának alapjai:

I. A rendelkezésre álló természeti erőforrások:

Táji adottságok

Termőföld (humuszvagon)

Vízkészlet (felszíni, felszín alatti, és termálvíz)

Emberi fogyasztásra alkalmas ivóvíz

A helyben előállítható zöld energiák

II. A helyben lakó emberek

Tenni akarása

Tudása

Közösségei

III. Infrastrukturális adottságok (gazdasági-, közlekedési-, energia...stb hálózatok)**IV. Külső, befektetői-haszon jellegű területi ráfordítások**

Hazai befektetői (állami és magán, vagy e kettő kombinációja)

Külföldi befektetői (EU és magán, vagy e kettő kombinációja)

V. Helyi befektetői-haszon jellegű területi ráfordítások

A fenti 5 pontban összefoglalt alapelemekkel való gazdálkodás határozza meg az átfogó cél teljesítését. A teljesíthetőségét azonban törvények szabályozzák, engedik, vagy korlátozzák. A törvények mellett további engedő vagy korlátozó erővel működik az állami befektető jellegű pénzügyi források elérhetőségének területi politikai eszközrendszere. Az elosztás pályázatos rendszerű, és a források csak akkor, és arra állnak korlátozottan rendelkezésre, amire egy-egy pályázatot kiírnak, és csak a rendelkezésre bocsátott keret nagyságrendjében.

1.1.2. Horizontális célok

1.1.2.1. HC-1. Helyi gazdaságfejlesztési intézkedéseken keresztül megvalósuló munkahelyteremtés (TOP 1.1.3-15)

A fenntartható, intelligens és befogadó növekedést célzó, a belső erőforrásokra épülő, gazdaságélénkítő és foglalkoztatás-ösztönző térségi és helyi gazdaságfejlesztés a támogatott projektek egymásra épülő fejlesztési elemeke rendszerében valósul meg. A gazdaságfejlesztési intézkedéseken keresztül megvalósuló munkahelyteremtés elsősorban az egész járási térség helyi természeti erőforrásainak fenntartható használatára épül.

A megvalósítás Hajdúnánás Járási Jogú Várossal partnerségben erősíti az egész járási térséget, kihasználva Polgár rendkívül előnyös logisztikai elhelyezkedését. A megvalósítás alapja a lakosság, és a települési önkormányzatok, valamint az önkormányzati többségi tulajdonú vállalkozások kisléptékű termék-előállításához, rövid ellátási láncokhoz kötődő logisztikai fejlesztése, melyek eredményeként a helyi mezőgazdasági termékek helyi és országos piacokra való hatékony eljuttatását, a helyi termékek értékesítési csatornáinak infrastrukturális támogatását szolgálja.

A fejlesztések a termelést követő műveletekhez, kezeléshez kapcsolódnak (ún. „post harvest manipuláció” jellegű tevékenységek, pl. tárolás, hűtés, válogatás, osztályozás, mosás,

csomagolás, mérés). A lakossági élelmiszertermelésre, a feldolgozásra építő családi vállalkozások, kkv-k inkubációjával, olyan helyi tulajdonosi érdekeltségű agrárlogisztikai beruházások valósulhatnak meg, amelyek felfrissítik a térségi erőforrások hatékonyabb használatát.

1.1.2.2. HC-2. Mezőgazdasági feldolgozóipari park létesítése (TOP-1.1.1-15)

A vállalkozói környezet és az üzleti infrastruktúra fejlesztése érdekében szükség van új iparterület kijelölésére. A Hajdúnánás felé vezető Szabolcs Utcai Ipari Park olyan önkormányzati többségi tulajdonú iparterület lesz, amely alapvetően a HC-1 horizontális célra épül, elsősorban a helyi élelmiszer feldolgozó kkv-k inkubációja mellett.

Ehhez kapcsolódhatnak a térségi agrárintegrátorok (Tedej Cégcsoport, Agrárgazdaság Kft.) valamint olyan külföldi befektetők, akiknek élelmiszer nyersanyagigényét, a helyben előállított, termelt élelmiszerek adják. Sajátos kapcsolat alakulhat ki a Debreceni Egyetem Agrártudományi Centrumával, tudományos és technológiai park fejlesztésében is.

Az iparterület kialakításához, területvásárlás, alpinfrastruktúra kiépítése, bővítése szükséges. Az iparterület elérhetőségét és feltárását szolgálja a vasúti rakodó közelsége, és a kiváló közúti logisztikai pozíció.

A HC-1 horizontális célhoz hasonlóan a konstrukcióval szemben támasztott alapvető elvárás, hogy új munkalehetőségek teremtsen Polgár és Hajdúnánás kevésbé versenyképes várostérségében már működő, és az alakuló új vállalkozások számára. A támogatás hosszú távú céljának teljesítéséhez a betelepülő vállalkozások helyi mezőgazdasági termeléshez való kötődése lehet a garancia arra, hogy a munkaerő árának emelkedéséből adódóan a vállalkozások nem hagyják el a térséget. Az élelmiszer árak világszintű tendenciájának emelkedése biztosítja a vállalkozások sikerét.

Az új telephelyek kialakítása, a Mezőgazdasági Feldolgozóipari Park és további fejlesztése, Polgár kiváló elérhetősége, logisztikai helyzete vállalatközi együttműködések eredményezhet, és a Polgári Mezőgazdasági Feldolgozóipari Park alkalmassá válhat regionális, valamint országos gazdaságélénkítő hatás kifejtésére.

Az üzleti infrastruktúrát igénybe vevő vállalkozások számának növekedésével javul a gazdasági aktivitás. Az ipari parkban nő a vállalkozások versenyképessége a magasabb minőségű és szélesebb körű szolgáltatások által.

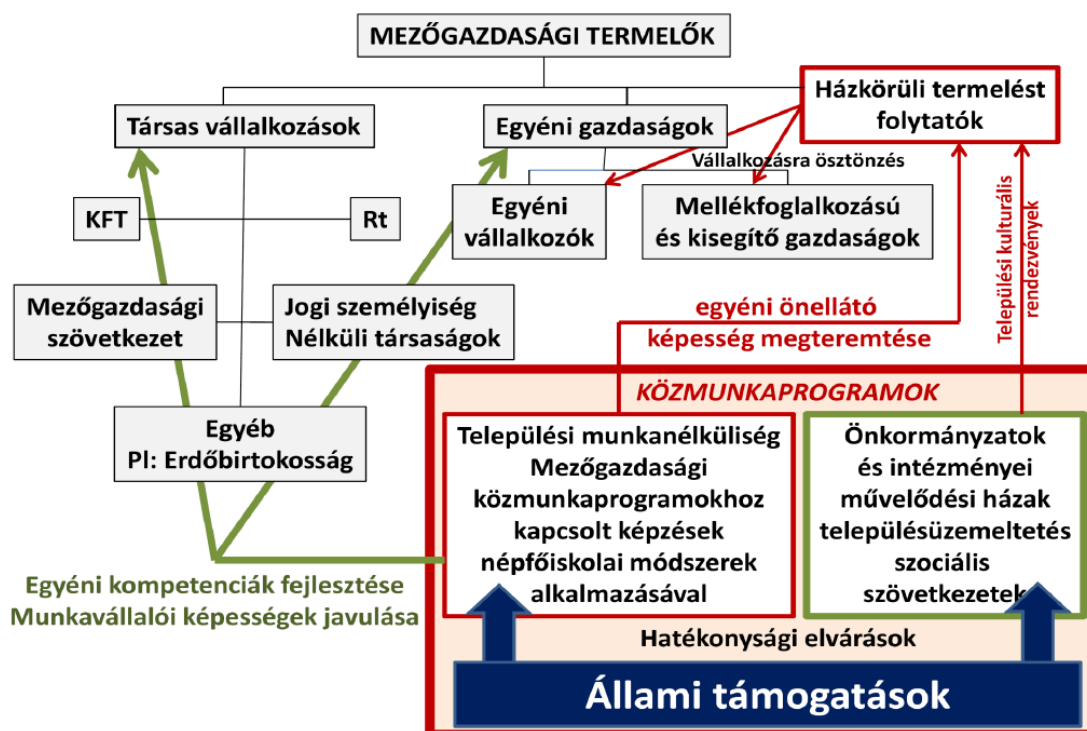
1.1.2.3. HC-3. Helyi foglalkoztatási együttműködések, megállapodások, paktumok megvalósítása (TOP-5.1.2-15)

A megyei szinten átfogó, országos paktum-rendszerbe illeszkedve ki kell dolgozni Polgáron a helyi megállapodások rendszerét, amely a közmunkaprogramokhoz kapcsolt egyéni kompetencia fejlesztésen túl, felébreszti a munkavállaló önművelés igényét, és erre lehetőséget biztosít.

A HC-3 horizontális cél szorosan kapcsolódik HC-1, és HC-2 horizontális célokhoz, valamint társadalmi közkerkölcs fejlesztésének igényéhez.

A helyi munkaerő-piaci viszonyokra szabott stratégia és programok kialakításakor különös hangsúlyt kell fektetni a már meglévő egyéni kompetenciák tovább fejlesztésére, és alacsony iskolázottsági szint esetén a település-mezőgazdasági program megvalósításával a háztáji, és a házkörüli kertészkedés ismereteinek elsajátítására, az önellátás, jövedelem kiegészítés lehetőségeire.

Az egyéni kompetencia fejlesztő programokba be kell vonni a népfőiskolai módszereket. El kell érni, hogy a térségben a programok kereteiből részesülhessen az alapítandó Polgári Népfőiskola, illetve a képzésekben vehessen részt az Ady Endre Művelődési Ház is.

A közmunkaprogramokhoz kapcsolt népművelés, és egyéni kompetencia fejlesztés egységes rendszere és vállalkozói kapcsolatai a népfőiskolai módszerek alkalmazásával (Saját ábra)

A helyi szintű foglalkoztatási együttműködés a paktum földrajzi területének egészére kiterjedő célokkal és tevékenységekkel működik járási szinten.

Polgár aktív partnerségben kíván részt venni a térségi együttműködésben, a gazdaság és foglalkoztatás-fejlesztési helyzetelemzés készítésében és a stratégia megalkotásában, a paktum-programot készítésében és megvalósításában.

1.1.2.4. HC-4. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok (TOP-5.2.1-15)

Az érvényben lévő és működő Helyi Esélyegyenlőségi Program (HEP) mellett, az infrastrukturális beavatkozásokat, a társadalmi hátrányok kompenzálását célzó szociális, oktatási, foglalkoztatási, egészségügyi, antidiszkriminációs és közbiztonsági programok egészítik ki.

Ezekkel a programokkal együtt kell működnie olyan közösségfejlesztő programoknak, amelyek lehetővé teszik a városrehabilitációval érintett területen élő lakosság bevonását a tervezésbe és a megvalósításba, továbbá erősítik a helyi közösség kohézióját.

A foglalkoztatásra, az oktatásra, az egészségügyre, a szociális szolgáltatásokra, a közösségfejlesztésre irányuló komplex tevékenységek javítják a hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeit, ezáltal segítve a társadalmi kohéziót is.

1.1.2.5. HC-5. Leromlott városi területek rehabilitációja TOP-4.3.1-15

A telepszerű körülmények között élők életkörülményeinek javítása, a hátrányos helyzetűek alapvető szociális készségeinek erősítése, foglalkoztathatóságuk későbbi lehetővé tétele és majdan munkaerőpiaci részvételük segítése, az önszerveződésre, stratégiai jövőformálásra képes helyi és térségi közösségek kialakítása alapvető városi cél.

A beavatkozások alapját az érintett városrészek lakófunkciójának erősítése, meglévő funkcióinak bővítése, fejlesztése, új gazdasági, szociális, közösségi és közterületi funkciók kialakítása képezi.

Integrált szociális jellegű rehabilitációt azokban a városrészekben kell megvalósítani, ahol a kedvezőtlen demográfiai helyzet, az alacsony iskolázottság, a tartós munkanélküliség magas szintje, az alacsony társadalmi státusz és az erősen leromlott környezet ezt indokolja.

A cél megvalósítása javítja a hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeit, ezáltal segítve a társadalmi kohéziót az épített környezet minőségi megújításával és a foglalkoztatásra, az oktatásra, az egészségügyre, a szociális szolgáltatásokra, a közösségfejlesztésre, a közbiztonságra és az elkülönítés megszüntetésére irányuló komplex tevékenységek által.

1.1.2.6. HC-6. Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése (TOP-4.2.1-15)

A cél a helyi szinten elérhető, megfizethető, fenntartható és magas színvonalú önkormányzati közszolgáltatások biztosítása, kiemelten az egészségügyi és a szociális alapellátás területén, megteremtve a szolgáltatásnyújtás megfelelő infrastrukturális feltételeit. A Szociális törvényben és Gyermekvédelmi törvényben nevesített szolgáltatások egyes szolgáltatáshiányok felszámolása, új szolgáltatások infrastruktúrájának megteremtése, új férőhelyek kialakítása és már működő ellátások infrastrukturális fejlesztése.

A nappali szociális ellátások (idősek, fogyatékos, hajléktalan, szenvedélybeteg és pszichiátriai beteg személyek nappali ellátása), gyermekjóléti szolgálat fejlesztése esetén a minőségi fejlesztés mellett cél a férőhelyek bővítése új intézmények létesítésével, illetve a már működő szolgáltatások férőhelyeinek bővítésével.

A támogatandó szociális alapszolgáltatások a Szociális törvény 57 § (1) c-j pontjában definiált szolgáltatások közül: étkeztetés, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, közösségi ellátások, támogató szolgáltatás, utcai szociális munka, nappali ellátások

A támogatandó gyermekjóléti alapellátás a Gyermekvédelmi törvény 15. § (2) a) és c) pontjában nevesített szolgáltatások közül: a gyermekjóléti szolgálat.

1.1.2.7. HC-7. Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése (TOP-4.1.1-15)

A cél az egészségügyi alapellátó-rendszer infrastrukturális fejlesztése az intézmények szolgáltatásainak és infrastrukturális feltételeinek korszerűsítése, a hozzáférés egyenlőtlenségeinek mérséklése, különös tekintettel az alábbi célcsoportokra: várandósok, nők, gyerekek és fiatalok, fogyatékkal élők és idősek.

Az egészségügyi alapellátás (házi orvosi, házi gyermekorvosi ellátás, a fogászati alapellátás, a területi védőnői ellátás, iskola-egészségügyi ellátás) fejlesztésének fontosságát az adja, hogy ez a szint képes leginkább elvégezni az alapvető szűrővizsgálatokat és egészségügyi állapotfelméréseket, ezáltal kiemelt szerepe van a prevencióban, a lakosság közvetlen környezetében (lakóhelyén).

Az egészségügyi infrastrukturális fejlesztések a lakosság egészségben eltöltött életévének növekedését, a megelőzést, a korai felismerést, a korai fejlesztést, az egészséges fejlődést, az életminőség javítását és a munkaképesség mielőbbi visszaállítását, valamint az erőforrások koncentrálásával az egészségügyi alapellátásokkal kapcsolatban álló, többi ágazathoz tartozó közszolgáltatásokkal való hatékonyabb együttműködést, a szolgáltatások költség-hatékonyágának és minőségének javítását segítik elő.

1.1.2.8. HC-8. Helyi közcélú energiaellátás megvalósítása megújuló energiaforrások felhasználásával (TOP 3.2.2)

Mind a klímaváltozás hatásainak mérséklése, mind a városi térségek energiafüggősége szempontjából kiemelt jelentőségűek azok a kisebb léptékű komplex térségi energetikai programok, amelyek a térségi energiapotenciál, különösen a megújuló energia-források belülről fakadó kiaknázására, az autonóm energiaellátás egyéni és közösségi szintű megvalósítására irányulnak.

Mindezen rendszerek a helyi nyersanyagokat, mint megújuló energiaforrásokat hasznosítják, így környezetkímélő, független és hosszú távon is fenntartható (elsősorban hő, de akár villamos) energia ellátást biztosítanak.

Cél Polgár városi jelentőségű, de kisebb léptékű, települési és településközi koordinációt igénylő, a saját (közcélú) energiaigény kielégítésére szolgáló megújuló energiaforrásokból nyert energia termelése és helyi felhasználását célzó komplex projektek megvalósítása. Ezzel az önkormányzat tulajdonában lévő intézmények, épületek illetve infrastrukturális létesítmények saját (közcélú) energiaigényének kielégítése lehetséges, megújuló energiaforrásokból nyert energiával, amennyiben az egyes beruházások a fosszilis energiahordozókból származó ÜHG (üvegházhatású gázok) kibocsátás csökkentését szolgálják.

A fejlesztések eredményeképpen helyi termelési folyamatok indulhatnak be és így közvetetten új munkahelyek jönnek létre.

1.1.2.9. HC-9. Energiahatékonyság és megújuló-energiaforrás használat fokozása (TOP-3.2.1-15)

Cél az intézmények hatékonyabb energiahasználatának, racionálisabb energia gazdálkodásának elősegítése, ahol az önkormányzat tulajdonában lévő intézmények, épületek, illetve infrastrukturális létesítmények energiahatékonyságot célzó felújítása és fejlesztése szükséges.

Fontos tényező, hogy a beruházások a fosszilis energiahordozókból származó üvegházhatású gázok (ÜHG) kibocsátásának csökkentését szolgálják. Ennek során megvalósul a hazai megújuló energiaforrások fokozottabb használata, mivel az elmarad az EU átlagtól, ugyanakkor Magyarország ilyen jellegű potenciálja több területen is kimagasló.

Ezért további cél a projektek keretein belül ezen megújuló energiaforrások használatának ösztönzése, használatának az elérhetőbbé tétele, népszerűsítése.

1.1.2.10. HC-10. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (TOP-3.1.1-15)

A Polgár és Tiszaújváros között megépítendő kerékpárút olyan, a fenntartható közlekedés feltételeit megteremtő és erősítő közlekedésfejlesztési intézkedés, amely a településen és települések között, hozzájárul az éghajlatváltozás mérsékléséhez, a szén-dioxid kibocsátás csökkentéséhez, az élhető városi környezet kialakulásához, valamint az EU2020 és a Nemzeti Közlekedési Stratégia fenntartható fejlődésre és közlekedésre vonatkozó céljainak a teljesüléséhez

1.1.2.11. HC-11. Belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztésének megvalósítása települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztés (TOP-2.1.3-15)

Cél a belterületre hullott csapadékvizek rendezett és kártétel nélküli elvezetése, a belterületen áthúzódó vízfolyások és belvízcsatornák, belvíz elvezető rendszerek rendezése és a települések belterületének védelme a külterületeken keletkezett vizek káros hatásaitól.

A fejlesztések tervezése során fontos a vizek helyben tartásának szem előtt tartása olyan tározók építésével, amelyek alkalmasak mind a rendkívüli áradások, felhőszakadások kártételei elleni védekezésre, mind a lokális vízviisszatartásra, jóléti és ökológiai célokat is támogatva.

1.1.2.12. HC-12. Polgár városi területeinek környezettudatos megújítása „Zöld város” kialakítása (TOP-2.1.2-15)

A gazdasági szereplőket célzó, a vonzó üzleti környezetet biztosító, a városok térségi gazdasági központi szerepét erősítő, a helyi gazdaságot ösztönző beruházások vonatkozásában cél a kijelölt akcióterületen található zöldfelületek és a hozzájuk kapcsolódó önkormányzati tulajdonban lévő, sokszor használaton kívüli, de akár jövedelemtermelésre alkalmas infrastruktúraelemek megújítása.

Olyan infrastruktúra-fejlesztésekről van szó, amelyek javítják a települések általános környezeti állapotát, valamint hozzájárulnak a TOP gazdaságfejlesztési céljaihoz, ezzel pedig a települések lakosságának megtartásához. (lásd: Település-mezőgazdasági komplex programot, valamint HC-1., HC-2., HC-4. horizontális célokat.

A cél megvalósításával az önkormányzati tulajdonban lévő kereskedelmi–szolgáltató terek megújítása, átalakítása, helyi termékek számára piaci terület (városi, helyi piac, vásárcsarnok) kialakítása, a kapcsolódó területek revitalizálása,.

A kulturális tevékenységet magában foglaló, üzemelő, önkormányzati tulajdonban lévő épület megújítása is ehhez a horizontális célhoz kapcsolódik. Ha a használaton kívüli

önkormányzati tulajdonban lévő épületek megújítása, hasznosítása gazdaságélénkítési vagy közösségi céllal történik meg, akkor illeszkedik a „Zöld város” programba.

1.1.2.13. HC-13. Gyermekellátási szolgáltatások fejlesztésének megvalósítása Polgáron (TOP 1.4.1-15)

Cél, a kisgyermekek számára napközbeni ellátást nyújtó intézmények kapacitásait és az általuk nyújtott szolgáltatások minőségét a nők munkaerő-piaci részvételének elősegítése és a korai iskolaelhagyók arányának csökkentése érdekében.

A 3 éves kor alatti gyermekek nappali ellátásban elhelyezését és a 3-6 éves gyerekek óvodai elhelyezését továbbra is célunk biztosítani, azonban ezek az ellátási formák kiegészülhetnek egyéb alternatív gyermekmegőrzési formákkal is (pl.: családi napközik vagy óvodával integráltan működő bölcsődék) annak érdekében, hogy a helyi igényeken alapuló leghatékonyabb megoldást lehessen kialakítani Polgáron.

1.1.2.14. HC-14. Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés TOP-1.2.1-15

Cél, hogy a turizmus területi adottságaiban rejlő potenciál kibontakoztatása révén a térségi és helyi gazdaságfejlesztés valósuljon meg, a témától függően az önkormányzatok, civil szervezetek és egyházak együttműködésével. Ennek eredményeképpen hosszabb időt tudnak eltölteni a turisták Polgáron, igényeik kiszolgálására pedig vállalkozások bevonásával szükséges turisztikai szolgáltatásokat nyújtani, amelyek munkahely-teremtéssel járulnak hozzá Polgár, és a várostérség fejlődéséhez.

1.1.2.15. HC-15. Épített örökség megóvása és helyi értékek védelme

Az épített örökség megóvása és helyi értékek védelme alapvető érdek, amelynek forrásait a rekonstrukcióval létrejött rendeltetéstől függően kell megválasztani

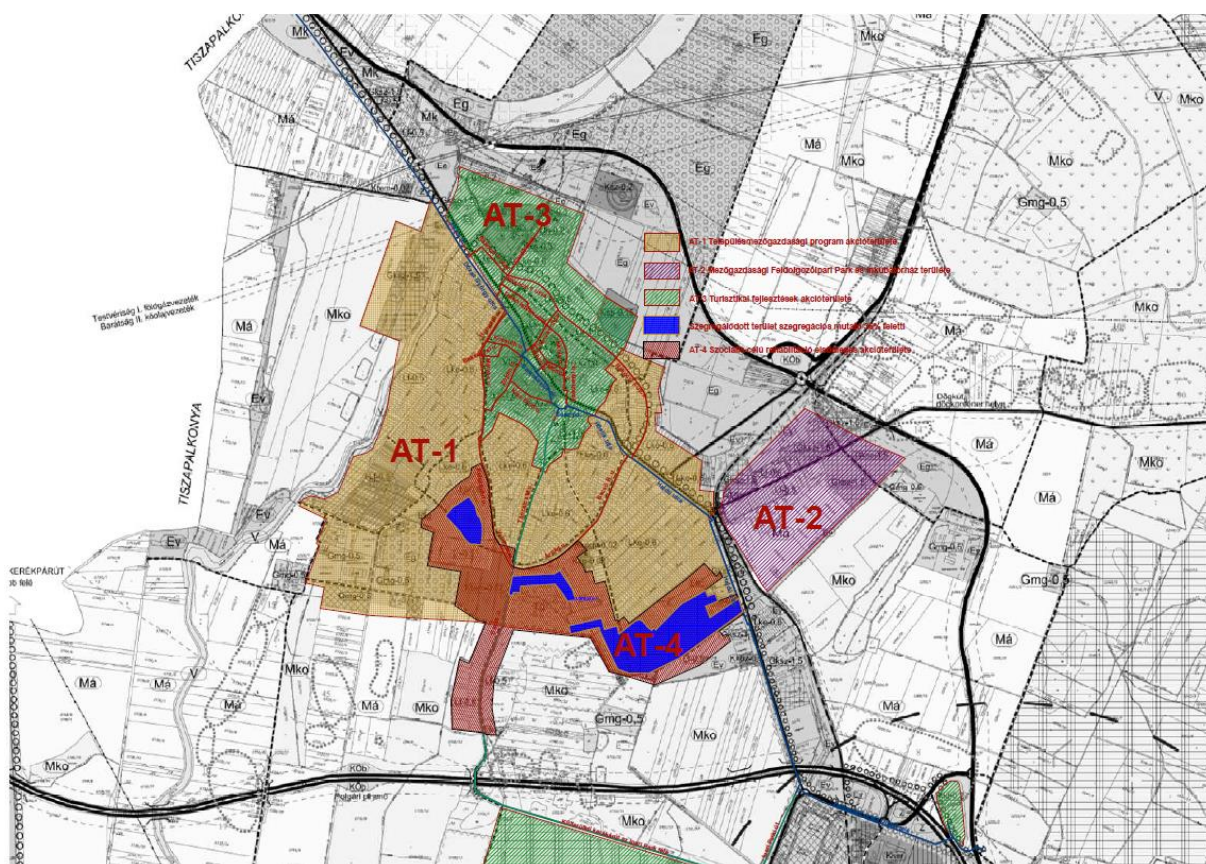
1.1.2.16. HC-16 Ipari Park, Iparterületek Fejlesztése (TOP-1.1.1-15)

Polgár Ipari Parkban az önkormányzati tulajdonú vállalkozások, illetve önkormányzati tulajdonú non-profit gazdasági társaságok számára a vállalkozások munkahelyteremtő képességének ösztönzésére, illetve a helyi gazdaság működését segítő helyi/térségi feltételek biztosítása érdekében, az ipari parkba betelepült vállalkozások működési helyszínének

Ehhez a betelepülő vállalkozások meglévő, illetve új telephelyeik kialakításával és fejlesztésével, elérhetőségük javításával, a vállalatközi együttműködések infrastrukturális hátterének biztosításával járulnak hozzá. Az ipari parkok és iparterületek az infrastruktúrafejlesztést célzó beruházásokon keresztül alkalmassá válhatnak regionális, valamint országos gazdaságélénkítő hatás kifejtésére egyaránt. Az üzleti infrastruktúrát igénybe vevő vállalkozások számának növekedésével javul a gazdasági aktivitás, illetve nő a versenyképességük a magasabb minőségű és szélesebb körű szolgáltatások által

2.1 Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával

2.1 Akcióterületek kijelölése, a kijelölés és a lehatárolás indoklásával

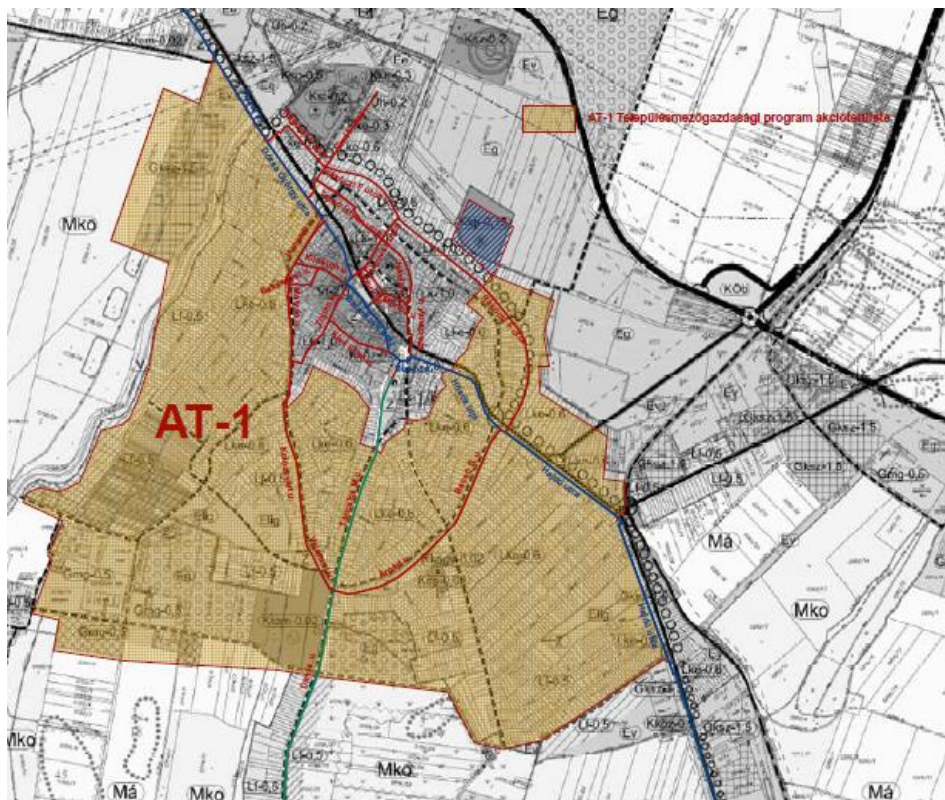

Akcióterületek 2015-2020 (Saját ábra)

2.1.1. AT-1. Akcióterület Település-mezőgazdasági program akcióterülete

Horizontális célok:

- HC-1. Helyi gazdaságfejlesztési intézkedéseken keresztül megvalósuló munkahelyteremtés (TOP 1.1.3-15)
- HC-3. Helyi foglalkoztatási együttműködések, megállapodások, paktumok megvalósítása (TOP-5.1.2-15) .
- HC-4. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok (TOP-5.2.1-15)
- HC-6. Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése (TOP-4.2.1-15)
- HC-7. Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése (TOP-4.1.1-15)
- HC-8. Helyi közcélú energiaellátás megvalósítása megújuló energiaforrások felhasználásával (TOP 3.2.2)
- HC-10. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (TOP-3.1.1-15)
- HC-11. Belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztésének megvalósítása települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztés (TOP-2.1.3-15)
- HC-12. Polgár városi területeinek környezettudatos megújítása „Zöld város” kialakítása (TOP-2.1.2-15)
- HC-13. Gyermekellátási szolgáltatások fejlesztésének megvalósítása Polgáron (TOP 1.4.1-15)

AT-1 akcióterület elhelyezkedése (Saját ábra)

Részcélok-projektek:**2.1.1.1. RC-32. „Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program folytatása**

Folyamatosan végezzük a város zöldfelületeinek ápolását, karbantartását és bővítését. a „Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program megvalósítását.

2.1.1.2. RC-11. Település-mezőgazdasági program megszervezése

Az élelmiszerpiaci globalizáció negatív következményeinek ellensúlyozására, kivédésére leginkább a helyi élelmiszerellátó rendszerek az alkalmasak, melyek a termelő és a fogyasztó minél közvetlenebb és rövidebb értékesítési-fogyasztási kapcsolatára épülnek. Azonban nem csupán a saját igények kielégítésére kell törekedni, hanem minőségi élelmiszeripari termékek előállításával piaci értékesítési lehetőséget is kell teremteni a gazdálkodás számára.

Ha a terméket nem lehet helyben eladni, akkor a helyi mezőgazdaság háztáji termelése érdektelenségbe fullad. Magyarországon egyre több helyen, alulról szerveződő helyi piacok, illetve a helyi élelmiszerellátást célzó kezdeményezések azt mutatják, hogy megfelelő szervezéssel biztonságossá tehető az áruk értékesítése, kiszámíthatóvá téve a termelést, az élelmiszerellátást és az e tevékenységekből élő családok megélhetését.

Az értékesítési lánc újragondolása is időszerű: a helyi piacokon túl további szociális szövetkezetek, új logisztikai központok kellenek.

A megújított mezőgazdaságban a megszokott nagykereskedelmi és feldolgozó rendszerekhez képest meglepő újdonság lehet egy olyan rugalmas akkreditációjú minőségellenőrzési rendszer, amely a termelés ellenőrzésétől a felvásárláson, feldolgozáson, értékesítésen, szállításon keresztül követi, és monitorizálja a teljes láncot.

Lényegi eleme, hogy a felvásárlás, feldolgozás és értékesítés olyan komplex integrált rendszerben történjen, amely biztonsággal szolgál a helyi lakosok és a gazdák számára. A minőségellenőrzés mellé esetleg előre kidolgozott francheise rendszerű termelési technikák is társulhatnak. Ilyen technikák akár helyben is fejleszthetők, és kiegészíthetők, pénzügyi elszámolási rendszerekkel, hitelekkel, és biztos piacokkal.

2.1.1.3. RC-9. Népfőiskola alapítása

Napjainkban a Magyar Népfőiskolai Társaság (MNT) országos hatókörű, non-profit, kiemelten közhasznú felnőttképzési szervezet, amely 1988-ban alakult meg. Képviselője tagja a felnőttképzési törvény alapján létrehozott Országos Felnőttképzési Tanácsnak, s a 101/2001-

es törvény alapján nyilvántartásba vett szervezet. Az MNT képviselteti továbbá magát a Nemzeti Kulturális Alap Közművelődési Kollégiumában és Tempus Közalapítvány Grundtvig tanácsadó bizottságában, valamint a Leonardo program szakértői munkacsoportjában. Az

Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár Polgáron tagja az MNT-nak. A művelődési ház programjaival, népfőiskolai tevékenysége erősítésével a Csemete Szociális Szövetkezettel közös programot indíthat egyfajta helyi civil mozgalomként. A társadalmi célokkal egyeztetett gazdaságfejlesztő program megvalósítására a helyi őstermelők, családi vállalkozások, kisgazdaságok bevonásával a közös érdekek mentén mozgatható a civil szféra.

Fontos megemlíteni, hogy a népfőiskolai mozgalom Dániából indult, és elsősorban a skandináv országokban bevált, és kitűnő gyakorlat.

A népfőiskolai gondolat megteremtője Nicolaj Frederik Severin Grundtvig (1783-1872) dán költő, történész, ev. püspök, akinek sugallatára tanulni vágyó fiatal gazdák egy csoportja 1844-ben az észak-slesvigi Röddingben, Dániában megalakította az első népfőiskolát.

A felnőttoktatásban betöltött szerepüket tekintve a legjelentősebb központok, intézmények működnek Európában: Hollandiában, Németországban, Ausztriában, Belgium flandriai részében, Franciaországban, Svájcban, Írországon és Angliában. Magyarországon az első népfőiskolai tanfolyamok az 1910-es években szerveződtek, és a 30-as évek közepére a szórványos kezdeményezések a parasztifjúság művelésének, az iskolán kívüli népművelésnek széles körű mozgalmává fejlődtek.

Céljuk az önművelésre ösztönzés, látókörbővítés, a gyakorlati képzés, olyan jól felkészült, önállóan gondolkodó fiatalok képzése, akik felelősségtudó tagjai lesznek a községnek. Annak idején tevékenységükre nagy befolyással volt a népi írók mozgalma, élükön Móricz Zsigmonddal, Németh Lászlóval, akik írásaikkal, a népfőiskolákon tartott előadásaikkal, az ügy érdekében történt fellépéseikkel tevékenyen részt vettek a népfőiskolák társadalmi rangjának emelésében

A fejlett városi mezőgazdaság megvalósításához műveltebb, széles látókörű polgárookra, állampolgári nevelésre van szükség. A jelentős társadalmi gondok orvoslására első ütemben a szociális szövetkezet intézményfejlesztése látszik a legmegfelelőbbnek.

Az intézményfejlesztés első ütemében a városi kertészkedés társadalmi mozgalmának kiépítése érdekében a kertészkedés technikai tudásának átadására kerül sor.

A közmunkaprogramokon általában a város szegényebb rétegei vesznek részt, és szinte magától értetődik, hogy a munka világába való visszavezetés során a képzésre és az oktatásra legalább annyira szükség van, mint a munkába járás rendszerességének, társadalmi igénnyé tételére.

2.1.1.4. RC-10. Csemete Szociális Szövetkezet fejlesztése

Ha a szociális szövetkezet a tevékenységét népfőiskolai jelleggel bővíti, akkor megnyílik az út, egy rendkívül differenciált felnőttnevelési intézményhálózat és egy városi társadalmi mozgalom létrehozására, amelyben az oktatás rendjét a hosszú (több hónapos, -éves) és rövid (néhány napos, hetes), de rendkívül sokirányú tanfolyamok alkotják. A népfőiskola kialakítása összeköthető gazdaképzéssel, amelyre a későbbiekben több rétegű szövetkezeti mozgalom is épülhet.

Nevelési eszményének sarkalatos pontja a helyi identitástudat, a népi-nemzeti kultúra ápolása, kiteljesítése, amely azonban nem a kirekesztést, hanem az összekapcsolás jelentését hordozza magában a kultúra által: a tisztességet és emberséget, a tiszteletet, a megbecsülést önmagunk és mások értékei iránt.

- Közcélú munkaprogramokhoz társított képzések eredményeinek hasznosítása
- Helyi, házkörüli és háztáji gazdálkodás szervezése
- Lakossági termékek felvásárlása, manufaktúráis feldolgozás
- Önkormányzati földterületek, erdők, zárt kertek, a szőlőskertek hasznosítása
- Termőterületek önkormányzati művelésbe vétele
- Árveréseken megszerezhető ingatlanok bérbeadása, egyéni művelés (feles hasznosítás stb) egyéni jövőkép a szövetkezeti tagságba fogadással tulajdonossá tétel, közösségalkotó ember.

2.1.1.6. RC-15. Ady Endre Művelődési Ház tevékenységének bővítése

Az Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár Polgáron tagja az MNT-nak. A művelődési ház programjaival, népfőiskolai tevékenysége erősítésével a Csemete Szociális Szövetkezettel közös programot indíthat egyfajta helyi civil mozgalomként. A társadalmi célokkal egyeztetett gazdaságfejlesztő program megvalósítására a helyi őstermelők, családi vállalkozások, kisgazdaságok bevonásával a közös érdekek mentén mozgatható a civil szféra is.

Az oktatási törvényben előírt feltételeknek való megfelelést, a képzési programon megtartására való jogosultságokat meg kell szerezni ahhoz, hogy az Ady Endre Művelődési ház OKJ-s képzéseknek is otthont adhasson.

Az oktatást is magában foglaló közmunkaprogramokkal párhuzamosan az Ady Endre Művelődési Központ és Könyvtár városi programjain, rendezvényein kulcsszereplő lehet a városi kertészkedés társadalmi mozgalmának kiépítése érdekében. A városi kertészkedési mozgalom kiszélesítése egyben megteremti a helyi mezőgazdaságnak azt a mennyiségi és minőségi tömegbázisát, amelyre helyi szövetkezeti módon szervezett kereskedelem épülhet. Erre kezdeti stádiumban a legalkalmasabb a Csemete Szociális Szövetkezet, amely agrárszolgáltatásainak körét bővítheti kereskedelemmel, és feldolgozással.

2.1.1.7. RC-44. Városi piac felújítása

A pályázati kiírásnak megfelelően, a szükséges parkolókkal

2.1.1.8. RC-33. Térfigyelő rendszer kiépítésének további fejlesztése

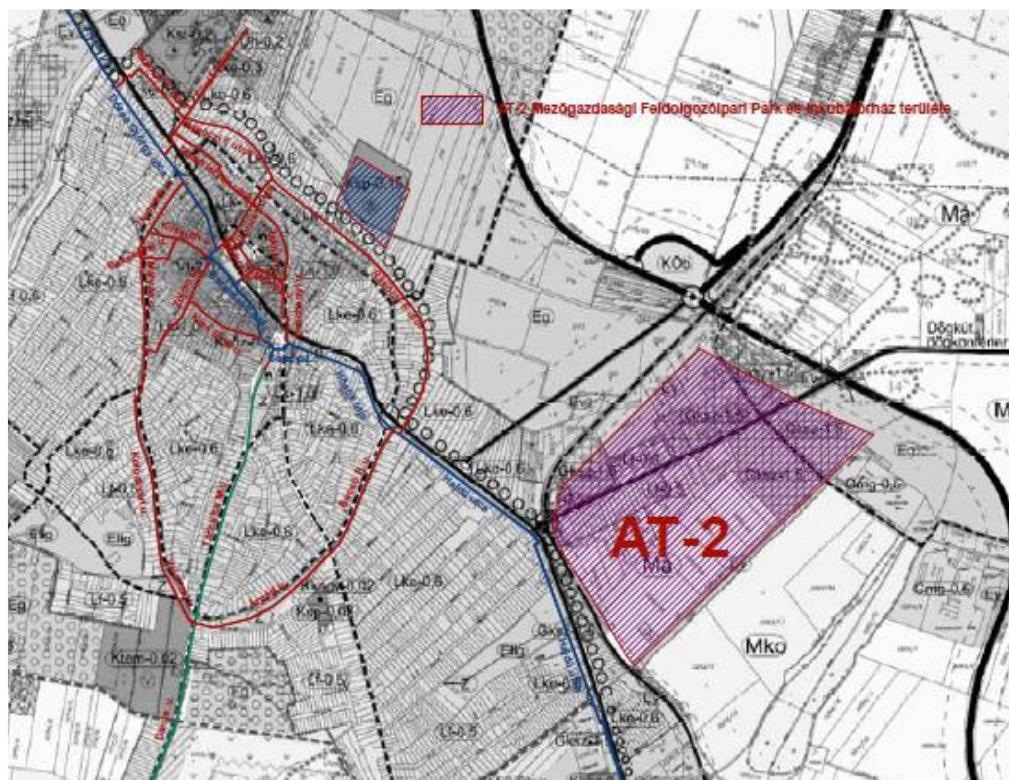
További kamerák elhelyezésére van szükség elsősorban a közbiztonság szempontjából érzékeny közterületeken. A közelmúltban megvalósult fejlesztések tapasztalatai alapján elmondható, hogy közvilágítást biztosító oszlopokon elhelyezett kamerák, a közbiztonságra negatívan ható események megakadályozása szempontjából jól működnek.

2.2.1.9 RC-34. További játszóparkok kialakítása

A város zöld területein számtalan lehetőség adódik a játszó terek kialakítására, az egyes pályázatok, önállóan támogathatóan, vagy társult részcélként lehetőséget adnak építésükre.

2.1.2. AT-2. Akcióterület: Mezőgazdasági Feldolgozóipari park program akcióterülete.**Horizontális célok:**

- HC-2. Mezőgazdasági feldolgozóipari park létesítése (TOP-1.1.1-15)
- HC-3. Helyi foglalkoztatási együttműködések, megállapodások, paktumok megvalósítása (TOP-5.1.2-15) .
- HC-4. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok (TOP-5.2.1-15)
- HC-8. Helyi közcélú energiaellátás megvalósítása megújuló energiaforrások felhasználásával (TOP 3.2.2)
- HC-9. Energiahatékonyság és megújuló-energiaforrás használat fokozása (TOP-3.2.1-15)

AT-2 akcióterület elhelyezkedése (Saját ábra)

Részcélok-projektek:

2.1.2.1. RC-13. Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park kialakításának előkészítése

2014-2020 ciklus nagy kihívása lesz a mezőgazdaság fejlődése. A korábbi években az ágazat egyes szakterületein megvalósultak bizonyos gazdasági integrációk, azonban a térségi hálózati csomópontok kialakulásai - jelen gazdasági program megírásának idején, a várható fejlődés tükrében - még valójában kezdeti stádiumban vannak. Az erőforrások birtoklása és hasznosítása nemzetstratégiai kérdés.

Ma a földbirtokrendszerek, kontra családi gazdaságok viszonylatában a tulajdonosi szerkezet kialakulása zajlik, azonban ennek konszolidálódása után a magyar mezőgazdaság az ország húzóágazata lesz.

Elsősorban a kereskedelem és a kereskedelemmel összehangolt minőségbiztosítási rendszerek kialakításában, a tudásbázisok hasznosításában várható áttörés, és a mezőgazdasághoz kapcsolódó nagykereskedelem, logisztika területén várható integráció. Ebből a szempontból pozícionálni szükséges a várostérséget, és a várostérségi szerepköröket.

A HC-1, HC-2 horizontális célok területi előkészítését a területrendezési tervbe kell integrálni.

A helyben termelt élelmiszeripari alapanyagok feldolgozására kijelölt terület Hajdúnánás, és a várostérségi kistelepülések kis és nagyvállalkozásai számára ad lehetőséget üzemeik megvalósítására. Speciális előny a logisztikai helyzet. A Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park kialakításában Polgár partnerséget kínál az Agrárgazdaság Kft-nek, és a Tedej Cégcsoportnak.

A térség gazdasági fejlődésében a jó termőképeségű földek, és a helyiek tenni akarása, szorgalma, mint erőforrás minden bizonnyal meghozza a kellő eredményt, ha van erre befektetői forrás, és pályázati lehetőség az önkormányzat és a vállalkozások számára.

A beszállítói programok ösztönzése, kutatási és innovációs együttműködések támogatása, középállalati exportösztönzés a Debreceni Exportösztönzési Programmal összhangban és együttműködve, valamint kapcsolódó vállalati finanszírozási és innovációs tanácsadás, élénkítheti és fellendítheti térség gazdaságát.

A modern élelmiszer termelési és feldolgozási technológiák világszínvonalú megvalósításának nélkülözhetetlen feltétele a minőségtanúsítás a vetőmagtól a termelés ellenőrzésén keresztül a felvásárlásig, és azt követően a korszerű csomagolásig, a termék átmeneti tárolásáig, elszállításáig.

Ehhez nélkülözhetetlen a megfelelően akkreditált élelmiszer vizsgálati laboratórium, és a termeléshez szükséges tudásbázis helyi jelenléte. A megfelelő akkreditáció a fogyasztói igényekhez igazodik, ahol a cél a magas minőség és a minőséghez szervesen kapcsolódó árcélok megvalósítása.

Várhatóan a megyében újból felélénkül a mezőgazdasági ágazat. Erre alapozva állattartási programok indulnak, vágóhidakkal, húsfeldolgozó üzemekkel, konzervgyárakkal, hűtőházakkal. Támogatják a fiatal vállalkozók indulását, segítik a generációváltást az ágazatban.

Alapvetően szükséges az együttműködés a térségi integrált mezőgazdasággal, és a külföldi tőkével. Fontos, hogy a helyi kkv-k is részesek lehessenek a nyersanyagokat beszállítók körének. Elsősorban a járási mezőgazdasági nyersanyagtermelésre épülő feldolgozóipar koncentrált telepítésére van szükség. Ennek sikerességéhez várhatóan szükséges lesz a gazdák közötti együttműködésre, közös fellépésre és pályázatra is.

Az értékesítési lánc újragondolása is időszerű: a helyi piacokon túl szociális szövetkezetek, új logisztikai központok kellenek. Ebben a megújított mezőgazdaságban a megszokott nagykereskedelmi és feldolgozó rendszerekhez képest meglepő újdonság lehet egy olyan rugalmas akkreditációjú minőségellenőrzési rendszer, amely a termelés ellenőrzésétől a felvásárláson, feldolgozáson, értékesítésen, szállításon keresztül követi, és monitorizálja a teljes láncot.

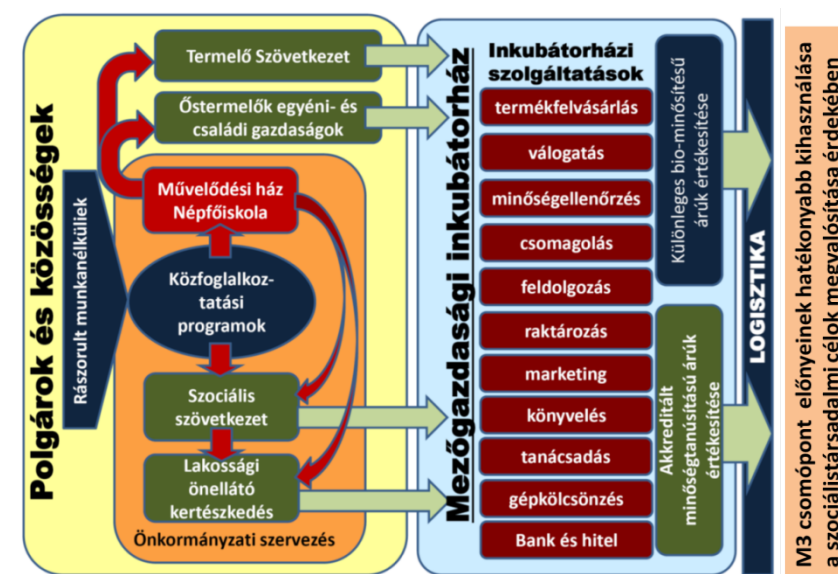
Lényegi eleme lehet, hogy a felvásárlás, feldolgozás és értékesítés olyan komplex integrált rendszerben történjen, amely a minőség ellenőrzés mellé franchise rendszerű termelési technikákkal, pénzügyi elszámolási rendszerekkel, hitelekkel, és biztos piaccal szolgál a gazdák számára.

2.1.2.2. RC-14. Élelmiszeripari inkubátorház kialakítása

Az élelmiszeripari inkubátorház az iparfejlesztésben általánosan megszokott inkubátor modellt követi, csak a mezőgazdasági inkubátorház az élelmiszeripari feldolgozásban valósítja meg a telepszerűen létesített ipari, szolgáltató-, és kereskedelmi létesítmények komplex együttesét a termeltetéstől a felvásárláson át a nagykereskedelmi és kiskereskedési értékesítési láncok eléréséig, esetleg magáig az értékesítésig. A térségben lehetőséget teremt egyrészt az induló friss mezőgazdasági gazdálkodás elindítására, a fiatal gazdák támogatására, másrészt új piacokat teremt a meglévő és kialakult termelés megújításához, élénkítéséhez.

A vállalkozói központ legfőbb előnye, hogy lerövidíti a piacra jutás folyamatát. A szolgáltatások lehetővé teszik, a vállalkozók ágazati munkamegosztását, a termelés a feldolgozás és értékesítés elkülönülését egy komplexumon belül, így a vállalkozók figyelmüket cégük fő tevékenységére fókuszálhatják, és nem kell a számukra olyan kevésbé produktív dolgokra időt fordítaniuk, amihez igazán nem is értenek.

Az inkubáció a mikro-, kis- és középvállalkozások számára a jövő színvonalán biztosítja a helyben termelt élelmiszerárak átvételét, válogatását, tisztítását, korszerű csomagolását, és rövid távú tárolását, minőségének ellenőrzését.

Polgár önkormányzat helyi természeti erőforrásra épülő gazdasági inkubációja
(Saját ábra)

Az inkubáció hozzájárul egy strukturált üzleti környezet kialakulásához, minimalizálja az új üzleti vállalkozások körüli kezdeti akadályokat, csökkenti a kockázatot, és megalapozhatja a már működő vállalkozások továbbfejlődésének lehetőségeit, irányait, valamint előmozdíthatja a vállalkozások közötti együttműködés kialakulását is.

A modern szermaradvány mentes élelmiszer termelési és feldolgozási technológiák világszínvonalú megvalósításának nélkülözhetetlen feltétele a minőségtanúsítás a vetőmagtól a termelés ellenőrzésén keresztül a felvásárlásig, és azt követően a korszerű csomagolásig, a termék átmeneti tárolásáig, elszállításáig. Ehhez nélkülözhetetlen a megfelelően akkreditált élelmiszer vizsgálati laboratórium, és a termeléshez szükséges tudásbázis helyi jelenléte. A megfelelő akkreditáció a fogyasztói igényekhez igazodik, ahol a cél a magas minőség és a minőséghez szervesen kapcsolódó árcélok megvalósítása.

A mezőgazdasági inkubátorház egyszerre több célt is megvalósít. Egyrészt a lakosság aktív részvételével, a városi mezőgazdálkodás és népfőiskolai rendszer hasznosításával általános szociális, társadalmi szegregációs kérdéseket old meg, másrészt biztosítja a termelés fejlesztését, a családi kertműveléstől a vállalkozóvá válás folyamatát, vállalkozások indulását, működtetését, kiépíti a fejlett élelmiszeripart, és a kereskedelmet. A lakossági kertészeti mozgalom a helyi élelmiszerellátás biztonságát nyújtja, az inkubátorház pedig a termékfelesleg jövedelemtermelő esélyeit javítja.

Erőforrásokra épülő gazdasági növekedés (Saját ábra)

A Debreceni Egyetem Agrártudományi Centruma spin-off cégei kaphatnak itt lehetőséget kutatási tevékenységük termelésbe állítására, franchise rendszerű beszállító hálózatok kiépítésére.

Természetesen először a helyi élelmiszerlánc gazdaságban kell megtalálni azok a „piacokat”, ahol nem gond a kiváló minőség értékesítése. A kiváló és akkreditáltan minőségtanúsított élelmiszerekre világviszonylatban is igény van, és lehetőség nyílna a nagy világkereskedelmi hálózatokhoz való kapcsolódásra is, nem csak Európában gondolkozva. A legkiválóbb minőség magas áron adható el.

A szállítási idő lerövidítése a frisség, és a garantált biominőség biztosítása nagyobb tömegű, magas értékű árucikkek esetében a légi szállítás lehetőségét is felvetheti a debreceni repülőtérrel. Itt az élelmiszer világkereskedelemhez szükséges versenyképes biominőség, és a vásárló által megkövetelt megfelelően akkreditált hiteles minőségtanúsítás lényeges Japántól-, Telaviv-on át, Abudabi-ig.

Szó szerint a fejünk fölött van a lehetőség, hiszen Debrecen, Szolnok, Taszár rendelkezik olyan repülőtéri kifutópályával, ami a nagy teherhordó képességű teherszállító repülőgépek leszállására alkalmas, és építhető egy-egy repülőgép feltöltési mennyiségének tárolására megfelelő méretű hűtőház is, azonban ezekre a lehetőségekre még valamilyen okból csak kevesen gondoltak.

A légi közlekedés megnyitja az utat a világnak olyan tájai felé is, ahol a friss magyar élelmiszer luxus kurióznak számíthat, és drágán eladható.

Mindennek alapja a minőség, és a megfelelő minőségi garancia, a szermaradvány mentes élelmiszerek megfelelően akkreditált tanúsítása a termelési, értékesítési és szállítási folyamatokban. Ennek biztosítéka az inkubátor projekt, a helyi beszállítói klaszter, és a tudásbázis „franchise” jellegű hasznosítása a termelésben.

Az élelmiszerpiaci globalizáció negatív következményeinek ellensúlyozására, kivédésére leginkább a helyi élelmiszerellátó rendszerek az alkalmasak, melyek a termelő és a fogyasztó minél közvetlenebb és rövidebb értékesítési-fogyasztási kapcsolatára épülnek.

Azonban nem csupán a saját igények kielégítésére kell törekedni, hanem minőségi élelmiszeripari termékek előállításával piaci értékesítési lehetőséget is kell teremteni a gazdálkodás számára.

Ha a terméket nem lehet helyben eladni, akkor a helyi mezőgazdaság háztáji termelése érdektelenségbe fullad. Magyarországon egyre több helyen, alulról szerveződő helyi piacok, illetve a helyi élelmiszerellátást célzó kezdeményezések azt mutatják, hogy megfelelő szervezéssel biztonságossá tehető az áruk értékesítése, kiszámíthatóvá téve a termelést, az élelmiszerellátást és az e tevékenységekből élő családok megélhetését.

A fejlesztés során lehetségessé válik a Debreceni Egyetem, mint tudásbázis erőforrás hasznosítása a mezőgazdaságban, azaz a helyi élelmiszertermelésben és feldolgozásban.

Az Agrártudományi Centrum „spin-off” jellegű kutató-fejlesztő kis- és közép vállalkozások aktív részvételével, piacorientált kutatás- fejlesztési-innovációs projekteket hozhat létre, ahol egyidejűleg valósulhat meg az ipari (alkalmazott) kutatás és a kísérleti fejlesztés.

Mindehhez kapcsolódhat a fiatal gazdák támogatása. Zöldség-gyümölcs termelői szervezetek alakulhatnak az agglomerációban, amelyek hatékonyan integrálhatják az őstermelőket is a nagyobb gazdák, és nagygazdálkodók mellett, és megszervezhetik piacra jutásukat az inkubátor házon keresztül.

A cél a mezőgazdaságból származó jövedelemmel rendelkező háztartások egyéb jövedelemtermelő, termelői és szolgáltató tevékenységeinek támogatása, továbbá a helyben előállított termékek piacra vitele.

A településen működő vállalkozások száma – nem számottevően – de csökkent az utóbbi évek során, számuk jelenleg kb. 550 körül határozható meg. Az összetétel sem változott alapvetően, még mindig túlnyomó többségben vannak az egyéni vállalkozások.

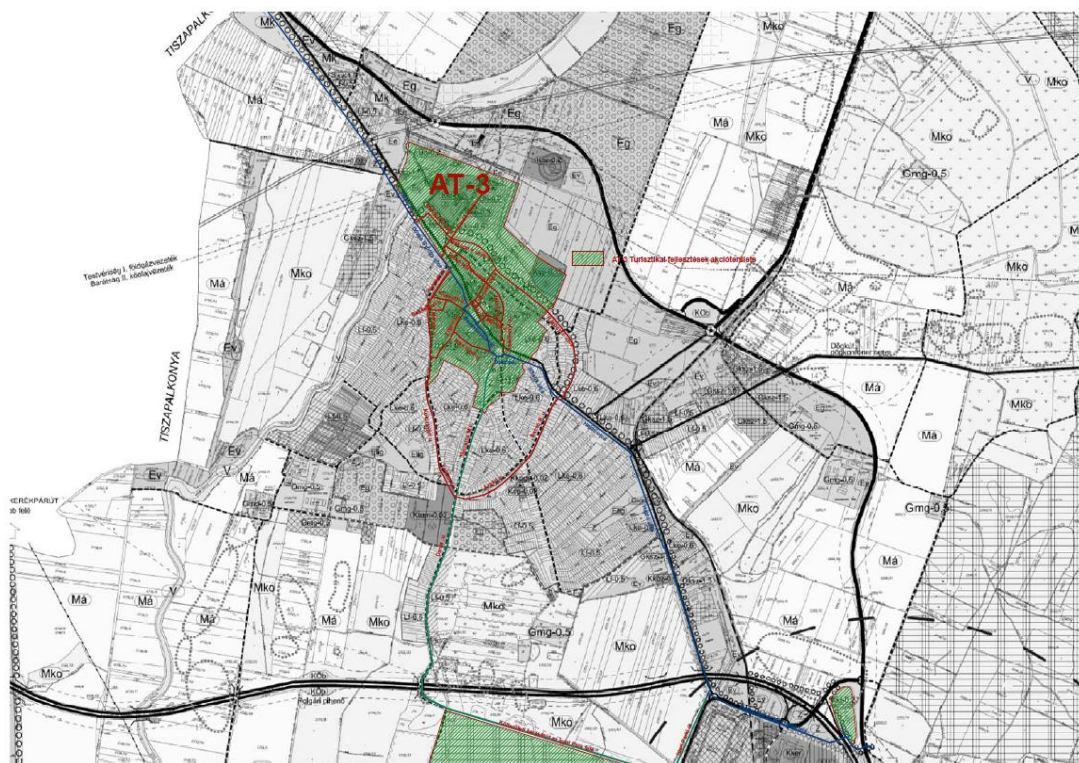
A mezőgazdasági termelés erősödése sajátos termékszerkezet váltást eredményezhet. A településen működő vállalkozások esetében elsősorban a meglévő gazdasági hálózatokhoz való beszállítói kapcsolódás lehet domináns, míg a mezőgazdaságban egy új dinamikus üzleti hálózati rendszer meghatározó csomópontjává válhat Polgár.

2.1.3. AT-3. Akcióterület: Turizmus fejlesztése program akcióterülete

Horizontális célok:

- HC-14. Társadalmi és környezeti szempontból fenntartható turizmusfejlesztés (TOP-1.2.1-15)
- HC-15. Épített örökség megóvása és helyi értékek védelme
- HC-12. Polgár városi területeinek környezettudatos megújítása „Zöld város” kialakítása
- (TOP-2.1.2-15) . HC-11. Belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztésének megvalósítása települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztés (TOP-2.1.3-15)
- HC-10. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (TOP-3.1.1-15)
- HC-9. Energiahatékonyság és megújuló-energiaforrás használat fokozása (TOP-3.2.1-15)

- HC-8. Helyi közcélú energiaellátás megvalósítása megújuló energiaforrások felhasználásával (TOP 3.2.2)
- HC-7. Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése (TOP-4.1.1-15) HC-6. Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése (TOP-4.2.1-15) .
- HC-4. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok (TOP-5.2.1-15)
- HC-3. Helyi foglalkoztatási együttműködések, megállapodások, paktumok megvalósítása (TOP-5.1.2-15)

AT-3 akcióterület elhelyezkedése (Saját ábra)

Részcélok-projektek:

2.1.3.1. RC-5. Polgár volt községháza épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció

2.1.3.2. RC-17. Polgár volt községháza épületének turisztikai fejlesztése

Polgár volt községháza épülete a város főterén áll, így központi elhelyezkedése folytán alkalmas komplex turisztikai, információs és látogatómenedzsment szolgáltatások nyújtására, mindezek mellett helyet adhat a helyi értéktárnak, állandó kiállításoknak, helytörténeti gyűjteményeknek. A kulturális örökség turisztikai hasznosításának elengedhetetlen feltétele a bemutatáshoz szükséges építés, felújítás, bővítés, kiállító és bemutatóterek, többfunkciós helyiségek kialakítása, fejlesztése.

A volt községháza épülete kiválóan alkalmas városi turisztikai értékű rendezvények lebonyolítására is, hiszen a főtérhelyszín rendelkezik néhány olyan alapvető infrastrukturális feltétellel, amelynek továbbfejlesztése (pl. színpad, nézőtér, kiszolgáló helyiségek kialakítása, szükséges infrastruktúra (pl. elektromos áram, víz) kiépítése, korszerűsítése, rendezvényterek biztosítása, hang- és fénytechnikai fejlesztések, közbiztonsági elemek) növelheti a város turisztikai vonzerejét. A városi kulturális aktivitás erősítését szolgálja a műszaki-technikai színvonal emelése, amely a lehetséges rendezvények körének bővítését lehetővé tevő infrastrukturális fejlesztés.

2.1.3.4. RC-6. Polgár első emeletes épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció

Polgár első emeletes épülete a Polonkai ház, a helyi örökségvédelemmel összekapcsolt fejlesztéssel, rekonstrukcióval sajátos, a városképet befolyásoló turisztikai attrakció lehet

2.1.3.5. RC-7. Kálvária kápolna műemlékrekonstrukció

A műemlék és a műemléki környezet, a Kálvária-domb együttes felújításra, rekonstrukcióra szorul, nem csak az épületek, hanem a történelmi kert rendbetétele, korszerű közvilágítás, és parkbútorok kiépítése is szükséges

2.1.3.6. RC-8 Római Katolikus Nagyboldogasszony Templom műemlék rekonstrukció

Országos műemlék felújításra, rekonstrukcióra szorul, a rekonstrukció költségeit épületfeléréssel, épületdiagnosztikai vizsgálat elvégzésével célszerű alátámasztani.

2.1.3.7. RC-16 A Polgári Strandfürdő fedett medencéjének és épületének teljes rekonstrukciója

2.1.3.8. RC-21. Első Magyar Fotópuskás Vadásztársaság ökoturisztikai fejlesztés

A Polgári halastó természeti értékekben rejlő turisztikai potenciáljának hasznosítása, a térség természeti értékeire alapozott turisztikai vonzereje lehet. A Folyás-tóegység tavai a Hortobágy ökológiai rendszerében egységet alkotnak. 2013-ban indult, és 2015-ben zárult az a teljes támogatottságú projekt, amelynek alapvető célja volt egy komplex működő ökológiai rendszer kialakítása, a 100 százalékos állami tulajdonú Hortobágyi Halgazdaság Zrt. vagyonkezelésében a Polgári-halastavaknál. A tavak rehabilitációja eredményeként a Hortobágyon fészkelő, számos védett és fokozottan védett vízimadár-faj terjeszkedhet a borsodi-mezőség és a Tisza árterületeinek irányába. A program során a 6 termelő többől 4 tó természetvédelmi célú vizes élőhely rehabilitációja valósult meg. A beavatkozási terület 159 hektár, de a

beruházás hatásterülete meghaladja az 500 hektárt. A vizes élőhely megfelelő táplálékbázist kínál a halfogyasztó madarak számára, és a Polgár város közvetlen környezetében található élőhely rekonstrukció elvonzza a madarakat a Folyástóegység üzemelő halastavairól.

A projekt megvalósításával a Hortobágyi Nemzeti Parkkal egyeztetett módon, és partnerségben a Hortobágy szélén egy olyan sajátos turisztikailag attraktív bemutató bázis jöhet létre, amely a természeti élőhelyek távoli megfigyelőhelyről való bemutatására irányul. Az attrakció bemutatásával a látogató elsajátíthatja azokat a viselkedésformákat, amelyek segítenek az élőhelyek védelmében, megőrzésében. Az aktív természetjáró infrastruktúra elemei a turisztikai vonzerőhöz igazodó, tájba rejtetten illeszkedően megépített madárlesek. A madárlesek összekötő gyalogoshidak az élőhelyek jellegzetességeit bemutató tematikus utak. A területre csak túravezetővel lehet belépni, aki a fejállomáson ismerteti a területen betartandó viselkedési szabályokat, felkészíti a látogatót a védett és bemutatandó élőhellyel kapcsolatos ismeretekből.

Az Első Magyar Fotópuskás Vadásztársaság a természetfotózást olyan sajátos vadászélménnyé teszi, amelynek során az élménynek nem esik áldozatul a vad, sőt éppen ellenkezőleg, a vadásztól különleges felkészültséget igényel az élőhellyel való különleges kapcsolat, amelynek során hazavihető a „zsákmány”, azaz a kiválóan sikerült felvétel. A felvétel igazolja, a „vadász” alapos felkészültségét. A vadász „zsákmánya” lehet olyan fotó, video, vagy hangfelvétel, amelyre akár maga a Hortobágyi Nemzeti Park is vevő lehet, de eladható máshol is, feltehető a facebook-ra, vagy egyéb portálra. A rögzített felvételek értéke legalább akkora, vagy talán egyesek szemében magasabb is lehet, mint az agyonlőtt állat csontja, agancsa stb. A humánökológiai szemlélet erősítését célozza ez a korszerű turisztikai attrakció, amely sajátos és egyedi arculatával, a természetfotózás és az élőhelyek védelmével kapcsolatos ismeretterjesztés mellett, az életet részesíti előnyben a halállal, az értelmetlen pusztítással szemben. Mindezt a látnivalók létesítésén, védelmén, megőrzésén és bemutatásán keresztül éri el. Az újszerű kezdeményezés remélhetőleg egy újfajta vadászati hagyományt alapít, erre irányul a vadásztársaság elnevezésében az első magyar.

A tematikus út egyszerű szolgáltató fejállomással rendelkezik. A fejállomás épületében zárt kerékpártároló, vadőri-túravezetői iroda, éjjeli őri váltószállás, oktatóhelyiség, és melegítő konyha helyiségeit lehet megtalálni.

Lehetőséget kell biztosítani a fogyatékkal élő turisták számára is, hiszen ebben a speciális „vadászban” ők is potenciális felhasználók lehetnek, erre is biztosítani kell a szükséges illemhelyiséget, térdszabad kialakítású bútorzatot.

Az épület műszaki felszereltségéhez tartoznak a „vadászlesek” szemmel tartó térfigyelő rendszer, az ismeretterjesztéshez szükséges technikai eszközök (vetítők,

ernyők, elektronikai berendezések), az épület bútorai, a konyha és konyhaeszközök, a park gondozásának eszközei (fűnyíró, lapát, gereblye, locsoló gumitömlő, sárkaparó stb...) és egyéb berendezési tárgyai.

Az Első Magyar Fotópuskás Vadásztársaság saját terméke lehet, az erre a célra kifejlesztett, kölcsönözhető, teleobjektívekkel, kamerával, iránymikrofonnal felszerelt, egyedileg gyártandó fotópuska, infratávcső, speciális mikrofon (szükséglet 30 db-os készlet). A fejépület tájba illő épülettömeggel, és homlokzattal cca 150m2 hasznos alapterülettel kell, hogy rendelkezzen.

A fejépülethez nem tartozik parkoló, megközelítése a látogatók részéről kerékpárral, vagy gyalogosan lehetséges. A turisztikai attrakcióhoz önállóan nem tartozik a fejépületben, illetve közvetlenül az épület mellett kialakítható szállásterület sem.

2.1.3.9. RC-20. Ráhordó kerékpárút, amely összeköti Polgár turisztikai attrakcióit turisztikai fejlesztés

A Polgári-halastónál megvalósítható turisztikai attrakció alapvetően kerékpárral megközelíthetően tervezett. A kerékpáros turista útvonalra ráhordó kerékpárút a meglévő mezőgazdasági út burkolásával kerékpárútként alakítható ki. A városközponttól a Dante utcán át, Polgár-halastó partján az Ipari parkig vezet. A turisztikai célú kerékpárút a városközponton áthaladó kerékpáros főútvonalhoz, az M3 autópályán átívelő meglévő hidat felhasználva, a turisztikai attrakció ráhordó útjaként csatlakozik.

Ez a kerékpárút elhalad a Polgári Kálváriadomb országos műemléke mellett is, így egyszerre két turisztikai attrakciót is érint. Ez a ráhordó út a helyközi autóbusz állomásnál csatlakozik a térképen kék színnel jelölt kerékpáros főútvonalhoz.

Meglévő nemzetközi vagy országos kerékpáros-turisztikai EuroVelo hálózathoz való kapcsolódódás, a Polgárt Tiszaújvárossal összekötő, kék színnel jelölt kerékpárút megépítésével valósul meg, amely a Tisza-partján vezető kerékpáros közlekedési tengelyre szintén ráhordó út jelleggel kapcsolja össze a két Tisza-part menti települést.

A kék színnel jelölt kerékpáros főút egyszerre több turisztikai attrakciót is összeköt. Az M3 Archeoparktól elindulva a régi 35-ös főút mellett haladva, az M3 Outlet érintésével érkezik a város történelmileg kialakult főutcájába. Polgár főutcája tulajdonképpen maga a régi 35-ös főút, és a főúttal párhuzamosan, a főút mellett vezetett kerékpárút sorra érinti a már meglévő, vagy tervezett turisztikai attrakciókat, és közben áthalad a helyközi autóbusz pályaudvaron, és a sok közfunkciót tartalmazó Barankovics téren, mint a város főterén.

Ezt a fő kerékpárutat akár önmagában is nevezhetjük egyfajta tematikus útnak. Kerékpárút építése belterületen a Barna presszótól a Rákóczi utcán keresztül a Taskó utca végéig, valamint annak folytatásaként külterületen a Polgár jelzőtáblától Hajdú-Bihar megye közigazgatási határig tartó szakaszon valósul meg.

A térképen késsel jelölt kerékpáros főút mentén található várható további turisztikai attrakciók beavatkozást igényelnek (Polgár első emeletes épülete a Polonkai ház, a helyi örökségvédelemmel összekapcsolt fejlesztéssel, rekonstrukcióval sajátos, a városképet befolyásoló turisztikai attrakció lehet, Polgár volt községháza épülete helyet adhatna a helyi értéktárnak, állandó kiállításoknak, helytörténeti gyűjteményeknek., Kálváriadomb és kápolna, Római Katolikus Nagyboldogasszony Templom, Polgár Termálstrand, Polgár Camping, Termálstrand és Camping ráhordó kerékpárút)

2.1.3.10. RC-22. Polgári Turisztikai Szolgáltató Termékcsoomag Klaszter létrehozása

Polgár város a Hortobágy peremén, kulturális vonzerő egyediségén alapuló versenyképes, innovatív turisztikai kincselemekkel rendelkezik.

A fejlesztési irányok meghatározása elsősorban a korszerű humánökológiai szemléletű hazai és külföldi vásárlóerőre épít. A turisztikai vonzerő erősítése akkor lehetséges, ha az aktív turisztikai attrakciók kiegészülnek egyéb, pihenést szolgáló elemekkel, táji kulináris élményekkel, a helyi gasztronómia és termálturizmus összekapcsolásával, a meglévő szálláslehetőségek kiaknázásával. A több turisztikai szereplő együttműködésén alapuló, összehangolt területileg komplex fejlesztés valósul meg, ha a várostérség a táj jellegének megfelelő, egyedileg vonzó, az ökoturizmus mellett a közösségi-, kulturális-, és gasztronómiai örökségre együttesen épít, és sajátos profilokkal is rendelkezik, amelyek az ifjúsági-, a családos-, a gyermekmentes-, az akadálymentes-, és a szenior turizmust célozzák.

A várostérségre jellemző turisztikai termék sajátos arculatának megteremtése akkor lehetséges, ha a szereplők között partnerségi együttműködések jönnek létre. A helyi turisztikai attrakcióértékeket támogató városi programok, akkor formálhatnak sajátos, és a résztvevők számára gyümölcsöző együttműködést, ha a résztvevők a munkájukat közös városi pr. tevékenységben hangolják össze. amely a résztvevők programjait rendezvényeinek időpontjait egymásra építkezve, és egymásban modulárisan elhelyezkedő package rendszerben egyszerre programozza.

A programok kiterjedési volumene érintheti a várostérséget, és várostérségi együttműködés keretében erősítheti a térségi kapcsolatokat. Egyszerre és több települési helyszínen megrendezhető közös térségi package turisztikai programok felértékelik a táj jelentőségét még akkor is, ha ennek az úttörő kezdeményezésnek kezdetben kevés sikere várható.

A turisztikai attrakcióhoz szükséges szálláshelyeket a Polgári Turisztikai Szolgáltató Termékcsoport Klaszter szerződött partnerei biztosítják.

A klaszterben szállásadás szolgáltatására rendelkezésre állhatnak az együttműködésben résztvevő helyi vállalkozó partnerek: a Polgári Termálstrand, a Polgári Camping, és az igényesebb vendégek, látogatók részére a helyi magasabb szintű vendéglátás biztosítására és szállásadó tevékenységre szakosodott szerződött helyi vállalkozók.

A klaszter részesei lehetnek a falusi turizmusba bekapcsolható magánszállások, kulcsos házak, magánházaknál kiadó szobák tulajdonosai. A szálláshelyek, és kiegészítő programok megszervezésével több turisztikai szereplő együttműködésén alapuló területileg komplex fejlesztés valósulhat meg.

2.1.3.11.. RC-23. M3 Archeopark fejlesztése

Napjainkban rendkívül tanulságos történelmi analógiák felmutatásához, rávilágítva város és városkörnyéke történelméhez tematika kidolgozása.

Polgár, az eddig feltárt és múzeumokban látható, gazdag régészeti leletek tanúbizonysága alapján, igen régi település, amely már az őskortól kezdve, folyamatosan lakott hely. Ennek emlékét őrzi az Archeopark, amely a város határában épült, és az autópálya építése során feltárt emlékeket mutatja be. Azonban a tárgyi valóság, vagy annak romjai a tárggyal való összefüggések ismerete nélkül semmit sem ér, hiszen nem válik valódi élménnyé.

Az integrált történelemszemlélet kialakítására való törekvés egy olyan új kezdeményezés, amelyre az Archeopark kiváló alkalmakat kínál. Az Archeopark turisztikai építészeti attrakciója szervesen integrált építészeti szemléletet tükröz. A turisztikai attrakció akkor lesz igazán sikeres, ha a tárgyiasult és szervesen integrált tartalmat, az építészeti értékének megfelelő programokkal meg tudja tölteni egy olyan üzemeltető, aki integrált megközelítésű történelemszemlélettel rendelkezik.

Ma a Hortobágy Puszta turisztikai attrakciónak számít, pedig inkább szégyellnünk kellene saját ostobaságunk jelképét. prof.Dr.Andrásfalvy Bertalan szerint „olyan a Hortobágy mutogatása, mintha a félkarú törpét mutogatnák a cirkuszban”. Valóban, aki ismeri és integrált megközelítésben szemléli a magyar történelmet, könnyen rátalál a magyar főurak kapzsiságainak nyomaira akár Erdély elvesztésének történetét, vagy a hortobágyi tájseb kialakulásának történetét szemléljük. Ostobán lehetne a románokat, oláhokat, a Habsburg házat stb..stb hibáztatni, de be kell látnunk, hogy nem mentek volna semmire a magyar főuraink közreműködése nélkül.

Most, amikor szinte a semmiből kialakulni látszik egy új arisztokrácia, éppen most van ideje annak, hogy nemzeti emlékhely létrehozásával emlékezzen meg Polgár az őt ért gyalázatokról, és a környezetében elpusztult településekről, amelyeket elsősorban nem a háborúban pusztultak el, hanem azoknak a magyar főuraknak a kapzsisága folytán, akik saját nemzetük érdekeinél fontosabbnak tartották a saját egyéni profitjukat. Ma a várostérségben, és országos viszonylatban egyaránt újra tanúi vagyunk az elvándorlásnak.

Polgár városa történelmével bizonyította életképességét. A lokálpatrióta szellem erősödése, a helyi indentitás jogos történelmi alapja a tisztesség és az emberség. Polgár egész történelmét, hajdúvárosi múltját, áthatja a tisztességtelenség és az embertelenség elleni küzdelem. Nem csak a helyi indentitás szempontjából fontos, hanem az országos történelemszemlélet formáláshoz is hozzájárulhat egy történelmi emlékhely építése.

A tisztesség és emberség emlékműve valójában egy kert lehet, amit ápolni és gondozni kell. Ebben a kertben lehet elhelyezni az elhalt hortobágyi települések emlékoszlopait, és az emlékoszlopokra felírni azokat az eseményeket, amelyek a településekkel törtétek, megtörténtek.

Ma sokan bankhatalmat, világhatalmi háttérhatalmat, nemzetiségeket hibáztatnak a kialakult bajokért. Pedig a baj forrása itthon is, az országhatárokon belül is keresendő, és magunkban. Ez a történelmi nemzeti emlékhely erről szólhatna, hogy bizony a botnak két vége van. „A bölcs, ha önnön hibájára lel, mint ha kincsre találna úgy fogadja azt” (hindi közmondás)

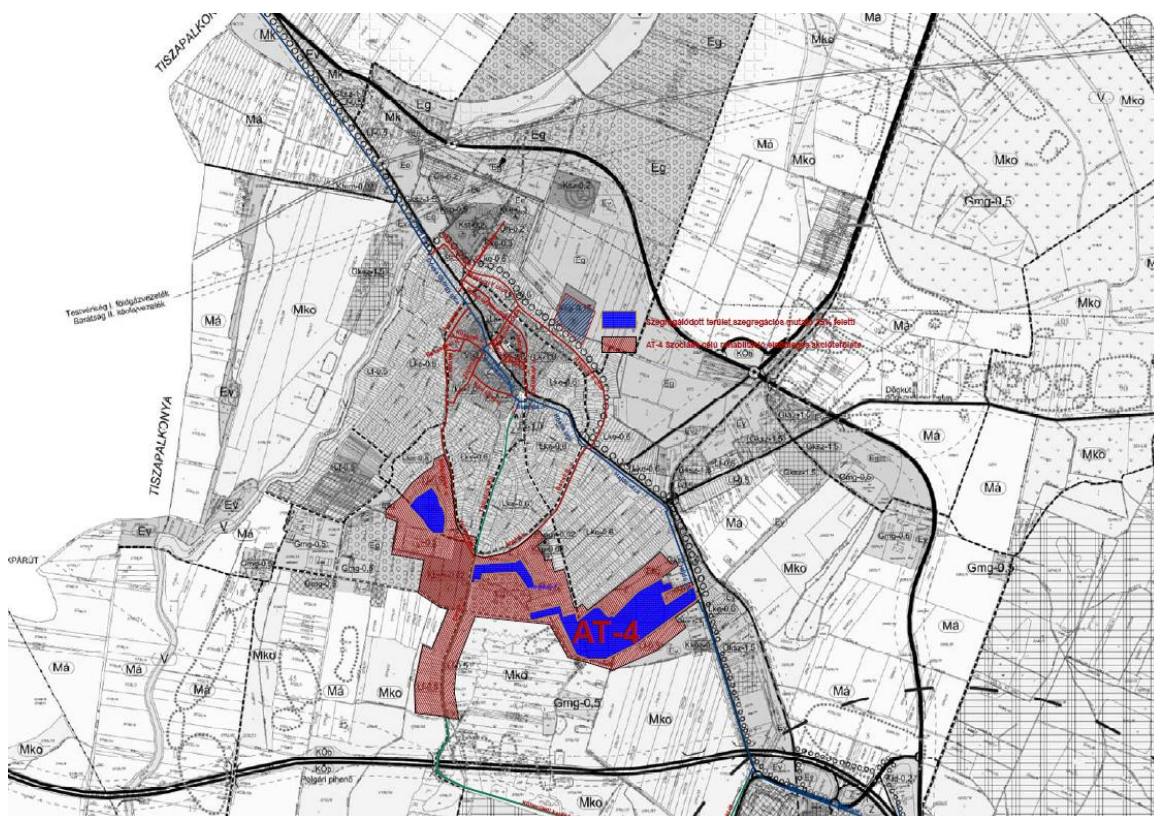
Fel kell tárni saját hibáinkat annak érdekében, hogy a jövőben azokat elkerüljük. Meg kell keresni, fel kell tárni azokat a meglévő és még el nem kótyavetyélt erőforrásokat, amelyek méltányos elosztás mellett felhasználhatók a helyben lakók anyagi-pénzügyi depriváltságának javítása érdekében.

2.1.4. AT-4. Akcióterület: Szociális célú városrehabilitáció program akcióterülete.

Horizontális célok:

- HC-1. Helyi gazdaságfejlesztési intézkedéseken keresztül megvalósuló munkahelyteremtés (TOP 1.1.3-15)
- HC-3. Helyi foglalkoztatási együttműködések, megállapodások, paktumok megvalósítása (TOP-5.1.2-15)
- HC-4. A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok (TOP-5.2.1-15)
- HC-5. Leromlott városi területek rehabilitációja (TOP-4.3.1-15) .

- HC-6. Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése (TOP-4.2.1-15)
- HC-7. Egészségügyi alapellátás infrastrukturális fejlesztése (TOP-4.1.1-15)
- HC-8. Helyi közcélú energiaellátás megvalósítása megújuló energiaforrások felhasználásával (TOP 3.2.2)
- HC-9. Energiahatékonyság és megújuló-energiaforrás használat fokozása (TOP-3.2.1-15)
- HC-10. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (TOP-3.1.1-15)
- HC-11. Belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztésének megvalósítása települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztés (TOP-2.1.3-15)
- HC-12. Polgár városi területeinek környezettudatos megújítása „Zöld város” kialakítása (TOP-2.1.2-15)
- HC-13. Gyermekektől szolgáltatások fejlesztésének megvalósítása Polgáron (TOP 1.4.1-15)
- HC-15. Épített örökség megóvása és helyi értékek védelme

AT-4 akcióterület elhelyezkedése (Saját ábra)

Részcélok-rojektek: antszegregációs program szerint (Lásd: antiszegregációs program)

2.4. Az akcióterületeken kívül végrehajtandó, a település egésze szempontjából jelentős fejlesztések és ezek illeszkedése a stratégia céljaihoz

2.4.1. HC-10. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (TOP-3.1.1-15)

A Polgár és Tiszaújváros között megépítendő kerékpárút olyan, a fenntartható közlekedés feltételeit megteremtő és erősítő közlekedésfejlesztési intézkedés, amely a településen és települések között, hozzájárul az éghajlatváltozás mérsékléséhez, a szén-dioxid kibocsátás csökkentéséhez, az élhető városi környezet kialakulásához, valamint az EU2020 és a Nemzeti Közlekedési Stratégia fenntartható fejlődésre és közlekedésre vonatkozó céljainak a teljesüléséhez

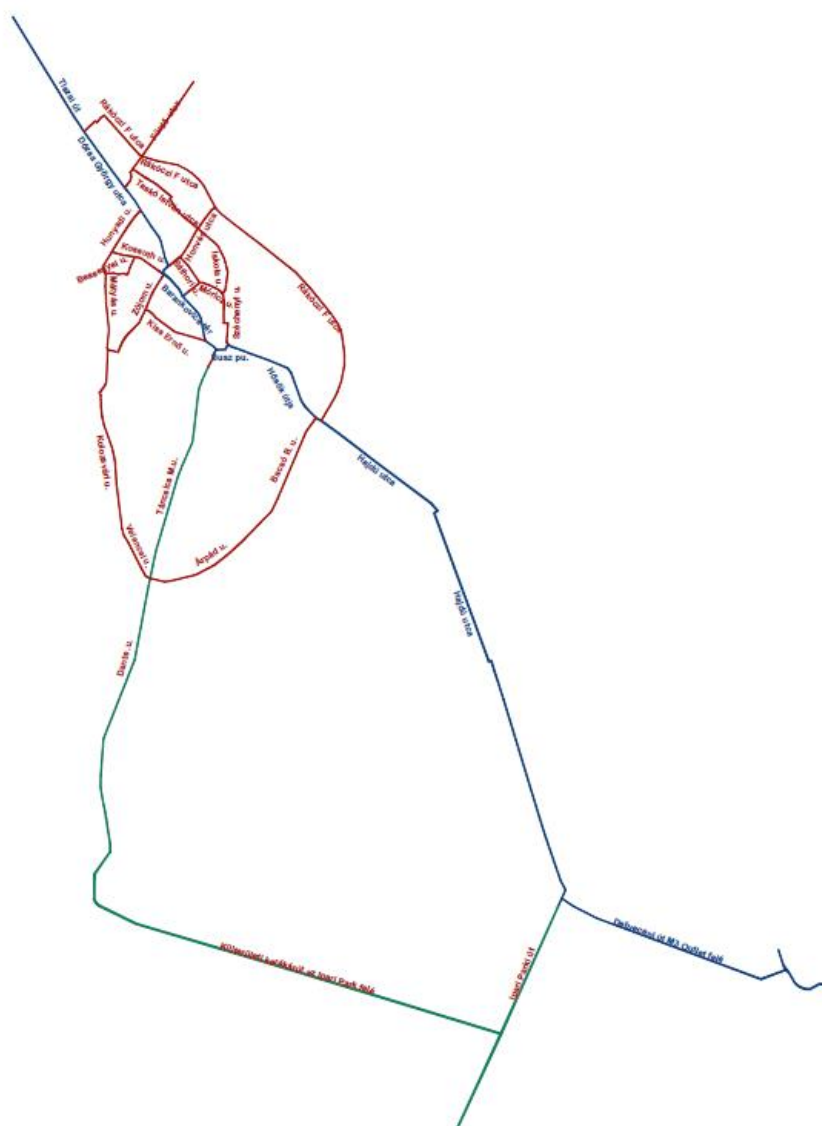
2.4.1.1. RC-2. Helyi és helyközi közösségi közlekedésfejlesztési program végrehajtása

A helyközi illetve a helyi közlekedés fejlesztése kettős probléma. Egyrészt a járatsűrűségek problémája másrészt a közlekedés költségének, a jegyárak, bérletárak kérdése.

A térségre jelentkező túlkínálati munkaerőpiac főleg az alacsonyabb iskolai végzettséggel rendelkezők számára rendkívül alacsony bérek elérését teszi lehetővé. Létezik az az arány, amikor már nem éri meg elmenni otthonról dolgozni.

Létezik az az alacsony bér, amikor jobban megéri a segélyekből élni, hiszen előfordulhat, hogy több marad a konyhán, ha az illető otthon marad, ráadásul nem tölti el az egész napját.

Akár a járatsűrűség, akár esetleg a jegyárak csökkentése tekintetében ha adódik lehetőség az önkormányzat számára, akkor ki kell használni, és a megfelelő helyen pályázni kell.

Kerékpárutak (Kék szín I. ütem: Főút, Zöld szín: Turisztikai ráhordó út, Piros szín II. ütem
 Járdaszélesítéssel készülő települési kerékpárút (Saját ábra)

2.4.1.2. RC-26. Kerékpárút építése I. ütem:

Polgártól főútvonalon csak 15 km-re elhelyezkedő Tiszaújváros szerepe meghatározó a foglalkoztatás szempontjából, becslések szerint minden második munkavállaló Tiszaújvárosban kap munkát. A munkába járás feltételeit rendkívüli mértékben javítaná a két város közötti, a településeket összekötő kerékpárút megépítése. A kerékpárút megépítésével a Tisza-partokon a töltésen megépíteni tervezett Eurovelo II. kerékpárút hálózathoz való csatlakozással Polgár kerékpár-turisztikai célterületi funkciója is erősödhet.

Régi igényként fogalmazódik meg a Tiszaújvárosi Ipari Park megközelítését, a munkába járást és a két település közötti kapcsolatokat elősegítendő kerékpárút megépítése, melyben most jelentős állomáshoz érkeztünk. A Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 2014. augusztus 15-ei ülésén

véleményezte a „Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Fejlesztési Program – Operatív részprogram és Területi Hatásvizsgálat” elnevezésű dokumentumot és a 149/2014. (VIII. 15.) MÖK határozat keretében annak tartalmával egyetértett azzal, hogy az együttműködés nevesített területein a mindkét megyét érintő fejlesztések figyelembe vételre kerüljenek.

Ahhoz, hogy a projekt megvalósulhasson, mind a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Programban, mind a Borsod-Abaúj-Zemplén Megyei Területfejlesztési Programban indokoltan és szükségesként jelent meg a projekt. A Hajdú-Bihar Megyei Önkormányzat Közgyűlése a Területfejlesztési Programjában már elfogadta Polgár Város Önkormányzatának projektjavaslatát.

A Polgárt Tiszaújvárossal összekötő kerékpárút megvalósítását pályázati forrás hiánya miatt eddig nem lehetett megvalósítani. Kerékpárút hálózat fejlesztésre nem került sor annak ellenére, hogy jelentős lakossági igény mutatkozik a megvalósítására. A kerékpárút I. ütemét az elérhető forrás helyétől és nagyságrendjétől függően további megvalósítási ütemekre is lehet bontani.

A kerékpárút hálózat egy további üteme lehet, a Polgári Halastó ökoturisztikai projektjéhez kötötten, turisztikai ráhordó út építése (lásd RC- Outlet - Ipar Park – M3 felüljáró – Dante utca – Táncsics utca – Hősök útja – Helyközi autóbusz pályaudvar – Barankovics tér – Dózsa György út – 35. út – Tisza-híd – Eurovelo II – Tiszaújváros.

2.4.1.3. RC-27. Kerékpárút II. ütem, és új járdák építése

A meglévő járdahálózatot a rendelkezésre álló forrást felhasználva tartottuk karban, újítottuk fel, azonban a járdák jellemzően alkalmatlanok a városon belüli kerékpáros közlekedésre. Az M3 Outlettől Tiszaújvárosig megépíteni tervezett I. ütem szükséges kiegészítője lenne a városon belüli kerékpárút hálózat, amely az egyes településrészeket, intézményeket kötné össze. Tekintettel arra, hogy a településen belül nem áll rendelkezésre semmilyen tömegközlekedés, a kerékpáros közlekedés biztonságos kiépítése indokolt.

2.4.1.4. RC-28 . Kistérségi kerékpárút hálózat fejlesztése

A kistérségre az általános szegénység, munkanélküliség jellemző, és ebből a szempontból az olcsó kerékpáros helyi közlekedés, a munkába járás legolcsóbb lehetősége felértékelődik. A települések között kerékpáros közlekedés biztonságos kiépítése, Polgár gazdasági-, és közlekedési hálózati csomóponti jellegének erősítése alapvető fontosságú a térség felzárkóztatása szempontjából. A biztonságos kerékpáros közlekedési kapcsolatrendszer polgári hálózati csomóponti jellegének erősítésével nem csökken Hajdúnánás, mint járási székhely központi szerepköre, hanem éppen ellenkezőleg, a leszakadó térség hatékonyabban kapcsolódik be a járási vérkeringésekbe.

2.4.1.5. RC-24. Kiépítetlen utak megépítése

Tekintettel arra, hogy az előző ciklusban pályázati forrást nem tudtunk igénybe venni, 3,75 km belterületi út építésére, és évente csak a legszükségesebb karbantartási és felújítási munkákat tudtuk elvégezni saját forrásból, az önkormányzat az elkövetkezőkben pályázni kíván az elmaradt útépítésre, illetve újabb pormentes utak, illetve új burkolatok megépítésére.

2.4.1.6. RC-25. Belterületi utak karbantartása

Az önkormányzat az elkövetkezőkben is pályázni kíván közútjai, karbantartására, felújítására, járdák, térburkolatok karbantartására útépítésre, tekintettel arra, hogy rendelkezésre álló saját források szűkösek.

2.4.2. HC-11. Belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztésének megvalósítása települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztés (TOP-2.1.3-15)

Polgár belterületre hulló csapadékvizek rendezett és kártétel nélküli elvezetése alapvető fontosságú. Az éghajlatváltozás várható helyi hatása lehet az egyszerre nagy mennyiségben lehulló csapadék, ezért a belterületen áthúzódó vízfolyások és belvízcsatornák, belvíz elvezető rendszerek rendezése és a települések belterületének védelme a külterületeken keletkezett vizek káros hatásaitól nagyon fontos. Ezzel együtt az aszályra is fel kell készülni, ezért fejlesztések tervezése során fontos a vizek helyben tartása is olyan tározók építésével, amelyek alkalmasak mind a rendkívüli áradások, felhőszakadások kártételei elleni védekezésre, mind a lokális vízvisszatartásra, jóléti és ökológiai célokat is támogatva.

2.4.2.1. RC-31. Csapadékvíz elvezető hálózat fejlesztése

2013. évben elkészült az I. sz. vízgyűjtő terület (Polgár belterületének keleti, dél-keleti részét foglalja magába, a vízgyűjtő terület 152,3 ha) csapadékvíz elvezető csatornáinak engedélyezési terveit, mely engedélyezési eljárás folyamatban van. A csatornák felújítását csak pályázati forrás igénybevételével tudjuk megvalósítani

2.4.3. HC-13. Gyermekellátási szolgáltatások fejlesztésének megvalósítása Polgáron (TOP 1.4.1-15)

A kisgyermek számára napközbeni ellátást nyújtó intézmények kapacitásait és az általuk nyújtott szolgáltatások minőségét a nők munkaerő-piaci részvételének elősegítése és a korai iskolaelhagyók arányának csökkentése érdekében. A 3 éves kor alatti gyermekek nappali ellátásban elhelyezését és a 3-6 éves gyerekek óvodai elhelyezését továbbra is célunk biztosítani, azonban ezek az ellátási formák kiegészülhetnek egyéb alternatív gyermekmegőrzési formákkal is (pl.: családi napközik vagy óvodával integráltan működő bölcsődék) annak érdekében, hogy a helyi igényeken alapuló leghatékonyabb megoldást lehessen kialakítani Polgáron.

2.4.3.1. RC-4. Közoktatási intézmények fejlesztése**2.4.3.1.1. RC-4.1. Napsugár Óvoda férőhelybővítése:**

A megvalósítás az óvodai beiratkozást szabályozó törvényi előírások miatt szükséges. A megvalósítás 2015-ben, mintegy 68 millió forint Belügyminisztériumi támogatásból és saját forrásból történhet.

2.4.3.1.2. RC-4.2. Zólyom úti Általános Iskola fejújítása:

A fejlesztés első része az épület energetikai korszerűsítése (nyílászárók cseréje, tető és homlokzati hőszigetelés és fűtési rendszer korszerűsítése) 2016 évben a KEOP pályázatból, 150 millió forint támogatással realizálható. A fejlesztés második része (épületgépészet, akadálymentesítés, konyha és étterem felújítása, belső átalakítások valamint az új sport és rendezvénycsarnok építése) 2016-ban az EFOP 450 millió forintos pályázati támogatásából, tankerületi egyetértéssel valósulhat meg.

2.4.3.1.3. RC-4.3 .Móricz úti iskolaudvar és sportudvar fejlesztése

BM pályázat alapján Móra úti óvoda telephelyen járda, parkoló és kerítés megépítése

2.4.3.1.4. RC-4.4. Rákóczi utca 105. alatti önkormányzati ingatlan rehabilitációja**2.4.3.1.5. RC-4.5. Kiss Ernő úti játszótér, közpark és járda felújítása és fejlesztése****2.4.3.1.6. RC-4.6. Városi sportrendezvényeknek is otthont adó tornatermi szárny építése**

Vásárhelyi Pál általános iskolában

Az Európai Tanács 2000 decemberében Nizzában elfogadott egy nyilatkozatot, amely nem szélesíti ugyan az uniós kötelezettségek körét, mégis jelentős, hiszen elismeri „a sport specifikus sajátosságait és társadalmi funkcióját, amelyeket figyelembe kell venni a közösségi politikák megvalósításakor” A létesítmény megépítése egyszerre szolgálhatja az ifjúsági nevelést, oktatást, és az egész város közösségét.

2.4.3.2. RC-36. Közétkeztetési intézmények korszerűsítés (energetika, és üzemelés-technológia)

Általános iskola konyhájának korszerűsítése

2.4.3.3. RC-43. Köznevelési alapfeladatok ellátása

Mindkét oktatási intézményben csökkent a tanulói létszám. A Klebelsberg Intézményfenntartó Központ (a továbbiakban: KLIK) Hajdúnánási Tankerülete látja el az iskolák fenntartását.

A korai iskolaelhagyás visszaszorítása érdekében cél a kompetencia- és személyiségfejlesztő, tehetséggondozó, készségfejlesztő, a kulturális intézményekben lévő tudásvagyon megismerését elősegítő, a kreatív iparokat, a pályaaorientációt támogató tanulási programok, foglalkozások kialakítása a veszélyeztetett és hátrányos helyzetű célcsoportoknak, valamint a kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése. A hátrányos és halmozottan hátrányos helyzetű tanulók felzárkózási esélyeinek növelése egyénre szabott fejlesztése, képességeik kibontakoztatása (tanodák, illetve tanoda-típusú fejlesztések) révén. A gyermekek támogatása a középfokú iskolába történő továbbtanulásuk és középfokú tanulmányuk elvégzése érdekében a köznevelésen kívüli intézmények és civil szervezetek bevonásával.

2.4.4. HC-6. Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése (TOP-4.2.1-15)

A cél a helyi szinten elérhető, megfizethető, fenntartható és magas színvonalú önkormányzati közszolgáltatások biztosítása, kiemelten az egészségügyi és a szociális alapellátás területén, megteremtve a szolgáltatásnyújtás megfelelő infrastrukturális feltételeit. A Szociális törvényben és Gyermekvédelmi törvényben nevesített szolgáltatások egyes

szolgáltatáshiányok felszámolása, új szolgáltatások infrastruktúrájának megteremtése, új férőhelyek kialakítása és már működő ellátások infrastrukturális fejlesztése.

A nappali szociális ellátások (idősek, fogyatékos, hajléktalan, szenvedélybeteg és pszichiátriai beteg személyek nappali ellátása), gyermekjóléti szolgálat fejlesztése esetén a minőségi fejlesztés mellett cél a férőhelyek bővítése új intézmények létesítésével, illetve a már működő szolgáltatások férőhelyeinek bővítésével.

A támogatandó szociális alapszolgáltatások a Szociális törvény 57 § (1) c-j pontjában definiált szolgáltatások közül: étkeztetés, jelzőrendszeres házi segítségnyújtás, közösségi ellátások, támogató szolgáltatás, utcai szociális munka, nappali ellátások

A támogatandó gyermekjóléti alapellátás a Gyermekvédelmi törvény 15. § (2) a) és c) pontjában nevesített szolgáltatások közül: a gyermekjóléti szolgálat.

2.4.4.1. RC-18. Szociális intézményrendszer komplex fejlesztése

Első ütemben, 2015-2016 között a Zólyom utca 5 sz. (volt gyógyszerár épülete) alatti ingatlanon teljes felújítással, az önkormányzati szolgálati lakások felújítását és a 50 millió Ft forrásból tervezzük megvalósítani.

Idősek nappali ellátása: második ütemben 2016-2017. között a Kiss Ernő út 8 sz. (volt orvosi rendelő épülete) alatti ingatlanon tervezzük megvalósítani az a megyei TOP keretre kiírt pályázat benyújtásával, mintegy 200 millió Ft forrás felhasználásával.

60 férőhelyes demens, alap és emelt szintű idősgondozás céljára szolgáló épület megépítése: harmadik ütemben tervezzük megvalósítani 2017-2018. között egy megépítését. A beruházás mintegy 650 millió forint uniós támogatás felhasználásával a Kiss Ernő út 8. sz. (volt orvosi rendelő épülete és a szomszédos önkormányzati telek összevonásával) ingatlanon valósulhat meg.

2.4.4.2. RC-45 A szociális intézmény szakmai előírásoknak való megfeleltetése

2013. július 1. napjától a szociális intézmény az önkormányzat fenntartásába került. Azonban utólag kiderült, hogy a kistérségi fenntartás alatti időszakban számtalan olyan működésbeli probléma merült fel, amely nem került orvoslásra. Gazdasági programunk része, hogy az intézmény működése maradéktalanul megfeleljen a szakmai előírásoknak és eleget tegyen az ellátotti kör jogos elvárásainak

2.4.4.3. RC-46. Idősek bentlakásos otthonának megvalósítása

Az önkormányzat korábbi határozott szándéka ellenére a megvalósítás még várat magára, mivel a kormányzati célok között ilyen új szociális intézmények létesítése nem szerepelt, azonban az intézmény hiánya érzékelhető, és megfelelő pályázati lehetőség esetén megépítése továbbra is indokolt.

2.4.4.3. RC-48 Helyi szintű idősbárát várospolitikai megvalósítása

Kiemelt feladatként kezeli az önkormányzat a helyi szintű idősbárát politika kialakítását, ezért 2012-ben létrehozta, és a jövőben is fenntartja, működteti a Polgári Időügyi Tanácsot, mely a város önkormányzati testülete mellett működő konzultatív, véleményező, javaslattevő testület. A Polgáron élő idősek száma a 2013. december 31-ei adatok szerint közel 1 867 fő, a nők létszáma ezen belül 1108 fő, melyből megállapítható, hogy magas az özvegyek, az egyedül élők aránya. A tanács tagjai a nyugdíjas szervezetek képviselői és a mindenkor polgármester.

2.4.5. RC-1. Elektronikus kormányzás eszközeinek fejlesztése

Az e-alapinfrastruktúra a kormányzati működés több területét érinti a fizikai infrastruktúrától a tartalmak és szolgáltatások fejlesztésén keresztül az intézményrendszeri együttműködésig. A fizikai alapinfrastruktúra a Központi Elektronikus Szolgáltató Rendszer (KESzR)6 , amely a központi kormányzat elektronikus úton nyújtott szolgáltatásait hivatott támogatni. Az infrastruktúra bővítése jelenleg már lassan halad, bár az Elektronikus Kormányzati Gerinchálózat – közigazgatáson belüli átcsoportosítással jelentősen – bővült, mivel a jelenleg hatályos szabályozás szerint 2007. január 1-jétől részévé (alrhálózatává) vált a Rendészeti Hálózat, amely fogalmilag és tartalmilag lényegében az kiterjedt (országos) topológiájú korábbi Egységes Belügyi Digitális Hálózatot fedi le. A KESzR szolgáltatásait a központi megvalósításért felelős Elektronikus Kormányzat-központ (EKK) folyamatosan kínálja fel és építi a helyi önkormányzatok számára abból a célból, hogy azokat is felhasználják az állampolgárok és vállalkozások részére nyújtott önkormányzati elektronikus szolgáltatásokhoz.

2.4.6. Víz-gazdálkodással kapcsolatos áthúzódó feladatok végrehajtása

2.4.6. 1. RC-29. Ivóvíz hálózat rekonstrukciója

Az ivóvíz hálózat kiépítettsége 98%-os, a víz minősége jó. A hálózat előregedett, magas a csőtörések száma. A hálózat rekonstrukciós munkáit el kell végezni, pályázati támogatást szükséges igénybe venni.

2.4.6.2.. RC- 30. A szennyvízhálózat továbbépítése

A szennyvízhálózat kiépítettsége 70 %-os, hálózatbővítésre nem került sor. Megkezdtük a hálózat bővítésének előkészítési és tervezési munkáit, mely várhatóan 2015. év elején fejeződnek be. A megvalósításra várhatóan 2015 – 2016. évben kerül sor, ezzel a beruházással a kiépítettség közel 100 %-os lesz. A szennyvíztisztító telep és a hálózat további fejlesztésére Polgár Város Önkormányzata pályázatot adott be 2013. évben. A bővítéssel 23 utcában épülne ki a hálózat, mely kb. 580 bekötést tesz lehetővé. A hálózatbővítéssel egyidejűleg szükséges a szennyvíztisztító telep bővítése és korszerűsítése, melyhez kapcsolódóan egy iszapsűrítő megépítése is szükséges. A tervezett hálózat bővítéssel, valamint szennyvíztisztító telepbővítéssel és korszerűsítéssel 100 %-os kiépítettséget tudunk elérni a településen. A beruházás kivitelezésére új pályázati forrás szükséges.

2.4.6.3. RC-3. Egyéb, vízgazdálkodási programmal kapcsolatos feladatok

A szennyvíztisztító telep és a hálózat további fejlesztésére Polgár Város Önkormányzata pályázatot adott be 2013. évben. A bővítéssel 23 utcában épülne ki a hálózat, mely kb. 580 bekötést tesz lehetővé. A hálózatbővítéssel egyidejűleg szükséges a szennyvíztisztító telep bővítése és korszerűsítése, melyhez kapcsolódóan egy iszapsűrítő megépítése is szükséges. A tervezett hálózat bővítéssel, valamint szennyvíztisztító telepbővítéssel és korszerűsítéssel 100 %-os kiépítettséget tudunk elérni a településen. A beruházás kivitelezésére új pályázati forrás szükséges.

2.4.7. HC-16 Polgár Ipari Park, és iparterületek fejlesztése (TOP-1.1.1-15)

A meglévő Ipari Park vállalkozói jellemzően hálózati beszállítói jellegű termék előállítását végzik, kisebb részük kereskedelmi szolgáltató, illetve logisztikai vállalkozás. A vállalkozói környezet kialakításakor érdemes figyelembe venni, hogy a járási szintű kisvárosok a helyi és kistérségi közösségek együttműködéseinek centrumai lehetnek, így már a fejlesztések tervezésének tekintetében is a jó partnerség gazdasági közösség-szervező erő lehet. Mezőkövesd-Tiszaújváros logisztikai tengely keleti irányú kiterjesztésével Borsod és Hajdú-Bihar megyét összekötő kapocs lehet a Polgári Ipari Park logisztikai szerepkörének erősödése. Az Ipari Parkban működő vállalkozások száma nem dinamikus tempóban ugyan, de folyamatosan nő.

2.4.7.1. RC-12. Polgár Ipar Park fejlesztése, új munkahelyek létrehozásának támogatása

A vállalkozói környezet az elmúlt években nem esett át jelentősebb változásokon. A hullámmódon hol stagnáló, hol gyengülő eredményességet pozitívan befolyásolhatja a járási gazdaságot támogató intézményrendszer. Polgár és városkörnyéke összehangolt komplex fejlesztését szolgálja az integrált városfejlesztési stratégia partnersége, amely egyrészt Hajdúnánással mint járási központtal, másrészt a várostérség településeivel valósul meg.

Előnyben kell részesíteni azokat az Ipari Parkba települő vállalkozásokat, akik beszállítói hálózataikba a helyi telephelyű kkv-kat vonják be.

2.4.8. RC-19. Ifjúsági garzonház kialakítása, bérbe adható házak vásárlása, építése.

Az önkormányzat által felvásárolt lakóingatlanok bérbeadásával lehetőség adódhat a tervezett gazdasági fejlesztésekhez szükséges a letelepedés támogatására.

A bérlakások létesítésének másik iránya a szociális segítségnyújtás céljából nyújtható helyi lakóházvásárlás. Ez utóbbi segítségnyújtás lehet azoknak a bajba jutott családoknak, akiknek az otthona árvérezésre kerül.

Elsősorban azonban a helyi, és az ideletelepülni szándékozó fiatal házaspárok számára szükséges az otthonteremtés kedvező korai feltételeinek támogatása olcsó fenntartású önkormányzati tulajdonú bérlakásokkal.

2.4.9. HC-9. Energiahatékonyság és megújuló-energiaforrás használat fokozása (TOP-3.2.1-15)**2.4.9.1. RC-35 Az önkormányzati intézmények épületeinek energetikai korszerűsítése**

(hőszigetelés, fűtés és meleg víz ellátás korszerűsítése, napelemes rendszerek kialakítása)

2.4.9.2. RC-38 Lakóépületek energetikai korszerűsítése

Az önkormányzat ilyen irányú pályázati források megnyílása esetén a pályázattól függő részvételi feltételek, figyelembe vételével támogatja elsősorban a telepszerű beépítések, társasházi lakások energetikai korszerűsítését, azonban saját költségvetési forrásait ilyen célra felhasználni nem tervezi

2.4.9.3. RC-42. József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola (JAGSZI) felújítása

A lakosság képzettségi szintjének növelését elsősorban a szakképzésre és a felsőfokú képzésre támaszkodva lehet elérni. Ez a leghatékonyabban akkor segíti a fentebb megfogalmazott gazdasági fejlődést, ha a képzések a helyi gazdasági célok, illetve elsősorban az iparterületen megvalósított, vagy megvalósítani tervezett beruházási-, gazdasági tevékenységek jellegével vannak összhangban. Az iparterületek fejlődésének szakirányával párhuzamosan kialakított szakképzésben a felnőtt korú lakosság igényeire is figyelemmel kell lenni. Az oktatási intézményben hatékonyan működhet kihelyezett képzés, ahol a nyílt rendszerben a képzés a Polgáron működő, illetve megtelepülni szándékozó vállalkozások igényeihez igazodik.

A JAGSZI fejlesztési igénye épület korszerűsítés és oktatásfejlesztés (Saját ábra)

Ezek általában nem a hagyományos értelemben vett kidolgozott képzések lehetnek, hanem speciális, a vállalkozói igényekre rugalmasan alkalmazott, összeállított, szakmai területekből összeválogatott speciális képzések, amelyek a megrendelők kívánságaihoz sajátos képzési programot kínálnak. A kihelyezett képzési rendszer megvalósításával a szakképző iskola, szolgáltató partner a képzési tartalom összeállításában, és a megvalósítás körülményeinek meghatározásában.

2.4.9.4. RC-55. Biomassza, geotermikus energia hasznosítása

A megújuló energiaforrások biomassa, geotermikus energia energiatermelésben való arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.

2.4.9.5. RC-56. Napenergia hasznosítása

A napenergia helyi energiatermelésben való arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.

2.4.9.6. RC-57. Termálvíz energetikai célú hasznosítása

Polgári Strandfürdő termálvíz energetikai hasznosítása elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.

2.4.10. RC-37 Az M3 Outlet Center működésének segítése

Helyi manufaktúrákban előállított termékek megjelenése időszerű az M3 Outlet Centerben. A település-mezőgazdasági programban előállított biominőség valószínűleg kelendő termék lehet. Ma az M3 Outletben működő üzletek vonatkozásában folyamatos a változás, itt a leggyakoribb az üzletek üzemeltető váltása. Az üzletek forgalmának visszaesése elsősorban nem az üzletközpont helyének, vagy üzletpolitikájának, hanem a térségre jellemző gyenge vásárlóerőnek köszönhető. A vásárlóerő növekedése tervszerű gazdaságfejlesztéssel érhető el, amely jelen ITS készítésének oksági vonatkozása.

2.4.11.. RC-39 A város civil. szakmai szervezeti és egyesületi kapcsolatainak erősítése

Települési Önkormányzatok Országos Szövetsége (TÖOSZ)

Észak-alföldi Termál Klaszter Egyesület

Jegyzők Országos Szövetsége (JOSZ)

Hajdúvárosok Szövetsége

Tiszaújváros Önkormányzatával, intézményeivel és szervezeteivel a testvérvárosi kapcsolat.

Határon túli testvérvárosi kapcsolatok Nagykaroly

Új hazai kapcsolatok építése

Új külföldi kapcsolatok építése

2.4.12. . RC-40 Az Önkormányzat gazdasági kapcsolatrendszernek erősítése.

Kistérségi Járóbeteg szakellátó (PÉTEGISZ Zrt.)
Hajdúsági Hulladékgazdálkodási Társulás (HHT)
Hajdúkerületi és Bihari Víziközmű Szolgáltató Zrt.
Térségi Temetkezési Vállalkozás (KORPUSZ Kft.)
Csemetekert Szociális Szövetkezet

2.4.13. . RC-41. Polgár Város Önkormányzatának Szervezetfejlesztése” elnevezésű projekt

Az intézményrendszer korszerűsítése folyamatos célkitűzés, mely a hatékony feladat ellátási elvárásoknak, az önkormányzati rendszer társadalmi-gazdasági kihívásainak és a finanszírozhatósági feltételeknek is meg kell, hogy feleljen. A projekt megvalósítás során elkészültek az intézkedési tervek, melynek végrehajtásáért felelős valamennyi érintett intézményvezető, az intézmények átszervezése a következő év feladata lesz.

A járási szintű kisvárosok államigazgatási, hatósági és szakigazgatási funkcióinak erősítését, valamint a hatékony, megbízható, polgárbarát és szolgáltató közigazgatás fenntartását és javítását szolgáló fejlesztések támogatása várható (épületek energetikai felújítása, informatikai hálózat fejlesztése, eszközbeszerzés)

2.4.14. RC-47 Az önkormányzat kötelező feladatain túli, önként vállalt pénzbeni és természetbeni támogatási rendszerének további fenntartása

Az önkormányzat forrásokat teremtett azokra a felmerülő nehézségekre, melyet az állam nem tud kezelni, ezért a törvényben rögzített kötelező feladatain túl, önként vállalt pénzbeni és természetbeni támogatással segíti a településen élőket. Ennek során 50 %-ban támogatja a házi segítségnyújtás térítési díját és 100 Ft/adag összegben a szociális étkeztetés térítési díját, továbbá támogatja a szennyvízközmű-bekötés összegét és az érdekeltségi hozzájárulást.

Az önkormányzat a fiatalok támogatását is kiemelten kezeli. A településről távol tanuló középiskolások részére bérlettámogatást biztosít, és a továbbiakban is fenntartja a Bursa Hungarica Felsőoktatási Önkormányzati Ösztöndíjat.

Vissza nem térítendő lakáscélú támogatással a továbbiakban is segíteni kívánja a Polgáron letelepedni szándékozókat. A pénzforrástól függően ezek közé épülhetne be egy új elem, amely a fiatalok B kategóriás jogosítvány szerzésének a támogatását jelentené, ezzel is könnyebbé téve, hogy munkavállalói helyzetbe tudjanak kerülni. A város főterén egy térítésmentes Internet szolgáltatási lehetőség elérésének aktualitása van.

2.4.15. RC-49. Közfoglalkoztatási programok

Közfoglalkoztatottként olyan természetes személy foglalkoztatható, aki a munkaügyi kirendeltségen nyilvántartott álláskereső. Közfoglalkoztatási jogviszony csak határozott időre létesíthető, próbaidő kikötése nélkül. A jogviszony időtartama nem lehet hosszabb, mint a közfoglalkoztatáshoz nyújtott támogatás időtartama. Ez a feltétel is arra utal, hogy a közfoglalkoztatás csak átmenetileg biztosít munkalehetőséget a közfoglalkoztatottak számára.

2.4.15.1. RC-50. Értékteremtő mintaprogramok

Ennek keretében szociális kisegítők, településőrök, karbantartó-takarítók foglalkoztatására kerül sor a továbbiakban is, és folytatni kívánjuk az örökzöld növények termesztését célzó programelemünket is.

2.4.15.2. RC-51. Startmunka Mintaprogramok

Startmunka Mintaprogramok esetében a bruttó közfoglalkoztatási bér+járadék 100 %-os támogatása mellett, a hatósági szerződésben rögzített beruházási és dologi költségek, kiadások teljes összegben támogatottak voltak, reméljük erre a következő években is nyílik lehetőség.

2.4.15.3. RC-54 Közérdeket szolgáló magasépítési jellegű közcélú munkaprogramok

Az álláskereső, és tartós munkanélküliséggel élők között számos, az építőiparban, illetve a kapcsolódó szakiparokban munkavállalásra képes szakmával rendelkező található. A közösség érdekeit és a közcélú munkaprogramokban részt vevők egyéni érdekeit egyaránt szolgálja, ha a munkaprogram elem eleve megfelel a munkavállaló már meglévő egyéni kompetenciájának. Megfelelő szakmai irányítás, és az építőipari munkavégzésre alkalmas feltételek megteremtése mellett, akár az intézményi közcélú épületek tervszerű megelőző karbantartási munkái, akár egyéb, pl. önkormányzati lakások, lakóházak felújítása, és egyéb építési célú tevékenysége során hasznos közcélú tevékenység végezhető ezeknek a szakembereknek a segítségével.

Ezekben a munkaprogramokban részt vehet a kőműves, a víz-, a gáz-, a fűtés-, vagy a villanyszerelő, a szobafestő-mázoló, a hideg- és melegburkoló, az épület- és a bútorasztalos

egyéni építőipari kompetenciája szerint, vagy újabb egyéni kompetenciákat is szerezhethet megfelelő támogatással.

2.4.16. RC-52 Stratégiai ingatlanvásárlások

A tartósan alacsony ingatlanárak lehetőséget adnak arra, hogy az egyes önkormányzati tevékenységekhez kapcsolódó intézményterületek bővítését indokolt esetben gazdaságosan lehessen megoldani.

A Vásárhelyi Pál Általános Iskolához új tornatermi szárny és sportpálya kialakítása indokolt, a hrsz:1145/3 intézményi területének növelését, és a tömb rendezését településrendezési eszközzel kell biztosítani. Célszerű a következő években a benyúló magántelkek kisajátításával, illetve megvásárlásával számolni.

Lakóingatlanok stratégiai célú felvásárlása.

2.4.17. RC-53 Városi kulturális és szórakoztató programok, rendezvények

Tervezett rendezvénytár szerint

2.4.18. RC-58 A szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek fejlesztése

Polgáron a szelektív hulladékgyűjtés feltételei adottak, azonban a szelektív hulladékgyűjtés lakossági arányának növekedése érdekében a folyamatos tájékoztatás, valamint újabb projektlehetőségek figyelembe vételével folyamatos fejlesztési igényű.

2.4.19. RC-60 Városi sportcsarnok építése

A társadalmi, szociális kohézió erősítését, szolgáló önálló sportlétesítmény megépítése régi vágya polgáriaknak. A helyi aktív sportélet már régóta megérdemelné, hogy a város nagyközönsége aktív szurkolóként is osztozhasson azoknak a sportsikereknek az örömeiben, amelyet a helyi egyesületek kivívtak. Edzőhelyek szükségesek, és természetesen alapvetően fontos lenne egy legalább kézilabdapálya méretű küzdőtérrel, és körlelátóval rendelkező Sportcsarnok megépítésére. A szabadidő aktív eltöltését lehetővé tevő sportlétesítmények fejlesztése, sporteszközök beszerzése alapvető igénye a járási szintű kisvárosnak.

2.4.20. Antiszegregációs programok

2.4.20.1.. RC-61 Helyi esélyegyenlőségi és antiszegregációs program végrehajtása

2.4.20.2.. RC-62 Szociális célú városrehabilitáció

2.4./B Részcélok projektlistája

- RC-1. Elektronikus kormányzás eszközeinek fejlesztése IKT cél
- RC-2. Helyi és helyközi közösségi közlekedésfejlesztési program végrehajtása
- RC-3. Egyéb, vízgazdálkodási programmal kapcsolatos feladatok
- RC-4. Közoktatási intézmények fejlesztése
- RC-4.1. Napsugár Óvoda férőhelybővítése
- RC-4.2. Zólyom úti Általános Iskola felújítása
- RC-4.3. .Móricz úti iskolaudvar és sportudvar fejlesztése
- RC-4.4. Rákóczi utca 105. alatti önkormányzati ingatlan rehabilitációja
- RC-4.5. Kiss Ernő úti játszótér, közpark és járda felújítása és fejlesztése
- RC-4.6. Városi sportrendezvényeknek is otthont adó tornatermi szárny építése
- RC-5. Polgár volt községháza épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció
- RC-6. Polgár első emeletes épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció
- RC-7. Kálvária kápolna műemlék rekonstrukció
- RC-8 Római Katolikus Nagyboldogasszony Templom műemlék rekonstrukció
- RC-9. Népfőiskola alapítása
- RC-10. Csemete Szociális Szövetkezet fejlesztése
- RC-11. Település-mezőgazdasági program megszervezése
- RC-12. RC-12. Polgár Ipar Park fejlesztése, új munkahelyek létrehozásának támogatása
- RC-13. Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park
- RC-14. Élelmiszeripari inkubátorház kialakítása
- RC-15. Ady Endre Művelődési Ház tevékenységének bővítése
- RC-16 Polgári Strandfürdő fedett medencéjének és épületének rekonstrukciója
- RC-17. Polgár volt községháza épületének turisztikai fejlesztése
- RC-18. Szociális intézményrendszer komplex fejlesztése
- RC-19 Ifjúsági garzonház kialakítása, bérbe adható házak vásárlása, építése
- RC-20. Ráthordó kerékpárút, amely összeköti Polgár turisztikai attrakcióit
- RC-21. Első Magyar Fotópuskás Vadásztársaság ökoturisztikai fejlesztés
- RC-22. Polgári Turisztikai Szolgáltató Termékcsomag Klaszter létrehozása
- RC-23. M3 Archeopark fejlesztése
- RC-24. Kiépítetlen utak megépítése
- RC-25. Belterületi utak karbantartása
- RC-26. Kerékpárút építése I. ütem
- RC-27. Kerékpárút II. ütem, és új járdák építése
- RC-28. Kistérségi kerékpárút hálózat fejlesztése
- RC-29. Ivóvíz hálózat rekonstrukciója

- RC- 30. A szennyvízhálózat továbbépítése
- RC-31. Csapadékvíz elvezető hálózat fejlesztése
- RC-32. „Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program folytatása
- RC-33. Térfigyelő rendszer kiépítésének további fejlesztése
- RC-34. További játszóparkok kialakítása
- RC-35 Az önkormányzati intézmények épületeinek energetikai korszerűsítése
- RC-36. Közétkeztetési intézmények korszerűsítés (energetika, és üzemelés-technológia)
- RC-37 Az M3 Outlet Center működésének segítése
- RC-38 Lakóépületek energetikai korszerűsítése
- RC-39 A város civil. szakmai szervezeti és egyesületi kapcsolatainak erősítése, a szervezetek támogatása
- RC-40 Az Önkormányzat gazdasági kapcsolatrendszernek erősítése
- RC-41 Polgár Város Önkormányzatának Szervezetfejlesztése”
- RC-42 József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola (JAGSZI) felújítása
- RC-43. Köznevelési alapfeladatok ellátása
- RC-44. Városi piac felújítása a szükséges parkolókkal
- RC-45 A szociális intézmény szakmai előírásoknak való megfeleltetése
- RC-46. Idősek bentlakásos otthonának megvalósítása
- RC-47 Az önkormányzat kötelező feladatain túli, önként vállalt támogatási rendszerének további fenntartása
- RC-48 Helyi szintű idősbárát várospolitikai megvalósítása
- RC-49. Közfoglalkoztatási programok
- RC-50. Értékteremtő mintaprogramok
- RC-51. Startmunka Mintaprogramok
- RC-52 Stratégiai ingatlanvásárlások
- RC-53 Városi kulturális és szórakoztató programok, rendezvények
- RC-54 Közérdeket szolgáló magasépítési jellegű közcélú munkaprogramok
- RC-55. A megújuló energiaforrások biomassa, geotermikus- és napenergia) energiatermelésben való arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.
- RC-56. A napenergia helyi energiatermelésben való arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.
- RC-57. Polgári Strandfürdő termálvíz energetikai hasznosítása elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.
- RC-58 A szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek fejlesztése
- RC-59 Meglévő Polgár Ipari Park fejlesztése
- RC-60 Városi sportcsarnok építése
- RC-61 Helyi esélyegyenlőségi program végrehajtása
- RC-62 Szociális célú városrehabilitáció

2.5. A jövőkép: a településfejlesztési elvek, és a részcélok kapcsolata

		1.3.1. A helyi közösségek támogatása, a közösségek megtartó erejének és lokálpatrióta szellemiségének erősítése (HE-1)	1.3.2. A helyi mezőgazdasági termelésen és termékfeldolgozáson, mint hagyományon alapuló életviteli lehetőségének biztosítása, a növekedés által létrehozott vagyon hatékony és méltányos elosztásával. (HE-2)	1.3.3. Az elvándorlás csökkentése helyi, és jövedelmező munkahelyek létrehozásával egyre több ember bevezetése a munka világába. (HE-3)	1.3.4. A helyi munkaerő mobilitásának lehetséges legolcsóbb, és környezetkímélő eszközeinek fejlesztése, a kerékpáros közlekedés lehetőségének kiépítése a szomszédos iparvárosba, és a településen belül. (HE-4)	1.3.5. A migráció csökkentése a városi szolgáltatások fenntartásával, és lehetőség szerinti bővítésével, hatékony védelmi rendszerek kiépítésével (hivatali szolgáltatás, egészségügyi ellátás, bölcsőde, óvoda, általános iskola, középiskola, szakképzések, köznevelődés, közterület-művelés, vállalkozások, szociális hálózat, időskori függőséggel kapcsolatos városi szolgáltatások) (HE-5)	1.3.6. Információs és kommunikációs technikák (IKT) fejlesztése (az e-kormányzat lehetőségeinek kiépítése mellett a lakosság önképzési lehetőségeinek fejlesztése) (HE-6)	1.3.7. Zöld infrastruktúrák kiépítése, és a fenntartható földhasználat helyi kultúrájának megteremtése, a biológiai környezet és a humusz védelme. (HE-7)	Részcélok támogatottságának erősítése a horizontális elvekkel
Elektronikus kormányzás eszközeinek fejlesztése	RC-1								2
Helyi és helyközi közösségi közlekedésfejlesztési program végrehajtása	RC-2								4
Vizgázalkodási program végrehajtása	RC-3								3
Közügyi intézmények fejlesztése	RC-4								5
Polgár volt községközségi épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció	RC-5								3
Polgár első emeletes épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció	RC-6								3
Kálvária kápolna műemlékrekonstrukció	RC-7								4
Római Katolikus Nagyboldogasszony Templom műemlék rekonstrukció	RC-8								3
Népfőiskola alapítása	RC-9								7
Csemeteri Szociális Szövetkezet fejlesztése	RC-10								5
Település-mezőgazdasági program megszervezése	RC-11								7
A meglévő ipari park fejlesztése	RC-12								4
Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park kialakításának előkészítése	RC-13								6
Élelmiszeripari inkubátorház kialakítása	RC-14								7
Ady Endre Művelődési Ház tevékenységének bővítése	RC-15								6
A Polgári Strandfürdő fedett medencéjének és épületének rekonstrukciója	RC-16								3
Polgár volt községközségi épületének fejlesztése	RC-17								3
Szociális intézményrendszer komplex fejlesztése	RC-18								4
Ifjúsági garzonház kialakítása, bérbe adható házak vásárlása, építése.	RC-19								4
Ráhorodó kerékpárút, amely összeköti Polgár turisztikai attrakcióit	RC-20								3
Első Magyar Fotópuskás Vadászárság okoturisztikai fejlesztés	RC-21								2
Polgári Turisztikai Szolgáltató Terméksomag Klaszter létrehozása	RC-22								7
M3 Archeopark fejlesztése	RC-23								3
Kiépítetlen utak megépítése	RC-24								3
Belterületi utak karbantartása	RC-25								3
Kerékpárút építése I. ütem (Polgár-Tiszaújváros)	RC-26								7
Kerékpárút II. ütem, és új járdák építése	RC-27								3
Kistérségi kerékpárút hálózat fejlesztése	RC-28								2
Ivóvíz hálózat rekonstrukciója	RC-29								2
A szennyvízhálózat továbbépítése	RC-30								2
Csapadékvíz elvezető hálózat fejlesztése	RC-31								2
„Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program folytatása	RC-32								4
Térfigyelő rendszer kiépítésének további fejlesztése	RC-33								3
További játszóparkok kialakítása	RC-34								3
Az önkormányzati intézmények épületeinek energetikai korszerűsítése	RC-35								4
Közügyi intézmények korszerűsítése	RC-36								2
Az M3 Outlet Center működésének segítése	RC-37								2
Lakóépületek energetikai korszerűsítése	RC-38								2
A város szakmai szervezeti és egyesületi kapcsolatainak erősítése	RC-39								3
Az önkormányzat gazdasági kapcsolatrendszerének erősítése	RC-40								2
Polgár Város Önkormányzatának Szervezetfejlesztése	RC-41								3
József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola (JAGSZI) felújítása	RC-42								5
Köznevelési alapfeladatok ellátása	RC-43								5
Városi piac felújítása	RC-44								5
A szociális intézmény szakmai előírásoknak való megfeleltetése	RC-45								4
Idősek bentlakásos otthonának megvalósítása	RC-46								4
Az önkormányzat kötelező feladatain túli önként vállalt feladatainak ellátása	RC-47								2
Helyi szintű idősbátár várospolitika megvalósítása	RC-48								4
Közfoglalkoztatási programok	RC-49								6
Értéktérítő mintaprogramok	RC-50								6
Startmunka Mintaprogramok	RC-51								6
Stratégiai ingatlanvásárlások	RC-52								2
Rendezvények, "soft" elemek	RC-53								7
Horizontális elvek támogatottsága		34	13	23	27	40	30	38	

2.6. A településfejlesztési akciók összehangolt, vázlatos pénzügyi terve

A pályázatok forrásallokációja nem ismert. A volumenek az elosztható források nagyságrendjének függvényei.

3. ANTI-SZEGREGÁCIÓS PROGRAM

3.1. A szegregáció mérséklését vagy megszüntetését célzó intézkedések (a település egészét érintő és az egyes szegregátumokra vonatkozó fejlesztések, programok meghatározása)

A társadalmi együttműködés erősítését szolgáló helyi szintű komplex programok városi jogállású helyi önkormányzatok részére, a szegénység, a társadalmi és a munkaerő-piaci hátrányok újratermelődésének megállítása, valamint a közösségi és egyéni szintű társadalmi integráció feltételeinek megteremtése érdekében jönnek létre. A programot a helyi önkormányzat a civil szervezetek, egyházak együttműködésével partnerségben valósíthatja meg.

A program a foglalkoztatásra, az oktatásra, az egészségügyre, a szociális szolgáltatásokra, a közösségfejlesztésre irányuló komplex tevékenységek által javítja a hátrányos helyzetű lakosság életkörülményeit, ezáltal segítve a társadalmi kohéziót is. A tevékenységek eredményeként a hátrányos helyzetű emberek életlehetőségei javulnak, elérhetővé válnak a foglalkoztatást, társadalmi integrációt, közösségfejlesztést, oktatást, iskolai felzárkózást, családsegítést, gyermekjóléti szolgáltatást, életvezetési tanácsadást, egyéni fejlesztést és szociális munkát biztosító programok.

Az infrastrukturális beavatkozásokat a társadalmi hátrányok kompenzálását célzó szociális, oktatási, foglalkoztatási, egészségügyi, antidiszkriminációs és közbiztonsági programok egészítik ki. A szociális városrehabilitációs projekteket végig kell, hogy kísérjék a közösségfejlesztő programok, amelyek lehetővé teszik a városrehabilitációval érintett területen élő lakosság bevonását a tervezésbe és a megvalósításba, továbbá erősítik a helyi közösség kohézióját. Amennyiben a leszakadás mértéke indokolja, a projektnek része kell, hogy legyen a jelenléten alapuló szociális munka, a nagyarányú hátrányos helyzetű népességgel rendelkező területek esetében kötelező jelleggel.

3.2. A fejlesztések szegregációs hatásának kivédésére hozott intézkedések, társadalmi kultúrával a szegregáció ellen:

Területi célok a társadalmi befogadás, szociális biztonság erősítése, melynek része a szegregációval érintett területek leszakadásának megállítása, lakhatási, társadalmi és gazdasági szempontokból a felzárkózás elősegítése is. Az Integrált Településfejlesztési Stratégia megvalósítása során fokozott figyelmet kell fordítani a szegénységre, és ennek keretében szegregációra, a hátrányos helyzetűek felzárkóztatására, társadalmi bevonására.

Jogosult egy akcióterület támogatásra, amennyiben területén az elérhető legfrissebb adatszolgáltatás alapján a fejlesztés középpontjában álló szegregátum illetve veszélyeztetett terület található és annak teljes területét magában foglalja az akcióterület. Először a szegregált területek rehabilitációját szükséges biztosítani. Ezt követően valósulhat meg a szegregációval veszélyeztetett területek rehabilitációja. A szoft típusú tevékenységek megvalósítási helyszínére az akcióterületi korlátozás nem vonatkozik, azonban a tevékenységeknek minden esetben az akcióterületen élő célcsoport számára, azok bevonásával kell megvalósulnia. Tehát lehetséges olyan program lebonyolítása, amely fizikailag nem az akcióterületen valósul meg amellet, hogy a programon résztvevők továbbra is az akcióterületen élő célcsoport tagjai.

3.3. A szegregációt okozó folyamatok megváltoztatására, hatásuk mérséklésére teendő intézkedések

3.3.1. Oktatási kultúrával a szegregáció ellen

A szegregágálódó társadalmi rétegek között az oktató nevelői munka során különös figyelmet kell fordítani azokra a közösségekre, ahol a sajátos körülmények a családokban a gyermekek fejlődése során sajátos másságjegyekkel is párosul.

3.3.1.1. Másságjegyek az oktatásban:

- A roma családok követelményrendszere eltér a többségi társadalom elfogadott normáitól (viselkedés, illem, beszédkultúra).
- A tudást, a tanulást jelentős mértékben nem tartják értéknek. A tanulók így motiválatlanok, szabálytudatuk alacsony, alapvető szocializációs ismereteik hiányoznak.
- A szülők iskolához való viszony réteg-specifikus (a szociális háttértől függ).
- A korai felnőtté válás.

3.3.1.2. Az elmaradás területei az oktatásban:

- Csökkent fizikai teherbírás, fáradékonyság.
- Gyenge, ingerlékeny idegrendszer.
- A gátlási folyamatok kialakulatlansága.
- A figyelem fáradékonysága, elterelhetősége.

- Az iskolára előkészítetlenség.
- A kommunikációs készség fejletlensége, szókinshiány.
- Az akaratirányításra való képesség fejletlensége.
- A feladattudat, az alkalmazkodási képesség kialakulatlansága.
- Az önértékelés hiánya.
- Ingerszegény környezet, tapasztalatok hiánya.

3.3.2. Megoldási víziók

- életfeltételek, a megélhetési lehetőségek biztosításának stabilitása
- a tartós munkanélküliség felszámolása
- az underclass viselkedési formák negatív megítélésének hatékony erősítése
- a tisztesség és az emberség alapértékének hangsúlyozása az etnocentrizmussal szemben a kommunikációban, a városi programokban, cselekedetekben
- az etnocentrizmus terjedésének megakadályozását szolgáló közösségi színterek fejlesztése
- helyi vegyes etnikumú közösségek létrehozása, színterek biztosítása, programjaik támogatása (oktatási-, kulturális-, gazdasági-, vállalkozói szféra)
- városi nagyközösségi színterek építése (sportcsarnok)
- városrészekhez kapcsolódó középszintű közösségi terek építése (edzőterem, kismamaklub-játszóház-játszótér, a szülők bevonására és aktivitására támaszkodó iskolaközösségi programok támogatása)
- az anyaság-nőiség, férfiasság, a férfias viselkedés sajátos családcentrikus értékeinek hangsúlyozása
- mentális és fizikai egészség, az egészséges életmód, egészséges táplálkozás értékeinek társadalmasítása,
- bűnmegelőző stratégia készítése (civil-szféra, polgárőrségi, és rendőrségi együttműködéssel és partnerséggel)

3.3.3. Együttműködés megteremtése:

- 3.3.3.1. közösségfejlesztést célzó programok
- 3.3.3.2. az érintett lakosság bevonását, a beilleszkedést segítő programok, akciók
- 3.3.3.3. az akcióterület lakosságának társadalmi integrációját segítő programok
- 3.3.3.4. a tervezett fejlesztéseket elfogadtató programok
- 3.3.3.5. mediációs és antidiszkriminációs programok

3.3.4. Folyamatos szociális munka megteremtése:

- 3.3.4.1. pénzügyi, családszervezési és életvezetési tanácsadások
- 3.3.4.2. problémák feltérképezése, egyéni fejlesztési tervek készítése, megvalósítása és folyamatos felülvizsgálata
- 3.3.4.3. szociális munkások a Felhívás céljaihoz illeszkedő segítő tevékenysége

3.3.5. Törekvés a foglalkoztatás elősegítésére:

3.3.5.1. munkaerő piaci beilleszkedést segítő programok (kivéve képzési, oktatási programok)

3.3.6. Törekvés a kora-gyermekkor, gyermekkor és iskolán kívüli fejlesztés és oktatás fejlesztésére:

3.3.6.1. családsegítő és gyermekjóléti szolgáltatás kiterjesztése, bővítése a helyszínen, valamint a kötelező önkormányzati feladatellátáson túli szociális, gyermekjóléti szolgáltatások kialakítása

3.3.6.2. a gyerekek iskolai felzárkózását segítő kiegészítő oktatási és készségfejlesztési programok

3.3.7. Törekvés az egészség fejlesztésére:

3.3.7.1. egészségügyi programok (beleértve a prevenció, mentálhigiénés programokat)

3.3.7.2. hozzáférés biztosítása a preventív jellegű szolgáltatásokhoz

3.3.8. Szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása

3.3.8.1. hatósági szolgáltatásokhoz való hozzáférés javítása, ügyintézés elősegítése (iratok beszerzésének segítése, tulajdonviszonyok tisztázása stb.)

3.3.8.2. jogi tanácsadás, adósságkezelési tanácsadás, önkormányzatokkal bérlőkijelölési jogról történő megállapodások elősegítése, abban történő segítségnyújtás

3.3.8.3. közszolgáltatásokhoz való hozzájutás logisztikai és kommunikációs segítése (szervezés, a telepen élők odajutásának, szolgáltatás helybejutásának segítése, koordináció, stb.)

3.4. Projektkészítési szempontok

A projektfejlesztés során az igényfelmérés és kihasználtsági tervre alapozva a helyi partnerek és az érintett, akcióterületen élő lakosság együtt alakítják ki, pontosítják az adott helyszínre vonatkozó tevékenységeket, Községi Beavatkozási Tervet dolgoznak ki. A helyi önkormányzattal a tervben együttműködő partnerek: a szociális, gyermekjóléti és családsegítő szolgálat, az érintett oktatási és kulturális intézmények, a védőnő és a háziorvosi szolgálat munkatársai, a területileg illetékes kormányhivatal feladatellátásában résztvevő munkaügyi központ, a helyi civil szervezetek, nemzetiségi önkormányzat.

3.4.1. Községi Beavatkozási Terv elkészítése

keretében szükséges:

- a helyi viszonyok áttekintése,
- a lehetséges partnerek és partnerszervezetek megkeresése, bevonása,
- a közösségfejlesztést és a projekt megvalósítását megalapozó helyi szaktudás feltárása,
- a diagnózis alapú komplex fejlesztés programtervének elkészítése,
- az akcióterület-specifikus megoldások kidolgozása.

A projektfejlesztés során Megvalósíthatósági Tanulmányt (MT) készítése szükséges, amelyet a Községi Beavatkozási Terv megállapításaira kell alapozni.

A projektgazdának a program kidolgozása során a projektfejlesztési szakaszban kötelező a tartalmi útmutatásoknak megfelelő Megvalósíthatósági Tanulmányt (MT) készíteni. A projektet támogató, a megvalósítást elősegítő (nem feltétlenül konzorciumi partnerként számon tartott) szereplők (pl. helyi civilek, intézmények) részvételével úgynevezett „támogatói csoportot” kell létrehozni, amelynek tagjai szervesen részt vesznek az előkészítésben, és tevékenységükkel támogatják, kiegészítik a megvalósítást. A támogatói csoport létrehozását, tevékenységi körét és működési rendjét megfelelően kell dokumentálni. (Jegyzőkönyvek, megállapodások, támogatói nyilatkozatok az MT iránymutatásai alapján.)

3.4.2. Settlement típusú programelem

A settlement típusú programelem szakmai megvalósítói részére kötelező az EFOP keretében megvalósuló központi módszertani képzésen való részvétel.

A settlement típusú szociális munkát ellátó személyeknek legalább felsőfokú szakirányú végzettséggel szükséges rendelkezniük (szociális munka, szociálpolitika, szociológia vagy egyéb ezzel egyenértékű társadalomtudományi területen), valamint, egy szociális munkás maximum 30 fő célcsoport tagot láthat el.

Szegregált területek esetén kötelező a programban részt vevő személyekre az alábbiak szerint kötelező egyéni fejlesztési tervet készíteni és a megvalósítás során az abban foglalt tevékenységeket megvalósítani és folyamatosan, legalább háromhavonta felülvizsgálni. 300 fő alatti akcióterület esetén a 15-64 éves korú lakónépesség legalább 80%-ra. A célcsoport tekintetében célként rögzíteni kell a hiányzó általános iskolai végzettség megszerzését és/vagy a helyi lehetőségeknek megfelelő, az OKJ-s és magasabb szintű (10-12. osztály) végzettség megszerzését.

Az egyéni fejlesztési tervet családonként szükséges elkészíteni, amelyben szükséges kitérni a család minden ugyanazon háztartásban élő 3-64 éves tagjára.

A programban közreműködők a terepmunkára, a szakszerű szociális támogatás és a kölcsönös bizalom kialakítására építve, az érintett, szegregált területen élő lakosság bevonásával, meggyőzésével, lakhatási mobilizáció esetén a potenciális beavatkozási területen működő civilekkel, önkormányzatokkal együtt dolgozzák ki az adott helyszínre vonatkozó tevékenységeket.

A helyi érdekek és helyi partnerek meggyőzése, bevonása, az esetleges társadalmi feszültségek kezelése nélkül a program nem működhet. Lakhatási mobilizáció esetén fontos, hogy a befogadó közösséget/közösségeket (ahová a szegregált területről a családokat költöztetik) felkészítsék a programra.

A bevont közösségek esetében el kell érni, hogy az akcióterületen belüli esetleges feszültségek, csoportközi konfliktusok enyhüljenek, valamint azt, hogy az adott település egésze és a szegregált településrész közötti esetleges konfliktus, társadalmi feszültség

oldódjon, megszűnjön. A konfliktusok oldása érdekében, amennyiben szükséges mediációs tevékenységet kell alkalmazni. A vonatkozó tevékenységek célozzák meg, hogy a csoportok, közösségek identitása erősödjön, pozitív értékek mentén. Lényeges, hogy a személyes, családi és közösségi felelősségérzet és szolidaritás fejlődjön, minél teljesebb mértékben alakuljon ki kapacitás a részvételre, az érdekképviselőre.

Szegregált területek esetén a fizikai beavatkozások megkezdése előtt az aktív, folyamatos (settlement típusú) szociális munka feltételeit kötelező megteremteni, és azt fenntartani a program végrehajtása során. A lakosság felzárkóztatásának előkészítése, a változásokra való felkészülés időtávja és a partnerségi tervezés lebonyolítása minimum 12 hónap. A folyamatos szociális munka biztosítja a szegregált területen élő célcsoport felkészítését a projektekre, illetve bevonását a megvalósításba.

A projektben a projektmegvalósítás teljes időtartama alatt biztosítani kell a folyamatos szociális munkát. A segítő szociális munka meg kell, hogy előzze a beruházások megkezdését, annak érdekében, hogy a célcsoport tagjai valóban felkészüljenek a mobilizációra, illetve a beruházások megvalósításában való részvételre.

Szegregációval veszélyeztetett terület esetében a folyamatos szociális munka biztosítása nem kötelező.

A projekt keretében a tevékenységeket legalább az infrastrukturális tevékenységek befejezését követő 6 hónapig kötelező folyamatosan biztosítani.

A program megvalósításának időtávja minimum 36 hónap, maximum 60 hónap.

4. A STRATÉGIA KÜLSŐ ÉS BELSŐ ÖSSZEFÜGGÉSEI

4.1. Külső összefüggések

A város 2014-2020-as időszakra megfogalmazott fejlesztési céljainak, így a jelen Integrált Településfejlesztési Stratégiában megfogalmazott fejlesztéseknek összhangban kell lennie, illeszkednie kell a vizsgált időszakot felölelő, hatályban lévő települési valamint magasabb szintű fejlesztési dokumentumok céljaihoz. Ugyan az Integrált Településfejlesztési Stratégiának nem feladata a teljes harmónia biztosítása, de be kell mutatni az esetleges stratégiai szintű különbségeket, valamint elemezni ezek várható hatását.

4.1.2. A stratégia illeszkedése a területi dokumentumokhoz

Az Országos Fejlesztési és Területfejlesztési Koncepciót 2014. január 3-án fogadták el Nemzeti Fejlesztés 2030 címmel. A dokumentum kijelöli vidéki térségeket, és a Hajdúnánás járás ebbe a kategóriába tartozik. Az ennek megfelelő jövőkép „ Gazdasági funkciójukban megerősödött, a működő és fejlődő helyi gazdaságra, benne az európai többfunkciós

ökoszociális funkciókat (tájfenntartás, természeti erőforrások és biodiverzitás megőrzése, népességmegtartás és foglalkoztatás) teljesítő, jó minőségű, egészséges élelmiszereket előállító mezőgazdaságra és azzal szoros kapcsolatban lévő élelmiszer-feldolgozásra épülő, közösségeiben megújult, a helyben lakóknak perspektívát nyújtó, minőségi életfeltételeket biztosító vidéki települések és térségek.”

A Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 214/2012. (XI. 30.) MÖK határozatával fogadott el, a megye gazdasági, társadalmi és környezeti állapotát feltáró helyzetelemzés. A helyzetelemzésre épülve készült el a megyei területfejlesztési koncepció, melyet a Hajdú-Bihar Megyei Közgyűlés 386/2013 (XI.29) sz. MÖK határozatával elfogdta. A 160/2014 (IX.26) MÖK határozattal pedig 2020 közötti európai uniós tervezési és költségvetési időszak operatív programjaihoz kapcsolódó Hajdú-Bihar megyei Területfejlesztési Stratégiai Program és Operatív Program jelölte ki a megye stratégiai céljait, ágazati és területi szinten. Jelen ITS horizontális céljai egyezők a megyei célokkal, ami egyben a lehetséges TOP források elérhetőségét javítja.

Hajdú-Bihar megye Stratégiai és Operatív Programjában fogalmazta meg a 2014-2020-as időszakra vonatkozó fejlesztési prioritásait:

1. Fenntartható környezet (P1)
2. A megye agráriumának komplex fejlesztése (P2)
3. Versenyképes gazdaság (P3)
4. Az elérhetőség fejlesztése Hajdú-Bihar megyében (P4)
5. Intelligens társadalom (P5)
6. Egészséges és gondoskodó társadalom (P6)
7. Az innovatív gazdaságot támogató környezet fejlesztése Debrecenben (P7)
8. Élhető vidék, élhető települések (P8)

Polgár járási szintű kisváros meghatározott lehetőségei szerint közvetlenül, de az összes programhoz csatlakozni kíván, szem előtt tartva várostérségi környezetének elmaradottságát. Prioritásokat felállítani a célrendszerben nem érdemes, hiszen a pályázatok megjelenésétől, és a források megnyílásának időpontjától függ az, hogy mire pályázhat.

4.1.2.1. Illeszkedés a 2014-2020 időszakra vonatkozó Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepcióhoz

A Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Koncepció Helyzetfeltárásának a megye helyzetére vonatkozó legfontosabb megállapításai pontosan körvonalazzák Polgár és várostérsége helyzetét. Hasonlóan a megye többi várostérségéhez Polgár számára is a mezőgazdasági és a feldolgozóipari kapacitások fejlesztése, a települési életkörülmények és intézmények fejlesztése kiemelendő cél. Ennek a célnak az elérése tekintetében olyan potenciális lehetőségek rejlenek Polgár kiváló közlekedési elérhetősége tekintetében, amelyet a járás és a megye fejlesztései során megkülönböztető figyelemmel érdemes számításba venni.

Elsősorban Polgár várostérség (a közelmúltban még önálló kistérség) kistelepüléseinek lemaradása a nagyobb lélekszámú, jobb ellátással jellemezhető városoktól jelentős. A várostérség sajátos adottsága, hogy nagy területű, elszórt lakott területtel rendelkező településekből áll, amelyek elhelyezkedésüket tekintve a megyén belül belső perifériális helyzetűek. A várostérség jelentős része a Hortobágyi Nemzeti Park területei által érintett, és/vagy érzékeny vízbázisú térség.

A térség gazdaság szempontjából fontos természeti adottságai közül első helyen a termőföld emelendő ki természeti erőforrásként. Polgár ITS sajátos település-mezőgazdasági programot kíván megvalósítani, amely kihasználja a logisztikailag kedvező elhelyezkedést, és többek között ezzel a programmal próbál változtatni nem csak a járási szintű kisváros, hanem a várostérség és a Tisza mente népességszám-csökkenéssel jellemezhető deprivációs helyzetén.

4.1.2.1.1. Illeszkedés a célrendszerhez:

A gazdasági statisztikai adatok, valamint a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptiót megalapozó feltáró-értékelő vizsgálatból, a járásközponti behatárolásból, a stratégiai térszerkezeti, továbbá a közlekedési helyzetből következő adottságok, és a várostérségre és Polgár járási szintű kisvárosra jellemző adatok egybevetésével mindenben egyezés mutatkozik. A megállapítások egyezése alapján a Polgár ITS a Hajdú-Bihar Megyei Területfejlesztési Konceptióban meghatározott célokban, illetve a stratégiai területi célokban is egyező, és a problémák megoldására adott társadalmi válaszok tekintetében is.

4.1.2.1.1. Illeszkedés a megyei stratégiai ágazati célokhoz:

4.1.2.1.1.1. Az Alföld értékeire épülő fenntartható környezet. Stratégiai ágazati cél 1 (Á1)

4.1.2.1.1.1.1. (Á1.1) A fenntartható vízgazdálkodás feltételeinek javítása a klímaváltozás kihívásaira válaszolva

Illeszkedő helyi célok:

RC-3. Egyéb, vízgazdálkodási programmal kapcsolatos feladatok

RC-29. Ivóvíz hálózat rekonstrukciója

RC-30. A szennyvízhálózat továbbépítése

RC-31. Csapadékvíz elvezető hálózat fejlesztése

4.1.2.1.1.1.2. (Á1.2) A fenntartható energia-használat széleskörű elterjesztése

Illeszkedő helyi célok:

- RC-35 Az önkormányzati intézmények épületeinek energetikai korszerűsítése
- RC-36. Közétkeztetési intézmények korszerűsítés (energetika, és üzemelés-technológia)
- RC-38 Lakóépületek energetikai korszerűsítése
- RC-42 József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola (JAGSZI) felújítása
- RC-54 Közérdeket szolgáló magasépítési jellegű közcélú munkaprogramok
- RC-16 Polgári Strandfürdő fedett medencéjének és épületének rekonstrukciója
- RC-4.2 Zólyom úti Általános Iskola felújítása
- RC-55 A megújuló energiaforrások biomassza, geotermikus- és napenergia) energiatermelésben való arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.
- RC-56 A napenergia helyi energiatermelésben való arányának jelentős növelése elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.
- RC-57 Polgári Strandfürdő termálvíz energetikai hasznosítása elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.
- RC-2. Helyi és helyközi közösségi közlekedésfejlesztési program végrehajtása
- RC-25. Belterületi utak karbantartása
- RC-24. Kiépítetlen utak megépítése
- RC-26. Kerékpárút építése I. ütem
- RC-27. Kerékpárút II. ütem, és új járdák építése
- RC-28. Kistérségi kerékpárút hálózat fejlesztése

4.1.2.1.1.1.3. (Á1.3) A gazdaságilag és környezetileg fenntartható hulladék-gazdálkodás, valamint környezet és természetvédelmi fejlesztések támogatása

Illeszkedő helyi célok:

- RC-58 A szelektív hulladékgyűjtés feltételeinek fejlesztése
- RC-57 Polgári Strandfürdő termálvíz hulladékhő energetikai hasznosítása elsősorban a helyi, közösségi energiatermelő- és ellátó rendszerek elterjesztésével.

4.1.2.1.1.2. Versenyképes gazdaság és egészséges élelmiszer Stratégiai ágazati cél 2 (Á2)

4.1.2.1.1.2.1. (Á2.1) A gazdaság megújulását akadályozó infrastrukturális hátrányok felszámolása

Illeszkedő helyi célok:

- RC-11. Település-mezőgazdasági program megszervezése
- RC-13. Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park
- RC-14. Élelmiszeripari inkubátorház kialakítása
- RC-19 Ifjúsági garzonház kialakítása, bérbe adható házak vásárlása, építése
- RC-2. Helyi és helyközi közösségi közlekedésfejlesztési program végrehajtása
- RC-25. Belterületi utak karbantartása
- RC-24. Kiépítetlen utak megépítése
- RC-26. Kerékpárút építése I. ütem
- RC-27. Kerékpárút II. ütem, és új járdák építése
- RC-28. Kistérségi kerékpárút hálózat fejlesztése
- RC-9. Népőiskola alapítása

4.1.2.1.1.2.2. (Á2.2) Helyi termékek előállításának és kereskedelmének fejlesztése a fenntartható és klímabarát gazdaság ösztönzése érdekében

Illeszkedő helyi célok:

- RC-44. Városi piac felújítása a szükséges parkolókkal
- RC-10. Csemete Szociális Szövetkezet fejlesztése
- RC-11. Település-mezőgazdasági program megszervezése
- RC-13. Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park
- RC-14. Élelmiszeripari inkubátorház kialakítása
- RC-9. Népőiskola alapítása

4.1.2.1.1.2.3. (Á2.3) Mezőgazdasági fejlesztések támogatása a megye versenyképes élelmiszeriparának erősítésére

Illeszkedő helyi célok:

- RC-44. Városi piac felújítása a szükséges parkolókkal
- RC-10. Csemete Szociális Szövetkezet fejlesztése
- RC-11. Település-mezőgazdasági program megszervezése
- RC-13. Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park
- RC-14. Élelmiszeripari inkubátorház kialakítása
- RC-9. Népőiskola alapítása

4.1.2.1.1.2.4. (Á2.4) Helyi vállalkozások fejlesztése

Illeszkedő helyi célok:

- RC-44. Városi piac felújítása a szükséges parkolókkal
- RC-10. Csemete Szociális Szövetkezet fejlesztése
- RC-11. Település-mezőgazdasági program megszervezése
- RC-13. Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park
- RC-14. Élelmiszeripari inkubátorház kialakítása
- RC-37 Az M3 Outlet Center működésének segítése

4.1.2.1.1.2.5. (Á2.5) Hajdúszoboszló, Debrecen és Hortobágy mint kiemelt nemzetközi turisztikai desztináció, valamint a nemzet-közi turisztikai potenciállal bíró területek és települések fejlesztése Kelet-Magyarország turisztikai rendszeréhez kapcsolódva az épített és természeti környezet megőrzésével

Illeszkedő helyi célok:

- RC-20. Ráhordó kerékpárút, amely összeköti Polgár turisztikai attrakcióit
- RC-21. Első Magyar Fotópuskás Vadásztársaság ökoturisztikai fejlesztés
- RC-22. Polgári Turisztikai Szolgáltató Termékcsomag Klaszter létrehozása
- RC-23. M3 Archeopark fejlesztése (pack-age programok)
- RC-17. Polgár volt községháza épületének turisztikai fejlesztése

4.1.2.1.1.2.6. (Á2.6) Helyi jelentőségű turisztikai fejlesztések az épített és természeti környezet megőrzésével

Illeszkedő helyi célok:

- RC-20. Ráhordó kerékpárút, amely összeköti Polgár turisztikai attrakcióit
- RC-21. Első Magyar Fotópuskás Vadásztársaság ökoturisztikai fejlesztés
- RC-22. Polgári Turisztikai Szolgáltató Termékcsomag Klaszter létrehozása
- RC-23. M3 Archeopark fejlesztése (pack-age programok)
- RC-17. Polgár volt községháza épületének turisztikai fejlesztése

4.1.2.1.1.3. A megye gazdasági szerkezetének megfelelő oktatás, szakképzés Stratégiai ágazati cél 3 (Á3)

4.1.2.1.1.3.1. (Á3.1) Intézményi feltételek biztosítása a megye oktatási intézményeiben

Illeszkedő helyi célok:

- RC-4. Közoktatási intézmények fejlesztése
- RC-4.1. Napsugár Óvoda férőhelybővítése
- RC-4.2. Zólyom úti Általános Iskola fejújítása
- RC-4.3 .Móricz úti iskolaudvar és sportudvar fejlesztése
- RC-43. Köznevelési alapfeladatok ellátása

4.1.2.1.1.3.2. (Á3.2) Szemléletformálás

Illeszkedő helyi célok:

- RC-9. Népfőiskola alapítása
- RC-4. Közoktatási intézmények fejlesztése
- RC-4.1. Napsugár Óvoda férőhelybővítése
- RC-4.2. Zólyom úti Általános Iskola fejújítása
- RC-4.3 .Móricz úti iskolaudvar és sportudvar fejlesztése
- RC-43. Köznevelési alapfeladatok ellátása

4.1.2.1.1.3.3. (Á3.3) Tehetséggondozás

Illeszkedő helyi célok:

- RC-4. Közoktatási intézmények fejlesztése
- RC-4.1. Napsugár Óvoda férőhelybővítése
- RC-4.2. Zólyom úti Általános Iskola fejújítása
- RC-4.3 .Móricz úti iskolaudvar és sportudvar fejlesztése
- RC-43. Köznevelési alapfeladatok ellátása

4.1.2.1.1.3.4. (Á3.4) Nemzetközi oktatási programok és kísérleti kezdeményezések

Illeszkedő helyi célok:

- RC-4. Közoktatási intézmények fejlesztése
- RC-4.1. Napsugár Óvoda férőhelybővítése
- RC-4.2. Zólyom úti Általános Iskola fejújítása
- RC-4.3 .Móricz úti iskolaudvar és sportudvar fejlesztése

4.1.2.1.1.3.5. (Á3.5) Vállalati vezetők, vállalkozók képzése

Illeszkedő helyi célok:

RC-9. Népfőiskola alapítása

**4.1.2.1.1.4. Közösségi, szociális és társadalmi fejlesztések a leszakadó társadalmi csoportok esélyegyenlőségének és életminőségének javítására
Stratégiai ágazati cél 4 (Á4)**

4.1.2.1.1.4.1. (Á4.1) Szociális, egészségügyi és társadalmi infrastruktúra-fejlesztés, valamint az egészség-ügyhöz kapcsolódó szolgáltatások fejlesztése felkészülve az öregedő társadalom kihívásaira

Illeszkedő helyi célok:

RC-4.5. Kiss Ernő úti játszótér, közpark és járda felújítása és fejlesztése

RC-48 Helyi szintű idősbárát várospolitikai megvalósítása

4.1.2.1.1.4.2. (Á4.2) Szociálisan leszakadó csoportok felzárkóztatásának segítése, valamint az esélyegyenlőség javítására szolgáló személyi, tárgyi, infrastrukturális háttérfeltételek biztosítása

Illeszkedő helyi célok:

RC-61 Helyi esélyegyenlőségi program végrehajtása

RC-62 Szociális célú városrehabilitáció

4.1.2.1.1.4.3. (Á4.3) Szociális gazdálkodás modellkísérlet a Bihari Szociális Nonprofit Kft, valamint a Hajdú-sági Szociális Nonprofit Kft intézményeiben

Illeszkedő helyi célok:

RC-61 Helyi esélyegyenlőségi program végrehajtása

RC-62 Szociális célú városrehabilitáció

4.1.2.1.1.4.4. (Á4.4) Közösségi- és sportfejlesztések

Illeszkedő helyi célok:

RC-4.6. Városi sportrendezvényeknek is otthont adó tornatermi szárny építése

RC-60 Városi sportcsarnok építése

4.1.2.1.1.4.5. (Á4.5) A települések közszolgáltatási, közigazgatási, közbiztonsági funkcióinak ellátásához szükséges fejlesztések

Illeszkedő helyi célok:

RC-1. Elektronikus kormányzás eszközeinek fejlesztése IKT cél

RC-40 Az Önkormányzat gazdasági kapcsolatrendszernek erősítése

RC-33. Térfigyelő rendszer kiépítésének további fejlesztése

RC-41 Polgár Város Önkormányzatának Szervezetfejlesztése”

RC-4.4. Rákóczi utca 105. alatti önkormányzati ingatlan rehabilitációja

4.1.2.1.1.4.6. (Á4.6) A helyi identitástudat és népességmegtartó képesség növelése, a helyi kultúra értékeinek megőrzésével és fejlesztésével

Illeszkedő helyi célok:

RC-32. „Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program folytatása

RC-15. Ady Endre Művelődési Ház tevékenységének bővítése

RC-5. Polgár volt községháza épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció

RC-6. Polgár első emeletes épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció

RC-7. Kálvária kápolna műemlék rekonstrukció

RC-8 Római Katolikus Nagyboldogasszony Templom műemlék rekonstrukció

4.1.2.1.1.4.7. (Á4.7) Befektetés a társadalomba, az állampolgári aktivitás növelése

Illeszkedő helyi célok:

RC-18. Szociális intézményrendszer komplex fejlesztése

RC-45 A szociális intézmény szakmai előírásoknak való megfeleltetése

RC-47 Az önkormányzat kötelező feladatain túli, önként vállalt támogatási rendszerének további fenntartása

RC-34. További játszóparkok kialakítása

RC-46. Idősek bentlakásos otthonának megvalósítása

RC-48 Helyi szintű idősbárát várospolitikai megvalósítása

RC-49. Közfoglalkoztatási programok

RC-50. Értékteremtő mintaprogramok

RC-51. Startmunka Mintaprogramok

RC-52 Stratégiai ingatlanvásárlások

RC-53 Városi kulturális és szórakoztató programok, rendezvények

RC-39 A város civil. szakmai szervezeti és egyesületi kapcsolatainak erősítése, a szervezetek támogatása

4.1.2.1.2. Illeszkedés a megyei stratégiai területi célokhoz.

Ebben sajátosan kiemelt jelentőségű a Stratégiai területi cél 2 (T2): Járasközpontok és járási szintű kisvárosok, mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai, és a várostérségi fejlesztések lokális támogatása viszonylatában a Stratégiai területi cél 3 (T3): Kistelepülések mint az élhető vidéki közösségek színterei.

4.1.2.1.2.1. Járasközpontok és járási szintű kisvárosok, mint a helyi közösségek együttműködéseinek centrumai Stratégiai területi cél 2 (T2)

Polgár járási szintű kisváros a járások szintjén olyan sajátos várostérségi centrum, amelyhez történelmi és földrajzi, közlekedési kötöttségek mentén hagyományosan kapcsolódnak a korábbi kistérség települései.

A térségre az elvándorlás jellemző, amelynek okát elsősorban a lakosság deprivált helyzetében kell keresnünk. Jelen terv megalapozó fejezete részletesen foglalkozik azzal a kérdéssel, hogy a Polgári Ipari Park és az iparszerű, 6000 hektár feletti földterületen gazdálkodó mezőgazdasági vállalkozások mellett miért nem alakulhatott ki a helyi beszállítók, a beszállítói hálózatok rendszere. A megalapozó munkarészekből választ kapunk arra is, hogy miért nem elegendőek az önfenntartásra sem a bérek, miért erősödött az itt élők deprivált helyzete, miért nem növekedett a térségi foglalkoztatás, és miért vált a helyi önkormányzat a térség legnagyobb foglalkoztatójává az egyébként sikeres közmunkaprogramok hatékony szervezésével.

A foglalkoztatás növeléséhez nem csak a megfelelő képzettségű munkaerő rendelkezésre állása szükséges, hanem egy olyan területi összefogással megvalósítható térségi szövetkezés, amely lehetőséget teremt a térség legfontosabb erőforrásának, a termőföldnek minél aktívabb, azonban a termőképességet hatékonyan megőrző, sok esetben rehabilitáló hasznosítására. Különösen mezőgazdasági nagyüzemekre jellemző, hogy a vállalatok innovációra épülő fejlesztései nemhogy növelnék a munkahelyek számát, hanem éppen ellenkezőleg, valójában csökkentik azt, hiszen a magasabb gépesítés emberi élőmunkát vált ki, de hasonló a helyzet az automatizált logisztikai központokkal, illetve bármely ipari vállalkozással, amely egyre fejlettebb automata gépsorokkal váltja ki az emberi élőmunkát.

A helyi foglalkoztatás növekedését a helyi erőforrásokra épülő kisvállalkozások szövetkezett munkamegosztáson alapuló saját hálózati rendszereinek kiépítésével lehet elérni. Ennek azonban a legtöbb esetben még a gyökerei sincsenek meg. Ezét egyszerre két irányban kell fejleszteni egyrészt a mezőgazdasági termelést, másrészt ezen termékek felvásárló és feldolgozó hálózatát.

El kell érni, hogy az itt élőknek megérje bevetni, és hasznosítani a térség szinte minden egyes négyzetméternyi termőterületét nem csak a külterületeken, hanem a ház körül is. Így esély teremthető az itt élő népesség önfenntartására, és sajátos munkahelyek képződnek az erre épülő feldolgozó manufaktúrák létrejöttével. A kulturális intézmények integrált feladatokat ellátó szervezeti hálózata a népiskolák tudásbázisát, és szellemét honosíthatja meg.

A szakképző intézmények, illetve szakiskolák képzésének harmonizálása szükséges a várostérség alakuló gazdasági struktúrájával, illetve közös, gyakorlat-orientált (duális) képzési rendszer kialakítása indokolt a kis és középvállalkozásokkal együttműködve, amely biztosítja a természeti erőforrás használat minőségét, és a helyi termelői és feldolgozó gazdaság fejlődését, a folyamatosan fejlődő igények tükrében. Nem elsősorban az idegen élelmiszer-ipari vállalkozások letelepítésére van szükség, mert ez az út az eddigi tapasztalatok alapján zsákutcának bizonyult, hanem sokkal inkább a helyi termelő erők összehangolt termelésbe szervezésére, a meglévő kistermelői erők fejlesztésére, szövetkezésére, egy önfenntartó vidék létrehozásának érdekében.

A megalapozó tanulmányból kiderül, hogy a közösségi mezőgazdaság megvalósításának hiányoznak a személyi-erkölcsi térségi alapjai, és nem áll rendelkezésre az a tudásbázis sem, amely a mezőgazdasági kisipar létrejöttével csökkentheti az itt élők anyagi-pénzügyi deprivációs tendenciáit, azaz az elvándorlás ellen hathatnak. Az '50-es évek kolhozmozgalmainak szervezésével a falvak munkáslakótelepekké váltak, megváltozott a falukép, 10x10-es, sátozott, vaskerítéses kockaházak épültek, és a hátsóudvarokból lassan eltűntek a funkciójukat veszített gazdasági épületek. A '60-as évektől a '90-es évekig a háztáji, házkörüli gazdálkodás vette át a családi gazdaságok helyét, és juttatta jövedelemhez a vidéken élő népességet. A hátsókertekben kertészkedés, a gazdasági udvarokban jellemzően kisállattartás is folyt, és a kockaházat kiegészítette a nyárikonyha. Napjainkra a falvakból szinte eltűntek a nyárikonyhák is, belső ugarokká váltak a kertek, a „fekete gazdaság felszámolása”, és a higiéniai szempontokra hivatkozó „internacionális közérdek”, de legelső sorban a felvásárló hálózatok megszűnése alakította át a falvakat, ahol jellemzően megszűnt a kollektív gazdálkodás, néhány helyi vállalkozó megszerezte a korábbi TSZ-ek termelő eszközeit, és megindult az a deprivációs folyamat, amely felgyorsította az elvándorlást. A településszerkezetek tervezésekor, a rendezési tervek helyi építési szabályzatokkal „kisvárosiasították” a hagyományos falvakat, sok esetben szinte betarthatatlan, és a település jellegétől idegen, értelmetlen szabályokkal. Napjainkra már a paraszt szavunk jelentése is átalakult, és pejoratív értelművé vált. Nemzedékek nőttek fel, akik a paraszti gyökereiket megtagadva sajátos erkölcsi emigrációban költöztek a városokba, és az otthon maradottakat lenézve, leparasztozva „új erkölcsi értékrendet” állítottak fel önigazolásként.

Napjainkra az emigráció is sajátos „divattá” vált. A vidék elszegényedésével a gazdasági emigráció a városok felé, elsősorban a főváros felé, a nyugati országhatárszélre és egyre erősödő mértékben Nyugat-Európa felé irányul. A gazdasági emigráció a járási szintű kisvárosokat, járási székhelyeket érintően rendkívül romboló jelentőséggel bír. Az emigráció mérséklése, megszüntetése nem lehetséges a várostérségek együtt tervezése nélkül. Már az OFTK is felhívta a figyelmet a városok és várostérségek együtt tervezésének elhalaszthatatlan szükségességére, a helyi gazdaságélénkítésre.

Polgár a Stratégiai területi cél 2 (T2) megvalósításában arra tesz kísérletet, hogy térsége zászlóshajó szerepét felvállalva teret biztosítson a mezőgazdasági feldolgozó ipar megvalósítására vonatkozó helyi kezdeményezéseknek a kisvállalkozások inkubációjával, és ezzel valósítsa meg a kitűzött megyei célt. Ez egy rendkívül nehéz és sokrétűen összetett, komplex, feladat.

4.1.2.1.2.1. Kistelepülések, mint az élhető vidéki közösségek színterei Stratégiai területi cél 3 (T3)

Az önszerveződő és az önfenntartó gazdálkodás csak akkor valósítható meg, ha az valóban az önfenntartáson alapuló önszerveződés. Sajátos generációs megújulásra van szükség, hiszen az '50-es évektől napjainkig, generációkon keresztül formálódott munkásosztállyá a magyar parasztság, és idegenedett el a tájtól, amiben él. A vidék legfontosabb természeti erőforrásától a termőföldről való elidegenedés következtében jött létre a lakosság deprivációja, és ennek következtében az elvándorlás. Nem véletlen, hogy egyre szűkebb társadalmi rétegek érdeklődnek a közvetlen környezetükben zajló földtulajdonlás lehetőségei iránt. Ma a családi gazdaságok, kontra nagyüzemi mezőgazdaság társadalmi vitája, a földárverések kérdése csupán a társadalom szinte jelentéktelen részének mond egyáltalán valamit, az összefüggéseket pedig ezek közül is kevesen értik.

A megye vidéki területeinek értékeit csak akkor lehet megőrizni, ha a térség megtartja történelmi hagyományokon alapuló, mezőgazdasági funkcióját, és az ott élő jelenlegi munkásság, vagy mezőgazdasági munkásság önfenntartó és önszerveződő parasztsággá alakul.

A helyi történelmi termelői hagyomány kreatív felhasználásához, ismeretek elsajátítása szükséges, amelyeket olyan integrált képzési intézményekben lehet elsajátítani amelyek komplex módon önmagukban is értékteremtők.

A vidék megújulásához szükséges ismeretek elsajátításába a közművelődési feladatokat ellátó intézményeket is be kell vonni. Az integrált erkölcsi és szakmai nevelés, a vidék hagyományait ápoló élő kultúra létrehozásának igénye nem új a magyar történelemben. Eszköze a népfőiskolai rendszer a két világháború között rendkívüli sikereket ért el Magyarországon. A világ szinte minden országában működnek ilyen intézmények Dániától Amerikán keresztül Izraelig. A '80-as években a Magyarországon újjáéledt mozgalom ma a Magyar Népfőiskolai Társaságban, és a társaságot működtető népfőiskolai rendszerben ma is élő, Lakitelek, Kishantos, Balatonszepezd.....stb A kompetenciák birtoklása rövidebb-hosszabb távon hozzájárul a térség gazdasági növekedéséhez és a foglalkoztatás javításához egyaránt.

2014-2020 Hajdú-Bihar Megye Stratégiai Programja célrendszer összefoglaló ábrája

(forrás HBM-i Önkormányzat)

4.1.1. A stratégia illeszkedése a településrendezési eszközökhöz

Polgár Város Helyi Építési Szabályzatát (HÉSZ) a Képviselő-testület 16/2002. (X.03.) sz. rendelettel hagyta jóvá. Ez a rendelet többször is módosult a 19/2006.(V.02.); 36/2006. (X.31.); 28/2009. (IX.25.); 5/2010. (III.26.); 16/2010. (IX.03.) és a 27/2013. (XII.20.) rendeletekkel. A jelenleg érvényes településrendezési eszközök kidolgozása az épített környezet alakításáról és védelméről szóló 1997. évi LXXVIII. törvény (a továbbiakban: Étv.) valamint az országos településrendezési és építési követelményekről szóló 253/1997. (XII. 20.) sz. Kormányrendeletben (a továbbiakban: OTÉK) előírt követelményeknek megfelelően történt a 23/2000. (III. 27.) sz. határozattal elfogadott településfejlesztési koncepció alapján.

Az eltelt időszakban több alkalommal került sor a településszerkezeti terv és helyi építési szabályzat módosítására az Outlet Center építése, valamint a városközpont rehabilitációs munkáival kapcsolatosan. Ezen módosítások csak részlegesen érintették a város településrendezési eszközeit, teljes körű felülvizsgálatra nem került sor.

Indokolt a város közigazgatási területére vonatkozóan - összhangban az országos területrendezési tervről (a továbbiakban: OTRt) szóló többször módosított 2003. évi XXVI.

törvény előírásainak figyelembevételével – a településrendezési eszközök felülvizsgálata és módosítása, településfejlesztési koncepció készítése, amely figyelembe veszi az ITS ajánlásait.

4.1.3. A stratégia illeszkedése az önkormányzat gazdasági programjához

A Képviselő-testület a 65/2015. (VI. 25.) sz. határozatával jóváhagyta Polgár járási szintű kisváros 2015-2020 évekre vonatkozó gazdasági programját. A gyakorlati eredményekből látható és mérhető, hogy Polgár Város alapvetően teljesítette a programjaiban, illetve az Integrált Városfejlesztési Stratégiában vállalt célkitűzéseit. Ezzel együtt az is érzékelhető, hogy az integrált városfejlesztési stratégia készítésének idején még nem voltak láthatók azok a körülmények és következmények, amelyek a később bekövetkező, és jelen program készítésekor is fennálló elhúzódó országos gazdasági- és erkölcsi válság jelenségei okoztak. A középtávra szóló stratégia hatálya lejárt, és az elért eredményekre építkezve a továbbhaladást új stratégia mentén kell megvalósítani, a lokálisan jelentkező, felmerülő, vagy a múltból napjainkig húzódó társadalmi problémák orvosolására adott válaszokkal.

4.2. Belső összefüggések

Az ITS alapvetően városi dokumentum, azonban a dokumentum bizalmi alapú partnerséget kezdeményez nem csak a város, hanem a környező települések és helyi közösségeik számára is, azoknak a tervezett programcéloknak megvalósításában, amelyek a térségi társadalomfejlődést szolgálják. A tennivalók egyfajta sorvezetőjeként működik, elmagyarázza, kiszámíthatóvá és átláthatóvá teszi az egyes programok céljait, útmutatást ad a célok megvalósításához.

Szándékaink szerint a megszerzett bizalmi tőke, és az elérendő célok olyan alapot teremtenek, amelyek erősítik a várostérségi együttműködést. Lehetőséget kívánunk teremteni arra, hogy a résztvevők partnersége lehetőleg ne irányított legyen, hanem spontán partnerségekben is megnyilvánulhasson. Ez a gyakorlatban azt jelenti, hogy partnerséget nem azért alapítunk, mert törvény, kormányrendelet, vagy egyéb kényszer írja elő, hanem azért, mert az együttműködés a legalapvetőbb társadalmi szükséglet.

Polgár Integrált Településfejlesztési Stratégiája a felvázolt jövőkép és átfogó célja elérése érdekében 17 városi szintű horizontális és 51 városrészi (területi) részcélt jelöl ki a következő 5 éves időszakra

4.2.1. A célok logikai összefüggései

Az egyes célok az átfogó célokat szolgálják. A célrendszer legfontosabb elemei a megyei TOP-hoz illeszkedő horizontális célrendszerek, amelyek 5 területi egységhez kapcsolódóan programszerűen adják az akcióterületek fejlesztési céljait. Az akcióterületek lehatárolása eltér a városrészi lehatárolásoktól, mert a városrészek történelmi kialakulása és szerkezete nem függ az egyes területekben időközben megjelenő aktuális problémától.

A horizontális célok minden városi területen egyaránt érvényesek, azonban az akciók szempontjából minden egyes területen más-más hangsúlyokkal jelennek meg, az aktuális problémától függően. A helyzetértékelésben beazonosított problémákra adott megoldásokat, a konfliktushelyek körülhatárolása alapján az alábbi akcióterületekkel jelöltük ki:

- AT-1 Település-mezőgazdasági „Zöld város” program akcióterülete
 - RC-32. „Tiszta, rendezett, virágos Polgár” program folytatása
 - RC-11. Település-mezőgazdasági program megszervezése
 - RC-9. Népfőiskola alapítása
 - RC-10. Csemete Szociális Szövetkezet fejlesztése
 - RC-15. Ady Endre Művelődési Ház tevékenységének bővítése
 - RC-44. Városi piac felújítása a szükséges parkolókkal
 - RC-33. Térfigyelő rendszer kiépítésének további fejlesztése
 - RC-34. További játszóparkok kialakítása
- AT-2 Mezőgazdasági Feldolgozóipari Park program akcióterülete
 - RC-13. Mezőgazdasági Feldolgozó Élelmiszeripari Park
 - RC-14. Élelmiszeripari inkubátorház kialakítása
- AT-3 Turizmus fejlesztése program akcióterülete
 - RC-5. Polgár volt községháza épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció
 - RC-17. Polgár volt községháza épületének turisztikai fejlesztése
 - RC-6. Polgár első emeletes épülete helyi örökségvédelmi rekonstrukció
 - RC-7. Kálvária kápolna műemlék rekonstrukció
 - RC-8 Római Katolikus Nagyboldogasszony Templom műemlék rekonstrukció
 - RC-16 Polgári Strandfürdő fedett medencéjének és épületének rekonstrukciója
 - RC-21. Első Magyar Fotópuskás Vadásztársaság ökoturisztikai fejlesztés
 - RC-20. Ráhordó kerékpárút, amely összeköti Polgár turisztikai attrakcióit
 - RC-22. Polgári Turisztikai Szolgáltató Termékcsomag Klaszter létrehozása
 - RC-23. M3 Archeopark fejlesztése
- AT-4 Szociális célú városrehabilitáció program akcióterület
 - Antiszegregációs program szerint

Mindezen túl a város egészét érintő programok akcióterülete a város határa, amely további részcélok megvalósítását irányozza elő.

- HC-10. Fenntartható települési közlekedésfejlesztés (TOP-3.1.1-15) horizontális célhoz kapcsolódóan
 - RC-2. Helyi és helyközi közösségi közlekedésfejlesztési program végrehajtása
 - RC-26. Kerékpárút építése I. ütem
 - RC-27. Kerékpárút II. ütem, és új járdák építése
 - RC-28. Kistérségi kerékpárút hálózat fejlesztése
 - RC-24. Kiépítetlen utak megépítése
 - RC-25. Belterületi utak karbantartása
- HC-11. Belterületi csapadékvíz elvezető rendszerek fejlesztésének megvalósítása települési környezetvédelmi infrastruktúra-fejlesztés (TOP-2.1.3-15) horizontális célhoz kapcsolódóan
 - RC-31. Csapadékvíz elvezető hálózat fejlesztése
- HC-13. Gyermekellátási szolgáltatások fejlesztésének megvalósítása Polgáron (TOP 1.4.1-15) horizontális célhoz kapcsolódóan
 - RC-4. Köznevelési intézmények fejlesztése
 - RC-4.1. Napsugár Óvoda férőhelybővítése
 - RC-4.2. Zólyom úti Általános Iskola felújítása
 - RC-4.3. Móróczi úti iskolaudvar és sportudvar fejlesztése
 - RC-4.4. Rákóczi utca 105. alatti önkormányzati ingatlan rehabilitációja
 - RC-4.5. Kiss Ernő úti játszótér, közpark és járda felújítása és fejlesztése
 - RC-4.6. Városi sportrendezvényeknek is otthont adó tornatermi szárny építése
 - RC-36. Közélektetési intézmények korszerűsítés (energetika, és üzemelés-technológia)
 - RC-43. Köznevelési alapfeladatok ellátása
- HC-6. Szociális alapszolgáltatások infrastruktúrájának bővítése, fejlesztése (TOP-4.2.1-15) horizontális célhoz kapcsolódóan
 - RC-18. Szociális intézményrendszer komplex fejlesztése
 - RC-45 A szociális intézmény szakmai előírásoknak való megfeleltetése
 - RC-46. Idősek bentlakásos otthonának megvalósítása
 - RC-48 Helyi szintű idősbárát várospolitikai megvalósítása
- IKT cél RC-1. Elektronikus kormányzás eszközeinek fejlesztése
- Vizgazdálkodással kapcsolatos áthúzódó feladatok végrehajtása
 - RC-29. Ivóvíz hálózat rekonstrukciója
 - RC-30. A szennyvízhálózat továbbépítése
 - RC-3. Egyéb, vízgazdálkodási programmal kapcsolatos feladatok
- HC-16 Polgár Ipari Park, és iparterületek fejlesztése (TOP-1.1.1-15)

- HC-9. Energiahatékonyság és megújuló-energiaforrás használat fokozása (TOP-3.2.1-15)
 - RC-35 Az önkormányzati intézmények épületeinek energetikai korszerűsítése
 - RC-38 Lakóépületek energetikai korszerűsítése
 - RC-42 József Attila Gimnázium és Szakképző Iskola (JAGSZI) felújítása
- Egyéb kitűzött célok
 - RC-37 Az M3 Outlet Center működésének segítése
 - RC-39 A város civil. szakmai szervezeti és egyesületi kapcsolatainak erősítése
 - RC-40 Az Önkormányzat gazdasági kapcsolatrendszernek erősítése
 - RC-41 Polgár Város Önkormányzatának Szervezetfejlesztése
 - RC-19 Ifjúsági garzonház kialakítása, bérbe adható házak vásárlása, építése
 - RC-47 Az önkormányzat kötelező feladatain túli, önként vállalt támogatási rendszerének további fenntartása
 - RC-53 Városi kulturális és szórakoztató programok, rendezvények
- Közfoglalkoztatási Programok fenntartása
 - RC-49. Közfoglalkoztatási programok
 - RC-50. Értékteremtő mintaprogramok
 - RC-51. Startmunka Mintaprogramok
 - RC-52 Stratégiai ingatlanvásárlások
 - RC-54 Közérdeket szolgáló magasépítési jellegű közcélú munkaprogramok

5. A STRATÉGIA MEGVALÓSÍTHATÓSÁGÁNAK FŐBB KOCKÁZATAI

Az integrált településfejlesztési stratégia megvalósítása szempontjából fontos azonosítanunk a kockázatokat, melyek esetleges bekövetkezése esetén negatív hatással vannak a stratégia céljaink elérésére.

A kockázatok alapvetően három nagy csoportra bonthatók:

- Az előkészítéshez kapcsolódó kockázat, hogy az ITS kidolgozása a 2014-2020-as operatív programok kidolgozásával párhuzamosan zajlik, így a tervezési környezet folyamatosan változik. A kockázat kiküszöbölése érdekében az ITS készítése, a társadalmasítás és elfogadás időszakában is fontosak a különböző szereplők közötti folyamatos egyeztetések, szakértői konzultációk. Ezek ráhatással lehetnek a városi projektlistára, a helyi gazdasági szereplők aktuális fejlesztési elképzelésire.
- Megvalósításhoz kapcsolódó kockázatok: a megvalósítás legfőbb kockázatait a tervezett projektek megvalósításával kapcsolatos műszaki és pénzügyi nehézségek jelenthetik, amelyek megfelelő előkészítési, tervezési tevékenységgel jelentősen

csökkenthetőek. Ugyanakkor ki kell emelni, hogy közszéfera tervezett fejlesztéseire nagy hatással van a kedvezőtlen gazdasági helyzet, az önkormányzatok csökkenő adóbevételei, a költségvetési elvonások. Ebben a helyzetben azoknak a tervezett fejlesztések finanszírozási háttérét leginkább a pályázati források jelentik. A gazdasági szereplők fejlesztéseire nagy hatással van a gazdasági helyzet, a saját erőforrásokkal való gazdálkodás, a hitelezés nehézségei őket is a pályázati források kiaknázása irányába tolja.

- Fenntartáshoz kapcsolódó kockázatok: a tervezés és megvalósítás mellett kiemelt figyelmet kell fordítani az elért eredmények fenntartására, a lehetséges fenntartási kockázatok minimalizálására

6. A MEGVALÓSÍTÁS ESZKÖZEI, ÉS NYOMON KÖVETÉSE

6.1 A célok elérését szolgáló fejlesztési és nem beruházási jellegű önkormányzati tevékenységek

A településfejlesztési koncepcióról, az integrált településfejlesztési stratégiáról és a településrendezési eszközökről, valamint egyes településrendezési sajátos jogintézményekről szóló 314/2012. (XI. 8.) Korm. rendelet az integrált településfejlesztési stratégia egyeztetésének és elfogadásának szabályait a következőkben határozza meg:

31. § (1) A stratégia tervezetét a polgármester véleményezésre megküldi a 30. § (1) bekezdésében meghatározott résztvevőknek. A résztvevők a stratégia tervezetét 21 napon (a főváros esetében 30 napon) belül véleményezik.

(2) A polgármester a beérkezett véleményeket, illetve a vélemények alapján átdolgozott stratégiát ismerteti a képviselő-testülettel.

(3) Az elfogadott stratégiát az önkormányzat honlapján közzé kell tenni.

(4) A stratégia elfogadásáról és honlapon való közzétételéről a polgármester 5 napon (a főváros esetében 10 napon) belül értesítést küld az egyeztetésben részt vetteknek és az állami főépítési hatáskörében eljáró fővárosi és megyei kormányhivatalnak

30. § (1) A polgármester

a) a készítendő koncepcióról előzetes tájékoztatót küld a 9. mellékletben meghatározott államigazgatási szerveknek, az érintett területi (megyei és fővárosi) és a közvetlenül érintett szomszédos települési önkormányzatnak (a továbbiakban együtt: érintett területi, települési önkormányzat),

- b) az előzetes tájékoztatót ismerteti a partnerségi egyeztetés szabályai szerint az eljárásban érintett résztvevőkkel,
- c) adatszolgáltatási kérelmet küld a Központi Statisztikai Hivatalnak (a továbbiakban: KSH) a település szegregációsűrése céljából, továbbá ha indokolt a településrészek kijelölése, a településrészek helyzetelemzéséhez szükséges mutatókat is megkéri, csatolva a lehatárolandó településrészek határainak leírását.

6.2. Az integrált településfejlesztési stratégia szervezeti kereteinek meghatározása a stratégia megvalósításához

Az Önkormányzat az előző időszakban sikeresen valósította meg nagyszámú projektjét, melynek keretében számos közintézmény megújult, rendkívül sikeres lett a városközpont rehabilitáció, és PETÉGISZ, és emellett számos, a lakosság közérzetének javítását eredményező fejlesztés valósult meg Polgáron.

Az Önkormányzat munkáját a fejlesztésekben a Polgármesteri Hivatal és a hivatal által megbízott szervezeti egységek hatékonyan és sikeresen támogatják.

Az ITS megvalósítására kialakítandó szervezeti háttérnek illeszkednie kell a 2014-2020-as időszakra kiépítendő országos és megyei szervezetrendszerhez, úgy hogy a források lehívhatósága és elszámolhatósága biztosítható legyen.

Az önkormányzat jelenlegi településfejlesztési intézményrendszere, stratégiai és operatív menedzsmentje alkalmas az integrált településfejlesztési stratégia megvalósítására, a 2015-2020 közötti fejlesztések szervezeti rendszerének biztosítására, ezért az ITS megvalósítása során a jelenlegi intézményi struktúra megváltoztatása nem tervezett.

Az ITS megvalósítás és a városfejlesztés intézményrendszerén belül a döntéshozói szintet Polgár Város Képviselő Testülete, a jegyző vagy a Polgármester jelenti, a feladattól, a Testület által delegált jogköröktől függően.

A döntés előkészítési feladatokat Polgár Város Polgármesteri Hivatala, annak adott szervezeti egységei végzik.

6.3. Településközi koordináció mechanizmusai, együttműködési javaslatok

Megyei szinten a településközi koordinációban Hajdú-Bihar Megye Önkormányzata játszik kiemelkedő szerepet, mivel a Terület- és Településfejlesztési Operatív Program tervezése és részben a megvalósítása is e szervezet hatáskörébe tartozik.

Ahhoz, hogy a megye számára rendelkezésre álló forráskeretet hatékonyan, ésszerűen és maradéktalanul fel lehessen használni, elengedhetetlen a partnerség a megyei önkormányzat és a települések között.

A térség településeinek tervezett fejlesztései esetében célszerű különbséget tenni a szűken értelmezett várostérség, járás és a tágabb térség – főként városi jogállású – települései között.

A közeli járásszékhely saját vonzáskörzete kibővítésére és megerősítésére törekszik. Ennek eléréséhez több olyan projekt megvalósítása is várható, amelyek jellegében hasonló lehet a tervezett polgári beavatkozásokhoz, azonban érdemes kialakítani egy járási munkamegosztáson alapuló együttműködést, amely kihasználja a térségi pozíciók sajátosságait. Ezzel elkerülhetők a felesleges pályázati párhuzamok is.

A közeli településeken kisebb léptékű, részben pontszerű fejlesztések valósulhatnak meg, amelyek kifejezetten a helyi lakosság életminőségének javítására irányulnak. Polgár várostérségi jelentőségű város, pályázati lehetőségei jóval kedvezőbbek a környék kistépüléseinél.

A település-mezőgazdasági program új lehetőségeket kínál az együttműködésre a kistépülésekkel, a Mezőgazdasági Feldolgozóipari Park, és az Mezőgazdasági Inkubátorház kifejezetten térségi multiplikátor hatású. Polgárnak nem érdeke a pontszerű, elszigetelt fejlődés, hiszen ha nagy a fejlettségbeli kontraszt a központ és környéke között, az negatívan befolyásolhatja a város egészének gazdasági-társadalmi fejlődését.

Hajdúnánás közös önkormányzati hivatalt működtet Folyás, Újtikos, Tiszagyulaháza településekkel, melyekkel szoros kapcsolatban áll, a működtetés és a fejlesztések kapcsán is.

Tekintettel arra, hogy több projektben is érintettek e települések, személyes találkozók történnek a településvezetők között heti rendszerességgel, valamint ez új közös hivatal fejlesztésére és a járási önkormányzatok hivatalok közötti együttműködés erősítésére irányul egy közös fejlesztési tevékenység. Polgárnak azonban sokkal jobbak a logisztikai lehetőségei, amely a térség gazdasági motorjellegét erősíti, és a város Tiszaújvárosi kapcsolódása is gazdaságélénkítő kihatású lehet a járásra.

6.4. Monitoring rendszer kialakítása

A monitoring rendszert az egyes pályázatok szabályozzák, és a benyújtáskor elérhető adatok tükrében a speciális méréseket e pályázatok mentén kell végezni. Az ITS monitoringja ezen pályázatok kapcsán jelentkezik.

Azonban az ITS önmagában nem pályázat, hanem egy terv, egy sorvezető, amelynek mentén célszerű haladni, a pályázatok benyújtásának lehetősége pedig nem múlik a városon. Éppen ezért a monitoring a gazdasági program felülvizsgálata kapcsán aktuális.

A gazdaságfejlesztési program 2015-20 képviselőtestület középtávra kitűzött szándékait, míg az integrált stratégiaalkotás ehhez a szándékhoz a célkitűzésekhez vezető alternatív utak meghatározását és értékelését, valamint a követendő alternatíva kiválasztását és részletesebb kidolgozását takarja. Mindehhez célszerű egy stratégiai menedzsment felállítása.

A menedzsment tevékenysége a fentiekén túl magában foglalja a végrehajtás tervezését, irányítását, értékelését, figyelemmel a környezet változásaira. A feladatok megvalósításának folyamatos értékelése és figyelemmel kísérése (monitoring) kiemelt szerepet kap.

A menedzsment tevékenysége transzparens, tevékenységéről a polgármesternek és a képviselőtestületnek, valamint a támogató szervezeteknek köteles beszámolni.

6.4.1. Eredmények értékelése a megnyert és megvalósított pályázatok monitoringján keresztül, és éves KSH adatok alapján.

A városrészi célokhoz kapcsolódó indikátorok esetében elsősorban a KSH népszámlálási adataira lehet építeni.

Amellett, hogy minden városrészt érint az akcióterületeken valamilyen célkitűzés, ugyanazon határokon belül a KSH adatok újra lekérhetők, és az adatok összehasonlításából azonnal eldönthető, hogy történt-e változás, és milyen előjellel.

Ehhez felesleges az ITS-ben hatalmas táblázatokat kitölteni, mert a táblázatok kitöltésétől semmilyen helyzet nem javul, azonban az ITS-hez kötődő, és megnyert és megvalósított pályázati eredményindikátorok hatásai fontosak.

Az értékelés végrehajtásának idejét és az értékelés szándékait figyelembe véve a következő módszereket alkalmazzuk a folyamat során.

6.4.2. Interim (közbenső) értékelés

A stratégia, program, projekt végrehajtása, illetve a szervezet működése közben végzett, adott időpontra vonatkozó (től-ig), egyszeri értékelés. (projektenként, a vonatkozó jogkövetelmények betartásával, esettől függően szerződésenként, teljesítésenként, képviselőtestületi döntések előkészítő fázisaiban)

6.4.3. On-going (folyamatos) értékelés

Az értékelés nem egy adott időpontban történik, hanem folyamatosan / periodikusan. Folyamatosan követi a megvalósulás menetét, adott program céljainak megvalósulását. Folyamatosan elemzi az elért outputokat és eredményeket. (képviseletestületi ülések alkalmával folyamatosan)

6.4.4. Ex-post (utólagos) értékelés

A stratégia, program, projekt végrehajtását követően végzett értékelés. (szummitív, a ciklus végén összefoglalóan)